ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ

ΒΙΒΛΙΑ ΕΠΤΑΚΑΙΔΕΚΑ,

ΕΚΔΙΔΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΔΙΟΡΘΟΥΝΤΟΣ Α. ΚΟΡΑΗ,

Φιλοτίμως δαπάνῃ τῶν ὁμογενῶν Χίων, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἑλλάδος.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Ι. Μ. ΕΒΕΡΑΡΤΟΥ.

SE TROUVE,

CHEZ THÉOPHILE BARROIS, PÈRE, LIBRAIRE, RUE HAUTEFEUILLE, N° 18.

ΑΩΙΕ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ.

Η καὶ σήμερον ἀκόμη φυλάξασα τὸ παλαιὸν αὐτῆς ὄνομα Ἀμάσεια, πόλις ἐπίσημος τοῦ Πόντου, ἐγέννησε τὸν Στράβωνα. Τίς καὶ ποῖος ἐχρημάτισεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, δὲν μᾶς εἶναι γνωςὸν· περὶ δὲ τῆς μητρὸς αὐτὸς ὁ Στράβων μᾶς διδάσκει τὰ ἑξῆς.

Δορύλαος ὁ τακτικὸς, καταγόμενος ἀπὸ τὴν Κρήτην, ἐγέννησεν υἱοὺς δύο, ὀνομαζομένους Στρατάρχαν καὶ Λαγέταν. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δορυλάου, ὠνομάζετο Φιλέταιρος, ἔχων καὶ αὐτὸς υἱὸν, ὁμώνυμον τοῦ Θείου, Δορύλαον. Τοῦ Λαγέτα ἡ θυγάτηρ ἐγέννησε τὴν μητέρα τοῦ Στράβωνος (1)· τῆς ὁποίας ὁ πατὴρ ὅτι ἦτον εἷς τῶν ἐντοπίων τῆς Καππαδοκίας, ἢ τοῦ Πόντου (ἢ κἂν τῶν ἐκεῖ μετοικισθέντων Ἑλλήνων), φαίνεται ἀπὸ τὸ βάρβαρον τοῦ ἀδελφοῦ του ὄνομα, Μοαφέρνης· οὕτως ὀνομάζει ὁ Στράβων τῆς μητρὸς αὐτοῦ τὸν πατρικὸν θεῖον (2). Ἀπὸ τοὺς Ποντικοὺς, ἢ Καππαδόκας τούτους, πιθανὸν ὅτι ἦτο καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ὁ πατὴρ τοῦ Στράβωνος, ὄχι ἴσως ὀλιγώτερον ἐπίσημος παρὰ τοὺς μητρικοὺς αὐτοῦ προγόνους, οἱ ὁποῖοι ἐφάνησαν εἰς πολλὰς περιςάσεις ἄνδρες μεγάλης ὑπολήψεως.

---

(1) Στράβ. Γεωγραφ. βιβλ. ι, σελ. 477-478.

(2) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. βιβλ. ιά, σελ. 499, καὶ βιβλ. ιϐ', σελ. 557.

Ὁ τακτικὸς Δορύλαος ἐχρημάτισε φίλος καὶ στρατηγὸς τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου, Μιθριδάτου, τοῦ ἐπονομασθέντος Εὐεργέτου. Εὑρεθεὶς εἰς τὴν Κρήτην, ὅτε οἱ Γορτύνιοι ἦσαν εἰς μάχην μὲ τοὺς Κνωσσίους, ἐψηφίσθη στρατηγὸς ἀπὸ τούτους, κ' ἐτελείωσεν εἰς ὀλίγον τὸν πόλεμον. Ἀλλ', ἐπειδὴ ἔμαθεν ἐκεῖ τὸν θάνατον τοῦ Μιθριδάτου, ἔμεινεν εἰς τὴν Κνωσσὸν, ὅπου λαβὼν γυναῖκα Μακεδόνισσαν, τὴν Στερόπην, ἐγέννησε τοὺς ὀνομασθέντας ἀνωτέρω δύο υἱοὺς, Στρατάρχαν καὶ Λαγέταν· ὀνόματα σημαίνοντα τὴν ἐξαίρετον εἰς τὰ τακτικὰ σπουδὴν τοῦ Δορυλάου.

Τούτου ὁ ὁμώνυμος ἀνεψιὸς Δορύλαος, υἱὸς τοῦ μείναντος εἰς τὸν Πόντον Φιλεταίρου, ἐσυντράφη μὲ τὸν διάδοχον Μιθριδάτου τοῦ Εὐεργέτου, Μιθριδάτην τὸν Εὐπάτορα, ἠξιώθη μεγάλας τιμὰς (1), καὶ κατεστάθη στρατηγός του εἰς τὸν πρὸς Ρωμαίους πόλεμον (2).

Ἀπὸ τὸν αὐτὸν τοῦτον Μιθριδάτην τὸν Εὐπάτορα ἐδιωρίσθη ὕπαρχος τῆς Κολχίδος ὁ πρὸ μικροῦ ὀνομασθεὶς Μοαφέρνης, θεῖος τῆς μητρὸς τοῦ Στράβωνος (3).

Ὁ Στράβων ἔζησε βέβαια εἰς τὸ μεταξὺ διάστημα μέρους τῆς ζωῆς τοῦ Μεγάλου Πομπηΐου καὶ τοῦ Καίσαρος, καὶ μέρους τοῦ Τιβερίου· δὲν εἶναι ὅμως ἀκριβῶς γνωστὸς ὁ χρόνος ὅτε ἄρχισε, οὐδ' ὅτ' ἔπαυσε νὰ ζῇ. Ὅ,τι εἶναι δυνατὸν νὰ μάθωμεν περὶ τούτου, συμπεραίνεται ἀπὸ τὰ ἑξῆς· τὰ ὁποῖα, χωριστὰ

(1) Στράβ. Γεωγραφ. βιβλ. ί, σελ. 477-478.

(2) Μέμνων παρὰ τῷ Φωτ. κωδ. σκδ', σελ. 731.

(3) Στράβ. Γεωγραφ. βιβλ. ιά, σελ. 499.

μὲν θεωρούμενα, δὲν ἀποδείχνουν τίποτε, συναθροισμένα δὲ, γεννῶσι κάποιαν πιθανότητα.

Ὁ Πομπήϊος, σύγχρονος καὶ ἀντίπαλος τοῦ Καίσαρος, ἀνέλαμψε μαλιςα εἰς τοῦ Μιθριδάτου τοῦ Εὐπάτορος τοὺς χρόνους, τὸν ὁποῖον, ὡς ἴδαμεν, ἐδούλευσαν οἱ συγγενεῖς τοῦ Στράβωνος. Ἓν ἔτος ἀρχήτερα πρὶν νικήση τὸν Μιθριδάτην, ἀφάνισε, κατὰ τὸ 687 ἔτος (1) ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης [65 πρὸ Χριςοῦ], ἀπὸ τὴν μεσόγειον ὅλην θάλασσαν τοὺς πειρατὰς, τόσον πλέον δυσκαταμαχήτους, ὅσον ἦτο μεγαλήτερος ὁ ἀριθμὸς, πλειότερα τῆς διασπορᾶς αὐτῶν τὰ μέρη, καὶ πολυπλοκώτερα τῆς κακουργίας τὰ μέσα (2). Αἱ δύο νῖκαι αὗται ἐκατάςησαν, ὡς οὐδενὸς ἄλλου, περιβόητον εἰς ὅλην τὴν οἰκουμένην τὄνομα τοῦ Πομπηίου.

Ὑποθέτω πρὸς ὥραν, ὅτι ὁ Στράβων ἐγεννήθη [illegible] μικρὸν ὕςερον, τῶν κατορθωμάτων τοῦ Πομπηίου, ἤγουν περὶ τὸ 687 ἔτος ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης. Ἀλλὰ τοῦτο ἂς λογίζεται κατὰ τὸ παρὸν ἁπλῆ ὑπόθεσις, ἑωσοῦ νὰ μάθωμεν ἀπὸ τὰ ἑξῆς ἐὰν συμβιβάζεται μὲ τῆς ἱςορίας τὰς λοιπὰς περιςάσεις.

Ὁ Στράβων (3), ὅταν ὑπῆγεν εἰς τὴν Κόρινθον, κατα-

---

(1) Simson, Chronic. catholic., pag. 1501. Ἐδῶ καὶ καθεξῆς, εἰς τὰ Προλεγόμενα ταῦτα, μεταχειρίζομαι τὴν χρονολογίαν τοῦ Ἀγγλου Σιμσῶνος· ὄχι διότι τὴν νομίζω παρὰ τὰς ἄλλας ἀκριβεςέραν, ἀλλὰ διὰ τὸν φόβον τῆς ἐνδεχομένης συγχύσεως, καὶ ὅτι εἰς πολλῶν ἐτῶν σειράν, ἡ δύο ἢ τριῶν ἐτῶν παραλλαγὴ καταντᾷ νὰ ἦναι ἀδιάφορος.

(2) Ἰδ. Πλουτάρχ. Μέρ. Δ, σελ. 121—140 ἐμ. ἐκδ.

(3) Γεωγραφ. βιβλ. ἡ, σελ. 379.

σκαμμένην ἀπὸ τὸν Μόμμιον, τὴν ηὗρε νεωςὶ ἀνακτισμένην. Ἀλλ' ἡ ἀνάκτισις αὐτῆς, ἢ κἂν τὸ ψήφισμα ν' ἀνακτισθῇ, ἔγινεν ὀλίγους μῆνας πρὶν ὁ Καῖσαρ φονευθῇ· ὁ δὲ φόνος τοῦ Καίσαρος ἐσυνέβη κατὰ τὸ 710 ἔτος ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης [42 πρὸ Χριςοῦ]. Ἐὰν συλλογισθῶμεν τὴν ὁποίαν ἔκαμε μακρὰν περιήγησιν ὁ Στράβων τῆς γῆς, διὰ νὰ συνάξῃ τὴν ἀναγκαίαν εἰς τὴν γεωγραφίαν του ὕλην, ταξειδεύσας, ὡς αὐτὸς λέγει (1), ἀπὸ τὴν Ἀρμενίαν ἕως τὴν Τυρρηνίαν (2), καὶ ἀπὸ τὸν Εὔξεινον Πόντον (3) ἕως τὰ σύνορα τῆς Αἰθιοπίας (4), συμβαίνει νὰ ἦτο τριακονταετὴς τὴν ἡλικίαν τὸλιγώτατον, ὅταν ἴδε τὴν Κόρινθον· ἤγουν τὴν ἴδεν ἑπτὰ ἔτη μετὰ τὸν φόνον τοῦ Καίσαρος, κατὰ τὸ 717 ἔτος ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης [35 πρὸ Χριςοῦ]. Πιθανὸν ἄρα ὅτι ἐγεννήθη, ὡς ὑποθέσαμεν, εἰς τὸ 687 ἔτος ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης [65 πρὸ Χριςοῦ].

Ὁ Στράβων λέγει (5), ὅτι ἴδε τὸν Πούβλιον Σερβίλιον, τὸν διὰ τὰς κατὰ τῶν Ἰσαύρων νίκας ἐπονομασθέντα Ἰσαυρικόν. Αἱ νῖκαι τοῦ Σερβιλίου ἐσυνέβησαν τὸ 676 ἔτος ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης [76 πρὸ Χριςοῦ], ἤγουν δέκα τὸλίγον ἔτη πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Στράβωνος. Αὐτὸς ὁ Σερβίλιος ἀπέθανεν ὑπέργηρως τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο ἔτος 710 ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης [42 πρὸ Χριςοῦ], ὅτε ἐφονεύθη ὁ Καῖσαρ (6), καὶ ὅτε ὁ Στράβων

(1) Στράβ. Γεωγραφ. τόμ. Α, σελ. 151 ἐμ. ἐκδ.
(2) Τὴν σήμερον ὀνομαζομένην Τοσκάναν (Toscana).
(3) Τὴν σήμερον Μαύρην θάλασσαν.
(4) Τῆς σήμερον Ἀβυσσινίας.
(5) Γεωγραφ. βιβλ. ιϛ', σελ. 568.
(6) Ἴδε Δίων. Κάσσ. βιβλ. μί, κεφ. 16.

εἶχεν ἔτος εἰκοςὸν καὶ τρίτον τῆς ἡλικίας, ἐὰν, ὡς ὑποθέσαμεν ἐγεννήθη τὸ 687 ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης. Ἀλλ' εἰς τόσην ἡλικίαν δὲν ἐμπόρει νὰ γνωρίσῃ τὸν Σερβίλιον εἰς τὴν Ἀσίαν, ὅθεν οὗτος εἶχεν ἀναχωρήσειν πρὸ πολλοῦ· τὸν ἴδε λοιπὸν εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπου πιθανὸν ὅτι ὑπῆγε μικρὸν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Σερβιλίου, πρὶν ὑπάγῃ εἰς τὴν Κόρινθον (1).

Λαλεῖ ὁ Στράβων (2) ὡς περὶ συγχρόνων του, περὶ τοῦ Ἰούβα, βασιλέως τῶν Μαυρουσίων (3), καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ νέου Ἰούβα, τοῦ θριαμβευθέντος ἀπὸ τὸν Ἰούλιον Καίσαρα, τὸ 708 ἔτος ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης [44 πρὸ Χριςοῦ].

Ἂν πιςεύσωμεν τὸν Ἀθήναιον, ὁ Στράβων ἐγνώρισε προσωπικῶς καὶ τὸν Ποσειδώνιον, Στωϊκὸν φιλόσοφον. Ἐξεύρομεν ἀπὸ τὸν Πλούταρχον (4), ὅτι ὁ Πομπήϊος ἴδε καὶ συνανεςράφη

(1) Στράβ. Γεωγραφ. βιβλ. ιδ', σελ. 568. Πλὴν ἐὰν τὸ κείμενον, « Τῷ » Ἰσαυρικῷ προσαγορευθέντι Πουβλίῳ Σερβιλίῳ, ΟΝ ἡμεῖς εἴδομεν », ἐφθάρη ἀπὸ τοὺς ἀντιγραφεῖς. Ἐνδεχόμενον νὰ ἔγραψεν ὁ Στράβων, « Τῷ » Ἰσαυρικῷ... ΟΥ ΤΟΝ ΥΙΟΝ ἡμεῖς εἴδομεν ». Ὁ υἱὸς τοῦ Σερβιλίου, τοῦ ὁποίου τὴν θυγατέρα ἔλαβε γυναῖκα ὁ Αὔγουςος Καῖσαρ, ἐφύλαξε τοῦ πατρὸς τὸ ἐπώνυμον, Ἰσαυρικὸς καὶ αὐτὸς λεγόμενος. Ἰδ. Sueton. August. cap. 65; καὶ τὴν Γαλλ. τοῦ Στράβ. μετάφρ. tom. IV, part. II, pag. 97, not. 2.

(2) Γεωγραφ. τόμ. Α, σελ. 390 ἐμ. ἐκδ. καὶ βιβλ. ιζ', σελ. 829.

(3) Τῶν Μαυρουσίων ἡ χώρα, ὠνομάζετο ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας Μαυρουσία, ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους, Μαυρητανία (Mauretania)· εἶναι ἡ σήμερον καὶ τὄνομα καὶ τὸ πρᾶγμα Βαρβαρία. Αὐτὴ περιέχει τὴν βασιλείαν τοῦ Φέζου, τοῦ Μαρόκου, καὶ τὴν πειρατικὴν δυναςείαν τῶν Ἀλγερίνων, οἱ ὁποῖοι δασμολογοῦσι τῶν φωτισμένων ἐθνῶν τοὺς ἡγεμόνας!

(4) Μέρ. Δ, σελ. 141 ἐμ. ἐκδ.

τὸν Ποσειδώνιον εἰς τὴν Ῥόδον, ἐπιςρέφων ἀπὸ τὸν κατὰ Μιθριδάτου πόλεμον· τὸ αὐτὸ συμπεραίνεται, καὶ ἀπὸ τὸν Κικέρωνα, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ συντυχία τοῦ Ποσειδωνίου μὲ τὸν Πομπήϊον ἐσυνέβη ὅταν οὗτος ἐγύριζεν ἀπὸ τὴν Συρίαν (1), ἤγουν κατὰ τὸ 692 ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης [60 πρὸ Χριςοῦ] ἔτος. Ὁ Στράβων ὅμως λέγει, ὅτι ὁ Πομπήϊος ὑπῆγεν εἰς τὴν Ῥόδον τὸν αὐτὸν καιρὸν, ὅταν ἐκςρατευσε κατὰ τῶν ληςῶν (2), ἤγουν τὸ αὐτὸ ἔτος τῆς γεννήσεως τοῦ Στράβωνος, ὡς ὑποθέσαμεν ἀνωτέρω. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Ποσειδώνιος ἔζησεν ὀγδοήκοντα τέσσαρα ἔτη, ὡς λέγει ὁ Λουκιανὸς (3), ἂν δὲν τὸν ἐγνώρισε προσωπικῶς ὁ Στράβων, ἦτον ὅμως, ὅταν ἐκεῖνος ἀπέθανεν, εἰς ἀρκετὴν ἡλικίαν μειρακίου, ὥςε νὰ καταριθμηθῇ μὲ τοὺς συγχρόνους τοῦ Ποσειδωνίου ἀπὸ τὸν Ἀθήναιον (4).

Ὁ Στράβων ἐγνώρισεν ἀκόμη τὸν Αἴλιον Γάλλον, καὶ ἐφιλιώθη μ' αὐτὸν, ὥςε καὶ νὰ τὸν συνοδεύσῃ εἰς τὴν κατὰ τῶν Ἀράβων ἐκςρατείαν (5), ἥτις ἐσυνέβη τὸ 729 ἔτος ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης

---

(1) Cicer. Tusculan. lib. II, cap 25.

(2) Στράβ. Γεωγραφ. βιβλ. ιά, σελ. 492.

(3) Μακροβ. § 20.

(4) Τοῦ Ἀθηναίου (σελ. 658) τὰ λόγια εἶναι ταῦτα· «Λέγει γὰρ » [ὁ Στράβων] ἐν τῇ ἑβδόμῃ τῆς αὐτῆς πραγματείας ἐγνωκέναι Πο» σειδώνιον τὸν ἀπὸ τῆς Στοᾶς φιλόσοφον». Εἰς τὸ σωζόμενον σήμερον τοῦ ἑβδόμου βιβλίου τοῦ Στράβωνος μέρος, ὅ,τι λέγει ὁ Ἀθήναιος δὲν εὑρίσκεται· τὸ ὁποῖον ἐνδεχόμενον νὰ εὑρίσκετο πρὶν κολοβωθῇ τὸ βιβλίον. Εἰς ἄλλο μέρος ὅμως τῆς Γεωγραφίας του (βιβλ. ιε', σελ. 753) λέγει· «Ποσειδώνιος ὁ Στωϊκὸς, ἀνὴρ τῶν καθ' ἡμᾶς φιλοσόφων πολυ» μαθέςατος»· ἐκ τοῦ ὁποίου πιθανῶς συμπεραίνεται, ὅτι ἔζησεν ἀκόμη ὁ Ποσειδώνιος ἱκανὰ ἔτη μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Στράβωνος.

(5) Στράβ. Γεωγραφ. τόμ. Α, σελ. 152 ἐμ. ἐκδ.

[23 πρὸ Χριςοῦ]. Διὰ ν' ἀποκτήσῃ τόσον ςενὴν φιλίαν μὲ τὸν Ῥωμαῖον ςρατηγὸν, πιθανὸν ὅτι ἦτο τεσσαρακονταετὴς τὴν ἡλικίαν τολμηρότατον, ἐὰν συλλογισθῶμεν μάλιςα τὴν ὁποίαν εἶχαν οἱ Ῥωμαῖοι τότε περὶ τῶν Ἑλλήνων κακὴν ὑπόληψιν (1), καὶ τῆς ὁποίας ἀποτέλεσμα φυσικὰ ἔπρεπε νὰ ἦναι ἡ πρόνοια νὰ μὴ δείχνωσι πρὸς αὐτοὺς μεγάλην οἰκειότητα, πλὴν μετὰ δοκιμασίαν τῆς παιδείας καὶ χρηςῆς αὐτῶν διαγωγῆς πολυχρόνιον. Εἰς τόσην ἡλικίαν νὰ ὑποθέσωμεν τὸν Στράβωνα δὲν ἀκολουθεῖ, ἂν δὲν θέσωμεν τὴν γέννησιν αὐτοῦ σύγχρονον μὲ τὰ λαμπρὰ τοῦ Πομπηΐου κατορθώματα.

Ὅταν ὁ Στράβων ἔγραφε τὸ τέταρτον τῆς Γεωγραφίας του βιβλίον, ἦσαν, ὡς αὐτὸς ῥητῶς τὸ μαρτυρεῖ (2), ἔτη τριάκοντα τρία περασμένα, ἀφοῦ οἱ Κάρνοι (3) καὶ οἱ Νωρικοὶ (4) ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Τῶν δύο τούτων ἐθνῶν ἡ ὑποταγὴ ἐσυνέβη τὸ 739 ἔτος ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης [13 πρὸ Χριςοῦ]. Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ὁ Στράβων ἐγεννήθη τὸ 687 ἀπὸ Ῥώμης κτίσεως, ἔγραφε τὸ τέταρτον βιβλίον εἰς σχεδὸν τὸ πεντηκοςὸν δεύτερον ἔτος τῆς ζωῆς του. Ταύτης πολὺ νεωτέραν ἡλικίαν πιθανὸν ὅτι δὲν εἶχεν, ἂν συλλογισθῶμεν καὶ τὰ μακρά του ταξείδια, εἰς τὰ ὁποῖα μόλις εὐκαίρει νὰ συν-

(1) Ἴδε Πλουτάρχ. Μέρ. Α, Αὐτοσχεδ. Στοχ. σελ. ξζ'-ξθ'.

(2) Γεωγραφ. τομ. Α, σελ. 274 ἐμ. ἐκδ.

(3) Τῶν Κάρνων τὸνομα ἔμεινε σήμερον εἰς τὴν ἐπαρχίαν ὀνομαζομένην Καρνιόλαν (Carniole).

(4) Νωρικοὶ ἐλέγοντο οἱ κάτοικοι τῶν σήμερον ὀνομαζομένων Καρινθίας (Carinthie), Στιρίας (Stirie), καὶ Αὐςρίας (Autriche).

αθροίζη τῆς Γεωγραφίας τὴν ὕλην, καὶ τὴν ὁποίαν πρὸ αὐτῆς εἶχε συνταγμένην ἱςορίαν ὁλόκληρον εἰς τεσσαράκοντα ἑπτὰ βιβλία, ὡς θέλομεν ἰδεῖν μετ' ὀλίγον, καὶ ἴσως ἄλλα εἰς ἡμᾶς ἄγνωςα συντάγματα.

Εἰς τὸ δέκατον τρίτον τῆς Γεωγραφίας βιβλίον (1) λέγει περὶ τῶν Κυζικηνῶν, ὅτι ἦσαν ἀκόμη αὐτόνομοι. Καὶ ἐπειδὴ οἱ Ρωμαῖοι ἐςέρησαν τοὺς Κυζικηνοὺς τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸ 778 ἔτος ἀπὸ κτίσεως Ρώμης, τὸ ὁποῖον συμπίπτει μὲ τὸ 26 μετὰ Χριςὸν, ἀκολουθεῖ ὅτι ὁ Στράβων δὲν ἦτο πλέον μὲ τοὺς ζῶντας, ὅταν οἱ Κυζικηνοὶ ἔγιναν ὑπήκοοι τῶν Ρωμαίων. Ἂν ὑποθέσωμεν λοιπὸν τὸν θάνατον τοῦ Στράβωνος εἰς τοῦτο ἢ ὀλίγον πρὸ τούτου ἔτος, συμπεραίνεται ὅτι ἀπέθανε σχεδὸν ἐνενηκονταετὴς, ἐπειδὴ ἀπὸ τὸ πρὸ Χριςοῦ 65, ὅπου ὑποθέσαμεν τὴν γέννησιν αὐτοῦ, ἕως εἰς τὸ μετὰ Χριςὸν 26, γίνονται ἔτη 91 τὸν ἀριθμόν. Ἐὰν τόσος δὲν ἦτον ἀκριβῶς τοῦ Στράβωνος τῆς ζωῆς ὁ χρόνος, δὲν ἀπατᾶται, νομίζω, ὅςις εἴπῃ ὅτι ἔζησε πολὺ ὑπὲρ τὰ ὀγδοήκοντα.

Τὴν σύμπτωσιν τῆς γεννήσεως τοῦ Γεωγράφου μὲ τὰ παράδοξα τοῦ Πομπηΐου κατορθώματα ἐμπορεῖ τις ἀκόμη νὰ τὴν πιθανολογήσῃ καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸνομά του Στράβων. Ἂν καὶ Ἑλληνικὸν (2), δὲν ἦτον ὅμως εἰς τοὺς Ἕλληνας συνειθισμένον

(1) Σελ. 576.

(2) Στράβων ἐσήμαινεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, καθὼς καὶ εἰς τοὺς Ρωμαίους (Strabo), τὸν ὁποῖον σήμερον ἡμεῖς ὀνομάζομεν Ἀλλήθωρον· τὸ συγγενὲς καὶ συνώνυμον Στραβὸς, ἔγινεν εἰς ἡμᾶς συνώνυμον τοῦ Τυφλός.

τοιοῦτον ὄνομα. Παρὰ τοῦ μυθευομένου Τειρεσίου τὸν υἱὸν Στράβωνα (1), δὲν πιστεύω κάνεις ἄλλος νὰ ὠνομάσθη οὕτως. Ἐξεναντίας οἱ Ῥωμαῖοι τὸ ἐμετάφεραν εἰς τὴν γλῶσσάν των, καὶ τὸ ἐμεταχειρίσθησαν ὡς πολλῶν οἰκογενειῶν ἐπώνυμον (2). Ὁ πατὴρ τοῦ Πομπηΐου ἐπωνομάζετο Στράβων, Strabo (3). καὶ πιθανὸν ὅτι ὁ υἱὸς δὲν ἀφῆκε τὸ πατρικὸν ἐπώνυμον, πλὴν διὰ νὰ βάλῃ εἰς τόπον αὐτοῦ τὸ Μέγας, Magnus. Ἐνδεχόμενον λοιπὸν ὅτι καὶ τοῦ Γεωγράφου ὁ πατὴρ ὠνόμασε τὸν υἱόν του Στράβωνα, διότι τὸν ἐγέννησεν εἰς τὸν αὐτὸν ἐκεῖνον χρόνον, ὅτε ἡ τερατώδης, νὰ εἴπω οὕτως, φήμη τοῦ Πομπηΐου Στράβωνος, τοῦ ἐπονομασθέντος Μεγάλου, ἐδιασπάρθη εἰς τὰ ἔθνη, ἐπροφέρετο ἀπ' ὅλα τὰ στόματα, καὶ ἐκυρίευεν ὅλων τὰς ἀκοάς. Γνωστὴ εἶναι τῶν γονέων ἡ συνήθεια νὰ θέτωσιν εἰς τὰ τέκνα μεγάλων ἀνδρῶν ὀνόματα, ὡς διδάγματα, καὶ τρόπον τινὰ ἀγαθὰ τῆς μελλούσης των διαγωγῆς οἰωνίσματα. Τοῦτο μόνον δικαίως ἤθελε τίς μεμφθῆν τὸν πατέρα τοῦ Στράβωνος, ὅτι ἐδανείσθη Ῥωμαϊκὸν ὄνομα, ἀφήσας τὸ ἀπὸ λαμπρὰ ὀνόματα ὄχι βέβαια πτωχὸν Ἑλληνικὸν γένος (4).

---

(1) Διότι ἐγεννήθη, δι' ὀργὴν τῆς Ἥρας, διεστραμμένος τὰς ὄψεις, ὡς λέγει ὁ Σώστρατος. Ἴδε τὸν Εὐστάθ. εἰς τὴν Ὀδύσσ. κ', σελ. 1665.

(2) Ἴδε τὴν νέαν ἔκδ. τῆς Ἑλληνικ. Βιβλιοθήκ. τοῦ Φαβρικ. Τομ. Δ, σελ. 577.

(3) Πλουτάρχ. Μέρ. Δ, σελ. 99 ἐμ. ἐκδ.

(4) Ἐὰν, ὡς ἄλλοῦ (Πρόδρ. Ἑλλην. Βιβλιοθ. Αὐτοσχ. στοχ. σελ. ρμή) τὸ εἶπα, ἦν ἀπὸ τῆς παρακμῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους τὰ σημεῖα ἦτο

Ὅπως ἂν ἔχῃ ἡ περὶ τοῦ ὀνόματος αὕτη εἰκασία, παρὰ ταύτην ἀξιολογώτερον εἶναι, ὅτι ὁ Στράβων ἔλαβεν ἀπὸ τὸν πατέρα του ἀνατροφὴν καὶ παιδείαν τοιαύτην, ὁποία τὸν ἐκατά-

---

καὶ ἡ ἀγάπησις τῶν Ῥωμαϊκῶν ὀνομάτων, ἐξεναντίας ἓν ἀπὸ τὰ σημεῖα τῆς ἐνεργουμένης σήμερον ἀναγεννήσεως αὐτοῦ πρέπει νὰ λογίζεται καὶ ὁ ζῆλος τῶν Ἑλληνικῶν ὀνομάτων. Ἀλλ' ὁ τοιοῦτος ζῆλος καταντᾷ εἰς κομπαστικὴν γοητείαν, ἂν δὲν συνέχεται εἰς τοῦ πρέποντος τὰ ὅρια. Ἐπαινετὸν ἔργον ἐργάζονται ὅσοι γονεῖς θέτουσιν εἰς ἀκόμη ἀνονόμαστα τέκνα ὀνόματα Ἑλληνικὰ καὶ Ἑλλήνων ὄχι τῶν τυχόντων, ἀλλὰ τῶν ἀξιεπαίνων, ἢ κἂν τῶν ἀμέμπτων. Ἐκεῖνοι ὅμως οἱ γονεῖς ἔχουσι τῆς τοιαύτης ὀνοματοθεσίας τὸ δικαίωμα μόνοι, ὅσοι μετὰ τοῦ ὀνόματος δίδουν καὶ ἀνατροφὴν Ἑλληνικὴν καὶ παιδείαν εἰς τὰ τέκνα των. Πιθανὸν ὅτι ὁ ὀνομασθεὶς, φερειπεῖν, Ἀριστείδης, ἐὰν λάβῃ παιδείαν χρηστὴν, θέλει μιμηθῆν καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Ἀριστείδου, Δυστυχέστατος ἤθελεν εἶσθαι ὁ ὀνομασθεὶς Διογένης, ἐὰν ἐμιμεῖτο, ὡς ἀρετὴν, καὶ τον κυνισμὸν τοῦ Διογένους. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν γονέων. Τὸ δ' ἐκ γενετῆς θεμένον καὶ μὲ πολυχρόνιον συνήθειαν στερεωμένον ὄνομα ν' ἀλλάσσεται δὲν εἶναι καλὸν, πλὴν ἂν ἦναι ἐξ ἐκείνου τοῦ εἴδους τῶν ξενικῶν, ὅσα διεγείρουσιν εἰς τὸν ἀκούοντα δουλείας ἔννοιαν. Ἑλληνικὰ βέβαια φρονεῖ ὅστις ἀποτρίβει, ὡς στίγμα ἀπὸ τὸ μέτωπον, τοιοῦτον ὄνομα. Πλὴν ὅμως τούτου, ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ὀνόματος εἰς τί χρησιμεύει δὲν ἐξεύρω. Ἐὰν ὁ μετονομαζόμενος φρονῇ πραγματικῶς, ὡς οἱ πρόγονοί του, μὴ κάμνῃ τὸ πρᾶγμα ὕποπτον μὲ τὴν ἀλοιφὴν τοῦ ὀνόματος. Ἐὰν δὲν ἔχῃ ἀληθῶς φρονήματα Ἑλληνικὰ, ἡ μετονόμασις εἶναι μωρὰ ἀλαζονεία. Τί ὠφελεῖ τὸν Θερσίτην νὰ μετονομασθῇ Ἀχιλλεὺς, ἂν ἀπεφάσισε νὰ μείνῃ πάντοτε Θερσίτης! Ἐὰν ὅμως ἐξ ἀπροσεξίας ἔφθασε νὰ μεταβαπτισθῇ, μηδ' ἦναι πλέον δυνατὸν ν' ἀναλάβῃ τὸ πρῶτον

ὄνομα, ἀς πρόσιχη κἀν νὰ ζῇ ἀξίως τοῦ δευτέρου. Ἐπαίνεσα ἄλλοτε τοὺς Ὑδριώτας ὅτι καὶ εἰς αὐτά των τὰ καράβια ἄρχισαν νὰ δίδωσιν Ἑλληνικὰς ὀνομασίας· καὶ ἐδικαίωσαν τρόπον τινὰ τὴν ὀνοματοθεσίαν μὲ ἄλλα καλὰ πολιτισμοῦ, ὅσα ἐπροξένησαν εἰς τὸ νησίον των. Ἀλλὰ πόσον ἀσυγκρίτως λαμπροτέρων ἐπαίνων ἤθελαν ἀξιωθῆν, ἐὰν τὰ καλὰ ταῦτα ἦσαν ἀνάλογα μὲ τὸ μέγεθος τοῦ πλούτου τὸν ὁποῖον ἀπέκτησαν διὰ τῆς ἐμπορείας! Αὐτοὶ εἶναι σήμερον καλοὶ νὰ καταςήσωσιν εἰς τὴν Ὕδραν πάσης ἐπιςήμης καὶ τέχνης γυμνάσια τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα, ὁποῖα καμμία τῆς Ἑλλάδος ἄλλη πόλις δὲν ἐμπορεῖ κἀν νὰ φανταςθῇ.

(1) Εἰς τὸν Βίον τοῦ Λουκούλλου, § 28. Μέρ. Γ, σελ. 238. ἐμ. ἐκδ.

(2) Περὶ πόλεων, λέξ. Ἀμάσεια.

ςησεν ὀνομαςὸν ζῶντα, καὶ πολὺ ὀνομαςότερον μετὰ θάνατον. Καθὼς, ὅταν ἀκούωμεν τὄνομα Ποιητὴς, πάραυτ' ἀνατρέχει ὁ νοῦς ἡμῶν εἰς τὸν Ὅμηρον, καὶ τὄνομα Ῥήτωρ μᾶς ἐνθυμίζει τὸν Δημοσθένην· παρόμοια ἀκούοντες Γεωγράφον, ἄλλον δὲν νοοῦμεν παρὰ τὸν Στράβωνα.

Ἀλλὰ δὲν ἦτο μόνον Γεωγράφος. Αὐτὸς συγκαταριθμεῖται ἀκόμη καὶ μὲ τοὺς Ἱςορικοὺς, καὶ τούτων τοὺς μάλιςα ἀξιολόγους, ἐὰν κρίνωμεν τὴν ἀφανισθεῖσαν αὐτοῦ ἱςορίαν ἀπὸ τὴν σωζομένην γεωγραφίαν. Οὔτ' εἰς τὴν ἱςορίαν ὅμως, οὔτ' εἰς τὴν γεωγραφίαν ἤθελεν εὐδοκιμήσειν, ἐὰν δὲν ἦτο φιλόσοφος. Καὶ ἂν ῥητῶς δὲν τὸν ὠνόμαζαν φιλόσοφον ὁ Πλούταρχος (1) καὶ ὁ Βυζάντιος Στέφανος (2), ἀρκεῖ τὸ σύγγραμμά του νὰ μᾶς τὸν παραςήσῃ τοιοῦτον.

Ὁ Στράβων ἐδιδάχθη τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν ἀπὸ τὸν μάλιςα ὀνομαςὸν ἐκείνου τοῦ καιροῦ Γραμματικὸν Τυραν-

νίωνα (1). Εἰς τὰ Ἀριςοτελικὰ ἀκροάσθη τὸν Ξέναρχον (2), καὶ συνεμαθήτευσε μὲ τὸν Βόηθον (3).

Ἀπατήθησαν ὅμως (ὡς ἐσημειώθη καὶ ἀπὸ ἄλλους) ὅσοι διὰ τοῦτο ἐνόμισαν τὸν Στράβωνα Περιπατητικὸν φιλόσοφον. Εἶναι βέβαιον ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Στράβωνος τὴν μαρτυρίαν, ὅτι ἐσπούδασε καὶ τῶν Περιπατητικῶν, ὡς καὶ ἄλλων ἴσως φιλοσοφικῶν αἱρέσεων τὰ δόγματα· ἀλλ' εὑρίσκονται πλειότερα εἰς τὴν γεωγραφίαν του ἄλλα μαρτύρια, ὅτι ἐπροσκολλήθη ἐξαιρέτως εἰς τῶν Στωϊκῶν τὴν αἵρεσιν, ὡς καὶ ὁ συμμαθητὴς αὐτοῦ Βόηθος, Στωϊκὸς ἐπίσημος, καθὼς φαίνεται ἀπὸ τὸν Κικέρωνα (4), τὸν Πλούταρχον (5), καὶ Διογένην τὸν Λαέρτιον (6). Τῶν Ἑλλήνων οἱ φιλόσοφοι ἦσαν διηρημένοι εἰς αἱρέσεις· ἐπειδὴ τοιαύτη φυσικὰ ἔπρεπεν ἀκόμη τότε νὰ ἦναι τῆς μιᾶς καὶ ἀδιαιρέτου φιλοσοφίας ἡ κατάςασις. Πολλοὶ ὅμως ἐξ αὐτῶν εἶχαν τοῦτο ἐπαινετὸν, ὅτι ἀφοῦ ἐδιδάσκοντο τῆς αἱρέσεως τὰ δόγματα, ἀκροάζοντο καὶ ἄλλων αἱρέσεων μαθήματα· καὶ ἂν ἐπλανῶντο εἰς πολλὰ, ἔδειχναν κἂν μὲ τοῦτο, ὅτι σκοπὸν ἄλλον δὲν εἶχαν παρὰ τὴν ἔρευναν καὶ εὕρεσιν τῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ τὸ καλὸν τοῦτο, οὔτε καθολικὸν ἦτο, οὔτε πολὺν καιρὸν ἔμεινε· καθόσον ὠλιγόςευε τῆς Ἑλλάδος ἡ σοφία,

---

(1) Στράβ. Γεωγραφ. βιβλ. ιϛ', σελ. 548.

(2) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. βιβλ. ιδ', σελ. 670.

(3) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. βιβλ. ιϛ', σελ. 757.

(4) *Cicer. De divination. lib. I*, cap. 8, et lib. II, cap. 21.

(5) Περὶ τῶν ἀρεσκ. τοῖς φιλοσόφ. βιβλ. γ', κεφ. I, § 2.

(6) Βιβλ. ζ', τμ. 54, 143, 148, 149.

ἐγεννᾶτο καὶ αὐξάνετο τὸ κατ' ἀλλήλων θηριῶδες μῖσος τῶν ὀνομαζομένων αὐτῆς σοφῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ φιλοσόφους ἐκατάντησαν εἰς γελοίους σχολαστικοὺς, ὡς ἀστειότατα τοὺς σηλιτεύει ὁ διακόσια σχεδὸν ἔτι τοῦ Στράβωνος μεταγενέστερος Λουκιανός (1).

---

(1) Εἰς τὸ ἐπιγραφόμενον, Συμπόσιον ἢ Λαπίθαι, σύνταγμα, ὑποθέτει φιλοσόφους διαφόρων αἱρέσεων συνδειπνοῦντας, καὶ φθάσαντας εἰς τόσον ἀσχήμονα φιλονεικίαν, ὥστε νὰ λιθοβολοῦνται μὲ τὰ ποτήρια, μὲ τὰ πινάκια, μὲ αὐτὰς (τὸ γελοιότερον) τὰς ἑψημένας ὄρνιθας. Ἐὰν ἀληθῶς δὲν ἦτο μέγα τὸ πρὸς ἀλλήλους μῖσος, τοιαύτας ὑπερβολὰς δὲν ἤθελε πλάσειν ὁ ἀστεῖος Λουκιανός. Τοιοῦτον μῖσος ἐξορεῖται περὶ τὴν κατάλυσιν τῆς Γραικορωμαϊκῆς βασιλείας, κατὰ τὴν δεκάτην πέμπτην ἑκατονταετηρίδα ἀπὸ Χριστοῦ, μεταξὺ Πλατωνικῶν καὶ Ἀριστοτελικῶν. Ὅσον αὐξάνει ἡ ἀπαιδευσία τινὸς ἔθνους, τόσον ὀλιγοστεύει ὁ ἀριθμὸς, ἡ σοφία, καὶ ἀκολούθως ἡ μετριοφροσύνη τῶν κατ' ἐπάγγελμα λογίων αὐτοῦ, καὶ οἱ ἄσοφοί του καταντῶντες εἰς τὸ κτηνῶδες, καὶ μοιράζοντες πολλοὺς ἐπαίνους εἰς ὀλίγους, γεννῶσι τῆς ὀλιγαρχίας τὸν ἔρωτα, καὶ τέλος, αὐτῆς τῆς μοναρχίας τὴν δίψαν. Ὅταν οἱ σχολαστικοὶ σοφοὶ οὗτοι κυριευθῶσιν ἀπὸ τοιαύτην μανίαν, φυσικὰ ζηλοτυποῦσιν ἀλλήλους, ὡς ἀντεραστὰς δεσποτείας πολλῶν ἀνθραπόδων. Ἐξεναντίας, ὅσον πλέον ἐξαπλόνεται ἡ παιδεία καὶ ἡ συνακόλουθος αὐτῆς εὐδαιμονία εἰς τὸ ἔθνος, τόσον συστέλλεται ἡ ὑπεροχὴ τῶν σοφῶν πρὸς τοὺς ἀσόφους (ὡς καὶ τῶν πλουσίων πρὸς τοὺς πένητας, καὶ τῶν δυνατῶν πρὸς τοὺς ἀδυνάτους)· διότι καὶ οἱ μοιραζόμενοι τὴν ὑπεροχὴν ἀληθινοὶ τῆς σοφίας ἐρασταὶ πολυπλασιάζονται, καὶ οἱ αἰσθανόμενοι αὐτὴν ἄσοφοι οὔτ' ὁμοιάζουν τοὺς ἀσόφους τῶν βαρβάρων ἐθνῶν, καὶ τὸν ἔπαινον μοιράζοντες εἰς πλειοτέρους, δὲν συγχωροῦν εἰς κανένα νὰ φρονήσῃ ὑπέρμετρα. Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, αἰσθάνονται καὶ τὴν οὐδένειαν τῶν

Ὅ,τι μᾶλις' ἀποδείχνει Στωϊκὸν τὸν Στράβωνα εἶναι τὰ ὁποῖα δίδει εἰς τοὺς Στωϊκοὺς οἰκειότητος ὀνόματα. Ὀνομάζει τὸν Στωϊκὸν Ἀθηνόδωρον Ἑταῖρον αὐτοῦ (1)· ὅταν λαλῇ περὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Στωϊκῆς αἱρέσεως, λέγει, Ζήνων ὁ ἡμέτερος (2)· ὅταν ἐλέγχῃ τὸν Ἐρατοσθένην, διισχυριζόμενον ὅτι τοῦ ποιητοῦ σκοπὸς εἶναι νὰ εὐφραίνῃ, καὶ ὄχι νὰ διδάσκῃ τὴν ἀρετὴν, λέγει, « Οἱ δ' ἡμέτεροι καὶ μόνον ποιητὴν ἔφασαν » εἶναι τὸν σοφόν (3) »· ὅπου, καθὼς τὸ ἐσημείωσε καὶ ὁ Κασωβὼν, νοεῖ φανερὰ τοὺς Στωϊκοὺς, τῶν ὁποίων δόγμα ἦτο καὶ τοῦτο, ὅτι μόνος ὁ σοφὸς εἶναι καὶ ποιητὴς, καὶ ῥήτωρ, καὶ δικαστὴς, καὶ βασιλεὺς, καὶ ἱερεὺς, καὶ ἐλεύθερος (4). Τὸ δόγμα τοῦτο ἐπεριγελάσθη, ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς Κωμικοὺς εἰς τὴν σκηνὴν, ὥστε καὶ νὰ παρωθηθῇ εἰς τὸ γελοιότερον, ὅτι καὶ μόνος ὁ σοφὸς ἐξεύρει νὰ μαγειρεύῃ νόστιμα (5)· ἀλλ' ἐτάραξε καὶ αὐτὸν

ὅσους ἕως τότε ἐθαύμαζαν. Εἰς τοιαύτην δεινὴν περίστασιν τί συμφέρει εἰς τοὺς ταλαιπώρους σχολαστικοὺς νὰ κάμωσι; ν' ἀφήσωσι πρὸς ὥραν τὰς γελοίας κατ' ἀλλήλων ὀρνιθοβολίας, νὰ γενῶσιν ἀντ' ἐχθρῶν σύμμαχοι, καὶ νὰ κηρύξωσι πόλεμον ἄσπονδον ἐναντιῶ καὶ γλοῖον πρὸς τοὺς ἐραστὰς τῆς ἀληθινῆς παιδείας· καὶ τοῦτο κάμνουσι.

(1) Στραβ. Γεωγραφ. βιβλ. ιδ', σελ. 674 μετὰ τοῦ βιβλ. ις', σελ. 779.

(2) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. βιβλ. α, σελ. 41, μετὰ τοῦ ις', σελ. 784.

(3) Ὁ αὐτ. αὐτόθ. βιβλ. α, σελ. 15.

(4) Ἰδ. Διογέν. Λαέρτ. βιβλ. ζ', τμ. 119-123.

(5) « Ὅτι τε πάντα εὖ ποιήσει ὁ σοφὸς, καὶ φακῆν φρονίμως ἀρ- » τύσειεν. Ἀθην. Δειπνοσοφιστ. βιβλ. δ', σελ. 158.

τὸν καλὸν Πλούταρχον (1). Καὶ ὅμως ἄλλο δὲν ἐσήμαινεν εἰς τῶν Στωϊκῶν τὰ ς́όματα, ἄλλο νὰ σημάνῃ δὲν εἶναι δυνατὸν εἰς τοὺς ὅσοι κρίνουσιν ἀπαθῶς τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα, πλὴν ὅτι κάνεις κάνὲν ἐπιτήδευμα, ἢ ἐπάγγελμα τοῦ βίου, ὀρθῶς νὰ μεταχειρισθῇ δὲν ἐμπορεῖ, ἂν δὲν ἔχῃ ὁδηγὸν τὴν φιλοσοφίαν. Μίαν πρὸ τοῦ Ζήνωνος ἑκατονταετηρίδα ὁλόκληρον, εἶπεν ὁ Πλάτων, ὅτι τότε θέλουν παύσειν τὰ κακὰ εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν, ἢ οἱ βασιλεῖς φιλοσοφήσωσι (2)· καὶ κάνεις τὸν Πλάτωνα δὲν ἐπεριγέλασεν εἰς τοῦτο, μ' ὅλον ὅ,τι δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸ, Μόνος ὁ σοφὸς βασιλεὺς, τῶν Στωϊκῶν, πλὴν εἰς τὰς λέξεις. Ἐπιςρέφω εἰς τὸν Γεωγράφον Στράβωνα, τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ λαλήσω πρῶτον περὶ τῆς ἀφανισθείσης ἱςορίας.

Αὕτη ἐπεγράφετο, Ἱςορικὰ ὑπομνήματα, ὡς τὴν ὀνο-

---

(1) Περὶ τῶν κοιν. ἐνν. § 3, Τόμ. ἑ, σελ. 325 ἔκδ. Βυτεμβαχ. Εἰς τὸν Πλούταρχον, καθὼς οὐδ' εἰς κανένα, ὅςις ἐξέτασε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἡ ἠθικὴ τῶν Στωϊκῶν δὲν ἀρέσκει. Εἰς ταύτην ὅμως τὴν δι' ἀγγέλους, καὶ ὄχι δι' ἀνθρώπους, συνταγμένην ἠθικὴν εὑρίσκονται καὶ παραγγέλματα οἰκεῖα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως θαυμάσια. Ἐσυνέβη εἰς αὐτὴν, ὅ,τι ἐσυνέβη εἰς τὴν ἐνθουσιαςικὴν Ἀλχημείαν· ἡ ὁποία δι' ὁδῶν ἐρήμων καὶ ἀβάτων βαδίζουσα εἰς ἔρευναν τοῦ ἀδυνάτου, ἤυρεν ὅμως ἐμπαρόδω πολλὰ συμφέροντα εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον. Μόνος τῆς ἀρετῆς ὁ ὁρισμὸς τῶν Στωϊκῶν, «Τὸ ὁμολογουμένως τῇ φύσει » ζῆν »», εἶναι μεταλλεῖον ἀνεξάντλητον, ὅθεν καὶ οἱ φιλόσοφοι ἐπὶ καθέδρας, καὶ οἱ ἱεροκήρυκες ἐπ' ἄμβωνος, δύνανται νὰ ἀνασύρωσι πολλὰ καὶ καλὰ τῆς ἠθικῆς νουθετήματα.

(1) Πλάτων, Πολιτ. βιβλ. ἑ, σελ. 473.

μάζει ὁ πατὴρ αὐτῆς αὐτὸς ὁ Στράβων (1), καὶ μετὰ τὸν Στράβωνα ὁ Πλούταρχος (2). Ὁ Σουΐδας (3) λέγει, ὅτι ἦτον εἰς τεσσαράκοντα τρία βιβλία, καὶ ἐπεριεῖχε Τὰ μετὰ Πολύβιον, ἤγουν ὅσα ἐσυνέβησαν μετὰ τὸν Ἱστορικὸν Πολύβιον. Ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ Στράβων (4) ὀνομάζει τὸ ἕκτον τῆς ἱστορίας του βιβλίον, Δεύτερον τῶν μετὰ Πολύβιον, συμπεραίνεται ὅτι ταῦτα τὰ μετὰ Πολύβιον ἄρχιζαν εἰς τὸ πέμπτον βιβλίον, καὶ ὅτι εἰς τὰ πρὸ τούτου τέσσερα ἱστοροῦντο τὰ προγενέστερα καὶ τὰ σύγχρονα τοῦ Πολυβίου· ὥστε ἡ ὅλη τοῦ Στράβωνος ἱστορία ἐσυμπληροῦτο εἰς βιβλία τεσσαράκοντα ἑπτά, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐζημίωσεν ὁ χρόνος.

Παρὰ τὴν γενικὴν ἱστορίαν ταύτην, νομίζουσι τινὲς (5), ὅτι ἔγραψεν ὁ Στράβων καὶ μερικὴν ἱστορίαν περὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου· καὶ τὸ συμπεραίνουσιν ἀπὸ τοῦτο τῆς γεωγραφίας του τὸ μέρος, ὅπου, μεμφόμενος τὰς ψευδολογίας τῶν Ἱστορικῶν τοῦ Μακεδόνος, λέγει, «Ἤδη δὲ καὶ ἡμῖν ὑπῆρξεν ἐπὶ πλέον » κατιδεῖν ταῦτα, ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΙΖΟΜΕΝΟΙΣ τὰς Ἀλεξάνδρου » πράξεις (6)». Ἀπὸ τὰ λόγια ὅμως ταῦτα τοῦτο μόνον συμπεραίνεται, ὅτι εἰς τὰ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΑ ἔγραψεν, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων, καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου τὰς πράξεις· ἀλλ' ὄχι

(1) Γεωγραφ. τόμ. Α, σελ. 16 ἐμ. ἐκδ.

(2) Μέρ. Γ, Λουκουλλ. § 28, σελ. 238 ἐμ. ἐκδ.

(3) Λέξ. Πολύβιος.

(4) Γεωγραφ. βιβλ. ιά, σελ. 515.

(5) Ἰδ. Φαβρικ. Ἑλληνικ. βιβλιοθήκ. τόμ. Δ, σελ. 577 ἐκδ. Ἁρλ.

(6) Στράβ. Γεωγραφ. τόμ. Α, σελ. 91.

ὅτι

ὅτι καὶ τὰς ἐσύνταξεν εἰς βιβλίον χωριστὸν, ἐπιγραμμένον εἰς ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Μετὰ τὴν ἱστορίαν ἐπεχείρησεν ὁ Στράβων τὴν σύνταξιν τῆς γεωγραφίας. Διὰ νὰ κριθῇ, ὡς εἶναι δίκαιον, ἡ ἀξία της, χρεία εἶναι νὰ ἐκθέσω συντόμως, εἰς ποίαν κατάστασιν ηὗρε τὴν ἐπιστήμην τῆς περιγραφῆς τῆς γῆς, καὶ τί ἐπρόσθεσεν αὐτὸς εἰς αὐτήν. Λέγω, Συντόμως, διότι οὔτε καιρὸν, οὔτε σκοπὸν ἔχω νὰ ἐκθέσω ἱστορίαν ὁλόκληρον τῆς παλαιᾶς γεωγραφίας. Ὅστις ἀγαπᾷ τελειοτέραν εἴδησιν περὶ αὐτῆς, ἐμπορεῖ νὰ πληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του μὲ τὴν ἀνάγνωσιν πολλῶν καὶ καλῶν περὶ ταύτης συγγραμμάτων νεωτέρων, ἐκ τῶν ὁποίων ἀρκοῦμαι νὰ ὀνομάσω τὸν Γερμανὸν Μάννερτον (1), τὸν Γάλλον Γοσσελῖνον (2), καὶ τὸν Ἄγγλον Ῥηννέλλον (3).

Ὄχι μόνον ἀρχηγὸς τῆς παλαιᾶς γεωγραφίας, ἂν πιστεύσωμεν τὸν Στράβωνα, ἀλλὰ καὶ ἀκριβέστατος Γεωγράφος, εἶναι ὁ Ὅμηρος. Γελᾷ καὶ μὴ θέλων, ὅστις ἀναγινώσκει τὰς μακρὰς καὶ συχνὰς τοῦ Στράβωνος παρεκβάσεις κατὰ τῶν ψεγόντων μικρὸν ἢ μέγα τι γεωγραφικὸν ἁμάρτημα τοῦ Ὁμήρου.

---

(1) Τοῦ Μαννέρτου τὸ πολύτομον καὶ ἀκόμη ἀτελείωτον σύγγραμμα ἐπιγράφεται, Geographie der Griechen und Rœmer, aus ihren schriften dargestellt, von M. Konrad Mannert, 1788-1812.

(2) Ὁ Γοσσελῖνος ἐξέδωκε κατὰ τὸ 1790 ἔτος τὴν Géographie des Grecs analysée, καὶ κατὰ τὸ 1798 τὰς Recherches sur la géographie systématique et positive des anciens.

(3) Ὁ Ῥηννέλλος ἀσχολήθη μερικῶς εἰς τὴν γεωγραφίαν τοῦ Ἡροδότου· τὸ βιβλίον του ἐπιγράφεται, The geographical system of Herodotus, etc. by James Rennell, London, 1800.

Ὅτι μὲν ὁ μέγας οὗτος ποιητὴς, ἀπαριθμῶν πολλὰς πόλεις, καὶ μαλιστα τὰς Ἑλληνικὰς, ἐφύλαξε φυσικήν τινα τῆς τοποθεσίας αὐτῶν τάξιν, καὶ ἀκολούθως ἐγεωγράφησε, δὲν εἶναι ἀμφιβολία. Ἀλλὰ τὸν δικαίως ἀπ' ὅλους θαυμαζόμενον ποιητὴν, ὅταν ὁ Στράβων πολεμῇ ν' ἀποδείξῃ καὶ Γεωγράφον ἄριστον, ἄλλο δὲν μᾶς δείχνει, πλὴν ὅτι οὐδ' αὐτοὶ οἱ φιλόσοφοι εἶναι παντάπασιν ἀπὸ προλήψεις ἐλεύθεροι.

Ἀσυγκρίτως δικαιότερον βάλλεται εἰς τὴν κορυφὴν τῶν παλαιῶν Γεωγράφων Ἀναξίμανδρος ὁ Μιλήσιος, ὅστις ἤκμασεν εἰς τὸ 570 ἔτος πρὸ Χριστοῦ. Πρῶτος αὐτὸς ἐχάραξε γεωγραφικὸν πίνακα, καὶ ἐκατασκεύασε σφαῖραν, ὡς μαρτυρεῖ Διογένης ὁ Λαέρτιος (1). Πιθανὸν ὅτι ὁ πίναξ ἦτο χαραγμένος εἰς χαλκὸν, παρόμοιος τοῦ ὁποίου μετὰ σχεδὸν ἑβδομήκοντα ἔτη [500 πρὸ Χριστοῦ] ἔδειχνεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Σπάρτης Κλεομένην ὁ συμπολίτης τοῦ Ἀναξιμάνδρου Ἀρισταγόρας (2).

Τοῦ Ἀρισταγόρου τούτου σύγχρονος καὶ συμπολίτης, ὁ Ἑκαταῖος, ἔγραψε πρῶτος γεωγραφικὸν σύνταγμα. Ἐτελειοποίησεν ἀκόμη, ὡς λέγει ὁ Ἀγαθήμερος (3), καὶ τὸν πίνακα τοῦ Ἀνα-

---

(1) Βιβλ. ϛ', τμ. 2.

(2) Ἰδ. Ἡρόδοτ. βιβλ. ε, κεφ. 36 καὶ 49. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀποῦ εὑρέθη εἰς τὴν Βεγγάλαν τῆς Ἰνδίας, καὶ ἐμεταφέρθη εἰς τὴν Ἀγγλίαν, πίναξ γεωγραφικὸς χάλκινος, χαραγμένος μὲ γράμματα Ἰνδικα κατ' αὐτὰς τὰς ἀρχὰς τῆς Χριστιανικῆς χρονολογίας. Ἰδ. τοῦ Ἄγγλου Ρηννέλλου τὴν Ἡροδότειον γεωγραφίαν, The geographical system of Herodotus, pag. 316.

(3) Γεωγραφ. ὑποτυπώσ. βιβλ. α, κεφ. 1. Πότε ἔζησεν ὁ Ἀγαθήμερος δὲν εἶναι βεβαίως γνωστὸν· ὁ Σάξιος (Onomastic. literar. pag. 350) τὸν θέτει εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς τρίτης ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος.

ξιμάνδρου. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀπίθανον· ἀλλὰ τὸ λέγει ὁ Ἀγαθήμερος, ὄχι, ὡς ἐνόμισαν τινὲς, ὁ Στράβων. Τοῦ Στράβωνος οἱ λόγοι, « Ἀναξίμανδρόν τε... καὶ Ἑκαταῖον τὸν Μιλήσιον· τὸν » μὲν οὖν ἐκδοῦναι πρῶτον γεωγραφικὸν πίνακα, τὸν δὲ Ἑκα- » ταῖον καταλιπεῖν ΓΡΑΜΜΑ, πιστούμενον ἐκείνου εἶναι ἐκ τῆς » ἄλλης αὐτοῦ γραφῆς », ἄλλο δὲν σημαίνουν, πλὴν ὅτι, Πρῶτος ὁ Ἀναξίμανδρος ἐχάραξε γεωγραφικὸν πίνακα, καὶ ὁ Ἑκαταῖος ἀφῆκε γεωγραφίας ΒΙΒΛΙΟΝ (1), τὸ ὁποῖον, ὅτι εἶναι τοῦ Ἑκαταίου βεβαιοῦται ἀπὸ τἄλλα του συγγράμματα (2).

Εἰς τοὺς Γεωγράφους τάσσεται καὶ ὁ 450 σχεδὸν ἔτη πρὸ Χριστοῦ ἀκμάσας Δημόκριτος. Εἰς τὸν μακρὸν τῶν ἀπὸ τὸν χρόνον ἀφανισμένων τοῦ φιλοσόφου τούτου συγγραμμάτων καταλογον (3) εὑρίσκεται καὶ βιβλίον ἐπιγραφόμενον Γεωγραφία. Δὲν ἐξεύρω πόθεν ἔμαθεν ὁ Σουΐδας (4), ὅτι ἀπὸ

(1) Τοῦτο σημαίνει τὸ ΓΡΑΜΜΑ (ἴδ. τὰς εἰς τὸν Ξενοκράτ. Περὶ τῆς ἀπὸ τῶν ἐνύδρ. τροφ. σημ. σελ. 183), τοῦ ὁποίου ἐξήγησις ὀρθὴ, καὶ ὄχι διάφορος γραφὴ, εἶναι τὸ εὑρισκόμενον εἰς τὰς Χρησομαθείας (σελ. 1204) τοῦ Στράβωνος, Σύγγραμμα.

(2) Ἄλλα συγγράμματα, « ἐκ τῆς ἄλλης αὐτοῦ γραφῆς », ἐννοεῖ ὁ Στράβων (τόμ. Α, σελ. 8) τὰ ἱστορικὰ τοῦ Ἑκαταίου, τῶν ὁποίων μέρος ἦτο καὶ τὸ ἐπιγραφόμενον Γενεαλογίαι. Ἡ Γεωγραφία του πιθανὸν ὅτι ἦτον ἡ αὐτὴ μὲ τὴν ὀνομαζομένην ἀπὸ πολλοὺς Περιήγησιν. Πιθανὸν ἀκόμη ὅτι τὴν ἀπέδιδαν τινὲς εἰς τὸν Ἀβδηρίτην Ἑκαταῖον· ὅθεν νοεῖται διὰ τί λέγει ὁ Στράβων, ὅτι ἀπὸ τὰ ἄλλα συγγράμματα τοῦ Μιλησίου ἐφαίνετο ὅτι καὶ ἡ Γεωγραφία ἦτον ἐκείνου.

(3) Διογέν. Λαερτ. βιβλ. Θ', τμ. 48.

(4) Λέξ. Δημόκριτος.

τὰ πολλὰ τοῦ Δημοκρίτου συγγράμματα μόνος ὁ Μέγας διάκοσμος, καὶ τὸ Περὶ φύσεως κόσμου, ἦσαν γνήσια.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ χρόνος ἀφάνισε τοῦ Ἀναξιμάνδρου, καὶ τοῦ Ἑκαταίου, καὶ τοῦ Δημοκρίτου, τοὺς κόπους, πρῶτον Γεωγράφον ὀνομάζομεν τὸν σύγχρονον τοῦ Δημοκρίτου Ἡρόδοτον. Ἂν καὶ τὸ σύγγραμμά του εἶναι ἰδίως ἱςορία, περιέχει ὅμως πολλὰς σημειώσεις γεωγραφικὰς, τῶν ὁποίων ἡ ὀρθότης, ὡς καὶ τῶν ἱςορικῶν εἰδήσεων, ἀνακαλύπτεται καὶ βεβαιοῦται ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, καθόσον προχωρεῖ ἡ σοφία εἰς τοὺς νεωτέρους, καὶ πολυπλασιάζονται τῶν περιηγητῶν τὰ συγγράμματα· καὶ δὲν ἔδειξαν πλὴν ἀμαθίαν, ἢ κἂν ἀσυγχώρητον ἀπροσεξίαν, ὅσοι καὶ ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς καὶ ἀπὸ τοὺς νέους ἐκαταφρόνησαν ὡς μυθολόγον τὸν Ἡρόδοτον, οὐδ' ἐδιάκριναν εἰς αὐτὸν ὅσα διηγεῖται ὡς αὐτόπτης ἀπ' ὅσα ἱςορήσας ἐξ ἀκοῆς ἄλλων ἐνόμισε χρέος του νὰ μὴ τὰ σιωπήσῃ, ὡς τὸ ἐσημείωσεν ὁ περίφημος τοῦ Ἡροδότου συνήγορος, ὁ Ἄγγλος Ῥηννέλλος (1). Τοιαύτης

(1) The authority of Herodotus work has been rising in the opinion of the world, in latter times; which may be referred to the number of discoveries that have been lately made, and which are continually making, in the countries which he describes. It was ignorance and inattention therefore, that determined the opinions of his judges; a charge in wich several of the ancients are implicated as well as the moderns. The same want of attention has confounded together the descriptions of what he *saw*, whith what he had only *heard*; and which he might think himself bound to relate. *Rennell, The Geographical system of Herodotus, pag.* 5.

ἀπροσεξίας ἔνοχος (τίς νὰ τὸ πιστεύσῃ!) κατεστάθη καὶ αὐτὸς ὁ Στράβων.

Τὰ γεωγραφικὰ τοῦ Ἡροδότου σφάλματα, ἂν τὰ θεωρήσῃ τις καθ' αὑτά, δὲν εἶναι ὀλίγα· ἂν τὰ ἀναφέρῃ εἰς τὸν ὁποῖον ἔγραφε καιρὸν, ἄξιον ἀπορίας, ὅτι δὲν εἶναι πλειότερα, μάλιστα ὅταν συλλογισθῇ, ὅτι ὄχι μόνον οἱ μετ' αὐτὸν καὶ Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι παλαιοὶ, ἀλλὰ δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ἀποῦ καὶ τῶν νέων φωτισμένων ἐθνῶν οἱ Γεωγράφοι ἐπλανῶντο ἀκόμη εἰς πράγματα, τῶν ὁποίων ὁ Ἡρόδοτος εἶχεν ἰδέας ὀρθάς (1).

Ἀπὸ τὰς ἀγνοίας τοῦ Ἡροδότου ἡ μεγαλητέρα εἶναι ἡ ἄγνοια ἐκείνου τῆς ἀστρονομίας τοῦ μέρους, ὅσον εἶναι ἀναγκαῖον εἰς τὴν ἀσφαλτον γεωγραφίαν. Ἐὰν τὸ ἤξευρε, οὔτε τοὺς πιστεύοντας, ὅτι ἡ γῆ ἦτο σφαιροειδὴς, ἤθελε περιγελάσειν (2), οὔτ'

---

(1) Ἀρκεῖ εἰς παράδειγμα τὸ περὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης, τὴν ὁποίαν ὁ μὲν Ἡρόδοτος (βιβλ. α, κεφ. 202-203) ῥητῶς λέγει, ὅτι ἦτο χωρισὴ ἀπὸ τὰς ἄλλας θαλάσσας· οἱ δὲ μεταγενέστεροί του, Ἐρατοσθένης, Στράβων, καὶ ἄλλοι, τὴν ἐνόμιζαν κόλπον τοῦ Ὠκεανοῦ.

(2) « Γελῶ δὲ ὁρέων γῆς περιόδους γράψαντας πολλοὺς ἤδη... οἳ » Ὠκεανόν τε ῥέοντα γράφουσι πέριξ, τήν τε γῆν κυκλοτερέα ὡς ἀπὸ » τόρνου », λέγει ὁ καλὸς Ἡρόδοτος (βιβλ. δ', κεφ. 36). Μὴ μᾶς φαίνεται ὅμως παράδοξον. Αἱ προλήψεις εἶναι δεινοὶ τύραννοι τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος· καὶ μεγάλη εὐτυχία, ὅταν οἱ ἀπ' αὐτὰς τυραννούμενοι ἀρκοῦνται νὰ γελῶσιν, ὡς ὁ Ἡρόδοτος, τοὺς ἐλευθέρους ἀπὸ προλήψεις. Ἀλλ' εἰς ἄλλους τόπους καὶ χρόνους καὶ τοὺς ἐκατάτριξαν ὡς ἀντιθέους· ὁ Ἀριστοτέλης, συκοφαντηθεὶς ἀπὸ τοὺς Ἑλληνικοὺς ἱερεῖς, φεύγει τὰς Ἀθήνας· καὶ ὁ Γαλιλαῖος, ἑβδομηκοντατὴς τὴν ἡλικίαν, βάλλεται εἰς φυλακὴν ἀπὸ χριστιανοὺς ἱερεῖς, διότι ἐδόξαζε τὴν κίνησιν τῆς γῆς.

εἰς ἄλλα πολλὰ, ἀναγκαῖα ἐπακολουθήματα τοιαύτης ἀγνοίας, γεωγραφικὰ σφάλματα ἤθελε πέσειν.

Δὲν ἐξεύρω, ἂν πρέπῃ νὰ θέσω μετὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἢ πρὸ τοῦ Ἡροδότου, τὸν Ἄννωνα, ἐπειδὴ οἱ χρονολόγοι δὲν ἐδυνήθησαν ἀκόμη νὰ διορίσωσι τὸν χρόνον τῆς ζωῆς, ἢ τῆς ἀκμῆς του. Ὁ Ἄννων, ἡγεμὼν, ἢ ναύαρχος τῶν Καρχηδονίων, ἐςάλθη ἀπὸ τοὺς συμπολίτας του μὲ ἑξήκοντα καράβια, καὶ τριάκοντα χιλιάδας λαοῦ, διὰ νὰ συςήσῃ ἀποικίας εἰς τὰ ἔξω τῶν Ἡρακλείων ςηλῶν παραθαλάσσια τῆς Ἀφρικῆς. Ἐὰν ἦναι ἀληθὲς, ὅτι ἡ Καρχηδὼν ἐκτίσθη τὸ 65 ἔτος (1) πρὸ τῆς Ῥώμης, τὸ ὁποῖον συμπίπτει μὲ τὸ 819 πρὸ Χριςοῦ, εὔλογον εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς τόσην αὔξησιν, ὥςε νὰ πέμπῃ ἀποικίας, ἐχρειάσθη ἔτη τολιγώτερον 250, ἤγουν ὅτι ὁ Ἄννων ἐκίνησεν ἀπὸ τὴν Καρχηδόνα 570 σχεδὸν ἔτη πρὸ Χριςοῦ. Τινὲς ὅμως ἔθεσαν τοῦ Ἀννωνος τὸ ταξείδιον εἰς τὸ 500, τινὲς δὲ εἰς τὸ 448, ἄλλοι εἰς τὸ 440, εἰς τὸ ὁποῖον ἤκμασε καὶ ὁ Ἡρόδοτος, ἄλλοι εἰς τὸ 407, ἄλλοι εἰς τὸ 340, καὶ ἄλλοι εἰς τὸ 300 ἔτος πρὸ Χριςοῦ (2). Τῶν ὑπολήψεων

Εἶναι σημειώσεως ἄξιον, ὅτι εἰς ὅλας τὰς θρησκείας αἱ διὰ φιλοσοφικὰ δόγματα ταραχαὶ κινοῦνται τὸ πλέον ἀπὸ τοὺς ἱερατικούς. Εἰς τὰς ψευδοθρησκείας τοῦτο δὲν εἶναι ποσῶς παράδοξον· παράδοξον καὶ παράξενον εἶναι, ὅτι τῆς ἀληθινῆς θρησκείας οἱ ἱερεῖς, μιμούμενοι τοὺς ψευδοιερεῖς, δίδουσιν αἰτίαν εἰς τοὺς ἀθρήσκους νὰ συγχέωσι τὴν ἀλήθειαν μὲ τὴν ἀπάτην.

(1) Ἰδ. τὸν Larcher, traduct. d'Hérodot. tom. VII, pag. 136 et 592.

(2) Gosselin, recherch. sur la géograph. des anciens, tom. I, pag. 136, not. 3.

τούτων ἡ διαφορὰ ἀπὸ τὸ πλέον εἰς τολιγώτερον εἶναι 270 ἔτη, ἤγουν ὑποθέτει τὸν Ἄννωνα 150 σχεδὸν ἔτη προγενέστερον ἢ μεταγενέστερον τοῦ Ἡροδότου. Πόσον ἀπὸ τούτους διαφέρει ὁ Οὐόσσιος, ὅστις θέλει τὸν Ἄννωνα ἀρχαιότερον καὶ αὐτοῦ τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Ἡσιόδου (1)! Σπουδάζει νὰ στηρίξῃ τὴν γνώμην του εἰς τὸν Ἀππιανὸν, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ Καρχηδὼν ἐκτίσθη πεντήκοντα ἔτη πρὸ τῆς Τρωϊκῆς ἁλώσεως (2), καὶ τὸν Στράβωνα, κατὰ τὸν ὁποῖον αἱ ἀποικίαι τῶν Φοινίκων ἔγιναν ὀλίγον ἔπειτα μετὰ τὴν ἅλωσιν ταύτην (3). Ἡ ἅλωσις ἐσυνέβη, ὡς χρονολογεῖ ὁ Λαρχῆρος, τὸ 1270 ἔτος πρὸ Χριστοῦ (4). Τοῦ Οὐοσσίου τὴν γνώμην, μὲ παραλλαγήν τινὰ, ἀποδέχεται σήμερον ὁ σοφὸς Γοσσελῖνος, ἐπειδὴ βάλλει τὸ ταξείδιον τοῦ Ἀννωνος εἰς τὸ 1000 ἔτος πρὸ Χριστοῦ (5)· ὅθεν ἀκολουθεῖ ὅτι ὁ Ἄννων εἶναι 560 ἔτη ἀρχαιότερος τοῦ Ἡροδότου. Εἰς τόσην χρονολόγων ἀσυμφωνίαν δύσκολον εἶναι νὰ κρίνῃ τις τὴν ἀλήθειαν. Ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα, ὁ Περίπλους τοῦ Ἀννωνος, ὡς τὸν ἔχομεν τὴν σήμερον, εἶναι ὄχι τοῦ ὅλου συγγράμματος, ἀλλὰ μόνης σχεδὸν τῆς περιοχῆς αὐτοῦ μετάφρασις, τὴν ὁποίαν οὐδ' αὐτὴν, ἀπὸ τίνα ἢ πότ' ἔγινε, δὲν ἐξεύρομεν.

Πρὸ τοῦ Ἡροδότου δικαιότερον ἤθελεν ὀνομασθῆν Σκύλαξ

---

(1) Is. Vossii observation. ad Pomp. Mel. pag. 862.

(2) Ἀππιαν. Ρωμ. ἱστορ. βιβλ. ἡ, κεφ. 1.

(3) Στράβ. Γεωγραφ. τόμ. Α, σελ. 62 ἐμ. ἐκδ.

(4) Ἰδ. Larcher, traduct. d'Hérodot. tom. VII, pag. 581.

(5) Gosselin, recherch. sur la géograph. des anciens, tom. I, pag. 139.

ὁ Καρυανδεὺς, ἐὰν τὸ σωζόμενον εἰς ὄνομά του γεωγραφικὸν σύνταγμα ἦτο βεβαίως γέννημα τοῦ Σκύλακος. Ὅστις ἀναγνώσῃ τοῦ συντάγματος τούτου τὴν ἐπιγραφὴν, ΣΚΥΛΑΚΟΣ ΤΟΥ ΚΑΡΥΑΝΔΕΩΣ ΠΕΡΙΠΛΟΥΣ, εἰς ἄλλον φυσικὰ δὲν ἀνατρέχει ὁ λογισμός του, πλὴν εἰς τὸν πεντήκοντα σχεδὸν ἔτη παλαιότερον τοῦ Ἡροδότου Σκύλακα Καρυανδέα, τὸν ὁποῖον, ὡς λέγει αὐτὸς ὁ Ἡρόδοτος (1), ἔστειλεν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν Δαρεῖος νὰ ἐρευνήσῃ τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ τὰς ἐκβολάς.

Ἀλλ' ὅμως εἶναι γνώμη τινῶν, ὅτι ὁ σωζόμενος Περίπλους δὲν εἶναι τούτου, ἀλλ' ὁμωνύμου καὶ ὁμοπατρίου μεταγενεστέρου ἄλλου Σκύλακος. Ὁ Καρυανδεὺς (λέγουσι) Σκύλαξ, ὁ σταλμένος ἀπὸ τὸν Δαρεῖον νὰ ἐρευνήσῃ τοῦ Ἰνδοῦ τὰς ἐκβολὰς, δὲν ἐπεριωρίσθη εἰς μόνην τοῦ ποταμοῦ τὴν ἔρευναν, ἀλλὰ πεθανὸν ὅτι ἐξέτασε καὶ ἐγεωγράφησε καὶ ἄλλα μέρη τῆς Ἰνδίας, γῆς πρῶτον ἀπ' αὐτὸν θεωρουμένης, καὶ τόσον διαφόρου καὶ τὴν φύσιν καὶ τὰ ἤθη ἀπ' ὅσα ἕως τότ' εἶχεν ἰδεῖν. Καὶ ὅμως, ὄχι μόνον τούτων τίποτε, ἀλλ' οὐδ' αὐτὸ τῆς Ἰνδίας τὄνομα δὲν φαίνεται εἰς τὸν σωζόμενον Περίπλουν τοῦ Σκύλακος·

---

(1) Βιβλ. δ', κεφ. 44. Ὑπήκοος τοῦ Δαρείου ἦτον ὁ Ἕλλην Σκύλαξ, ἐπειδὴ ἡ πατρίς του, τὰ Καρύανδα, ἦτο πόλις τῆς Καρίας, ὑποταγμένης τότε εἰς τοὺς Πέρσας· ὄχι ὅμως καὶ Σατράπης, ὡς ὀνομάζεται εἰς τὴν ἀείμνηστον Περιγραφὴν τῆς Αἰγύπτου (Descript. de l'Egypt. Etat modern. mémoir. tom. I, pag. 22) τὴν συνταχθεῖσαν ἀπὸ τοὺς ἐκστρατεύσαντας εἰς Αἴγυπτον Γάλλους. Οἱ Περσικοὶ Σατράπαι ὡμοίαζαν τῶν Τούρκων τοὺς Σατράπας, οἱ ὁποῖοι δὲν ἀσχολοῦνται εἰς γεωγραφικὰς ἐρεύνας.

ἐπειδὴ περιορίζεται εἰς τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν, καὶ δὲν ἐκβαίνει εἰς τὸν Ὠκεανὸν, πλὴν εἰς ὅσον ἐπροχώρησεν ὁ Ἄννων.

Αὐξάνει τὴν περὶ τούτου ἀμφιβολίαν καὶ ὁ Σουΐδας (1), λέγων, ὅτι ὁ Σκύλαξ ἔγραψε καὶ κατὰ τοῦ Πολυβίου. Ἀλλ' ὁ Πολύβιος εἶναι 350 σχεδὸν ἔτη νεώτερος τοῦ ϛαλμένου ἀπὸ τὸν Δαρεῖον εἰς τὴν Ἰνδίαν Σκύλακος (2). Εἶναι καὶ ἄλλαι ἀντιρρήσεις κατὰ τῆς ἀρχαιότητος τοῦ Περίπλου, τὰς ὁποίας ἐμπορεῖ νὰ εὕρῃ ὅϛις θέλει εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Φαβρικίου (3)· ὅθεν ἀρκοῦμαι εἰς μίαν ἀκόμη σημείωσιν περὶ τῆς διαλέκτου τοῦ Σκύλακος τὴν ἑξῆς, τὴν ὁποίαν δὲν ἐξεύρω ἂν ἔκαμε τὶς ἀπὸ τοὺς κριτικούς.

Τὰ Καρύανδα ἀπέχουσιν ὀλίγα ϛάδια ἀπὸ τὴν Ἁλικαρνασσὸν, τῆς ὁποίας ἄντικρυ εἶναι ἡ νῆσος Κῶς. Εἰς ὅλην ταύτην τὴν περιοχὴν ἐλαλεῖτο ἡ Δωρικὴ διάλεκτος. Ὅθεν ἔπρεπεν ὁ Σκύλαξ νὰ γράψῃ εἰς αὐτὴν, ἢ κἂν (τὸ πιθανώτερον), μιμούμενος τὸν Ἁλικαρνασσέα Ἡρόδοτον, καὶ τὸν Κῶον Ἱπποκράτην, εἰς τὴν Ἰωνικήν. Καὶ ὅμως ὁ σωζόμενος εἰς ὄνομά του Περίπλους εἶναι γραμμένος εἰς τὴν Ἀττικὴν, καὶ ταύτην ὄχι τὴν γνησίαν, ἥτις εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Σκύλακος δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀνατείλειν εἰς τὰς βίβλους, ἀλλὰ τὴν παρακμάζουσαν καὶ σύγχρονον τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου.

---

(1) Λέξ. Σκύλαξ.

(2) Ὁ Σάξιος (Onomastic. literar. tom. I, pag. 99 et 133) θέτει τὸν Σκύλακα εἰς τὸ 506, καὶ τὸν Πολύβιον εἰς τὸ 144 ἔτος πρὸ Χριϛοῦ.

(3) Τόμ. Δ, σελ. 606, ἐκδ. Ἁρλ.

Ὅσοι ἐξεναντίας πιςεύουσι πατέρα τοῦ σωζομένου Περίπλου τὸν ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον ὀνομαζόμενον παλαιὸν Σκύλακα, διαλύουσι τῶν ἐναντίων τὰς ἀντιρρήσεις οὕτως. Ὁ σωζόμενος Περίπλους εἶναι μὲν ἀναμφιβόλως τοῦ Σκύλακος· ὄχι ὅμως ὁλόκληρος, ὡς τὸν ἔγραψεν ἐκεῖνος, ἀλλὰ διασκευασμένος ἀπὸ νεώτερον ἄδηλον συγγραφέα, ὅςις ἀφήσας ὅλην τὴν Ἰνδίαν, ἐπεριωρίσθη εἰς μόνην τὴν περιγραφὴν τῆς Μεσογείου θαλάσσης, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὴν ἀλλοίωσε μὲ πολλὰς ἀφαιρέσεις καὶ προσθήκας.

Τοῦ Σουίδα (λέγουσιν) ἡ μαρτυρία δὲν εἶναι πολὺ ἀξιόπιςος. Πιθανὸν ὅτι ἐσύγχυσε κ' ἐδῶ, ὡς ἔκαμεν εἰς ἄλλα πολλὰ, καὶ τοὺς χρόνους καὶ τὰ πρόσωπα. Ὁ κατὰ τοῦ Πολυβίου γράψας Σκύλαξ δὲν ἔχει κοινωνίαν μὲ τὸν μνημονευόμενον ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον, κἀμμίαν ἀλλ' εἶναι ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Σκύλαξ, Ἀςρονόμος ἔνδοξος, μαθητὴς τοῦ Παναιτίου, ὡς τὸν ὀνομάζει ὁ Κικέρων (1), καὶ ἀκολούθως σύγχρονος τοῦ Πολυβίου. Ταῦτα λέγουν πιθανῶς οἱ πιςεύοντες πατέρα τοῦ σωζομένου Περίπλου τὸν παλαιὸν Σκύλακα.

Τὴν ὁποίαν ἐπρόσθεσα περὶ τῆς διαφορᾶς τῆς διαλέκτου ἀπορίαν, λύεται καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὴν διαφορὰν τῶν χρόνων. Ἡ Δωρικὴ διάλεκτος, γλῶσσα μητρικὴ τοῦ Σκύλακος, φαίνεται

(1) De divination. lib. II, cap. 42. Τὄνομα, Σκύλαξ, φαίνεται ὅτι ἦτο κοινὸν εἰς τὴν Καρίαν. Παρὰ τοὺς δύο τούτους, τὸν Καρυανδέα καὶ τὸν Ἁλικαρνασσέα, εὑρίσκομεν καὶ τρίτον Σκύλακα ἀπὸ τὴν Μύνδον (ἴδ. Ἡροδότ. ε, 36), πόλιν καὶ αὐτὴν τῆς Καρίας, πλησιόχωρον καὶ τῆς Ἁλικαρνασσοῦ καὶ τῶν Καρυάνδων.

ὅτι εἰς τὸ πεζὸν δὲν ἐτελειοποιήθη ποτὲ (1), καθὼς ἡ Ἰωνική. Ταύτην ὁ Σκύλαξ δὲν ἦτον ἴσως καλὸς νὰ γράψῃ, ὡς τὴν ἔγραψαν ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Ἱπποκράτης· καὶ ὁ Δωρισμός του ἔπρεπε νὰ φαίνεται πολὺ παράξενος εἰς τοὺς Ἀττικοὺς, καὶ μάλιστα τοὺς μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον. Τί παράδοξον λοιπὸν, ἐὰν ὑποθέσωμεν, ὅτι ἐμετάβαλεν εἰς τοῦ καιροῦ του τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν διάλεκτον καὶ τὴν φράσιν τοῦ Σκύλακος, ὅστις ἐτόλμησε νὰ κάμῃ ἀφαιρέσεις καὶ προσθέσεις εἰς αὐτόν.

Ἡ μεγάλη βλάβη, τὴν ὁποίαν μᾶς ἔβλαψεν ὁ διασκευαστὴς οὗτος τοῦ Σκύλακος, εἶναι ὅτι μᾶς ἐστέρησε τὰ περὶ τῆς Ἰνδίας ἱστορημένα. Τῶν ὅσα περὶ αὐτῆς ἱστορεῖ ὁ Ἡρόδοτος τὰ πλειότερα πιθανὸν ὅτι τὰ ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Σκύλακα· ἐὰν οἱ μετέπειτα ἱστορικοὶ καὶ Γεωγράφοι δὲν ἐμεταχειρίσθησαν εἰς τὰ περὶ τῆς Ἰνδίας τὴν μαρτυρίαν του, ἔγω' αἴτιος αὐτὸς ὁ Σκύλαξ, ὅστις, ἀναμίξας πολλὰ μυθώδη μὲ τἀληθινὰ, ἔλαβεν, ὡς λέγει ὁ Ἄγγλος Ῥοβερσὼν (2), τὴν πρέπουσαν εἰς τοὺς ψευδομένους ποινὴν, τὸ μηδ' ὅταν ἀληθεύωσι νὰ πιστεύωνται.

Μικρὸν πρὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, σύγχρονος τοῦ Ἡροδότου, ἤκμασεν ὁ Δαμάστης, γεννημένος εἰς τὸ Σίγειον, πόλιν τῆς Τρωάδος. Ὀνομάζεται ἀπὸ πολλοὺς ὡς Ἱστορικὸς καὶ

---

(1) Τοὐλάχιστον εἰς τὴν κυρίως ὀνομαζομένην Ἑλλάδα. Εἰς τὰς Δωρικὰς ἀποικίας, τὰς σταθείσας εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἐκαλλιεργήθη ἀπὸ τοὺς πεζογράφους, καὶ μάλιστα τοὺς Πυθαγορείους φιλοσόφους, ἡ Δωρικὴ διάλεκτος, ἂν κρίνωμεν ἀπὸ τὰ ὀλίγα σωζόμενα αὐτῶν συγγράμματα, τῶν ὁποίων ὅμως τὰ πλειότερα ἀμφιβάλλονται.

(2) Historical disquisition concern. ancient Ind. pag. 12.

ὡς Γεωγράφος. Τὰ γεωγραφικά του ἐπεγράφοντο, Ἐθνῶν καὶ πόλεων κατάλογος (1)· τῶν ὁποίων τὰ πλειότερα, ἂν πιςεύσωμεν τὸν Ἀγαθήμερον, ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Ἑκαταῖον. Ὁ Στράβων κατακρίνει τὸν Δαμάςην ὡς ψευδολόγον (2).

Μετὰ τὸν Δαμάςην εἶναι Εὔδοξος ὁ Κνίδιος (3), Γεωγράφος, Ἀςρονόμος καὶ Ἰατρός, φίλος καὶ μαθητὴς τοῦ Πλάτωνος· μὲ τὸν ὁποῖον, ὡς θέλουσι τινές, καὶ συνεταξείδευσεν εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἔγραψε Γῆς περίοδον (4), καὶ Ἀςρονομίαν δι' ἐπῶν (5). Πόσον εἶχεν ἔρωτα τῆς σοφίας ὁ Εὔδοξος, φαίνεται ἀπ' ὅ,τι εἶπε περὶ τοῦ ἡλίου· ηὔχετο νὰ πλησιάσῃ τὸ λαμπρὸν ἄςρον τοῦτο, διὰ νὰ μάθῃ τὴν φύσιν του, καὶ νὰ καῇ πάραυτα, ὡς ἄλλος Φαέθων, ἀπὸ τὰς φλόγας του (6). Ὁ Ποσειδώνιος ηὗρεν εἰς τὴν Κνίδον τὴν ὀνομαζομένην Σκοπὴν Εὐδόξου (7), ἤγουν τὸ Οὐρανοσκοπεῖον, ὅθεν ἔκαμνε τὰς ἀςρονομικὰς παρατηρήσεις ὁ Εὔδοξος. Πόση καὶ ποία ἦτον ἡ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψις, τὸ ἔδειξεν ἡ πατρίς του, ἥτις ἐζήτησε κ' ἔλαβεν ἀπ' αὐτὸν νόμους. Τὸνομά του ἐπαρῳδήθη εἰς τὸν Ἔνδοξον· καὶ ἡ ἱςορία ἐφρόντισε νὰ μᾶς φυλάξῃ καὶ τῶν τριῶν αὐτοῦ θυγατέρων τὰ ὀνόματα, Ἀκτίδος, Φιλτίδος καὶ Δελφίδος.

---

(1) Σουΐδ. λέξ. Δαμάςης.

(2) Στράβ. Γεωγραφ. τόμ. Α, σελ. 60.

(3) Ὁ Αὐτ. αὐτ. σελ. 1. Ἴδε καὶ Διογέν. Λαέρτ. βιβλ. ή, τμ. 86-91.

(4) Ἀγαθημέρ. Γεωγραφ. ὑποτυπώσ. βιβλ. ά, κεφ. 1.

(5) Σουΐδ. λέξ. Εὔδοξος.

(6) Πλουτάρχ. Ὅτι οὐδὲ ζῆν ἐςιν ἡδ. κατ' Ἐπίκουρ. § 11.

(7) Στράβ. Γεωγραφ. τόμ. Α, σελ. 154.

Ἀπὸ τὰ πολλά του συγγράμματα δὲν μᾶς ἔμεινε τίποτε, ἂν ἐξαιρέσῃς τὰς ὀλίγας μαρτυρίας, ὅσας φέρουν ἀπ' αὐτὸν ὁ Γεμῖνος καὶ ὁ Πτολεμαῖος (1).

Περὶ τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν χρόνους μὲ τὸν Εὔδοξον ἤκμασεν ὁ Κυμαῖος Ἔφορος, μαθητὴς τοῦ Ἰσοκράτους. Ἔγραψεν ἱστορίαν εἰς βιβλία τριάκοντα (2), εἰς τὴν ὁποίαν καὶ γεωγραφεῖ πολλάκις κατὰ μίμησιν τοῦ Ἡροδότου· ὅθεν καὶ ὁ Στράβων μεταχειρίζεται τὴν ἀφανισμένην σήμερον ἀπὸ τὸν χρόνον ἱστορίαν αὐτοῦ, καὶ ἄλλο του σύγγραμμα, ὁμοίως ἀφανισμένον, τὸ Περὶ εὑρημάτων (3). Φέρονται καὶ ἄλλα βιβλία εἰς ὄνομα τοῦ Ἐφόρου, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ Περὶ Θρακίων πολισμάτων, δὲν εἶναι χωριστὸν βιβλίον οὕτως ἐπιγραφόμενον, ὡς ὑπέλαβεν ὁ Οὐόσσιος, πλανηθεὶς ἀπὸ κακῶς ἐξηγημένην φράσιν τοῦ Ἁρποκρατίωνος (4), ἀλλὰ μέρος τῆς τριακοντα-βίβλου ἱστορίας.

Μετὰ τὸν Ἔφορον ἂς ὀνομάσωμεν τὸν Ἀριστοτέλην. Ἐὰν κρίνωμεν ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐσημείωσε τῶν βιβλίων αὐτοῦ μακρὸν

---

(1) ἰδ. Petavii Uranolog. pag. 64—93.

(2) Vossii de historic. Græc. lib. I, cap. VII, pag. 36.

(3) Στράβ. Γεωγραφ. βιβλ. γ', σελ. 622. ἴδε καὶ Beckmann, Beytræg. zur Geschicht. der Erfindung. vol. III, pag. 565.

(4) α Αἶνος (λέγει ὁ Ἁρποκρατίων), πόλις Θρᾴκης... Ἔφορος δ' ἐν » τῇ τετάρτῃ, περὶ Θρακίων πολισμάτων λέγων, φησίν· Ἐχομένη » δὲ τούτων Αἶνος πόλις κ. τ. λ.». Τοῦτο, ὡς τὸ ἑξῆς, σημαίνει, Εἰς τὴν τετάρτην βίβλον τῆς ἱστορίας, ὅπου λαλεῖ περὶ τῶν Θρακικῶν πόλεων, καὶ ὄχι, Εἰς τὴν τετάρτην βίβλον τοῦ περὶ τῶν Θρακικῶν πόλεων συγγράμματος.

καταλογον Διογένης ὁ Λαέρτιος (1), περὶ γεωγραφίας ὁ φιλόσοφος οὗτος ἰδίως δὲν ἔγραψε τίποτε· εἰς τῶν σωζομένων ὅμως αὐτοῦ συγγραμμάτων διάφορα μέρη εὑρίσκονται σπαρμέναι ὀλίγαι τινὲς γεωγραφικαὶ θεωρίαι. Ἀποδείχνει τὸ σφαιροειδὲς τῆς γῆς, ἐναντίον εἰς τοὺς ὅσοι τὴν ἐνόμιζαν πλατεῖαν, καὶ ἀποδέχεται τὴν δόξαν τινῶν ἀστρονόμων, κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ περιφέρεια τῆς γῆς ἦτο 400,000 σταδίων (2). Τὴν Κασπίαν θάλασσαν δοξάζει ὀρθῶς ὅτι εἶναι χωρισμένη καὶ ἀπὸ τὸν Ὠκεανὸν καὶ ἀπὸ τὴν Μεσόγειον (3), καὶ ὄχι κόλπος τοῦ Ὠκεανοῦ, ὡς τὴν ἐνόμιζαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μετ' αὐτόν. Περὶ τοῦ Ἴστρου ὅμως εἶχε τὴν κοινὴν σφαλμένην ὑπόληψιν τοῦ καιροῦ του, ἤγουν ὅτι ἐσχίζετο εἰς δύο ῥεῖθρα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓν ἐξενέριζεν εἰς τὸν Πόντον, καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὸν Ἀδρίαν (4).

Παρὰ τὸν Ἀριστοτέλην οἰκειότερος τῆς γεωγραφίας εἶναι ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Δικαίαρχος. Τὸ σύνταγμά του, ἐπιγραφόμενον

---

(1) Βιβλ. ε, τμ. 22—27.

(2) Ἀριστοτέλ. Περὶ οὐραν. βιβλ. β', κεφ. 13, καὶ 14.

(3) Ὁ αὐτ. Μετεωρολογικ. βιβλ. β', κεφ. 1.

(4) Ὁ αὐτ. Περὶ ζώων ἱστορ. βιβλ. θ', κεφ. 15. Ἀδρίας, ἢ Ἀδριατικὸς κόλπος, εἶναι ὁ νῦν ὀνομαζόμενος Κόλπος τῆς Βενετίας. Τοῦ Ἴστρου ποταμοῦ τὸ ἄνω μέρος, ἀπὸ τὰς πηγὰς ἕως τὴν πόλιν Οὐιεννοβόνα (Vienne en Autriche), ὠνομάζετο, κατὰ τὸν Ἀγαθήμερον, Δανούβιος, τὸ δὲ κάτω, ἀπὸ τῆς Οὐιεννοβόνης ἕως τὰς ἐκβολάς του εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον, ἐλάμβανε τὄνομα Ἴστρος· κατὰ δὲ τὸν Πτολεμαῖον, τὄνομα τοῦτο ἄρχιζεν ἀπὸ τὴν Ἀξιόπολιν, πόλιν τῆς Μοισίας (τῆς νῦν Βουλγαρίας). Εἰς ἡμᾶς σήμερον ὅλος ὁ ποταμὸς ὀνομάζεται Δούναβις, ἢ Τούνα.

Βίος Ἑλλάδος, καὶ διηρημένον εἰς τρία βιβλία, τὸ προσφωνεῖ εἰς τὸν συμμαθητὴν καὶ φίλον αὐτοῦ Θεόφραςον. Ἀλλὰ τοῦ συντάγματος τούτου δὲν μᾶς ἔμεινε σήμερον παρὰ μικρόν τι λείψανον εἰς ςίχους Ἰαμβικοὺς γραμμένον, διακομμένους ἐδῶ κ' ἐκεῖ, εἴτ' ἀπ' αὐτὸν τὸν Δικαίαρχον, εἴτ' ἀπὸ μεταγενέςερον ἄλλον τινὰ, μὲ πεζὸν λόγον. Καὶ ἴσως ἐκ τούτου ἔλαβαν τὴν ἀφορμὴν ὅσοι μεταξὺ τῶν Γάλλων ἔγραψαν κωμικὰς περιηγήσεις μετὰς ἀπὸ πεζὸν καὶ ςιχηρὸν ὕφος λόγου. Ἡ ἐπιγραφὴ, Βίος Ἑλλάδος, πιθανὸν ὅτι ἐπάρθη ἀπ' αὐτὴν τοῦ συντάγματος τὴν φύσιν· ἐπειδὴ ὁ Δικαίαρχος δὲν περιορίζεται εἰς τὴν γεωγραφίαν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, ἀλλὰ περιγράφει καὶ τὸν βίον καὶ τὰ ἤθη τῶν κατοίκων, ποτὲ ἐπαινῶν καὶ ποτὲ κωμῳδῶν αὐτοὺς ἀςείως. Παρὰ τὸν Βίον τῆς Ἑλλάδος ἔγραψεν ἄλλα πολλὰ καὶ γεωγραφικὰ, καὶ ἄλλης ὕλης συντάγματα· τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα εὑρίσκονται εἰς τὸν Ἀθήναιον καὶ εἰς τὸν Κικέρωνα. Ὁ Ῥωμαϊκὸς οὗτος Ῥήτωρ ἐνθουσιάσθη τόσον εἰς τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν, ὥςε νὰ φωνάζῃ γράφων πρὸς τὸν Ἀττικὸν, O magnum hominem, Ὦ τοῦ μεγάλου ἀνδρός (1)! Δικαιόνει τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ Κικέρωνος ἡ περὶ τοῦ Δικαιάρχου τῶν Λακεδαιμονίων ὑπόληψις. Αὐτοὶ ἐνομοθέτησαν ν' ἀναγινώσκεται κατ' ἔτος εἰς ἐπήκοον τῶν νέων, συναγμένων εἰς τῶν Ἐφόρων τὸ ἀρχεῖον, τὸ Περὶ τῆς πολιτείας τῶν Σπαρτιατῶν σύνταγμα τοῦ Δικαιάρχου (2),

(1) Ciceron. Epistol. ad Attic. libr. II, epistol. 2.

(2) Σουΐδ. λέξ. Δικαίαρχος.

τὸ ὁποῖον ἐπεγράφετο καὶ Τριπολιτικὸς, ἢ μᾶλλον ἦτο μέρος τοῦ Τριπολιτικοῦ (1).

Τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Δικαιάρχου μεταγενέστερος πρέπει νὰ ταχθῇ ὁ Μασσαλιώτης Πυθέας, ἐὰν ἀληθῶς ἤκμασεν εἰς τοὺς χρόνους Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, βασιλέως τῆς Αἰγύπτου, ὡς εἰκάζει ὁ Οὐόσσιος (2). Ὁ Φιλάδελφος ἄρχισε νὰ βασιλεύῃ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς 124 Ὀλυμπιάδος [282 ἔτη πρὸ Χριστοῦ], ἤγουν ἔτη 37 μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ 4 μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θεοφράστου· τοῦ ὁποίου ἀρχότερα πιθανὸν ὅτι ἀπέθανεν ὁ Δικαίαρχος, ἐπειδὴ ὁ Θέοφραστος ἔζησεν ὑπὲρ τὰ 100 ἔτη (3). Ὁ Γερμανὸς Μάνερτος ἐξεναντίας ὑποπτεύεται τὸν Πυθέαν ἀρχαιότερον

(1) Δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν ἀνέγνωσα εἰς κανένα τὴν ἐξήγησιν τῆς ἐπιγραφῆς Τριπολιτικὸς, εὑρισκομένης εἰς μόνον τὸν Ἀθήναιον (βιβλ. δ', σελ. 141) καὶ τὸν Κικέρωνα (Epistol. ad Attic. XIII, 32). Παρὰ τὸν Τριπολιτικὸν ὀνομάζει ὁ Κικέρων (*Ibid.* II, 2), Πελληναίων πολιτείαν, Κορινθίων πολιτείαν, καὶ Ἀθηναίων πολιτείαν, ὡς τρία συγγράμματα τοῦ Δικαιάρχου. Τέταρτον εὑρίσκομεν εἰς τὸν Σουίδαν (λεξ. Δικαίαρχος) Σπαρτιατῶν πολιτείαν. Εἰκάζω λοιπὸν, ὅτι τὰς τρεῖς πολιτείας, Κορίνθου, Ἀθηνῶν καὶ Σπάρτης, ὡς τριῶν τῶν ἐπισημοτέρων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, ἑνωμένας εἰς ἓν σῶμα, ὠνόμασεν ἢ ὁ Δικαίαρχος, ἢ οἱ μετ' αὐτὸν, Τριπολιτικόν· καὶ πιθανολογεῖ τὴν εἰκασίαν ὁ Ἀθήναιος, ἐπειδὴ ὅσα φέρει ἀπὸ τὸν Δικαίαρχον περὶ τῶν ἐθῶν καὶ νομίμων τῆς Σπάρτης, λέγει ὅτι εὑρίσκονται εἰς τὸν Τριπολιτικόν.

(2) De Historic. Græc. libr. IV, cap. XI, pag. 467.

(3) Simson, Chronic. catholic. pag. 1025, 1095 et 1102.

τοῦ Ἀριςοτέλους ἀπὸ τοῦτο, ὅτι εἰς τὸ Περὶ κόσμου σύνταγμα ὀνομάζει ὁ Ἀριςοτέλης δύο νήσους, τὸ Ἄλβιον (1) καὶ τὴν Ἰέρνην (2), τὰς ὁποίας, πλὴν ἀπὸ τὸν Πυθέαν, ἀπ' ἄλλον νὰ γνωρίζῃ δὲν ἦτο δυνατόν. Ἀλλὰ τὸ Περὶ κόσμου σύνταγμα, ὅτι δὲν εἶναι τοῦ Ἀριςοτέλους ἐδείχθη ἀρκετὰ ἀπὸ ἄνδρας κριτικοὺς (3), τῶν ὁποίων ἡ γνώμη ἔπρεπε κἂν νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Μάννερτον, νὰ προβάλῃ ὡς πιθανόν, ὅτι ὁ Ἀριςοτέλης ἀνέγνωσε τὸν Πυθέαν (4).

Τὸν Πυθέαν τοῦτον πολλοὶ ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς, καί τινες ἀπὸ τοὺς νέους, ἐκατάκριναν ὡς ψευδολόγον, εἰς πολλὰ δικαίως, τὰ πλειότερα τόσον ἀδίκως, ὥςε φαίνεται ἡ κρίσις πάθους πλέον παρὰ ἀκριβοῦς ἐξετάσεως συμπέρασμα. Αὐςηρὸς ἐφάνη μάλιςα εἰς ταύτην τὴν κρίσιν ὁ Πολύβιος, καὶ παρὰ τοῦτον ἔτι αὐςηρότερος ὁ Στράβων. Διὰ νὰ κρίνωμεν σήμερον δικαίως καὶ τὸν Πυθέαν, καὶ τοὺς κατηγόρους τοῦ Πυθέου, ἦτο χρεία νὰ ἔχωμεν τούτου τὸ σύγγραμμα ὁλόκληρον. Ἀλλ' ἀπ' αὐτὸ δὲν ἔμειναν πλὴν ὀλίγα ἀποσπάσματα, φυλαχθέντα ἀπὸ τὸν Πλίνιον, ὅςις

---

(1) Τὴν σήμερον ὀνομαζομένην Ἀγγλίαν (Angleterre).

(2) Τὴν σήμερον Ἰρλάνδαν (Irlande).

(3) Ἰδ. τὴν Ἑλληνικ. Βιβλιοθήκ. τοῦ Φαβριαίου, τόμ. Δ, σιλ. 232-235 νέας ἐκδ.

(4) Die Beschreibung der nordwestlichen Länder und der Inseln Albion und Jerne, deren Namen hier zum erstenmal bey den Griechen vorkommen, scheinen fast an dem Aristoteles einen Leser des Pytheas zu verrathen. Mannert, Geograph. der Griech. und Röm. vol. 1, pag. 88.

πολλάκις δὲν ἐνόει ὅσα ἀνεγνώσκεν εἰς τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς, καὶ ἀπὸ τὸν Στράβωνα, τοῦ ὁποίου ἡ αὐστηρότης ἐμπνέει φυσικὰ ἀτολμίαν εἰς τὸν θέλοντα νὰ ἦναι ἀθέκαστος. Δὲν εἶναι, παραδείγματος χάρω, παράδοξον νὰ ἀρνοῦνται καὶ αὐτὸ τοῦ Πυθέου τὸ ταξείδιον καὶ ὁ Πολύβιος, καὶ ὁ ἀναφέρων τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πολυβίου Στράβων (1), διότι ὁ Πυθέας ἦτο (λέγουσι) ἰδιώτης, πένης, καὶ ἀκολούθως ἀνίκανος εἰς δαπάνην μακροῦ ταξειδίου! ὡς νὰ μὴν ἦτο πολὺ δικαιότερον καὶ πιθανώτερον νὰ ὑποθέσωσιν, ὅτι ἐςάλη μὲ δαπάνην τοῦ Κοινοῦ τῶν Μασσαλιωτῶν, οἱ ὁποῖοι πλούσιοι, φιλέμποροι, δυνατοὶ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τὸ πλέον ἀντίζηλοι τῶν Καρχηδονίων, ἐπεθύμησαν φυσικὰ μακρυσμένων τόπων εἴδησιν καὶ κοινωνίαν. Τοιαύτης ἐπιθυμίας πληρωτοῦ ὅταν ἔχωσι χρείαν αἱ πόλεις, ἢ τῶν πόλεων οἱ ἡγεμόνες, δὲν διαλέγουσι τὸν πλουσιώτερον, ἀλλὰ τὸν ἐμπειρότερον ἀπὸ τοὺς πολίτας.

Εἶπα, ὅτι ὁ Πλίνιος δὲν ἐκαταλάμβανε πολλάκις τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς, καὶ δὲν τὸ εἶπα πρῶτος ἐγώ. Ἀρκοῦμαι εἰς τὸ καὶ ἀπ' ἄλλους (2) πρὸ ἐμοῦ σημειωμένον παράδειγμα, διὰ νὰ δείξω εἰς τὸν ἀναγνώςην, πόσον εἶναι ἐπικίνδυνος ἡ περὶ ἄλλων κρίσις, ὅταν ςηρίζεται εἰς μαρτυρίας, καὶ ὄχι εἰς τὰς ἰδίας τοῦ κρίνοντος αἰσθήσεις.

---

(1) « Φησὶ δ' οὖν ὁ Πολύβιος ἄπιςον καὶ αὐτὸ τοῦτο, πῶς ἰδιώτη » ἀνθρώπῳ καὶ πένητι τοσαῦτα διαςήματα πλωτὰ καὶ πορευτὰ γέ» νοιτο ». Στράβ. Γεωγραφ. τόμ. Α, σελ. 134.

(2) Mannert, Geograph. der Griech. und Röm. tom. 1, pag. 79.

Κατὰ τὸν Πλίνιον (1), ὁ Πυθέας εἶπεν, ὅτι εἰς τὴν Θούλην ἦτον ἑξάμηνος νὺξ καὶ ἑξάμηνος ἡμέρα. Τοῦτο, ἀληθῶς συμβαῖνον εἰς τὸν Πόλον, ὅπου ὁ Πυθέας οὔτ' ὑπῆγεν, οὔτ' ἐμπόρει νὰ ὑπάγῃ, περὶ τῆς Θούλης εἶναι ψεῦδος ἀναιδέστατον. Ἀλλὰ τίνα νὰ πιστεύσωμεν; τὸν Πλίνιον, ἢ αὐτὰ τοῦ Πυθέου τὰ λόγια, τὰ ὁποῖα μᾶς ἐφύλαξε ῥητῶς ὁ Γεμῖνος; « Ἐπὶ » δὲ τοὺς τόπους τούτους δοκεῖ καὶ Πυθέας ὁ Μασσαλιώτης » παρεῖναι· φησὶ γοῦν ἐν τοῖς Περὶ Ὠκεανοῦ πεπραγματευμένοις » αὐτῷ, ὅτι Ἐδείκνυον ἡμῖν οἱ βάρβαροι, ὅπου ὁ » ἥλιος κοιμᾶται. Συνέβαινε γὰρ περὶ τούτους » τοὺς τόπους, τὴν μὲν νύκτα παντελῶς μικρὰν » γίνεσθαι, ὡρῶν οἷς μὲν δύο, οἷς δὲ τριῶν· ὥστε » μετὰ τὴν δύσιν, μικροῦ διαλείμματος γενο- » μένου, ἐπανατέλλειν εὐθέως τὸν ἥλιον (2)». Καὶ σημείωσε, ὅτι ὁ Γεμῖνος, λαλῶν προσδεκῶς περὶ τοῦ διαφόρου μεγέθους τῶν ἡμερῶν κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν κλιμάτων, καταντᾶ καὶ εἰς τὴν ἑξαμηνιαίαν ἡμέραν, ὅπου ὅμως δὲν ἀναφέρει κανενὸς ὄνομα· « Πέρας δὲ, ἔστι τις χώρα πρὸς ἄρκτον κει- » μένη, ἐν ᾗ ὁ μὲν πόλος κατὰ κορυφὴν γίνεται... ἡ μεγίστη » δὲ ἡμέρα παρ' αὐτοῖς ἑξαμηνιαία γίνεται, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ » νύξ ». Εἶναι ἀκόμη καὶ τοῦτο σημειώσεως ἄξιον, ὅτι ὁ Στράβων, ὅστις οὔτε τὰς ἀληθείας τοῦ Πυθέου πιστεύει, καὶ τὰ ψεύσματά του μὲ πολλὴν πικρίαν ἐλέγχει, περὶ τούτου ὅμως

(1) Plin. lib. II, cap. 75.

(2) Γεμίνου, Εἰσαγωγ. εἰς τὰ φαινόμεν. ἴδ. Petav. Uranolog. pag. 22.

σιωπᾷ· καὶ δικαίως, ἐπειδὴ, ἢ δὲν τὸ εἶπεν ὁ Πυθέας, ἢ ἂν τὸ εἶπε, τὸ ἀνάφερεν ἐξ ἐπιστήμης εἰς αὐτὸν τὸν Πόλον, καὶ ὄχι ἐξ αὐτοψίας εἰς τὴν Θούλην (1).

Παρόμοιον ἴσως εἶναι καὶ ὅ,τι λέγει ὁ Πλίνιος, μάρτυρα φέρων τὸν Πυθέαν, περὶ τῆς πλημμύρας τοῦ Ὠκεανοῦ, ἤγουν ὅτι ὑπὲρ τὴν Βρεταννίαν ἡ θάλασσα ἀνέβαινεν εἰς ὀγδοήκοντα πηχῶν ὕψος· **Octogenis cubitis supra Britanniam intumescere æstus Pytheas Massiliensis auctor est** (2).

---

(1) Εἰς τὰ ἀπὸ κακὴν νόησιν τῶν ἀναγινωσκομένων σφάλματα τοῦ Πλινίου πρόσθεσι καὶ τῶν ἀντιγραφίων του τὰ παροράματα, καὶ ὅσα ἔσφαλεν αὐτὸς ἐξ ἀπροσεξίας. Διὰ νὰ συντάξῃ τὸ πολύτιμον αὐτοῦ σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀληθὴς Ἐγκυκλοπαιδεία, ἀναγκάσθη ν' ἀναγνώσῃ ὅλα τῶν παλαιῶν τὰ συγγράμματα. Εἰς τόσον μακρὰν καὶ τόσον ποικίλης ὕλης ἀνάγνωσιν ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴ συγχέῃ κάποτε καὶ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα. Νὰ ἀναθεωρήσῃ καὶ νὰ διορθώσῃ τὸ βιβλίον του, ἐχρειάζετο ἄλλο τόσον μέρος ζωῆς, ὅσον ἔζησε νὰ τὸ συντάξῃ. Παραδείγματος χάριν, περὶ τῆς ὁποίας εἶναι ὁ λόγος Θούλης, πιθανὸν ὅτι τὸν ἀπάτησεν ἡ μνήμη του, ὥστε ν' ἀποδώσῃ εἰς τὸν Πυθέαν, ὅ,τι εἶπεν ὁ σύγχρονος τοῦ Πυθέου Ἀντώνιος Διογένης εἰς τὴν μυθιστορίαν ἐπιγραφομένην, Τὰ ὑπὲρ Θούλην ἄπιστα (Φώτ. κώδ. ρξς', σελ. 361). Ἀλλὰ οὐδ' ὁ Ἀντώνιος δὲν λέγει, ὅτι εἰς τὴν Θούλην ἐγίνετο ἑξαμηνιαία ἡ ἡμέρα, ἀλλ' ὑπὲρ τὴν Θούλην· «Τὰ ὑπὲρ τὴν » Θούλην ἅπαντα θεάσασθαι... οἷον, ὡς ἔστιν ἐνίοις δυνατὸν κατὰ » κορυφὴν τὴν ἄρκτον εἶναι· καὶ τὴν νύκτα μηνιαίαν, καὶ ἔλαττον δέ, » καὶ πλέον, καὶ ἑξαμηνιαίαν δέ, ΚΑΙ ΤΟ ΕΣΧΑΤΟΝ, ΕΝΙΑΥΣΙΑΙΑΝ... » ἀλλὰ καὶ τὴν ἡμέραν συμβαίνειν ταύταις ἀνάλογον». Τῆς ῥήσεως ταύτης τὸ μυθῶδες μέρος εἶναι τοῦτο, ΚΑΙ ΤΟ ΕΣΧΑΤΟΝ ΕΝΙΑΥΣΙΑΙΑΝ.

(2) Plin. lib. II, cap. 97.

Τίς ἔχει νὰ μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι τοιαύτη ὑπερβολὴ ἐκδῆμεν ἀπὸ τὸ ςόμα τοῦ Πυθέου, καὶ δὲν εἶναι πιθανώτερον τοῦ Πλινίου, ἢ τῶν ἀντιγραφέων, τῆς ἀπροσεξίας γέννημα; Ἐὰν εἰς τόπον τῶν Ὀγδοήκοντα, *Octogenis*, βάλῃς Ὀκτὼ, *Octo* (1), καὶ λογίσῃς ἴσον ἑνὸς ἥμισυ ποδὸς τὸν πῆχυν, θέλεις εὑρεῖν τὸν Πυθέαν σύμφωνον μὲ τὰς σημερινὰς παρατηρήσεις, κατὰ τὰς ὁποίας εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Γαλλίας, ἡ πλημμύρα τοῦ Ὠκεανοῦ ἀναβαίνει εἰς πόδας δώδεκα τὸ σύνηθες (2). Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ἰςορημένον ἀπὸ τὸν Πυθέαν, ὅτι παράνω τῆς Βρεταννίας ἡ πλημμύρα τοῦ Ὠκεανοῦ ἀναβαίνει εἰς ὀγδοήκοντα πηχῶν ὕψος, οὐδὲ οὕτως ἐψεύσθη ὁ Πυθέας, ἐὰν μόνον τὸ ἰςόρησεν, ὡς κάποτε γινόμενον, καὶ ὄχι ὡς συνήθως συμβαῖνον, καθὼς τὸ ἐνόησεν ὁ Πλίνιος. Ἐὰν εἰς τὰς παράνω τῆς Βρεταννίας νήσους, τὰς ὀνομαζομένας Ὀρκάδας, ὡς ὁμολογοῦν οἱ σημερινοὶ τῆς φύσεως ἰςοριογράφοι (3), ὅταν πνέωσιν ἄνεμοι σφοδρότατοι, ἡ πλημμύρα ἀνα-

---

(1) Ἀρκεῖ νὰ πιθανολογήσῃ τὴν τοιαύτην σύγχυσιν τῶν ἀριθμῶν ἄλλη σύγχυσις ἀντίςροφος εἰς τὸν Σολῖνον (*Solin. Polyhist. cap. XXV*). Orcades... numero TRES, λέγει ὁ ἰςορικὸς οὗτος. Ὁ Πτολεμαῖος ὅμως ἀριθμεῖ τριάκοντα τὰς Ὀρκάδας νήσους· ὅθεν φαίνεται, ὅτι εἶναι γραφικὸν σφάλμα εἰς τὸν Σολῖνον τὸ TRES, τρεῖς, ἀντὶ τοῦ TRIGINTA, τριάκοντα.

(2) Nouv. dictionnair. d'hist. natur. tom. XIV, pag. 321.

(3) Buffon, Histoir. natur. tom. III, pag. 14 (Preuv. de la theor. de la terr. articl. 12) édit. Didot. Ἴδε καὶ Brisson, Dictionnair. de Physiq. tom. IV, pag. 160.

βαίνη εἰς 200 ποδῶν ὕψος, ὁ Πυθέας, ἀντὶ νὰ ψευσθῇ, ἐμετρίασε πολὺ, λέγων 80 πήχεις, ἤγουν πόδας 120.

Δὲν ἐμπορεῖ τις ν' ἀρνηθῇ, ὅτι εἰς τὰ σωζόμενα τοῦ Πυθέου ἀποσπάσματα εὑρίσκονται καὶ μυθώδη τινὰ, ἢ ἀπ' αὐτὸν πλασθέντα, ὡς θέλουν ὁ Πολύβιος καὶ ὁ Στράβων, ἢ μᾶλλον ἐλαφρῶς ἐξ ἀκοῆς πιστευθέντα· ἀλλ' ὅμως εἰς τὸν Πυθέαν μένει τὸ προτέρημα καὶ τῆς ἀνακαλύψεως πολλῶν ἀληθῶν, καὶ ἡ δόξα τοῦ πρῶτος αὐτὸς νὰ μεταχειρισθῇ ἐς τὸν διορισμὸν τῆς θέσεως τῶν πόλεων ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις. Πρῶτος ἔτι ὁ Πυθέας ἐπεχείρησε νὰ αἰτιολογήσῃ τὰς πλημμύρας τοῦ Ὠκεανοῦ, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος (1), καὶ ὡς ἠθέλαμεν τὸ μάθειν ἀκριβέστερον, ἂν ἐσώζετο τὸ μνημονευόμενον ἀπὸ τὸν Γεμῖνον (2) Περὶ Ὠκεανοῦ σύνταγμα τοῦ Πυθέου. Πρῶτος ἀκόμη ὁ Πυθέας ἐγνώρισεν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν (3), καὶ τὰ ἐπέκεινα τῆς Βαλτικῆς, εἴτε ἡ Θούλη εἶναι, ὡς νομίζουσι τινὲς, ἡ νῦν ὀνομαζομένη Σχετλανδία, εἴτε, κατὰ γνώμην ἄλλων, ἡ Ἰσλανδία.

Ἀλλ' ὅσα ὠνόμασεν, ἢ ἱστόρησεν, ὁ Πυθέας εἰς τὸ σύγγραμμά του, ὡς αὐτόπτης τὰ ἱστόρησεν, ἢ ἀπ' ἄλλους

---

(1) Περὶ τῶν ἀρεσκόντ. τοῖς φιλοσόφ. γ', 17.

(2) Ἰδ. Petav. Uranolog. pag. 22.

(3) Κατὰ τὸν Πλένιον, ἡ Βαλτία τοῦ Λαμψακηνοῦ Ξενοφῶντος, καὶ ἡ Βασίλεια τοῦ Πυθέου εἶναι ἡ αὐτή· Xenophon Lampsacenus, a litore Scytharum tridui navigatione, insulam esse immensæ magnitudinis, Baltiam tradit: eamdem Pytheas Basiliam nominat. *Plin. lib. IV, cap.* 13.

ἀκούσας, τὰ ἐκόμπασεν ὡς ἴδια; Τὸ ἀπόρημα τοῦτο ἐλύθη διαφόρως μεταξὺ τῶν παλαιῶν, καθὼς καὶ μεταξὺ τῶν νέων. Καὶ εἰς ἐκείνους, ὡς εἰς τούτους, εὑρέθησαν οἱ πιςεύσαντες ὅτι ὁ Πυθέας ἐπέρασε τὸ Ἱερὸν ἀκρωτήριον (1), καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὰς Βρεταννικὰς νήσους, καὶ πολὺ τούτων ἐπέκεινα ἕως τὴν Θούλην· καὶ πάλιν ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι ἐξεναντίας καὶ τὸ ταξείδιον τοῦ Πυθέου, ὡς εἶπα (2), ἀρνήθησαν, καὶ τὸν Πυθέαν αὐτὸν ψευδολόγον ἀναιδέςατον ν' ἀποδείξωσιν ἐτόλμησαν. Ἐπειδὴ ὁ σκοπός μου εἶναι νὰ ἐκθέσω μόνον συντόμως τοὺς πρὸ τοῦ Στράβωνος Γεωγράφους, καὶ ὄχι νὰ παραδώσω ἀκριβῆ τῆς παλαιᾶς γεωγραφίας ἱςορίαν, ὅςις ἐπιθυμεῖ πληρεςέραν εἴδησιν περὶ τοῦ Πυθέου, τὸν πέμπω εἰς τῶν νεωτέρων τὰ συγγράμματα (3), ἐκ τῶν ὁποίων θέλει αὐτὸς κρίνειν, ἂν πρέπῃ νὰ γένῃ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης μερίδος, ἢ τὸ ἀσφαλέςερον νὰ ἐπέχῃ καὶ περὶ τῶν δύο.

Ἐὰν ἐφάνη εἰς τινὰς ἀμφίβολος ὁ χρόνος τῆς ζωῆς τοῦ Πυ-

---

(1) Ἀκρωτήριον τῆς Ἱσπανίας, ὀνομαζόμενον τὰν σήμερον, Cap Saint-Vincent.

(2) Ἀνωτέρ. σιλ. λδ'.

(3) Τῶν Γερμανῶν, Μαννέρτου, Mannert, Geographie der Griechen und Römer, 1788, tom. I, pag. 72-84, καὶ Σπρηγγέλου, Sprengel, Geschichte der wichtigsten geographischen Entdeckungen, 1792, pag. 57, 80-83· καὶ τοῦ Γάλλου Γοσσελίνου, Géographie des Grecs analysée, 1790, τὸν Πίνακα λέξ. *Pytheas*, καὶ τοῦ αὐτοῦ, Recherches sur la Géographie systématiqne et positive des anciens, εἰς τόμους 4, 1798-1813, τοὺς Πίνακας, λέξ. *Pytheas*.

θέου, πολὺ ἔτι σκοτεινότερον εἶναι τὸ πότε ἔζησεν Εὐθυμένης ὁ Μασσαλιώτης, καὶ ἂν ἦναι προγενέστερος ἢ μεταγενέστερος ἀπὸ τὸν συμπολίτην αὐτοῦ Πυθέαν. Ἀπορῶ πόθεν εἴκασαν τινὲς ὅτι ἦτο σύγχρονος τοῦ Πυθέου (1). Τοῦτο μόνον εἶναι βέβαιον, ὅτι συγκαταλέγεται ἀπὸ τὸν Μαρκιανὸν (2) μὲ τοὺς Γεωγράφους· καὶ ὁ Πλούταρχος τὸν ὀνομάζει μίαν μόνην φορὰν μεταξὺ τῶν αἰτιολογησάντων τὰς ἀναβάσεις τοῦ Νείλου φυσιολόγων (3). Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς (4) μνημονεύει καὶ ἱστορίαν Εὐθυμένους, ἐπιγραφομένην Χρονικά· ἀλλ' εἶναι ἄδηλον, εἴτε τοῦ αὐτοῦ μὲ τὸν Μασσαλιώτην, εἴτε ὁμωνύμου ἄλλου τινὸς Εὐθυμένους.

Ἕως ἐδῶ ἡ παλαιὰ γεωγραφία, ἂν ἐξαιρέσῃς ὀλίγας τινὰς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις τοῦ Πυθέου, ἐπεριωρίζετο εἰς μόνην τῶν διαστημάτων ἀπὸ τόπου εἰς τόπον καταμέτρησιν. Ἀλλ' ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζει νὰ γίνεται μᾶλλον καὶ μᾶλλον φιλοσοφικωτέρα, μεταχειριζομένη τὴν βοήθειαν τῆς ἀστρονομίας. Ἀρχηγὸς τῆς φιλοσοφικῆς ταύτης γεωγραφίας ἐστάθη Ἐρατοσθένης ὁ Κυρηναῖος, μαθητὴς Ἀρίστωνος τοῦ Χίου εἰς τὰς Ἀθήνας.

Αὐτὸς ἐπροσκαλέσθη ἀπὸ Πτολεμαῖον τὸν τρίτον, καὶ ἐδιωρίσθη ἐπιστάτης καὶ φύλαξ τῆς Ἀλεξανδρινῆς βιβλιοθήκης, περιφήμου καὶ δι' ὅσα ἔσπειρεν εἰς τὸν κόσμον φῶτα, καὶ

(1) Sprengel, Geschichte der wichtigsten geographischen Entdeckungen, pag. 82.

(2) Περίπλ. ἐν τῇ Συλλογ. τῶν κατ' ἐπιτομ. Γεωγράφ. τόμ. Α, σελ, 444, ἔκδ. Βιέννης 1807.

(3) Πλούταρχ. Περὶ τῶν ἀρεσκόντ. τοῖς φιλοσόφ. δ', I.

(4) Στρωματ. βιβλ. α, σελ. 327.

δ' ὅσον ἐπροξένησ' ἔπειτ' ὁ ἀφανισμός της σκότος. Ἀπὸ τὸν εἰς αὐτὸν ἐμπιςευθέντα μεγάλον τοῦτον θησαυρὸν τρεφομένη ἡ σπουδὴ κατέςησε πολυμαθέςατον φιλολόγον (1) τὸν Ἐρατοσθένην. Ἀλλὰ, καθὼς συμβαίνει συνήθως εἰς τοὺς ἐξεύροντας πολλὰ νὰ τὰ ἐξεύρωσι, κατὰ τὸν Ὁμηρικὸν Μαργίτην, ὅς ις

Πόλλ' ἠπίςατο ἔργα, κακῶς δ' ἠπίςατο πάντα,

ὁ Ἐρατοσθένης ἐνομίζετο ἀπὸ τοὺς συγχρόνους λόγιος ἐπιπολαίου γνώσεως καὶ ἐπιςήμης εἰς ὅσα ἐπαγγέλλετο (2). Ὅθεν καὶ τὸν ἐπωνόμαζαν, ἄλλοι διὰ τὸ γελοῖον, καὶ ἄλλοι ἴσως διὰ τραγικώτερον ἄλλο ψυχῆς πάθος, ΒΗΤΑ (3), σημαίνοντες μὲ τοῦτο, ὅτι εἰς πασαμμίαν ἐπιςήμην ἰδίως εἶχε τὰ δευτε-

---

(1) Λέγω Φιλολόγον, διότι πρῶτος ὁ Ἐρατοσθένης ἔδωκεν εἰς ἑαυτὸν τὄνομα τοῦτο εἰς τὴν αὐτὴν ὁποίαν σημασίαν τὸ μεταχειρίζονται οἱ Γάλλοι (Philologue) καὶ πολλοὶ ἀπὸ μᾶς, καὶ αὐτὸ, καὶ τὸ παράγωγον αὐτοῦ Φιλολογία (Philologie). Ὁ Συετώνιος λαλῶν περὶ σοφοῦ τινος Ῥωμαίου, Ἀττηίου, λέγει· Philologi adpellationem adsumpsisse videtur: quia sicut Eratosthenes, qui primus hoc cognomen sibi vindicavit, multipicli variaque doctrina censebatur. *Sueton. De illustrib. Grammatic. cap. X.*

(2) Τοῦτο σημαίνει καὶ ὁ Στράβων, ὅταν λέγῃ περὶ τοῦ Ἐρατοσθένους· «Μέσος ἦν τοῦ τε βουλομένου φιλοσοφεῖν καὶ τοῦ μὴ θαρ» ροῦντος ἐγχειρίζειν ἑαυτὸν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἀλλὰ μόνον » μέχρι τοῦ δοκεῖν προϊόντος (τόμ. Α, σελ. 19 ἐμ. ἐκδ.)». Καὶ πάλιν· «Οὐκ ἀκριβεῖς, ἀλλ' ὁλοσχερεῖς ποιεῖται τὰς ἀποφάσεις, τρόπον » τινὰ ἐν μὲν τοῖς γεωγραφικοῖς μαθηματικὸς, ἐν δὲ τοῖς μαθηματικοῖς » γεωγραφικὸς ὢν (Σελ. 121)».

(3) Ἰδ. Σουΐδ. λέξ. Ἐρατοσθένης· καὶ Μαρκιαν. Περίπλ. σελ. 444.

ρεῖα, οὐδ' ἦτο πρῶτος εἰς καμμίαν. Ὅπως ἂν ἦναι, ὁ Ἐρατοσθένης, ἂν ὄχι κατ' ἄλλα, μόνος ὁ φθόνος τολμᾷ ν' ἀρνηθῇ, ὅτι δὲν ἐχρημάτισε τῆς γεωγραφίας τὸ ΑΛΦΑ.

Αὐτὸς πρῶτος, ὁδηγούμενος ἀπὸ τοὺς πρὸ αὐτοῦ, ἐξαιρέτως τὸν Μασσαλιώτην Πυθέαν, καὶ ἀπὸ πολλὰς ἄλλας εἰδήσεις χωρῶν καὶ πόλεων, ὅσας ἀνεκάλυψαν αἱ ἐκστρατεῖαι τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, ἐτελειοποίησε τὸν πίνακα τοῦ Ἀναξιμάνδρου, καὶ ἐσύνταξε γεωγραφικὸν ὁλόκληρον σύστημα, στηριγμένον εἰς ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις καὶ διηρημένον εἰς τρία βιβλία, τὸ ὁποῖον μὲ παραλλαγήν τινα ἠκολούθησε, καὶ κατ' ἐπιτομὴν περιέλαβεν εἰς τὰ δύο πρῶτα τῆς γεωγραφίας του βιβλία ὁ Στράβων.

Τὸ παρὰ τἄλλα τοῦ Ἐρατοσθένους ἐνδοξότερον προτέρημα εἶναι ἡ ἐπιχείρησις τῆς ἀναμετρήσεως ὅλης τῆς γῆς· περὶ τῆς ὁποίας, παρὰ τὸν Στράβωνα (1), πρέπει ν' ἀναγνώσῃ τις καὶ τοὺς ὅσοι ἐκ τῶν νεωτέρων, ἐλάλησαν διεξοδικῶς περὶ αὐτῆς, χωρὶς ὅμως νὰ δίδῃ μεγάλην πίστιν εἰς τοὺς διισχυριζομένους, ὅτι ἡ τοιαύτη ἀναμέτρησις ἦτο λείψανον σοφίας ἔθνους ἀρχαιοτέρου, ἔθνους ἀνωνύμου, τὸ ὁποῖον ἤκμασε πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ (2). Τοιαύτη δόξα δὲν ὑποθέτει βέβαια πρᾶγμ' ἀδύνατον· ἀλλ' εἶναι, νομίζω, εὐλογώτερον καὶ ἀσφαλέστερον, τὰ γνωστὰ καὶ γραμμένα ἀπὸ ἔθνους γνωστοῦ ἄνδρα γνωστὸν, νὰ ἀποδίδωνται εἰς τὸ ἔθνος τοῦτο, παρ' ὅ,τι δύναται τίς νὰ εἰκάσῃ, ἢ νὰ φαντασθῇ, ἕως ποῦ ἐπρο-

(1) Γεωγραφ. τόμ. Α, σελ. 146 καὶ 170.

(2) ἰδ. Bailly, Histoir. de l'Astronom. ancien. pag. 77.

χώρησαν αἱ ἐπιςῆμαι εἰς ἀνθρώπους, τῶν ὁποίων οὔτε βιβλία νὰ δαῖξῃ, οὔτ' ἐθνικὸν ὄνομ' ἀκριβῶς ἔχει νὰ διορίσῃ.

Κατὰ τὸν Ἐρατοσθένην, ἡ περίμετρος τῆς γῆς εἶναι 252,000 ςαδίων (1). Πρὸ ταύτης ἄλλη μέτρησις τῆς γῆς εἰς Ἑλληνικὰ συγγράμματα δὲν φαίνεται παρὰ τὴν μνημονευθεῖσαν ἀπὸ τὸν Ἀριςοτέλην (2) τῶν 400,000 ςαδίων, ὡς δόξαν τινῶν μαθηματικῶν τοῦ καιροῦ του. Δὲν μὲ λανθάνει ἡ γνώμη τῶν διισχυριζομένων ὅτι αἱ δύο μετρήσεις αὗται δὲν διαφέρουσι σχεδὸν πλὴν εἰς τὄνομα, καὶ ἐξισάζονται παρολίγον, ἂν ὑποθέσῃς δύο διάφορα ςάδια, τὸ μὲν τοῦ Ἐρατοσθένους ἐξ ἐκείνων τῶν ὁποίων 700 κάμνουσι βαθμὸν περιφερείας ἕνα, τὸ δὲ τοῦ Ἀριςοτέλους ἐξ ἐκείνων τῶν ὁποίων 1111 ἀποτελοῦσι τὸν αὐτὸν βαθμόν (3). Τὴν αὐτὴν ἐξίσωσιν προσαρμόζουσι καὶ

---

(1) Ὁ δὲ Κλεομήδης (Κυκλικ. θεωρ. στλ. 55) ἐνόμιζε 250,000 ςαδίων τὴν μέτρησιν τοῦ Ἐρατοσθένους. Τὰ 252,000 ςάδια ἰσοδυναμοῦσι, κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ Πλινίου (Lib. II, cap. 108) καὶ τοῦ Οὐϊτρουβίου (De architectur. lib. I, cap. 6, § 9), μὲ 31500 μίλλια Ῥωμαϊκά· ταῦτα δὲ πάλιν ἐξισάζων μὲ 6300 μίλλια γερμανικὰ ὁ Σειδέλιος (Seidel, Eratosthen. geographic. fragm. pag. 58), εὑρίσκει 900 μίλλια γερμανικὰ διαφέρουσαν τὴν μέτρησιν τοῦ Ἐρατοσθένους, ἀπὸ τὴν μέτρησιν τῶν νεωτέρων, συμποσουμένην εἰς ὄχι πλειότερα τῶν 5400 μιλλίων.

(2) Ἰδ. ἀνωτέρ. στλ. λ'.

(3) Οἱ 360 βαθμοὶ, εἰς τοὺς ὁποίους διαιρεῖται ἡ περίμετρος τοῦ κύκλου, πολυπλασιαζόμενοι μὲ τὸν ἀριθμὸν 1111, γίνονται ςάδια 399,960 (ἤγουν παρολίγον 400,000)· ἂν τοὺς πολυπλασιάσῃς μὲ 700, εὑρίσκεις ἀκριβῶς τὸν ἀριθμὸν 252,000 τῆς ἀναμετρήσεως τοῦ Ἐρατοσθένους. Αἱ ἄλλαι τρεῖς ἀναμετρήσεις τῆς γῆς, εἶναι 300,000, 240,000, καὶ 180,000 ςάδια.

εἰς ἄλλας τρεῖς ἀναμετρήσεις διαφόρους τῆς γῆς, στηριζόμενοι εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν τῆς διαφορότητος τῶν σταδίων (1). Ἡ πιθανότης τῆς ὑποθέσεως δὲν εἶναι ὀλίγη· τόσον ὅμως ἀπέχει τοῦ νὰ ἦναι κοινὴ μεταξὺ τῶν ὅσοι ἔγραψαν περὶ τῆς ἀρχαίας γεωγραφίας, ὥστε καὶ ἐπολεμήθη ἰσχυρῶς ἀπὸ ἄλλους Γεωγράφους (2).

Καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅμως, ὅτι ἡ ἀναμέτρησις τῆς γῆς ἦτον εὕρημα ἀρχαιότερον τοῦ Ἐρατοσθένους, ἡ δόξα ὅμως τῆς εὑρέσεως μένει ὅλη εἰς αὐτὸν, ἐπειδὴ πρῶτος αὐτὸς ἐπεχείρησε νὰ τὴν ἀποδείξῃ μεθοδικῶς, καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς μετ' αὐτὸν Γεωγράφους καὶ Ἀστρονόμους, μέχρι τοῦ Πτολεμαίου, ὡς ἐπινοηθεῖσαν ἀπ' αὐτὸν καὶ τὴν ὡμολόγησαν καὶ τὴν ἐμεταχειρίσθησαν εἰς τὰς παρατηρήσεις αὐτῶν. Σχεδὸν δύο χιλιάδας ἐτῶν πρὸ τοῦ Κοπερνίκου ἐδόξασεν, ἢ μᾶλλον εὐτυχῶς ἐμάντευσεν, ὁ Πυθαγορικὸς Φιλόλαος (3) τὴν κίνησιν τῆς γῆς,

---

(1) Bailly, Histoir. de l'Astronom. ancienne, pag. 77, Histoir. de l'Astronom. modern., tom. I, pag. 145—168, 505 — 533. Gosselin, Recherch. sur la géograph. systémat. et positiv. des anciens, tom. IV, pag. 289—400.

(2) Mannert, Geograph. der Griech. und Röm., tom. 1, pag. 200-207.—Köler, Allgemeine Geograph. der Alten, tom. 1, pag. 12-21 et 98-161.

(3) Δὲν εἶναι βέβαιον, ἂν ἡ περὶ τῆς κινήσεως τῆς γῆς δόξα εἶναι τοῦ Φιλολάου· ἐπειδὴ ὅστις τὴν ἀποδίδει εἰς αὐτὸν Πλούταρχος (Περὶ τῶν ἀρεσκ. τοῖς φιλοσόφ. Γ, 13), ὁ αὐτὸς ἀλλοῦ (Αὐτ. Β, 24, καὶ Περὶ τοῦ ἐμφαινομ. προσώπ. τῷ κύκλ. τῆς σελήν. § 6) λέγει, ὅτι ὁ διδάξας τῆς γῆς τὴν κίνησιν ἦτον Ἀρίσταρχος ὁ

δόξαν καὶ αὐτὴν, ὡς ἐφαντάσθη ὁ Ἱστοριογράφος τῆς ἀστρονομίας (1), παλαιοτέραν τοῦ Φιλολάου, γεννημένην εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἀνθρώπων· ἡ τιμὴ τῆς δόξης ὅμως δὲν ἀνήκει τόσον εἰς τὸν Φιλόλαον, ὅσον εἰς τὸν ἀποδείξαντα τὴν κίνησιν μεθοδικῶς Κοπέρνικον.

Τοῦ Ἐρατοσθένους τὸ γεωγραφικὸν σύστημα, ἂν τὸ παραβάλῃς μὲ τὰς σημερινὰς ἡμῶν γεωγραφίας, εἶναι ἀναμφιβόλως κατὰ πολλὰ ἐλλιπέστατον. Ἀλλ' ἐκεῖνος μόνος ἤθελε τολμήσειν διὰ τοῦτο νὰ τὸ καταφρονήσῃ, ὅστις δὲν ἐσυλλογίσθη ποτὲ, πῶς ἀρχίζουν καὶ πῶς τελειοῦνται τῶν ἀνθρώπων αἱ γνώσεις· οὐδ' ὑποπτεύεται, ὅτι καὶ τὴν σημερινὴν γεωγραφίαν οἱ μεταγενέστεροί μας τελειοτέραν ἀσυγκρίτως μέλλουν νὰ τὴν καταστήσῃσιν (2). Εἶναι ἄδικον νὰ ζητῶνται ἀπὸ τὸν Ἐρατοσθένην

Σάμιος, διακόσια σχεδὸν ἔτη μεταγενέστερος του Φιλολάου. Ὁ δὲ Θεόφραστος, ὡς λέγει ὁ Κικέρων (*Academic. quæst. IV*, 39), πατέρα τῆς δόξης ταύτης ὠνόμαζεν Ἱκέταν τὸν Συρακούσιον. Ἴδε τὰς εἰς τὸν Διογέν. Λαέρτ. βιβλ. ἡ, τμ. 85, σημειώσ. τοῦ Μεναγίου.

(1) Bailly, Histoir. de l'Astronom. ancienne, pag. 220, Histoir. de l'Astronom. moderne, tom. I, pag. 365.

(2) Ὁ ἐνδοξότατος Ἱστοριογράφος τῆς φύσεως, λαλῶν περὶ τῶν παλαιῶν Γεωγράφων, λέγει· On ne doit pas être surpris du peu de progrès qu'ils ont fait dans la géographie, puisqu'aujourd'hui, malgré toutes les connoissances que l'on a acquises par le secours des sciences mathématiques, et par les découvertes des navigateurs, il reste encore bien des choses à trouver, et de vastes connoissances à découvrir. *Buffon, Histoir. naturelle. Matier. général. tom. I, pag.* 305, édit. de Didot, 1799.

τοιαῦται γεωγραφικαὶ εἰδήσεις, ὁποίας ἦτον ἀδύνατον νὰ ἔχωσιν ἐκείνου τοῦ καιροῦ οἱ Ἕλληνες (1).

Παρὰ τὴν γεωγραφίαν ἔγραψ' ὁ Ἐρατοσθένης καὶ ἄλλα ποιητικὰ καὶ πεζὰ διαφόρου ὕλης συντάγματα (2). Ἐκ τούτων εἶναι καὶ τὸ ὀνομαζόμενον ἀπὸ τὸν Πλούταρχον Περὶ πλούτου (3), τοῦ ὁποίου ἡ τελεία ἐπιγραφὴ ἦτο, Περὶ πλούτου καὶ πενίας (4). Ὡσαύτως εὑρίσκομεν εἰς τὸν Στράβωνα (5) ἄλλο τοῦ Ἐρατοσθένους σύνταγμα, Περὶ τῶν ἀγαθῶν, τελειότερον ὀνομαζόμενον, Περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ἀπὸ τὸν Ἀλεξανδρέα Κλήμεντα (6).

Ὅσον εἶναι δυνατὸν νὰ κρίνῃ τις τὸν χαρακτῆρα τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου, τὰ εἰς τὸν Στράβωνα καὶ ἄλλους σωζόμενα τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ἐρατοσθένους ἀποσπάσματα (7) δείχνουσιν ἄνδρα ζολισμένον μὲ φαντασίαν ζωηρὰν καὶ ἀζείαν. Τοιαύτη εἶναι ἡ περὶ Ὁμήρου κρίσις· διηγούμενος ὁ Ποιητὴς τὴν πλάνην τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὴν Σικελίαν

---

(1) Wenigstens ist es unbillig, wenn man Kenntnisse von Eratosthenes fordert, welche ein Grieche seiner Zeit unmöglich haben konnte. Mannert, Geograph. der Griech. und Röm. tom. 1, pag. 94.

(2) Ἰδ. Vossii de Historic. Græc. Lib. I, cap. 17, pag. 108.

(3) Πλουτάρχ. Θεμιζοκλ. § 27, Μέρ. Α, σελ. 230.

(4) Διογέν. Λαέρτ. βιβλ. Ϛ', τμ. 66.

(5) Γεωγραφ. τόμ. Α, σελ. 19.

(6) Στρωματ. βιβλ. δ', σελ. 496.

(7) Ἀπὸ τὰ πολλὰ τοῦ Ἐρατοσθένους βιβλία ὁλόκληρόν τι ἄλλο παρὰ τοὺς Καταζερισμοὺς δὲν σώζεται.

καὶ τὰς πλησίον νήσους, λέγει (1), ὅτι ὁ Αἴολος ἐχάρισεν εἰς τὸν Ὀδυσσέα ἀσκὸν γεμισμένον ἀνέμους, διὰ νὰ τοὺς μεταχειρίζεται εἰς τὸ ταξείδιον. Τὸ πολλὰ χονδρὸν τοῦτο πλάσμα τοῦ ἀσκοῦ ἄλλοι ἀπὸ τοὺς ἐξηγητὰς τὸ ἀπέδιδαν εἰς τὴν ποιητικὴν ἄδειαν, καὶ ἄλλοι τὸ ἀλληγοροῦσαν εἰς πολλοὺς καὶ διαφόρους τρόπους, φοβούμενοι μὴ βλαφθῇ διὰ τοῦτο ἡ περὶ Ὁμήρου ὑπόληψις. Ἀλλ' ὁ Ἐρατοσθένης, ὅς τις καὶ αὐτὸ τὸ ταξείδιον τοῦ Ὀδυσσέως, ὡς πλάσμα τῆς ὁμηρικῆς φαντασίας ἐξοχάζετο, ἐσυνείθιζε νὰ λέγῃ ἀστείως, ὅτι τότε δύναταί τις νὰ μάθῃ εἰς ποίους τόπους ἐταξείδευσεν ὁ Ὀδυσσεὺς, ὅταν μάθῃ ποῖος ἔρραψε τῶν ἀνέμων τὸν ἀσκόν· « Τότ' ἂν εὑρεῖν » τινα, ποῦ Ὀδυσσεὺς πεπλάνηται, ὅταν εὕρῃ τὸν σκυτέα τὸν » συρράψαντα τὸν τῶν ἀνέμων ἀσκόν (2) ».

Τὸ ζωηρὸν τῆς φαντασίας τῶν συγγραφέων, ἢ ποιητῶν, φαίνεται μαλιστα εἰς τὴν χρῆσιν τῶν μεταφορῶν· ὅσον εἶναι προσφυέστεραι, τόσον πλέον δείχνουσι τοῦ γράφοντος τὴν δύναμιν. Τοιοῦτον εἶναι ὅ,τι λέγει ὁ Ἐρατοσθένης περὶ τῆς προξενουμένης ἀπὸ τὸν ἄμετρον οἶνον ταραχῆς τοῦ λογικοῦ·

Ἐκ δ' ἀνδρῶν πάντ' ἐτίναξε νόον (3).

Ἂς βάλῃ εἰς τόπον τοῦ Ἐξετίναξε τὸ Ἐξέβαλε, τὸ Ἐστόρεσε, ἢ ὅ,τι ἄλλο τούτων συνώνυμον ἀγαπᾷ, καὶ θέλει αἰσθανθῆν τὴν διαφορὰν ὅς τις ἔχῃ ἀληθῶς ψυχὴν αἰσθητικὴν τοῦ καλοῦ.

---

(1) Ὀδυσσ. κ', 19-50.

(2) Στράβ. Γεωγραφ. τόμ. Α, σελ. 30.

(3) Ἠθικ. ποιήσ. σελ. 134 ἔκδ. Βρύγκ.

Πολὺ τούτων ἀχρειοτέρα, καὶ ἐκφρασμένη μὲ μεταφορὰν εὐφυεστάτην εἶναι ἡ περὶ τοῦ ἰδίου του διδασκάλου, Ἀρίστωνος τοῦ Χίου, κρίσις. Ὁ Ἀρίστων ἦτο Στωϊκὸς φιλόσοφος, μαθητὴς τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς αἱρέσεως Ζήνωνος· ἀλλ' ἀφήσας τῆς Στοᾶς τὸ ἀσκητήριον (ὡς συμβαίνει εἰς ὅλα τὰ βίαια), ἐπέρασεν εἰς τοὺς κήπους τῆς ἡδονῆς. Ἰδοὺ πῶς ἐκφράζει τὴν λειποταξίαν ταύτην ὁ Ἐρατοσθένης, «Ἤδη δέ ποτε καὶ τοῦτον πεφώρακα τὸν » τῆς ἡδονῆς καὶ ἀρετῆς μεσότοιχον διορύττοντα, καὶ ἀναφαι» νόμενον παρὰ τῇ ἡδονῇ (1)».

---

(1) Παρὰ τῷ Ἀθην. βιβλ. ζ, στλ. 281. Αἱ κομψαὶ καὶ προσφυεῖς μεταφοραὶ δὲν περιορίζονται εἰς τὴν ὁποίαν προξενοῦν μόνην ἡδονὴν εἰς τὸν ἀκούοντα, ἀλλ' ἔχουσι καὶ δύναμιν νὰ ἐντυπόνωσι βαθύτερα εἰς τὴν ψυχὴν τὰς ἰδέας τῶν πραγμάτων. Ἂς φαντασθῇ τις ἄνδρα, ὅστις, πρὶν ἐξετάσῃ τὰς δυνάμεις του, ἐπήδησεν εἰς τὸ ἀσκητήριον ᾄδιον, καὶ τοῦ ἀσκητοῦ τούτου τὸ κελλίον χωρισμένον μὲ τοῖχον ἀπὸ Συβαρίτου θάλαμον, καὶ τὸν Συβαρίτην συμποσιάζοντα καθημέρην μὲ τοὺς φίλους του, καὶ ταράσσοντα τὴν ἡσυχίαν τοῦ ἀσκητοῦ· ἂς φαντασθῇ ἔτι, ὅτι ὁ ἀσκητὴς, νικώμενος ἀπὸ τόσον σφοδρὸν πειρασμὸν, τρυπᾷ τὸν μεσότοιχον, καὶ δείχνει πρῶτον τὴν βαθεῖάν του γενειάδα εἰς τοὺς μεθυσμένους γείτονας (Ἀναφαινόμενον παρὰ τῇ ἡδονῇ), ἔπειτα καὶ πηδᾷ ὅλος εἰς τὸν θάλαμον, καὶ καθίζει συμπότης εἰς τὴν τράπεζαν. Ἡ μεταφορὰ εὐφραίνει διὰ τὸ κωμικὸν, καὶ δίδει ἐνταυτῷ ἀφορμὴν συμπεράσματος σπουδαιοτέρου τοιούτου· Ἡ ἀρετὴ, διὰ νὰ ἦναι ἀληθῶς τοιαύτη, πρέπει νὰ περιλείεται εἰς τὰ ὅρια τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως· ὅσον ὑπερβαίνει τις τὰ ὅρια ταῦτα, τόσον πλέον αὐξάνει τὰς δυσκολίας, καὶ ὀλιγοστεύει τὴν ἀναγκαίαν νὰ τὰς πολεμῇ δύναμιν. Ἐὰν ὅμως θέλῃ ἀμεταθέτως νὰ πληθύνῃ τοὺς πειρασμοὺς, διὰ νὰ κατορθώσῃ πλέον ἀπ' ὅ,τι ζητεῖ ὁ παραγγείλας νὰ τοὺς φεύγωμεν, ἂς ἐξετάσῃ κἂν πρὸ τοῦ πολέμου ἀκριβῶς τὴν δύναμίν του, διὰ νὰ μὴν ἔλθῃ ὕστερον εἰς ἀνάγκην νὰ τρυπᾷ γελοίως τοὺς τοίχους.

Πρὶν

Πρὶν ἀφήσω τὸν Ἐρατοσθένην, δίκαιον εἶναι νὰ τὸν ἐλευθερώσω ἀπὸ τινὰς συκοφαντίας. Ὁ Ἐρατοσθένης, ὡς ἰςόρησα μικρὸν ἀρχήτερα, ἐπολεμήθη, εἴτε δικαίως, εἴτ' ἀδίκως, ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του λογίους ἄνδρας, ὡς μικρᾶς σοφίας ἄνθρωπος. Πολλοὶ καὶ τῶν μεταγενεςέρων τὸν ἐπολέμησαν διὰ τὰ γεωγραφικά του σφάλματα. Ἐκ τούτων εἶναι ὁ Ἵππαρχος, ὁ Πολύβιος, ὁ Ἀρτεμίδωρος, ὁ Ποσειδώνιος, καὶ αὐτὸς ὁ Στράβων. Καὶ τοῦτο μὲν εἶναι συγχωρημένον, ἐὰν μόνον ἔχῃ σκοπὸν τὴν εὕρεσιν τοῦ ἀληθοῦς, μηδὲ βλάπτῃ τὰ πρὸς τὸν ἀγνοήσαντα τὴν ἀλήθειαν καθήκοντα, καὶ μάλιςα ὅταν ὁ λόγος ἦναι περὶ τῶν ἠθῶν αὐτοῦ. Ὁ Ἐρατοσθένης ἐμαθητεύθη τὴν φιλοσοφίαν εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὸν Χῖον Ἀρίςωνα (1), ἤκουσεν ἀκόμη καὶ τοῦ Ἀρίςωνος τὸν διδάσκαλον, καὶ ἀρχηγὸν τῆς Στωϊκῆς αἱρέσεως Ζήνωνα. Καὶ ὅμως ὁ περιηγητὴς Πολέμων, ὅςις ἤκμασε πρὸς τὸ τέλος τῆς ζωῆς τοῦ Ἐρατοσθένους (2), ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ, ὅτι οὐδ' ὑπῆγεν ὅλως ὁ Ἐρατοσθένης εἰς τὰς Ἀθήνας. Τὸ ἀναίσχυντον ψεῦδος τοῦ Πολέμωνος τοῦτο ἐλέγχεται καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν Στράβωνα, ὅςις μαρτυρεῖ τὸ ἐναντίον, καὶ (τὸ πλέον ἀξιοσημείωτον) τὸ μαρτυρεῖ εἰς καιρὸν, ὅταν κατηγορῇ μὲ πολλὴν ὀργὴν (3) τὸν Ἐρατοσθένην, ὅτι ὠνόμασε τὸν Ἀρίςωνα καὶ ἄλλους τινὰς εὑρισκομένους τότ' εἰς τὰς Ἀθήνας φιλοσόφους, καὶ ἐσιώπησε τὸν

(1) Σουΐδ. λέξ. Ἐρατοσθένης.

(2) Vossii de Historic. Græc. lib. I, cap. 18, pag. 119.

(3) Στραβ. Γεωγραφ. τόμ. Α, σελ. 18.

ἐνδοξότερον παρὰ τοὺς ἄλλους, Ζήνωνα. Δὲν εἶναι παράδοξος οὔτ' ἡ σιωπὴ τοῦ Ἐρατοσθένους, ἐπειδὴ πιθανὸν ὅτι ἐκαταφρόνει, ὡς ὁ διδάσκαλός του Ἀρίςων, τῶν Στωϊκῶν τὰ δόγματα· οὔτ' ἡ ὀργὴ τοῦ Στωϊκοῦ Στράβωνος διὰ τὸ σιωπηθὲν ὄνομα τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Στωϊκῆς αἱρέσεως Ζήνωνος· παράδοξον ἤθελεν εἶσθαι ὅτι δὲν ἤλεγξε τὸν Ἐρατοσθένην ὡς πλάνον, ἂν ὅλως εἶχε πιθανότητα ἡ συκοφαντία τοῦ Πολέμωνος (1).

Ὡσαύτως ἀπίθανον εἶναι ὅτι ἔκλεψεν ὁ Ἐρατοσθένης τὸ σύγγραμμα τοῦ Τιμοσθένους. Ἡ ὑποψία τῆς λογοκλοπίας ἐγεννήθη ἀπὸ μόνου τοῦ Μαρκιανοῦ τὰ λόγια ταῦτα· « Ἐρατο-
» σθένης δὲ ὁ Κυρηναῖος, οὐκ οἶδα τί παθὼν, τὸ Τιμοσθένους
» ΜΕΤΕΓΡΑΨΕ βιβλίον, βραχέα τινὰ προσθεὶς, ὡς μηδὲ τοῦ
» προοιμίου τοῦ μνημονευθέντος ἀποσχέσθαι, ἀλλ' αὐταῖς
» λέξεσι κἀκεῖνο τοῦ οἰκείου προθεῖναι συγγράμματος (2) ».

---

(1) Μεταξὺ τῶν πολλῶν καὶ καλῶν συγγραμμάτων (ὅλων ἀφανισμένων ἀπὸ τὸν χρόνον) τοῦ Πολέμωνος τούτου εἶναι τὸ ἐπιγραφόμενον Ἑλλαδικὸς, περιέχον ἀκριβῆ τῆς Ἑλλάδος ὅλης περιγραφὴν, καὶ τὸ, Περὶ τῶν κατὰ πόλεις ἐπιγραμμάτων, εἰς τὸ ὁποῖον ἐσυνάθροισε τὰς χαραγμένας εἰς ὅλας τὰς κατὰ πόλεις ςήλας ἐπιγραφάς. Διὰ τὸ πρῶτον τὸν ἐπωνόμασαν Περιηγητὴν· διὰ τὸ δεύτερον, σκωπτικῶς Στηλοκόπαν· Ἰδ. τὰς εἰς τὸν Ἀθην. σημειώσ. τόμ. 3, σελ. 353.

(2) Μαρκιαν. Περίπλ. ἐν τῷ πρώτ. τόμ. τῶν κατ' ἐπιτομ. Γεωγράφ. (ἐκδ. Βιέν. Αὐςρ. 1807) σελ. 445· τὸ σύγγραμμα τοῦ Τιμοσθένους, διηρημένον εἰς δέκα βιβλία, ἐπιγράφετο Περὶ νήσων, κατὰ τὸν Μαρκιανὸν, Περὶ Λιμένων, κατὰ τὸν Στράβωνα (Γεωγραφ. βιβλ. Ϛ', σελ. 421).

Ἄλλο ὅμως εἶναι τὸ ΜΕΤΕΓΡΑΨΕ, καὶ ἄλλο τὸ ΕΚΛΕΨΕΝ. Ἂν δὲν ὠνόμασε τὸν Τιμοσθένην, ἡ μεταγραφὴ εἶναι κλοπή· ἂν τὸν ὠνόμασεν, ἡ μεταγραφὴ λογίζεται μαρτυρία, ὅτι ηὗρε τόσον καλὸν τὸ σύνταγμά του, ὥςε δὲν εἶχέ τι ν' ἀλλάξῃ εἰς αὐτό. Καὶ χάρις εἰς τὸν Στράβωνα! ἀπὸ τὸν ὁποῖον μανθάνομεν, ὅτι ὄχι μόνον ὠνόμασε τὸν Τιμοσθένην ὁ Ἐρατοσθένης, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπαίνεσεν· «Ἐρατοσθένους... καὶ ἔτι Τιμοσθένους τοῦ » τοὺς Λιμένας συγγράψαντος, ὃν ἐπαινεῖ μὲν ἐκεῖνος μά- » λιςα τῶν ἄλλων κ. τ. λ. (1)». Ἔπειτα, διὰ νὰ πιςεύσῃ τις τοιαύτην κλοπὴν, πρέπει νὰ ὑποθέσῃ τὸν Ἐρατοσθένην ἠλίθιον· ἐπειδὴ ἔκλεπτεν ὅ,τι δὲν ἐδύνατο νὰ κρύψῃ. Τοῦ Τιμοσθένους τὸ σύγγραμμα δὲν ἦτον εἰς μόνον αὐτὸν γνωςὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους τῆς Ἀλεξανδρείας σοφοὺς ἄνδρας· ἐκ τῶν ὁποίων ἤθελαν ἀναμφιβόλως εὑρεθῆν τινὲς νὰ φανερώσωσι τοῦ Ἐρατοσθένους τὴν κλοπὴν, ἐξ ἐκείνων μάλιςα ὅσοι τὸν ἐπωνόμαζαν ΒΗΤΑ. Αὐτὸς ὁ Τιμοσθένης (2) ἐνδεχόμενον νὰ ἔζῃ ἀκόμη· οἱ φίλοι του κἂν καὶ συγγενεῖς συνέζων μὲ τὸν Ἐρατοσθένην·

---

(1) Στραβ. Γεωγραφ. τόμ. Α', σελ. 119. Ὁ Στράβων, διακόσια σχεδὸν ἔτη μεταγενέςερος τοῦ Ἐρατοσθένους, πιθανὸν ὅτι ἐγνώριζεν ἀκριβέςερον τὰ περὶ αὐτοῦ, παρὰ τὸν Μαρκιανὸν, ὅςις ἔζησε κατὰ τὴν πέμπτην ἀπὸ Χριςοῦ ἑκατονταετηρίδα.

(2) Ὁ Τιμοσθένης ἦτο ναύαρχος Πτολεμαίου τοῦ δευτέρου, ὅςις ἔπαυσε νὰ ζῇ κατὰ τὸ 245 ἔτος πρὸ Χριςοῦ, ἀφήσας διάδοχον τὸν υἱόν του Πτολεμαῖον τὸν τρίτον, τὸν ἐπονομασθέντα Εὐεργέτην, ἀπὸ τὸν ὁποῖον, ὡς εἶπα (σελ. μ'), ἐπροσκαλέσθη ὁ Ἐρατοσθένης καὶ ἐδωρίσθη ἐπιςάτης τῆς Ἀλεξανδρινῆς βιβλιοθήκης.

καὶ πῶς ἤθελαν ἀμελήσειν νὰ ςηλιτεύσωσι τὴν κλοπήν του! Ἀρκοῦσι ταῦτα περὶ τοῦ Ἐρατοσθένους.

Μετὰ τὸν Ἐρατοσθένην εἶναι Ἵππαρχος ὁ Νικαεὺς, ἀςρονόμος πρῶτος μεταξὺ τῶν συγχρόνων του, γεννημένος ἀπὸ τὴν φύσιν νὰ ἀνακαλύψῃ καὶ νὰ παραδώσῃ πολλὰς ἀληθείας εἰς τοὺς μεταγενεςέρους. Ἂν καὶ δὲν ἀσχολήθη ἰδίως εἰς τὴν γεωγραφίαν, ἐσυνέργησεν ὅμως πολὺ εἰς τὴν πρόοδον αὐτῆς. Ἐδέχθη τῆς γῆς τὴν ἀναμέτρησιν τοῦ Ἐρατοσθένους (1), καὶ ἀκολούθησεν εἰς ἄλλα πολλὰ τὸ σύςημά του· εἰς πολλὰ καὶ ἐπεχείρησε νὰ τὸ ἀνατρέψῃ, ἀλλ' ὄχι πάντοτε εὐλόγως. Ἀπ' ἀςρονομικὰς παρατηρήσεις βοηθούμενος ἐδιώρισε τὴν θέσιν τινῶν τόπων, τῶν ὁποίων ἐπεχείρησε καὶ πρῶτος αὐτὸς νὰ σημειώσῃ τὰ ἀληθινὰ ἀπ' ἀνατολῆς εἰς δύσιν διαςήματα, μὲ τὴν παρατήρησιν τῶν σεληνιακῶν ἐκλείψεων (2). Τοῦ Ἱππάρχου εὕρημα πιθανῶς θέλουσί τινες, ὅτι εἶναι καὶ ἡ Σφαιρικὴ προβολὴ (3) τῶν γεωγραφικῶν πινάκων, ἤγουν ἡ μέθοδος

(1) Ἴδ. Στράβ. Γεωγραφ. τόμ. Α, σελ. 146 καὶ 170.

(2) Ἴδ. τὸν αὐτ. αὐτ. σελ. 8-9, καὶ Bailly, Histoir. de l'astronom. modern., tom. I, pag. 115. Gosselin, Recherches sur la géograph. systémat. et positiv. des Grecs, tom. I, pag. 2.

(3) Τὴν ὁποίαν οἱ νεώτεροι ὀνομάζουσι projection, ἢ méthode des projections. Τινὲς τὴν ἀποδίδουσιν εἰς τὸν Ἵππαρχον· ἄλλοι ὑποπτεύονται, μὴν ἦναι εὕρημα Ἀπολλωνίου τοῦ Περγαίου. Ἴδε Gosselin, Géograph. des Grecs analys. pag. 53, et recherch. sur la géograph. systémat. et positiv. des anciens, tom. I, pag. 48, καὶ Bailly, Histoir. de l'astronom. modern., tom. I, pag. 48 et 107

νὰ μεταφέρεται εἰς τὸν πίνακα ἡ σφαιρικὴ ἐπιφάνεια τῆς γῆς οὕτως, ὥστε νὰ φυλάσσεται, ὅσον συγχωρεῖ τοῦ πίνακος τὸ ἐπίπεδον, ἡ κύρτωσις, ἡ σύννευσις, τῶν καταγραμμένων εἰς τὴν σφαῖραν παραλλήλων καὶ μεσημβρινῶν κύκλων (1).

Ἀπὸ τὰ πολλὰ τοῦ Ἱππάρχου συγγράμματα, τῶν ὁποίων τὸν καταλογον μᾶς ἐφύλαξαν οἱ σπουδαςαὶ τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας (2), ὁλόκληρον δὲν ἔμεινε σήμερον ἄλλο παρὰ τὸ ἐπιγραφόμενον, Ἐξηγήσεις τῶν Ἀράτου καὶ Εὐδόξου φαινομένων, τὸ ὁποῖον ἔβαλεν εἰς τὸ Οὐρανολόγιόν του ὁ Πεταύιος (3). Ἀπὸ τὸ Κατὰ τοῦ Ἐρατοσθένους σύγγραμμα μᾶς ἐφύλαξεν ὁ Στράβων (4) ἀποσπάσματα τινά, ἐλέγχων ἐνταυτῷ καὶ τὴν πολλὰ αὐςηρὰν κρίσιν τοῦ Ἱππάρχου περὶ τῆς Ἐρατοσθενικῆς γεωγραφίας.

Μετὰ τὸν Ἱππαρχον ὀνομάζεται ὁ Πολύβιος, ἱςορικὸς μὲν κατ' ἐπάγγελμα, ἀλλὰ χρήσιμος εἰς τὴν γεωγραφίαν, διότι τῶν ὁποίων ἱςόρησε πράξεων ἐδιώρισε πολλάκις καὶ τὴν θέσιν καὶ τὰ διαςήματα τῶν τόπων, ὅπου ἐπράχθησαν, ὡς ἔκαμε καὶ ὁ Ἡρόδοτος. Ὁ Γεμῖνος ὅμως ὀνομάζει καὶ ἰδίως γεωγραφικὸν σύνταγμα τοῦ Πολυβίου, ἐπιγραφόμενον, Περὶ τῆς περὶ τὸν ἰσημερινὸν οἰκήσεως (5)· ἐκ τοῦ ὁποίου πιθανὸν

(1) Ἰδ. Στράβων. Γεωγραφ. τόμ. Α, σελ. 150.

(2) Ἰδ. Φαβρικ. Ἑλληνικ. Βιβλιοθήκ. τόμ. Δ, σελ. 27—30, καὶ Bailly, Histoir. de l'astronom. modern. tom. I, pag. 489.

(3) Petav. Uranolog. pag. 171—255.

(4) Εἰς τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον βιβλίον τῆς Γεωγραφίας.

(5) Γεμῖν. Εἰσαγωγ. εἰς τὰ φαινόμεν. Ἰδ. Petav. Uranolog. pag. 54.

ὅτι ἔλαβεν ὁ Στράβων (1) ὅ,τι λέγει περὶ τῆς εἰς ζώνας διαιρέσεως τῆς σφαίρας.

Τὸν Πολύβιον διαδέχεται Ἀρτεμίδωρος ὁ Ἐφέσιος. Ἡ γεωγραφία του περιείχετο εἰς ἕνδεκα βιβλία· τῆς ὁποίας σώζεται μόνη ἡ ἀπὸ τὸν Μαρκιανὸν συνταχθεῖσα ἐπιτομή.

Μετὰ τὸν Ἀρτεμίδωρον εἶναι Σκύμνος ὁ Χῖος, ὅς τις ἔγραψε διὰ στίχων ἰαμβικῶν Περιήγησιν τῆς οἰκουμένης, καὶ τὴν ἐπροσφώνησεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Βιθυνίας Νικομήδην. Μόνοι 977 στίχοι σώζονται τὴν σήμερον ἀκόμη ἀπὸ τὴν Περιήγησιν ταύτην. Πολλὰ περιγράφει ὡς αὐτόπτης· ἐπειδὴ περιῆλθε τὴν Ἑλλάδα ὅλην, τὴν Ἰταλίαν, τὴν Σικελίαν, καὶ πολὺ μέρος τῆς Λιβύης. Ὅσων ἔμαθεν ἀπ' ἄλλους, εἰς τὰ πλειότερα ἠκολούθησε τὸν Ἐρατοσθένην, τὸν ὁποῖον ἐπαινεῖ ὡς ἐπιμελέστατον Γεωγράφον.

Σύγχρονος, ἢ ὀλίγον μεταγενέστερος, τοῦ Σκύμνου εἶναι ὁ Ποσειδώνιος, Στωϊκὸς φιλόσοφος, ἱστορικὸς ἀξιόλογος, καὶ ἄνθρωπος ἀξιόλογος, ὡς τὸ ἔδειξεν ἡ περὶ αὐτοῦ τῶν τότε καὶ Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων ὑπόληψις. Οἱ Ῥόδιοι ὄχι μόνον τὸν ἐκατάστησαν διδάσκαλον τῆς σχολῆς των, ἀλλὰ καὶ Πρύτανιν τοῦ πολιτεύματος (2). Ἐκ τῶν Ῥωμαίων φίλους καὶ θαυμαστὰς τῆς σοφίας του εἶχε τὸν Κικέρωνα, τὸν μέγαν Πομπήϊον, καὶ ἄλλους ἄνδρας ἐνδόξους. Ὅσα μᾶς ἐφύλαξαν ἀποσπασμάτια οἱ μεταγενέστεροι ἀπὸ τὴν εἰς πεντήκοντα δύο βιβλία γραμμένην ἱστορίαν τοῦ Ποσειδωνίου (3) εἶναι ὁποῖα νὰ μᾶς προξενήσωσι

(1) Γεωγραφ. τομ. Α, σελ. 122-125.

(2) Ἰδ. Στράβ. Γεωγραφ. βιβλ. ζ', σελ. 316, καὶ βιβλ. ιδ', σελ. 655.

(3) Σουίδ. λέξ. Ποσειδώνιος.

μεγαλην λύπην διὰ τὸν ἀφανισμόν της. Ὁ Στράβων τὸν ὀνομάζει φιλόσοφον τῶν συγχρόνων του πολυμαθέστατον (1), καὶ τὸν καταριθμεῖ καὶ εἰς τοὺς Γεωγράφους, διὰ τὰς περιεχομένας εἰς τὴν ἱστορίαν του γεωγραφικὰς τῶν ἱστορουμένων εἰδήσεις, καὶ μάλιστα διὰ τὸ ἰδιαίτερον αὐτοῦ σύνταγμα Περὶ τοῦ Ὠκεανοῦ, εἰς τὸ ὁποῖον αἰτιολόγησε διεξοδικῶς τὰς πλημμύρας καὶ τὰς ἀμπώτεις. Ὁ Οὐόσσιος (2), ἀπατηθεὶς ἀπὸ τὸν Σουΐδαν, ἀποδίδει τὸ Περὶ τοῦ Ὠκεανοῦ εἰς ἄλλον Ποσειδώνιον, Ὀλβιοπολίτην. Ἂν οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα, ἀναπολόγητος ἀμέλεια τοῦ Στράβωνος ἤθελεν εἶσθαι, ὅτι, φέρων συχνὰ μάρτυρα τὸν Ποσειδώνιον, δὲν ἔκαμε ταύτην τὴν διάκρισιν.

Κατὰ τὸν Κλεομήδην (3), ὁ Ποσειδώνιος ἐλόγιζε τὴν περίμετρον τῆς γῆς σταδίων 240,000. Ὁ Στράβων ὀνομάζει καὶ ἄλλην ἀναμέτρησιν αὐτῆς σταδίων 180,000, τὴν ὁποίαν ἀποδίδει εἰς τὸν Ποσειδώνιον (4). Ἡ διαφορὰ καὶ τούτων, ὡς καὶ τῶν ἀνωτέρω (5) σημειωμένων μετρήσεων, κατὰ τὴν γνώμην ἐνδόξων τινῶν γεωγράφων, στέκει μόνον εἰς τὴν διαφορὰν τῶν σταδίων.

Ὁ Ποσειδώνιος ἔγραψε καὶ ἄλλα πολλὰ διαφόρου ὕλης συγγράμματα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ Μετεωρολογικὰ ἐσύντεμεν ὁ Γεμῖνος. Εἰς ταῦτα πιθανὸν ὅτι εὑρίσκετο ἡ γνώμη περὶ τοῦ

(1) Στράβ. Γεωγραφ. βιβλ. ιγ', σελ. 753.

(2) Vossii, De Historic. Græc., pag. 156.

(3) Κυκλικ. θεωρ. βιβλ. Α, κεφ. 10, σελ. 52.

(4) Στράβ. Γεωγραφ. τομ. Α, σελ. 122.

(5) Σελίδ. μγ', σημ. 3.

ὕψους τῆς ἀτμοσφαίρας, τόσον πλέον ἀξιοσημείωτος, ὅσον δὲν διαφέρει τίποτε ἀπὸ τὴν γνώμην (ἂν καὶ ἀναπόδεικτον ἀκόμη) τινῶν νεωτέρων. Μεταξὺ τούτων ὁ Δελαίρης (De la Hire) ἐκτείνει ἕως σχεδὸν δεκαεπτὰ λεύγας Γαλατικὰς τὸ ὕψος αὐτῆς· ὁ δὲ Ποσειδώνιος τὸ ἐνόμιζε τετρακοσίων σταδίων, τῶν ὁποίων ἡ ἀξία λείπεται ὀλίγον ἀπὸ τὰς δεκαεπτὰ λεύγας (1).

Ὅ,τι ἔλεγα (2) περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ψυχῆς τοῦ Ἐρατοσθένους, ἐμπορῶ νὰ προσαρμόσω καὶ εἰς τὸν Ποσειδώνιον. Οἱ παλαιοὶ συγγραφεῖς ἀπέθαναν· καὶ ὅταν ἡ ἱστορία σιωπᾷ περὶ τῆς ψυχικῆς αὐτῶν διαθέσεως, μέσον ἄλλο νὰ τοὺς κρίνωμεν δὲν μένει παρὰ ὅσα ὁ χρόνος μᾶς ἀφῆκε σημεῖα καὶ μνημεῖα ὄχι μόνον τῆς σοφίας, ἀλλὰ καὶ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον ἐμεταχειρίζοντο τὴν σοφίαν. Σοφὸς νὰ γένῃ τις δὲν εἶναι πρᾶγμα δύσκολον· ἀλλὰ τὰς ἀστείας καὶ πολιτικὰς ψυχάς, ἐὰν ἡ σοφία τὰς τρέφῃ καὶ τὰς αὐξάνῃ εἰς τὸ ἀστειότερον, νὰ τὰς γεννήσῃ δύναμιν δὲν ἔχει, ἂν δὲν τὰς λάβῃ δημιουργημένας ἀπὸ τὴν φύσιν. Ὀλίγαι τινὲς γνῶμαι, ὀλίγοι λόγοι, ἀρκοῦν πολλάκις νὰ χαρακτηρίσωσι τὴν εὐφυΐαν ἢ τὴν ἀφυΐαν τῆς ψυχῆς. Τρία ἢ τέσσαρα τοῦ εὐφυοῦς Διογένους ἀποφθέγματα εἶναι ἱκανὰ νὰ δικαιώσωσι τὸν Πλάτωνα, ὅστις τὸν ὠνόμαζε, Σωκράτην μαινόμενον, καὶ πάλιν αὐτὸ τοῦτο νὰ δείξῃ τὴν

---

(1) Bailly, Histoir. de l'astrom. modern., tom. I, pag. 121, καὶ Brisson, Dictionnaire raisonné de Physique, tom. I, pag. 333, 2e édit.

(2) Ἀνωτέρ. σιλ. μϛ'-μη'.

εὐφυΐαν τῆς ψυχῆς τοῦ Πλάτωνος, εἰς τὸν ὁποῖον δύο μόναι λέξεις ἤρκεσαν νὰ εἰκονίσῃ τόσον προσφυῶς τὸν Διογένην.

Καὶ πρῶτον, μαρτυρεῖ τὴν εὐφυΐαν τοῦ Ποσειδωνίου ἡ φυλαχθεῖσα ἀπὸ τὸν Ἀθήναιον μακρὰ καὶ ζωηρὰ περιγραφὴ τῆς ἐλεεινῆς ἐξευτελίσεως τῶν Ἀθηναίων εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Σύλλα· περιγραφὴ, ἥτις καὶ θέλγει καὶ σπαράσσει ἐνταυτῷ τοῦ ἀναγνώστου τὴν ψυχὴν, τὸ πρῶτον διὰ τὸ εἰκονικὸν τῆς ἐκφράσεως, τὸ δεύτερον, διότι βλέπει τοὺς ἀπογόνους τοῦ Μιλτιάδου καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους, τοὺς Κεκροπίδας (ὡς σκωπτικῶς τοὺς ὀνομάζει ὁ Ποσειδώνιος), ἀναγκασμένους, διὰ νὰ φύγωσι τὴν τυραννίαν τῶν Ῥωμαίων, νὰ ψωμοζητῶσι τὴν προστασίαν Ἀσιανοῦ ἄλλου τυράννου, τοῦ Μιθριδάτου· καὶ τοὺς ὁποίους διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τις ἔπρεπε νὰ ἦναι Περικλῆς, ἢ Δημοσθένης, νὰ ἀκροάζωνται μὲ κρότους γελοίους τὰς γελοίας τοῦ νόθου Ἀριστίωνος (1) τερατολογίας.

Σημεῖον ἀκόμη τῆς εὐφυΐας τοῦ Ποσειδωνίου εἶναι καὶ ὅ,τι εἶπεν εἰς τὸν μέγαν Πομπήϊον, ὅταν οὗτος, στρατεύων κατὰ τοῦ Μιθριδάτου, ὑπῆγεν εἰς τὴν Ῥόδον (2). Ἀφοῦ ὁ ἐνδοξότατος Ῥωμαῖος ἀκροάσθη παραδίδοντα εἰς τὴν σχολὴν τὸν Ποσειδώνιον (3), ἀποχαιρετίζων τὸν ἠρώτησεν, ἂν εἶχέ τι νὰ

---

(1) Τοῦτο εἶχεν ὄνομα ὁ βωμολόχος οὗτος τύραννος, κατὰ τὸν Στράβωνα (βιβλ. θ', σελ. 398)· ὁ δὲ Ἀθήναιος (βιβλ. ε', σελ. 211-213) τὸν ὀνομάζει Ἀθηνίωνα.

(2) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. ε'-ς'.

(3) Στράβ. Γεωγραφ. βιβλ. ιά, σελ. 492.

τὸν προςάξῃ· καὶ ὁ Ποσειδώνιος τὸν ἀπεκρίθη πάραυτα τὸν Ὁμηρικὸν ςίχον τοῦτον (1),

Αἰὲν ἀριςεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων.

Ὅ,τι μάλιςα χαρακτηρίζει ἐνταυτῷ καὶ τὸ ἀςεῖον καὶ τὸ ἐλεύθερον ἀπὸ προλήψεις τῆς ψυχῆς τοῦ Ποσειδωνίου, εἶναι ὁ νόςιμος περίγελως τῶν Ἑλληνικῶν μύθων. Τούτων εἰς ἦτο καὶ ἡ θαυματουργικὴ τοῦ Ἡρακλέους ἐκςρατεία εἰς τὰς Ἑσπερίδας. Ὅταν ἔφθασεν εἰς τοὺς Λίγυας ὁ βίαιος οὗτος Ἡρακλῆς, μὴ συγχωρούμενος ἀπὸ τοὺς ἐντοπίους τὴν διάβασιν τῆς χώρας,

---

(1) Ἰλιάδ. ζ', 208. Ἐν ἀπὸ τὰ σημεῖα τῆς εὐφυΐας τῶν συγγραφίων εἶναι καὶ ὁ τρόπος τῆς χρήσεως τῶν ποιητικῶν ῥήσεων, καὶ μάλιςα τοῦ Ὁμήρου· τὰς μεταχειρίζονται ποτὲ γνωμικῶς, ποτὲ παροιμιακῶς, καὶ ἄλλοτε παρῳδοῦντες αὐτὰς εἰς τὸ κωμικώτερον, ἀλλὰ πάντοτε σχεδὸν προσφυῶς. Τῶν σχολαςικῶν ἡ μέθοδος εἶναι ἄλλη· ἀποςηθίζουν πεντήκοντα ἢ ἑκατὸν ςίχους ποιητῶν, ἔπειτα, ὅταν ἔλθῃ (ἢ ὅταν νομίσωσιν, ὅτι ἦλθε) καιρὸς νὰ γράψωσι τὶ, ἐρευνοῦν εἰς ποῖα μέρη τῆς γραφῆς δύνανται νὰ τοὺς ςοιβάσωσι μὲ βίαν· οὐδ' αἰσθάνονται οἱ ταλαίπωροι, ὅτι ἀντὶ νὰ ςολίσωσι τὴν ἄμορφον αὐτῶν γραφὴν, κάμνουσι τὰ ῥάκη της φανερώτερα μὲ τὴν προσκόλλησιν τῶν πολυτίμων ἀρχαίων ὑφασμάτων. Εἰς τὰς μεταφορὰς πάλιν, τῶν ὁποίων ἡ προσφυὴς χρῆσις δίδει καὶ κάλλος καὶ ψυχὴν εἰς τὸν λόγον, εἶναι ἀκόμη ἀφυέςεροι. Παραδείγματα τοιαύτης σχολαςικῆς ἀφυΐας εἰς ἡμᾶς σήμερον ἔμειναν ὀλίγα· διότι καὶ σχολαςικοὶ (χάρις εἰς τοὺς ἀποβαλόντας τὴν μέθοδον αὐτῶν ἀπὸ τὰ σχολεῖα φιλογενεῖς διδασκάλους!) ἔμειναν ὀλίγοι· καὶ αὐτοὶ πιθανὸν ὅτι δὲν θέλουν ἀργήσειν νὰ καταλάβωσιν, ὅτι ἐχθροί των εἶναι, ὄχι οἱ συμβουλεύοντες αὐτοὺς νὰ μὴ μωραίνωσιν, ἀλλὰ τὸ χαρτίον, τὸ μέλαν, τὸ κονδύλιον, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται, διὰ νὰ ςηλιτεύωσιν αὐτοὶ χωρὶς ἀνάγκην τὴν μωρίαν των...

(1) α Ὥσπερ οὐ κρεῖττον ὂν εἰς αὐτοὺς τοὺς Λίγυας ἐμβαλεῖν τοὺς » λίθους, καὶ καταχῶσαι πάντας, ἢ τοσούτων δεόμενον ποιῆσαι λίθων » τὸν Ἡρακλέα ». Στράβ. Γεωγραφ. τόμ. Α, σελ. 240. Εἶναι τόσον πλέον παράξενον, ὅτι ἡ λογικὴ καὶ νόσιμος τοῦ Στωϊκοῦ Ποσειδωνίου σημείωσις ἐσκανδάλισε τὸν Στωϊκὸν Στράβωνα, ὅσον αὐτὸς ὁ Στράβων ὁμολογεῖ ἀλλοῦ (σελ. 24) ποίαν ὑπόληψιν εἶχε περὶ τῶν Ἑλληνικῶν μύθων, λέγων, α Κέρκυνός γὰρ καὶ αἰγὶς, καὶ τρίαινα, καὶ λαμπάδες, » καὶ δράκοντες, καὶ θυρσόλογχα τῶν θεῶν ὅπλα, μῦθοι, καὶ πᾶσα » θεολογία ἀρχαῖκή ». Προσθέτει δὲ ἀμέσως· α Ταῦτα δ' ἀπεδέξαντο » οἱ τὰς πολιτείας καταςησάμενοι μορμολύκας τινὰς πρὸς τοὺς νη- » πιόφρονας ». Κ' ἐγὼ μὲ τὴν γνώμην τοῦ Στράβωνος εἶμαι, ὅτι χρησιμεύουσιν οἱ μῦθοι εἰς τοὺς νομοθέτας, ὅταν πρώτην φορὰν συγκροτῶσι πολιτείας· διότι οἱ πρῶτοι συνοικισμοὶ τῶν πόλεων εἶναι ἀγρίων, ἢ βαρβάρων ἀνθρώπων συναθροίσματα, τοὺς ὁποίους διὰ νὰ μεταφέρῃ τις ἀπὸ τὸν κατ' ἀλλήλων πόλεμον καὶ τὰς καθημερινὰς ἀνομίας εἰς εἰρηνικὴν πολιτείας κοινωνίαν καὶ συμβίωσιν, συγχωρημένον εἶναι νὰ τοὺς πείσῃ μὲ μύθους, ἐπειδὴ μὲ λόγον εἶναι ἀδύνατον. Ἀλλ' ἀφοῦ

τοὺς ἐπολέμησεν εἷς μόνος ὅλους μὲ τὰ τόξα του! Τοῦτο δὲν ἦτο βέβαια μικρὸν θαῦμα! ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξεκενώθη ἡ φαρέτρα ἀπὸ βέλη, ἐχρειάσθη θαῦμα μεγαλήτερον ἄλλο· οὐδ' ἄργησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὁ Ζεὺς, νὰ τὸ θαυματουργήσῃ. Ἔβρεξε βροχὴν ῥαγδαίαν λίθων, μὲ τοὺς ὁποίους λιθοβολῶν ἐκατατρόπωσε τοὺς Λέγυας ὁ Ἡρακλῆς. Πρὸς ταῦτα ἔλεγεν ὁ νοήμων Ποσειδώνιος, ὅτι τὸ θαῦμα τοῦ Διὸς δὲν εἶχ' ὁλότελα νοῦν· διότι συντομώτερον ἤθελε βοηθήσειν τὸν υἱόν του, ἂν ἔβρεχεν ἀμέσως τοὺς λίθους κατακεφαλῆς τῶν Λιγύων, παρὰ κατασωρεύων αὐτοὺς ἔμπροσθέν του, διὰ νὰ τοὺς συναθροίζῃ ἔπειτα ἕνα καθ' ἕνα, καὶ νὰ πετροβολῇ τοὺς ἐχθρούς (1).

Ἐδῶ τελειοῦται ὁ καταλογος τῶν πρὸ τοῦ Στράβωνος, ἢ ἰδίως Γεωγράφων, ἢ συνεργησάντων ὁπωσδήποτε εἰς τῆς γεωγραφικῆς ἐπιςήμης τὴν πρόοδον.

Τὸν Ποσειδώνιον ἀκολουθεῖ ὁ Στράβων, Στωϊκὸς φιλόσοφος, ὡς ἐκεῖνος, καὶ ἰδιαίτερον Γεωγράφος παρ' ἐκεῖνον. Ἔδειξα ὀλίγον ἀρχήτερα (1), ὅτι, ἂν δὲν ἐγνώρισε προσωπικῶς τὸν Ποσειδώνιον, ἦτον ὅμως γεννημένος ἀρκετοὺς χρόνους πρὶν ἐκεῖνος ἀποθάνῃ. Εἶπα ἀκόμη (2), ὅτι ἀκολούθησε, μὲ μικρὰν παραλλαγὴν, τοῦ Ἐρατοσθένους τὸ γεωγραφικὸν σύςημα. Ἔμενε νὰ θεωρήσωμεν τί ἐπρόσθεσε, καὶ τί ἀφαίρεσεν, ἢ ἐδιόρθωσεν, εἰς τὴν Ἐρατοσθενικὴν γεωγραφίαν ὁ Στράβων.

Καὶ πρῶτον, διὰ τὰ μακρά του ταξείδια (3), εἶχεν ὁ Στράβων πολλῶν τόπων αὐτοπτικὴν γνῶσιν. Δεύτερον, ὠφελήθη ἀπ' ὅσα ὁ Ἵππαρχος, ὁ Πολύβιος, ὁ Ἀρτεμίδωρος καὶ ὁ Ποσειδώνιος ἐδιόρθωσαν, ἢ κἂν ἐπεχείρησαν νὰ διορθώσωσιν, εἰς τὴν γεωγραφίαν τοῦ Ἐρατοσθένους. Τρίτον, εἰς ὅσας ὁ Ἐρατοσθένης ἐσυνάθροισε τοπικὰς εἰδήσεις ἀπὸ τοὺς ἱςορήσαντας

μίαν φορὰν συγκροτηθῶσιν αἱ πολιτεῖαι, εἰς μόνους τοὺς τυράννους συμφέρει πλέον νὰ διαιωνίζωσι τῶν πολιτῶν τὴν νηπιότητα· οἱ φιλόσοφοι καὶ φιλάνθρωποι ἡγεμόνες ἐξεναντίας ἐπιμελοῦνται νὰ τοὺς φέρωσιν εἰς τῆς τελείας ἡλικίας τὸν νοῦν, διαλύοντες κατὰ μικρὸν τὸ ψεῦδος, καὶ βάλλοντες εἰς τόπον αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν διὰ τῆς φιλοσοφίας, καὶ διὰ θρησκείας τοιαύτης, ὁποίας τὸ δογματικὸν νὰ ἦναι καθαρὸν ἀπὸ μύθους, καὶ τὸ ἠθικὸν ἀπὸ δεισιδαιμονίας.

(1) Ἀνωτέρ. σελ. ς'.

(2) Αὐτ. σελ. μβ'.

(3) Αὐτ. σελ. δ'.

τὰ περὶ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, εἶχεν ὁ Στράβων νὰ προσθέσῃ (καὶ ἐπρόσθεσε τῳόντι πολλὰ) ὅσα ἀνεκάλυψαν ἔπειτα οἱ ὄχι ὀλιγώτερον τοῦ Ἀλεξάνδρου πορθηταὶ καὶ κτήτορες τῶν ἀλλοτρίων Ῥωμαῖοι (1).

Ἔξω τούτων, ἔχει ἡ γεωγραφία τοῦ Στράβωνος προτέρημα καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ πολιτικὸν αὐτῆς μέρος εἶναι πλουτισμένον ἀπὸ πολλὰς εἰδήσεις, ὅσας ἔλαβεν ὄχι μόνον ἀπὸ Γεωγράφους ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πολλοὺς ἱστορικοὺς ἄλλους, τῶν ὁποίων σήμερον, πλὴν τῶν ὀνομάτων, ἄλλο δὲν μᾶς ἔμεινε γνωστόν. Εἰς τὴν μαθηματικὴν καὶ φυσικὴν γεωγραφίαν πολλῶν τόπων, ἐπρόσθεσε τὴν πολιτείαν, τοὺς νόμους, τὰ ἤθη καὶ ἔθη τῶν κατοικούντων, τὰς κτίσεις καὶ μεταβολὰς τῶν πόλεων, τὰς ἀποικίας ἢ διαδοχὰς τῶν ἐθνῶν· εἰς ἕνα λόγον ἔμιξε τὸ ἡδὺ μὲ τὸ χρήσιμον, ὥστε ἡ γεωγραφία του εἰς μὲν τοὺς συγχρόνους του ἐγίνετο προπαρασκευὴ περιηγήσεως ὠφελίμου, εἰς ἡμᾶς δὲ σήμερον (λέγω μάλιστα τοὺς Ἕλληνας) προξενεῖ πολλῶν πραγμάτων εἴδησιν, τὰ ὁποῖα δὲν εὑρίσκομεν εἰς ἄλλους ἱστορικοὺς, καὶ τὴν ἐκ τῆς εἰδήσεως ἐνδεχομένην ὠφέλειαν, ἐὰν παραβάλλωμεν τὴν σημερινὴν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων ἐλεεινὴν κατάστασιν μὲ τὴν εἰς τὴν ὁποίαν τὰς ἤκουσεν, ἢ τὰς ηὗρεν ἀκόμη, ὁ Στράβων λαμπρότητα.

Ταῦτα ὅμως τῆς γεωγραφίας τοῦ Στράβωνος τὰ καλὰ, ὡς συμβαίνει εἰς ὅσα κάμνουσιν οἱ ἄνθρωποι, δὲν εἶναι χρυσὸς ἄμικτος καὶ καθαρός. Δύο λογῶν ἐλαττώματα ἔχει ἡ γεωγρα-

(1) Ἰδ. Gosselin, Géograph. des Grecs analysée, pag. 57.

φία του. Τὰ ὅσα δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀποφύγῃ εἰς ἐκείνην τοῦ χρόνου τὴν περίοδον, δὲν πρέπει κἂν νὰ ὀνομάζωνται ἐλαττώματα· ὡς τὸν ἔκαμνε πολυμαθέστερον τῶν προγενεστέρων Γεωγράφων ἡ καθημέραν προχωροῦσα ἐθνῶν καὶ πόλεων ἀνακάλυψις, ἡ ἀκριβεστέρα ἔρευνα, οὕτως ἐξαναγκὰς ἔπρεπε νὰ ἦναι ὀλιγομαθέστερος παρὰ τοὺς μετ' αὐτόν. Τὸ νὰ τὸν κατηγορῇ τις διὰ τοῦτο, εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ νὰ κατηγορῇ ἡμᾶς τοὺς νῦν ζῶντας, ὅτι δὲν ἐξεύρομεν ὅσα μέλλουν νὰ γένωσι γνωστὰ εἰς τοὺς ἀπογόνους ἡμῶν.

Εἶναι ὅμως ἄλλο εἶδος ἐλαττωμάτων, τόσον πλέον ἀσυγχώρητον εἰς τοὺς γράφοντας, ὅσον εὐκολώτερον δύνανται προσέχοντες νὰ τ' ἀποφύγωσι. Τοιοῦτον λογίζεται, ὅταν γράφῃ τις περί τινος ἐπιστήμης, ἢ τέχνης, νὰ φαίνεται ἀνήκοος τῶν ὅσα ἐγνώρισαν οἱ πρὸ αὐτοῦ, ἢ γνωρίζουσιν οἱ σύγχρονοί του περὶ αὐτῆς, ἢ νὰ τὰ καταφρονῇ χωρὶς ἔρευναν, ὡς νέα, καὶ νὰ προσκολλᾶται εἰς τὰ παλαιά, ὡς νὰ ἦτον ἡ σκωρία τῆς παλαιότητος δυνατὴ νὰ μεταμορφώσῃ εἰς χρυσὸν τὸν σίδηρον.

Κατακρίνουσι λοιπὸν τὸν Στράβωνα πρῶτον μὲν διὰ τὸ πρὸς τὸν Ὅμηρον ὑπερβολικὸν σέβας, τὸ ὁποῖον τὸν ἠναγκασε πολλάκις, διὰ νὰ πολεμῇ τοὺς ἀντιλέγοντας, ν' ἀφίνῃ τὸ προκείμενον, καὶ νὰ πλανᾶται εἰς μακρὰς παρεκβάσεις, τόσον πλέον ἀηδεῖς, ὅσον εἶναι ἀνωφελεῖς εἰς τὸν ἀναγινώσκοντα. Πιθανή, ἢ μᾶλλον βεβαία, καθὼς εἶπα (1), εἶναι τοῦ Ὁμήρου ἡ ἀκρίβεια εἰς τὴν γεωγραφίαν πολλῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν καὶ

(1) Ἀνωτέρ. σελ. ιά.

πόλεων· ἀλλ' ὅτι ἐγνώριζε καὶ τόπους, τῶν ὁποίων οὐδ' αὐτοὶ οἱ πολὺ μεταγενέστεροι εἶχαν καθαρὰν ἰδέαν, ὅτι εἶχεν ἀστρονομικὰς εἰδήσεις τῆς γεωγραφίας οἰκείας, τοῦτο τίς νὰ τὸ πιστεύσῃ! Ἐὰν οἱ γραμματικοὶ τὸ ἐπίστευαν, διότι δὲν ἦσαν ἄλλο παρὰ γραμματικοί, εὑρίσκοντο ὅμως καὶ σοφοὶ ἄνδρες σύγχρονοι (1) τοῦ Στράβωνος, οἱ ὁποῖοι ὡς ποιητὴν ἀσυγκρίτως πλέον παρὰ ὡς γεωγράφον ἐθαύμαζαν τὸν Ὅμηρον.

Παραδοξότερον ἄλλο σφάλμα τοῦ Γεωγράφου μας κατηγοροῦσι τὴν ἀμέλειαν τοῦ Ἡροδότου. Ὅσον ἐτίμησε τὸν μέγαν ποιητὴν Ὅμηρον, τόσον ἐκαταφρόνησε τὸν ὄχι ὀλιγωτέρας τιμῆς ἄξιον ἱστορικὸν Ἡρόδοτον. Καὶ ὅμως ἤθελεν ἀποφύγειν ἁμαρτίας γεωγραφικὰς πολλὰς, ἂν ἔδιδε πλειοτέραν προσοχὴν εἰς αὐτὸν, μηδὲ τὸν ἐνόμιζε φλύαρον μυθολόγον (2). Δὲν εἶναι, παραδείγματος χάριν, παράδοξον, ὁ μὲν Ἡρόδοτος νὰ ἐξεύρῃ ὅτι ἡ Κασπία θάλασσα ἦτο περικλεισμένη ὁλαχόθεν ἀπὸ γῆν, καὶ

---

(1) Ἀρκεῖ εἰς παράδειγμα ὁ σύγχρονος τοῦ Στράβωνος Γεμῖνος. Κατηγορῶν τὸν γραμματικὸν Κράτητα, διότι ἐνόμιζε τὸν Ὅμηρον πολὺ πλέον ἀπ' ὅ,τι ἦτο σοφώτερον, λέγει· «Κράτης μὲν οὖν παρα» δοξολογῶν τὰ ὑφ' Ὁμήρου ἀρχαϊκῶς καὶ ἰδικῶς (γρ. ἰδιωτικῶς) » εἰρημένα μετάγει πρὸς τὴν κατ' ἀλήθειαν σφαιροποιΐαν. Ὅμηρος μὲν » γὰρ, καὶ οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ σχεδὸν, ὡς εἰπεῖν, πάντες ἐπίπεδον » ὑφίστανται τὴν γῆν, καὶ συνάπτουσι τῷ κόσμῳ κύκλῳ τὸν Ὠκεανὸν » περικείμενον κ. τ. λ.». Ἰδ. Γεμίν. Εἰσαγωγ. εἰς τὰ φαινόμ. ἐν τῷ Petav. Uranolog. pag. 54.

(2) «Ἅπερ Ἑλλάνικός τε καὶ Ἡρόδοτος καὶ Εὔδοξος κατεψευάρησαν » ἡμῶν». Στράβ. Γεωγραφ. βιβλ. ιε' σελ. 550. Ἰδε καὶ βιβλ. ιά, σελ. 508.

χωρισὴ ἀπὸ τὸν Ὠκεανόν (1)· ὁ δὲ τετρακόσια μεταγενέςερος ἔτη, καὶ χωρὶς ἀμφιβολίαν πολυμαθέςερος τοῦ Ἡροδότου Στράβων, νὰ τὴν πιςεύῃ ἀκόμη κόλπον τοῦ Ὠκεανοῦ (2)! Ἂν δὲν ἐπείθετο εἰς τὸν Ἡρόδοτον, ἐχρεώςει κἂν νὰ μᾶς φανερώσῃ τὴν περὶ τούτου γνώμην τοῦ Ἡροδότου. Ἄλλο νὰ δικαιώσῃ ἴσως τὸν Στράβωνα δὲν ἐμπορεῖ, πλὴν ὅτι τὴν αὐτὴν σφαλμένην δόξαν εἶχαν περὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ ὁ προγενέςερος του Ἐρατοσθένης (3), καὶ ὁ σύγχρονός του Διονύσιος ὁ Περιηγητὴς, καὶ οἱ μετ' αὐτὸν Πλίνιος, Μέλας, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρριανὸς, μέχρι τοῦ Πτολεμαίου, ὅςις ἀνάςησε τὴν πενταπόσια ἔτη πνιγμένην ἀλήθειαν τοῦ Ἡροδότου.

Ἔμαθεν ὁ ἀναγνώςης (4) πόσον ἐκαταφρόνει ὁ Στράβων καὶ τὸν Μασσαλιώτην Πυθέαν· ἀλλ' ἡ ὑπερβολικὴ αὕτη καταφρόνησις τὸν ἔρριψεν εἰς χειρότερον τοῦ πρώτου σφάλμα ἄλλο, νὰ νομίζῃ λέγω (ἀκόμη εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Τιβερίου) τοὺς παράνω τῆς Ἰέρνης (5) καὶ τοῦ Βορυσθένους (6) τόπους ἀοικήτους διὰ ψύχος.

Ἐὰν ἀπέβαλε τὸν Ἡρόδοτον, τὸν Πυθέαν, καὶ ἄλλους τινὰς,

---

(1) Ἡροδότ. βιβλ. ά, κεφ. 202-203.

(2) Στράβ. Γεωγραφ. τόμ. Α, σελ. 156, καὶ βιβλ. ιά, σελ. 507.

(3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. κά, σημ. 1.

(4) Ἰδ. αὐτ. σελ. λγ'.

(5) Τῆς σήμερον ὀνομαζομένης Ἰρλάνδης (Irlande).

(6) Ὁ Βορυσθένης ποταμὸς ὠνομάσθη ἔπειτα Δάναπρις, ὅθεν ἐσχηματίσθη κατὰ συγκοπὴν τὸ συνειθισμένον εἰς τοὺς δυτικωτέρους Εὐρωπαίους ὄνομα Dnieper, καὶ τὸ εἰς ἡμᾶς Νῖπρος.

διὰ

διὰ τὴν ὁποίαν εἰς αὐτοὺς συνέλαβεν ἀπιστίαν, γενικῶς ὅμως ἐπροτίμα πολὺ τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς παρὰ τοὺς Ῥωμαίους (1)· καὶ δικαίως. Ἀλλ' ἴσως δι' ἀγάπην ἐκείνων κατεφρόνησεν ὑπὲρ τὸ δίκαιον τούτους, ἐκ τῶν ὁποίων ἐμπόρει νὰ μάθῃ πολλὰ χρήσιμα εἰς τὴν γεωγραφίαν του, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν σύγχρονον αὐτοῦ Ἀγρίππαν. Τοῦτον ὀνομάζει πολλάκις ὁ Στράβων, διὰ τὰς λαμπράς του λοιπὰς πράξεις· ἀλλ' ὄχι ποτὲ ὡς Γεωγράφον, μ' ὅλον ὅτι ὁ πεντήκοντα σχεδὸν ἔτη μεταγενέστερος τοῦ Στράβωνος Πλίνιος φέρει τὸν Ἀγρίππαν συχνὰ μάρτυρα γεωγραφίας. Ὅθεν ὑπωπτεύθησαν τινὲς (2), μὴ δὲν ἦτο δημοσιευμένη ἀκόμη εἰς τὴν Ῥώμην ἡ ἀπὸ τὸν Ἀγρίππαν συνταχθεῖσα περιγραφὴ τῆς οἰκουμένης, ὅταν ὁ Στράβων ἐσύνταττε τὴν ἰδικήν του. Ἀλλ' ὁ Ἀγρίππας, γαμβρὸς Αὐγούστου τοῦ Καίσαρος, ἀπέθανε κατὰ τὸ 742 ἔτος ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης, ἤγουν 36 ἔτη πρὸ τῆς τελευτῆς τοῦ Στράβωνος (3)· καὶ ὁ

---

(1) « Οἱ δὲ τῶν Ῥωμαίων συγγραφεῖς μιμοῦνται μὲν τοὺς Ἕλληνας, » ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πολύ· καὶ γὰρ ἃ λέγουσι παρὰ τῶν Ἑλλήνων μεταφέ- » ρουσιν, ἐξ ἑαυτῶν δ' οὐ πολὺ προσφέρονται (ἴσ. προφέρονται) τὸ » φιλεῖδημον. Ὥσθ', ὁπόταν ἔλλειψις γένηται παρ' ἐκείνων, οὐκ ἔστι » πολὺ τὸ ἀναπληρούμενον ὑπὸ τῶν ἑτέρων ». Στράβ. Γεωγραφ. τόμ. Α, σελ. 216. Τοὺς Ῥωμαίους συγγραφεῖς, πλὴν δύο ἢ τριῶν, φαίνεται ὅτι δὲν τοὺς ἐσυμβουλεύθη ὁ Στράβων. Ἴσως οὐδ' ἦτον ἀρκετὰ ἔμπειρος τῆς Ῥωμαϊκῆς γλώσσης, διὰ νὰ τοὺς καταλαμβάνῃ ἀκόπως.

(2) Gosselin, Géograph. des Grecs analys. pag. 57.

(3) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. ἡ.

πενθερὸς αὐτοῦ ἐφρόντισε νὰ τελειώσῃ ὅ,τι ἔλειπεν ἀκόμη εἰς τοὺς γεωγραφικοὺς ἐκείνου πίνακας (1).

Ὅλα ὅμως ταῦτα τὰ κατηγορούμενα τοῦ Στράβωνος ἂν τὰ ἐξαιρέσῃς, μένουσιν ἀκόμη εἰς τὴν γεωγραφίαν του πολλὰ καὶ μεγάλα καλά, ὥστε καὶ εἰς αὐτὸν μέγας ἔπαινος χρεωστεῖται διὰ τὸν κόπον τῆς συντάξεως, καὶ εὐχαριστία εἰς τὸν χρόνον, ὅτι δὲν μᾶς τὴν ἄρπασεν, ὡς τὴν ἱστορίαν του. Τόσον εἶναι πλούσιον τὸ πραγματικὸν τῆς γεωγραφίας του μέρος. Δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἐπαινετὸν καὶ τὸ λεκτικὸν αὐτῆς. Ὁ χαρακτὴρ τοῦ λόγου τοῦ Στράβωνος, ἂν καὶ κάποτε ἀμελημένος, εἶναι ὅμως ἀνεπιτήδευτος, σύντονος (2), καθαρὸς, καὶ σαφὴς, ὅπου τὸ κείμενόν του δὲν ἐπληγώθη ἀπὸ ἀμαθῶν ἀντιγραφέων κονδύλια.

Ἀλλὰ, κατὰ δυσυχίαν, ἔπαθε καὶ τὸ βιβλίον τοῦ σοφοῦ τούτου Γεωγράφου ὅ,τι ἔπαθαν ὅλα σχεδὸν τῶν παλαιῶν τὰ συγγράμματα. Εἶναι τόσα τὰ γραφικὰ τοῦ κειμένου σφάλματα, ὥστε πρὶν ἐκδοθῇ ἀπὸ τὸν Κασωβῶνα, ἦτο σχεδὸν ἀδύνατον νὰ τὸ ἀναγνώσῃ τις χωρὶς ἀηδίαν. Ἐπεχείρησε πρὸ τούτου νὰ διορθώσῃ τὸν Στράβωνα καὶ ὁ δεύτερον μεταφράσας αὐτὸν

---

(1) Plin. lib. III, cap. 1, sect. 3. ἰδ. καὶ Mannert, Geograph. der Griech. und Röm. tom. 1, pag. 121.

(2) Δείχνει μάλιστα τὸ σύντονον τοῦ ὕφους, ὁσάκις ἔχει ἀφορμὴν ἀπολογίας ὑπὲρ τοῦ Ὁμήρου· τότε δὲν μένει πλέον Στράβων, ἀλλὰ γίνεται Δημοσθένης. Τόσην δύναμιν ἔχουσιν αἱ προλήψεις, ὅταν μεταβάλλωνται εἰς πάθη· καὶ τοῦτο ἐνόει ὁ Ἰουβενάλιος (Satir. I, 79) λέγων, ὅτι καὶ τὸν μὴ ἐκ φύσεως ποιητὴν κάμνει ποιητὴν ἡ ἀγανάκτησις·

Si natura negat, facit indignatio versum.

Ξύλανδρος· ἀλλ' αἱ διορθώσεις καὶ ἐξηγήσεις τοῦ Κασωβῶνος ἐκατάστησαν κοινοτέραν τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γνῶσιν τοῦ Γεωγράφου. Μετὰ τὸν Κασωβῶνα ἐδιόρθωσαν πολλοὺς ἀκόμη τόπους ἄλλους ἄλλοι κριτικοὶ τοῦ Στράβωνος.

Ἐὰν ἔλεγα, ὅτι μετὰ τὰς πολλὰς διορθώσεις ταύτας πλειότερα ἴσως εἶναι ὅσα ἔμειναν ἀδιόρθωτα, μόνοι ἤθελαν ἀπιστήσειν ὅσοι δὲν ἐξεύρουσι τί πρᾶγμα εἶναι ἔκδοσις παλαιοῦ συγγραφέως, ἢ δὲν ἔμαθαν ἀπὸ κανένα, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ καθαρισθῇ τελείως (1) ἀπὸ σφάλματα, οὐδ' ἂν περάσῃ ἀπὸ πολλῶν ἐκδοτῶν χωνία. Εὐκολώτερον ἴσως θέλω τοὺς πείσειν, ἂν ὁμολογήσω (ἀνυπόκριτον ὁμολογίαν), ὅτι καὶ μετὰ τοὺς πολλούς μου κόπους, μένουσιν (2) ἀκόμη εἰς τὸν Στράβωνα πολλὰ νὰ διορθωθῶσιν ἀπὸ σοφωτέρους, ἢ εὐτυχεστέρους μου κριτικούς.

Ὅταν μ' ἐπροσκάλεσε τὸ Γαλλικὸν Κράτος νὰ γένω συνεργάτης τῆς εἰς Γαλλικὴν γλῶσσαν μεταφράσεως τοῦ Στράβωνος,

---

(1) Τελείως καθαρὰν ἔκδοσιν νοῶ τοιαύτην ἔκδοσιν, τῆς ὁποίας τὸ κείμενον εἶναι ἀπαράλλακτον καθὼς ἐγράφη ἀπὸ τὸν συγγραφέα· καὶ τοῦτο ὅτι εἶναι ἀδύνατον, δὲν χρειάζεται ἀπόδειξιν.

(2) Ἀπὸ τὰ μείναντα εἶναι ὅμως τινὰ τῆς ἀτολμίας μου πλέον παρὰ τῆς ἀγνοίας πταίσματα· παραδείγματος χάριν, εἰς τὸ δεύτερον βιβλίον (τόμ. Α, σελ. 116 ἐμ. ἐκδ.) λέγει ὁ ὁ Γεωγράφος μας, «ΡΑΔΙΟΝ ἂν ἡ » τοῦ ὅλου διάμετρος ἡ αὐτὴ λογισθείη... ἤπερ ἡ ἐν τοῖς μέρεσι ». Ὁ Ἑλληνισμὸς ἀπαιτεῖ, ΡΑΟΝ· ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς κανὲν ἀντίγραφον δὲν εὑρίσκεται ἡ ὀρθὴ αὕτη γραφή, ἐνδεχόμενον νὰ ἦναι κατάχρησις αὐτοῦ τοῦ Στράβωνος, καὶ ὄχι σφάλμα τῶν ἀντιγραφέων. Ἰδ. περὶ τῆς καταχρήσεως ταύτης τὰς εἰς τὸν Πλούταρχον (Μέρ. Δ, σελ. 341) σημειώσεις μου.

ὑπήκουσα εἰς τὴν πρόσκλησιν, θαῤῥυνόμενος ἀπὸ τοὺς σοφούς μου συνεργάτας (1), ἀπὸ τοὺς πολλοὺς κόπους τῶν πρὸ ἐμοῦ κριτικῶν, καὶ ἀπὸ τὰ σωζόμενα εἰς τὴν βασιλικὴν τῶν Παρισίων βιβλιοθήκην ἀντίγραφα· ἀλλὰ δὲν ἄργησα νὰ πληροφορηθῶ, ὅτι ἐχρειάζοντο πλειότερα παρὰ ταῦτα βοηθήματα. Ἄλλο εἶναι νὰ ἀναγινώσκῃ τις ἁπλῶς συγγραφέα, καὶ ἄλλο νὰ τὸν μεταφράζῃ. Ὁ ἀναγνώστης ἀρκεῖται πολλάκις εἰς τὴν ὁπωσδήποτε καταληψιν τοῦ συγγραφέως· καὶ τὰ σφάλματα τοῦ κειμένου δὲν κεντοῦσι τὴν προσοχήν του, πλὴν ὅταν τὸ κάμνωσι παντάπασιν ἀσύγκλωστον μὲ τὰ προηγούμενα καὶ μὲ τὰκόλουθα. Ὁ μεταφραστὴς ἐξεναντίας ἀναγκάζεται νὰ ζυγίζῃ πᾶσαν φράσιν, καὶ πᾶσαν λέξιν, διὰ νὰ εὕρῃ τὴν ἰσοστάσιον αὐτῆς εἰς τὴν ξένην γλῶσσαν· καὶ ἡ τοιαύτη ἀνάγκη γίνεται τρόπον τινὰ δοκίμιον τῆς ὀρθῆς ἢ κακῆς τοῦ κειμένου γραφῆς. Ὅταν τοῦτο δὲν ἦναι σφαλμένον, ἡ μετάφρασις δὲν εἶναι πολὺ δύσκολος· καθὼς ἐξεναντίας τὸ ἀδύνατον τῆς μεταφράσεως, γεννᾷ πάραυτα ὑποψίαν τῆς φθορᾶς τοῦ κειμένου.

Εἰς τοιαύτην ἀνάγκην εὑρεθεὶς πολλάκις, ὅταν ἐμετάφραζα τὸ διωρισμένον εἰς ἐμὲ μέρος τοῦ Στράβωνος, ἀκόλουθον ἦτο νὰ ἐρευνήσω τὸν τρόπον τῆς θεραπείας· τὸ ὁποῖον νὰ γένῃ δὲν ἦτο δυνατὸν χωρὶς ἐξέτασιν καὶ παραβολὴν ἄλλων παραλλήλων

(1) Ὁ Δουθεῖλης (Du Theil) καὶ ἐγὼ ἐδιωρίσθημεν εἰς τὴν μετάφρασιν καὶ τὰς κριτικὰς ἢ ἱστορικὰς σημειώσεις· ὁ δὲ γεωγράφος Γοσσελῖνος (Gosselin) εἰς τας πλειοτέρας γεωγραφικὰς ἐρεύνας, καὶ τὴν σύγκρισιν τοῦ παλαιοῦ σταδιασμοῦ μὲ τὰς σημερινὰς τῶν διαστημάτων μετρήσεις.

μερῶν τῆς γεωγραφίας του. Ἀπὸ τὴν ἐξέτασιν ταύτην ὁδηγούμενος ἐπρόβαλα πολλὰς μεταβολὰς εἰς τὴν μετάφρασιν, τὰς ὁποίας τώρα εἰς τὴν ἔκδοσιν σχεδὸν ὅλας ἔβαλα εἰς τὸ κείμενον μὲ πλειοτέρας ἄλλας γεννημένας μετὰ τὴν μετάφρασιν. Μέρος ὅμως τῶν μεταβολῶν τούτων ςηρίζεται εἰς ἀντιγράφων, ἢ ἐκδόσεων, διαφόρους ἀναγνώσεις, ἢ καὶ κριτικῶν προγενεςέρων διορθώσεις. Ὅθεν πρέπει νὰ εἴπω τι καὶ περὶ τῶν ἀντιγράφων καὶ περὶ τῶν ἐκδόσεων.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐκδότας συμβουλεύονται ἀντίγραφα· ἀλλὰ πολλὰ ὀλίγοι ἀπολαμβάνουν ὅσον ἐξ αὐτῶν ἐλπίζουσι καρπόν. Τῆς ἀποτυχίας ταύτης αἰτίας ἐμπορῶ νὰ καταριθμήσω τὰς ἑξῆς.

Πρώτην, ὅτι ἀπὸ τὰ σωζόμενα ἀντίγραφα ὀλίγα εἶναι ἀληθῶς καρποφόρα. Τὰ πολλὰ, γραμμένα ὀλίγον ἀρχότερα τῆς κατας ροφῆς, ἢ μετὰ τὴν κατας ροφὴν, τῆς Γραικορωμαϊκῆς βασιλείας, συντρέχουν μὲ πολλὰς ἄλλας μαρτυρίας νὰ δείξωσιν, ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ διαμείνῃ ἡ βασιλεία εἰς ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἐκατάντησεν εἰς τόσην ἀπαιδευσίαν. Τοῦ καιροῦ ἐκείνου οἱ πλειότεροι ἀντιγραφεῖς ἦσαν ἢ παντάπασιν ἀμαθεῖς, ἢ (τὸ χειρότερον) τῆς τάξεως τῶν σχολας ικῶν, ἤγουν τῶν λογίων ἐκείνων, ὅσοι μανθάνουσι τὰς γλώσσας διὰ τὰς γλώσσας, καὶ ὄχι διὰ τὰ πράγματα. Συνειθισμένοι νὰ γράφωσι τὰ ἴδιά των χωρὶς νοῦν, μὲ τὴν αὐτὴν τοῦ νοῦ πτωχείαν ἀντέγραφαν καὶ τὰ ἀλλότρια.

Δευτέραν, ὅτι καὶ ὀλίγοι ἐκδόται ἔχουσι τὴν ἕξιν ν' ἀναγιγνώσκωσιν ἀντίγραφα, καὶ νὰ διακρίνωσι τοὺς χαρακτῆρας τῶν

διαφόρων τοῦ χρόνου περιόδων, ἢ τὴν ὑπομονὴν νὰ τ' ἀναγινώσκωσι μ' ὅλην τὴν χρειαζομένην εἰς παλαιοὺς, καὶ πολλάκις σχεδὸν ἐξαλειμμένους χαρακτῆρας προσοχήν.

Τρίτην αἰτίαν λέγω τὴν ἀνάγκην, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται συχνὰ ὁ ἐκδότης νὰ ἐμπιστεύῃ εἰς ἄλλους τὴν παραβολὴν τοῦ ἀντιγράφου, μὴ δυνάμενος αὐτὸς νὰ μετατοπισθῇ εἰς τὰς πόλεις καὶ βιβλιοθήκας, ὅπου τὰ ἀντίγραφα εὑρίσκονται. Ὁ μισθωτὸς ἀντιγράφου παραβλήτης, καὶ ἂν ἦναι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὀλίγων, ὅσοι παρὰ τοῦ μισθοῦ τὸ κέρδος προκρίνουσι τὴν ἀπὸ τὴν ἀκριβῆ τοῦ χρέους πλήρωσιν ἀποκτωμένην τιμὴν, δὲν ἐμπορεῖ ὅμως νὰ δώσῃ εἰς ἀντίγραφον ἀρχαίου συγγραφέως, τὸν ὁποῖον ἢ ὀλίγον ἐμελέτησεν, ἢ καὶ πρώτην φορὰν ἐγνώρισε, τόσην προσοχὴν, ὅσην ἀναγκάζεται νὰ δίδῃ αὐτὸς ὁ ἐκδότης. Ἐὰν οὗτος κινδυνεύῃ πολλάκις ν' ἀναγνώσῃ ἄλλ' ἀντ' ἄλλων, ἢ νὰ παραδράμῃ λέξιν ἢ φράσιν, παραδραμημένην καὶ ἀπὸ τοὺς πρὸ αὐτοῦ, πόσον πλέον ὑποκείμενος εἰς ἀπροσεξίας τοιαύτας πρέπει νὰ ἦναι ὅστις παραβάλλει δι' ἄλλον!

Ἀπὸ τὴν αὐτὴν ἀνάγκην γεννᾶται, τοῦ ὁποίου λαμβάνουν οἱ ἐκδόται ἀπὸ τὰ ἀντίγραφα ὀλίγου καρποῦ, ὡς ἔλεγα, ἄλλη αἰτία ἡ τετάρτη. Ἀφοῦ ἢ αὐτοὶ, ἢ οἱ δι' αὐτοὺς παραβάλλοντες, τελειώσωσι τὴν παραβολὴν, ἀφίνουν ὅθεν ἐδανείσθησαν τὰ ἀντίγραφον, καὶ δὲν ἔχουν πλέον ἀφορμὴν νὰ τὸ μεταθεωρήσωσι. Καὶ ὅμως κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἐκδότας δὲν ἀγνοεῖ, ὅτι πολλαὶ πολλάκις λέξεις, φράσεις, καὶ συντάξεις λέξεων ἢ φράσεων, τὰς ὁποίας ἐνόμισε καταρχὰς ἀδιαφόρους, δὲν τὸν φαίνονται πλέον τοιαῦται, ὅταν ἀναγνώσκῃ τὰ δοκίμια τοῦ τυπογράφου.

Εἰς τοιαύτην περίςασιν μέγα του εὐτύχημα ἤθελε νομίσειν νὰ συμβουλευθῇ καὶ πάλιν ἐκεῖνο τοῦ ἀντιγράφου τὸ μέρος, περὶ τοῦ ὁποίου διςάζει· ἀλλ' εὐτύχημα τοιοῦτον δὲν εὐτυχοῦσιν, πλὴν ὅσοι κρατοῦν τὸ ἀντίγραφον, ἢ κἂν διατρίβουν εἰς τὴν πόλιν, ὅπου τὸ ἐπαράβαλαν, ἑωσοῦ νὰ λάβῃ τέλος τῆς ἐκδόσεως ἡ τύπωσις.

Οἱ πρὸ ἐμοῦ ἐκδόται ἐπαράβαλαν τὰ πλειότερα σωζόμενὰ ἀντίγραφα τοῦ Στράβωνος, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι ὀλίγα· μόνη ἡ βιβλιοθήκη τῶν Παρισίων ἔχει ἑξ. Ἓν μόνον ἀπὸ ταῦτα, τὸ σημειωμένον μὲ τὸν 1393 ἀριθμὸν, παραβαλμένον καὶ πρότερον ἀπ' ἄλλους, ἐμεταχειρίσθην εἰς τὴν Γαλλικὴν μετάφρασιν, καὶ μεταχειρίζομαι εἰς τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν· τῶν λοιπῶν τὰς διαφόρους γραφὰς ἀρκέσθην νὰ τὰς μάθω ἀπὸ τὰς τελευταίας ἐκδόσεις τῶν ἄλλων.

Πρώτην φορὰν ἐξεδόθη, ἢ μᾶλλον ἐτυπώθη, τὸ Ἑλληνικὸν τοῦ Στράβωνος κείμενον κατὰ τὸ 1516 ἔτος εἰς τὴν Βενετίαν. Πρὸ τούτου ἦτον ἐκδομένη ἡ Λατινικὴ μόνη μετάφρασις, περὶ τῆς ὁποίας θέλω μετ' ὀλίγον λαλήσειν. Ὅςις ἀγαπᾷ νὰ πληροφορηθῇ τί κερδαίνουσι τῶν παλαιῶν τὰ συγγράμματα, ὅταν δημοσιεύωνται ἀπὸ διαφόρους ἐκδότας καθεξῆς, ἂς παραβάλῃ τὴν πρώτην ἔκδοσιν ταύτην, κόπρον ἀληθινὴν τοῦ Αὐγείου, μὲ τὰς μετέπειτα γενομένας ἐκδόσεις.

Κατὰ τὸ 1549 ἔτος ἐξεδόθη δεύτερον ὁ Στράβων εἰς τὴν Βασιλείαν ἀπὸ τὸν Ἡρεσβάχην καὶ τὸν Ὀππῆρον· οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὰναρίθμητα τῆς πρώτης ἐκδόσεως σφάλματα μόλις ἔσχυσαν νὰ

διορθώσωσιν ὀλίγα τινά. Αὐτοὶ ἔνωσαν μὲ τὸ κείμενον καὶ τὴν παλαιὰν Λατινικὴν μετάφρασιν διορθωμένην.

Εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν τῆς Βασιλείας, πολὺ σοφώτερος τῶν προτέρων ἐκδοτῶν ὁ Ξύλανδρος ἐξέδωκε κατὰ τὸ 1571 ἔτος τὸ κείμενον τοῦ Στράβωνος μὲ νέαν Λατινικὴν μετάφρασιν, καὶ ὀλίγας σημειώσεις τινάς. Καυχᾶται εἰς τὰ Προλεγόμενά του, ὅτι τὸν ἐκαθάρισε καὶ τὸν ἐξήγησεν εἰς πολλότατα μέρη κάλλιον τῶν πρὸ αὐτοῦ· καὶ ἡ καύχησις δὲν εἶναι ἀλαζονεία. Ἔκαμεν ὅ,τι τὸν ἐσυγχώρουν νὰ κάμῃ ἡ ἔλλειψις τῶν ἀντιγράφων, ἡ ἀξιέπαινός του πενία (1), καὶ ἐκείνη τοῦ χρόνου ἡ ἐποχή, ὅτε δὲν ἦτον ἀκόμη φθασμένη ἡ κριτικὴ ἐπιστήμη, εἰς τὴν ὁποίαν ἔπειτα τὴν ἔφεραν πολυχρόνιοι πολλῶν ἀνδρῶν κόποι τελείωσαν. Ἀσυγκρίτως ὀρθώτεραι τῶν προτέρων εἶναι καὶ ἡ ἔκδοσις καὶ ἡ μετάφρασις τοῦ Ξυλάνδρου· ἀλλ' ὡσαύτως πλειότερα τῶν διορθωθέντων εἶναι ὅσα ἔμειναν ἀδιόρθωτα εἰς τὸ κείμενον, καὶ ἀκολούθως εἰς τὴν μετάφρασιν. Τῶν ὁποίων ὅμως μὲ φιλανθρωποτέραν συγκατάβασιν ἦτο δίκαιον νὰ κάμῃ τὸν ἔλεγχον ὁ Κασωβὼν, ἐπειδὴ καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Ξυλάνδρου, ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν ἀναγκαζόμενος, ἐπαίνεσε πολλάκις, καὶ διότι, ἂν δὲν τὸν εἶχεν ὁδηγὸν, πιθανὸν ὅτι δὲν ἤθελε προχωρήσειν τόσον μακρὰν εἰς τὴν διόρθωσιν καὶ ἐξήγησιν τοῦ Γεωγράφου, ὥστε νὰ καταστάθῃ καὶ αὐτὸς ὁδηγὸς εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρησιμώτατος.

(1) Πολὺ διάφορος ἀπὸ τοὺς λογοκαπήλους ἐκείνους, ὅσοι μαίνονται καθημέραν τὰς Μούσας, ὁ σώφρων ἐραστὴς τῶν Μουσῶν Ξύλανδρος, ἐπέρασεν ὅλην αὐτοῦ τὴν ζωὴν, παλαίων μὲ σχεδὸν αὐτὴν τῶν πρὸς ζωὴν ἀναγκαίων τὴν στέρησιν.

Δύο ἐκδόσεις ἔκαμε τοῦ Στράβωνος ὁ Κασωβὼν, φυλάξας καὶ εἰς τὰς δύο τὴν Λατινικὴν μετάφρασιν τοῦ Ξυλάνδρου, ἀλλ' ἐξηγήσας μὲ πολλὰς καὶ σοφὰς σημειώσεις πολλὰ μέρη τοῦ κειμένου, καὶ διορθώσας ἄλλα ἐξ εἰκασίας, καὶ ἄλλα ἀπὸ τεσσάρων ἀντιγράφων διαφόρους ἀναγνώσεις.

Ἡ πρώτη ἔκδοσις τοῦ Κασωβῶνος ἐτυπώθη εἰς τὴν Γενεύαν κατὰ τὸ 1587 ἔτος, ὅτε ὁ ἔνδοξος οὗτος κριτικὸς ἦτον ἀκόμη μόλις εἰς τὸ εἰκοσὸν ὄγδοον τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἔτος (1). Ἀναθεωρήσας αὐτὴν ἔπειτα, ἐπιδιορθώσας καὶ αὐξήσας, ἑτοίμασε δευτέραν ἔκδοσιν, τὴν ὁποίαν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐδημοσίευσεν ὁ Μορέλλης κατὰ τὸ 1620 ἔτος εἰς τὴν βασιλικὴν τυπογραφίαν τῶν Παρισίων, μὲ πολλὰ ὀλίγων τινῶν ἰδίων του σημειώσεων προσθήκην, καὶ μὲ πίνακα τῶν ὀνομάτων.

Ἡ Παρισινὴ αὕτη ἔκδοσις ἐμετατυπώθη εἰς Ἀμςελόδαμον κατὰ τὸ 1707 ἔτος, διαφέρουσα εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ ἐπιςατήσας εἰς τὴν τύπωσιν Ἀλμελουῆνος ἐπρόσθεσεν εἰς τὰς σημειώσεις τοῦ Κασωβῶνος ὅσας ἄλλοι κριτικοὶ ἔκαμαν ἐμπαρόδῳ εἰς πολλὰ μέρη τοῦ κειμένου, καὶ τὰς Χρηςομαθείας, ἤγουν τὴν ἐπιτομὴν τῆς Γεωγραφίας τοῦ Στράβωνος, συνταγμένην ἀπὸ Ἕλληνα ἀνώνυμον τῆς δεκάτης, ὡς εἰκάζουσι τινὲς, ἑκατονταετηρίδος.

---

(1) Ὁ Κασωβὼν ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1559, καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ 1614 ἔτος. Ἐμαθητεύθη τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν εἰς Ἕλληνα, τὸν ἐκ τῆς νήσου Κρήτης Πόρτον. Οἱ κόποι τοῦ Κασωβῶνος εἰς διαφόρους Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίους συγγραφεῖς εἶναι πολλότατοι, δείχνοντες ὅλοι καὶ μαθήσεως καὶ κρίσεως ἄνδρα σπανίου.

Μετὰ τοὺς κόπους τοῦ Κασωβῶνος, καὶ ἄλλας ἄλλων φιλολόγων τόσας σημειώσεις εἰς τὸν Στράβωνα, δίκαιον εἶχαν οἱ φιλόμουσοι νὰ προσμένωσι κείμενον γνησιώτερον, ἢ κἂν Ἑλληνικώτερον, ἀπὸ τὸν ὅςις πρῶτος ἔμελλε νὰ ἐπιχειρήσῃ νέαν ἔκδοσιν τοῦ Γεωγράφου. Λέγω Ἑλληνικώτερον· διότι παρὰ τὰ γραφικὰ σφάλματα, τὰ σκοτίζοντα τὴν ἔννοιαν διὰ προσθήκας, ἀφαιρέσεις, ἢ μεταθέσεις καὶ συγχύσεις τοῦ κειμένου, πλῆθος ἄπειρον σολοικισμῶν καὶ βαρβαρισμῶν ἀσχημίζουσιν ἀκόμη τὸν Στράβωνα. Ἐὰν ἀπορήσῃ τίς διὰ τί ὁ σοφώτατος Ἑλληνιςὴς Κασωβὼν ἐπαράδραμε τόσας ἀσχημίας εἰς αὐτὸν, ἂς ἐξετάσῃ τί ἦσαν αἱ πρὸ τοῦ Κασωβῶνος ἐκδόσεις τοῦ Στράβωνος· καὶ ἂν ἡ ἐξέτασις δὲν τοῦ λύσῃ τὴν ἀπορίαν, ἂς ἐπιχειρήσῃ αὐτὸς νὰ ἐκδώσῃ συγγραφέα ὅτινα θέλῃ ἐκ τῶν ὅσοι δὲν ἐδημοσιεύθησαν ἀπὸ σοφὸν ἐκδότην. Ἂς συλλογισθῇ ἀκόμη καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ δευτέρα (1620) τοῦ Κασωβῶνος ἔκδοσις ἐδημοσιεύθη ἓξ ἔτη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Εἰς ὅλον τοῦτο τὸ διάςημα, ἐὰν ἔζη ὁ Κασωβὼν, εἶναι πιθανὸν ὅτι δὲν ἤθελε τὴν ἀναθεωρήσειν καὶ ἐπιδιορθώσειν; καὶ μετὰ τὰς διορθώσεις ταύτας, εἶναι πιθανὸν ὅτι καὶ εἰς αὐτὸν τῆς τυπώσεως τὸν καιρὸν (1) δὲν ἤθελε κάμειν ἄλλας ἴσως τοσαύτας; Εἰς τίνα, πλὴν τῶν ὅσοι κάμνουσι τὰς ἐκδόσεις πορισμοῦ καὶ καπηλείας ὑπόθεσιν, δὲν εἶναι γνωςὸν, ὅτι πολλῶν διορθώσεων λογισμὸς γενήσεται εἰς αὐτὸν τὸν καιρὸν τῆς ἀναγνώσεως τῶν τυπογραφικῶν δοκιμίων; Ἂν ἔμειναν λοιπὸν σφάλματα πολλότατα εἰς

(1) Ἰδ. ἀνωτέρ. σελ. ὁ.

τὴν δευτέραν ταύτην ἔκδοσιν, ἔνοχος αὐτῶν δὲν εἶναι ὁ τότε πλέον μὴ συναριθμούμενος μὲ τοὺς ζῶντας Κασωβῶν· πολὺ δικαιότερον ἄξιοι κατηγορίας ἤθελαν εἶσθαι οἱ δημοσιεύσαντες αὐτὴν, ὡς τὴν ὕβραν εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ ἀποθανόντος, ἂν δὲν ἐχρεωστεῖτο χάρις εἰς τοὺς ἀρκουμένους νὰ κάμνωσι κοινὰ τὰ ἀλλότρια καλὰ, ὅταν δὲν ἔχωσι καιρὸν, ἢ δύναμιν, νὰ προβάλωσι καλήτερα. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς δευτέρας ἐκδόσεως τοῦ Κασωβῶνος, ἥτις λογίζεται πέμπτη εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐκδόσεων. Ἂς ἴδωμεν τώρα τί ἐπρόσθεσαν εἰς τὴν ἐπέκεινα διόρθωσιν καὶ καλλονὴν τοῦ κειμένου οἱ μετὰ τὸν Κασωβῶνα ἐκδόται·

Μετὰ πολλοὺς χρόνους ἐπεχείρησεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Παρισίων νέαν ἔκδοσιν ὁ Γάλλος Βρεκύγνυς (Brequigny), καὶ ἐξέδωκεν εἰς τόμον ἕνα τὰ τρία πρῶτα βιβλία τῆς γεωγραφίας μὲ τὴν Λατινικὴν μετάφρασιν. Ὁ ἐκδότης οὗτος εἶχε χωρὶς ἀμφιβολίαν πλειότερα παρὰ τὸν Κασωβῶνα βοηθήματα· ὅθεν δικαίως ἐπροσμένετο ἀπ' αὐτὸν καὶ ὀρθωτέρα ἔκδοσις. Τὴν ἔκαμεν; ἐὰν ἐξαιρέσῃς ὀλίγους τινὰς τόπους διορθωθέντας ἀπ' ἀντίγραφα, καὶ ἐξαιρέτως ἀπὸ τὸ ἀριθμούμενον 1393 ἀντίγραφον (1), ὁ Στράβων ἔμεινε πάλιν σχεδὸν εἰς τὴν ὁποίαν τὸν ἀφήκασιν οἱ κόποι τοῦ Κασωβῶνος κατάστασιν. Ὅστις διστάζει περὶ τῆς κρίσεως μου ταύτης, τὴν ὁποίαν καὶ ἄλλοι (2) πρὸ ἐμοῦ ἀπεφάσισαν, ἂς ἐξετάσῃ τὴν ἔκδοσιν αὐτὴν, τυπωθεῖσαν

(1) Ἴδε ἀνωτέρ. σελ. οά.

(2) Ἴδε τὸ νέον Βιογραφικὸν λεξικὸν, λέξ. Brequigny.

εἰς τοὺς Παρισίους κατὰ τὸ 1763 ἔτος. Ἔξω τούτου, αὐτὸς ὁ ἐκδότης ἔκρινεν ὅ,τι ἔκαμε μὲ τὴν παραίτησιν τοῦ ὅ,τι τὸν ἔμενεν ἀκόμη νὰ κάμῃ. Ἀπεσάθη, ὡς ἀπὸ βάρος ἀνυπόφορον, εἰς τὰ τρία ταῦτα βιβλία, καὶ μὴ θελήσας νὰ προχωρήσῃ ἐπέκεινα, ἔξειλεν ὅσην εἶχε συναγμένην ὕλην (1) διαφόρων γραφῶν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου τότε ἐμελετᾶτο, καὶ ἐδημοσιεύθη ἔπειτα, ὁλόκληρος νέα ἔκδοσις τοῦ Στράβωνος. Ἀλλὰ πρὸ τῆς Ἀγγλικῆς ταύτης ἐκδόσεως, ἡ χρονολογικὴ τάξις ἀπαιτεῖ νὰ λαλήσω πρῶτον περὶ τῆς Γερμανικῆς.

Εἰς τὴν Λειψίαν ἄρχισε νὰ ἐκδίδεται τὸ κείμενον τοῦ Στράβωνος τὸ 1796, καὶ ἐτελειώθη τὸ 1811 ἔτος, ἀπὸ δύο Γερμανούς. Ὁ Σιεβέγκης (Siebenkees), ἐκδότης τῶν πρώτων ἓξ βιβλίων τῆς Γεωγραφίας ἐμποδίσθη ἀπὸ τὸν θάνατον νὰ προχωρήσῃ παρέκει, καὶ τὸν ἐδιαδέχθη εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἑβδόμου καὶ καθεξῆς τῶν ἄλλων μέχρι τέλους βιβλίων ὁ Σχύκκης (Tzschucke), ὅς,ις, παρ' ὅσα ἐπαράβαλεν εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁ προκάτοχός του ἀντίγραφα, εἶχε καὶ τὴν παραβολὴν ἑνὸς ἀντιγράφου τῆς Μόσκας. Τοὺς σοφοὺς τούτους ἐκδότας δύο ἀδίκως ἤθελέ τις κρίνειν, ἂν ἀρνεῖτο ὅτι δὲν ἐδιόρθωσαν πολλὰ μέρη τοῦ Στράβωνος. Τὸ δίκαιον ὅμως ἀπαιτεῖ νὰ ὁμολογήσωμεν,

(1) Οὕτως λέγεται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Φαβρικίου (τόμ. Δ, σελ. 572). Ὁ δὲ τελευταῖος ἐκδότης Ἄγγλος Φαλκωνήρος εἰς τὰ Προλεγόμενα τῆς ἐκδόσεώς του (pag. IV) ὡς συκοφαντίαν τρόπον τινὰ τὸ ἀποβάλλει, λέγων, ὅτι ὁ Βρεκύγνυς μόνων τῶν ὁποίων ἐξέδωκε τριῶν βιβλίων, καὶ ὄχι τῆς γεωγραφίας ὅλης, τὰς διαφόρους γραφὰς ἔξειλεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

ὅτι καὶ ἀφήκασι πάμπολλα ἀδιόρθωτα τοιαῦτα, ὁποίων δὲν ἦτο δύσκολος ἡ διόρθωσις, οὐδ' ἐφάνησαν πάντοτ' εὐτυχεῖς εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν διαφόρων γραφῶν.

Μᾶς ἔμεινεν ἡ τελευταία τῶν Ἄγγλων ἔκδοσις, ἑβδόμη τὸν ἀριθμὸν, ἂν τὴν νομίσῃ τις ἔκδοσιν· ἀλλ' αὐτὴ δὲν εἶναι πλὴν τῆς πέμπτης, ἤγουν τῆς δεύτερον τυπωθείσης εἰς Ἀμστελόδαμον (1) τοῦ Κασωβῶνος ἐκδόσεως, ἁπλῆ σχεδὸν μετατύπωσις, καθὼς τὸ ὁμολογεῖ αὐτὸς ὁ δημοσιεύσας αὐτὴν εἰς Ὀξώνιον κατὰ τὸ 1807 ἔτος Ἄγγλος Φαλκωνῆρος (2)· ὁμολογίαν ἀρκετὴν νὰ τὸν ἀπολύσῃ ἀπὸ πᾶσαν ἐνοχὴν, ἂν ἐκαθάριζε κἂν ἀπὸ τοὺς σολοικισμοὺς καὶ βαρβαρισμοὺς τὸν Στράβωνα. Τοιοῦτον καθαρισμὸν ἔχει δίκαιον νὰ ἀπαιτῇ ὁ ἀναγνώστης ἀπὸ τοὺς ἐκδότας, καὶ χωρὶς ἀντιγράφων μαρτυρίαν· καὶ ἀγανακτεῖ, ὅταν δὲν εὑρίσκῃ ὅπου καὶ αὐτὰ τὰ ἀντίγραφα τὸν σαλπίζουσι (3).

Ἐὰν ἀναγκάζεται νὰ σημειώνῃ τὰ ἐλαττώματα τῶν πρὸ αὐτοῦ ὅστις κάμνει νέαν ἔκδοσιν, διὰ κἂν νὰ δείξῃ τὴν χρείαν τῆς νέας ἐκδόσεως, ἄδικος ὅμως ἤθελε νομισθῆν, ἂν ἔλεγε μόνα ταῦτα, ἀποσιωπῶν τὰ προτερήματα.

Εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν Ἄγγλων λοιπὸν ταύτην, τὸ κείμενον τοῦ Στράβωνος, δὲν εἶναι, ὡς εἶπα, πλὴν ἁπλῆ μετατύπωσις. Ἔχει

---

(1) Ἰδ. ἀνωτέρ. στλ. ογ' καὶ οέ.

(2) Εἰς τὰ Προλεγόμενά του, pag. 11.

(3) Ἡ τυπωθεῖσα εἰς Ἀμστελόδαμον ἔκδοσις τοῦ Κασωβῶνος ἔχει ὅτις (τομ. Α, στλ. 5 ἐμ. ἐκδ.) τὸν σολοικισμὸν, Ὅταν οὕτω φησί· ὅτις τὸν ἐφύλαξε καὶ ὁ Γερμανὸς ἐκδότης, ὅτις καὶ ὁ Ἄγγλος, μ' ὅλον ὅτι εἰς τοῦ Ἄγγλου τὰς ὑποσημειωμένας διαφόρους γραφὰς γράφεται καθαρὰ, Ὅταν οὕτω φῇ.

ὅμως δύο προτερήματα ταῦτα, χρήσιμα εἰς τοὺς μέλλοντας νέους ἐκδότας, καθὼς ἐχρησίμευσαν καὶ εἰς ἐμέ. Τὸ πρῶτον εἶναι ἡ αὔξησις τῶν σημειώσεων· τὸ δεύτερον ἡ παραβολὴ πλειοτέρων τινῶν ἀντιγράφων, καὶ ἡ σημείωσις ὄχι μόνον ὅσων ἤυραν εἰς αὐτὰ διαφόρων γραφῶν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ τῶν σημειωμένων ἀπ' ἄλλους ἐξ ἄλλων ἀντιγράφων. Τοιουτοτρόπως ὁ ἐκδότης, ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν ὕλην ἀρκετὴν τοῦ ἔργου του, κερδαίνει ὅσον ἔμελλε νὰ τρίψῃ καιρὸν εἰς τὴν ἀπὸ πολλ' ἀντίγραφα, ἢ πολλὰς ἐκδόσεις, συνάθροισιν τῆς ὕλης, καὶ ἄλλο τι πλέον δὲν χρειάζεται παρὰ κρίσιν εἰς τὴν ἐκλογὴν αὐτῆς. Καὶ τόσαι μὲν εἶναι αἱ πρὸ τῆς ἰδικῆς μου ἐκδόσεις τοῦ Στράβωνος· μεταφράσεις δὲ αὐτοῦ ἀριθμοῦνται αἱ ἑξῆς.

Πρῶτην φορὰν ἐμεταφράσθη εἰς τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν ἀπὸ Γουαρῖνον τὸν Βηρωνέα καὶ Γρηγόριον τὸν Τιφερνάτην, καὶ ἐτυπώθη ἀπὸ τὸ 1469 (ἢ 1471) ἕως τὸ 1559 ἔτος δωδεκάκις, καὶ τὴν δεκάτην τρίτην φορὰν κατὰ τὸ 1652. Ἡ μετάφρασις εἶναι βάρβαρος, ἔτι δὲ καὶ σφαλμένη εἰς πολλά, ὡς ἀκολουθήσασα ἀντίγραφον, τοῦ ὁποίου τὸ κείμενον δὲν ἦτον ἀκόμη τυπωμένον, οὐδ' ἀπὸ κανένα διορθωμένον. Ἔχει ὅμως τοῦτο προτέρημα, ὅτι ἐμεταμόρφωσαν οἱ μεταγλωττισταὶ εἰς λέξεις καὶ φράσεις Λατινικὰς ὅ,τι ἤυραν γραμμένον, μὲ τόσην εὐλάβειαν καὶ πίστιν, ὥς' ἀκόμη σήμερον ἡ μετάφρασίς των χρησιμεύει ὡς ἀντίγραφον (1). Ἴδαμεν ἀνωτέρω (2), ὅτι ἡ

(1) Ὡς τοιοῦτον τὴν ἐμεταχειρίσθη πολλάκις ὁ Κασαυβών· ὡς τοιοῦτον ἐβοήθησε κ' ἐμὲ εἰς διορθώσεις τινὰς τοῦ κειμένου.

(2) Σελ. οθ'.

αὐτὴ μετάφρασις, διορθωμένη ὅμως ὀλίγον, ἐξεδόθη μὲ τὸ κείμενον ἑνωμένη κατὰ τὸ 1549 ἔτος.

Εἰς τὴν νέαν τῆς Ἑλληνικῆς βιβλιοθήκης τοῦ Φαβρικίου ἔκδοσιν (1) σημειόνει ὁ Ἄρλης καὶ ἄλλην Λατινικὴν μετάφρασιν, ἐκδομένην τὸ 1540 ἔτος ἀπὸ τὸν Πιρκειμέρον τὴν ὁποίαν οὔτ' αὐτὸς κρίνει, οὔτ' ἐγὼ νὰ κρίνω ἐμπορῶ, ἐπειδὴ δὲν τὴν ἐγνώρισα ποτέ.

Κατὰ τὸ 1571 ἐξεδόθη μὲ τὸ κείμενον ἡ νέα Λατινικὴ μετάφρασις τοῦ Ξυλάνδρου, περὶ τῆς ὁποίας ἐλάλησ' ἀρχότερα (2).

Εἰς τὰς σήμερον λαλουμένας γλώσσας ἔχομεν δύο μεταφράσεις ὁλοκλήρου τῆς γεωγραφίας τοῦ Στράβωνος, καὶ μίαν τοῦ τρίτου μόνου βιβλίου. Πρῶτος ἐματάφρασε καὶ ἐξέδωκεν εἰς γλῶσσαν Ἰταλικὴν, τὸ 1552 ἔτος, ὁλόκληρον τὸν Στράβωνα ὁ Ἰταλὸς Βονακκιόλις (Bonaccioli). Ἡ μετάφρασίς του ἔχει τὰ σφάλματα τῆς παλαιᾶς Λατινικῆς μεταφράσεως, διότι ἔγινεν ἀπὸ κείμενον ἀδιόρθωτον, ὡς ἐκείνη· φυλάσσει ὅμως καὶ τὴν αὐτὴν πίστιν ἐκείνης· ὥστε χρησιμεύει καὶ αὐτή ποτε εἰς διόρθωσιν τοῦ Γεωγράφου.

Δευτέραν μετάφρασιν, εἰς τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν, ἔκαμε τὸ 1775 ἔτος ὁ Πεζήλης (Penzel), ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν (aus dem Griechischen), ὡς αὐτὸς λέγει. Εὑρίσκονται ὅμως σημεῖα εἰς αὐτὴν πολλὰ, ὅτι ἠκολούθησε τὸ πλέον τὴν

---

(1) Τόμ. Δ, σελ. 570.

(2) Ἀνωτέρ. στλ. οθ'.

Λατινικὴν τοῦ Ξυλάνδρου μετάφρασιν. Ὅπου ὁ Ξύλανδρος μεταφράζει ὀρθὰ, ὀρθοποδεῖ καὶ ὁ Γερμανὸς μεταφραστής· ὅπου ἐκεῖνος σφάλλει, κλονεῖται καὶ οὗτος, καὶ πολλάκις, διὰ νὰ μὴ πέσῃ, παρατρέχει λέξεις καὶ φράσεις ὁλοκλήρους τοῦ Στράβωνος (1). Εἰς τὴν μετάφρασιν, παρὰ τὰς σημειώσεις τοῦ Κασωβῶνος, ἐπρόσθεσε καί τινας ἰδίας του· ἀπὸ τὰς ὁποίας ὀλίγαι τινὲς βοηθοῦν τὴν ἐξήγησιν, σχεδὸν ὅμως οὐδεμία τὴν διόρθωσιν τοῦ Στράβωνος.

Τρίτον μεταφραστὴν, εἰς τὴν Ἱσπανικὴν γλῶσσαν, ἂς ὀνομάσωμεν τὸν Λοπέζην (Lopez), Γεωγράφον τοῦ Βασιλέως τῆς Ἱσπανίας, ἂν ἦναι δίκαιον νὰ ὀνομασθῇ μεταφραστὴς, ὅστις ἐμεταγλώττισε μόνον τὸ τρίτον τῆς γεωγραφίας βιβλίον, τὸ περιέχον τὴν περιγραφὴν τῆς Ἱσπανίας· καὶ τοῦτο ὄχι ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν ἀμέσως κείμενον, ἀλλ' ἀπὸ τὴν μετάφρασιν τοῦ Ξυλάνδρου. Ἐξέδωκε τὴν μετάφρασίν του τὸ 1787 ἔτος (2), προσθέσας καὶ πίνακα γεωγραφικὸν τῆς ἀρχαίας Ἱσπανίας ἕνα.

Τρίτη μετάφρασις, εἰς τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν, ἀκόμη ἀτε-

---

(1) Ἴδε τὰς σημειώσεις μου εἰς τὴν Γαλλικὴν τοῦ Στράβωνος μετάφρασιν (Géopraph. de Strabon, tom. II, pag. 50, not. 3, et tom. IV, part. 2, pag. 56, not. 1).

(2) Ταύτην τὴν ἔκδοσιν ἔχω, τὴν ὁποίαν ἀγνοεῖ ὁ Ἅλης· ἀντ' αὐτῆς δ' ὀνομάζει (Ἑλληνικ. Βιβλιοθήκ. Φαβρικ. τομ. Δ, σελ. 572) μετάφρασιν Ἱσπανικὴν τοῦ αὐτοῦ τούτου Λοπέζου ἐκδομένην κατὰ τὸ 1788 ἔτος ὁμοῦ μὲ τὸ Ἑλληνικὸν κείμενον, καὶ τρεῖς γεωγραφικοὺς πίνακας, ἄγνωστον εἰς ἐμέ.

λείωτος,

λείωτος, εἶναι εἰς τὴν ὁποίαν καταγίνομαι ἐγὼ μὲ δύο ἄλλους συνεργάτας σοφοὺς, περὶ τῆς ὁποίας εἶπα τί ἀρχήτερα (1), καὶ θέλω λαλήσειν διεξοδικώτερον μετ' ὀλίγον.

Ἐδῶ λαμβάνει τέλος ἡ περὶ τῶν ἐκδόσεων καὶ μεταφράσεων κρίσις. Σκοπὸς αὐτῆς ἦτο, ὄχι νὰ κατακρίνω τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἐκδότας, τῶν ὁποίων καὶ τὴν προαίρεσιν τιμῶ, καὶ τοὺς κόπους, ὅσον ἐλάφρυναν τοὺς ἰδικούς μου, τόσον πλέον εὐχαρίςως ἐπαινῶ· ἀλλὰ νὰ δείξω, ὡς εἶπα, ὅτι ὁ Στράβων εἶχε χρείαν νέας ἐκδόσεως. Προσμένει τώρα ὁ ἀναγνώςης νὰ μάθῃ, ἂν ἐπλήρωσα τὴν χρείαν ταύτην. Οὔτ' ἐγὼ τολμῶ νὰ τὸ εἴπω, καὶ αὐτὸς, ἂν τὸ ἔλεγα, δὲν ἔπρεπε νὰ μὲ πιςεύσῃ. Ὅσα εἶναι συγχωρημένον εἰς ἐμὲ νὰ φανερώσω, χωρὶς κίνδυνον ν' ἀπατηθῶ, ἢ νὰ τὸν ἀπατήσω, εἶναι τὰ ἑξῆς.

Τῶν μεταβολῶν τοῦ κειμένου· καὶ μεταβολὰς ἐδῶ νοῶ ὄχι σολοικισμῶν καὶ βαρβαρισμῶν διορθώσεις, αἱ ὁποῖαι δὲν προξενοῦσαν ἔπαινον εἰς τὸν διορθώσαντα, ὡς οὐδὲ ψόγον ἴσως μέγαν εἰς τὸν ἀμελήσαντα· τῶν μεταβολῶν λέγω τοῦ κειμένου ὁ ἀριθμὸς εἶναι μέγας. Ἄλλας ἔκαμα ὁδηγούμενος ἀπὸ διαφόρους γραφάς, ἄλλας ἀπὸ κριτικῶν προγενεςέρων μου διορθώσεις,

---

(1) Ἀνωτέρ. σελ. ζζ'. Πρὸ ταύτης ὅμως τῆς ἡμετέρας Γαλλικῆς μεταφράσεως, ἐμετάφρασεν εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν ὁλόκληρον τὸν Στράβωνα, ὁ πρὸ ὀλίγου (σελ. οέ) ὀνομασθεὶς Βρεκύγνυς· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ μετάφρασίς του δὲν ἐδημοσιεύθη διὰ τῶν τύπων, οὐδ' εἶναι πιθανὸν ὅτι θέλει δημοσιευθῆν ποτὲ, δὲν μὲ συγχωρεῖται νὰ τὴν κρίνω. Εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ θάνατος τὸν ἐμπόδισε νὰ τὴν τυπώσῃ· ἀλλ' εἶναι παντάπασιν ἀπίθανον ὅτι ἔμελλε νὰ τὴν τυπώσῃ χωρὶς νὰ τὴν ἀνεθεωρήσῃ.

τὰς ὁποίας οἱ πρὸ ἐμοῦ ἐκδόται δὲν ἐτόλμησαν νὰ καταχωρίσωσιν εἰς τὸ κείμενον. Ἴσως δὲν εἶναι ὀλιγώτεραι ὅσας ἐτόλμησα ἐξ εἰκασίας, χειραγωγούμενος ἀπὸ τὴν ἔννοιαν, ἀπὸ παραλλήλους τόπους ἄλλους τοῦ Στράβωνος, ἢ καὶ ἀπ' αὐτὸν τὸν συνειθισμένον εἰς αὐτὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου. Εὔκολα θέλει τὸ πιςωθῆν ὅςις λάβῃ τὴν ὑπομονὴν νὰ παραβάλῃ ὀλίγας τῆς ἐκδόσεώς μου σελίδας μὲ τὴν Λειψιακὴν ἔκδοσιν, τὴν ὁποίαν ἔβαλα τρόπον τινὰ βάσιν τῆς ἰδικῆς μου.

Ὅσαι διορθώσεις εἶναι εὐτυχεῖς (διότι δὲν νομίζομαι τόσον κακόμοιρος, ὥςε νὰ ἀπέτυχα εἰς ὅλας), τὰς χρεωςῶ εἰς ὅσα εἶχα βοηθήματα παρὰ τοὺς ἄλλους πλειότερα· τὰς ἀποτυχίας μου θέλουν συγχωρήσειν ὅσους ἐδίδαξεν ἡ πεῖρα πόσον εἶναι δύσκολος ἀλλοιωμένου ἀπ' ἀντιγραφέας συγγραφέως ἔκδοσις. Τοῦτο μόνον εἰς τινὰς ἤθελεν ἴσως φανῆν ἀσυγχώρητον, ὅτι δὲν ἀρκοῦμαι νὰ προβάλω εἰς τὰς σημειώσεις, χωρὶς νὰ καταχωρίζω εἰς αὐτὸ τὸ κείμενον, τὰς εἰκασίας μου. Ἀλλὰ δὲν εἶμαι πρῶτος τῶν τοιούτων τολμητής· τολμηρότερον ἴσως κάποτε μ' ἔκαμεν ἡ ἀγανάκτησις νὰ βλέπω συγγραφεῖς Ἕλληνας ἀσχημισμένους μὲ πολλὰς λόγου ἁμαρτίας, δι' ὄχι ἄλλο, πλὴν διὰ τὸν ὁποῖον ἔχουσι τινὲς δεισιδαίμονα σεβασμὸν τοῦ κειμένου. Ἐὰν καὶ αὐταὶ πολλάκις αἱ ἀνυπόπτως Ἑλληνικαὶ καὶ ἁρμόζουσαι εἰς τὴν ἔννοιαν γραφαὶ δὲν ἦναι παρὰ νοθεύματα, γεννημένα ἀπὸ ἐξηγήσεις γνησιωτέρων ἄλλων, ἀλλ' ὄχι γνωςῶν ἐπίσης γραφῶν, πῶς ἔχει νὰ κρίνῃ τις ὅσας βλέπει ἐναντίας εἰς τὸν Ἑλληνισμόν, ἢ εἰς τὴν ἰδιάζουσαν τοῦ συγγραφέως συνήθειαν! Γνωςὰ εἶναι ταῦτα εἰς τοὺς σοφοὺς τῶν ἀλλογενῶν κριτικούς·

ἀλλ' ἐπειδὴ γράφω διὰ τοὺς ὁμογενεῖς Ἕλληνας, ὠφελεῖ νὰ φέρω ἓν ἀπὸ τὰ πολλὰ τῶν τοιούτων παραδείγματα τὸ ἑξῆς· διὰ νὰ μάθωσι κἂν οἱ νέοι, ὅτι διὰ νὰ τοὺς ἐλευθερώσω ἀπὸ τὴν σχολαστικὴν τυραννίαν, ἐζηλίτευσα πολλάκις τῶν σχολαστικῶν μας τὴν μέθοδον, διὰ τῆς ὁποίας οἱ μανθάνοντες τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τοῦτο μόνον παρὰ τοὺς ἀπαιδεύτους ἐκέρδαιναν προτέρημα, τὸ νὰ γίνωνται μωροί (1).

Λέγει ὁ Στράβων (2) περὶ τοῦ Ἐρασίνου, ποταμοῦ τῆς Πελοποννήσου, « Τὸν ἐκδιδόντα ἐκ τῆς Στυμφαλίδος λίμνης » εἰς τὴν Ἀργείαν νυνί, πρότερον δ' οὐκ ἔχοντα ἔκρυσιν, τῶν

---

(1) Καὶ ταραχοποιοί. Ἰδέ τους πόσον μαίνονται κατὰ τῶν προθυμουμένων νὰ ἐμβάσωσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν φιλόσοφον μέθοδον τῆς παιδείας τῶν νέων. Καὶ οὗτοι μὲν δὲν κάμνουσι τὶ παράδοξον, τελεσφοροῦντες ὁποίους ἡ φύσις των γεννᾷ καρπούς. Παράδοξον καὶ ἀξιοθρήνητον εἶναι, ὅτι εὑρίσκουσιν ἐπαινέτας τῆς μωρίας των ἄνδρας φρονίμους. Παράδοξον ὅτι δὲν καταλαμβάνουσιν οἱ φρόνιμοι οὗτοι, οὐδὲ προβλέπουσι τα ἐκ τοῦ ἐπαίνου ἐνδεχόμενα ἐπακολουθήματα. Ἐὰν τῶν σχολαστικῶν ἡ φλυαρία ἐπεριωρίζετο εἰς μόνον τὸ γελοῖον, ἀχεῖος ἤθελ' εἶσθαι ὁ ἐπαινῶν, ὡς παρακινῶν αὐτοὺς νὰ καταχαθῶσι γελοιότεροι. Ἀλλ' αὐτοὶ, αἰσθανόμενοι ὅτι τὰ καθημέραν εἰσερχόμενα εἰς τὴν Ἑλλάδα φῶτα τοὺς δείχνουν ἀληθῶς ὁποῖοι εἶναι, ἔβαλαν πλέον τὴν ἐντροπὴν παράμερα· καὶ ἄρχισαν νὰ πολεμῶσι τοὺς ἐναντίους των μὲ ἄλλα ὅπλα, μὲ τὸ ψεῦδος, μὲ τὸν δόλον, μὲ τὴν συκοφαντίαν, εἰς ὀλίγα λόγια, μὲ τὰ ὅπλα τοῦ σκότους, ἐλπίζοντες τοὺς μὲν ὄντας εἰς τὴν Ἑλλάδα σοφοὺς ἄνδρας νὰ φυγαδεύσωσι, τοὺς δὲ μέλλοντας νὰ ὑπάγωσι, νὰ ἐμποδίσωσι, διὰ νὰ μείνωσι μόνοι αὐτοὶ τυφλοὶ τυφλοὺς ὁδηγοῦντες τοὺς ταλαιπώρους Ἕλληνας.

(2) Γεωγραφ. βιβλ. ἡ, σελ. 389.

» βερέθρων, ἃ καλοῦσιν οἱ Ἀρκάδες Ζέρεθρα, τυφλῶν ὄντων, » καὶ μὴ δεχομένων τὴν ἀπέκρυσιν ». Ἡ τελευταία λέξις ἔμεινεν οὕτως εἰς τὸ κείμενον τῶν πρὸ ἐμοῦ· διότι εἶναι ὄχι μόνον Ἑλληνική, ἀλλὰ καὶ κατάλληλος εἰς τὴν ἔννοιαν. Βέβαια μωρὸς, ὄχι κριτικὸς, δίκαιον ἦτο νὰ ὀνομασθῇ, ἐάν τις ἐπεχείρει, χωρὶς ἀντιγράφου μαρτυρίαν, νὰ βάλῃ ἄλλην εἰς τόπον αὐτῆς· εἶναι σχεδὸν ὅμως ἀποδειγμένον, ὅτι ὁ Στράβων δὲν ἔγραψεν, Ἀπέκρυσιν, ἀλλ', Ἀπέρασιν (1), ὡς εὑρίσκεται τωόντι γραμμένον εἰς πέντε ἀντίγραφα, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ τέσσερα εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ Γερμανὸς ἐκδότης.

Εἰς τὴν ἔκδοσίν μου ταύτην ἐφρόντισα νὰ σημειώσω εἰς τὸ πλευρὸν τῶν σελίδων τὰς σελίδας τῆς κατὰ τὸ 1620 ἐκδόσεως τοῦ Κασωβῶνος, ὡς τὰς ἐσημείωσαν καὶ ὁ Γερμανὸς ἐκδότης, καὶ πρὸ αὐτοῦ ὁ Ἀμζελοδαμαῖος. Πρῶτον, ὅτι διὰ τούτου εὐκολύνω εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴν ἔρευναν καὶ εὕρεσιν τῶν ση-

---

(1) Ἀπέρασις εἶναι συνώνυμον τοῦ Ἐξέρασις, παράγωγον τοῦ Ἀπεράω ῥήματος, ὡς τοῦτο, τοῦ Ἐξεράω, ὅθεν εἶναι τῆς συνηθείας τὸ Ἐξερνῶ. Τὸ ἐμεταχειρίσθη ὁ Πλούταρχος (Ὑγιειν. παραγγελμ. § 20) ὡς συνώνυμον τοῦ Ἔμετος· « Τοὺς μὲν ἐμέτους ποιητέον ἄνευ » φαρμακείας... ἀφιέντας (γρ. ἐφιέντας) ἀπραγμόνως τῷ πλεονάζοντι » τὴν ΑΠΕΡΑΣΙΝ ». Ὁ Στράβων εἰς τὸ πρῶτον βιβλίον (τομ. Α, σελ. 66) ἔδωκε καὶ εἰς τὸ ῥῆμα ὁμοίαν ἔννοιαν ἐκροῆς ὑδάτων· « Μέχρι » μὲν ἡ αὐτὴ ἦν [ἐπιφάνεια τοῦ ὕδατος], μὴ βιάζεσθαι πρὸς τὴν » ἔκρυσιν... ἐπειδὴ δὲ ὑπερεπόλασεν ἡ ἐντὸς, βιάσασθαι καὶ » ΑΠΕΡΑΣΑΙ τὸ πλεονάζον ». Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία ὅτι καὶ εἰς τὸ ὄγδοον βιβλίον μόνη γνησία γραφὴ εἶναι τὸ Ἀπέρασιν, τῆς ὁποίας ὡς ἐξήγησιν ἔγραψε τὶς εἰς τὸ πλευρὸν τὸ Ἀπέκρυσιν.

μειώσεων τοῦ Κασωβῶνος, ἐὰν ἔχῃ τὴν ἔκδοσιν τοῦ 1620, ἢ τοῦ 1707 ἔτους, ὡς καὶ τῶν διαφόρων γραφῶν, ἐὰν ἔχῃ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Γερμανοῦ (1). Δεύτερον, εὐκολύνω ἀκόμη εἰς αὐτὸν καὶ τὴν παραβολὴν τῆς Γαλλικῆς ἡμῶν μεταφράσεως, καὶ τὴν εἴδησιν τῶν εἰς αὐτὴν σημειώσεων, ἐπειδὴ καὶ εἰς ταύτης ὁμοίως τῶν σελίδων τὸ πλευρὸν ἐσημειώθη ἡ σελίδωσις τῆς Κασωβωνιακῆς ἐκδόσεως. Τοιουτοτρόπως ἀπολύομαι κ' ἐγὼ ἀπὸ τὸν κόπον τῶν Ἑλληνικῶν σημειώσεων· ἐπειδὴ ὁ ἐπιστήμων τῆς Γαλλικῆς γλώσσης ἀναγνώστης (καὶ τοιοῦτοι σχεδὸν εἶναι ὅλοι σήμερον οἱ λόγιοί μας), παραβάλλων μὲ τὸ κείμενον τὴν μετάφρασιν καὶ τὰς εἰς αὐτὴν σημειώσεις, ἐμπορεῖ ἐξ αὐτῶν καὶ τὰς αἰτίας πολλῶν τοῦ κειμένου μεταβολῶν, ἢ διαφόρων ἐξηγήσεων, νὰ μάθῃ, καὶ τοὺς μεταφραστὰς ἡμᾶς νὰ κρίνῃ.

Χ Νὰ κρίνῃ!... Φοβερὸς λόγος! δι' ἐκεῖνο κἂν τὸ μέρος ὅσον ἐμεταφράσθη ἀπ' ἐμέ. Ἀπὸ τὰ σφάλματά μου ἀνεκάλυψα κ' ἐγὼ τινὰ, τῶν ὁποίων ἐλπίζω νὰ σημειώσω τὴν διόρθωσιν, μετὰ τὴν τελείωσιν τῆς τυπώσεως. Τοιούτου συγγραφέως μεταγλώττισις, διὰ νὰ ἦναι ἀναμάρτητος, ἢ ἀληθέστερον, ὀλιγαμάρτητος, ἐσύμφερε νὰ μὴ τυπωθῇ πάρεξ ἀφοῦ τελειωθῇ ὅλη. Ἡ κατὰ μικρὸν προχώρησις εἰς τὸ κείμενον ἤθελε μᾶς συνειθίσειν εἰς τὸ ὕφος τοῦ Στράβωνος, καὶ ἀκολούθως μᾶς

(1) Πλειοτέρας ὅμως καὶ διαφόρους γραφὰς, καὶ σημειώσεις, ἔχει ἡ ἔκδοσις τοῦ Ἄγγλου Φαλκωνήρου. Ἀλλ' ὁ ἐκδότης οὗτος, ἀντὶ τῆς εἰς τὸ πλευρὸν σημειώσεως τῶν σελίδων τοῦ Κασωβῶνος, ἔκρινε νὰ βάλῃ τὴν σελίδωσιν ὅλην τῶν δύο ἐκδόσεων παράλληλον εἰς τὸ τέλος τοῦ δευτέρου τόμου.

ἐμποδίσειν νὰ σφάλωμεν πολλὰ, ἢ κἂν μᾶς δώσειν τὸν καιρὸν νὰ διορθώσωμεν ἀπὸ τὰ σφαλμένα τινά. Ἀναγκασμένοι ὅμως νὰ τυπόνωμεν καθόσον ἐμεταφράζαμεν, συγχωρήσεως ἄξιον εἶναι, ἂν ἐπέσαμεν κάποτε, πρὶν λάβωμεν καιρὸν νὰ φυλαχθῶμεν τὴν πτῶσιν. Ἀλλὰ, πάλιν τὸ λέγω, ἡ τοιαύτη ἀπολογία ἂς λογίζεται δι' ἐκεῖνο κἂν τὸ μέρος, ὅσον ἐμετάφρασα ἐγὼ, καὶ τοῦ ὁποίου τὴν διάκρισιν πρέπει νὰ διδάξω τὸν ἀναγνώστην.

Ἀπὸ τὰ δεκαεπτὰ τῆς Γεωγραφίας βιβλία τοῦ Γ, Δ, Ζ, Η (1), ΙΒ, ΙΓ, ΙΔ καὶ ΙΕ ἡ μετάφρασις εἶναι ὅλη ἰδική μου· ὡσαύτως καὶ αἱ ὑπογεγραμμέναι σημειώσεις πλὴν ἐκείνων μόνων, ὅσαι ἔχουν εἰς τὸ τέλος τὸ Ρωμαϊκὸν ϛοιχεῖον G, αἱ ὁποῖαι εἶναι τοῦ σοφοῦ γεωγράφου Γοσσελίνου (Gosselin). Εἶναι ὅμως τινὲς ἐξ αὐτῶν κοιναὶ τῶν δύο, τῶν ὁποίων τὸ ἴδιον καθενὸς μέρος διακρίνεται μὲ τὴν γραμμὴν ταύτην—(2).

Ἀπὸ τὰ λοιπὰ βιβλία, τοῦ Α, Β, Ε, ϛ, Θ, Ι, καὶ ΙΑ ἡ μετάφρασις εἶναι τοῦ σοφοῦ συνεργάτου μου Δουθείλου (Du

(1) Τῶν τεσσάρων τούτων βιβλίων ἡ μετάφρασις ἐδημοσιεύθη πρὸ πολλοῦ διὰ τῶν τύπων· τῶν ἑξῆς τεσσάρων ἀργοπορήθη ἀπὸ τὰς πολιτικὰς περιϛάσεις. Τὴν ὥραν ταύτην (2 Ἰουνίου) ἀσχολοῦμαι εἰς τὴν τύπωσιν τῆς μεταφράσεως τοῦ ΙΒ βιβλίου.

(2) Παραδείγματος χάριν, εἰς τὸν πρῶτον τῆς Γαλλικῆς μεταφράσεως τόμον, σελ. 382, τῆς τρίτης σημειώσεως ⟨3⟩ τὸ ἰδικόν μου μέρος τελειόνει εἰς τὰς λέξεις, et plus de 2000 stades. Τὰ ἀκόλουθα, ὅθεν ἀρχίζει ἡ γραμμὴ—, εἶναι τοῦ Γοσσελίνου μέχρι τῆς τετάρτης σημειώσεως ⟨4⟩. Ὡσαύτως εἰς τὴν ἀκόλουθον σελίδα 383, τῆς πρώτης σημειώσεως ⟨1⟩ τὸ μέρος τοῦ Γοσσελίνου ἀρχίζει οὕτως,—je crois la leçon· καὶ οὕτω καθεξῆς περὶ τῶν λοιπῶν.

Theil)· καὶ δὲν ἐσυνέργησα εἰς αὐτὴν, πλὴν μ' ὀλίγας εἰκασίας ἢ διορθώσεις τοῦ κειμένου εἰς μόνον τὸ Α καὶ Β βιβλίον, ὅσας ἔκρινε δεκτάς. Αὐτὸς ἀσχολεῖτο καὶ εἰς τὴν μετάφρασιν τῶν τελευταίων δύο βιβλίων, Ιϛ καὶ ΙΖ, ὅταν ὁ θάνατος τὸν ἥρπασε πρὸς τὰ τέλη τοῦ Μαΐου τούτου τοῦ ἔτους· οὐδ' ἐξεύρω ἀκόμη, ἂν εὑρίσκεται εἰς τὴν βιβλιοθήκην του τελειωμένη ἡ μετάφρασις αὐτῶν.

Ἐὰν ἡ σημείωσις τῆς σελιδώσεως τοῦ Κασωβῶνος εὐκολύνῃ, ὡς εἶπα, εἰς τὸν ἀναγνώϛην τὴν εὕρεσιν τῶν Γαλλικῶν σημειώσεων, εἶναι ὅμως μέρη τοῦ κειμένου τῆς ἐκδόσεώς μου πολλὰ, τῶν ὁποίων τῆς μεταβολῆς αἱ αἰτίαι δὲν εὑρίσκονται σημειωμέναι εἰς τὴν Γαλλικὴν μετάφρασιν, ἢ διότι ἡ λεπτομερὴς τῶν τοιούτων ἔκθεσις ἦτο περιττὴ εἰς μετάφρασιν ϛερημένην τοῦ κειμένου, ἢ διότι ἡ μεταβολὴ ἐπενοήθη μετὰ τὴν μετάφρασιν. Τινὲς ἀπὸ τὰς τοιαύτας μεταβολὰς ἔχουν τόσον πλέον χρείαν σημειώσεων, ὅσον κάμνουσι τὸ νόημα τοῦ κειμένου διάφορον ἀπὸ τὴν μετάφρασιν. Ἔπειτα καὶ χωρὶς τούτου, ἐπιθυμεῖ φυσικὰ ὁ κριτικὸς ἀναγνώϛης νὰ ἐξεύρῃ, ἂν αἱ μεταβολαὶ ϛηρίζωνται εἰς ἀντιγράφων διαφόρους γραφὰς, ἢ εἰς ἄλλων διορθώσεις, ἢ ἂν ἔγιναν ἐξ εἰκασίας τοῦ ἐκδότου. Διὰ ταύτας λοιπὸν τὰς αἰτίας, μελετῶ μετὰ τὴν τύπωσιν ὅλου τοῦ κειμένου νὰ προσθέσω πολλὰ ὀλίγας τινὰς σημειώσεις, ἐξηγούμενος τί μ' ἐκίνησεν εἰς τὰς νέας ταύτας μεταβολάς. Ἀλλ' ἐπειδὴ, ὡς λέγει ἡ παροιμία,

Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου,

συμφέρει νὰ δώσω εἰς τὸν ἀναγνώϛην τὰ μέσα νὰ κρίνῃ τὴν

παροῦσαν ἔκδοσιν, καὶ ἀφοῦ παῦσῃ ὁ ἐκδότης νὰ βλέπῃ τὸ φῶς.

Ἓν μόνον ἀντίγραφον εἶπα ὀλίγον ἀνωτέρω (1) ὅτι ἐπαράβαλα, τὸ σημειωμένον μὲ τὸν ἀριθμὸν 1393. Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀναφέρω συχνὰ εἰς τὰς Γαλλικὰς σημειώσεις, τὸ ὁποῖον ἐπαράβαλε καὶ ὁ ἐκδότης τῶν τριῶν πρώτων βιβλίων Βρεκύγνυς (2), καὶ τοῦ ὁποίου αἱ διάφοροι γραφαὶ ἐσημειώθησαν ἀπ' ἀρχῆς ἕως τέλους εἰς τὴν Ἀγγλικὴν, καὶ ἀπὸ τοῦ ὀγδόου βιβλίου ἕως τέλους εἰς τὴν Γερμανικὴν ἔκδοσιν. Τῶν λοιπῶν ἀντιγράφων τὰς διαφόρους γραφὰς, ὅσας κατεχώρισα εἰς τὸ κείμενον, τὰς ἔλαβα ἀπὸ τοὺς συναθροίσαντας αὐτὰς ἄλλους ἐκδότας. Συνέβη κάποτε καὶ νὰ ἀναλάβω εἰς τὸ κείμενόν μου τὴν γραφὴν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Κασωβῶνος, ὅταν ἔκρινα ὅτι ἀλόγως τὴν ἀπέβαλεν ὁ Γερμανὸς ἐκδότης. Ὁσάκις λοιπὸν εὑρίσκῃ ὁ ἀναγνώστης διάφορον τὸ κείμενόν μου ἀπὸ τὴν ὁποίαν, ὡς εἶπα (3), ἔβαλα ὡς βάσιν τοῦ Γερμανοῦ ἔκδοσιν, ἂς ἐξετάζῃ τὰς ἀπ' ἐκεῖνον ὑποσημειωμένας γραφὰς, ὁμοίως καὶ τὰς φερομένας εἰς τοῦ Ἄγγλου τὴν ἔκδοσιν, καὶ εἰς τὴν Γαλλικὴν ἡμῶν μετάφρασιν, καὶ ἂν δὲν ἦναι ἡ γραφή μου οὔτε μὲ καμμίαν ἀπ' αὐτὰς, οὔτε μὲ τὰς διορθώσεις τοῦ Κασωβῶνος, ἢ τῶν ἄλλων κριτικῶν, σύμφωνος, ἂς τὴν συμπεραίνῃ πάντοτε ἐξ εἰκασίας μου διόρθωσιν.

Ἀπὸ τὰς διορθώσεις ταύτας πολλαὶ ἴσως εἶναι σφάλματα

---

(1) Σελ. οά.

(2) Ἀνωτέρ. σελ. οέ.

(3) Ἀνωτέρ. σελ. πϐ'.

κακῆς μου κρίσεως· ὀλίγας ὅμως θέλει εὑρεῖν ὁ ἀναγνώστης τοιαύτας, ὥστε νὰ διαστρέφωσι κείμενον ὀρθὸν τοῦ Στράβωνος. Ἐὰν εἰς τόπον στρεβλοῦ ἔβαλα ποτὲ στρεβλὸν ἄλλο, ἡ ἀτυχής μου διόρθωσις ἀντὶ ζημίας ἐνδεχόμενον νὰ προξενήσῃ κέρδος, δίδουσ' ἀφορμὴν εἰς ἄλλον νὰ εὕρῃ ὅ,τι ματαίως ἐγὼ ἐζήτησα. Δὲν εἶναι κἀνεὶς ἀπὸ τοὺς κριτικοὺς, τὸν ὁποῖον αἱ κακοτυχίαι τῶν ἄλλων δὲν ἐχειραγώγησαν ποτὲ εἰς τὴν εὐτυχῆ τοῦ ἀληθοῦς εὕρεσιν.

Ὅσα μένουσιν ἀκόμη ὄχι ὀλίγα, ὡς ἔλεγα (1), ἀδιόρθωτα τοῦ Στράβωνος μέρη, εἶναι δύο λογῶν ἄλλα, ἀδύνατα νὰ διορθωθῶσι ποτὲ ἀπὸ τὰ ἕως τώρα γνωρισμένα ἀντίγραφα, ἐπειδὴ εἰς ὅλα εὑρίσκεται διακοπὴ λέξεων ἢ φράσεων, τῶν ὁποίων ὁ ἀφανισμὸς ἀφάνισε καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν συνάρτησιν τοῦ κειμένου· ἄλλα, ἂν καὶ εἰς τὸ φαινόμενον ὄχι διακομμένα, ἀσύντακτα ὅμως καὶ δυσνόητα. Τ' ἀφῆκα λοιπὸν κ' ἐγὼ, ὡς τ' ἀφήκασιν οἱ πρὸ ἐμοῦ· οὐδ' ἠθέλησα νὰ φανῶ ὑπὲρ τὸ πρέπον τολμηρὸς, ὁπόταν ἐκεῖνοι ἐφοβήθησαν πολλάκις καὶ ὅπου ἔπρεπε νὰ τολμήσωσιν. Εἰς βραχυλογίαν, ἔκαμα ὅ,τι μ' ἐσυγχωροῦσαν νὰ κάμω ἡ ὀλίγη ἐκ τῶν ἀντιγράφων βοήθεια καὶ ἡ ὀλίγη μου δύναμις, τὴν ὁποίαν ἐκολέβωσαν ἔτι πλέον αἱ πολιτικαὶ ταραχαὶ τοῦ σοφοῦ καὶ φιλέλληνος γένους τῶν Γάλλων. Ἂν ὄχι κατὰ πάντα ὀρθὸν, τῆς ἐκδόσεώς μου τὸ κείμενον εἶναι κἂν Ἑλληνικώτερον, καὶ εἰς πολλὰ μέρη ὁποῖον νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς ἄλλους νὰ τὸ ἐκδώσωσιν ὀρθότερον. Ὅθεν ἐμπορῶ κ' ἐγὼ, ὡς παρα-

(1) Ἀνωτέρ. σελ. ξζ'.

καλεῖ περὶ τῆς γεωγραφίας του. ἀπολογούμενος ὁ Στράβων, νὰ παρακαλέσω τοὺς ἀναγνώστας νὰ κρίνωσι τὰ πταίσματά μου, παραβάλλοντες, ὄχι μὲ τῶν μελλόντων ἐκδοτῶν τὰ κατορθώματα, ἀλλὰ μὲ τῶν πρὸ ἐμοῦ τὰ τότε ἐξαναγκης ἄφευκτα παροράματα· ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ λείπουσιν εἰς τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν (1).

Εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῆς Γαλλικῆς ἡμῶν μεταφράσεως ἐπροσθέσαμεν πέντε γεωγραφικοὺς πίνακας, συνταγμένους ἀπὸ τὸν σοφὸν Γεωγράφον Γοσσελῖνον· ἐκ τῶν ὁποίων οἱ τρεῖς εἰκονίζουσι τὰ τρία γεωγραφικὰ συστήματα, τοῦ Ἐρατοσθένους, τοῦ Ἱππάρχου καὶ τοῦ Στράβωνος. Ἐὰν τοὺς ἔβαλλα ὅλους εἰς τὴν παροῦσαν ἔκδοσιν, ἡ τιμὴ τοῦ βιβλίου ἤθελεν ἴσως φανῆν εἰς πολλοὺς βαρεῖα· ἐὰν δὲν ἔβαλλα κανένα, ἤθελα βέβαια λυπήσειν τοὺς ὅσοι ἐξοδεύουσι προθυμότερον εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς παιδείας, παρὰ εἰς τῶν ἡδονῶν τὴν ἀπόλαυσιν. Διὰ νὰ εὐχαριστήσω λοιπὸν τούτους, χωρὶς νὰ ταράξω ἐκείνους, ἔβαλα μόνον τὸν πίνακα τοῦ Στράβωνος, ἐπιδιορθωμένον ὅμως ἀπὸ τὸν αὐτὸν σοφὸν Γοσσελῖνον.

---

(1) «Καὶ ἡμῖν οὖν συγγνώμην ἔχειν, καὶ οὐ δυσχεραίνειν δεῖ, » παρὰ τῶν τοιούτων μεταφέρουσι τὴν πολλὴν ἱστορίαν, ἐάν τε » πταίωμεν· ἀλλ' ἀγαπᾶν, ἐὰν τὰ πλείω τῶν εἰρημένων ἑτέροις ἄμεινον » λέγωμεν, ἢ τὰ παραλειφθέντα κατ' ἄγνοιαν προστιθῶμεν ». Στράβ. Γεωγραφ. βιβλ. ί, σελ. 465.

ΤΩΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

ΣΕΛΙΔ. 26, στ. 9, γρ. δέ τι καὶ αἱ. — ΣΕΛ. 47, στ. 5, γρ. τοῦ ποταμοῦ. — ΣΕΛ. 77, στ. 3, γρ. Μυρσίλος. — στ. 22, γρ. ἀναῤῥαγῆναι. — ΣΕΛ. 129, στ. 1, γρ. διᾶραι. — ΣΕΛ. 149, στ. 1, γρ. ἐγγύς γε τἀκριβοῦς. — ΣΕΛ. 218, στ. 10 καὶ 14, γρ. Γυμνησιῶν. — ΣΕΛ. 277, στ. 20, γρ. περιελθεῖν. — ΣΕΛ. 280, στ. 7, γρ. Ἐνί. — ΣΕΛ. 311, στ. 25, γρ. κοινὸν τῶν. — ΣΕΛ. 321, στ. 2, γρ. καταλείπουσα. — ΣΕΛ. 330, στ. 16, γρ. ἴχνη τῆς. — ΣΕΛ. 331, στ. 16, γρ. δεχομένῳ. — στ. 17, γρ. ὅρυς. — ΣΕΛ. 348, στ. 9, γρ. τοὺς πλείους. — ΣΕΛ. 349, στ. 2, γρ. ἑξακόσιοι. — στ. 9, γρ. τινάς. — στ. 24, γρ. Κρητικῶν. — ΣΕΛ. 350, στ. 17, γρ. φθόγγον. — ΣΕΛ. 359, στ. 1, γρ. λέγοιτ' ἄν.

ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ὅτι οὐκ ἐκτὸς φιλοσοφίας ἡ γεωγραφικὴ πραγματεία. Ὅτι καὶ Ὅμηρος αὐτῇ πανταχοῦ τῶν ἐπῶν φαίνεται χρώμενος. Ὅτι οἱ πρότερον αὐτῇ χρησάμενοι, ἐλλιπῶς, ἢ ἀναρθρώτως, ἢ ἰσφαλμένως, ἢ ψευδῶς, ἢ ἐκ τοῖς ἀσυμφώνως εἰρήκασιν. Ἔλεγχοι καὶ ἀποδείξεις τοῦ εἰκότως αὐτὸν οὕτω κρίνειν κεφαλαιώδεις, πάσης οἰκουμένης συντόμως ὑποτυποῦντες τὴν διάθεσιν. Πίστις εἰκότων, καὶ τεκμηρίων βεβαίωσις τοῦ κατὰ πολλὰ μέρη τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν εἰς ἀλλήλας μετατεθῆναι.

ΚΕΦ. Α.

Τῆς τοῦ φιλοσόφου πραγματείας εἶναι νομίζομεν, εἴπερ ἄλλην τινὰ, καὶ τὴν γεωγραφικὴν, ἣν νῦν προῃρήμεθα ἐπισκοπεῖν. Ὅτι δ' οὐ φαύλως νομίζομεν, ἐκ πολλῶν δῆλον. Οἵ τε γὰρ πρῶτοι θαρρήσαντες αὐτῆς ἅψασθαι, τοιοῦτοι δή τινες ὑπῆρξαν, Ὅμηρός τε καὶ Ἀναξίμανδρος ὁ Μιλήσιος, καὶ Ἑκαταῖος ὁ πολίτης αὐτοῦ, καθὼς καὶ Ἐρατοσθένης φησί· καὶ Δημόκριτος δὲ, καὶ Εὔδοξος, καὶ Δικαίαρχος, καὶ Ἔφορος, καὶ ἄλλοι πλείους· ἔτι δὲ οἱ μετὰ τούτους Ἐρατοσθένης τε καὶ Πολύβιος, καὶ Ποσειδώνιος, ἄνδρες φιλόσοφοι. Ἡ τε πολυμάθεια, δι' ἧς

ΣΕΛ. 1.

2.

2. μόνης ἐφικέσθαι τοῦδε τοῦ ἔργου δυνατὸν, οὐκ ἄλλου τινός ἐστιν, ἢ τοῦ τὰ θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπεια ἐπιβλέποντος· ὥνπερ τὴν φιλοσοφίαν ἐπιστήμην φασίν. Ὡς δ' αὔτως καὶ ἡ ὠφέλεια ποικίλη τις οὖσα, ἡ μὲν πρὸς τὰ πολιτικὰ καὶ τὰς ἡγεμονικὰς πράξεις, ἡ δὲ πρὸς ἐπιστήμην τῶν τε οὐρανίων, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς καὶ θαλάττης ζώων, καὶ φυτῶν καὶ καρπῶν, καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα ἰδεῖν παρ' ἑκάστοις ἐστὶ, τὸν αὐτὸν ὑπογράφει ἄνδρα, τὸν φροντίζοντα τῆς περὶ τὸν βίον τέχνης καὶ εὐδαιμονίας.

Ἀναλαβόντες δὲ καθ' ἕκαστον ἐπισκοπῶμεν τῶν εἰρημένων ἔτι μᾶλλον. Καὶ πρῶτον, ὅτι ὀρθῶς ὑπειλήφαμεν καὶ ἡμεῖς, καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν, ὧν ἐστι καὶ Ἵππαρχος, ἀρχηγέτην εἶναι τῆς γεωγραφικῆς ἐμπειρίας Ὅμηρον· ὃς οὐ μόνον ἐν τῇ κατὰ τὴν ποίησιν ἀρετῇ πάντας ὑπερβέβληται τοὺς πάλαι καὶ τοὺς ὕστερον, ἀλλὰ σχεδόν τι καὶ τῇ κατὰ τὸν βίον ἐμπειρίᾳ τὸν πολιτικὸν· ἀφ' ἧς οὐ μόνον περὶ τὰς πράξεις ἐσπούδασεν ἐκεῖνος, ὅπως ὅτι πλείστας γνοίη καὶ παραδώσῃ τοῖς ὕστερον ἐσομένοις· ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τοὺς τόπους τούς τε καθ' ἕκαστα, καὶ τοὺς κατὰ σύμπασαν τὴν οἰκουμένην, γῆν τε καὶ θαλατταν. Οὐ γὰρ ἂν μέχρι τῶν ἐσχάτων αὐτῆς περάτων ἀφίκετο τῇ μνήμῃ κύκλῳ περιιών.

Καὶ πρῶτον μὲν τῷ Ὠκεανῷ περίκλυστον, ὥσπερ ἐστὶν, ἀπέφηνεν αὐτήν· ἔπειτα δὲ τῶν χωρίων τὰ μὲν ὠνόμαζε, τὰ δὲ ὑπηνίττετο τεκμηρίοις τισί· Λιβύην μὲν καὶ Αἰθιοπίαν, καὶ Σιδονίους καὶ Ἐρεμβοὺς (οὓς εἰκὸς λέγειν τοὺς Τρωγλοδύτας Ἄραβας), ῥητῶς λέγων· τοὺς δὲ πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς καὶ δύσεσιν αἰνιττόμενος ἐκ τοῦ τῷ Ὠκεανῷ κλύζεσθαι. Ἐνθένδε γὰρ ἀνίσχοντα ποιεῖ τὸν ἥλιον καὶ δυόμενον εἰς τοῦτον· ὡς δ' αὔτως καὶ τὰ ἄστρα·

Ἠέλιος μὲν ἔπειτα νέον προσέβαλλεν ἀρούραις
Ἐξ ἀκαλαρρείταο βαθυῤῥόου Ὠκεανοῖο.
Ἐν δ' ἔπεσ' Ὠκεανῷ λαμπρὸν φάος ἠελίοιο,
Ἕλκων νύκτα μέλαιναν.

Καὶ τοὺς ἀςέρας λελουμένους ἐξ Ὠκεανοῦ λέγει. 2.

Τῶν δ' ἑσπερίων ἀνδρῶν, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἐμφανίζει, καὶ τὴν εὐκρασίαν τοῦ περιέχοντος, πεπυσμένος, ὡς ἔοικε, τὸν Ἰβηρικὸν πλοῦτον· ἐφ' ὃν καὶ Ἡρακλῆς ἐςράτευσε, καὶ οἱ Φοίνικες ὕςερον, οἵπερ καὶ κατέσχον τὴν πλείςην ἀρχὴν, μετὰ ταῦτα δὲ Ῥωμαῖοι. Ἐνταῦθα γὰρ αἱ τοῦ Ζεφύρου πνοαί· ἐνταῦθα δὲ καὶ τὸ Ἠλύσιον ποιεῖ πεδίον ὁ Ποιητὴς, εἰς ὃ πεμφθήσεσθαι 3.
τὸν Μενέλαόν φησιν ὑπὸ τῶν θεῶν·

Ἀλλὰ σ' ἐς Ἠλύσιον πεδίον, καὶ πείρατα γαίης
Ἀθάνατοι πέμψουσιν, ὅθι ξανθὸς Ῥαδάμανθυς·
Τῇπερ ῥηΐςη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν·
Οὐ νιφετὸς, οὔτ' ἄρ χειμὼν πολὺς, οὔτε ποτ' ὄμβρος,
Ἀλλ' αἰεὶ ζεφύροιο λιγυπνείοντας ἀήτας
Ὠκεανὸς ἀνίησιν.

Καὶ αἱ τῶν Μακάρων δὲ νῆσοι πρὸ τῆς Μαυρουσίας εἰσὶ τῆς ἐσχάτης πρὸς δύσιν, καθ' ὃ μέρος συντρέχει καὶ τῆς Ἰβηρίας τὸ ταύτῃ πέρας. Ἐκ δὲ τοῦ ὀνόματος δῆλον, ὅτι καὶ ταύτας ἐνόμιζον εὐδαίμονας, διὰ τὸ πλησιάζειν τοιούτοις χωρίοις.

Ἀλλὰ μὴν, ὅτι γε καὶ Αἰθίοπες ἔσχατοι ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ, δηλοῖ. Ὅτι μὲν ἔσχατοι·

Αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίαται, ἔσχατοι ἀνδρῶν·

οὐ δὲ τοῦ, διχθὰ δεδαίαται, φαύλως λεγομένου, ὡς δειχθήσεται ὕςερον. Ὅτι δ' ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ·

Ζεὺς γὰρ ἐς Ὠκεανὸν μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆας
Χθιζὸς ἔβη μετὰ δαῖτα.

Ὅτι δὲ καὶ ἡ πρὸς ταῖς ἄρκτοις ἑσχατιὰ παρωκεανῖτις ἐςὶν, οὕτως ᾐνίξατο εἰπὼν περὶ τῆς ἄρκτου·

Οἴη δ' ἄμμορός ἐςι λοετρῶν Ὠκεανοῖο.

Διὰ μὲν γὰρ τῆς ἄρκτου, καὶ τῆς ἀμάξης, τὸν ἀρκτικὸν δηλοῖ· οὐ γὰρ ἂν, τοσούτων ἀςέρων ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ περιφερομένων

3. τῷ ἀεὶ φανερῷ, οἷην ἄμμορον εἶπε λοετρῶν Ὠκεανοῖο. Ὥστ' οὐκ εὖ ἀπειρίαν αὐτοῦ καταγινώσκουσιν, ὡς μίαν ἄρκτον ἀντὶ δυεῖν εἰδότος. Οὐδὲ γὰρ εἰκὸς ἦν πω τὴν ἑτέραν ἡςροθετῆσθαι, ἀλλ' ἀφ' οὗ οἱ Φοίνικες ἐσημειώσαντο, καὶ ἐχρῶντο πρὸς τὸν πλοῦν, παρελθεῖν καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν διάταξιν ταύτην, ὥσπερ καὶ τὸν Βερενίκης πλόκαμον, καὶ τὸν Κάνωβον, ἐχθὲς καὶ πρώην κατωνομασμένον· πολλοὺς δ' ἔτι νῦν ἀνωνύμους ὄντας, καθάπερ καὶ Ἄρατός φησιν. Οὐδὲ Κράτης οὖν ὀρθῶς γράφει·

Οἷος δ' ἄμμορός ἐςι λοετρῶν,

φεύγων τὰ μὴ φευκτά. Βελτίων δ' Ἡράκλειτος καὶ Ὁμηρικώτερος, ὁμοίως ἀντὶ τοῦ ἀρκτικοῦ, τὴν ἄρκτον ὀνομάζων. « Ἠοῦς » γὰρ καὶ ἑσπέρας τέρματα ἡ ἄρκτος, καὶ ἀντίον τῆς ἄρκτου » οὖρος αἰθρίου Διός· » ὁ γὰρ ἀρκτικός ἐςι δύσεως καὶ ἀνα-
4. τολῆς ὅρος, οὐχ ἡ ἄρκτος. Διὰ μὲν δὴ τῆς ἄρκτου, ἣν καὶ ἅμαξαν καλεῖ, καὶ τὸν Ὠρίωνα δοκεύειν φησί, τὸν ἀρκτικὸν δηλοῖ· διὰ δὲ τοῦ Ὠκεανοῦ τὸν ὁρίζοντα, εἰς ὃν, καὶ ἐξ οὗ, τὰς δύσεις καὶ τὰς ἀνατολὰς ποιεῖται. Εἰπὼν δὲ αὐτοῦ ςρέφεσθαι, καὶ ἀμοιρεῖν τοῦ Ὠκεανοῦ, οἶδεν, ὅτι κατὰ σημεῖον τὸ ἀρκτικώτατον τοῦ ὁρίζοντος γίνεται ὁ ἀρκτικός. Ἀκολούθως δὴ τούτῳ τὸ ποιητικὸν ἁρμόσαντες, τὸν μὲν ὁρίζοντα ὀφείλομεν δέχεσθαι, τὸν ἐπὶ τῆς γῆς, οἰκείως τῷ Ὠκεανῷ· τὸν δ' ἀρκτικὸν, τῆς γῆς ἁπτόμενον, ὡς ἂν πρὸς αἴσθησιν, κατὰ τὸ ἀρκτικώτατον τῆς οἰκήσεως σημεῖον· ὥστε καὶ τοῦτο τὸ μέρος τῆς γῆς κλύζοιτ' ἂν τῷ Ὠκεανῷ, κατ' αὐτόν. Καὶ τοὺς ἀνθρώπους δὲ οἶδε τοὺς προσβορέους μάλιςα, οὓς ὀνομαςὶ μὲν οὐ δηλοῖ (οὐδὲ γὰρ νῦν πω κοινὸν αὐτοῖς ὄνομα κεῖται πᾶσι), τῇ διαίτῃ δὲ φράζει, Νομάδας αὐτοὺς ὑπογράφων, καὶ ἀγαυοὺς ἱππημολγοὺς, γαλακτοφάγους ἀβίους τε.

Καὶ ἄλλως δ' ἐμφαίνει τὸ κύκλῳ περικεῖσθαι τῇ γῇ τὸν

Ὠκεανὸν, ὅταν οὕτω φῇ ἡ Ἥρα· 4.

Εἶμι γὰρ ὀψομένη πολυφόρβου πείρατα γαίης,
Ὠκεανόν τε, θεῶν γένεσιν.

Τοῖς γὰρ πέρασι πᾶσι συνήθη λέγει τὸν Ὠκεανόν· τὰ δὲ πέρατα κύκλῳ περόκειται· ἔν τε τῇ ὁπλοποιΐᾳ τῆς Ἀχιλλέως ἀσπίδος κύκλῳ περιτίθησι τὸν Ὠκεανὸν ἐπὶ τῆς ἴτυος. Ἔχεται δὲ τῆς αὐτῆς φιλοπραγμοσύνης καὶ τὸ μὴ ἀγνοεῖν τὰ περὶ τὰς πλημμυρίδας τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τὰς ἀμπώτεις, Ἀψορρόου Ὠκεανοῖο λέγοντα, καὶ·

Τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν ἐπ' ἤματι, τρὶς δ' ἀναροιβδεῖ.

Καὶ γὰρ εἰ μὴ τρὶς, ἀλλὰ δὶς, τάχα τῆς ἱςορίας παραπεσόντος, ἢ τῆς γραφῆς διημαρτημένης, ἀλλ' ἤγε προαίρεσις τοιαύτη. Καὶ τὸ, Ἐξ ἀκαλαρρείταο, δὲ ἔχει τινὰ ἔμφασιν τῆς πλημμυρίδος, ἐχούσης τὴν ἐπίβασιν πρᾳεῖαν, καὶ οὐ τελέως ῥοώδη. Ποσειδώνιος δὲ καὶ ἐκ τοῦ σκοπέλους λέγειν τοτὲ μὲν καλυπτομένους, τοτὲ δὲ γυμνουμένους, καὶ ἐκ τοῦ ποταμὸν φέναι τὸν Ὠκεανὸν, εἰκάζει τὸ ῥοῶδες αὐτοῦ τὸ περὶ τὰς πλημμυρίδας ἐμφανίζεσθαι. Τὸ μὲν οὖν πρῶτον εὖ· τὸ δὲ δεύτερον οὐκ ἔχει λόγον. Οὔτε γὰρ ποταμίῳ ῥεύματι ἔοικεν ἡ τῆς πλημμυρίδος ἐπίβασις· πολὺ δὲ μᾶλλον ἡ ἀναχώρησις οὐ τοιαύτη· ὅ, τε τοῦ Κράτητος λόγος διδάσκει τι πιθανώτερον. Βαθύρροον μὲν γὰρ καὶ ἀψόρροον λέγει· ὁμοίως δὲ καὶ ποταμὸν, τὸν ὅλον Ὠκεανὸν, λέγει 5.
δὲ καὶ μέρος τοῦ Ὠκεανοῦ τι ποταμὸν, καὶ ποταμοῖο ῥόον, οὐ τοῦ ὅλου, ἀλλὰ τοῦ μέρους, ὅταν οὕτω φῇ·

Αὐτὰρ ἐπὶ ποταμοῖο λίπεν ῥόον Ὠκεανοῖο
Νηῦς, ἀπὸ δ' ἵκετο κῦμα θαλάσσης εὐρυπόροιο.

Οὐ γὰρ τὸν ὅλον, ἀλλὰ τὸν ἐν τῷ Ὠκεανῷ τοῦ ποταμοῦ ῥόον μέρος ὄντα τοῦ Ὠκεανοῦ· ὃν φησιν ὁ Κράτης ἀνάχυσίν τινα καὶ κόλπον ἐπὶ τὸν νότιον πόλον ἀπὸ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ διήκοντα. Τοῦτον γὰρ δύναιτ' ἄν τις ἐκλιπὼν, ἔτι εἶναι ἐν τῷ Ὠκεανῷ· τὸν δὲ ὅλον ἐκλιπόντα ἔτι εἶναι ἐν τῷ ὅλῳ, οὐχ οἷόν τε.

5. Ὅμηρος δέ γε οὕτω φησί,

ποταμοῖο λίπεν ῥόον,
ἀπὸ δ' ἵκετο κῦμα θαλάσσης·

ἥτις οὐκ ἄλλη τίς ἐςιν, ἀλλὰ Ὠκεανός. Γίνεται οὖν, ἐὰν ἄλλως δέχῃ, ἐκβὰς ἐκ τοῦ Ὠκεανοῦ, ἦλθεν εἰς τὸν Ὠκεανόν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν μακροτέρας ἐςὶ διαίτης.

Ὅτι δὲ ἡ οἰκουμένη νῆσός ἐςι, πρῶτον μὲν ἐκ τῆς αἰσθήσεως, καὶ τῆς πείρας ληπτέον. Πανταχῇ γὰρ, ὁπηποτοῦν ἐφικτὸν γέγονεν ἀνθρώποις ἐπὶ τὰ ἔσχατα τῆς γῆς προελθεῖν, εὑρίσκεται θάλαττα, ἣν δὴ καλοῦμεν Ὠκεανόν. Καὶ ὅπου δὲ τῇ αἰσθήσει λαβεῖν οὐχ ὑπῆρξεν, ὁ λόγος δείκνυσι. Τὸ μὲν γὰρ ἑωθινὸν πλευρὸν τὸ κατὰ τοὺς Ἰνδοὺς, καὶ τὸ ἑσπέριον, τὸ κατὰ τοὺς Ἰβήρας καὶ τοὺς Μαυρουσίους, περιπλεῖται πᾶν ἐπὶ πολὺ τοῦ τε Νοτίου μέρους, καὶ τοῦ Βορείου· τὸ δὲ λειπόμενον, ἄπλουν ἡμῖν μέχρι νῦν, τῷ μὴ συμμίξαι μηδένας ἀλλήλοις τῶν ἀντιπεριπλεόντων, οὐ πολὺ, εἴ τις συντίθησιν, ἐκ τῶν παραλλήλων διαςημάτων, τῶν ἐφικτῶν ἡμῖν. Οὐκ εἰκὸς δὲ διθάλαττον εἶναι τὸ πέλαγος τὸ Ἀτλαντικὸν, ἰσθμοῖς διειργόμενον οὕτω ςενοῖς, τοῖς κωλύουσι τὸν περίπλουν· ἀλλὰ μᾶλλον σύῤῥουν, καὶ συνεχές. Οἵ τε γὰρ περιπλεῖν ἐγχειρήσαντες, εἶτα ἀναςρέψαντες, οὐχ ὑπὸ ἠπείρου τινὸς ἀντιπιπτούσης, καὶ κωλυούσης τὸν ἐπέκεινα πλοῦν, ἀνακρουσθῆναι φασὶν, ἀλλὰ ὑπὸ ἀπορίας καὶ ἐρημίας, οὐδὲν ἧττον τῆς θαλάττης ἐχούσης πόρον. Τοῖς τε πάθεσι τοῦ Ὠκεανοῦ τοῖς περὶ τὰς ἀμπώτεις καὶ τὰς πλημμυρίδας ὁμολογεῖ τοῦτο μᾶλλον· πάντη γοῦν ὁ αὐτὸς τρόπος τῶν τε μεταβολῶν ὑπάρχει, καὶ τῶν αὐξήσεων, καὶ μειώσεων, ἢ οὐ πολὺ παραλλάττων· ὡς ἂν ἐφ' ἑνὸς πελάγους τῆς κινήσεως ἀποδιδομένης, καὶ ἀπὸ μιᾶς αἰτίας.

Ἵππαρχος δ' οὐ πιθανός ἐςιν, ἀντιλέγων τῇ δόξῃ ταύτῃ, ὡς οὔθ' ὁμοιοπαθοῦντος τοῦ Ὠκεανοῦ πανταχοῦ, οὔτ', εἰ δοθείη τοῦτο,

ἀκολουθοῦντος αὐτῷ τοῦ σύρρουν εἶναι πᾶν τὸ κύκλῳ πέλαγος 6.
τὸ Ἀτλαντικόν· πρὸς τὸ μὴ ὁμοιοπαθεῖν μάρτυρι χρώμενος
Σελεύκῳ τῷ Βαβυλωνίῳ. Ἡμεῖς δὲ τὸν μὲν πλείω λόγον περὶ
τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῶν πλημμυρίδων εἰς Ποσειδώνιον ἀναβαλλό-
μεθα καὶ Ἀθηνόδωρον, ἱκανῶς διακροτήσαντας τὸν περὶ τούτων
λόγον· πρὸς δὲ τὰ νῦν ἐπὶ τοσοῦτον λέγομεν, ὅτι πρός τε τὴν
ὁμοιοπάθειαν οὕτω βέλτιον νομίσαι· τά τε οὐράνια συνέχοιτ'
ἂν κρεῖττον ταῖς ἐντεῦθεν ἀναθυμιάσεσιν, εἰ πλεῖον εἴη τὸ ὑγρὸν
περικεχυμένον.

Ὥσπερ οὖν τὰ ἔσχατα καὶ τὰ κύκλῳ τῆς οἰκουμένης οἶδε
καὶ φράζει σαφῶς ὁ Ποιητὴς, οὕτω καὶ τὰ τῆς θαλάττης τῆς
ἐντός. Περιέχει γὰρ ταύτην, ἀπὸ σηλῶν ἀρξαμένῳ, Λιβύη τε
καὶ Αἴγυπτος καὶ Φοινίκη· ἑξῆς δὲ ἡ πέριξ τῆς Κύπρου· εἶτα
Σόλυμοι καὶ Λύκιοι καὶ Κᾶρες· μετὰ δὲ τούτους ἡ μεταξὺ
Μυκάλης καὶ τῆς Τρωάδος ἠιὼν, καὶ αἱ προκείμεναι νῆσοι, ὧν
ἁπασῶν μέμνηται· καὶ ἐφεξῆς τῶν περὶ τὴν Προποντίδα, καὶ
τοῦ Εὐξείνου τὰ μέχρι Κολχίδος, καὶ τῆς Ἰάσονος στρατείας.
Καὶ μὴν καὶ τὸν Κιμμερικὸν Βόσπορον οἶδε, τοὺς Κιμμερίους
εἰδὼς· οὐδήπου τὸ μὲν ὄνομα τῶν Κιμμερίων εἰδὼς, αὐτοὺς
δὲ ἀγνοῶν, οἱ κατ' αὐτὸν, ἢ μικρὸν πρὸ αὐτοῦ, μέχρις Ἰωνίας
ἐπέδραμον τὴν γῆν ἐκ Βοσπόρου πᾶσαν. Αἰνίττεται γοῦν καὶ
τὸ κλίμα τῆς χώρας αὐτῶν, ζοφῶδες ὄν, καὶ ὡς φησίν:

Ἠέρι καὶ νιφέλῃ κεκαλυμμένοι· οὐ δέ ποτ' αὐτοὺς
Ἠέλιος φαέθων ἐπιλάμπεται ἀκτίνεσσιν,
Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται.

Γνωρίζει δὲ καὶ τὸν Ἴστρον, μεμνημένος γε τῶν Μυσῶν, ἔθνους
Θρᾳκίου παροικοῦντος τὸν Ἴστρον. Καὶ μὴν καὶ τὴν ἑξῆς παρα-
λίαν πᾶσαν οἶδε, Θρᾳκίαν οὖσαν, μέχρι Πηνειοῦ, Παιονάς
τε ὀνομάζων, καὶ Ἄθω, καὶ Ἀξιὸν, καὶ τὰς προκειμένας
τούτων νήσους. Ἑξῆς δέ ἐστιν ἡ τῶν Ἑλλήνων παραλία, μέχρι

6. Θεσπρωτῶν, ἧς ἁπάσης μέμνηται. Καὶ μὴν καὶ τὰ τῆς Ἰταλίας ἄκρα οἶδε, Τεμέσην καλῶν, καὶ Σικελούς, καὶ τὰ τῆς Ἰβηρίας ἄκρα, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν αὐτῶν, ἣν ἀρτίως ἔφαμεν. Εἰ δέ τινα ἐν τοῖς μεταξὺ διαλείμματα φαίνεται, συγγνοίη τις ἄν· καὶ γὰρ καὶ ὁ γεωγραφῶν ὄντως πολλὰ παρίησι τῶν ἐν μέρει. Συγγνοίη δ' ἄν, καὶ εἰ μυθώδη τινὰ προσπέπλεκται τοῖς λεγομένοις ἱστορικῶς, καὶ διδασκαλικῶς· καὶ οὐ δεῖ μέμφεσθαι. Οὐδὲ γὰρ
7. ἀληθές ἐστιν, ὅ φησιν Ἐρατοσθένης, ὅτι ποιητὴς πᾶς ἐσχάζεται ψυχαγωγίας, οὐ διδασκαλίας· τἀναντία γὰρ οἱ φρονιμώτατοι τῶν περὶ ποιητικῆς τι φθεγξαμένων, πρώτην τινὰ λέγουσι φιλοσοφίαν τὴν ποιητικήν. Ἀλλὰ πρὸς Ἐρατοσθένη μὲν αὖθις ἐροῦμεν διὰ πλειόνων· ἐν οἷς καὶ περὶ τοῦ Ποιητοῦ πάλιν ἔξαι λόγος.

Νυνὶ δὲ, ὅτι μὲν Ὅμηρος τῆς γεωγραφίας ἦρξεν, ἀρκείτω τὰ λεχθέντα. Φανεροὶ δὲ καὶ οἱ ἐπακολουθήσαντες αὐτῷ ἄνδρες ἀξιόλογοι καὶ οἰκεῖοι φιλοσοφίας· ὧν τοὺς πρώτους μεθ' Ὅμηρον, δύο φησὶν Ἐρατοσθένης, Ἀναξίμανδρόν τε, Θαλοῦ γεγονότα γνώριμον καὶ πολίτην, καὶ Ἑκαταῖον τὸν Μιλήσιον· τὸν μὲν οὖν, ἐκδοῦναι πρῶτον γεωγραφικὸν πίνακα, τὸν δὲ Ἑκαταῖον καταλιπεῖν γράμμα, πιστούμενον ἐκείνου εἶναι ἐκ τῆς ἄλλης αὐτοῦ γραφῆς.

Ἀλλὰ μὴν, ὅτι γε δεῖ πρὸς ταῦτα πολυμαθείας, εἰρήκασι συχνοί. Εὖ δὲ καὶ Ἵππαρχος ἐν τοῖς πρὸς Ἐρατοσθένη διδάσκει, ὅτι παντὶ, καὶ ἰδιώτῃ, καὶ τῷ φιλομαθοῦντι, τῆς γεωγραφικῆς ἱστορίας προσηκούσης, ἀδύνατον λαβεῖν αὐτὴν ἄνευ τῆς τῶν οὐρανίων, καὶ τῆς τῶν ἐκλειπτικῶν τηρήσεων ἐπικρίσεως· οἷον Ἀλεξάνδρειαν τὴν πρὸς Αἰγύπτῳ, πότερον ἀρκτικωτέρα Βαβυλῶνος ἢ νοτιωτέρα, λαβεῖν οὐχ οἷόν τε, οὐδ' ἐφ' ὁπόσον διάστημα, χωρὶς τῆς διὰ τῶν κλιμάτων ἐπισκέψεως. Ὁμοίως τὰς πρὸς ἕω προσκεχωρηκυίας, ἢ πρὸς δύσιν, μᾶλλον καὶ ἧττον, οὐκ ἂν

γνοίη τις ἀκριβῶς, πλὴν ἢ διὰ τῶν ἐκλειπτικῶν ἡλίου καὶ 7.
σελήνης συγκρίσεων. Οὗτος δὲ καὶ ταῦτά φησιν·

« Ἅπαντες ὅσοι τόπων ἰδιότητας λέγειν ἐπιχειροῦσιν, οἰκείως προσάπτουσι καὶ τῶν οὐρανίων καὶ γεωμετρίας, σχήματα, καὶ μεγέθη, καὶ ἀποστήματα, καὶ κλίματα δηλοῦντες, καὶ θάλπη, καὶ ψύχη, καὶ ἁπλῶς τὴν τοῦ περιέχοντος φύσιν. Ἐπεὶ καὶ οἶκον κατασκευάζων οἰκοδόμος ταῦτα ἂν προορῷτο, καὶ πόλιν κτίζων ἀρχιτέκτων, μή τι γε ὅλην ἐπισκοπῶν τὴν οἰκουμένην ἀνήρ· πολὺ γὰρ τούτῳ προσήκει μᾶλλον. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς μικροῖς χωρίοις, τὸ πρὸς ἄρκτους τί ἢ πρὸς νότον κεκλίσθαι, παραλλαγὴν οὐ πολλὴν ἔχει· ἐν δὲ τῷ παντὶ κύκλῳ τῆς οἰκουμένης, πρὸς ἄρκτον μὲν τὸ μέχρι τῶν ὑστάτων ἐστὶ τῆς Σκυθίας, ἢ τῆς Κελτικῆς, μέχρι δὲ τῶν ὑστάτων Αἰθιόπων, τὰ πρὸς νότον· τοῦτο δὲ παμπόλλην ἔχει διαφοράν. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ παρ' Ἰνδοῖς οἰκεῖν, ἢ παρ' Ἰβήρσιν· ὧν τοὺς μὲν ἑῴους μάλιστα, τοὺς δὲ 8.
ἑσπερίους, τρόπον δέ τινα καὶ ἀντίποδας ἀλλήλοις ἴσμεν. Πᾶν δὲ τὸ τοιοῦτον, ἐκ τῆς τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἀστέρων κινήσεως τὴν ἀρχὴν ἔχον, καὶ ἔτι τῆς ἐπὶ τὸ μέσον φορᾶς, ἀναβλέπειν ἀναγκάζει πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ πρὸς τὰ φαινόμενα παρ' ἑκάστοις ἡμῶν, τῶν οὐρανίων· ἐν δὲ τούτοις ἐξαλλάξεις ὁρῶνται παμμεγέθεις τῶν οἰκήσεων ».

Τίς ἂν οὖν, διαφορὰς τόπων ἐκτιθέμενος, καλῶς καὶ ἱκανῶς διδάσκοι, μὴ φροντίσας τούτων μηδενὸς μηδ' ἐπὶ μικρόν; Καὶ γάρ, εἰ μὴ δυνατὸν κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τὴν τοιαύτην ἅπαντα ἀκριβοῦν, διὰ τὸ εἶναι ποικιλωτέραν, τό γε ἐπὶ τοσοῦτον, ἐφ' ὅσον καὶ τῷ πολιτικῷ παρακολουθεῖν δυνατόν, προσήκοι ἂν εἰκότως.

Ὁ δ' οὕτω μετεωρίσας ἤδη τὴν διάνοιαν, οὐδὲ τῆς ὅλης ἀπέχεται γῆς. Φαίνεται γὰρ γελοῖον, εἰ τὴν οἰκουμένην γλιχόμενος σαφῶς ἐξειπεῖν, τῶν μὲν οὐρανίων ἐτόλμησεν ἅψασθαι, καὶ χρήσασθαι πρὸς τὴν διδασκαλίαν, τὴν δ' ὅλην γῆν, ἧς

3. μέρος ἡ οἰκουμένη, μήθ' ὁπόση, μήθ' ὁποία τις, μήθ' ὅπου κειμένη τοῦ σύμπαντος κόσμου, μηδὲν ἐφρόντισε· μηδ', εἰ καθ' ἓν μέρος οἰκεῖται μόνον τὸ καθ' ἡμᾶς, ἢ κατὰ πλείω, καὶ πόσα· ὡς δ' αὔτως, καὶ τὸ ἀοίκητον αὐτῆς ποῖόν τι, καὶ πόσον, καὶ διὰ τί. Ἔοικεν οὖν μετεωρολογικῇ τινι πραγματείᾳ καὶ γεωμετρικῇ συνῆφθαι τὸ τῆς γεωγραφίας εἶδος, τὰ ἐπίγεια τοῖς οὐρανίοις συνάπτον εἰς ἓν, ὡς ἐγγυτάτω ὄντα, ἀλλὰ μὴ διεςῶτα τοσοῦτον,

ὅσον οὐρανὸς ἐς' ἀπὸ γαίης.

Φέρε δὴ τῇ τοσαύτῃ πολυμαθείᾳ προσθῶμεν τὴν ἐπίγειον ἱςορίαν, οἷον ζώων, καὶ φυτῶν, καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα χρήσιμα, ἢ δύσχρηςα φέρει γῆ τε καὶ θάλασσα. Οἶμαι γὰρ ἐναργὲς ἂν γενέσθαι μᾶλλον, ὃ λέγω. Ὅτι δὲ καὶ τὸ ὄφελος μέγα παντὶ τῷ παραλαβόντι τὴν τοιαύτην ἱςορίαν, ἔκ τε τῆς παλαιᾶς μνήμης δῆλον, καὶ ἐκ τοῦ λόγου. Οἱ γοῦν ποιηταὶ φρονιμωτάτους τῶν ἡρώων ἀποφαίνουσι τοὺς ἀποδημήσαντας πολλαχοῦ, καὶ πλανηθέντας· ἐν μεγάλῳ γὰρ τίθενται τὸ πολλῶν ἀνθρώπων ἰδεῖν ἄςεα, καὶ νόον γνῶναι. Καὶ ὁ Νέςωρ σεμνύνεται, διότι τοῖς Λαπίθαις ὡμίλησεν, ἐλθὼν μετάπεμπτος,

Τηλόθεν ἐξ ἀπίης γαίης· καλέσαντο γὰρ αὐτοί.

Καὶ ὁ Μενέλεως ὡσαύτως·

Κύπρον, Φοινίκην τε καὶ Αἰγυπτίους ἐπαληθεὶς,
Αἰθίοπας θ' ἱκόμην, καὶ Σιδονίους καὶ Ἐρεμβοὺς,
Καὶ Λιβύην, ἵνα τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθουσιν·

προσθεὶς καὶ τὸ ἰδίωμα τῆς χώρας·

— Τρὶς γὰρ τίκτει μῆλα τελεσφόρον εἰς ἐνιαυτόν.

Ἐπὶ δὲ τῶν Αἰγυπτίων Θηβῶν·

Τῇ πλεῖςα φέρει ζείδωρος ἄρουρα.

Καὶ,

Αἶθ' ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηκόσιοι δ' ἀν' ἑκάςην
Ἀνέρες ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν.

Πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα παρασκευαί τινες εἰς φρόνησιν μεγάλαι, 9.
τὸ μαθεῖν τῆς χώρας τὴν φύσιν, καὶ ζώων καὶ φυτῶν ἰδέας.
Προσθεῖναι δὲ δεῖ καὶ τὰ τῆς θαλάττης· ἀμφίβιοι γὰρ τρόπον
τινὰ ἐσμὲν, καὶ οὐ μᾶλλον χερσαῖοι, ἢ θαλάττιοι. Καὶ τὸν
Ἡρακλέα εἰκὸς ἀπὸ τῆς πολλῆς ἐμπειρίας τε καὶ ἱςορίας λεχθῆναι,

μεγάλων ἐπίςορα ἔργων.

Ἐκ δὲ δὴ τῆς παλαιᾶς μνήμης καὶ ἐκ τοῦ λόγου μαρτυρεῖται
τὰ λεχθέντα ἐν ἀρχαῖς ὑφ' ἡμῶν. Διαφερόντως δ' ἐπάγεσθαι
δοκεῖ μοι πρὸς τὰ νῦν ὁ λόγος ἐκεῖνος, διότι τῆς γεωγραφίας
τὸ πλέον ἐςὶ πρὸς τὰς χρείας τὰς πολιτικάς. Χώρα γὰρ τῶν
πράξεων ἐςὶ γῆ καὶ θάλαττα, ἣν οἰκοῦμεν· τῶν μὲν μικρῶν,
μικρά, τῶν δὲ μεγάλων, μεγάλη· μεγίςη δ' ἡ σύμπασα, ἥνπερ
ἰδίως καλοῦμεν Οἰκουμένην. Ὥςε τῶν μεγίςων πράξεων αὕτη
ἂν εἴη χώρα. Μέγιςαι δ' αἱ τῶν ςρατηλατῶν, ὅσοι δύνανται γῆς
καὶ θαλάττης ἄρχειν, ἔθνη καὶ πόλεις συναγαγόντες εἰς μίαν
ἐξουσίαν, καὶ διοίκησιν πολιτικήν. Δῆλον οὖν, ὅτι ἡ γεωγρα-
φικὴ πᾶσα ἐπὶ τὰς πράξεις ἀνάγεται τὰς ἡγεμονικὰς, διατι-
θεῖσα ἠπείρους, καὶ πελάγη, τὰ μὲν ἐντὸς, τὰ δὲ ἐκτὸς συμ-
πάσης τῆς οἰκουμένης. Πρὸς τούτους δὲ ἡ διάθεσις, οἷς διαφέρει
ταῦτα ἔχειν οὕτως, ἢ ἑτέρως, καὶ γνώριμα εἶναι, ἢ μὴ γνώ-
ριμα. Βέλτιον γὰρ ἂν διαχειρίζοιεν ἕκαςα, εἰδότες τὴν χώραν
ὁπόση τις, καὶ πῶς κειμένη τυγχάνει, καὶ τίνας διαφορὰς
ἔχουσα, τάς τ' ἐν τῷ περιέχοντι, καὶ τὰς ἐν αὐτῇ. Ἄλλων δὲ
κατ' ἄλλα μέρη δυναςευόντων, καὶ ἀπ' ἄλλης ἑςίας καὶ ἀρχῆς
τὰς πράξεις προχειριζομένων, καὶ ἐπεκτεινόντων τὸ τῆς ἡγε-
μονίας μέγεθος, οὐκ ἐπίσης δυνατὸν οὔτ' ἐκείνοις ἅπαντα
γνωρίζειν, οὔτε τοῖς γεωγραφοῦσιν· ἀλλὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον
πολὺ ἐν ἀμφοτέροις καθορᾶται τούτοις. Μόλις γὰρ ἂν τὸ ἐπίσης
πάντ' εἶναι φανερὰ συμβαίη, τῆς συμπάσης οἰκουμένης ὑπὸ

9· μίαν ἀρχὴν καὶ πολιτείαν ὑπηγμένης. Ἀλλ' οὐδ' οὕτως· ἀλλὰ τὰ ἐγγυτέρω μᾶλλον ἂν γνωρίζοιτο. Καὶ προσήκει ταῦτα διὰ πλειόνων ἐμφανίζειν, ἵν' εἴη γνώριμα· ταῦτα γὰρ καὶ τῆς χρείας ἐγγυτέρω ἐστίν. Ὥστ' οὐκ ἂν εἴη θαυμαστὸν, οὐδ' εἰ ἄλλος μὲν Ἰνδοῖς προσήκοι χωρογράφος, ἄλλος δὲ Αἰθίοψιν, ἄλλος δὲ Ἕλλησι,
10. καὶ Ῥωμαίοις. Τί γὰρ ἂν προσήκοι τῷ παρ' Ἰνδοῖς γεωγράφῳ, καὶ τὰ κατὰ Βοιωτοὺς οὕτω φράζειν, ὡς Ὅμηρος;

Οἷθ' Ὑρίην ἐνέμοντο, καὶ Αὐλίδα πετρήεσσαν,
Σχοῖνόν τε, Σκῶλόν τε.

Ἡμῖν δὲ προσήκει· τὰ δὲ παρὰ Ἰνδοῖς οὕτω καὶ τὰ καθ' ἕκαστα, οὐκέτι· οὐδὲ γὰρ ἡ χρεία ἐπάγεται· μέτρον δὲ αὐτὴ μάλιστα τῆς τοιαύτης ἐμπειρίας.

Καὶ τοῦτο καὶ ἐν μικροῖς μὲν δῆλόν ἐστιν, οἷον ἐν τοῖς κυνηγεσίοις. Ἄμεινον γὰρ ἂν θηρεύσειέ τις εἰδὼς τὴν ὕλην, ὁποία τις, καὶ πόση· καὶ στρατοπεδεῦσαι δὲ καλῶς ἐν χωρίῳ, τοῦ εἰδότος ἐστὶ, καὶ ἐνεδρεῦσαι καὶ ὁδεῦσαι. Ἀλλ' ἐν τοῖς μεγάλοις ἐστὶ τηλαυγέστερον, ὅσῳ περ καὶ τὰ ἄθλα μείζω τὰ τῆς ἐμπειρίας, καὶ τὰ σφάλματα τὰ ἐκ τῆς ἀπειρίας. Ὁ μέντοι Ἀγαμέμνονος στόλος τὴν Μυσίαν, ὡς τὴν Τρωάδα πορθῶν, ἐπαλινδρόμησεν αἰσχρῶς. Πέρσαι δὲ καὶ Λίβυες, τοὺς πορθμοὺς ὑπονοήσαντες εἶναι τυφλοὺς στενωποὺς, ἐγγὺς μὲν ἦλθον κινδύνων μεγάλων· τρόπαια δὲ τῆς ἀγνοίας κατέλιπον· οἱ μὲν τὸν τοῦ Σαλγανέως τάφον πρὸς τῷ Εὐρίπῳ τῷ Χαλκιδικῷ, τοῦ σφαγέντος ὑπὸ τῶν Περσῶν, ὡς καθοδηγήσαντος φαύλως ἀπὸ Μαλεῶν ἐπὶ τὸν Εὔριπον τὸν στόλον· οἱ δὲ τὸ τοῦ Πελώρου μνῆμα, καὶ τούτου διαφθαρέντος κατὰ τὴν ὁμοίαν αἰτίαν. Πλήρης τε ναυαγίων ἡ Ἑλλὰς ὑπῆρξε κατὰ τὴν Ξέρξου στρατείαν. Καὶ ἡ τῶν Αἰολέων δὲ, καὶ ἡ τῶν Ἰώνων ἀποικία, πολλὰ τοιαῦτα πταίσματα παραδέδωκεν. Ὁμοίως δὲ καὶ κατορθώματα, ὅπου τί κατορθωθῆναι συνέβη παρὰ τὴν ἐμπειρίαν τῶν τόπων· καθάπερ ἐν τοῖς περὶ

Θερμοπύλας ςενοῖς ὁ Ἐφιάλτης λέγεται, δείξας τὴν διὰ τῶν 10.
ὀρῶν ἀτραπὸν τοῖς Πέρσαις, ὑποχειρίους αὐτοῖς ποιῆσαι τοὺς περὶ Λεωνίδαν, καὶ δέξασθαι τοὺς βαρβάρους εἴσω πυλῶν. Ἐάσας δὲ τὰ παλαιὰ, τὴν νῦν Ῥωμαίων ςρατείαν ἐπὶ Παρθυαίους ἱκανὸν ἡγοῦμαι τούτου τεκμήριον· ὡς δ' αὔτως τὴν ἐπὶ Γερμανοὺς, καὶ Κελτοὺς, ἐν ἕλεσι καὶ δρυμοῖς ἀβάτοις ἐρημίαις τε τοπομαχούντων τῶν βαρβάρων, καὶ τὰ ἐγγὺς πόῤῥω ποιούντων τοῖς ἀγνοοῦσι, καὶ τὰς ὁδοὺς ἐπικρυπτομένων, καὶ τὰς εὐπορίας τροφῆς τε καὶ τῶν ἄλλων.

Τὸ μὲν δὴ πλέον, ὥσπερ εἴρηται, πρὸς τοὺς ἡγεμονικοὺς βίους καὶ τὰς χρείας. Ἔςι δὲ καὶ τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας καὶ πολιτικῆς τὸ πλέον περὶ τοὺς ἡγεμονικοὺς βίους. Σημεῖον δὲ· τὰς γὰρ τῶν πολιτειῶν διαφορὰς ἀπὸ τῶν ἡγεμονιῶν διακρίνομεν, ἄλλην μὲν ἡγεμονίαν τιθέντες τὴν μοναρχίαν, ἣν καὶ βασιλείαν καλοῦμεν, ἄλλην δὲ τὴν ἀριςοκρατίαν, τρίτην δὲ, 11.
τὴν δημοκρατίαν. Τοσαύτας δὲ καὶ τὰς πολιτείας νομίζομεν, ὁμωνύμως καλοῦντες ὡς ἂν ἀπ' ἐκείνων τὴν ἀρχὴν ἐχούσας τῆς εἰδοποιίας. Ἄλλος γὰρ νόμος τὸ τοῦ βασιλέως πρόςαγμα, ἄλλος δὲ τὸ τῶν ἀρίςων, καὶ ἄλλος τὸ τοῦ δήμου. Τύπος δὲ καὶ σχῆμα πολιτείας ὁ νόμος. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ δίκαιον εἴπόν τινες τὸ τοῦ κρείττονος συμφέρον. Εἴπερ οὖν ἡ πολιτικὴ φιλοσοφία περὶ τοὺς ἡγεμόνας τὸ πλέον ἐςὶν, ἔςι δὲ καὶ ἡ γεωγραφία περὶ τὰς ἡγεμονικὰς χρείας, ἔχοι ἄν τι πλεονέκτημα καὶ αὐτὴ παρὰ τοῦτο. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ πλεονέκτημα πρὸς τὰς πράξεις.

Ἔχει δέ τινα καὶ θεωρίαν οὐ φαύλην ἡ πραγματεία, τὴν μὲν τεχνικήν τε καὶ μαθηματικὴν καὶ φυσικὴν, τὴν δὲ ἐν ἱςορίᾳ καὶ μύθοις κειμένην, οὐδὲν οὖσι πρὸς τὰς πράξεις. Οἷον εἴ τις λέγοι τὰ περὶ τὴν Ὀδυσσέως πλάνην καὶ Μενελάου, καὶ Ἰάσονος, εἰς φρόνησιν μὲν οὐδὲν ἂν συλλαμβάνειν δόξειεν, ἣν ὁ πράττων ζητεῖ, πλὴν εἰ καταμίσγοι καὶ τῶν γενομένων ἀναγ-

11. καίων τὰ παραδείγματα χρήσιμα· διαγωγὴν δ' ὅμως πορίζοι ἂν οὐκ ἀνελεύθερον τῷ ἐπιβάλλοντι ἐπὶ τοὺς τόπους τοὺς παρασχόντας τὴν μυθοποιΐαν. Καὶ γὰρ τοῦτο ζητοῦσιν οἱ πράττοντες, διὰ τὸ ἔνδοξον, ἢ τὸ ἡδύ, ἀλλ' οὐκ ἐπιπολύ· μᾶλλον γὰρ σπουδάζουσιν, ὡς εἰκὸς, περὶ τὰ χρήσιμα. Διόπερ καὶ τῷ γεωγράφῳ τούτων μᾶλλον, ἢ ἐκείνων, ἐπιμελητέον. Ὡς δ' αὕτως ἔχει καὶ περὶ τῆς ἱςορίας καὶ περὶ τῶν μαθημάτων· καὶ γὰρ τούτων τὸ χρήσιμον ἀεὶ μᾶλλον ληπτέον, καὶ τὸ πιςότερον.

Μάλιςα δὲ δοκεῖ, καθάπερ εἴρηται, γεωμετρίας τε καὶ ἀςρονομίας δεῖν τῇ τοιαύτῃ ὑποθέσει. Καὶ δεῖ μὲν ὡς ἀληθῶς· σχήματα γὰρ καὶ κλίματα καὶ μεγέθη, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τούτοις οἰκεῖα, οὐχ οἷόν τε λαβεῖν καλῶς, ἄνευ τῆς τοιαύτης μεθόδου. Ἀλλ', ὥσπερ τὰ περὶ τὴν ἀναμέτρησιν τῆς ὅλης γῆς, ἐν ἄλλοις δεικνύουσιν, ἐνταῦθα δὲ ὑποθέσθαι δεῖ, καὶ πιςεῦσαι τοῖς ἐκεῖ δεικνυθεῖσιν· ὑποθέσθαι δὲ καὶ σφαιροειδῆ μὲν τὸν κόσμον, σφαιροειδῆ δὲ καὶ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἔτι δὲ τούτων πρότερον, τὴν ἐπὶ τὸ μέσον τῶν σωμάτων φοράν· αὐτὸ μόνον, ὅ τι τῆς αἰσθήσεως ἢ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν ἐγγύς ἐςιν, εἰ ἄρα, ἐπισημηνάμενον ἐν κεφαλαίῳ μικρὰ, οἷον ὅτι ἡ γῆ σφαιροειδὴς, ἐκ μὲν τῆς ἐπὶ τὸ μέσον φορᾶς, πόρρωθεν ὑπόμνησις· καὶ τὸ, ἕκαςον σῶμα ἐπὶ τὸ αὑτοῦ ἄρτημα νεύειν, ἐκ δὲ τῶν κατὰ πελάγη καὶ
12. τὸν οὐρανὸν φαινομένων, ἐγγύθεν· καὶ γὰρ ἡ αἴσθησις ἐπιμαρτυρεῖν δύναται, καὶ ἡ κοινὴ ἔννοια. Φανερῶς γὰρ ἐπιπροσθεῖ τοῖς πλέουσιν ἡ κυρτότης τῆς θαλάττης, ὥςτε μὴ προσβάλλειν τοῖς πόρρωθεν φέγγεσι, τοῖς ἐπ' ἴσον ἐξηρμένοις τῇ ὄψει· ἐξαρθέντα γοῦν πλέον τῆς ὄψεως ἐφάνη, καίτοι πλέον ἀποσχόντα αὐτῆς· ὁμοίως δὲ καὶ αὐτὴ μετεωρισθεῖσα εἶδε τὰ κεκρυμμένα πρότερον. Ὅπερ δηλοῖ καὶ ὁ Ποιητὴς· τοιοῦτον γάρ ἐςι καὶ τὸ·

Ὀξὺ μάλα προϊδών, μεγάλου ὑπὸ κύματος ἀρθείς.

Καὶ τοῖς προσπλέουσι δὲ ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἀπογυμνοῦται τὰ 12.
πρόσγαια μέρη, καὶ τὰ φανέντα ἐν ἀρχαῖς ταπεινὰ ἐξαίρεται μᾶλλον. Τῶν τε οὐρανίων ἡ περιφορὰ ἐναργής ἐςι καὶ ἄλλως, καὶ ἐκ τῶν γνωμονικῶν. Ἐκ δὲ τούτων εὐθὺς ὑποτείνει καὶ ἡ ἔννοια, ὅτι, ἐρριζωμένης ἐπ' ἄπειρον τῆς γῆς, οὐκ ἂν ἡ τοιαύτη περιφορὰ συνέβαινε. Καὶ τὰ περὶ τῶν κλιμάτων δὲ, ἐν τοῖς περὶ τῶν οἰκήσεων δείκνυται.

Νυνὶ δὲ ἐξ ἑτοίμου δεῖ λαβεῖν ἔνια, καὶ ταῦθ' ὅσα τῷ πολιτικῷ καὶ τῷ ςρατηλάτῃ χρήσιμα. Οὔτε γὰρ οὕτω δεῖ ἀγνοεῖν τὰ περὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν θέσιν τῆς γῆς, ὥστ', ἐπειδὰν γένηται κατὰ τόπους, καθ' οὓς ἐξήλλακταί τινα τῶν φαινομένων τοῖς πολλοῖς ἐν τῷ οὐρανῷ, ταράσσεσθαι καὶ τοιαῦτα λέγειν·

Ὦ φίλοι, οὐ γάρ τ' ἴδμεν ὅπῃ ζόφος, οὐδ' ὅπῃ Ἠὼς,
Οὐδ' ὅπῃ Ἥλιος φαεσίμβροτος εἴσ' ὑπὸ γαῖαν,
Οὐδ' ὅπῃ ἀνεῖται.

οὐθ' οὕτως ἀκριβοῦν, ὥστε τὰς πανταχοῦ συνανατολάς τε καὶ συγκαταδύσεις, καὶ συμμεσουρανήσεις, καὶ ἐξάρματα πόλων, καὶ τὰ κατὰ κορυφὴν σημεῖα, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα κατὰ τὰς μεταπτώσεις τῶν ὁριζόντων ἅμα καὶ τῶν ἀρκτικῶν διαφέροντα ἁπαντᾷ, τὰ μὲν πρὸς τὴν ὄψιν, τὰ δὲ καὶ τῇ φύσει, γνωρίζειν ἅπαντα. Ἀλλὰ τὰ μὲν μηδ' ὅλως φροντίζειν, πλὴν εἰ θέας φιλοσόφου χάριν· τοῖς δὲ πιςεύειν, κἂν μὴ βλέπῃ τὸ διατί· καὶ γὰρ τοῦτο τοῦ φιλοσοφοῦντος μόνου· τῷ δὲ πολιτικῷ σχολῆς οὐ τοσαύτης μέτεςιν, ἢ οὐκ ἀεί. Οὐ μὴν οὐδ' οὕτως ὑπάρχειν ἁπλοῦν δεῖ τὸν ἐντυγχάνοντα τῇ γραφῇ ταύτῃ, καὶ ἀργὸν, ὥστε μηδὲ σφαῖραν ἰδεῖν, μηδὲ κύκλους ἐν αὐτῇ, τοὺς μὲν παραλλήλους, τοὺς δ' ὀρθίους πρὸς τούτους, τοὺς δὲ λοξούς· μηδὲ 13.
τροπικῶν τε, καὶ ἰσημερινῶν, καὶ ζωδιακοῦ θέσιν, δι' οὗ φερόμενος ὁ ἥλιος τρέπεται, καὶ διαφορὰς διδάσκει κλιμάτων τε καὶ ἀνέμων. Ταῦτα γὰρ καὶ τὰ περὶ τοὺς ὁρίζοντας, καὶ τοὺς

15. ἀρκτικοὺς, καὶ ὅσα ἄλλα κατὰ τὴν πρώτην ἀγωγὴν τὴν εἰς τὰ μαθήματα παραδίδοται, μὴ κατανοήσας τις ὅλως, πῶς δύναται παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις ἐνταῦθα; Ὁ δὲ μηδ' εὐθεῖαν γραμμὴν, ἢ περιφερῆ, μηδὲ κύκλον εἰδὼς, μηδὲ σφαιρικὴν ἐπιφάνειαν, ἢ ἐπίπεδον, μηδ' ἐν τῷ οὐρανῷ, μηδὲ τοὺς ἑπτὰ τῆς μεγάλης ἄρκτου ἀςέρας καταμαθὼν, μηδ' ἄλλο τι τῶν τοιούτων μηδὲν, ἢ οὐκ ἂν δέοιτο τῆς πραγματείας ταύτης, ἢ οὐχὶ νῦν, ἀλλ' ἐκείνοις ἐντυχὼν πρότερον, ὧν χωρὶς οὐκ ἂν εἴη γεωγραφίας οἰκεῖος.

Ἁπλῶς δὲ, κοινὸν εἶναι τὸ σύγγραμμα τοῦτο δεῖ, καὶ πολιτικὸν, καὶ δημωφελὲς ὁμοίως, ὥσπερ καὶ τὴν τῆς ἱςορίας γραφήν. Κἀκεῖ δὲ πολιτικὸν λέγομεν οὐχὶ τὸν παντάπασιν ἀπαίδευτον, ἀλλὰ τὸν μετασχόντα τῆς τε ἐγκυκλίου καὶ συνήθους ἀγωγῆς τοῖς ἐλευθέροις, καὶ τοῖς φιλοσοφοῦσιν· οὐδὲ γὰρ ἂν οὔτε ψέγειν δύναιτο καλῶς, οὔτ' ἐπαινεῖν, οὐδὲ κρίνειν ὅσα μνήμης ἄξια τῶν γεγονότων, ὅτῳ μηδὲν ἐμέλησεν ἀρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ τῶν εἰς ταῦτα λόγων. Οὕτως δὲ καὶ οἱ τοὺς λιμένας καὶ τοὺς περίπλους καλουμένους πραγματευθέντες, ἀτελῆ τὴν ἐπίσκεψιν ποιοῦνται, μὴ προςιθέντες ὅσα ἐκ τῶν μαθημάτων καὶ ἐκ τῶν οὐρανίων συνάπτειν προσῆκε.

Διόπερ ἡμεῖς πεποιηκότες ὑπομνήματα ἱςορικὰ χρήσιμα, ὡς ὑπολαμβάνομεν, εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ πολιτικὴν φιλοσοφίαν, ἔγνωμεν προσθεῖναι καὶ τήνδε τὴν σύνταξιν· ὁμοειδὴς γὰρ καὶ αὐτὴ, καὶ πρὸς τοὺς αὐτοὺς ἄνδρας, καὶ μάλιςα τοὺς ἐν ταῖς ὑπεροχαῖς. Ἔτι δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ ἐκεῖ τὰ περὶ τοὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας καὶ βίους τυγχάνει μνήμης, τὰ δὲ μικρὰ καὶ ἄδοξα παραλείπεται, κἀνταῦθα δεῖ τὰ μικρὰ καὶ τὰ ἀφανῆ παραπέμπειν, ἐν δὲ τοῖς ἐνδόξοις καὶ μεγάλοις, καὶ ἐν οἷς τὸ πραγματικὸν καὶ εὐμνημόνευτον καὶ ἡδὺ, διατρίβειν. Καθάπερ γε καὶ ἐν τοῖς κολοσσικοῖς ἔργοις, οὐ τὸ καθ' ἕκαςον ἀκριβὲς

ζητοῦμεν,

ζητοῦμεν, ἀλλὰ τοῖς καθόλου προσέχομεν μᾶλλον, εἰ καλῶς τὸ ὅλον· οὕτως κἀν τούτοις ποιεῖσθαι δεῖ τὴν κρίσιν. Κολοσ- 14.
σουργία γάρ τις καὶ αὕτη, τὰ μεγάλα φροντίζουσα πῶς ἔχει, καὶ τὰ ὅλα, πλὴν εἴ τι κινεῖν δύναται καὶ τῶν μικρῶν τὸν φιλειδήμονα καὶ τὸν πραγματικόν. Ὅτι μὲν οὖν σπουδαῖον τὸ προκείμενον ἔργον, καὶ φιλοσόφῳ προσῆκον, τοσαῦτα εἰρήσθω.

ΚΕΦ. Β.

Εἰ δὲ, πολλῶν προειπόντων, ἐπιχειροῦμεν καὶ αὐτοὶ λέγειν περὶ τῶν αὐτῶν, οὔπω μεμπτέοι, ἂν μὴ καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον διελεγχθῶμεν ἐκείνοις ἅπαντα λέγοντες. Ὑπολαμβάνομεν δ', ἄλλων ἄλλο τὶ κατορθωσάντων, πολὺ μέρος ἔτι τοῦ ἔργου λείπεσθαι· πρὸς οὓς ἂν καὶ μικρὸν προσλαβεῖν δυνηθῶμεν, ἱκανὴν δεῖ τίθεσθαι πρόφασιν τῆς ἐπιχειρήσεως. Καὶ γὰρ δὴ πολύ τι τοῖς νῦν ἡ τῶν Ῥωμαίων ἐπικράτεια, καὶ τῶν Παρθυαίων, τῆς τοιαύτης ἐμπειρίας προσδέδωκε· καθάπερ τοῖς μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου στρατείαν, ὥς φησιν Ἐρατοσθένης. Ὁ μὲν γὰρ τῆς Ἀσίας πολλὴν ἀνεκάλυψεν ἡμῖν, καὶ τῶν βορείων τῆς Εὐρώπης ἅπαντα μέχρι τοῦ Ἴστρου· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὰ ἑσπέρια τῆς Εὐρώπης ἅπαντα μέχρις Ἄλβιος ποταμοῦ, τοῦ τὴν Γερμανίαν δίχα διαιροῦντος, τά τε πέραν τοῦ Ἴστρου, τὰ μέχρι Τύρα ποταμοῦ· τὰ δὲ ἐπέκεινα μέχρι Μαιωτῶν, καὶ τῆς εἰς Κόλχους τελευτώσης παραλίας, Μιθριδάτης ὁ ἐπικληθεὶς Εὐπάτωρ ἐποίησε γνώριμα, καὶ οἱ ἐκείνου στρατηγοί· οἱ δὲ Παρθυαῖοι τὰ περὶ τὴν Ὑρκανίαν, καὶ τὴν Βακτριανὴν, καὶ τοὺς ὑπὲρ τούτων Σκύθας, γνωριμωτέρους ἡμῖν ἐποίησαν, ἧττον γνωριζομένους ὑπὸ τῶν πρότερον· Ὥς' ἔχοιμεν ἄν τι λέγειν πλέον τῶν πρὸ ἡμῶν. Ὁρᾶν δὲ ἔστι τοῦτο μάλιστα ἐν τοῖς λόγοις τοῖς πρὸς τοὺς πρὸ ἡμῶν· ἧττον μὲν τοὺς πάλαι, μᾶλλον δὲ τοὺς μετ' Ἐρατοσθέ-

14. νη, καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον· οὓς εἰκὸς, ὅσῳ περ πολυμαθέστεροι τῶν πολλῶν γεγόνασι, τοσούτῳ δυσελεγκτοτέρους εἶναι τοῖς ὕστερον, ἄν τι πλημμελῶς λέγωσιν. Εἰ δ' ἀναγκασθησόμεθά που τοῖς αὐτοῖς ἀντιλέγειν, οἷς μάλιστα ἐπακολουθοῦμεν κατ' ἄλλα, δεῖ συγγνώμην ἔχειν. Οὐ γὰρ πρόκειται πρὸς ἅπαντας ἀντιλέγειν· ἀλλὰ τοὺς μὲν πολλοὺς ἐᾷν, οἷς μηδὲ ἀκολουθεῖν ἄξιον· ἐκείνους δὲ διαιτᾷν, οὓς ἐν τοῖς πλείστοις κατορθωκότας ἴσμεν· Ἐπεὶ οὐδὲ πρὸς ἅπαντας φιλοσοφεῖν ἄξιον· πρὸς Ἐρατοσθένη δὲ καὶ Ποσειδώνιον, καὶ Ἵππαρχον, καὶ Πολύβιον, καὶ ἄλλους τοιούτους, καλόν.

15. Πρότερον δ' ἐπισκεπτέον Ἐρατοσθένη, παρατιθέντας ἅμα καὶ τὴν Ἱππάρχου πρὸς αὐτὸν ἀντιλογίαν. Ἔστι δ' ὁ Ἐρατοσθένης οὔθ' οὕτως εὐκατατρόχαστος, ὥστε μηδ' Ἀθήνας αὐτὸν ἰδεῖν φάσκειν (ὅπερ Πολέμων ἐπιχειρεῖ δεικνύναι), οὔτ' ἐπὶ τοσοῦτον πιστὸς, ἐφ' ὅσον παρεδέξαντό τινες, καίπερ πλείστοις ἐντυχὼν, ὡς εἴρηκεν αὐτὸς, ἀγαθοῖς ἀνδράσιν. Ἐγένοντο γὰρ, φησὶν ὁ Ἐρατοσθένης, ὡς οὐδέ ποτε, κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ὑφ' ἕνα περίβολον καὶ μίαν πόλιν οἱ κατ' Ἀρίστωνα καὶ Ἀρκεσίλαον ἀνθήσαντες φιλόσοφοι. Οὐχ ἱκανὸν δ' οἶμαι τοῦτο, ἀλλὰ τὸ κρίνειν καλῶς, οἷς μᾶλλον προσιτέον. Ὁ δὲ Ἀρκεσίλαον καὶ Ἀρίστωνα τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀνθησάντων κορυφαίους τίθησιν· Ἀπελλῆς τε αὐτῷ πολύς ἐστι καὶ Βίων, ὃν φησι πρῶτον ἀνθινὰ περιβαλεῖν φιλοσοφίαν. Ἀλλ' ὅμως πολλάκις εἰπεῖν ἄν τινα ἐπ' αὐτῷ τοῦτο,

Οἷον ἐκ ῥακέων ὁ Βίων!

Ἐν αὐταῖς γὰρ ταῖς ἀποφάσεσι ταύταις ἱκανὴν ἀσθένειαν ἐμφαίνει τῆς ἑαυτοῦ γνώμης· ὃς τοῦ Ζήνωνος τοῦ Κιτιέως γνώριμος γενόμενος Ἀθήνησι, τῶν μὲν ἐκεῖνον διαδεξαμένων οὐδενὸς μέμνηται· τοὺς δ' ἐκείνῳ διενεχθέντας, καὶ ὧν διαδοχὴ οὐδεμία σώζεται, τούτους ἀνθῆσαι φησὶ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον.

Δηλοῖ δὲ καὶ ἡ περὶ τῶν ἀγαθῶν ἐκδοθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ πραγ- 15.
ματεία, καὶ μελέτη, καὶ εἴτι ἄλλο τοιοῦτο, τὴν ἀγωγὴν αὐτοῦ· διότι μέσος ἦν τοῦ τε βουλομένου φιλοσοφεῖν, καὶ τοῦ μὴ θαρροῦντος ἐγχειρίζειν ἑαυτὸν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἀλλὰ μόνον μέχρι τοῦ δοκεῖν προϊόντος, ἢ καὶ παράδασίν τινα ταύτην ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν ἐγκυκλίων πεπορισμένου, πρὸς διαγωγὴν, ἢ καὶ παιδιάν. Τρόπον δέ τινα καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐςὶ τοιοῦτος. Ἀλλὰ ἐκεῖνα ἐάσθω. Πρὸς δὲ τὰ νῦν ἐπιχειρητέον, ὅσα δύναιτ' ἂν ἐπανορθοῦν τὴν γεωγραφίαν· καὶ πρῶτον ὅπερ ἀρτίως ὑπεθέμεθα.

Ποιητὴν γὰρ ἔφη πάντα ςοχάζεσθαι ψυχαγωγίας, οὐ διδασκαλίας. Τοὐναντίον δ' οἱ παλαιοὶ, φιλοσοφίαν τινὰ λέγουσι πρώτην τὴν ποιητικὴν, εἰσάγουσαν εἰς τὸν βίον ἡμᾶς ἐκ νέων, καὶ διδάσκουσαν ἤθη, καὶ πάθη, καὶ πράξεις, μεθ' ἡδονῆς· οἱ δ' ἡμέτεροι, καὶ μόνον ποιητὴν ἔφασαν εἶναι τὸν σοφόν. Διὰ τοῦτο καὶ τοὺς παῖδας αἱ τῶν Ἑλλήνων πόλεις πρώτιςα διὰ τῆς ποιητικῆς παιδεύουσιν, οὐ ψυχαγωγίας χάριν δήπουθεν ψιλῆς, ἀλλὰ σωφρονισμοῦ· ὅπου γε καὶ οἱ μουσικοὶ ψάλλειν, 16.
καὶ αὐλεῖν, καὶ λυρίζειν διδάσκοντες, μεταποιοῦνται τῆς ἀρετῆς ταύτης· παιδευτικοί τε γὰρ εἶναί φασι καὶ ἐπανορθωτικοὶ τῶν ἠθῶν. Ταῦτα δ' οὐ μόνον παρὰ τῶν Πυθαγορείων ἀκούειν ἐςὶ λεγόντων, ἀλλὰ καὶ Ἀριςόξενος οὕτως ἀποφαίνεται. Καὶ Ὅμηρος δὲ τοὺς ἀοιδοὺς σωφρονιςὰς εἴρηκε· καθάπερ τὸν τῆς Κλυταιμνήςρας φύλακα,

Ὦ πόλλ' ἐπέτελλεν
Ἀτρείδης Τροίηνδε κιὼν εἴρυσθαι ἄκοιτιν.

Τόν τε Αἴγισθον οὐ πρότερον αὐτῆς περιγενέσθαι, πρὶν ἢ

Τὸν μὲν ἀοιδὸν ἄγων ἐς νῆσον ἐρήμην
Κάλλιπεν.
Τὴν δ' ἐθέλων ἐθέλουσαν ἀνήγαγεν ὄνδε δόμονδε.

16. Χωρὶς δὲ τούτων, ὁ Ἐρατοσθένης ἑαυτῷ μάχεται. Μικρὸν γὰρ πρὸ τῆς λεχθείσης ἀποφάσεως, ἐναρχόμενος τοῦ περὶ τῆς γεωγραφίας λόγου, φησὶν ἅπαντας καταρχὰς φιλοτίμως ἔχειν εἰς τὸ μέσον φέρειν τὴν ὑπερ τῶν τοιούτων ἱςορίαν. Ὅμηρον γοῦν ὑπέρ τε τῶν Αἰθιόπων ὅσα ἐπύθετο καταχωρίσαι εἰς τὴν ποίησιν, καὶ περὶ τῶν κατ' Αἴγυπτον, καὶ Λιβύην· τὰ δὲ δὴ κατὰ τὴν Ἑλλάδα, καὶ τοὺς σύνεγγυς τόπους, καὶ λίαν περιέργως ἐξενηνοχέναι, πολυτρήρωνα μὲν τὴν Θίσβην λέγοντα, Ἁλίαρτον δὲ ποιήεντα, ἐσχατόωσαν δὲ Ἀνθηδόνα, Λίλαιαν δὲ πηγῆς ἔπι Κηφισοῖο· καὶ οὐδεμίαν προσθήκην κενῶς ἀπορρίπτειν. Πότερον οὖν ὁ ποιῶν ταῦτα ψυχαγωγοῦντι ἔοικεν ἢ διδάσκοντι; διδάσκοντι, νὴ Δία.—Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως εἴρηκε· τὰ δ' ἔξω τῆς αἰσθήσεως, καὶ οὗτος, καὶ οἱ ἄλλοι τερατολογίας μυθικῆς πεπληρώκασιν.—Οὐκοῦν ἐχρῆν οὕτως εἰπεῖν, ὅτι ποιητὴς πᾶς τὰ μὲν ψυχαγωγίας χάριν μόνον ἐκφέρει, τὰ δὲ διδασκαλίας· ὁ δ' ἐπήνεγκεν, ὅτι ψυχαγωγίας μόνον, διδασκαλίας δ' οὔ. Καὶ προσεξεργάζεταί γε, πυνθανόμενος τί συμβάλλεται πρὸς ἀρετὴν ποιητοῦ, πολλῶν ὑπάρξαι τόπων ἔμπειρόν, ἢ ςρατηγίας, ἢ γεωργίας, ἢ ῥητορικῆς, ἢ οἷα δὴ περιποιεῖν αὐτῷ τινες ἐβουλήθησαν; Τὸ μὲν οὖν ἅπαντα ζητεῖν περιποιεῖν αὐτῷ, προεκπίπτοντος ἄν τις θείη τῇ φιλοτιμίᾳ· ὡς ἂν εἴ τις, φησὶν ὁ Ἵππαρχος, Ἀττικῆς Εἰρεσιώνης κατηγοροίη καὶ ἃ μὴ δύναται φέρειν μῆλα καὶ ὄχνας, οὕτως ἐκείνου πᾶν μάθημα, καὶ πᾶσαν τέχνην. Τοῦτο μὲν δὴ ὀρθῶς ἂν λέγοις, ὦ Ἐρατόσθενες· ἐκεῖνα δ' οὐκ ὀρθῶς· ἀφαιρούμενος αὐτὸν τὴν τοσαύτην πολυμάθειαν, καὶ τὴν ποιητικὴν, γραώδη μυθολογίαν ἀποφαίνων, ᾗ δέδοται
17. πλάττειν, φησὶν, ὃ ἂν αὐτῇ φαίνηται ψυχαγωγίας οἰκεῖον. Ἆρα γὰρ οὐδὲ τοῖς ἀκροωμένοις τῶν ποιητῶν οὐδὲν συμβάλλεται πρὸς ἀρετήν; λέγω δὲ, τὸ πολλῶν ὑπάρξαι τόπων ἔμπειρον, ἢ ςρατηγίας, ἢ γεωργίας, ἢ ῥητορικῆς, ἅπερ ἡ ἀκρόασις, ὡς εἰκὸς, περιποιεῖ.

Ἀλλαμὴν ταῦτά γε πάντα ὁ Ποιητὴς Ὀδυσσεῖ προσῆψεν, ὃν 17.
τῶν πάντων μάλιστα ἀρετῇ πάσῃ κοσμεῖ· οὗτος γὰρ αὐτῷ

Πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω.

οὗτος τε, ὁ

Εἰδὼς πανταίους τε δόλους, καὶ μήδεα πυκνά.

οὗτος δ' ὁ πτολίπορθος ἀεὶ λεγόμενος, καὶ τὸ Ἴλιον ἑλὼν

Βουλῇ καὶ μύθοισι, καὶ ἠπεροπηΐδι τέχνῃ.

Τούτου γ' ἑσπομένοιο, καὶ ἐκ πυρὸς αἰθομένοιο
Ἄμφω νοστήσαιμεν,

φησὶν ὁ Διομήδης. Καὶ μὴν ἐπί γε τῇ γεωργίᾳ σεμνύνεται· καὶ γὰρ ἐν ἀμητῷ,

Ἐν ποίῃ δρέπανον μὲν ἐγὼν εὐκαμπὲς ἔχοιμι,
Καὶ δὲ σὺ τοῖον ἔχοις·

καὶ ἐν ἀρότῳ,

Τῷ κέ μ' ἴδοις εἰ ὦλκα διηνεκέα προταμοίμην.

Καὶ οὐχ Ὅμηρος μὲν οὕτω φρονεῖ περὶ τούτων, οὐχὶ δὲ πάντες οἱ πεπαιδευμένοι μάρτυρι χρῶνται τῷ Ποιητῇ, ὡς ὀρθῶς λέγοντι, περὶ τοῦ τὴν τοιαύτην ἐμπειρίαν εἰς φρόνησιν συντείνειν μάλιστα·

Ἡ δὲ ῥητορικὴ φρόνησίς ἐστι δήπου περὶ λόγους· ἣν ἐπιδείκνυται παρ' ὅλην τὴν ποίησιν Ὀδυσσεὺς, ἐν τῇ Διαπείρᾳ, ἐν ταῖς Λιταῖς, ἐν τῇ Πρεσβείᾳ, ἐν ᾗ φησίν·

Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει,
Καὶ ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν,
Οὐκ ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆϊ γ' ἐρίσσειε βροτὸς ἄλλος.

Τίς ἂν οὖν ὑπολάβοι τὸν δυνάμενον ποιητὴν εἰσάγειν ῥητορεύοντας ἄλλους, καὶ στρατηγοῦντας, καὶ τἆλλα ἐπιδεικνυμένους τὰ τῆς ἀρετῆς ἔργα, αὐτὸν εἶναι τῶν φλυάρων ἕνα, καὶ τῶν θαυματοποιῶν, γοητεύειν μόνον καὶ κολακεύειν τὸν ἀκροατὴν δυνάμενον, ὠφελεῖν δὲ μηδέν; Πότερον δ', οὐδ' ἀρετὴν ποιητοῦ

17· λέγοιμεν ἂν ἡντινοῦν ἄλλην, ἢ τὴν μιμητικὴν τοῦ βίου διὰ λόγων; Πῶς ἂν οὖν μιμοῖτο ἄπειρος ὢν τοῦ βίου, καὶ ἄφρων; Οὐ γὰρ οὕτω φαμὲν τὴν τῶν ποιητῶν ἀρετὴν ὡσεὶ τεκτόνων, ἢ χαλκέων· ἀλλ' ἐκείνη μὲν ὠδενὸς ἔχεται καλοῦ, καὶ σεμνοῦ· ἡ δὲ ποιητικὴ συνέζευκται τῇ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ οὐχ οἷόν τε ἀγαθὸν γενέσθαι ποιητὴν, μὴ πρότερον γενηθέντα ἄνδρα ἀγαθόν.

Τὸ δὲ δὴ καὶ τὴν ῥητορικὴν ἀφαιρεῖσθαι τὸν Ποιητὴν, τελέως ἀφειδοῦντος ἡμῶν ἐςι. Τί γὰρ οὕτω ῥητορικὸν, ὡς
18. φράσις; τί δ' οὕτω ποιητικόν; τίς δ' ἀμείνων Ὁμήρου φράσαι; —Νὴ Δία! ἀλλ' ἑτέρα φράσις ἡ ποιητική.—Τῷ γε εἴδει, ὡς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ποιητικῇ, ἡ τραγικὴ, καὶ ἡ κωμικὴ· καὶ ἐν τῇ πεζῇ, ἡ ἱςορικὴ, καὶ ἡ δικανική. Ἆρα γὰρ οὐδὲ λόγος ἐςὶ γενικὸς, οὗ εἴδη ὁ ἔμμετρος καὶ ὁ πεζός; ἢ λόγος μὲν, ῥητορικὸς δὲ λόγος οὐκ ἔςι γενικὸς, καὶ φράσις καὶ ἀρετὴ λόγου; Ὡς δ' εἰπεῖν, ὁ πεζὸς λόγος, ὅ γε κατεσκευασμένος, μίμημα τοῦ ποιητικοῦ ἐςι. Πρώτιςα γὰρ ἡ ποιητικὴ κατασκευὴ παρῆλθεν εἰς τὸ μέσον, καὶ εὐδοκίμησεν· εἶτα ἐκείνην μιμούμενοι, λύσαντες τὸ μέτρον, τἆλλα δὲ φυλάξαντες τὰ ποιητικὰ, συνέγραψαν οἱ περὶ Κάδμον, καὶ Φερεκύδην, καὶ Ἑκαταῖον· εἶτα οἱ ὕςερον, ἀφαιροῦντες ἀεί τι τῶν τοιούτων, εἰς τὸ νῦν εἶδος κατήγαγον, ὡς ἂν ἀπὸ ὕψους τινός· καθάπερ ἄν τις καὶ τὴν κωμῳδίαν φαίη λαβεῖν τὴν σύςασιν, ἀπὸ τῆς τραγῳδίας καὶ τοῦ κατ' αὐτὴν ὕψους καταβιβασθεῖσαν εἰς τὸ λογοειδὲς νυνὶ καλούμενον. Καὶ τὸ ἀείδειν δὲ ἀντὶ τοῦ φράζειν τιθέμενον παρὰ τοῖς πάλαι, ταὐτὸ τοῦτο ἐκμαρτυρεῖ, διότι πηγὴ καὶ ἀρχὴ φράσεως κατεσκευασμένης καὶ ῥητορικῆς ὑπῆρξεν ἡ ποιητική. Αὕτη γὰρ προσεχρήσατο τῷ μέλει κατὰ τὰς ἐπιδείξεις· τοῦτο δ' ἦν ἡ ᾠδὴ λόγος μεμελισμένος· ἀφ' οὗ δὴ ῥαψῳδίαν τ' ἔλεγον, καὶ τραγῳδίαν, καὶ κωμῳδίαν. Ὡς', ἐπειδὴ τὸ φράζειν πρώτιςα ἐπὶ τῆς ποιητικῆς ἐλέγετο φράσεως, αὕτη δὲ μετ' ᾠδῆς, τὸ ἀείδειν *αὐτοῖς*

τὸ αὐτὸ τῷ φράζειν ὑπῆρξε παρ' ἐκείνοις. Καταχρησαμένων 18.
δ' αὐτῶν θατέρῳ καὶ ἐπὶ τοῦ πεζοῦ λόγου, καὶ ἐπὶ θάτερον ἡ
κατάχρησις διέβη. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ πεζὸν λεχθῆναι τὸν ἄνευ τοῦ
μέτρου λόγον, ἐμφαίνει τὸν ἀπὸ ὕψους τινὸς καταβάντα καὶ
ὀχήματος εἰς τοὔδαφος.

Ἀλλ' οὐδὲ τὰ σύνεγγυς μόνον, ὥσπερ Ἐρατοσθένης εἴρηκε,
καὶ τὰ ἐν τοῖς Ἕλλησιν, ἀλλὰ καὶ τῶν πόρρω πολλὰ λέγει καὶ δι'
ἀκριβείας Ὅμηρος, καὶ μᾶλλόν γε τῶν ὕστερον μυθολογούντων,
οὐ πάντα τερατευόμενος, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐπιστήμην ἀλληγορῶν,
ἢ διασκευάζων, ἢ δημαγωγῶν, ἄλλα τε καὶ τὰ περὶ τὴν Ὀδυσ-
σέως πλάνην· περὶ ἧς πολλὰ διαμαρτάνει, τούς τ' ἐξηγητὰς
φλυάρους ἀποφαίνων, καὶ αὐτὸν τὸν Ποιητήν· περὶ ὧν ἄξιον
εἰπεῖν διὰ πλειόνων.

Καὶ πρῶτον, ὅτι τοὺς μύθους ἀπεδέξαντο οὐχ οἱ ποιηταὶ
μόνον, ἀλλὰ καὶ αἱ πόλεις πολὺ πρότερον καὶ οἱ νομοθέται, 19.
τοῦ χρησίμου χάριν, βλέψαντες εἰς τὸ φυσικὸν πάθος τοῦ
λογικοῦ ζώου· φιλειδήμων γὰρ ὁ ἄνθρωπος· προοίμιον δὲ
τούτου τὸ φιλόμυθον· ἐντεῦθεν οὖν ἄρχεται τὰ παιδία ἀκροᾶ-
σθαι καὶ κοινωνεῖν λόγων ἐπὶ πλεῖον. Αἴτιον δ', ὅτι καινολογία
τίς ἐστιν ὁ μῦθος, οὐ τὰ καθεστηκότα φράζων, ἀλλ' ἕτερα παρὰ
ταῦτα· ἡδὺ δὲ τὸ καινὸν, καὶ ὃ μὴ πρότερον ἔγνω τίς· τοῦτο δ'
αὐτό ἐστι καὶ τὸ ποιοῦν φιλειδήμονα. Ὅταν δὲ προσῇ καὶ τὸ
θαυμαστὸν, καὶ τὸ τερατῶδες, ἐπιτείνει τὴν ἡδονὴν, ἥπερ ἐστὶ
τοῦ μανθάνειν φίλτρον. Κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ἀνάγκη τοιούτοις
δελέασι χρῆσθαι· προϊούσης δὲ τῆς ἡλικίας ἐπὶ τὴν τῶν ὄντων
μάθησιν ἄγειν, ἤδη τῆς διανοίας ἐρρωμένης, καὶ μηκέτι
δεομένης κολάκων. Καὶ ἰδιώτης δὲ πᾶς καὶ ἀπαίδευτος τρόπον
τινὰ παῖς ἐστι, φιλομυθεῖ τε ὡσαύτως· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ πεπαι-
δευμένος μετρίως· οὐδὲ γὰρ οὗτος ἰσχύει τῷ λογισμῷ· πρόσεστι
δὲ καὶ τὸ ἐκ παιδὸς ἔθος. Ἐπεὶ δ' οὐ μόνον ἡδὺ, ἀλλὰ καὶ

19. φοβερὸν, τὸ τερατῶδες, ἀμφοτέρων ἐςὶ χρεία τῶν εἰδῶν, πρός τε τοὺς παῖδας, καὶ τοὺς ἐν ἡλικίᾳ. Τοῖς τε γὰρ παισὶ προσφέρομεν τοὺς ἡδεῖς μύθους εἰς προτροπὴν· εἰς ἀποτροπὴν δὲ τοὺς φοβερούς. Ἡ τε γὰρ Λάμια μῦθός ἐςι, καὶ ἡ Γοργὼ, καὶ ὁ Ἐφιάλτης, καὶ ἡ Μορμολύκη. Οἵ τε πολλοὶ τῶν τὰς πόλεις οἰκούντων εἰς μὲν προτροπὴν ἄγονται τοῖς ἡδέσι τῶν μύθων, ὅταν ἀκούωσι τῶν ποιητῶν ἀνδραγαθήματα μυθώδη διηγουμένων· οἷον Ἡρακλέους ἄθλους, ἢ Θησέως, ἢ τιμὰς παρὰ τῶν θεῶν νεμομένας, ἢ νὴ Δία ὁρῶσι γραφὰς, ἢ ξόανα, ἢ πλάσματα, τοιαύτην τινὰ περιπέτειαν ὑποσημαίνοντα μυθώδη· εἰς ἀποτροπὴν δὲ, ὅταν κολάσεις παρὰ θεῶν, καὶ φόβους, καὶ ἀπειλὰς, ἢ διὰ λόγων, ἢ διὰ κτύπων ἀώρων τινῶν προσδέχωνται, ἢ καὶ πιςεύωσι περιπεσεῖν τινας. Οὐ γὰρ ὄχλον τε γυναικῶν, καὶ παντὸς χυδαίου πλήθους ἐπαγαγεῖν λόγῳ δυνατὸν φιλοσόφῳ, καὶ προσκαλέσασθαι πρὸς εὐσέβειαν καὶ ὁσιότητα καὶ πίςιν, ἀλλὰ δεῖ, νὴ Δία, καὶ δεισιδαιμονίας· τοῦτο δ' οὐκ ἄνευ μυθοποιΐας, καὶ τερατείας. Κεραυνὸς γὰρ, καὶ αἰγὶς, καὶ τρίαινα, καὶ λαμπάδες, καὶ δράκοντες, καὶ θυρσόλογχα τῶν θεῶν ὅπλα, μῦθοι, καὶ πᾶσα θεολογία ἀρχαϊκή. Ταῦτα δ' ἀπεδέξαντο οἱ τὰς πολιτείας καταςησάμενοι μορμολύκας τινὰς

20. πρὸς τοὺς νηπιόφρονας· Τοιαύτης δὲ τῆς μυθοποιΐας οὔσης, καὶ καταςρεφούσης εἰς τὸ κοινωνικὸν, καὶ τὸ πολιτικὸν τοῦ βίου σχῆμα, καὶ τὴν τῶν ὄντων ἱςορίαν, οἱ μὲν ἀρχαῖοι τὴν παιδικὴν ἀγωγὴν ἐφύλαξαν μέχρι τῶν τελείων ἡλικιῶν, καὶ διὰ ποιητικῆς ἱκανῶς σωφρονίζεσθαι πᾶσαν ἡλικίαν ὑπέλαβον. Χρόνοις δ' ὕςερον ἡ τῆς ἱςορίας γραφὴ, καὶ ἡ νῦν φιλοσοφία παρελήλυθεν εἰς μέσον. Αὕτη μὲν οὖν πρὸς ὀλίγους, ἡ δὲ ποιητικὴ δημωφελεςέρα, καὶ θέατρα πληροῦν δυναμένη· ἡ δὲ δὴ τοῦ Ὁμήρου ὑπερβαλλόντως. Καὶ οἱ πρῶτοι δὲ ἱςορικοὶ, καὶ φυσικοὶ, μυθογράφοι.

Ἅτε δὲ πρὸς τὸ παιδευτικὸν εἶδος ἀναφέρων τοὺς μύθους ὁ 20.
Ποιητὴς, ἐφρόντισε πολὺ μέρος τἀληθοῦς· ἐν δ' ἐτίθει καὶ ψεῦδος· τὸ μὲν ἀποδεχόμενος, τῷ δὲ δημαγωγῶν, καὶ στρατηγῶν τὰ πλήθη.

Ὡς δ' ὅτε τις χρυσὸν περιχεύεται ἀργύρῳ ἀνὴρ·

οὕτως ἐκεῖνος ταῖς ἀληθέσι περιπετείαις προσετίθει μῦθον, ἡδύνων καὶ κοσμῶν τὴν φράσιν· πρὸς δὲ τὸ αὐτὸ τέλος τοῦ ἱστορικοῦ, καὶ τοῦ τὰ ὄντα λέγοντος, βλέπων. Οὕτω δὴ τόν τε Ἰλιακὸν πόλεμον γεγονότα παραλαβὼν, ἐκόσμησε ταῖς μυθοποιίαις, καὶ τὴν Ὀδυσσέως πλάνην ὡσαύτως. Ἐκ μηδενὸς δὲ ἀληθοῦς ἀνάπτειν κενὴν τερατολογίαν, οὐχ Ὁμηρικόν. Προσπίπτει γὰρ, ὡς εἰκὸς, ὡς πιθανώτερον ἂν οὕτω τις ψεύδοιτο, εἰ καταμίσγοι τι καὶ αὐτῶν τῶν ἀληθινῶν· ὅπερ καὶ Πολύβιός φησι περὶ τῆς Ὀδυσσέως πλάνης ἐπιχειρῶν· τοιοῦτο δ' ἐστὶ καὶ τὸ,

Ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα.

Οὐ γὰρ πάντα, ἀλλὰ πολλὰ, ἐπεὶ οὐκ ἂν ἦν ἐτύμοισιν ὁμοῖα. Ἔλαβεν οὖν παρὰ τῆς ἱστορίας τὰς ἀρχάς. Καὶ γὰρ τὸν Αἴολον δυνασεῦσαί φασι τῶν περὶ τὴν Λιπάραν νήσων, καὶ τῶν περὶ τὴν Αἴτνην καὶ Λεοντίνην Κύκλωπας, καὶ Λαιστρυγόνας ἀξένους τινάς· διὸ καὶ τὰ περὶ τὸν Πορθμὸν ἀπροσπέλαστα εἶναι τοῖς τότε, καὶ τὴν Χάρυβδιν, καὶ τὸ Σκύλλαιον ὑπὸ λῃστῶν κατέχεσθαι. Οὕτω δὲ καὶ τοὺς ἄλλους τῶν ὑπὸ Ὁμήρου λεγομένων ἐν ἄλλοις τόποις ἱστοροῦμεν· οὕτω δὲ καὶ τοὺς Κιμμερίους εἰδὼς οἰκοῦντας τὸν Κιμμερικὸν Βόσπορον πρὸς Βορρᾶν, καὶ ζοφώδη, μετήγαγεν οἰκείως εἰς σκοτεινόν τινα τόπον, τὸν καθ' ᾅδην, χρήσιμον ὄντα πρὸς τὴν μυθοποιίαν τὴν ἐν τῇ πλάνῃ. Ὅτι δ' οἶδεν αὐτοὺς, οἱ χρονογράφοι δηλοῦσιν, ἢ μικρὸν πρὸ αὐτοῦ τὴν τῶν Κιμμερίων ἔφοδον, ἢ κατ' αὐτὸν ἀναγράφοντες.

Ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς Κόλχους εἰδὼς, καὶ τὸν Ἰάσονος πλοῦν

21. τὸν εἰς Αἶαν, καὶ τὰ περὶ Κίρκης καὶ Μηδείας μυθευομενα, καὶ ἱςορούμενα περὶ τῆς φαρμακείας, καὶ τῆς ἄλλης ὁμοιοτροπίας, συγγενείας τε ἔπλασε τῶν οὕτω διῳκισμένων, τῆς μὲν ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Πόντου, τῆς δ' ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, καὶ ἐξωκεανισμὸν ἀμφοῖν, τάχα καὶ τοῦ Ἰάσονος μέχρι τῆς Ἰταλίας πλανηθέντος· δείκνυται γάρ τινα σημεῖα, καὶ περὶ τὰ Κεραύνια ὄρη, καὶ περὶ τὸν Ἀδρίαν, καὶ ἐν τῷ Ποσειδωνιάτῃ κόλπῳ, καὶ ταῖς πρὸ τῆς Τυρρηνίας νήσοις, τῆς τῶν Ἀργοναυτῶν πλάνης σημεῖα. Προσέδοσαν δέ τι, καὶ αἱ Κυάνεαι, ἅσπερ Συμπληγάδας καλοῦσι πέτρας τινὲς, τραχὺν ποιοῦσαι τὸν διέκπλουν, τὸν διὰ τοῦ Βυζαντιακοῦ ςόματος· ὥστε παρὰ μὲν τὴν Αἶαν ἡ Αἰαίη, παρὰ δὲ τὰς Συμπληγάδας αἱ Πλαγκταὶ, καὶ ὁ δι' αὐτῶν πλοῦς τοῦ Ἰάσονος πιθανὸς ἐφάνη· παρὰ δὲ τὴν Σκύλλαν, καὶ τὴν Χάρυβδιν, ὁ διὰ τῶν σκοπέλων πλοῦς. Ἁπλῶς δ' οἱ τότε τὸ πέλαγος τὸ Ποντικὸν ὥσπερ ἄλλον τινὰ Ὠκεανὸν ὑπελάμβανον, καὶ τοὺς πλέοντας ἐκεῖσε ὁμοίως ἐκτοπίζειν ἐδόκουν, ὥσπερ τοὺς ἔξω Στηλῶν ἐπὶ πολὺ προϊόντας· καὶ γάρ μέγιςον τῶν καθ' ἡμᾶς ἐνομίζετο, καὶ διὰ τοῦτο κατ' ἐξοχὴν ἰδίως Πόντον προσηγόρευον, ὡς ποιητὴν τὸν Ὅμηρον. Ἴσως οὖν καὶ διὰ τοῦτο μετήνεγκε τὰ ἐκ τοῦ Πόντου πρὸς τὸν Ὠκεανὸν ὡς εὐπαράδεκτα, διὰ τὴν κατέχουσαν δόξαν. Οἶμαι δὲ καὶ τῶν Σολύμων τὰ ἄκρα τοῦ Ταύρου τὰ περὶ τὴν Λυκίαν ἕως Πισιδίας κατασχόντων τὰ ὑψηλότατα, καὶ τὰς ἀπὸ τῆς μεσημβρίας ὑπερβολὰς ἐπιφανεςάτας παρεχόντων τοῖς ἐντὸς τοῦ Ταύρου, καὶ μάλιςα τοῖς περὶ τὸν Πόντον, καθ' ὁμοιότητά τινα καὶ τούτους ἐξωκεανισθῆναι· φησὶ γάρ ἐπὶ τοῦ πλέοντος ἐν τῇ σχεδίᾳ·

Τὸν δ' ἐξ Αἰθιόπων ἀνιὼν κρείων Ἐνοσίχθων
Τηλόθεν ἐκ Σολύμων ὀρέων ἴδεν.

Τάχα δὲ καὶ τοὺς μονομμάτους Κύκλωπας ἐκ τῆς Σκυθικῆς ἱςορίας μετενήνοχε· τοιούτους γάρ τινας τοὺς Ἀριμασπούς

φασιν, οὓς ἐν τοῖς Ἀριμασπείοις ἔπεσιν ἐκδέδωκεν Ἀρισέας ὁ 21.
Προκοννήσιος.

Δεῖ δὲ ταῦτα προϋποθέμενον σκοπεῖν, τί λέγουσιν οἱ φήσαντες περὶ Σικελίαν ἢ Ἰταλίαν γενέσθαι τῷ Ὀδυσσεῖ τὴν πλάνην καθ' Ὅμηρον, ἢ μὴ γενέσθαι· ἔστι γὰρ ἀμφοτέρως τοῦτο δέξασθαι, καὶ βέλτιον, καὶ χεῖρον. Βέλτιον μὲν οὖν, ἂν οὕτω δέχηται, ὅτι πεισθεὶς ἐκεῖ τὴν πλάνην τῷ Ὀδυσσεῖ γενέσθαι, λαβὼν ἀληθῆ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, ποιητικῶς διεσκεύασε· τοῦτο γὰρ οἰκείως ἂν λέγοιτο περὶ αὐτοῦ· καὶ οὐ μόνον γε περὶ 22.
Ἰταλίαν, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων τῆς Ἰβηρίας ἐστὶν εὑρεῖν ἴχνη τῆς ἐκείνου πλάνης, καὶ ἄλλων πλειόνων. Χεῖρον δὲ, ἐάν τις καὶ τὴν διασκευὴν ὡς ἱστορίαν δέχηται, ἐκείνου Ὠκεανὸν, καὶ ᾅδην, καὶ Ἡλίου βόας, καὶ παρὰ θεαῖς ξενίας, καὶ μεταμορφώσεις, καὶ μεγέθη Κυκλώπων, καὶ Λαιστρυγόνων, καὶ μορφὴν Σκύλλης, καὶ διαστήματα πλοῦ, καὶ ἄλλα πλείω τοιαῦτα τερατογραφοῦντος φανερῶς. Οὔτε δὲ πρὸς τοῦτον ἄξιον ἀντιλέγειν, οὕτω φανερῶς καταψευδόμενον τοῦ Ποιητοῦ, καθάπερ οὐδ', εἰ φαίη, τοῦτον τὸν τρόπον γενέσθαι τὸν εἰς Ἰθάκην κατάπλουν τοῦ Ὀδυσσέως, καὶ τὴν μνηστηροφονίαν, καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ ἀγροῦ συστᾶσαν μάχην τοῖς Ἰθακησίοις πρὸς αὐτόν· οὔτε πρὸς τὸν δεξάμενον οἰκείως προσπλέκεσθαι δίκαιον.

Ὁ Ἐρατοσθένης δὲ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς ἀποφάσεις ἀπήντηκεν οὐκ εὖ. Πρὸς μὲν τὴν δευτέραν, ὅτι πειρᾶται διαβάλλειν τὰ φανερῶς ψευδῆ, καὶ οὐκ ἄξια λόγου, διὰ μακρῶν· πρὸς δὲ τὴν προτέραν, ποιητήν τε ἅπαντα ἀποφήνας φλύαρον, καὶ μήτε τόπων ἐμπειρίαν, μήτε τεχνῶν πρὸς ἀρετὴν συντείνειν νομίσας· τῶν τε μύθων, τῶν μὲν ἐν τόποις οὐ πεπλασμένοις πεφημισμένων, οἷον ἐν Ἰλίῳ καὶ Πηλίῳ καὶ Ἰδῃ, τῶν δὲ ἐν πεπλασμένοις, καθάπερ ἐν οἷς αἱ Γοργόνες, ἢ ὁ Γηρυόνης, ταύτης φησὶ τῆς ἰδέας εἶναι καὶ τοὺς κατὰ τὴν Ὀδυσσέως πλάνην λεγομένους·

22. τοὺς δὲ μὴ πεπλάσθαι λέγοντας, ἀλλ' ὑποκεῖσθαι, ἐξ αὐτοῦ τοῦ μὴ συμφωνεῖν ἐλέγχεσθαι ψευδομένους· τὰς γὰρ Σειρῆνας, τοὺς μὲν ἐπὶ τῆς Πελωριάδος καθιδρύειν, τοὺς δὲ ἐπὶ τῶν Σειρηνουσσῶν, πλείους ἢ δισχιλίους διεχουσῶν ςαδίους· εἶναι δ' αὐτὰς σκόπελον τρικόρυφον, διείργοντα τὸν Κυμαῖον καὶ Ποσειδωνιάτην κόλπον. Ἀλλ' οὔθ' ὁ σκόπελος οὗτός ἐςι τρικόρυφος, οὔθ' ὅλως κορυφοῦται πρὸς ὕψος· ἀλλὰ ἀγκών τις ἔκκειται μακρὸς, καὶ ςενὸς ἀπὸ τῶν κατὰ Σύρρεντον χωρίων ἐπὶ τὸν κατὰ Καπρίας πορθμὸν, ἐπὶ θάτερα μὲν τῆς ὀρεινῆς τὸ τῶν Σειρήνων ἱερὸν ἔχων, ἐπὶ θάτερα δὲ, πρὸς τῷ Ποσειδωνιάτῃ κόλπῳ νησίδια τρία προκείμενα, ἔρημα καὶ πετρώδη, ἃ καλοῦσι Σειρηνούσσας· ἐπ' αὐτῷ δὲ τῷ πορθμῷ τὸ Ἀθήναιον, ὥπερ ὁμωνυμεῖ καὶ ὁ ἀγκὼν αὐτός.

Ἀλλ' οὔτ', εἰ μὴ συμφωνοῦσιν οἱ τὴν ἱςορίαν τῶν τόπων παραδιδόντες, εὐθὺς ἐκβάλλειν δεῖ τὴν σύμπασαν ἱςορίαν· ἀλλ' ἔσθ' ὅτε καὶ πιςοῦσθαι τὸ καθόλου μᾶλλόν ἐςιν. Οἷον τί λέγω; ζητουμένου, εἰ κατὰ Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν ἡ πλάνη γέγονε, καὶ εἰ αἱ Σειρῆνες ἐνταῦθά που λέγονται, ὁ μὲν φήσας ἐν
23. τῇ Πελωριάδι, πρὸς τὸν ἐν ταῖς Σειρηνούσσαις διαφωνεῖ· ἀμφότεροι δὲ πρὸς τὸν περὶ Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν λέγοντα οὐ διαφωνοῦσιν, ἀλλὰ καὶ μείζω πίςιν παρέχουσιν, ὅτι καίπερ μὴ τὸ αὐτὸ χωρίον φράζοντες, ὅμως οὐκ ἐκβεβήκεσάν γε τοῦ κατὰ τὴν Ἰταλίαν, ἢ Σικελίαν. Ἐὰν δὲ προσθῇ τις, ὅτι ἐν Νεαπόλει Παρθενόπης δείκνυται μνῆμα μιᾶς τῶν Σειρήνων, ἔτι πλείων προσεγένετο πίςις, καίτοι τρίτου τινὸς λεχθέντος τοῦ τόπου τούτου. Ἀλλ' ὅτι ἐν τούτῳ τῷ κόλπῳ τῷ ὑπὸ Ἐρατοσθένους λεχθέντι Κυμαίῳ, ὃν ποιοῦσιν αἱ Σειρηνοῦσσαι, καὶ ἡ Νεάπολις ἵδρυται, βεβαιοτέρως πιςεύομεν τὸ περὶ τούτους τοὺς τόπους γεγονέναι τὰς Σειρῆνας· οὔτε γὰρ τὸν Ποιητὴν ἀκριβῶς ἔκαςα πυθέσθαι, οὔθ' ἡμεῖς παρ' ἐκείνου ζητοῦμεν τὸ ἀκριβές.

Οὐ μὴν οὐδ' οὕτως ἔχομεν, ὡς ὑπολαμβάνειν καὶ μηδὲν πε- 23.
πυσμένον περὶ τῆς Ὀδυσσέως πλάνης, μήθ' ὅπου μηθ' ὅπως γένοιτο, ῥαψῳδεῖν.

Ἐρατοσθένης δὲ Ἡσίοδον μὲν εἰκάζει πεπυσμένον περὶ τῆς Ὀδυσσέως πλάνης, ὅτι κατὰ Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν γεγένηται, καὶ πιςεύσαντα τῇ δόξῃ ταύτῃ, μὴ μόνον τῶν ὑφ' Ὁμήρου λεγομένων μεμνῆσθαι, ἀλλὰ καὶ Αἴτνης, καὶ Ὀρτυγίας τοῦ πρὸς Συρακούσαις νησίου, καὶ Τυῤῥηνῶν· Ὅμηρον δὲ μήτε εἰδέναι ταῦτα, μήτε βούλεσθαι ἐν γνωρίμοις τόποις ποιεῖν τὴν πλάνην. Πότερον οὖν Αἴτνη μὲν καὶ Τυῤῥηνία γνώριμα, Σκύλλαιον δὲ καὶ Χάρυβδις καὶ Κίρκαιον καὶ Σειρηνοῦσσαι, οὐ πάνυ; ἢ Ἡσιόδῳ μὲν ἔπρεπε μὴ φλυαρεῖν, ἀλλὰ ταῖς κατεχούσαις δόξαις ἀκολουθεῖν, Ὁμήρῳ δὲ πᾶν ὅ τι ἂν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶτταν ᾖ, κελαδεῖν; Χωρὶς γὰρ τῶν λεχθέντων περὶ τῆς πρεπούσης Ὁμήρῳ μυθοποιΐας, καὶ τὸ πλῆθος τῶν συγγραφέων τῶν ταῦτα θρυλλούντων, καὶ τὸ τῆς κατὰ τόπους ἐπιχωριαζούσης φήμης διδάσκειν δύναται, διότι ταῦτα οὐ ποιητῶν πλάσματά ἐςιν, οὐδὲ συγγραφέων, ἀλλὰ γεγενημένων ἴχνη, καὶ προσώπων, καὶ πράξεων.

Καὶ Πολύβιος δ' ὀρθῶς ὑπονοεῖ τὰ περὶ τῆς πλάνης. Τὸν γὰρ Αἴολον, τὸν προσημαίνοντα τοὺς ἔκπλους ἐν τοῖς κατὰ τὸν Πορθμὸν τόποις ἀμφιδρόμοις οὖσι καὶ δυσέκπλοις διὰ τὰς παλιῤῥοίας, ταμίαν τε εἰρῆσθαι τῶν ἀνέμων, καὶ βασιλέα νενομίσθαι φησί· καθάπερ Δαναὸν μὲν, τὰ ὑδρεῖα τὰ ἐν Ἄργει παραδείξαντα, Ἀτρέα δὲ, τοῦ ἡλίου τὸν ὑπεναντίον τῷ οὐρανῷ δρόμον, μάντεις τε καὶ ἱεροσκοπουμένους ἀποδείκνυσθαι βασιλέας· τοὺς θ' ἱερέας τῶν Αἰγυπτίων, καὶ Χαλδαίους, καὶ μάγους, σοφίᾳ τινὶ διαφέροντας τῶν ἄλλων, ἡγεμονίας καὶ τιμῆς 24.
τυγχάνειν παρὰ τοῖς πρὸ ἡμῶν· οὕτω δὲ καὶ τῶν θεῶν ἕνα ἕκαςον τῶν χρησίμων τινὸς εὑρετὴν γενόμενον, τιμᾶσθαι.

24. Ταῦτα δὲ προοικονομησάμενος, οὐκ ἐᾷ τὸν Αἴολον ἐν μύθου σχήματι ἀκούεσθαι, οὐδ' ὅλην τὴν Ὀδυσσέως πλάνην· ἀλλὰ μικρὰ μὲν προσμεμυθεῦσθαι, καθάπερ καὶ τῷ Ἰλιακῷ πολέμῳ· τὸ δ' ὅλον περὶ Σικελίαν καὶ τῷ Ποιητῇ πεποιῆσθαι, καὶ τοῖς ἄλλοις συγγραφεῦσιν, ὅσοι τὰ ἐπιχώρια λέγουσι τὰ περὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν, οὐκ ἐπαινεῖ. Οὐκ ἐπαινεῖ δὲ οὐδὲ τὴν τοιαύτην τοῦ Ἐρατοσθένους ἀπόφασιν, διότι φησὶ τότ' ἂν εὑρεῖν τινα, ποῦ Ὀδυσσεὺς πεπλάνηται, ὅταν εὕρῃ τὸν σκυτέα τὸν συῤῥάψαντα τὸν τῶν ἀνέμων ἀσκόν. Καὶ τοῦτο δ' οἰκείως εἰρῆσθαι τοῖς συμβαίνουσι περὶ τὸ Σκύλλαιον, καὶ τὴν θήραν τῶν γαλεωτῶν, τὸ ἐπὶ τῆς Σκύλλης·

> Αὐτοῦ δ' ἰχθυάᾳ, σκόπελον περιμαιμώωσα,
> Δελφῖνάς τε κύνας τε, καὶ εἴποθι μείζον ἕλῃσιν
> Κῆτος.

Τοὺς γὰρ θύννους ἀγεληδὸν φερομένους παρὰ τὴν Ἰταλίαν, ἐπειδὰν ἐκπέσωσι καὶ κωλυθῶσι τῆς Σικελίας ἅψασθαι, περιπίπτειν τοῖς μείζοσι τῶν ζώων, οἷον δελφίνων, καὶ κυνῶν, καὶ ἄλλων κητωδῶν· ἐκ δὲ τῆς θήρας αὐτῶν πιαίνεσθαι τοὺς γαλεώτας, οὓς καὶ ξιφίας λέγεσθαι καὶ κύνας φησί. Συμβαίνειν γὰρ ταυτὸ ἐνθάδε, καὶ κατὰ τὰς ἀναβάσεις τοῦ Νείλου, καὶ τῶν ἄλλων ὑδάτων, ὅπερ ἐπὶ πυρὸς, καὶ ὕλης ἐμπιπραμένης· ἀθροιζόμενα γὰρ τὰ θηρία φεύγειν τὸ πῦρ, ἢ τὸ ὕδωρ, καὶ βορὰν γίνεσθαι τοῖς κρείττοσι.

Ταῦτα δ' εἰπὼν, διηγεῖται τὴν τῶν γαλεωτῶν θήραν, ἣ συνίσταται περὶ τὸ Σκύλλαιον· σκοπὸς γὰρ ἐφέστηκε κοινὸς τοῖς ὑφορμοῦσιν ἐν δικώποις σκαφιδίοις πολλοῖς, δύο καθ' ἕκαστον σκαφίδιον. Καὶ ὁ μὲν ἐλαύνει, ὁ δ' ἐπὶ τῆς πρώρας ἕστηκε δόρυ ἔχων, σημήναντος τοῦ σκοποῦ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ γαλεώτου. φέρεται δὲ τὸ τρίτον μέρος ἕξαλον τὸ ζῶον. Συνάψαντος δὲ τοῦ σκάφους, ὁ μὲν ἔπληξεν ἐκ χειρός, εἶτ' ἐξέσπασεν ἐκ τοῦ

σώματος τὸ δόρυ χωρὶς τῆς ἐπιδορατίδος· ἀγκιστρώδης τε γάρ 24.
ἐστι, καὶ χαλαρῶς ἐνήρμοσται τῷ δόρατι ἐπίτηδες, καλώδιον
δ' ἔχει μακρὸν ἐξημμένον· τοῦτ' ἐπιχαλῶσι τῷ τρωθέντι,
ἕως ἂν κάμῃ σφαδάζον, καὶ ὑποφεύγον· τότε δ' ἕλκουσιν
ἐπὶ τὴν γῆν, ἢ εἰς τὸ σκάφος ἀναλαμβάνουσιν, ἐὰν μὴ μέγα
ἢ τελέως τὸ σῶμα. Κἂν ἐκπέσῃ δὲ εἰς τὴν θάλατταν τὸ δόρυ,
οὐκ ἀπόλωλεν· ἔστι γὰρ πηκτὸν ἔκ τε δρυὸς καὶ ἐλάτης· ὥστε
βαπτιζομένου τοῦ δρυίνου βάρει, μετέωρον εἶναι τὸ λοιπὸν, καὶ
εὐανάληπτον. Συμβαίνειν δέ ποτε καὶ τιτρώσκεσθαι διὰ τοῦ 25.
σκαφιδίου τὸν κωπηλάτην, διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ξίφους τῶν
γαλεωτῶν, καὶ τὸ τὴν ὁρμὴν τοῦ ζώου συαγρώδη εἶναι, καὶ τὴν
θήραν. Ἐκ τε δὴ τῶν τοιούτων εἰκάζοι τις ἄν, φησὶ, περὶ
Σικελίαν γενέσθαι τὴν πλάνην κατὰ τὸν Ὅμηρον, ὅτι τῇ Σκύλλῃ
προσῆψε τὴν τοιαύτην θήραν, ἡ μάλις' ἐπιχώριός ἐστι τῷ
Σκυλλαίῳ· καὶ ἐκ τῶν περὶ τῆς Χαρύβδεως λεγομένων ὁμοίων
τοῖς τοῦ Πορθμοῦ πάθεσι. Τὸ δὲ

Τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν,

ἀντὶ τοῦ δὶς, γραφικὸν εἶναι ἁμάρτημα, ἢ ἱστορικόν.

Καὶ τὰ ἐν τῇ Μήνιγγι δὲ τοῖς περὶ τῶν Λωτοφάγων εἰρημένοις συμφωνεῖν. Εἰ δέ τινα μὴ συμφωνεῖ, μεταβολὰς αἰτιᾶσθαι δεῖ, ἢ ἄγνοιαν, ἢ καὶ ποιητικὴν ἐξουσίαν, ἣ συνέστηκεν ἐξ ἱστορίας, καὶ διαθέσεως, καὶ μύθου. Τῆς μὲν οὖν ἱστορίας ἀλήθειαν εἶναι τέλος, ὡς ἐν Νεῶν καταλόγῳ τὰ ἑκάστοις τόποις συμβεβηκότα λέγοντος τοῦ Ποιητοῦ· τὴν μὲν πετρήεσσαν, τὴν δὲ ἐσχατόωσαν πόλιν, ἄλλην δὲ πολυτρήρωνα, τὴν δ' ἀγχίαλον· τῆς δὲ διαθέσεως ἐνάργειαν εἶναι τὸ τέλος, ὡς ὅταν μαχομένους εἰσάγῃ· μύθου δὲ, ἡδονὴν καὶ ἔκπληξιν. Τὸ δὲ πάντα πλάττειν, οὐ πιθανὸν, οὐδ' Ὁμηρικόν· τὴν γὰρ ἐκείνου ποίησιν φιλοσόφημα πάντας νομίζειν, οὐχ ὡς Ἐρατοσθένης φησὶ, κελεύων μὴ κρίνειν πρὸς τὴν διάνοιαν τὰ ποιήματα, μήδ' ἱσο-

25. ρίαν ἀπ' αὐτῶν ζητεῖν. Πιθανώτερόν τε τὸ,

Ἔνθεν δ' ἐννῆμαρ φερόμην ὀλοοῖς ἀνέμοισιν,

ἐν βραχεῖ διαςήματι δέχεσθαι (οἱ γὰρ ὀλοοὶ οὐκ εὐθύδρομοι), ἢ ἐξωκεανίζειν, ὡς ἂν οὐρίων πνεόντων συνεχῶς. Συνθεὶς δὲ τὸ διάςημα τὸ ἐκ Μαλεῶν ἐπὶ ςήλας, ςαδίων δισμυρίων καὶ δισχιλίων πεντακοσίων, εἰ (φησὶ) τοῦτο θείημεν ἐν ταῖς ἐννέα ἡμέραις διηνύσθαι ἰσοταχῶς, ἑκάςης ἂν ἡμέρας ὁ πλοῦς συμβαίνοι ςαδίων δισχιλίων πεντακοσίων. Τίς οὖν ἱςόρηκεν ἐκ Λυκίας ἢ Ῥόδου δευτεραῖόν τινα ἀφιγμένον εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ὄντος τοῦ διαςήματος ςαδίων τετρακισχιλίων; Πρὸς δὲ τοὺς ἐπιζητοῦντας, πῶς τρὶς εἰς Σικελίαν ἐλθὼν, οὐδ' ἅπαξ διὰ τοῦ Πορθμοῦ πέπλευκεν Ὀδυσσεὺς, ἀπολογεῖται· διότι καὶ οἱ ὕςερον ἔφευγον ἅπαντες τὸν πλοῦν τοῦτον.

Τοιαῦτα μὲν εἴρηκεν. Ἔςι δὲ τἄλλα μὲν εὖ λεγόμενα· ὅταν
26. δ' ἀνασκευάζῃ τὸν ἐξωκεανισμὸν, καὶ πρὸς ἀκριβῆ μέτρα τὸν τῶν ἡμερῶν πλοῦν ἀνάγῃ καὶ διαςήματα, ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείπει τῆς ἀνωμαλίας. Ἅμα μὲν γὰρ παρατίθησι τὰ τοῦ Ποιητοῦ ἔπη·

Ἔνθεν δ' ἐννῆμαρ φερόμην ὀλοοῖς ἀνέμοισιν,

ἅμα δ' ἐπικρύπτεται. Καὶ γὰρ ταῦτα τοῦ Ποιητοῦ·

Αὐτὰρ ἐπεὶ ποταμοῖο λίπεν ῥόον Ὠκιανοῖο
Νηῦς·

καὶ τό·

Νήσῳ ἐν Ὠγυγίῃ, ὅθι τ' ὀμφαλός ἐςι θαλάσσης.

Καὶ ὅτι ἐνταῦθα οἰκεῖ Ἄτλαντος θυγάτηρ. Καὶ τὸ περὶ τῶν Φαιάκων·

Οἰκέομεν δ' ἀπάνευθε, πολυκλύςῳ ἐνὶ πόντῳ,
Ἔσχατοι· οὐ δέ τις ἄμμι βροτῶν ἐπιμίσγεται ἄλλος.

Ταῦτα γὰρ πάντα φανερῶς ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ πελάγει πλαττόμενα δηλοῦται. Ὁ δὲ ταῦτ' ἐπικρυπτόμενος, τὰ φανερῶς λεγόμενα

μενα ἀναιρεῖ. Τοῦτο μὲν οὖν οὐκ εὖ. Τὸ δὲ περὶ Σικελίαν καὶ 26.
Ἰταλίαν γεγονέναι τὴν πλάνην, ὀρθῶς, καὶ ὑπὸ τοῦ Ποιητοῦ
βεβαιοῦται. Ἐπεί τίς ἔπειτε ποιητὴς, ἢ συγγραφεὺς, Νεαπο-
λίτας μὲν λέγειν μνῆμα Παρθενόπης τῆς Σειρῆνος; τοὺς δὲ ἐν
Κύμῃ, καὶ Δικαιαρχίᾳ καὶ Βεσουβίῳ, Πυριφλεγέθοντα καὶ
Ἀχερουσίαν λίμνην, καὶ νεκυομαντεῖον τὸ ἐν τῷ Ἀόρνῳ, καὶ
Βαῖον καὶ Μισηνὸν τῶν Ὀδυσσέως ἑταίρων τινάς; Οὕτω δὲ καὶ
τὰ περὶ Σειρηνούσσας, καὶ τὰ περὶ τὸν Πορθμὸν, καὶ Σκύλλαν,
καὶ Χάρυβδιν, καὶ Αἴολον· ἅπερ οὔτ' ἀκριβῶς ἐξετάζειν δεῖ,
οὔτ' ἄρριζα καὶ ἀνέστια ἐᾶν, ἀληθείας μηδὲν προσαπτόμενα,
μηδ' ὠφελείας ἱστορικῆς.

Καὶ αὐτὸς δὲ ὑπονοήσας τοῦτο ὁ Ἐρατοσθένης, ὑπολάβοι
τις ἂν (φησὶ) τὸν Ποιητὴν βούλεσθαι μὲν ἐν τοῖς προσε-
σπερίοις τόποις τὴν πλάνην τῷ Ὀδυσσεῖ ποιεῖν· ἀποστῆναι δ' ἀπὸ
τῶν ὑποκειμένων, τὰ μὲν οὐκ ἀκριβῶς πεπυσμένον, τὰ δὲ οὐδὲ
προελόμενον οὕτως, ἀλλ' ἐπὶ τὸ δεινότερον καὶ τὸ τερατωδέ-
στερον ἕκαστα ἐξάγειν. Τοῦτο μὲν αὐτὸ εὖ· τὸ δ', οὐ χάριν τοῦτ'
ἐποίησε, κακῶς δεξάμενος· οὐ γὰρ φλυαρίας, ἀλλ' ὠφελείας
χάριν. Ὥστε δίκαιόν ἐστιν ὑπέχειν λόγον καὶ περὶ τούτου, καὶ
διότι φησὶ τὰ πόρρω τερατολογεῖσθαι μᾶλλον διὰ τὸ εὐκατά-
ψευστον. Πολλοστὸν γὰρ μέρος ἐστὶ τὰ πόρρω τερατολογούμενα
τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐγγὺς τῆς Ἑλλάδος· οἷα δὴ τὰ κατὰ τοὺς
Ἡρακλέους ἄθλους καὶ Θησέως, καὶ τὰ ἐν Κρήτῃ καὶ Σικελίᾳ
μυθολογούμενα, καὶ ταῖς ἄλλαις νήσοις, καὶ τὰ περὶ τὸν Κι-
θαιρῶνα καὶ Ἑλικῶνα καὶ Παρνασσὸν καὶ Πήλιον, καὶ τὴν Ἀτ-
τικὴν ὅλην, καὶ Πελοπόννησον· οὐδείς τε ἐκ τῶν μύθων ἄγνοιαν 27.
αἰτιᾶται τῶν μυθοποιῶν. Ἔτι δὲ, ἐπεὶ οὐ πάντα μυθεύουσιν,
ἀλλὰ πλείω προσμυθεύουσι, καὶ μάλιστα Ὅμηρος, ὁ ζητῶν τί
οἱ παλαιοὶ προσμυθεύουσιν, οὐ ζητεῖ, εἰ τὰ προσμυθευόμενα
ὑπῆρξεν, ἢ ἐστίν· ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, οἷς προσμυθεύεται τόποις

27. ἢ προσώποις, περὶ ἐκείνων ζητεῖ τἀληθές· οἷον τὴν Ὀδυσσέως πλάνην, εἰ γέγονε, καὶ ποῦ.

Τὸ δ' ὅλον οὐκ εὖ, τὸ τὴν Ὁμήρου ποίησιν εἰς ἓν συνάγειν καὶ τὴν τῶν ἄλλων ποιητῶν, εἴς τε τἄλλα, καὶ εἰς αὐτὰ τὰ νῦν προκείμενα, τὰ τῆς γεωγραφίας, καὶ μηδὲν αὐτῷ πρεσβεῖον ἀπονέμειν. Καὶ γὰρ εἰ μηδὲν ἄλλο, τόν γε Τριπτόλεμον τοῦ Σοφοκλέους, ἢ τὸν ἐν ταῖς Βάκχαις ταῖς Εὐριπίδου πρόλογον ἐπελθόντα, καὶ παραβαλόντα τὴν Ὁμήρου περὶ τὰ τοιαῦτα ἐπιμέλειαν, ῥᾴδιον ἦν αἰσθέσθαι τὴν ὑπερβολὴν, ἢ τὴν διαφοράν. Ὅπου γὰρ χρεία τάξεως ὧν μέμνηται τόπων, φυλάττει τὴν τάξιν, ὁμοίως μὲν τῶν Ἑλληνικῶν, ὁμοίως δὲ τῶν ἄπωθεν·

Ὄσσαν ἐπ' Οὐλύμπῳ μέμασαν θέμεν, αὐτὰρ ἐπ' Ὄσσῃ
Πήλιον εἰνοσίφυλλον.

Καὶ τὸ,

Ἤρη δ' αἶξασα λίπεν ῥίον Οὐλύμποιο,
Πιερίην δ' ἐπιβᾶσα καὶ Ἡμαθίην ἐρατεινὴν,
Σεύατ' ἐφ' ἱπποπόλων Θρῃκῶν ὄρεα νιφόεντα.
Ἐξ Ἀθόω δ' ἐπὶ πόντον.

Καὶ ἐν τῷ καταλόγῳ, τὰς μὲν πόλεις οὐκ ἐφεξῆς λέγει· οὐ γὰρ ἀναγκαῖον· τὰ δὲ ἔθνη ἐφεξῆς. Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄπωθεν·

Κύπρον, Φοινίκην τε καὶ Αἰγυπτίους ἐπαληθεὶς,
Αἰθίοπάς θ' ἱκόμην, καὶ Σιδονίους καὶ Ἐρεμβούς,
Καὶ Λιβύην·

ὅπερ καὶ Ἵππαρχος ἐπισημαίνεται. Οἱ δ', ἐφ' ὧν τάξεως χρεία, ὁ μὲν τὸν Διόνυσον ἐπιόντα τὰ ἔθνη φράζων, ὁ δὲ τὸν Τριπτόλεμον τὴν κατασπειρομένην γῆν, τὰ μὲν πολὺ διεξῶτα συνάπτουσιν ἐγγὺς, τὰ δὲ συνεχῆ διασπῶσι·

Λιπὼν δὲ Λυδῶν τὰς πολυχρύσους γύας,
Φρυγῶν τε Περσῶν θ' ἡλιοβλήτους πλάκας,

Βάκτριά τε τείχη, τήν τε δύσχειμον χθόνα 27.
Μήδων ἐπελθὼν, Ἀραβίαν τ' εὐδαίμονα.

Τοιαῦτα δὲ καὶ ὁ Τριπτόλεμος ποιεῖ. Κἂν τοῖς κλίμασι δὲ κἂν τοῖς ἀνέμοις διαφαίνει τὸ πολυμαθὲς τὸ περὶ τὴν γεωγραφίαν Ὅμηρος, ἐν ταῖς τοποθεσίαις λέγων ἅμα καὶ ταῦτα πολλαχοῦ· 28.

Αὐτὴ δὲ χθαμαλὴ πανυπερτάτη εἰν ἁλὶ κεῖται
Πρὸς ζόφον· αἱ δέ τ' ἄνευθε πρὸς Ἠῶ τ' Ἠέλιόν τε.

Καὶ,

Δύω δέ τέ οἱ θύραι εἰσίν·
Αἱ μὲν πρὸς Βορέαο
Αἱ δ' αὖ πρὸς Νότου.

Καὶ,

Εἴτ' ἐπὶ δεξί' ἴωσι πρὸς Ἠῶ τ' Ἠέλιόν τε,
Εἴτ' ἐπ' ἀριστερά τοίγε ποτὶ ζόφον...

Καὶ μὴν τὴν ἄγνοιαν γε τῶν τοιούτων, τελείαν ἡγεῖται σύγχυσιν τῶν ἁπάντων.

Ὦ φίλοι, οὐ γάρ τ' ἴδμεν, ὅπῃ ζόφος, οὐδ' ὅπῃ Ἠὼς,
Οὐ δ' ὅπῃ Ἠέλιος.

Κἀνταῦθα δ' εἰπόντος εὖ τοῦ Ποιητοῦ,

Βορέης καὶ Ζέφυρος, τώτε Θρήκηθεν ἄητον·

οὐκ εὖ δεξάμενος ὁ αὐτὸς συκοφαντεῖ, ὡς καθόλου λέγοντος, ὅτι ὁ Ζέφυρος ἐκ Θρᾴκης πνεῖ, ἐκείνου λέγοντος οὐ καθόλου, ἀλλ' ὅταν κατὰ τὴν Θρᾳκίαν θάλασσαν συμπέσωσι περὶ τὸν Μέλανα κόλπον αὐτοῦ τοῦ Αἰγαίου μέρος οὖσαν. Ἐπιστροφὴν γὰρ λαμβάνει πρὸς νότον ἀκρωτηριάζουσα ἡ Θρᾴκη, καθ' ἃ συνάπτει τῇ Μακεδονίᾳ, καὶ προπίπτουσα εἰς τὸ πέλαγος, τοὺς Ζεφύρους ἐντεῦθεν πνέοντας ἀποφαίνει τοῖς ἐν Θάσῳ, καὶ Λήμνῳ, καὶ Ἴμβρῳ, καὶ Σαμοθρᾴκῃ, καὶ τῇ περὶ αὐτὰς θαλάττῃ, καθάπερ καὶ τῇ Ἀττικῇ ἀπὸ τῶν Σκειρωνίδων πετρῶν· ἀφ' ὧν καὶ Σκείρωνες καλοῦνται οἱ Ζέφυροι, καὶ μάλιστα

28. οἱ Ἀργέσται. Οὐκ ἐνόησε δὲ τοῦτο Ἐρατοσθένης, ὑπενόησε δ' ὅμως. Αὐτὸς γοῦν ἐξηγεῖται τὴν ἐπιστροφὴν, ἣν λέγω, τῆς χώρας. Ὡς καθόλου οὖν δέχεται· εἶτ' ἀπειρίαν αἰτιᾶται τοῦ Ποιητοῦ, ὡς τοῦ Ζεφύρου μὲν ἀπὸ τῆς ἑσπέρας πνέοντος, καὶ τῆς Ἰβηρίας, τῆς δὲ Θρᾴκης ἐκεῖσε μὴ διατεινούσης. Πότερον οὖν τὸν Ζέφυρον ἀγνοεῖ ἀπὸ ἑσπέρας πνέοντα; ἀλλ' ὅταν οὕτω φῇ, φυλάττει τὴν οἰκείαν αὐτοῦ τάξιν·

Σὺν δ' Εὖρός τε Νότος τε πέσον, Ζέφυρός τε δυσαὴς,
Καὶ Βορέης·

ἢ τὴν Θρᾴκην οὐκ οἶδε μὴ προπίπτουσαν πέραν τῶν Παιονικῶν, καὶ Θετταλικῶν ὁρῶν; Ἀλλὰ καὶ ταύτης τὴν ἐφεξῆς κατὰ τοὺς Θρᾶκας εἰδὼς, καὶ κατονομάζων τήν τε παραλίαν καὶ τὴν μεσογαίαν, Μόγνητας μέν τινας, καὶ Μαλιεῖς, καὶ τοὺς ἐφεξῆς Ἕλληνας καταλέγει μέχρι Θεσπρωτῶν. Ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς Παίοσι τοὺς ὁμόρους Δόλοπας, καὶ Σέλλους περὶ Δωδώνην μέχρις Ἀχελώου· Θρᾳκῶν δ' οὐ μέμνηται περαιτέρω. Εὐεπιφόρως δὲ ἔχει πρὸς τὴν ἐγγυτάτω καὶ γνωριμωτάτην ἑαυτῷ θάλατταν, ὡς καὶ ὅταν φῇ·

29. Κινήθη δ' ἀγορὴ, ὡς κύματα μακρὰ θαλάσσης
Πόντου Ἰκαρίοιο.

Εἰσὶ δέ τινες, οἳ φασι δύο τοὺς κυριωτάτους εἶναι ἀνέμους, Βορέαν καὶ Νότον· τοὺς δὲ ἄλλους κατὰ μικρὰν ἔγκλισιν διαφέρειν· τὸν μὲν ἀπὸ θερινῶν ἀνατολῶν Εὖρον, χειμερινῶν δὲ, Ἀπηλιώτην· δύσεων δὲ θερινῶν μὲν, Ζέφυρον, χειμερινῶν δὲ, Ἀργέστην. Τοῦ δὲ δύο εἶναι τοὺς ἀνέμους ποιοῦνται μάρτυρας, Θρασυάλκην τε, καὶ τὸν Ποιητὴν αὐτὸν, τῷ τὸν μὲν Ἀργέστην τῷ Νότῳ προσνέμειν·

Ἀργέσταο Νότοιο·

τὸν δὲ Ζέφυρον τῷ Βορέᾳ·

Βορέης καὶ Ζέφυρος, τώ τε Θρήκηθεν ἄητον.

φησὶ δὲ Ποσειδώνιος μηδένα οὕτως παραδεδωκέναι τοὺς 29.
ἀνέμους τῶν γνωρίμων περὶ ταῦτα, οἷον Ἀριστοτέλη, Τιμοσθένη, Βίωνα τὸν ἀστρολόγον· ἀλλὰ τὸν μὲν ἀπὸ θερινῶν ἀνατολῶν, Καικίαν, τὸν δὲ τούτῳ κατὰ διάμετρον ἐναντίον, Αἶβα, ἀπὸ δύσεως ὄντα χειμερινῆς· πάλιν δὲ τὸν μὲν ἀπὸ χειμερινῆς ἀνατολῆς, Εὖρον· τὸν δ' ἐναντίον, Ἀργέστην· τοὺς δὲ μέσους, Ἀπηλιώτην, καὶ Ζέφυρον. Τὸν δὲ Ποιητὴν δυσαὴ μὲν Ζέφυρον λέγειν, τὸν ὑφ' ἡμῶν καλούμενον Ἀργέστην· λίγα δὲ πνέοντα Ζέφυρον, τὸν ὑφ' ἡμῶν Ζέφυρον· Ἀργέστην δὲ Νότον, τὸν Λευκόνοτον· οὗτος γὰρ ὀλίγα τὰ νέφη ποιεῖ, τοῦ λοιποῦ Νότου ὅλου Εὔρου πως ὄντος·

Ὡς ὁπότε Ζέφυρος νέφεα στυφελίξῃ
Ἀργέστεω Νότοιο βαθείῃ λαίλαπι τύπτων.

Τὸν γὰρ δυσαὴ Ζέφυρον νῦν λέγει, ὃς εἴωθε διασκιδνάναι τὰ ὑπὸ τοῦ Λευκονότου συναγόμενα, ἀσθενῆ ὄντα, ἐπιθέτως τοῦ Νότου νῦν Ἀργέστου λεγομένου. Ταῦτα μὲν δὴ ἐν ἀρχῇ τοῦ πρώτου τῶν γεωγραφικῶν εἰρημένα, τοιαύτην τινὰ τὴν ἐπανόρθωσιν ἔχει.

Ἐπιμένων δὲ τοῖς περὶ Ὁμήρου ψευδῶς ὑπολημφθεῖσι καὶ ταῦτα φησίν, ὅτι οὐδὲ τὰ τοῦ Νείλου στόματα οἶδε, πλείω ὄντα, οὐδ' αὐτὸ τοὔνομα· Ἡσίοδος δὲ οἶδε· μέμνηται γάρ. Τὸ μὲν οὖν ὄνομα εἰκὸς μή πω λέγεσθαι κατ' αὐτόν· τὰ δὲ στόματα εἰ μὲν ἦν ἀφανῆ, καὶ ὀλίγοις γνώριμα, ὅτι πλείω καὶ οὐχ ἕν, δοίη τις ἂν οὐ πεπύσθαι αὐτόν. Εἰ δὲ τῶν κατ' Αἴγυπτον τὸ γνωριμώτατον καὶ παραδοξότατον, καὶ μαλιστα πάντων μνήμης ἄξιον καὶ ἱστορίας, ὁ ποταμὸς καὶ ἦν, καὶ ἐστὶν, ὡς δ' αὕτως αἱ ἀναβάσεις αὐτοῦ καὶ τὰ στόματα, τίς ἂν ἢ τοὺς ἀγγέλλοντας αὐτῷ ποταμὸν Αἴγυπτον, καὶ χώραν καὶ Θήβας Αἰγυπτίας, καὶ Φάρον, ὑπολάβοι μὴ γνωρίζειν ταῦτα, ἢ γνωρίζοντας μὴ 30.
λέγειν, πλὴν εἰ μὴ διὰ τὸ γνώριμον; Ἔτι δ' ἀπιθανώτερον, εἰ

30. τὴν μὲν Αἰθιοπίαν ἔλεγε, καὶ Σιδονίους καὶ Ἐρεμβοὺς, καὶ τὴν ἔξω θαλασσαν, καὶ τὸ διχθὰ δεδάσθαι τοὺς Αἰθίοπας, τὰ δ' ἐγγὺς καὶ γνώριμα μή. Εἰ δὲ μὴ ἐμνήσθη τούτων, οὐ τοῦτο σημεῖον τοῦ ἀγνοεῖν· οὐ δὲ γὰρ τῆς αὐτοῦ πατρίδος ἐμνήσθη, οὐδὲ πολλῶν ἄλλων· ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ λίαν γνώριμα ὄντα, φαίη τις ἄν, δόξαι οὐκ ἄξια μνήμης εἶναι πρὸς τοὺς εἰδότας.

Οὐκ εὖ δὲ οὐδὲ τοῦτο προφέρουσιν αὐτῷ, τὸ περὶ τῆς νήσου τῆς Φαρίας, ὅτι φησὶ πελαγίαν, ὡς κατ' ἄγνοιαν λέγοντι. Τοὐναντίον γὰρ, κἂν μαρτυρίῳ χρήσαιτό τις τούτῳ πρὸς τὸ μὴ ἀγνοεῖσθαι μηδὲν ὑπὸ τοῦ Ποιητοῦ τῶν εἰρημένων ἀρτίως περὶ τὴν Αἴγυπτον· γνοίης δ' ἂν οὕτως. Ἀλαζὼν γὰρ δὴ πᾶς ὁ πλάνην αὐτοῦ διηγούμενος. Τούτων δ' ἦν καὶ ὁ Μενέλαος, ὃς, ἀναβεβηκὼς μέχρις Αἰθιόπων, ἐπέπυστο τὰς ἀναβάσεις τοῦ Νείλου, καὶ τὴν χοῦν ὅσην ἐπιφέρει τῇ χώρᾳ, καὶ τὸν πρὸ τῶν στομάτων πόρον, ὅσον ἤδη προσχώσας τῇ ἠπείρῳ προστέθεικεν· ὥστε εἰκότως ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου καὶ τὴν ὅλην Αἴγυπτον τοῦ ποταμοῦ δῶρον λέγεσθαι· κἂν εἰ μὴ τὴν ὅλην, τήν γε ὑπὸ τῷ Δέλτα, τὴν Κάτω χώραν προσαγορευομένην. Ἱστόρησε δὲ καὶ τὴν Φάρον πελαγίαν οὖσαν τὸ παλαιόν· προσεψεύσατο δὴ καὶ τὸ πελαγίαν εἶναι, καίπερ μηκέτι πελαγίαν οὖσαν. Ὁ δὲ ταῦτα διασκευάζων, ὁ Ποιητὴς ἦν· ὥς' ἐκ τούτων εἰκάζειν, ὅτι καὶ τὰς ἀναβάσεις ᾔδει, καὶ τὰ στόματα τοῦ Νείλου.

Ἡ δ' αὐτὴ ἁμαρτία καὶ περὶ τοῦ ἀγνοεῖν τὸν ἰσθμὸν τὸν μεταξὺ τοῦ Αἰγυπτίου πελάγους καὶ τοῦ Ἀραβίου κόλπου, καὶ περὶ τοῦ ψευδῶς λέγεσθαι·

Αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίαται ἔσχατοι ἀνδρῶν.

Καὶ γὰρ τοῦτο ἐκείνου λέγοντος καλῶς, ἐπιτιμῶσιν οἱ ὕστερον οὐκ εὖ. Τοσούτου γὰρ δεῖ τοῦτ' ἀληθὲς εἶναι τὸ ἀγνοεῖν Ὅμηρον τὸν ἰσθμὸν τοῦτον, ὥστε ἐκεῖνον μὲν φημὶ μὴ εἰδέναι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀποφαίνεσθαι ἄντικρυς· τοὺς δὲ γραμματικοὺς μηδὲ

λέγοντος ἐκείνου αἰσθάνεσθαι, ἀπὸ Ἀρισταρχου καὶ Κράτητος 30.
ἀρξαμένους τῶν κορυφαίων ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ταύτῃ. Εἰπόντος γὰρ
τοῦ Ποιητοῦ,

Αἰθίοπας, τοὶ δίχθὰ δεδαίαται ἔσχατοι ἀνδρῶν,

περὶ ἐπιφερομένου ἕπους διαφέρονται, ὁ μὲν Ἀρίσταρχος γράφων,

Οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος·

ὁ δὲ Κράτης,

Ἡμὲν δυσομένου Ὑπερίονος, ἠδ' ἀνιόντος·

οὐδὲν διαφέρον πρὸς τὴν ἑκατέρου ὑπόθεσιν, οὕτως ἢ ἐκείνως 31.
γράφειν. Ὁ μὲν γὰρ, ἀκολουθῶν τοῖς μαθηματικῶς λέγεσθαι
δοκοῦσι, τὴν διακεκαυμένην ζώνην κατέχεσθαι φησὶν ὑπὸ τοῦ
Ὠκεανοῦ· παρ' ἑκάτερα δὲ ταύτης εἶναι τὴν εὔκρατον, τήν τε
καθ' ἡμᾶς καὶ τὴν ἐπὶ θάτερον μέρος. Ὥσπερ οὖν οἱ παρ' ἡμῖν
Αἰθίοπες οὗτοι λέγονται οἱ πρὸς μεσημβρίαν κεκλιμένοι παρ'
ὅλην τὴν οἰκουμένην ἔσχατοι τῶν ἄλλων παροικοῦντες τὸν
Ὠκεανόν· οὕτως οἴεται δεῖν καὶ πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ νοεῖσθαι
τινὰς Αἰθίοπας ἐσχάτους τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ ἑτέρᾳ εὐκράτῳ,
παροικοῦντας τὸν αὐτὸν τοῦτον Ὠκεανόν· διττοὺς δὲ εἶναι, καὶ
δίχθὰ δεδάσθαι ὑπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ. Προσκεῖσθαι δὲ τὸ,

Ἡμὲν δυσομένου Ὑπερίονος, ἠδ' ἀνιόντος,

ὅτι τοῦ Ζωδιακοῦ κατὰ κορυφὴν ὄντος ἀεὶ τῷ ἐν τῇ γῇ Ζω-
διακῷ, τούτου δ' οὐκ ἐκβαίνοντος ἔξω ταῖν Αἰθιοπίαιν ἀμφοῖν
τῇ λοξώσει, ἀνάγκη καὶ τὴν πάροδον τοῦ ἡλίου πᾶσαν ἐν τῷ
πλάτει τούτῳ νοεῖσθαι, καὶ τὰς ἀνατολὰς καὶ τὰς δύσεις συμ-
βαίνειν ἐνταῦθα ἄλλοις ἄλλας, καὶ κατ' ἄλλα ἢ ἄλλα σημεῖα.
Εἴρηκε μὲν οὕτως, ἀστρονομικώτερον νομίσας. Ἦν δὲ καὶ ἁπλού-
στερον εἰπεῖν αὐτὸ σώζοντα τὸ οὕτω διῃρῆσθαι δίχα τοὺς Αἰ-
θίοπας, ὡς εἴρηται· ὅτι ἀφ' ἡλίου ἀνιόντος μέχρι δύσεως, ἐφ'
ἑκάτερα παροικοῦσι τῷ ὠκεανῷ Αἰθίοπες. Τί οὖν διαφέρει πρὸς

31. τὸν νοῦν, τοῦτο ἢ οὕτως εἰπεῖν, ὥσπερ αὐτὸς γράφει, ἢ ὡς Ἀρίσαρχος;

Οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος.

Καὶ γὰρ τοῦτ' ἐστὶ καὶ πρὸς δύσιν καὶ πρὸς ἀνατολὴν ἐφ' ἑκάτερα τοῦ Ὠκεανοῦ οἰκεῖν. Ὁ δ' Ἀρίσαρχος ταύτην μὲν ἐκβάλλει τὴν ὑπόθεσιν· διχθὰ δὲ μεμερισμένους οἴεται λέγεσθαι τοὺς καθ' ἡμᾶς Αἰθίοπας, τοὺς τοῖς Ἕλλησι πρὸς μεσημβρίαν ἐσχάτους. Τούτους δὲ μὴ μεμερίσθαι δίχα, ὥστε εἶναι δύο Αἰθιοπίας, τὴν μὲν πρὸς ἀνατολὴν, τὴν δὲ πρὸς δύσιν· ἀλλὰ μίαν μόνην, τὴν πρὸς μεσημβρίαν κειμένην τοῖς Ἕλλησιν, ἱδρυμένην δὲ κατ' Αἴγυπτον. Τοῦτο δὲ ἀγνοοῦντα τὸν Ποιητὴν, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα εἴρηκεν Ἀπολλόδωρος ἐν τῷ Περὶ νεῶν καταλόγου δευτέρῳ, καταψεύσασθαι τῶν τόπων τὰ μὴ ὄντα.

Πρὸς μὲν οὖν Κράτητα μακροῦ λόγου δεῖ, καὶ ἴσως οὐδὲν ὄντος πρὸς τὰ νῦν. Ἀρισάρχου δὲ τοῦτο μὲν ἐπαινῶμεν, διότι τὴν Κρατήτειον ἀφεὶς ὑπόθεσιν, δεχομένην πολλὰς ἐνστάσεις, περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Αἰθιοπίας ὑπονοεῖ γεγονέναι τὸν λόγον· τὰ δ' ἄλλα ἐπισκοπῶμεν. Καὶ πρῶτον, ὅτι καὶ αὐτὸς μακρολογεῖται μάτην περὶ τῆς γραφῆς. Καὶ γὰρ ἂν ὁποτέρως γρά-
32. φηται, δύναται ἐφαρμόττειν τοῖς νοήμασιν αὐτοῦ. Τί γὰρ διαφέρει λέγειν, ἢ οὕτως, Δύο καθ' ἡμᾶς εἰσὶν Αἰθίοπες, οἱ μὲν πρὸς ἀνατολὰς, οἱ δὲ πρὸς δύσεις· ἢ οὕτως, Καὶ *γὰρ* πρὸς ἀνατολὰς, καὶ πρὸς δύσεις; Ἔπειθ' ὅτι ψευδοῦς προΐσταται δόγματος. Φέρε γὰρ τὸν Ποιητὴν ἀγνοεῖν μὲν τὸν ἰσθμὸν, τῆς δὲ κατ' Αἴγυπτον Αἰθιοπίας μεμνῆσθαι, ὅταν φῇ·

Αἰθίοπας, τοὶ διχθὰ δεδαίαται.

Πῶς οὖν; οὐ διχθὰ δεδαίαται οὕτω, ἀλλ' ἀγνοῶν οὕτως εἴρηκεν ὁ Ποιητής; Πότερ' οὐδ' ἡ Αἴγυπτος, οὐδ' οἱ Αἰγύπτιοι

ἀπὸ τοῦ Δέλτα ἀρξάμενοι μέχρι πρὸς Συήνην, ὑπὸ τοῦ Νείλου 32.
δίχα διήρηνται;

Οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος.

Τί δ' ἡ ἄλλη Αἴγυπτός ἐςι πλὴν ἡ ποταμία νῆσος, ἣν ἐπικλύζει τὸ ὕδωρ; αὕτη δ' ἐφ' ἑκάτερα τοῦ ποταμοῦ κεῖται, πρὸς ἀνατολὴν καὶ δύσιν. Ἀλλὰ μὴν ἡ Αἰθιοπία ἐπ' εὐθείας ἐςὶ τῇ Αἰγύπτῳ, καὶ παραπλησίως ἔχει πρός τε τὸν Νεῖλον, καὶ τὴν ἄλλην φύσιν τῶν τόπων. Καὶ γὰρ καὶ αὕτη ςενή τέ ἐςι, καὶ μακρὰ, καὶ ἐπίκλυςος. Τὰ δ' ἔξω τῆς ἐπικλύςου ἔρημά τε, καὶ ἄνυδρα, καὶ σπανίως οἰκεῖσθαι δυνάμενα, τὰ μὲν πρὸς ἕω, τὰ δὲ πρὸς δύσιν κεκλιμένα. Πῶς οὖν οὐχὶ καὶ δίχα διήρηται; ἡ τοῖς μὲν τὴν Ἀσίαν ἀπὸ Λιβύης διαιροῦσιν, ἀξιόλογον τοῦθ' ὅριον ἐφάνη ὁ Νεῖλος, μῆκος μὲν ἀνατείνων ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν πλειόνων, ἢ μυρίων ςαδίων, πλάτος δὲ, ὥςε καὶ νήσους ἀπολαμβάνειν μυριάνδρους (ὧν μεγίςη ἐςὶν ἡ Μερόη, τὸ βασίλειον καὶ ἡ μητρόπολις τῶν Αἰθιόπων)· αὐτὴν δὲ τὴν Αἰθιοπίαν οὐχ ἱκανὸς ἦν διαιρεῖν δίχα; Καὶ μὴν οἵ γε ἐπιτιμῶντες τοῖς τὰς ἠπείρους τῷ ποταμῷ διαιροῦσι, τῶν ἐγκλημάτων τοῦτο μέγιςον προφέρουσιν αὐτοῖς, ὅτι τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Αἰθιοπίαν διασπῶσι, καὶ ποιοῦσι τὸ μέν τι μέρος ἑκατέρας αὐτῶν Λιβυκὸν, τὸ δ' Ἀσιατικόν· ἢ εἰ μὴ βούλονται τοῦτο, ἢ οὐ διαιροῦσι τὰς ἠπείρους, ἢ οὐ τῷ ποταμῷ.

Χωρὶς δὲ τούτων, ἔςι καὶ ἄλλως διαιρεῖν τὴν Αἰθιοπίαν. Πάντες γὰρ οἱ παραπλεύσαντες τῷ Ὠκεανῷ τὴν Λιβύην, οἵ τε ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς, καὶ οἱ ἀπὸ τῶν Σηλῶν, μέχρι ποσοῦ προελθόντες, εἶτα ἀνέςρεψαν, ὑπὸ πολλῶν ἀτοπιῶν κωλυόμενοι· ὥςε καὶ πίςιν κατέλιπον τοῖς πολλοῖς, ὡς τὸ μεταξὺ διείργοιτο ἰσθμῷ· καὶ μὴν σύῤῥους ἡ πᾶσα Ἀτλαντικὴ θάλασσα, καὶ μάλιςα ἡ κατὰ μεσημβρίαν. Ἅπαντες δὲ οὗτοι τὰ τελευταῖα χωρία, ἐφ' ἃ πλέοντες ἦλθον, Αἰθιοπικὰ προσηγόρευσαν, καὶ

33. ἀπήγγειλαν οὕτως. Τί οὖν ἄλογον, εἰ καὶ Ὅμηρος ὑπὸ τοιαύτης ἀκοῆς ἀχθεὶς δίχα διῄρει, τοὺς μὲν πρὸς ἀνατολὴν λέγων, τοὺς δὲ πρὸς δύσιν; τῶν μεταξὺ οὐ γινωσκομένων, εἴτε εἰσίν, εἴτε μὴ εἰσίν. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἄλλην τινὰ ἱστορίαν παλαιὰν εἴρηκεν Ἔφορος, ᾗ οὐκ ἄλογον ἐντυχεῖν καὶ Ὅμηρον. Λέγεσθαι γάρ φησιν ὑπὸ τῶν Ταρτησσίων Αἰθίοπας τὴν Λιβύην ἐπελθόντας μέχρι δύσεως, τοὺς μὲν αὐτοῦ μεῖναι, τοὺς δὲ καὶ τῆς παραλίας κατασχεῖν πολλήν· τεκμαίρεται δὲ ἐκ τούτου καὶ Ὅμηρον εἰπεῖν οὕτως,

Αἰθίοπας, τοὶ δίχθὰ δεδαίαται ἔσχατοι ἀνδρῶν.

Ταῦτά τε δὴ πρὸς τὸν Ἀρίστραρχον λέγοι ἄν τις, καὶ πρὸς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ, καὶ ἄλλα τούτων ἐπιεικέστερα, ἀφ' ὧν τὴν πολλὴν ἄγνοιαν ἀφαιρήσεται τοῦ Ποιητοῦ. Φημὶ γὰρ κατὰ τὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων δόξαν, ὥσπερ τὰ πρὸς Βορρᾶν μέρη τὰ γνώριμα ἑνὶ ὀνόματι Σκύθας ἐκάλουν, ἢ Νομάδας, ὡς Ὅμηρος, ὕστερον δὲ καὶ τῶν πρὸς ἑσπέραν γνωσθέντων, Κελτοί, καὶ Ἴβηρες, ἢ συμμίκτως Κελτίβηρες, καὶ Κελτοσκύθαι προσηγορεύοντο, ὑφ' ἓν ὄνομα τῶν καθ' ἕκαστα ἐθνῶν τασσομένων διὰ τὴν ἄγνοιαν· οὕτω τὰ μεσημβρινὰ πάντα, Αἰθιοπίαν καλεῖσθαι, τὰ πρὸς Ὠκεανῷ. Μαρτυρεῖ δὲ τὰ τοιαῦτα. Ὅ,τε γὰρ Αἰσχύλος ἐν Προμηθεῖ τῷ λυομένῳ φησὶν οὕτω·

Φοινικόπεδόν τ' ἐρυθρᾶς ἱερὸν
Χεῦμα θαλάσσης,
Χαλκοκέραυνόν τε παρ' Ὠκεανῷ
Λίμναν παντοτρόφον Αἰθιόπων,
Ἵν' ὁ παντεπόπτας Ἥλιος
Αἰεὶ χρῶτ' ἀθάνατον,
Κάματόν θ' ἵππων, θερμαῖς
Ὕδατος μαλακοῦ προχοαῖς ἀναπαύει.

Παρ' ὅλον γὰρ τὸ μεσημβρινὸν κλίμα, τοῦ Ὠκεανοῦ ταύτην

πρὸς τὸν ἥλιον ἴσχοντος τὴν χρείαν, καὶ τὴν σχέσιν, παρ' ὅλον 33.
καὶ τοὺς Αἰθίοπας ἀποφαίνεται. Ὁ, τ' Εὐριπίδης ἐπὶ τῷ Φαέθοντι τὴν Κλυμένην φησὶ

— δοθῆναι Μέροπι τῆσδ' ἄνακτι γῆς·
Ἣν ἐκ τεθρίππων ἁρμάτων πρώτην χθόνα
Ἥλιος ἀνίσχων χρυσέᾳ βάλλει φλογί.
Καλοῦσι δ' αὐτὴν γείτονες μελάμβροτοι,
Ἕω φαεννᾶς ἡλίου θ' ἱπποςάσεις.

Νῦν μὲν δὴ κοινὰς ποιεῖται τὰς ἱπποςάσεις τῇ τε Ἠοῖ, καὶ τῷ Ἡλίῳ· ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς πλησίον αὐτάς φησιν εἶναι τῇ οἰκήσει τοῦ Μέροπος. Καὶ ὅλῃ γε τῇ δραματουργίᾳ τοῦτο παραπέπλεκται, 34.
οὐ δήπου τῆς κατ' Αἴγυπτον Αἰθιοπίας ἴδιον ὄν, μᾶλλον δὲ τῆς παρ' ὅλον τὸ μεσημβρινὸν κλίμα διηκούσης παραλίας.

Μηνύει δὲ καὶ Ἔφορος τὴν παλαιὰν περὶ τῆς Αἰθιοπίας δόξαν· ὃς φησιν ἐν τῷ περὶ τῆς Εὐρώπης λόγῳ, τῶν περὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν τόπων, εἰς τέσσαρα μέρη διῃρημένων, τὸ πρὸς τὸν Ἀπηλιώτην, Ἰνδοὺς ἔχειν· πρὸς Νότον δὲ Αἰθίοπας· πρὸς Δύσιν δὲ Κελτούς· πρὸς δὲ Βορρᾶν ἄνεμον Σκύθας. Προστίθησι δ', ὅτι μείζων ἡ Αἰθιοπία ἢ ἡ Σκυθία· δοκεῖ γάρ, φησι, τὸ τῶν Αἰθιόπων ἔθνος παρατείνειν ἀπ' ἀνατολῶν χειμερινῶν μέχρι δυσμῶν· ἡ Σκυθία δ' ἀντίκειται τούτῳ. Ὅτι δ' ὁ Ποιητὴς ὁμόλογος τούτοις, καὶ ἐκ τῶνδε δῆλον, ὅτι ἡ μὲν Ἰθάκη κεῖται

Πρὸς ζόφον,

ὅπερ ἐςὶ πρὸς ἄρκτον,

αἱ δέ τ' ἄνευθε πρὸς Ἠῶ τ' Ἠέλιόν τε·

ὅλον τὸ νότιον πλευρὸν οὕτω λέγων. Καὶ ἔτι, ὅταν φῇ.

Εἴτ' ἐπὶ δεξι' ἴωσι πρὸς Ἠῶ τ' Ἠέλιόν τε,
Εἴτ' ἐπ' ἀριςερὰ, τοίγε ποτὶ ζόφον ἠερόεντα.

Καὶ πάλιν·

Ὦ φίλοι, οὐ γάρ τ' ἴδμεν, ὅπῃ ζόφος, οὐδ' ὅπῃ Ἠὼς,
Οὐδ' ὅπῃ Ἠέλιος φαεσίμβροτος εἶσ' ὑπὸ γαῖαν,
Οὐδ' ὅπῃ ἀνεῖται·

34. περὶ ὧν λέγεται καὶ ἐν τοῖς περὶ τῆς Ἰθάκης λόγοις σαφέστερον. Ὅταν οὖν φῇ·

Ζεὺς γὰρ ἐς Ὠκεανὸν μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆας
Χθιζὸς ἔβη,

κοινότερον δεκτέον *καὶ* τὸν Ὠκεανὸν τὸν καθ' ὅλον τὸ μεσημβρινὸν κλίμα τεταγμένον, καὶ τοὺς Αἰθίοπας· ᾧ γὰρ ἂν τόπῳ τοῦδε τοῦ κλίματος προσβάλῃς τὴν διάνοιαν, καὶ ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ ἔσῃ, καὶ ἐπὶ τῇ Αἰθιοπίᾳ. Οὕτω δὲ λέγει καὶ τὸ,

Τὸν δ' ἐξ Αἰθιόπων ἀνιών,
Τηλόθεν ἐκ Σολύμων ὀρέων ἔδεν,

ἴσον τῷ, Ἀπὸ μεσημβρινῶν τόπων, Σολύμους λέγων οὐ τοὺς ἐν τῇ Πισιδίᾳ, ἀλλ', ὡς ἔφην πρότερον, πλάσας τινὰς ὁμωνύμους τοὺς ἀναλόγως ἔχοντας πρός τε τὸν πλέοντα ἐν τῇ σχεδίᾳ, καὶ τοὺς ἐκεῖ μεσημβρινούς, ὡς ἂν Αἰθίοπας, ὡς οἱ Πισιδικοὶ πρός τε τὸν Πόντον καὶ τοὺς ὑπὲρ τῆς Αἰγύπτου Αἰθίοπας. Οὕτω δὲ καὶ τὸν περὶ τῶν γεράνων λόγον κοινὸν ποιούμενος φησίν·

Αἴτ', ἐπεὶ οὖν χειμῶνα φύγον καὶ ἀθέσφατον ὄμβρον,
35. Κλαγγῇ ταίγε πέτονται ἐπ' Ὠκεανοῖο ῥοάων,
Ἀνδράσι Πυγμαίοισι φόνον καὶ κῆρα φέρουσαι.

Οὐ γὰρ ἐν μὲν τοῖς κατὰ τὴν Ἑλλάδα τόποις ὁρᾶται φερομένη ἡ γέρανος ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν, ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν, ἢ Ἰβηρίαν οὐδαμῶς, ἢ τοῖς κατὰ τὴν Κασπίαν καὶ Βακτριανήν. Κατὰ πᾶσαν οὖν τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν τοῦ Ὠκεανοῦ παρατείνοντος, ἐφ' ἅπασαν δὲ καὶ χειμοφυγούντων, δέχεσθαι δεῖ καὶ τοὺς Πυγμαίους μεμυθευμένους κατὰ πᾶσαν. Εἰ δ' οἱ ὕστερον τοὺς Αἰθίοπας ἐπὶ τοὺς κατ' Αἴγυπτον μόνους μετήγαγον, καὶ τὸν περὶ τῶν Πυγμαίων λόγον, οὐδὲν ἂν εἴη πρὸς τὰ παλαιά. Καὶ γὰρ Ἀχαιοὺς καὶ Ἀργείους οὐ πάντας μὲν νῦν φαμὲν τοὺς στρατεύσαντας ἐπὶ Ἴλιον· Ὅμηρος δὲ καλεῖ πάντας. Παρα-

πλήσιον δέ ἐςιν, ὁ λέγω καὶ περὶ τῶν δίχα διῃρημένων Αἰθιόπων, 35.
ὅτι δεῖ δίχεσθαι τοὺς παρ' ὅλην τὴν ὠκεανῖτιν διατείνοντας
ἀφ' ἡλίου ἀνιόντος, μέχρι ἡλίου δυομένου. Οἱ γὰρ οὕτω λεγό-
μενοι Αἰθίοπες δίχα διῄρηνται φυσικῶς τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ, ὡς
ἂν μεσημβρινοῦ κύκλου τμήματι ἀξιολόγῳ, ποταμοῦ δίκην, ἐν
μήκει σχεδόν τι καὶ πεντακισχιλίων ςαδίων ἐπὶ τοῖς μυρίοις·
πλάτει δ' οὐ πολὺ τῶν χιλίων μείζονι, τῷ μεγίςῳ· πρόσεςι δὲ
τῷ μήκει, καὶ τὸ τὸν μυχὸν τοῦδε τοῦ κόλπου διέχειν τῆς κατὰ
Πηλούσιον θαλάσσης, τριῶν ἢ τεττάρων ἡμερῶν, ἣν ἐπέχει ὁ
ἰσθμός. Καθάπερ οὖν οἱ χαριέςεροι τῶν διαιρούντων τὴν Ἀσίαν
ἀπὸ τῆς Λιβύης, ὅρον εὐφυέςερον ἡγοῦνται τοῦτον τῶν ἠπείρων·
ἀμφοῖν τὸν κόλπον, ἢ τὸν Νεῖλον· τὸν μὲν γὰρ διήκειν παρ'
ὀλίγον παντελῶς ἀπὸ θαλάττης ἐπὶ θάλατταν· τὸν δὲ Νεῖλον
πολλαπλάσιον ἀπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ διέχειν, ὥςε μὴ διαιρεῖν πᾶσαν
τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τῆς Λιβύης· τοῦτον ὑπολαμβάνω τὸν τρόπον
κἀγὼ τὰ μεσημβρινὰ μέρη πάντα καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην,
δίχα διῃρῆσθαι νομίσαι τὸν Ποιητὴν τῷ κόλπῳ τούτῳ. Πῶς οὖν
ἡγνόει τὸν ἰσθμὸν, ὃν οὗτος ποιεῖ πρὸς τὸ Αἰγύπτιον πέ-
λαγος;

Καὶ γὰρ δὴ καὶ τελέως ἄλογον, εἰ τὰς μὲν Αἰγυπτίους Θῆ-
βας ᾔδει σαφῶς, αἳ διέχουσι τῆς καθ' ἡμᾶς θαλάττης ςαδίους
μικρὸν ἀπολείποντας τῶν πεντακισχιλίων· τὸν δὲ μυχὸν τοῦ
Ἀραβίου κόλπου μὴ ᾔδει, μηδὲ τὸν ἰσθμὸν τὸν κατ' αὐτὸν,
πλάτος ἔχοντα οὐ πλειόνων ἢ χιλίων ςαδίων. Πολὺ δ' ἂν ἀλογώ-
τερον δόξειεν, εἰ τὸν μὲν Νεῖλον ᾔδει ὁμωνύμως τῇ τοσαύτῃ
χώρᾳ λεγόμενον, τὴν δ' αἰτίαν μὴ ἑώρα τούτου· μάλιςα γὰρ ἂν
προσπίπτοι τὸ ῥηθὲν ὑφ' Ἡροδότου, διότι δῶρον ἦν ἡ χώρα 36.
τοῦ ποταμοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ἠξιοῦτο τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος.
Ἄλλως τε τῶν παρ' ἑκάςοις ἰδίων ταῦτ' ἐςὶ γνωριμώτατα, ἃ καὶ
παραδοξίαν ἔχει τινὰ, καὶ ἐν τῷ φανερῷ πᾶσιν ἐςί· τοιοῦτον

36. δ' ἐςὶ καὶ ἡ τοῦ Νείλου ἀνάβασις, καὶ ἡ πρόσχωσις τοῦ πελάγους. Καὶ καθάπερ οἱ προσαχθέντες πρὸς τὴν Αἴγυπτον οὐδὲν πρότερον ἱςοροῦσι περὶ τῆς χώρας, ἢ τὴν τοῦ Νείλου φύσιν, διὰ τὸ τοὺς ἐπιχωρίους μήτε καινότερα τούτων λέγειν ἔχειν πρὸς ἄνδρας ξένους, μήτ' ἐπιφανέςερα περὶ τῶν παρ' αὐτοῖς (τῷ γὰρ ἱςορήσαντι περὶ τοῦ ποταμοῦ, κατάδηλος καὶ ἡ χώρα πᾶσα γίνεται, ὁποία τίς ἐςιν)· οὕτω καὶ οἱ πόρρωθεν ἀκούοντες οὐδὲν πρότερον ἱςοροῦσι τούτου. Προςίθητι οὖν τούτῳ καὶ τὸ φιλείδημον, καὶ τὸ φιλέκδημον, τοῦ Ποιητοῦ· ὅπερ αὐτῷ μαρτυροῦσιν, ὅσοι τὸν βίον ἀναγράφουσι, καὶ ἐξ αὐτῶν δὲ λαμβάνεται τῶν ποιημάτων πολλὰ παραδείγματα τοῦ τοιούτου. Οὗτος μὲν οὖν ἐκ πλειόνων ἐλέγχεται, καὶ εἰδὼς, καὶ λέγων ῥητῶς τὰ ῥητὰ, καὶ σιγῶν τὰ λίαν ἐκφανῆ, ἢ ἐπιθέτως λέγων.

Θαυμάζειν δὲ δεῖ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Σύρων, πρὸς οὓς νῦν ἡμῖν ὁ λόγος, εἰ μηδ' ἐκείνου λέγοντος τὰ παρ' αὐτοῖς ἐπιχώρια συνιᾶσιν, ἀλλὰ καὶ ἄγνοιαν αἰτιῶνται, ἢ αὐτοὺς ἐνόχους δείκνυσιν ὁ λόγος. Ἁπλῶς δὲ τὸ μὴ λέγειν, οὐ τοῦ μὴ εἰδέναι σημεῖον ἐςίν· οὐδὲ γὰρ τὰς τροπὰς τοῦ Εὐρίπου λέγει, οὐδὲ τὰς Θερμοπύλας, οὐδ' ἄλλα πλείω τῶν γνωρίμων παρὰ τοῖς Ἕλλησιν· οὐ μὴν ἠγνόει γε. Ἀλλὰ καὶ λέγει· οὐ δοκεῖ δὲ τοῖς ἐθελοκωφοῦσιν· ὥςε ἐκείνους αἰτιατέον. Ὁ Ποιητὴς τοίνυν διιπετέας καλεῖ τοὺς ποταμοὺς, οὐ τοὺς χειμάῤῥους μόνους, ἀλλὰ καὶ πάντας ἁπλῶς, ὅτι πληροῦνται πάντες ἀπὸ τῶν ὀμβρίων ὑδάτων. Ἀλλὰ τὸ κοινὸν, ἐπὶ τῶν κατ' ἐξοχὴν ἴδιον γίνεται· ἄλλως γὰρ ἂν τὸν χειμάῤῥουν ἀκούοι τις διιπετῆ, καὶ ἄλλως τὸν ἀένναον· ἐνταῦθα δὲ διπλασιάζει πως ἡ ἐξοχή. Καὶ καθάπερ εἰσί τινες ὑπερβολαὶ ἐπὶ ὑπερβολαῖς, ὡς τὸ, Κουφότερον εἶναι φελλοῦ σκιᾶς, Δειλότερον δὲ λαγὼ Φρυγὸς, Ἐλάττω δ' ἔχειν γῆν τὸν ἀγρὸν ἐπιςολῆς Λακωνικῆς· οὕτως ἐξοχὴ ἐπ' ἐξοχῇ

συντρέχει ἐπὶ τοῦ δυπετῆ τὸν Νεῖλον λέγεσθαι. Ὁ μὲν γὰρ 36.
χειμάῤῥους ὑπερβέβληται τοὺς ἄλλους ποταμοὺς, τῷ δυπετὴς
εἶναι· ὁ δὲ Νεῖλος καὶ τοὺς χειμάῤῥους, ἐπὶ τοσοῦτον πληρού-
μενος καὶ πλήθους καὶ χρόνου. Ὡς', ἐπεὶ καὶ γνώριμον ἦν τὸ
πάθος τοῦ ποταμοῦ τῷ Ποιητῇ, ὡς πεπαραμυθήμεθα, καὶ κέχρη-
ται τῷ ἐπιθέτῳ τούτῳ κατ' αὐτοῦ, οὐκ ἄλλως δεκτέον ἢ ὡς 37.
εἰρήκαμεν. Τὸ δὲ πλείοσι ςόμασιν ἐκδιδόναι, κοινὸν καὶ πλειόνων·
ὥςε οὐκ ἄξιον μνήμης ὑπέλαβε, καὶ ταῦτα πρὸς εἰδότας· καθά-
περ οὐδ' Ἀλκαῖος, καίτοι φήσας ἀφῖχθαι καὶ αὐτὸς εἰς Αἴγυ-
πτον. Αἱ δὲ προσχώσεις καὶ ἐκ τῶν ἀναβάσεων μὲν δύνανται
ὑπονοεῖσθαι, καὶ ἐξ ὧν δὲ εἶπε περὶ τῆς Φάρου. Ὁ γὰρ ἱςορῶν
αὐτῷ περὶ τῆς Φάρου, μᾶλλον δὲ ἡ κοινὴ φήμη, διότι μὲν τότε
τοσοῦτον ἀπεῖχεν ἀπὸ τῆς ἠπείρου, ὅσον φησὶ δρόμον νεὼς
ἡμερήσιον, οὐκ ἂν εἴη διατεθρυλλημένη ἐπὶ τοσοῦτον ἐψευσμέ-
νως. Ὅτι δ' ἡ ἀνάβασις, καὶ αἱ προσχώσεις τοιαῦταί τινες,
κοινότερον πεπύσθαι εἰκὸς ἦν. Ἐξ ὧν συνεὶς ὁ Ποιητὴς, ὅτι
πλέον ἢ τότε ἀφειςήκει τῆς γῆς ἡ νῆσος, κατὰ τὴν Μενελάου
παρουσίαν, προσέθηκε παρ' ἑαυτοῦ πολλαπλάσιον διάςημα τοῦ
μυθώδους χάρω· αἱ δὲ μυθοποιΐαι οὐκ ἀγνοίας σημεῖον δήπου.
Οὐδὲ γὰρ τὰ περὶ τοῦ Πρωτέως, καὶ τῶν Πυγ-
μαίων, οὐδ' αἱ τῶν φαρμάκων δυνάμεις, οὐδ' εἴτι ἄλλο τοιοῦτον
οἱ ποιηταὶ πλάττουσι, οὐ κατ' ἄγνοιαν τῶν τοπικῶν λέγεται,
ἀλλ' ἡδονῆς καὶ τέρψεως χάριν. Πῶς οὖν καὶ ἄνυδρον οὖσαν
ὕδωρ φησὶν ἔχειν;

Ἐν δὲ λιμὴν εὔορμος, ὅθεν τ' ἀπὸ νῆας ἐίσας
Ἐς πόντον βάλλουσιν ἀφυσσάμενοι μέλαν ὕδωρ.

Ἀλλ' οὔτε τὸ ὑδρεῖον ἐκλιπεῖν ἀδύνατον, οὔτε τὴν ὑδρείαν
ἐκ τῆς νήσου γενέσθαι φησὶν, ἀλλὰ τὴν ἀναγωγὴν μόνην, διὰ
τὴν τοῦ λιμένος ἀρετὴν, τὸ δ' ὕδωρ ἐκ τῆς περαίας ἀφύσασθαι
παρῆν· ἐξομολογουμένου πως τοῦ Ποιητοῦ δι' ἐμφάσεως, ὅτι

57. πελαγίαν εἶπεν οὐ πρὸς ἀλήθειαν, ἀλλὰ πρὸς ὑπερβολὴν καὶ μυθοποιΐαν.

Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς πλάνης τοῦ Μενελάου λεχθέντα συνηγορεῖν δοκεῖ τῇ ἀγνοίᾳ τῇ περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους, βέλτιον ἴσως ἐςὶ, τὰ ἐν τοῖς ἔπεσι τούτοις ζητούμενα προεκθεμένους, ἅμα ταῦτά τε διαςεῖλαι, καὶ περὶ τοῦ Ποιητοῦ ἀπολογήσασθαι καθαρώτερον. Φησὶ δὲ πρὸς Τηλέμαχον ὁ Μενέλαος, θαυμάσαντα τὸν τῶν βασιλείων κόσμον·

Ἦ γὰρ πολλὰ παθὼν, καὶ πόλλ' ἐπαληθεὶς
Ἤγαγόμην ἐν νηυσὶ, καὶ ὀγδοάτῳ ἔτει ἦλθον
Κύπρον, Φοινίκην τε καὶ Αἰγυπτίους ἐπαληθεὶς,
Αἰθίοπας θ' ἱκόμην, καὶ Σιδονίους καὶ Ἐρεμβοὺς,
Καὶ Λιβύην.

58. Ζητοῦσι δὲ, πρὸς τίνας ἦλθεν Αἰθίοπας, πλέων ἐξ Αἰγύπτου (οὔτε γὰρ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς θαλάττῃ οἰκοῦσι τινὲς Αἰθίοπες, οὔτε τοῦ Νείλου τοὺς καταῤῥάκτας ἦν διελθεῖν ναυσί)· τίνες τε οἱ Σιδόνιοι· οὐ γὰρ οἵ γε ἐν Φοινίκῃ· οὐ γὰρ ἂν τὸ γένος προθεὶς, τὸ εἶδος ἐπήνεγκε· τίνες τε οἱ Ἐρεμβοί· καινὸν γὰρ τὸ ὄνομα. Ἀριςόνικος μὲν οὖν, ὁ καθ' ἡμᾶς γραμματικὸς, ἐν τοῖς περὶ τῆς Μενελάου πλάνης, πολλῶν ἀναγέγραφεν ἀνδρῶν ἀποφάσεις περὶ ἑκάςου τῶν ἐκκειμένων κεφαλαίων· ἡμῖν δ' ἀρκέσει κἂν ἐπιτέμνοντες λέγωμεν. Οἱ μὲν δὴ πλεῦσαι φήσαντες εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, οἱ μὲν περίπλουν τὸν διὰ Γαδείρων μέχρι τῆς Ἰνδικῆς εἰσάγουσιν, ἅμα καὶ τὸν χρόνον τῇ πλάνῃ συνοικειοῦντες, ὃν φησιν, ὅτι Ὀγδοάτῳ ἔτει ἦλθον· οἱ δὲ διὰ τοῦ ἰσθμοῦ, τοῦ κατὰ τὸν Ἀράβιον κόλπον· οἱ δὲ διὰ τῶν διωρύγων τινός. Οὔτε δ' ὁ περίπλους ἀναγκαῖος, ὃν Κράτης εἰσάγει· οὐχ ὡς ἀδύνατος εἶναι (καὶ γὰρ οὐδ' ἡ Ὀδυσσέως πλάνη ἀδύνατος), ἀλλ' ὅτι οὔτε πρὸς τὰς ὑποθέσεις τὰς μαθηματικὰς χρήσιμος, οὔτε πρὸς τὸν χρόνον τῆς πλάνης. Καὶ γὰρ ἀκούσιοι διατριβαὶ

διατριβαὶ κατέσχον αὐτὸν ὑπὸ δυσπλοίας, φήσαντος, ὅτι ἀπὸ 38.
ἑξήκοντα νεῶν πέντε ἐλείφθησαν αὐτῷ, καὶ ἑκούσιοι, χρηματισμοῦ χάριν· φησὶ γὰρ ὁ Νέςωρ·

Ὡς ὁ μὲν ἔνθα πολὺν βίοτον καὶ χρυσὸν ἀγείρων
Ἤλᾶτο ξὺν νηυσί,
Κύπρον, Φοινίκην τε καὶ Αἰγυπτίους ἐπαληθείς.

Ὁ τε διὰ τοῦ ἰσθμοῦ πλοῦς ἢ τῶν διωρύγων, λεγόμενος μὲν ἠκούετο ἂν ἐν μύθου σχήματι· μὴ λεγόμενος δὲ, περιττῶς καὶ ἀπιθάνως εἰσάγοιτο ἄν. Ἀπιθάνως δὲ, λέγω, ὅτι πρὸ τῶν Τρωϊκῶν οὐδεμία ἦν διώρυξ· τὸν δὲ ἐπιχειρήσαντα ποιῆσαι Σέσωςριν, ἀποςῆναί φασι μετεωροτέραν ὑπολαβόντα τὴν τῆς θαλάττης ἐπιφάνειαν. Ἀλλὰ μὴν οὐδ' ὁ ἰσθμὸς ἦν πλώϊμος. Ἀλλ' εἰκάζει ὁ Ἐρατοσθένης οὐκ εὖ· μὴ γάρ πω τὸ ἔκρηγμα τὸ κατὰ τὰς ςήλας γεγονέναι νομίζει· ὥστε ἐνταῦθα συνάπτειν τὴν ἔξω θάλατταν τῇ ἐντὸς, καὶ καλύπτειν τὸν ἰσθμὸν μετεωροτέραν οὖσαν. Τοῦ δ' ἐκρήγματος γενομένου ταπεινωθῆναι, καὶ ἀνακαλύψαι τὴν γῆν, τὴν κατὰ τὸ Κάσιον, καὶ τὸ Πηλούσιον μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς. Τίνα οὖν ἔχομεν ἱςορίαν περὶ τοῦ ἐκρήγματος τούτου, διότι πρὸ τῶν Τρωϊκῶν οὔπω ὑπῆρχεν; Ἴσως δ' 39.
ὁ Ποιητὴς ἅμα μὲν τὸν Ὀδυσσέα ταύτῃ διεκπλέοντα εἰς τὸν Ὠκεανὸν πεποίηκεν, ὡς ἤδη ἐκρήγματος γεγονότος, ἅμα δὲ εἰς τὴν ἐρυθρὰν τὸν Μενέλαον, ἐκ τῆς Αἰγύπτου ναυςολεῖ, ὡς οὔπω γεγονότος. Ἀλλὰ καὶ τὸν Πρωτέα εἰσάγει λέγοντα αὐτῷ·

Ἀλλά σ' ἐς Ἠλύσιον πεδίον, καὶ πείρατα γαίης
Ἀθάνατοι πέμψουσιν.

Ποῖα οὖν; Καὶ ὅτι ἑσπέριόν τινα λέγει τόπον τοῦτον ἔσχατον, ὁ Ζέφυρος παρατεθεὶς δηλοῖ·

Ἀλλ' αἰεὶ Ζεφύροιο λιγυπνείοντας ἀήτας
Ὠκεανὸς ἀνίησι.

Ταῦτα γὰρ αἰνίγματος πλήρη.

39. Εἰ δ' οὖν καὶ σύρρουν ποτὲ ὑπάρξαντα τὸν ἰσθμὸν τοῦτον ὁ Ποιητὴς ἱστορήκει, πόσῳ μείζονα ἂν εἴχομεν πίστιν τοῦ τοὺς Αἰθίοπας διχθὰ διῃρῆσθαι, πορθμῷ τηλικούτῳ διειργομένους; Τίς δὲ καὶ χρηματισμὸς παρὰ τῶν ἔξω καὶ κατὰ τὸν Ὠκεανὸν Αἰθιόπων; Καίτοι θαυμάζουσι τοῦ κόσμου τῶν βασιλείων οἱ περὶ Τηλέμαχον τὸ πλῆθος, ὅ ἐστι,

Χρυσοῦ τ' ἠλέκτρου τε καὶ ἀργύρου ἠδ' ἐλέφαντος.

Τούτων δ' οὐδενὸς, πλὴν ἐλέφαντος, εὐπορία παρ' ἐκείνοις ἐστὶν, ἀπορωτάτοις τῶν ἁπάντων οὖσι τοῖς πλείστοις, καὶ νομάσι.—Νὴ Δία· ἀλλ' ἡ Ἀραβία προσῆν, καὶ τὰ μέχρι τῆς Ἰνδικῆς· τούτων δ' ἡ μὲν εὐδαίμων κέκληται μόνη τῶν ἁπασῶν· τὴν δὲ, εἰ καὶ μὴ ὀνομαστὶ καλοῦσιν, οὕτως ὑπολαμβάνουσί γε καὶ ἱστοροῦσιν, ὡς εὐδαιμονεστάτην. — Τὴν μὲν οὖν Ἰνδικὴν οὐκ οἶδεν Ὅμηρος, εἰδὼς δὲ, ἐμέμνητο ἄν· τὴν δ' Ἀραβίαν, ἣν εὐδαίμονα προσαγορεύουσιν οἱ νῦν, τότε γ' οὐκ ἦν πλουσία, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἄπορος, καὶ ἡ πολλὴ αὐτῆς σκηνιτῶν ἀνδρῶν. Ὀλίγη δ' ἡ ἀρωματοφόρος, δι' ἣν καὶ τοῦτο τοὔνομα εὕρετο ἡ χώρα, διὰ τὸ καὶ τὸν φόρτον εἶναι τὸν τοιοῦτον ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν σπάνιον καὶ τίμιον. Νυνὶ μὲν οὖν εὐποροῦσι καὶ πλουτοῦσι διὰ τὸ καὶ τὴν ἐμπορίαν εἶναι πυκνὴν καὶ θαψιλῆ· τότε δ' οὐκ εἰκός. Αὐτῶν δὲ χάριν τῶν ἀρωμάτων ἐμπόρῳ μὲν καὶ καμηλίτῃ γένοιτ' ἄν τις ἐκ τῶν τοιούτων φορτίων εὐπορία· Μενελάῳ δὲ λαφύρων, ἃ δωρεῶν ἔδει παρὰ βασιλέων καὶ δυναστῶν, ἐχόντων τε ἃ δώσουσι, καὶ βουλομένων διὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ εὔκλειαν. Οἱ μὲν οὖν Αἰγύπτιοι, καὶ οἱ πλησίον Αἰθίοπες, καὶ Ἄραβες, οὔθ' οὕτω τελέως ἄβιοι, οὔτ' ἀνήκοοι τῆς τῶν Ἀτρειδῶν δόξης, καὶ μᾶλιστα διὰ τὴν κατόρθωσιν τοῦ Ἰλιακοῦ πολέμου, ὥστ'
40. ἐλπὶς ἦν τῆς ἐξ αὐτῶν ὠφελείας· καθάπερ ἐπὶ τοῦ θώρακος τοῦ Ἀγαμέμνονος λέγεται·

Τόν ποτέ οἱ Κινύρης δῶκε, ξεινήϊον εἶναι·
Πεύθετο γὰρ Κύπροιο μέγα κλέος. —

Καὶ δὴ καὶ τὸν πλείω χρόνον τῆς πλάνης, λεκτέον ἐν τοῖς κατὰ 40.
Φοινίκην καὶ Συρίαν καὶ Αἴγυπτον καὶ Λιβύην γενέσθαι, καὶ τὰ περὶ Κύπρον χωρία, καὶ ὅλως τὴν καθ' ἡμᾶς παραλίαν, καὶ τὰς νήσους. Καὶ γὰρ ξένια παρὰ τούτοις, καὶ τὸ βίᾳ, καὶ τὸ ἐκ λεηλασίας πορίσασθαι, καὶ μάλιστα παρὰ τῶν συμμαχησάντων τοῖς Τρωσὶν, ἐντεῦθεν ἦν. Οἱ δ' ἐκτὸς καὶ πόρρω βάρβαροι οὐδεμίαν τοιαύτην ὑπηγόρευον ἐλπίδα. Εἰς οὖν τὴν Αἰθιοπίαν ἀφῖχθαι λέγεται ὁ Μενέλαος, ὅτι μέχρι τῶν ὅρων τῶν πρὸς Αἰγύπτῳ. Τάχα μὲν γὰρ καὶ πλησιαίτεροι ἦσαν ταῖς Θήβαις οἱ τότε ὅροι· ἀλλὰ καὶ οἱ νῦν πλησίον εἰσὶν, οἱ κατὰ Συήνην καὶ τὰς Φίλας· ὧν ἡ μὲν τῆς Αἰγύπτου ἐςὶν, αἱ δὲ Φίλαι κοινὴ κατοικία τῶν Αἰθιόπων καὶ τῶν Αἰγυπτίων. Ὁ οὖν εἰς Θήβας ἀφιγμένος, εἰ καὶ μέχρι τῶν ὅρων ἀφῖκτο, ἢ καὶ περαιτέρω, τῶν Αἰθιόπων, καὶ ταῦτα τῇ βασιλικῇ ξενίᾳ χρώμενος, οὐδὲν ἄλογον. Οὕτω δὲ καὶ Κυκλώπων εἰς γαῖαν ἀφῖχθαι φησὶν ὁ Ὀδυσσεὺς, μέχρι τοῦ σπηλαίου προεληλυθὼς ἀπὸ θαλάττης· ἐπ' ἐσχατιᾶς γὰρ ἱδρύσθαι που λέγει. Καὶ εἰς Αἰολίαν δὲ, καὶ Λαιςρυγόνας, καὶ τοὺς ἄλλους τόπους, ὅπου ποτὲ καθωρμίσατο, ἐκεῖσε φησὶν ἀφῖχθαι. Καὶ ὁ Μενέλαος οὖν οὕτως εἰς Αἰθιοπίαν ἧκεν, οὕτω δὲ καὶ εἰς Λιβύην, ὅτι προσέσχε τόποις τισίν· ἀφ' οὗ καὶ ὁ κατὰ τὴν Ἀρδανίαν λιμὴν, τὴν ὑπὲρ Παραιτονίου, Μενέλαος καλεῖται.

Εἰ δὲ Φοίνικας εἰπὼν, ὀνομάζει καὶ Σιδονίους, τὴν μητρόπολιν αὐτῶν, σχήματι συνήθει χρῆται, ὡς,

Τρῶάς τε καὶ Ἕκτορα νηυσὶ πέλασσε·

καὶ,

Οὐ γὰρ ἔτ' Οἰνῆος μεγαλήτορος υἱέες ἦσαν,
Οὐδ' ἄρ' ἔτ' αὐτὸς ἔην, θάνε δὲ ξανθὸς Μελέαγρος·

καὶ,

Ἴδην δ' ἵκανεν..... καὶ Γάργαρον·

40. καὶ,

Οἳ δ' Εὔβοιαν ἔχον —
Χαλκίδα τ' Εἰρέτριάν τε —.

Καὶ Σαπφώ·

Ἦ σε Κύπρος, ἢ Πάφος ἢ πάνορμος.

Καίτοι καὶ ἄλλό τι ἦν τὸ ποιῆσαν, καίπερ ἤδη μνησθέντα τῆς Φοινίκης, ἰδίως πάλιν καὶ τὴν Σιδόνα συγκαταλέξαι. Πρὸς μὲν γὰρ τὸ τὰ ἐφεξῆς ἔθνη καταλέξαι, ἱκανῶς εἶχεν οὕτως εἰπεῖν·

Κύπρον, Φοινίκην τε καὶ Αἰγυπτίους ἐπαληθεὶς,
Αἰθιοπάς θ' ἱκόμην.

41. Ἵνα δ' ἐμφήνῃ καὶ τὴν παρὰ τοῖς Σιδονίοις ἀποδημίαν τὴν ἐπὶ πλέον γενομένην, καλῶς εἶχεν εἴτ' ἀναλαβεῖν, εἴτε καὶ παραλαβεῖν. Ἐκφαίνει δὲ διὰ τῶν ἐπαίνων τῆς παρ' αὐτοῖς εὐτυχίας καὶ εὐτεχνίας, καὶ τοῦ τὴν Ἑλένην προεξενῶσθαι τοῖς ἀνθρώποις μετὰ Ἀλεξάνδρου. Διόπερ παρὰ τῷ Ἀλεξάνδρῳ πολλὰ τοιαῦτα ἀποκείμενα λέγει·

Ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, ἔργα γυναικῶν·
Σιδονίων, τάς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
Ἤγαγε Σιδονίηθεν ἐπιπλὼς εὐρέα πόντον·
Τὴν ὁδὸν, ἣν Ἑλένην περ ἀνήγαγε. —

Καὶ παρὰ τῷ Μενελάῳ· λέγει γὰρ πρὸς Τηλέμαχον·

Δώσω τοι κρητῆρα τετυγμένον· ἀργύρεος δὲ
Ἐστὶν ἅπας, χρυσῷ δ' ἐπὶ χείλεα κεκράανται·
Ἔργον δ' Ἡφαίστοιο· πόρεν δέ ἑ φαίδιμος ἥρως
Σιδονίων βασιλεύς, ὅθ' ἑὸς δόμος ἀμφεκάλυψεν
Κεῖσέ με νοστήσαντα.

Δεῖ δὲ δέξασθαι πρὸς ὑπερβολὴν εἰρημένον τὸ, Ἡφαίστου ἔργον, ὡς λέγεται, Ἀθηνᾶς ἔργα, τὰ καλὰ, καὶ Χαρίτων, καὶ Μουσῶν. Ἐπεὶ, ὅτι γε οἱ ἄνδρες ἦσαν καλλίτεχνοι, δηλοῖ τὸν κρατῆρα ἐπαινῶν, ὃν ὁ Εὔνηος ἔδωκεν ἀντὶ Λυκάονος· φησὶ γάρ·

Κάλλει ἐνίκα πᾶσαν ἐπ' αἶαν
Πολλόν· ἐπεὶ Σιδόνες πολυδαίδαλοι εὖ ἤσκησαν,
Φοίνικες δ' ἄγον ἄνδρες.

Περὶ δὲ τῶν Ἐρεμβῶν πολλὰ μὲν εἴρηται· πιθανώτατοι δ' 41.
εἰσὶν οἱ νομίζοντες τοὺς Ἄραβας λέγεσθαι. Ζήνων δ' ὁ ἡμέτερος καὶ γράφει οὕτως·

Αἰθιοπάς θ' ἱκόμην, καὶ Σιδονίους Ἄραβάς τε.

Τὴν μὲν οὖν γραφὴν οὐκ ἀνάγκη κινεῖν παλαιὰν οὖσαν· αἰτιᾶσθαι δὲ βέλτιον τὴν τοῦ ὀνόματος μετάπτωσιν, πολλὴν καὶ ἐπιπολαίαν οὖσαν ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν. Ἀμέλει δὲ καὶ ποιοῦσι τινὲς παραγραμματίζοντες. Ἄριστα δ' ἂν δόξειεν εἰπεῖν ὁ Ποσειδώνιος, κἀνταῦθα ἀπὸ τῆς τῶν ἐθνῶν συγγενείας καὶ κοινότητος ἐτυμολογῶν. Τὸ γὰρ τῶν Ἀρμενίων ἔθνος, καὶ τὸ τῶν Σύρων, καὶ τῶν Ἀράβων, πολλὴν ὁμοφυλίαν ἐμφαίνει κατά τε τὴν διάλεκτον, καὶ τοὺς βίους, καὶ τοὺς τῶν σωμάτων χαρακτῆρας, καὶ μάλιστα καθὸ πλησιόχωροί εἰσι. Δηλοῖ δ' ἡ Μεσοποταμία ἐκ τῶν τριῶν συνεστῶσα τούτων ἐθνῶν· μάλιστα γὰρ ἐν τούτοις ἡ ὁμοιότης διαφαίνεται. Εἰ δέ τις παρὰ τὰ κλίματα γίνεται διαφορὰ τοῖς προσβορέοις ἐπὶ πλέον πρὸς τοὺς μεσημβρινοὺς, καὶ τούτοις πρὸς μέσους τοὺς ὅρους, ἀλλ' ἐπικρατεῖ γε τὸ κοινόν. Καὶ οἱ Ἀσσύριοι δὲ καὶ οἱ Ἀραμαῖοι *καὶ οἱ Ἀρμένιοι* 42.
παραπλησίως πως ἔχουσι, καὶ πρὸς τούτους, καὶ πρὸς ἀλλήλους. Εἰκάζει γὲ δὴ καὶ τὰς τῶν ἐθνῶν τούτων κατονομασίας ἐμφερεῖς ἀλλήλαις εἶναι. Τοὺς γὰρ ὑφ' ἡμῶν Σύρους καλουμένους ὑπ' αὐτῶν τῶν Σύρων *Ἀρμενίους καὶ* Ἀραμαίους καλεῖσθαι· τούτῳ δ' ἐοικέναι τοὺς Ἀρμενίους, καὶ τοὺς Ἄραβας, καὶ Ἐρεμβοὺς, τάχα τῶν πάλαι Ἑλλήνων οὕτω καλούντων τοὺς Ἄραβας· ἅμα καὶ τοῦ ἐτύμου συνεργοῦντος πρὸς τοῦτο. Ἀπὸ γὰρ τοῦ εἰς τὴν ἕραν ἐμβαίνειν τοὺς Ἐρεμβοὺς ἐτυμολογοῦσιν οὕτως οἱ πολλοὶ, οὓς μεταλαβόντες οἱ ὕστερον, ἐπὶ τὸ σαφέστερον, Τρωγλοδύτας ἐκάλεσαν· οὗτοι δέ εἰσιν Ἀράβων οἱ ἐπὶ θάτερον μέρος τοῦ Ἀραβίου κόλπου κεκλιμένοι, τὸ πρὸς Αἰγύπτῳ καὶ Αἰθιοπίᾳ. Τούτων δ' εἰκὸς μεμνῆσθαι τὸν Ποιητὴν, καὶ πρὸς

42. τούτους ἀφῖχθαι λέγειν τὸν Μενέλαον, καθ' ὃν τρόπον εἴρηται καὶ πρὸς τοὺς Αἰθίοπας (τῇ γὰρ Θηβαΐδι καὶ οὗτοι πλησιάζουσιν)· ὅμως οὐκ ἐργασίας οὐδὲ χρηματισμοῦ χάριν τούτων ὀνομαζομένων (οὐ πολὺ γὰρ ἦν τοῦτο), ἀλλὰ τοῦ μήκους τῆς ἀποδημίας καὶ τοῦ ἐνδόξου· ἔνδοξον γὰρ τὸ τοσοῦτον ἐκτοπίσαι. Τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ,

Πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω·

καὶ τὸ,

Ἦ γὰρ πολλὰ παθὼν καὶ πόλλ' ἐπαληθεὶς
Ἠγαγόμην.

Ἡσίοδος δ' ἐν Καταλόγῳ φησί·

Καὶ κούρην Ἀράβοιο, τὸν Ἑρμάων ἀκάκητα
Γείνατο καὶ Θρονίη, κούρη Βήλοιο ἄνακτος.

Οὕτω δὲ καὶ Στησίχορος λέγει. Εἰκάζειν οὖν ἐστιν, ὅτι ἀπὸ τούτου καὶ ἡ χώρα Ἀραβία ἤδη τότε ὠνομάζετο· κατὰ δὲ τοὺς ἥρωας τυχὸν ἴσως οὔπω.

Οἱ δὲ πλάττοντες Ἐρεμβοὺς ἴδιόν τι ἔθνος Αἰθιοπικὸν, καὶ ἄλλο Κηφήνων, καὶ τρίτον Πυγμαίων, καὶ ἄλλα μυρία, ἧττον ἂν πιστεύοιντο, πρὸς τῷ μὴ ἀξιοπίστῳ καὶ σύγχυσίν τινα ἐμφαίνοντες τοῦ μυθικοῦ καὶ ἱστορικοῦ σχήματος. Ὅμοιοι δ' εἰσὶ τούτοις καὶ οἱ Σιδονίους ἐν τῇ κατὰ Πέρσας θαλάττῃ διηγούμενοι, ἢ ἄλλεθί που τοῦ Ὠκεανοῦ, καὶ τὴν τοῦ Μενελάου πλάνην ἐξωκεανίζοντες, καὶ τοὺς Φοίνικας δὲ ὁμοίως. Τῆς δ' ἀπιστίας αἴτιον οὐκ ἐλάχιστόν ἐστι, τὸ ἐναντιοῦσθαι ἀλλήλοις τοὺς λέγοντας. Οἱ μὲν γὰρ καὶ τοὺς Φοίνικας καὶ τοὺς Σιδονίους τοὺς καθ' ἡμᾶς ἀποίκους εἶναι τῶν ἐν τῷ Ὠκεανῷ φασι, προσιθέντες καὶ διά τι Φοίνικες ἐκαλοῦντο, ὅτι καὶ ἡ θάλαττα Ἐρυθρά· οἱ δ' ἐκείνους τούτων. Εἰσὶ δ' οἱ καὶ τὴν Αἰθιοπίαν
43. εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς Φοινίκην μετάγουσι, καὶ τὰ περὶ τὴν Ἀνδρομέδαν ἐν Ἰόππῃ συμβῆναί φασιν· οὐ δήπου κατ' ἄγνοιαν

τοπικὴν καὶ τούτων λεγομένων, ἀλλ' ἐν μύθου μᾶλλον σχή- 43.
ματι· καθάπερ καὶ τῶν παρ' Ἡσιόδῳ καὶ τοῖς ἄλλοις, ἃ προφέρει ὁ Ἀπολλόδωρος, οὐδ' ὃν τρόπον παρατίθησι τοῖς Ὁμήρου ταῦτα, εἰδώς. Τὰ μὲν γὰρ Ὁμήρου, τὰ περὶ τὸν Πόντον καὶ τὴν Αἴγυπτον παρατίθησιν, ἄγνοιαν αἰτιώμενος, ὡς λέγειν μὲν τὰ ὄντα βουλομένου, μὴ λέγοντος δὲ τὰ ὄντα, ἀλλὰ τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα, κατ' ἄγνοιαν. Ἡσιόδου δ' οὐκ ἄν τις αἰτιάσαιτο ἄγνοιαν, Ἡμίκυνας λέγοντος, καὶ Μακροκεφάλους, καὶ Πυγμαίους· οὐδὲ γὰρ αὐτοῦ Ὁμήρου ταῦτα μυθεύοντος, ὧν εἰσὶ καὶ οὗτοι οἱ Πυγμαῖοι, οὐδ' Ἀλκμᾶνος, Στεγανόποδας ἱστορροῦντος, οὐδ' Αἰσχύλου, Κυνοκεφάλους, καὶ Στερνοφθάλμους, καὶ Μονομμάτους. Ὅπου γε οὐδὲ τοῖς πεζῇ συγγράφουσιν, ἐν ἱστορίας σχήματι, προσέχομεν περὶ πολλῶν, κἂν μὴ ἐξομολογῶνται τὴν μυθογραφίαν· φαίνεται γὰρ εὐθὺς, ὅτι μύθους παραπλέκουσιν ἑκόντες, οὐκ ἀγνοίᾳ τῶν ὄντων, ἀλλὰ πλάσει τῶν ἀδυνάτων, τερατείας καὶ τέρψεως χάριν. Δοκοῦσι δὲ κατ' ἄγνοιαν, ὅτι μάλιστα καὶ πιθανῶς τὰ τοιαῦτα μυθεύουσι περὶ τῶν ἀδήλων καὶ τῶν ἀγνοουμένων. Θεόπομπος δὲ ἐξομολογεῖται φήσας, ὅτι καὶ μύθους ἐν ταῖς ἱστορίαις ἐρεῖ κρεῖττον, ἢ ὡς Ἡρόδοτος, καὶ Κτησίας, καὶ Ἑλλάνικος, καὶ οἱ τὰ Ἰνδικὰ συγγράψαντες.

Περὶ δὲ τῶν τοῦ Ὠκεανοῦ παθῶν εἴρηται μὲν ἐν μύθου σχήματι· καὶ γὰρ τούτου στοχάζεσθαι δεῖ τὸν ποιητήν. Ἀπὸ γὰρ τῶν ἀμπώτεων καὶ τῶν πλημμυρίδων ἡ Χάρυβδις αὐτῷ μεμύθευται, οὐδ' αὐτὴ παντάπασιν Ὁμήρου πλάσμα οὖσα, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἱστορουμένων περὶ τὸν Σικελικὸν πορθμὸν διεσκευασμένη. Εἰ δὲ δὶς τῆς παλιρροίας γινομένης καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα, ἐκεῖνος τρὶς εἴρηκε,

Τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν ἐπ' ἤματι, τρὶς δ' ἀναροιβδεῖ,

λέγοιτ' ἂν καὶ οὕτως. Οὐ γὰρ κατ' ἄγνοιαν τῆς ἱστορίας ὑπο-

43. ληπτέον γενέσθαι τοῦτο, ἀλλὰ τραγῳδίας χάριν καὶ φόβου, ὃν ἡ Κίρκη πολὺν τοῖς λόγοις προςίθησιν, ἀποτροπῆς χάριν, ὥςε καὶ τὸ ψεῦδος παραμίγνυσθαι. Ἐν αὐτοῖς γοῦν τοῖς ἔπεσι τούτοις εἴρηκε μὲν οὕτως ἡ Κίρκη·

Τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν ἐπ' ἤματι, τρὶς δ' ἀναροιβδεῖ
Δεινόν· μὴ σύ γε κεῖθι τύχοις, ὅτε ῥοιβδήσειεν!
Οὐ γάρ κεν ῥύσαιτό σ' ὑπ' ἐκ κακοῦ οὐδ' Ἐνοσίχθων.

Καὶ μὴν παρέτυχέ γε τῇ ἀναροιβδήσει ὁ Ὀδυσσεὺς, καὶ οὐκ ἀπώλετο, ὥς φησιν αὐτός·

44. Ἡ μὲν ἀνερροίβδησε θαλάσσης ἁλμυρὸν ὕδωρ·
Αὐτὰρ ἐγὼ ποτὶ μακρὸν ἐρινεὸν ὑψόσ' ἀερθεὶς,
Τῷ προσφὺς ἐχόμην ὡς νυκτερίς·

εἶτα περιμείνας τὰ ναυάγια, καὶ λαβόμενος πάλιν αὐτῶν σώζεται. ὥς' ἐψεύσατο ἡ Κίρκη. Ὡς οὖν τοῦτο, κἀκεῖνο τὸ, Τρὶς μὲν γάρ τ' ἀνίησιν ἐπ' ἤματι, ἀντὶ τοῦ δὶς· ἅμα καὶ τῆς ὑπερβολῆς τῆς τοιαύτης συνήθους πᾶσιν οὔσης, Τρισμακαρίους, καὶ Τρισαθλίους λεγόντων. Καὶ ὁ ποιητής·

Τρισμάκαρες Δαναοὶ, —

καὶ,

Ἀσπασίη, τρίλλιςος, —

καὶ,

Τριχθά τε καὶ τετραχθά.

Ἴσως δ' ἄν τις καὶ ἀπὸ τῆς ὥρας τεκμήραιτο, ὅτι ὑπαινίττεταί πως τὸ ἀληθές· μᾶλλον γὰρ ἐφαρμόττει τῷ δὶς γενέσθαι τὴν παλίῤῥοιαν κατὰ τὸν συνάμφω χρόνον, τὸν ἐξ ἡμέρας καὶ νυκτὸς, ἢ τῷ τρὶς, τὸ τοσοῦτον χρόνον μεῖναι τὰ ναυάγια ὑποβρύχια, ὀψὲ δὲ ἀναβληθῆναι ποθοῦντι, καὶ συνεχῶς προσισχομένῳ τοῖς κλάδοις·

Νωλεμέως δ' ἐχόμην, ὄφρ' ἐξεμέσειεν ὀπίσσω
Ἰςὸν καὶ τρόπιν αὖτις· ἐελδομένῳ δέ μοι ἦλθον

Ὄψ· ἧμος δ' ἐπὶ δόρπον ἀνὴρ ἀγορῆθεν ἀνέστη, 44.
Κρίνων νείκεα πολλὰ δικαζομένων αἰζηῶν.
Καὶ τότε δή μοι δοῦρα Χαρύβδιος ἐξεφάνθη.

Πάντα γὰρ ταῦτα χρόνου τινὸς ἔμφασιν ἀξιολόγου δίδωσι, καὶ μάλιστα τὸ τὴν ἑσπέραν ἐπιτεῖναι, μὴ κοινῶς εἰπόντα, ἡνίκα ὁ δικαστὴς ἀνίσταται, ἀλλ' ἡνίκα κρίνων νείκεα πολλὰ, ὥστε βραδύναι πλέον τι. Καὶ ἄλλως δὲ οὐ πιθανὴν ἂν ὑπέτεινε τῶν ναυαγίων τὴν ἀπαλλαγὴν, εἰ, πρὶν ἀποσπασθῆναι πολὺ, αὐτίκα εἰς τοὐπίσω παλίρροα μετέπιπτεν.

Ἀπολλόδωρος δὲ ἐπιτιμᾷ Καλλιμάχῳ, συνηγορῶν τοῖς περὶ Ἐρατοσθένη, διότι, καίπερ γραμματικὸς ὢν, παρὰ τὴν Ὁμηρικὴν ὑπόθεσιν, καὶ τὸν ἐξωκεανισμὸν τῶν τόπων, περὶ οὓς τὴν πλάνην φράζει, Γαῦδον καὶ Κόρκυραν ὀνομάζει. Ἀλλ' εἰ μὲν μηδαμοῦ γέγονεν ἡ πλάνη, ἀλλ' ὅλον πλάσμα ἐστὶν Ὁμήρου τοῦτο, ὀρθὴ ἡ ἐπιτίμησις· ἢ, εἰ γέγονε μὲν, περὶ ἄλλους δὲ τόπους, δεῖ λέγειν εὐθὺς, καὶ περὶ τίνας, ἐπανορθούμενον ἅμα τὴν ἄγνοιαν. Μήτε δὲ ὅλου πλάσματος εἶναι πιθανῶς λεγομένου, καθάπερ ἐπεδείκνυμεν, μήτ' ἄλλων τόπων κατὰ πίστιν μείζω δεικνυμένων, ἀπολύοιτ' ἂν τῆς αἰτίας ὁ Καλλίμαχος.

Οὐδ' ὁ Σκήψιος δὲ Δημήτριος εὖ, ἀλλὰ καὶ τῷ Ἀπολλο- 45.
δώρῳ τῶν ἁμαρτιῶν ἐνίων αἴτιος ἐκεῖνος κατέστη. Πρὸς γὰρ Νεάνθη τὸν Κυζικηνὸν φιλοτιμοτέρως ἀντιλέγων, εἰπόντα, ὅτι οἱ Ἀργοναῦται πλέοντες εἰς Φᾶσιν τὸν ὑφ' Ὁμήρου καὶ τῶν ἄλλων ὁμολογούμενον πλοῦν, ἱδρύσαντο τὰ τῆς Ἰδαίας μητρὸς ἱερὰ περὶ Κύζικον, ἀρχὴν φησι μηδ' εἰδέναι τὴν εἰς Φᾶσιν ἀποδημίαν τοῦ Ἰάσονος Ὅμηρον. Τοῦτο δ' οὐ μόνον τοῖς ὑφ' Ὁμήρου λεγομένοις μάχεται, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑφ' αὐτοῦ. Φησὶ γὰρ τὸν Ἀχιλλέα Λέσβον μὲν πορθῆσαι καὶ ἄλλα χωρία, Λήμνου δ' ἀποσχέσθαι καὶ τῶν πλησίον νήσων, διὰ τὴν πρὸς τὸν Ἰάσονα καὶ τὴν πρὸς τὸν υἱὸν Εὔνηον συγγένειαν, τότε τὴν νῆσον

45. κατέχοντα. Πῶς οὖν ὁ Ποιητὴς τοῦτο μὲν ᾔδει, διότι συγγενεῖς ἢ ὁμοεθνεῖς, ἢ γείτονες, ἢ ἄλλως ὁπωσοῦν οἰκεῖοι ὑπῆρχον, ὅ τε Ἀχιλλεὺς, καὶ ὁ Ἰάσων (ὅπερ οὐδαμόθεν ἄλλοθεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ Θετταλοὺς ἀμφοτέρους εἶναι συνέβαινε, καὶ τὸν μὲν Ἰώλκιον, τὸν δ' ἐκ τῆς Φθιώτιδος Ἀχαΐδος ὑπάρχειν), τοῦτο δ' ἠγνόει, πόθεν ἦλθε τῷ Ἰάσονι, Θετταλῷ καὶ Ἰωλκίῳ ὑπάρχοντι, ἐν μὲν τῇ πατρίδι μηδεμίαν καταλιπεῖν διαδοχὴν, Λήμνου δὲ κατασῆσαι κύριον τὸν υἱόν; Καὶ Πελίαν μὲν ᾔδει καὶ τὰς Πελιάδας, καὶ τὴν ἀρίστην αὐτῶν Ἄλκηστιν, καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς Εὔμηλον,

Τὸν ὑπ' Ἀδμήτῳ τίκε δῖα γυναικῶν
Ἄλκηστις, Πελίαο θυγατρῶν εἶδος ἀρίστη·

τῶν δὲ περὶ τὸν Ἰάσονα συμβάντων καὶ τὴν Ἀργὼ καὶ τοὺς Ἀργοναύτας, τῶν ὁμολογουμένων παρὰ πᾶσιν, ἀνήκοος ἦν; ἐν δὲ τῷ Ὠκεανῷ τὸν παρ' Αἰήτου πλοῦν ἔπλαττεν, ἀρχὴν μηδεμίαν ἐξ ἱστορίας λαβών;

Ὡς μὲν γὰρ ἅπαντες λέγουσιν, ὅ τε ἐξ ἀρχῆς πλοῦς ἐπὶ Φᾶσιν ἔχει πιθανόν τι, τοῦ Πελίου στείλαντος, καὶ ἡ ἐπάνοδος, καὶ ἡ ἐν τῷ παράπλῳ νήσων *ὅση* ἐπικράτεια· καὶ νὴ Δία ἡ ἐπὶ πλέον γενηθεῖσα πλάνη, καθάπερ καὶ τῷ Ὀδυσσεῖ καὶ τῷ Μενελάῳ, ἐκ τῶν ἔτι νῦν δεικνυμένων πεπιστευμένον ἐστὶ, καὶ ἐκ τῆς Ὁμήρου φωνῆς. Ἥ τε γὰρ Αἶα δείκνυται περὶ Φᾶσιν πόλις· καὶ ὁ Αἰήτης πεπίστευται βασιλεῦσαι τῆς Κολχίδος, καὶ ἔστι τοῖς ἐκεῖ τοῦτ' ἐπιχώριον τοὔνομα. Ἡ τε Μήδεια φαρμακὶς ἱστορεῖται, καὶ ὁ πλοῦτος τῆς ἐκεῖ χώρας, ἐκ τῶν χρυσείων καὶ ἀργυρείων καὶ σιδηρείων, δικαίαν τινὰ ὑπαγορεύει πρόφασιν τῆς στρατείας, καθ' ἣν καὶ Φρίξος πρότερον ἔστειλε τὸν πλοῦν τοῦτον· καὶ ἔστιν ὑπομνήματα τῆς ἀμφοῖν στρατείας, τό, τε Φρίξειον, τὸ ἐν τοῖς μεθορίοις τῆς τε Κολχίδος καὶ τῆς Ἰβηρίας, καὶ τὰ Ἰασόνεια, ἃ πολλαχοῦ καὶ τῆς Ἀρμενίας, καὶ τῆς Μηδίας, καὶ τῶν πλησιοχώρων αὐταῖς τόπων δείκνυται. Καὶ μὴν

καὶ περὶ Σινώπην καὶ τὴν ταύτης παραλίαν, καὶ τὴν Προπον- 46.
τίδα, καὶ τὸν Ἑλλήσποντον μέχρι τῶν κατὰ τὴν Λῆμνον τόπων, λέγεται πολλὰ τεκμήρια τῆς τε Ἰάσονος ςρατείας καὶ τῆς Φρίξου· τῆς δ' Ἰάσονος, καὶ τῶν ἐπιδιωξάντων Κόλχων, καὶ μέχρι τῆς Κρήτης, καὶ τῆς Ἰταλίας, καὶ τοῦ Ἀδρίου· ὧν ἔνια καὶ ὁ Καλλίμαχος ἐπισημαίνεται, τοτὲ μὲν,

Αἰγλήτην Ἀνάφην τε, Λακωνίδι γείτονα Θήρῃ,
Λείπων.....
Ἄρχμενος, ὡς ἥρωες ἀπ' Αἰήταο Κυταίου,
Αὖθις ἐς ἀρχαίην ἔπλεον Αἱμονίην·

τοτὲ δὲ περὶ τῶν Κόλχων·

Οἱ μὲν ἐπ' Ἰλλυριοῖο πόρου σχάσαντες ἐρετμά,
Λᾶα παρὰ ξανθῆς Ἁρμονίης ὄφιος
Ἄςυρον ἐκτίσσαντο, τό κεν ΦΥΓΑΔΩΝ τις ἐνίσποι
Γραικὸς, ἀτὰρ κείνων γλῶσσ' ὀνόμηνε ΠΟΔΑΣ.

Τινὲς δὲ καὶ τὸν Ἴςρον ἀναπλεῦσαι φασὶ μέχρι πολλοῦ τοὺς περὶ τὸν Ἰάσονα, οἱ δὲ καὶ μέχρι τοῦ Ἀδρίου· οἱ μὲν κατὰ ἄγνοιαν τῶν τόπων, οἱ δὲ καὶ ποταμὸν Ἴςρον ἐκ τοῦ μεγάλου Ἴςρου τὴν ἀρχὴν ἔχοντα ἐκβάλλειν εἰς τὸν Ἀδρίαν φασί· τάδε οὐκ ἀπιθάνως οὐδ' ἀπίςως λέγοντες.

Τοιαύταις δή τισιν ἀφορμαῖς ὁ Ποιητὴς χρησάμενος, τὰ μὲν ὁμολογεῖ τοῖς ἱςορουμένοις· προσμυθεύει δὲ τούτοις, ἔθος τι φυλάττων καὶ κοινὸν καὶ ἴδιον. Ὁμολογεῖ μὲν, ὅταν τὸν Αἰήτην ὀνομάζῃ, καὶ τὸν Ἰάσονα, καὶ τὴν Ἀργὼ λέγῃ, καὶ παρὰ τὴν Αἴην, τὴν Αἰαίην πλάττῃ, καὶ τὸν Εὔνηον ἐν Λήμνῳ καθιδρύῃ, καὶ ποιῇ τῷ Ἀχιλλεῖ φίλην τὴν νῆσον, καὶ παρὰ τὴν Μήδειαν, τὴν Κίρκην φαρμακίδα ποιῇ,

Αὐτοκασιγνήτην ὀλοόφρονος Αἰήταο.

Προσμυθοποιεῖ δὲ τὸν ἐξωκεανισμὸν τὸν κατὰ τὴν πλάνην συμ-

46. βάντα τὴν ἀπ' ἐκείνου τοῦ πλοῦ. Ἐπεὶ κἀκεῖνο, ὑποκειμένων μὲν τούτων, εὖ λέγεται,

Ἀργὼ πασιμέλουσα,

ὡς ἐν γνωρίμοις τόποις καὶ εὐανδροῦσι τῆς ναυςολίας γενομένης. Εἰ δ', ὥσπερ ὁ Σκήψιός φησι παραλαβὼν μάρτυρα Μίμνερμον, ὃς ἐν τῷ Ὠκεανῷ ποιήσας τὴν οἴκησιν τοῦ Αἰήτου, πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς ἐκτὸς πεμφθῆναί φησιν ὑπὸ τοῦ Πελίου τὸν Ἰάσονα, καὶ κομίσαι τὸ δέρας, οὔτ' ἂν ἡ ἐπὶ τὸ δέρας ἐκεῖσε πομπὴ πιθανῶς λέγοιτο εἰς ἀγνῶτας καὶ ἀφανεῖς τόπους· οὔθ' ὁ δι' ἐρήμων καὶ ἀοίκων, καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς τοσοῦτον ἐκτετοπισμένος πλοῦς, οὔτ' ἔνδοξος, οὔτε πασιμέλων·

47. Οὐδ' ὁκόταν μετὰ κῶας ἀνήγαγεν αὐτὸς Ἰήσων
Ἐξ Αἴης, τελέσας ἀλγινόεσσαν ὁδὸν,
Ὑβριςῇ Πελίῃ τελέων χαλεπηρὲς ἄεθλον,
Οὐδ' ἂν ἐπ' ὠκεανοῦ καλὸν ἵκοντο ῥόον·

καὶ ὑποβὰς,

Αἰήταο πόλιν, τόθι τ' ὠκέος ἠελίοιο
Ἀκτῖνες χρυσέῳ κείαται ἐν θαλάμῳ,
Ὠκεανοῦ παρὰ χείλεσ', ἵν' ᾤχετο θεῖος Ἰήσων.

ΚΕΦ. Γ.

Οὐδὲ τοῦτ' εὖ Ἐρατοσθένης, ὅτι ἀνδρῶν οὐκ ἀξίων μνήμης ἐπὶ πλέον μέμνηται, τὰ μὲν ἐλέγχων, τὰ δὲ πιςεύων, καὶ μάρτυσι χρώμενος αὐτοῖς, οἷον Δαμάςῃ καὶ τοιούτοις ἄλλοις. Καὶ γὰρ, εἴ τι λέγουσιν ἀληθὲς, οὐ μάρτυσί γε ἐκείνοις χρηςέον περὶ αὐτοῦ, οὐδὲ πιςευτέον διὰ τοῦτο· ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀξιολόγων ἀνδρῶν μόνον τῷ τοιούτῳ τρόπῳ χρηςέον, οἳ πολλὰ μὲν εἰρήκασιν εὖ, πολλὰ δὲ καὶ παραλελοίπασιν, ἢ οὐχ ἱκανῶς ἐξεῖπον, οὐδὲν δ' ἐψευσμένως. Ὁ δὲ Δαμάςῃ χρώμενος μάρτυρι, οὐδὲν διαφέρει τοῦ καλοῦντος μάρτυρα τὸν Βεργαῖον, ἢ τὸν Μεσσήνιον

Εὐήμερον, καὶ τοὺς ἄλλους, οὓς αὐτὸς εἴρηκε διαβάλλων τὴν 47.
φλυαρίαν. Καὶ τούτου δ' ἕνα τῶν λήρων αὐτὸς λέγει, τὸν μὲν Ἀράβιον κόλπον λίμνην ὑπολαμβάνοντος εἶναι· Διότιμον δὲ τὸν Στρομβίχου, πρεσβείας Ἀθηναίων ἀφηγούμενον, διὰ τοῦ Κύδνου ἀναπλεῦσαι ἐκ τῆς Κιλικίας ἐπὶ τὸν Χοάσπην ποταμὸν, ὃς παρὰ τὰ Σοῦσα ῥεῖ, καὶ ἀφικέσθαι τεσσαρακοσταῖον εἰς Σοῦσα· ταῦτα δ' αὐτῷ διηγήσασθαι αὐτὸν τὸν Διότιμον. Εἶτα θαυμάζει, εἰ τὸν Εὐφράτην καὶ τὸν Τίγριν ἦν δυνατὸν διακόψαντα τὸν Κύδνον εἰς τὸν Χοάσπην ἐμβαλεῖν.

Οὐ μόνον δὲ ταῦτ' ἄν τις ἐπισημήναιτο, ἀλλ' ὅτι καὶ περὶ τῶν τόπων οὐδὲ καθ' ἑαυτόν πω γνώριμα εἶναί φησι τὰ καθ' ἕκαστα ἀκριβολογούμενα· καὶ κελεύσας ἡμῖν μὴ ῥαδίως τοῖς τυχοῦσι πιστεύειν, καὶ τὰς αἰτίας διὰ μακρῶν ἀποδιδοὺς, δι' ἃς οὐδὲ πιστευτέον, οἷον περὶ τῶν κατὰ τὸν Πόντον καὶ τὸν Ἀδρίαν, αὐτὸς ἐπίστευσε τοῖς τυχοῦσι. Τοιγάρτοι τὸν μὲν Ἰσσικὸν κόλπον ἐπίστευσεν ἑωθινώτατον τῆς καθ' ἡμᾶς θαλάττης σημεῖον, τοῦ κατὰ Διοσκουριάδα τὴν ἐν τῷ τοῦ Πόντου μυχῷ σχεδόν τι καὶ τρισχιλίοις σταδίοις ἑωθινωτέρου ὄντος, καὶ κατ' αὐτὸν, ἐκ τοῦ σταδιασμοῦ οὗ φησι· τοῦ τε Ἀδρίου καὶ τὰ ἀρκτικὰ καὶ τὰ ἔσχατα διεξιὼν, οὐδενὸς ἀπέχεται μυθώδους. Πεπίστευκε δὲ καὶ περὶ τῶν ἔξω Στηλῶν Ἡρακλείων πολλοῖς μυθώδεσι, Κέρνην τε νῆσον καὶ ἄλλους τόπους ὀνομάζων, τοὺς μηδαμοῦ νυνὶ 48.
δεικνυμένους, περὶ ὧν μνησθησόμεθα καὶ ὕστερον. Εἰπὼν τε τοὺς ἀρχαιοτάτους πλεῖν κατὰ λῃστείαν ἢ ἐμπορίαν, μὴ πελαγίζειν δὲ, ἀλλὰ παρὰ γῆν, καθάπερ τὸν Ἰάσονα, ὅνπερ καὶ μέχρι τῆς Ἀρμενίας καὶ Μηδίας ἐκ τῶν Κόλχων στρατεῦσαι, ἀφέντα τὰς ναῦς, ὕστερόν φησι, τὸ παλαιὸν οὔτε τὸν Εὔξεινον θαρρεῖν τινα πλεῖν, οὔτε παρὰ Λιβύην, καὶ Συρίαν, καὶ Κιλικίαν. Εἰ μὲν οὖν τοὺς πάλαι, τοὺς πρὸ τῆς ἡμετέρας λέγει μνήμης, οὐδὲν ἐμοὶ μέλει λέγειν περὶ ἐκείνων, οὔτ' εἰ

48. ἔπλεον, οὔτ' εἰ μή. Εἰ δὲ περὶ τῶν μνημονευομένων, οὐκ ἂν ὀκνήσαι τὶς εἰπεῖν, ὡς οἱ παλαιοὶ μακροτέρας ὁδοὺς φανοῦνται καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν τελέσαντες τῶν ὕστερον, εἰ χρὴ προσέχειν τοῖς λεγομένοις· οἷον Διόνυσος, καὶ Ἡρακλῆς, καὶ αὐτὸς ὁ Ἰάσων· ἔτι δ' οἱ ὑπὸ τοῦ Ποιητοῦ λεγόμενοι, Ὀδυσσεὺς καὶ Μενέλαος. Καὶ Θησέα δὲ καὶ Πειρίθουν μακρὰς εἰκὸς ἔστι στρατείας ὑπομείναντας, καταλιπεῖν δόξαν περὶ ἑαυτῶν, ὡς εἰς ᾅδου καταβάντας· τοὺς δὲ Διοσκούρους ἐπιμελητὰς τῆς θαλάσσης λεχθῆναι, καὶ σωτῆρας τῶν πλεόντων. Ἡ τε Μίνω θαλαττοκρατία θρυλλεῖται, καὶ ἡ Φοινίκων ναυτιλία· οἳ καὶ τὰ ἔξω τῶν Ἡρακλείων Στηλῶν ἐπῆλθον, καὶ πόλεις ἔκτισαν κἀκεῖ καὶ περὶ τὰ μέσα τῆς Λιβύης παράλίας μικρὸν τῶν Τρωϊκῶν ὕστερον. Αἰνείαν δὲ καὶ Ἀντήνορα, καὶ Ἐνετοὺς, καὶ ἁπλῶς τοὺς ἐκ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου πλανηθέντας εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, ἄξιον μὴ τῶν παλαιῶν ἀνθρώπων νομίσαι; Συνέβη γὰρ δὴ τοῖς τότε Ἕλλησιν ὁμοίως καὶ τοῖς βαρβάροις, διὰ τὸν τῆς στρατείας χρόνον, ἀποβαλεῖν τά τε ἐν οἴκῳ, καὶ τῇ στρατείᾳ πορισθέντα· ὥστε μετὰ τὴν τοῦ Ἰλίου καταστροφὴν τούς τε νικήσαντας ἐπὶ λῃστείαν τραπέσθαι διὰ τὰς ἀπορίας, καὶ πολλῷ μᾶλλον τοὺς ἡττηθέντας, καὶ περιγενομένους ἐκ τοῦ πολέμου. Καὶ δὴ καὶ πόλεις ὑπὸ τούτων πλεῖσαι κτισθῆναι λέγονται κατὰ πᾶσαν τὴν ἔξω τῆς Ἑλλάδος παραλίαν· ἔστι δ' ὅπου καὶ τὴν μεσογαίαν.

Εἰπὼν δὲ καὶ αὐτὸς ὁπόσον προὔβη τὰ τῆς οἰκουμένης εἰς γνῶσιν τοῖς μετ' Ἀλέξανδρον, καὶ κατ' αὐτὸν ἤδη, μεταβέβηκεν ἐπὶ τὸν περὶ τοῦ σχήματος λόγον, οὐχὶ περὶ τοῦ τῆς οἰκουμένης, ὅπερ ἦν οἰκειότερον τῷ περὶ αὐτῆς λόγῳ, ἀλλὰ τοῦ τῆς συμπάσης γῆς. Δεῖ μὲν γὰρ καὶ τούτου μνησθῆναι, μὴ ἀτάκτως δέ. Εἰπὼν οὖν, ὅτι σφαιροειδὴς ἡ σύμπασα, οὐχ
49. ὡς ἐκ τόρνου δὲ, ἀλλ' ἔχει τινὰς ἀνωμαλίας, ἐπιφέρει τὸ

πλῆθος τῶν ἐν μέρει μετασχηματισμῶν αὐτῆς, οἱ συμβαίνουσιν 49.
ἔκ τε ὕδατος, καὶ πυρὸς, καὶ σεισμῶν, καὶ ἀναφυσημάτων, καὶ ἄλλων τοιούτων· οὐδ' ἐνταῦθα τὴν τάξιν φυλάττων. Τὸ μὲν γὰρ σφαιροειδὲς περὶ ὅλην τὴν γῆν ἀπὸ τῆς τοῦ ὅλου τάξεως συμβαίνει· οἱ δὲ τοιοῦτοι μετασχηματισμοὶ τὴν μὲν ὅλην γῆν οὐδὲν ἐξαλλάττουσιν (ἐν γὰρ τοῖς μεγάλοις ἐναφανίζεται τὰ οὕτω μικρὰ), τῆς δὲ οἰκουμένης διαθέσεις ἑτέρας καὶ ἑτέρας τινὰς ἀπεργάζονται, καὶ τὰς προσεχεῖς αἰτίας ἄλλας καὶ ἄλλας ἔχουσι.

Μάλιστα δὲ φησὶ ζήτησιν παρασχεῖν, πῶς ἐν δισχιλίοις καὶ τρισχιλίοις ἀπὸ θαλάττης σταδίοις κατὰ τὴν μεσογαίαν ὁρᾶται πολλαχοῦ κόγχων καὶ ὀστρέων καὶ χηραμίδων πλῆθος, καὶ λιμνοθάλατται· καθάπερ φησὶ περὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἄμμωνος, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ ὁδὸν, τρισχιλίων σταδίων οὖσαν· πολλὴν γὰρ εἶναι χύσιν ὀστρέων, ἅλας τὲ καὶ νῦν ἔτι εὑρίσκεσθαι πολλοὺς, ἀναφυσήματά τε θαλάττης εἰς ὕψος ἀναβάλλειν· πρὸς ᾧ καὶ ναυάγια θαλαττίων πλοίων δείκνυσθαι, ἃ ἔφασαν διά του χάσματος ἐκβεβράσθαι· καὶ ἐπὶ σηλιδίων ἀναπεῖσθαι δελφῖνας, ἐπιγραφὴν ἔχοντας Κυρηναίων θεωρῶν. Ταῦτα δ' εἰπὼν, τὴν Στράτωνος ἐπαινεῖ δόξαν τοῦ φυσικοῦ, καὶ ἔτι Ξάνθου τοῦ Λυδοῦ. Τοῦ μὲν Ξάνθου λέγοντος, ἐπὶ Ἀρταξέρξου γενέσθαι μέγαν αὐχμὸν, ὥστ' ἐκλιπεῖν ποταμοὺς, καὶ λίμνας καὶ φρέατα· αὐτόν τε ἰδεῖν πολλαχῇ πρόσω ἀπὸ τῆς θαλάττης λίθους τε κογχυλιώδεις, καὶ τὰ κτενώδεα, καὶ χηραμίδων τυπώματα, καὶ λιμνοθάλασσαν ἐν Ἀρμενίοις, καὶ ἐν Ματιηνοῖς, καὶ ἐν Φρυγίᾳ τῇ κάτω· ὧν ἕνεκα πείθεσθαι τὰ πεδία ποτὲ θάλατταν γενέσθαι. Τοῦ δὲ Στράτωνος ἔτι μᾶλλον ἁπτομένου τῆς αἰτιολογίας, ὅτι φησὶν οἴεσθαι τὸν Εὔξεινον μὴ ἔχειν πρότερον τὸ κατὰ Βυζάντιον στόμα, τοὺς δὲ ποταμοὺς βιάσασθαι καὶ ἀνοῖξαι, τοὺς εἰς αὐτὸν ἐμβάλλοντας· εἶτ' ἐκπεσεῖν τὸ ὕδωρ

49. εἰς τὴν Προποντίδα καὶ τὸν Ἑλλήσποντον. Τὸ δ' αὐτὸ συμβῆναι καὶ περὶ τὴν καθ' ἡμᾶς θάλατταν· καὶ γὰρ ἐνταῦθα τὸν κατὰ Στήλας ἐκραγῆναι πόρον, πληρωθείσης ὑπὸ τῶν ποταμῶν τῆς θαλάττης, κατὰ δὲ τὴν ἔκρυσιν ἀνακαλυφθῆναι τὰ τεναγώδη πρότερον. Φέρει δ' αἰτίαν, πρῶτον μὲν, ὅτι τῆς ἔξω θαλάττης καὶ τῆς ἐντὸς τοὔδαφος ἕτερόν ἐστιν· ἔπειθ' ὅτι καὶ νῦν ἔτι ταινία τις ὕφαλος διατέτακεν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Λιβύην· ὡς
50. ἂν μὴ μιᾶς οὔσης πρότερον, τῆς τε ἐντὸς, καὶ τῆς ἐκτός. Καὶ βραχύτατα μὲν εἶναι τὰ περὶ τὸν Πόντον· τὸ δὲ Κρητικὸν, καὶ Σικελικὸν, καὶ Σαρδῶον πέλαγος, σφόδρα βαθέα· τῶν γὰρ ποταμῶν πλείστων, καὶ μεγίστων, ῥεόντων ἀπὸ τῆς ἄρκτου καὶ τῆς ἀνατολῆς, ἐκεῖνα μὲν εἰλύος πληροῦσθαι, τὰ ἄλλα δὲ μένειν βαθέα· διὸ καὶ γλυκυτάτην εἶναι τὴν Ποντικὴν θάλατταν· τάς τ' ἐκρύσεις γίνεσθαι εἰς οὓς τόπους ἐγκέκλιται τὰ ἐδάφη. Δοκεῖν δὲ κἂν χωσθῆναι τὸν Πόντον ὅλον εἰς ὕστερον, ἂν μένωσιν αἱ ἐπιῤῥύσεις τοιαῦται· καὶ γὰρ νῦν ἤδη τεναγίζειν τὰ ἐν ἀριστερᾷ τοῦ Πόντου, τόν τε Σαλμυδησσὸν, καὶ τὰ καλούμενα Στήθη ὑπὸ τῶν ναυτικῶν τὰ περὶ τὸν Ἴστρον καὶ τὴν Σκυθῶν ἐρημίαν. Τάχα δὴ καὶ τὸ τοῦ Ἄμμωνος ἱερὸν, πρότερον ἐπὶ τῆς θαλάττης ὂν, ἐκρύσεως γενομένης, νῦν ἐν τῇ μεσογαίᾳ κεῖσθαι. Εἰκάζειν τε τὸ μαντεῖον εὐλόγως ἐπὶ τοσοῦτον γενέσθαι ἐπιφανές τε καὶ γνώριμον ἐπὶ θαλάττῃ ὂν· τόν τε ἐπὶ πολὺ οὕτως ἐκτοπισμὸν ἀπὸ τῆς θαλάττης, οὐκ εὔλογον ποιεῖν τὴν νῦν οὖσαν ἐπιφάνειαν καὶ δόξαν. Τήν τε Αἴγυπτον τὸ παλαιὸν θαλάττῃ κλύζεσθαι, μέχρι τῶν ἑλῶν τῶν περὶ τὸ Πηλούσιον, καὶ τὸ Κάσιον ὄρος, καὶ τὴν Σερβωνίδα λίμνην· ἔτι γοῦν καὶ νῦν κατὰ τὴν Αἴγυπτον, τῆς ἁλμυρίδος ὀρυττομένης, ὑφάμμους καὶ κογχυλιώδεις εὑρίσκεσθαι τοὺς βόθρους, ὡς ἂν τεθαλαττωμένης τῆς χώρας, καὶ τοῦ τόπου παντὸς τοῦ περὶ τὸ Κάσιον, καὶ τὰ Γέῤῥα καλούμενα, τεναγίζοντος, ὥστε

συνάπτειν

συνάπτειν τῷ τῆς Ἐρυθρᾶς κόλπῳ· ἐνδούσης δὲ τῆς θαλάττης 50.
ἀνακαλυφθῆναι. Μεῖναι δὲ τὴν Σερβωνίδα λίμνην· εἶτ' ἐκραγῆναι
καὶ ταύτην, ὥςε ἑλώδη γενέσθαι. Ὡς δ' αὔτως καὶ τῆς καλουμένης
Μόιριδος λίμνης τοὺς αἰγιαλοὺς [αἰγιαλοῖς] θαλάττης μᾶλλον ἢ
ποταμοῦ προσεοικέναι. Τὸ μὲν οὖν ἐπικλύζεσθαί ποτε πολὺ μέρος
τῶν ἠπείρων ἐπὶ καιρούς τινας καὶ πάλιν ἀνακαλύπτεσθαι, δοίη
τις ἄν· ὡς δ' αὔτως καὶ τὸ τοῖς ἐδάφεσιν ἀνώμαλον εἶναι τὴν
γῆν ἅπασαν, τὴν νῦν ὕφαλον· καθάπερ γε νὴ Δία καὶ τὴν
ἕξαλον, ἐν ᾗ οἰκοῦμεν, τοσαύτας δεχομένην, ὅσας αὐτὸς
Ἐρατοσθένης εἴρηκε μεταβολάς. Ὥστε πρός γε τὸν Ξάνθου
λόγον οὐδὲν ἂν ἔχοι τις προσφέρειν ἄτοπον.

Πρὸς δὲ τὸν Στράτωνα λέγοιτ' ἄν, ὅτι πολλῶν αἰτίων ὄντων,
ἀφεὶς ταῦτα, τὰ μὴ ὄντα αἰτιᾶται. Πρώτην γὰρ αἰτίαν φησὶν,
ὅτι τῆς ἐντὸς θαλάττης καὶ τῆς ἐκτὸς οὐ ταυτὸν τὸ ἔδαφος
καὶ ὁ βυθός. Πρὸς γὰρ τὸ μετεωρίζεσθαι ταύτην καὶ ταπει- 51.
νοῦσθαι, καὶ ἐπικλύζειν τόπους τινὰς, καὶ ἀναχωρεῖν ἀπ' αὐτῶν,
οὐ τοῦτό ἐςιν αἴτιον, τὸ ἄλλα καὶ ἄλλα ἐδάφη, τὰ μὲν ταπεινό-
τερα εἶναι, τὰ δὲ ὑψηλότερα· ἀλλὰ τὸ τὰ αὐτὰ ἐδάφη ποτὲ
μὲν μετεωρίζεσθαι, ποτὲ δ' αὖ ταπεινοῦσθαι, καὶ συνεξαίρειν,
ἢ συνενδιδόναι τὸ πέλαγος· ἐξαρθὲν μὲν γὰρ ἐπικλύσαι ἂν,
ταπεινωθὲν δὲ ἀναδράμοι ἂν εἰς τὴν ἀρχαίαν κατάςασιν. Εἰ
γὰρ οὕτω, δεήσει πλεονασμῷ τῆς θαλάττης αἰφνιδίῳ γενομένῳ
τὴν ἐπίκλυσιν συμβαίνειν, καθάπερ ἐν ταῖς πλημμυρίσιν ἢ ταῖς
ἀναβάσεσι τῶν ποταμῶν, τοτὲ μὲν ἐπενεχθέντος ἑτέρωθεν,
τοτὲ δ' αὐξηθέντος τοῦ ὕδατος. Ἀλλ' οὔθ' αἱ αὐξήσεις ἀθρόαι
καὶ αἰφνίδιοι γίνονται, οὔθ' αἱ πλημμυρίδες τοσοῦτον ἐπιμέ-
νουσι χρόνον, οὐδ' ἄτακτοί εἰσιν, οὔτε κατὰ τὴν ἡμετέραν
ἐπικλύζουσι θαλατταν, οὐδ' ὅπου ἔτυχε. Λοιπὸν οὖν αἰτιᾶσθαι
τὸ ἔδαφος, ἢ τὸ τῇ θαλάττῃ ὑποκείμενον, ἢ τὸ ἐπικλυζόμενον·
μᾶλλον δὲ τὸ ὕφαλον. Πολὺ γὰρ εὐκινητότερον, καὶ μεταβολὰς

51. θάττους δέξασθαι δυνάμενον τὸ ἔνυγρον· καὶ γὰρ τὸ πνευματικὸν τὸ πάντων αἴτιον τῶν τοιούτων πλέον ἐνταῦθα. Ἀλλ', ὡς ἔφην, τῶν τοιούτων ἀπεργαστικόν ἐστι παθῶν, τὸ τὰ αὐτὰ ἐδάφη ποτὲ μὲν ἐξαίρεσθαι, ποτὲ δὲ ὑφίζησιν λαμβάνειν· οὐ τὸ τὰ μὲν εἶναι ὑψηλά, τὰ δὲ ἥττον. Ο δὲ τοῦτο λαμβάνει, νομίζων ὅπερ ἐπὶ τῶν ποταμῶν συμβαίνει, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῆς θαλάττης ἀπαντᾷν, τὸ ἀπὸ τῶν μετεώρων τόπων εἶναι τὴν ῥύσιν. Οὐδὲ γὰρ ἂν τοῦ κατὰ Βυζάντιον ῥοῦ τὸ ἔδαφος ᾐτιᾶτο, λέγων ὑψηλότερον τὸ τοῦ Εὐξείνου, ἢ τὸ τῆς Προποντίδος, καὶ τοῦ ἑξῆς πελάγους, ἅμα καὶ αἰτίαν προσιθείς· ἀπὸ γὰρ τῆς ἰλύος τῆς ἀπὸ τῶν ποταμῶν καταφερομένης πληροῦσθαι τὸν βυθὸν, καὶ βραχὺν γίνεσθαι· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ῥεῖν εἰς τὰ ἐκτός. Τὸν δ' αὐτὸν λόγον καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν θάλαττα σύμπασαν μεταφέρει πρὸς τὴν ἐκτὸς, ὡς καὶ ταύτης μετεωρότερον τοὔδαφος ποιούσης τοῦ ὑποκείμενου τῷ Ἀτλαντικῷ πελάγει· καὶ γὰρ αὕτη ἐκ πολλῶν ποταμῶν πληροῦται, καὶ τὴν ὑποσάθμην τῆς ἰλύος δέχεται τὴν ἀναλογον. Ἐχρῆν οὖν καὶ τὸν εἴσρουν ὅμοιον γίνεσθαι τῷ κατὰ Βυζάντιον τὸν κατὰ Στήλας καὶ τὴν Κάλπην. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐῶ· ἐροῦσι γὰρ κἀκεῖ τοῦτο συμβαίνειν, περισπᾶσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ἀμπώτεων καὶ τῶν πλημμυρίδων, καὶ ἐπικρύπτεσθαι.

Ἐκεῖνο δὲ πυνθάνομαι, τί ἐκώλυε, πρὶν ἀνεῳγέναι τὸ στόμα τὸ κατὰ Βυζάντιον, ταπεινότερον ὂν τὸ τοῦ Εὐξείνου ἔδαφος τοῦ τῆς Προποντίδος καὶ τῆς ἑξῆς θαλάττης, πληρωθῆναι ὑπὸ
52. τῶν ποταμῶν, εἴτε θάλατταν οὖσαν καὶ πρότερον, εἴτε λίμνην μείζω τῆς Μαιώτιδος; Εἰ γὰρ τοῦτο συγχωροῖτο, προσερήσομαι καὶ τοῦτο· ἆρά γε ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ὕδατος ἐκείνου καὶ τοῦ τῆς Προποντίδος οὐχ οὕτως εἶχεν, ὥστε μέχρι μὲν ἡ αὐτὴ ἦν μὴ βιάζεσθαι πρὸς τὴν ἔκρυσιν, διὰ τὴν ἐξίσης ἀντέρεισιν καὶ θλίψιν· ἐπειδὴ δὲ ὑπερεπόλασεν ἡ ἐντὸς, βιάσασθαι καὶ

ἀπεράσαι τὸ πλεονάζον· ἐκ δὲ τούτου γενέσθαι σύρρουν τὸ ἔξω 52.
πέλαγος τῷ ἐντός, καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιφάνειαν ἐκείνῳ λαβεῖν, εἴτε θαλαττίῳ, εἴτε λιμναίῳ μὲν πρότερον ὄντι, θαλαττίῳ δὲ ὕστερον, διὰ τὴν μίξιν καὶ τὴν ἐπικράτειαν; Εἰ γὰρ τοῦτο δώσουσιν, ἡ μὲν ἔκρυσις οὐκ ἂν κωλύοιτο ἡ νῦν· οὐκ ἀπὸ ὑπερτέρου δὲ ἐδάφους, οὐδὲ ἐπαλινοῦς, ὅπερ ἠξίου Στράτων.

Ταῦτα δὲ δεῖ μεταφέρειν καὶ ἐπὶ τὴν ὅλην τὴν καθ' ἡμᾶς θαλατταν, καὶ τὴν ἐκτὸς, μὴ ἐν τοῖς ἐδάφεσι, καὶ ταῖς ἐπικλίσεσιν αὐτῶν τὴν αἰτίαν τοῦ ἔκρου τιθεμένους, ἀλλ' ἐν τοῖς ποταμοῖς· ἐπεὶ οὐκ ἀπίθανον, κατ' αὐτοὺς, οὐδ' εἰ τὴν ὅλην θαλατταν τὴν ἡμετέραν, λίμνην πρότερον εἶναι συνέβαινε, πληρουμένην ὑπὸ τῶν ποταμῶν, ἐπιπολάσασαν ἐκπεσεῖν ἔξω διὰ τῶν κατὰ τὰς Στήλας ςενῶν, ὡς ἐκ καταῤῥακτῶν, ἐπαυξομένην δ' ἀεὶ καὶ μᾶλλον τὴν θαλατταν σύῤῥουν γενέσθαι ὑπ' αὐτῆς τῷ χρόνῳ, καὶ συνδραμεῖν εἰς μίαν ἐπιφάνειαν, ἐκθαλαττωθῆναι δὲ διὰ τὴν ἐπικράτειαν. Οὐ φυσικὸν δ' ὅλως τὸ τοῖς ποταμοῖς εἰκάζειν τὴν θαλατταν· οἱ μὲν γὰρ φέρονται κατὰ ἐπικλινὲς ῥεῖθρον, ἡ δὲ ἀκλινὴς ἔςηκεν. Οἱ δὲ πορθμοὶ ῥευματίζονται κατ' ἄλλον τρόπον· οὐ διὰ τὸ τὴν ἰλὺν τὴν ἐκ τῶν ποταμῶν προσχοῦν τὸν τοῦ πελάγους βυθόν. Ἡ γὰρ πρόσχωσις περὶ αὐτὰ συνίςαται τὰ ςόματα τῶν ποταμῶν· οἷον περὶ μὲν τὰ τοῦ Ἴςρου, τὰ λεγόμενα Στήθη, καὶ ἡ Σκυθῶν ἐρημία, καὶ ὁ Σαλμυδησσὸς, καὶ ἄλλων χειμάῤῥων συνεργούντων πρὸς τοῦτο. Περὶ δὲ τὰ τοῦ Φάσιδος, ἡ Κολχικὴ παραλία, διάμμος καὶ ταπεινὴ καὶ μαλακὴ οὖσα. Περὶ δὲ τὸν Θερμώδοντα καὶ τὸν Ἴριν, ὅλη Θεμίσκυρα, τὸ τῶν Ἀμαζόνων πεδίον, καὶ τῆς Σιδηνῆς τὸ πλέον· οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἅπαντες γὰρ μιμοῦνται τὸν Νεῖλον, ἐξηπειροῦντες τὸν πρὸ αὐτῶν πόρον, οἱ μὲν μᾶλλον, οἱ δὲ ἧττον· ἧττον μὲν, οἱ μὴ πολλὴν καταφέροντες τὴν ἰλύν· μᾶλλον δὲ, οἱ πολλήν τε καὶ μαλακόγειον

52. χώραν ἐπιόντες, καὶ χειμάῤῥους δεχόμενοι πολλούς· ὧν ἐςι καὶ ὁ Πύραμος, ὁ τῇ Κιλικίᾳ πολὺ μέρος προσθεὶς· ἐφ' οὗ καὶ λόγιον ἐκπέπτωκέ τι τοιοῦτον·

53. Ἔσσεται ἐσσομένοις, ὅτε Πύραμος εὐρυοδίνης,
Ἠϊόνα προχέων, ἱερὴν ἐς Κύπρον ἵκηται.

Ἐκ μέσων γὰρ τῶν τῆς Καταονίας πεδίων ἐνεχθεὶς πλωτὸς, καὶ διεκπεσὼν διὰ τῶν τοῦ Ταύρου ςενῶν εἰς τὴν Κιλικίαν, ἐκδίδωσιν εἰς τὸν πρὸ ταύτης τε καὶ τῆς Κύπρου πόρον.

Αἴτιον δὲ τοῦ μὴ φθάνειν τὴν χοῦν εἰς τὸ πέλαγος προϊοῦσαν τὴν ὑπὸ τῶν ποταμῶν καταφερομένην, τὸ τὴν θάλατταν ἀνακόπτειν αὐτὴν εἰς τοὐπίσω, παλιῤῥοοῦσαν φύσει. Ἔοικε γὰρ τοῖς ζώοις· καὶ καθάπερ ἐκεῖνα συνεχῶς ἀναπνεῖ τε καὶ ἐκπνεῖ, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ αὐτὴ, ἐξ αὐτῆς τε καὶ εἰς ἑαυτὴν συνεχῶς παλινδρομικήν τινα κινουμένη κίνησιν. Δῆλον δὲ τῷ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ ἑςῶτι κατὰ τὴν κυμάτωσιν· ἅμα γὰρ κλύζονται οἱ πόδες καὶ γυμνοῦνται, καὶ πάλιν κλύζονται, καὶ τοῦτο συνεχῶς. Τῷ δὲ κλύδωνι καὶ κῦμα ἐπιτρέχει, κἂν γαληνότατον, ἢ ἐπιφερόμενον ἔχει τινὰ βίαν πλείω, καὶ ἀπορῤῥίπτει πᾶν τὸ ἀλλότριον εἰς τὴν γῆν,

— Πολλὸν δὲ παρὲξ ἅλα φῦκος ἔχευε.

Μᾶλλον μὲν οὖν ἐν ἀνέμῳ συμβαίνει τοῦτο· ἀλλὰ καὶ ἐν νηνεμίᾳ, καὶ ἐν ἀπογαίοις πνεύμασιν. Οὐδὲν γὰρ ἧττον ἐπὶ γῆν φέρεται τὸ κῦμα ὑπεναντίως τῷ ἀνέμῳ, ὡς ἂν ἰδίαν τινὰ τῆς θαλάττης τὴν κίνησιν συγκινούμενον αὐτῇ. Τοιοῦτο δὲ καὶ τὸ,

Ἀμφὶ δέ τ' ἄκρας
Κυρτὸν ἐὸν κορυφοῦται, ἀποπτύει δ' ἁλὸς ἄχνην·

καὶ τὸ,

Ἠϊόνες βοόωσιν ἐρευγομένης ἁλὸς ἔξω.

Ἡ μὲν οὖν ἔφοδος τοῦ κύματος ἔχει τινὰ βίαν, ὥς' ἀπωθεῖσθαι τὸ ἀλλότριον. Καὶ δὴ καὶ κάθαρσίν τινα τῆς θαλάττης

ταύτην φασί, καθ' ἣν καὶ τὰ νεκρὰ σώματα καὶ τὰ ναυάγια εἰς 53.
γῆν ἐκκυμαίνεται. Ἡ δ' ἀναχώρησις οὐκ ἔχει τοσαύτην βίαν, ὥςε νεκρὸν, ἢ ξύλον, ἢ τὸ κουφότατον, φελλὸν, ὑπὸ τοῦ κύματος εἰς γῆν ἀναβληθῆναι· οὐδ' ἐκ τῶν πλησίον αὐτῇ τόπων εἰς τὸ πέλαγος προσπεσεῖν ὑπολειφθέντων ὑπὸ τοῦ κύματος. Οὕτω δὴ καὶ τὴν χοῦν, καὶ τὸ σὺν αὐτῇ τεθολωμένον ὕδωρ ἐκκυμαίνεσθαι συμβαίνει, καὶ τοῦ βάρους ἅμα συνεργοῦντος, ὥςε θᾶττον κατενεχθῆναι πρὸς τὴν γῆν κάτω, πρὶν εἰς τὸ πρόσω πελαγίσαι. Καὶ γὰρ ἡ τοῦ ποταμοῦ βία παύεται, μικρὸν προελθοῦσα τοῦ ςόματος. Οὕτω μὲν οὖν ἐνδέχεται προσχωσθῆναι τὸ πέλαγος πᾶν, ἀπὸ τῶν αἰγιαλῶν ἀρξάμενον, ἂν συνεχεῖς ἔχῃ τὰς ἐκ τῶν ποταμῶν ἐπιῤῥύσεις. Τοῦτο δ' ἂν συμβαίη, κἂν τοῦ Σαρδονίου πελάγους ὑποθώμεθα βαθύτερον τὸν Πόντον, ὅπερ λέγεται τῶν ἀναμετρηθέντων βαθύτατόν που χιλίων ὀρ- 54.
γυιῶν, ὡς Ποσειδώνιός φησι.

Τὴν μὲν οὖν τοιαύτην αἰτιολογίαν ἧττον ἄν τις ἀποδέξαιτο· μᾶλλον δ' ἀπὸ τῶν φανερωτέρων, καὶ τῶν καθ' ἡμέραν τρόπον τινὰ ὁρωμένων, ἀναπτέον τὸν λόγον. Καὶ γὰρ κατακλυσμοὶ, καὶ σεισμοὶ, καὶ ἀναφυσήματα, καὶ ἀποιθήσεις τῆς ὑφάλου γῆς, μετεωρίζουσι καὶ τὴν θάλατταν· αἱ δὲ συνιζήσεις ταπεινοῦσιν αὐτήν. Οὐ γὰρ μύδροι μὲν ἀνενεχθῆναι δύνανται, καὶ μικραὶ νῆσοι, μεγάλαι δ' οὔ· οὐδὲ νῆσοι μὲν, ἤπειροι δ' οὔ. Ὁμοίως δὲ καὶ συνιζήσεις, καὶ μικραὶ, καὶ μεγάλαι γένοιντ' ἄν· εἴπερ καὶ χάσματα, καὶ καταπόσεις χωρίων καὶ κατοικιῶν, ὡς ἐπὶ Βούρας τε καὶ Βιζώνης, καὶ ἄλλων πλειόνων, ὑπὸ σεισμῶν γενέσθαι φασί· καὶ τὴν Σικελίαν οὐδέν τι μᾶλλον ἀπορῤῥῶγα τῆς Ἰταλίας εἰκάζοι τις ἄν, ἢ ἀναβληθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Αἰτναίου πυρὸς ἐκ βυθοῦ, συμμεῖναι· ὡς δ' αὕτως καὶ τὰς Λιπαραίων νήσους καὶ Πιθηκούσσας.

Ὁ δ' οὕτως ἡδύς ἐςιν, ὥστε, καὶ μαθηματικὸς ὢν, οὐδὲ τὴν

54. Ἀρχιμήδους βεβαιοῖ δόξαν· ὅτι φησὶν ἐκεῖνος ἐν τοῖς Περὶ τῶν ὀχουμένων, παντὸς ὑγροῦ καθεστηκότος καὶ μένοντος τὴν ἐπιφάνειαν σφαιρικὴν εἶναι, σφαίρας ταὐτὸ κέντρον ἐχούσης τῇ γῇ. Ταύτην γὰρ τὴν δόξαν ἀποδέχονται πάντες οἱ μαθημάτων πως ἁψάμενοι. Ἐκεῖνος δὲ τὴν ἐντὸς θάλατταν, καίπερ μίαν οὖσαν, ὥς φησιν, οὐ νομίζει ὑπὸ μίαν ἐπιφάνειαν τετάχθαι, ἀλλ' οὐδ' ἐν τοῖς σύνεγγυς τόποις. Καὶ μάρτυράς γε τῆς τοιαύτης ἀμαθίας ἀρχιτέκτονας ἄνδρας ποιεῖται· καίτοι τῶν μαθηματικῶν καὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν μέρος τῆς Μαθηματικῆς ἀποφηναμένων. Φησὶ γὰρ καὶ Δημήτριον διακόπτειν ἐπιχειρήσαι τὸν τῶν Πελοποννησίων ἰσθμὸν, πρὸς τὸ παρασχεῖν διάπλουν τοῖς στόλοις· κωλυθῆναι δ' ὑπὸ τῶν ἀρχιτεκτόνων, ἀναμετρησάντων καὶ ἀπαγγειλάντων μετεωροτέραν τὴν ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ θάλατταν τῆς κατὰ Κεγχρέας εἶναι. Ὥστε, εἰ διακόψειε τὸ μεταξὺ χωρίον, ἐπικλυσθῆναι ἂν ἅπαντα τὸν περὶ Αἴγιναν πόρον, καὶ τὴν Αἴγιναν, καὶ αὐτὰς τὰς πλησίον νήσους, καὶ μηδὲ τὸν διάπλουν ἂν γενέσθαι χρήσιμον. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ τοὺς Εὐρίπους ῥοώδεις εἶναι, μάλιστα δὲ τὸν κατὰ Σικελίαν πορθμὸν, ὃν φησιν ὁμοιοπαθεῖν ταῖς κατὰ τὸν Ὠκεανὸν πλημμυρίσι τε καὶ ἀμπώτεσι· δίς τε γὰρ μεταβάλλειν τὸν ῥοῦν ἑκάστης ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ, καθάπερ τὸν Ὠκεανὸν, δὶς μὲν πλημμυρεῖν, δὶς δὲ ἀναχωρεῖν.

55. Τῇ μὲν οὖν πλημμυρίδι ὁμολογεῖν τὸν ἐκ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους εἰς τὸ Σικελικὸν καταφερόμενον, ὡς ἂν ἐκ μετεωροτέρας ἐπιφανείας, ὃν δὴ καὶ Κατιόντα ὀνομάζεσθαι· ὁμολογεῖν δ' ὅτι καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἄρχεταί τε καὶ παύεται, καθ' ὃν αἱ πλημμυρίδες. Ἄρχεται μὲν γὰρ περὶ τὴν ἀνατολὴν τῆς σελήνης καὶ τὴν δύσιν· λήγει δ' ὅταν συνάπτῃ τῇ μεσουρανήσει ἑκατέρᾳ, τῇ τε ὑπὲρ γῆς καὶ τῇ ὑπὸ γῆς. Τῇ δὲ ἀμπώτει τὸν ἐναντίον, ὃν Ἐξιόντα καλεῖσθαι, ταῖς μεσουρανήσεσι τῆς σελήνης ἀμφοτέραις ἐναρχόμενον, καθάπερ αἱ ἀμπώτεις, ταῖς δὲ

συνάψεσι ταῖς πρὸς τὰς ἀνατολὰς καὶ δύσεις παυόμενον. 55.

Περὶ μὲν οὖν τῶν πλημμυρίδων καὶ τῶν ἀμπώτεων εἰρήκασιν ἱκανῶς Ποσειδώνιός τε καὶ Ἀθηνόδωρος. Περὶ δὲ τῆς τῶν πορθμῶν παλιρροίας, ἐχόντων καὶ αὐτῶν φυσικώτερον λόγον, κατὰ τὴν νῦν ὑπόθεσιν τοσοῦτον εἰπεῖν ἀπόχρη, ὅτι οὔθ' εἷς τρόπος τοῦ ῥοώδεις εἶναι τοὺς πορθμοὺς, ὅ γε κατ' εἶδος· οὐ γὰρ ἂν ὁ μὲν Σικελικὸς δὶς ἑκάστης ἡμέρας μετέβαλλεν, ὡς οὗτός φησιν, ὁ δὲ Χαλκιδικὸς ἑπτάκις, ὁ δὲ κατὰ Βυζάντιον οὐδὲ μετέβαλλεν, ἀλλὰ διετέλει τὸν ἔκρουν ἔχων μόνον, τὸν ἐκ τοῦ Ποντικοῦ πελάγους εἰς τὴν Προποντίδα· ὡς δὲ Ἵππαρχος ἱστορεῖ, καὶ μονάς ποτε ἐποιεῖτο. Οὔτ' εἰ τρόπος εἷς εἴη, ταύτην ἂν ἔχοι τὴν αἰτίαν, ἣν φησιν ὁ Ἐρατοσθένης, ὅτι ἡ ἐφ' ἑκάτερα θάλαττα ἄλλην καὶ ἄλλην ἐπιφάνειαν ἔχει· οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τῶν ποταμῶν τοῦτο γένοιτ' ἂν, εἰ μὴ καταῤῥάκτας ἔχοιεν· ἔχοντες δὲ οὐ παλιῤῥοοῦσιν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ταπεινότερον ἀεὶ φέρονται. Καὶ τοῦτο δὲ συμβαίνει διὰ τὸ κεκλιμένον εἶναι τὸ ῥεῦμα καὶ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. Πελάγους δὲ τίς ἂν φαίη κεκλιμένην ἐπιφάνειαν; καὶ μάλιστα κατὰ τὰς σφαιροποιούσας ὑποθέσεις τὰ τέσσαρα σώματα, ἃ δὴ καὶ στοιχεῖα φαμέν· ὥστ' οὐχ ὅτι παλιῤῥοοῦντας, ἀλλ' οὐδὲ καθεστῶτας, καὶ μένοντας, συῤῥοίας μὲν ἐν αὐτοῖς οὔσης, μὴ μιᾶς δὲ ἐπιφανείας, ἀλλὰ τῆς μὲν ὑψηλοτέρας, τῆς δὲ ταπεινοτέρας. Οὐ γὰρ ὥσπερ ἡ γῆ κατὰ ἕξιν ἐσχημάτισται στερεὰ οὖσα, ὥστε καὶ κοιλάδας ἔχειν συμμενούσας, καὶ ἀνασήματα, οὕτω καὶ τὸ ὕδωρ· ἀλλ' αὐτῇ τῇ κατὰ τὸ βάρος ῥοπῇ τὴν ὄχησιν ἐπὶ τῆς γῆς ποιεῖται, καὶ τοιαύτην λαμβάνει τὴν ἐπιφάνειαν, οἵαν ὁ Ἀρχιμήδης φησίν.

Ἐπιφέρει δὲ τοῖς περὶ τοῦ Ἄμμωνος καὶ τῆς Αἰγύπτου ῥηθεῖσιν, ὅτι δοκοίη καὶ τὸ Κάσιον ὄρος περικλύζεσθαι θαλάττῃ, καὶ πάντα τὸν τόπον, ὅπου νῦν τὰ καλούμενα Γέῤῥα, καθ' ἕκαστα τεναγίζειν συνάπτοντα τῷ τῆς Ἐρυθρᾶς κόλπῳ, συνενδούσης δὲ 56.

56. τῆς θαλάττης ἀποκαλυφθῆναι. Τὸ δὴ τεναγίζειν τὸν λεχθέντα τόπον συνάπτοντα τῷ τῆς Ἐρυθρᾶς κόλπῳ, ἀμφίβολόν ἐστιν· ἐπειδὴ τὸ Συνάπτειν, σημαίνει καὶ τὸ σύνεγγυς, καὶ τὸ ψαύειν, ὥστε, εἰ ὕδατα εἴη, σύρρουν εἶναι θάτερον θατέρῳ· Ἐγὼ μὲν οὖν δέχομαι τὸ συνεγγίζειν τὰ τεναγη τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάττῃ, ἕως ἀκμὴν ἐκέκλειστο τὰ κατὰ τὰς Στήλας στενά· ἐκραγέντων δὲ, τὴν ἀναχώρησιν γενέσθαι, ταπεινωθείσης τῆς ἡμετέρας θαλάττης διὰ τὴν κατὰ τὰς στήλας ἔκρυσιν. Ἵππαρχος δὲ, ἐκδεξάμενος τὸ συνάπτειν ταυτὸν τῷ σύρρουν γενέσθαι τὴν ἡμετέραν θαλατταν τῇ Ἐρυθρᾷ διὰ τὴν πλήρωσιν, αἰτιᾶται τί δή ποτε οὐχὶ τῇ κατὰ τὰς Στήλας ἐκρύσει, μεθισταμένη ἐκεῖσε ἡ καθ' ἡμᾶς θάλαττα, συμμεθίστα καὶ τὴν σύρρουν αὐτῇ γενομένην τὴν Ἐρυθράν, ἀλλ' ἐν τῇ αὐτῇ διέμεινεν ἐπιφανείᾳ, μὴ ταπεινουμένη· καὶ γὰρ, κατ' αὐτὸν Ἐρατοσθένη, τὴν ἐκτὸς θάλατταν ἅπασαν σύρρουν εἶναι, ὥστε καὶ τὴν ἑσπέριον καὶ τὴν Ἐρυθρὰν μίαν θαλατταν εἶναι. Τοῦτο δ' εἰπὼν, ἐπιφέρει τὸ ἀκόλουθον τὸ, τὸ αὐτὸ ὕψος ἔχειν, τήν τε ἔξω Στηλῶν θαλατταν, καὶ τὴν Ἐρυθράν, καὶ ἔτι τὴν ταύτῃ γεγονυῖαν σύρρουν.

Ἀλλ' οὔτ' εἰρηκέναι τοῦτο φήσει Ἐρατοσθένης, τὸ σύρρουν γεγονέναι κατὰ τὴν πλήρωσιν τῇ Ἐρυθρᾷ, ἀλλὰ συνεγγίσαι μόνον· οὔτ' ἀκολουθεῖν τῇ μιᾷ καὶ συνεχεῖ θαλάττῃ τὸ αὐτὸ ὕψος ἔχειν καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιφάνειαν· ὥσπερ οὐδὲ τὴν καθ' ἡμᾶς, καὶ νὴ Δία τὴν κατὰ τὸ Λέχαιον, καὶ τὴν περὶ Κεγχρέας. Ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ Ἵππαρχος ἐπισημαίνεται ἐν τῷ πρὸς αὐτὸν λόγῳ. Εἰδὼς οὖν τὴν δόξαν αὐτοῦ τοιαύτην, ἰδίᾳ τι πρὸς αὐτὴν λεγέτω, καὶ μὴ ἐξ ἑτοίμου λαμβανέτω, ὡς ἄρα ὁ φήσας μίαν εἶναι τὴν ἔξω θαλατταν, σύμφησι καὶ ὅτι μία ἐστὶν αὐτῆς ἡ ἐπιφάνεια.

Ψευδῆ δ' εἶναι φήσας τὴν ἐπὶ τοῖς δελφῖσιν ἐπιγραφὴν Κυρηναίων θεωρῶν, αἰτίαν ἀποδίδωσιν οὐ πιθανήν· ὅτι ἡ μὲν τῆς

Κυρήνης κτίσις ἐν χρόνοις φέρεται μνημονευομένοις, τὸ δὲ 56.
μαντεῖον οὐδεὶς μέμνηται ἐπὶ θαλάττῃ ποτὲ ὑπάρξαν. Τί γάρ,
εἰ μηδεὶς μὲν ἱςορεῖ, ἐκ δὲ τῶν τεκμηρίων ἐξ ὧν εἰκάζομεν
παράλιόν ποτε τὸν τόπον γενέσθαι, οἵ τε δελφῖνες ἀνετέθησαν,
καὶ ἡ ἐπιγραφὴ ἐγένετο ὑπὸ Κυρηναίων θεωρῶν; Συγχωρήσας
δὲ τῷ μετεωρισμῷ τοῦ ἐδάφους συμμετεωρισθεῖσαν καὶ τὴν θά-
λατταν ἐπικλύσαι τοὺς μέχρι τοῦ μαντείου τόπους, πλέον τῶν 57.
τρισχιλίων ςαδίων ἀπὸ θαλάττης διέχοντας, οὐ συγχωρεῖ τὸν
μέχρι τοσούτου μετεωρισμὸν, ὥςε καὶ τὴν Φάρον ὅλην καλυ-
φθῆναι, καὶ τὰ πολλὰ τῆς Αἰγύπτου· ὥσπερ οὐχ ἱκανοῦ ὄντος
τοῦ τοσούτου ὕψους καὶ ταῦτα ἐπικλύσαι. Φήσας δὲ, εἴπερ
ἐπεπλήρωτο ἐπὶ τοσοῦτον ἡ καθ' ἡμᾶς θάλαττα πρὶν τὸ ἔκρηγμα
τὸ κατὰ τὰς ςήλας γενέσθαι, ἐφ' ὅσον εἴρηκεν ὁ Ἐρατοσθένης,
χρῆναι καὶ τὴν Λιβύην πᾶσαν, καὶ τὰ πολλὰ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς
Ἀσίας κεκαλύφθαι πρότερον, τούτοις ἐπιφέρει, διότι καὶ ὁ Πόντος
τῷ Ἀδρίᾳ σύρρους ἂν ὑπῆρξε κατά τινας τόπους· ἅτε δὴ τοῦ
Ἴςρου ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν Πόντον τόπων σχιζομένου, καὶ ῥέον-
τος εἰς ἑκατέραν τὴν θάλατταν, διὰ τὴν θέσιν τῆς χώρας. Ἀλλ'
οὔτ' ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν Πόντον μερῶν ὁ Ἴςρος τὰς ἀρχὰς ἔχει,
ἀλλὰ τἀναντία ἀπὸ τῶν ὑπὲρ τοῦ Ἀδρίου ὁρῶν· οὔτ' εἰς
ἑκατέραν τὴν θάλατταν ῥεῖ, ἀλλ' εἰς τὸν Πόντον μόνον· σχί-
ζεταί τε πρὸς αὐτοῖς μόνον τοῖς ςόμασι. Κοινὴν δέ τινα τῶν
πρὸ αὐτοῦ τισὶν ἄγνοιαν ταύτην ἠγνόηκεν, ὑπολαβοῦσιν εἶναί
τινα ὁμώνυμον τῷ Ἴςρῳ ποταμὸν, ἐκβάλλοντα εἰς τὸν Ἀδρίαν
ἀπεσχισμένον αὐτοῦ· ἀφ' οὗ καὶ τὸ γένος Ἴςρων, δι' οὗ φέρεται,
λαβεῖν τὴν προσηγορίαν· καὶ τὸν Ἰάσονα ταύτῃ ποιήσασθαι τὸν
ἐκ τῶν Κόλχων ἀνάπλουν.

Πρὸς δὲ τὴν ἀθαυμαςίαν τῶν τοιούτων μεταβολῶν, ἃς
ἔφαμεν αἰτίας εἶναι τῶν ἐπικλύσεων, καὶ τῶν τοιούτων παθῶν,
οἷα εἴρηται τὰ κατὰ τὴν Σικελίαν, καὶ τὰς Αἰόλου νήσους,

57. καὶ Πιθηκούσσας, ἄξιον παραθεῖναι καὶ ἄλλα πλείω τῶν ἐν ἑτέροις τόποις ὄντων, ἢ γενομένων ὁμοίων τούτοις. Ἀθρόα γὰρ τὰ τοιαῦτα παραδείγματα πρὸ ὀφθαλμῶν τεθέντα, παύσει τὴν ἔκπληξιν· νυνὶ δὲ τὸ ἄηθες ταράττει τὴν αἴσθησιν, καὶ δείκνυσιν ἀπειρίαν τῶν φύσει συμβαινόντων, καὶ τοῦ βίου παντός. Οἷον, εἴ τις λέγοι τὰς περὶ Θήραν καὶ Θηρασίαν νήσους ἱδρυμένας ἐν τῷ μεταξὺ πόρῳ Κρήτης καὶ Κυρηναίας (ὧν ἡ Θήρα μητρόπολίς ἐστι τῆς Κυρήνης), καὶ τὴν Αἴγυπτον, καὶ πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος τοιαῦτα. Ἀνὰ μέσον γὰρ Θήρας καὶ Θηρασίας ἐκπεσοῦσαι φλόγες ἐκ τοῦ πελάγους ἐφ' ἡμέρας τέσσαρας, ὥστε πᾶσαν ζεῖν καὶ φλέγεσθαι τὴν θάλατταν, ἀνεφύσησαν κατ' ὀλίγον ἐξαιρομένην, ὡς ἂν ὀργανικῶς, συντεθειμένην ἐκ μύδρων νῆσον, ἐπέχουσαν δώδεκα σταδίων τὴν περίμετρον. Μετὰ δὲ τὴν παύλαν τοῦ πάθους, ἐθάρρησαν πρῶτοι Ῥόδιοι, θαλαττοκρατοῦντες ἔτι, προσπλεῦσαι τῷ τόπῳ, καὶ Ποσειδῶνος Ἀσφαλίου
58. ἱερὸν ἱδρύσασθαι κατὰ τὴν νῆσον. Ἐν δὲ τῇ Φοινίκῃ φησὶ Ποσειδώνιος γενομένου σεισμοῦ καταποθῆναι πόλιν ἱδρυμένην ὑπὲρ Σιδόνος, καὶ αὐτῆς δὲ Σιδόνος σχεδόν τι τὰ δύο μέρη πεσεῖν, ἀλλ' οὐκ ἀθρόως, ὥστε μὴ πολὺν φθόρον ἀνθρώπων γενέσθαι. Τὸ δ' αὐτὸ πάθος καὶ ἐπὶ τὴν Συρίαν ὅλην διέτεινε, μετρίως δέ πως. Διέβη δὲ καὶ ἐπί τινας νήσους τάς τε Κυκλάδας καὶ τὴν Εὔβοιαν· ὥστε τῆς Ἀρεθούσης (ἔστι δ' ἐν Χαλκίδι κρήνη) τὰς πηγὰς ἀποτυφλωθῆναι· συχναῖς δ' ἡμέραις ὕστερον ἀναβλύσαι κατ' ἄλλο στόμιον· μὴ παύεσθαι δὲ σειομένην τὴν νῆσον κατὰ μέρη, πρὶν ἡ χάσμα γῆς ἀνοιχθὲν ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ, πηλοῦ διαπύρου ποταμὸν ἐξήμεσε.

Πολλῶν δὲ συναγωγὰς ποιησαμένων τοιαύτας, ἀρκέσει τὰ ὑπὸ τοῦ Σκηψίου Δημητρίου συνηγμένα, οἰκείως παρατεθέντα. Μνησθεὶς γὰρ τῶν ἐπῶν τούτων,

Κρουνὼ δ' ἵππων καλλιῤῥόω· ἔνθα δὲ πηγαὶ
Δοιαὶ ἀναΐσσουσι Σκαμάνδρου δινήεντος.

Ἡ μὲν γὰρ Θ' ὕδατι λιαρῷ, — 58.

Ἡ δ' ἑτέρη θέρεϊ προρέει εἰκυῖα χαλάζῃ,

οὐκ ἐᾷ θαυμάζειν, εἰ νῦν ἡ μὲν τοῦ ψυχροῦ ὕδατος μένει πηγή, ἡ δὲ τοῦ θερμοῦ οὐχ ὁρᾶται. Δεῖν γάρ φησιν αἰτιᾶσθαι τὴν ἔκλειψιν τοῦ θερμοῦ ὕδατος. Μιμνήσκεται δὲ πρὸς ταῦτα τῶν ὑπὸ Δημοκλέους λεγομένων, σεισμούς τινας μεγάλους, τοὺς μὲν πάλαι περὶ Λυδίαν γενομένους καὶ Ἰωνίαν μέχρι τῆς Τρωάδος, ἰσοροῦντος, ὑφ' ὧν καὶ κῶμαι κατεπόθησαν, καὶ Σίπυλος κατεγράφη, κατὰ τὴν Ταντάλου βασιλείαν, καὶ ἐξ ἑλῶν λίμναι ἐγένοντο, τὴν δὲ Τροίαν ἐπέκλυσε κῦμα. Ἡ δὲ Φάρος ἡ κατ' Αἴγυπτον ἦν ποτε πελαγία, νῦν δὲ τρόπον τινὰ χερρόνησος γέγονεν· ὡς δ' αὕτως καὶ Τύρος καὶ Κλαζομεναί. Ἡμῶν δ' ἐπιδημούντων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ πρὸς Αἰγύπτῳ, περὶ Πηλούσιον καὶ τὸ Κάσιον ὄρος μετεωρισθὲν τὸ πέλαγος, ἐπέκλυσε τὴν γῆν καὶ νῆσον ἐποίησε τὸ ὄρος· ὥςε πλωτὴν γενέσθαι τὴν παρὰ τὸ Κάσιον ὁδὸν, τὴν ἐς Φοινίκην. Οὐδὲν οὖν θαυμαςὸν, οὐδ' εἴ ποτε διαςὰς ὁ ἰσθμὸς, ἢ ἴζημα λαβὼν, ὁ διείργων τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάττης, ἀποφανεῖ πορθμὸν, καὶ σύρρουν ποιήσει τὴν ἐκτὸς θάλατταν τῇ ἐντὸς, καθάπερ ἐπὶ τοῦ κατὰ τὰς Ἡρακλείους ςήλας πορθμοῦ συνέβη. Εἴρηται δὲ περὶ τῶν τοιούτων τινὰ καὶ ἐν ἀρχαῖς τῆς πραγματείας, ἃ δεῖ συμφέρειν εἰς ἓν, καὶ τὴν πίςιν ἰσχυρὰν κατασκευάζειν, τῶν τε τῆς φύσεως ἔργων, καὶ τῶν ἄλλως γινομένων μεταβολῶν.

Τόν τε Πειραιᾶ, νησιάζοντα πρότερον, καὶ πέραν τῆς ἀκτῆς 59.
κείμενον, οὕτως φασὶν ὀνομασθῆναι· ὑπεναντίως δ' ἡ Λευκάς, Κορινθίων τὸν ἰσθμὸν διακοψάντων, νῆσος γέγονεν, ἀκτὴ πρότερον οὖσα· περὶ ταύτης γάρ φασι λέγειν τὸν Λαέρτην,

Οἶος Νήρικον εἶλον εὐκτίμενον πτολίεθρον,
Ἀκτὴν Ἠπείροιο.

59. Ἐνταῦθα μὲν δὴ διακοπαὶ χειρότμητοι γεγόνασιν· ἀλλαχόθι δὲ προσχώσεις, ἢ γεφυρώσεις, καθάπερ ἐπὶ τῆς πρὸς Συρακούσαις νήσου, νῦν μὲν γέφυρά ἐςιν ἡ συνάπτουσα αὐτὴν πρὸς τὴν ἤπειρον· πρότερον δὲ χῶμα, ὥς φησιν Ἴβυκος, λογαίου λίθου, ὃν καλεῖ ἐκλεκτόν. Βοῦρα δὲ, καὶ Ἑλίκη, ἡ μὲν ὑπὸ χάσματος, ἡ δ' ὑπὸ κύματος ἠφανίσθη. Περὶ Μεθώνην δὲ τὴν ἐν τῷ Ἑρμιονικῷ κόλπῳ [πῦρ] ἑπτὰ ςαδίων τὸ ὕψος ἀνεβλήθη, γενηθέντος ἀναφυσήματος φλογώδους, μεθ' ἡμέραν μὲν ἀπρόσιτον ὑπὸ τοῦ θερμοῦ καὶ τῆς θειώδους ὀδμῆς, νύκτωρ δ' *εὐῶδες* ἐκλάμπον πόρρω, καὶ θερμαῖνον, ὥςε ζεῖν τὴν θάλατταν ἐπὶ ςαδίους πέντε, θολερὰν δ' εἶναι καὶ ἐπὶ εἴκοσι ςαδίους, προσχωσθῆναι δὲ πέτραις ἀπορρῶξι, πύργων οὐκ ἐλάττοσιν. Ὑπὸ δὲ τῆς Κωπαΐδος λίμνης ἥ τε Ἄρνη κατεπόθη, καὶ Μίδεια, ἃς ὠνόμασεν ὁ ποιητὴς ἐν τῷ καταλόγῳ·

Οἵ τε πολυςάφυλον Ἄρνην ἔχον, οἵ τε Μίδειαν.

Καὶ ὑπὸ τῆς Βιςωνίδος δὲ καὶ τῆς νῦν Ἀφνίτιδος λίμνης ἐοίκασι κατακεκλύσθαι πόλεις τινὲς Θρᾳκῶν (αἱ δὲ καὶ Τρηρῶν, ὡς συνοίκων τοῖς Θρᾳξὶν ὄντων). Καὶ ἡ πρότερον δὲ Ἀρτεμίτα λεγομένη, μία τῶν Ἐχινάδων νήσων, ἤπειρος γέγονε. Καὶ ἄλλας δὲ τῶν περὶ τὸν Ἀχελῶον νησίδων τὸ αὐτὸ πάθος φησὶ παθεῖν, ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ προσχώσεως τοῦ πελάγους. Συγχοῦνται δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ, ὡς Ἡρόδοτος φησί. Καὶ Αἰτωλικαὶ δὲ ἄκραι τινὲς εἰσι νησίζουσαι πρότερον· καὶ ἡ Ἀςερία ἤλλακται, ἣν Ἀςερίδα φησὶν ὁ ποιητής·

Ἔςι δέ τις νῆσος μέσσῃ ἁλὶ πετρήεσσα.
Ἀςερὶς, οὐ μεγάλη, λιμένες δ' ἔνι ναύλοχοι αὐτῇ
Ἀμφίδυμοι.

Νυνὶ δ' οὐδ' ἀγκυροβόλιον εὐφυὲς ἔχει. Ἔν τε τῇ Ἰθάκῃ οὐδέν ἐςιν ἄντρον τοιοῦτον, οὐδὲ Νυμφαῖον, οἷόν φησιν Ὅμηρος. Βέλτιον δὲ αἰτιᾶσθαι μεταβολὴν, ἢ ἄγνοιαν ἢ κατάψευσιν τῶν

τόπων κατὰ τὸ μυθῶδες. Τοῦτο μὲν δὴ ἀσαφὲς ὂν, ἐῶ ἐν 59.
κοινῷ σκοπεῖν.

Ἡ δὲ Ἄντισσα νῆσος ἦν πρότερον, ὡς Μυρσιλος φησί· τῆς 60.
γὰρ Λέσβου καλουμένης πρότερον Ἴσσης, καὶ τὴν νῆσον Ἄντισσαν καλεῖσθαι συνέβη· νῦν δὲ τῆς Λέσβου πόλις ἐςίν. Οἱ δὲ καὶ τὴν Λέσβον τῆς Ἴδης ἀπερρωγέναι πεπιςεύκασι· καθάπερ τὴν Προχύτην καὶ τὴν Πιθηκοῦσσαν τοῦ Μισηνοῦ, τὰς δὲ Καπρέας τοῦ Ἀθηναίου, τὴν Σικελίαν δὲ τῆς Ῥηγίνης, τὴν Ὄσσαν δὲ τοῦ Ὀλύμπου. Γεγόνασι γὰρ καὶ περὶ ταῦτα τοιαῦται μεταβολαί. Καὶ ὁ Λάδων δὲ ὁ ἐν Ἀρκαδίᾳ ἐπέσχέ ποτε τὸ ῥεῦμα. Δοῦρις δὲ τὰς Ῥαγὰς, τὰς κατὰ Μηδίαν, ὠνομᾶσθαί φησιν ὑπὸ σεισμῶν ῥαγείσης τῆς περὶ τὰς Κασπίας πύλας γῆς, ὥςε ἀνατραπῆναι πόλεις συχνὰς, καὶ ποταμοὺς ποικίλας μεταβολὰς δέξασθαι. Ἴων δὲ περὶ τῆς Εὐβοίας φησὶν ἐν Ὀμφάλῃ Σατυρικῇ·

Εὐβοΐδα μὲν γῆν λεπτὸς Εὐρίπου κλύδων
Βοιωτίας ἐχώρισ' ἀκτῆς, ἐκτεμὼν
Προβλῆτα πορθμόν.—

Δημήτριος δ' ὁ Καλλατιανὸς τοὺς καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα ποτὲ γενομένους σεισμοὺς διηγούμενος, τῶν τε Λιχάδων νήσων καὶ τοῦ Κηναίου τὰ πολλὰ καταδῦναι φησί, τά τε θερμὰ τὰ ἐν Αἰδηψῷ καὶ Θερμοπύλαις ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπισχεθέντα παλιν ῥυῆναι· τὰ δ' ἐν Αἰδηψῷ καὶ καθ' ἑτέρας ἀναῤῥαγῆναι πηγάς. Ὠρεοῦ δὲ τὸ πρὸς θαλάττῃ τεῖχος, καὶ τῶν οἰκιῶν περὶ ἑπτακοσίας συμπεσεῖν. Ἐχίνου τὲ καὶ Φαλάρων καὶ Ἡρακλείας τῆς Τραχῖνος, τῶν μὲν πολὺ μέρος πεσεῖν· Φαλάρων δὲ καὶ ἐξ ἐδάφους ἀνατραπῆναι τὸ κτίσμα· παραπλήσια δὲ συμβῆναι καὶ Λαμιεῦσι καὶ Λαρισσαίοις· καὶ Σκάρφειαν δ' ἐκ θεμελίων ἀναῤῥιφῆναι, καὶ καταδῦναι σώματα χιλίων καὶ ἑπτακοσίων οὐκ ἐλάττω, Θρονίους δ' ὑπὲρ ἥμισυ τούτων. Κῦμά τε ἐξαρθὲν τριχῇ, τὸ μὲν πρὸς Σκάρφην ἐνεχθῆναι

60. καὶ Θρόνιον, τὸ δὲ πρὸς Θερμοπύλας· ἄλλο δὲ εἰς τὸ πεδίον, ἕως τοῦ Φωκικοῦ Δαφνοῦντος. Πηγάς τε ποταμῶν ξηρανθῆναι πρὸς ἡμέρας τινάς· τὸν δὲ Σπερχειὸν ἀλλάξαι τὸ ῥεῖθρον, καὶ ποιῆσαι τὰς ὁδοὺς πλωτάς· τὸν δὲ Βοάγριον κατ' ἄλλης ἐνεχθῆναι φάραγγος. Καὶ Ἀλόπης δὲ καὶ Κύνου καὶ Ὀπουῦντος πολλὰ καταβλαβῆναι μέρη· Οἶον δὲ τὸ ὑπερκείμενον φρούριον πᾶν ἀνατραπῆναι· Ἐλατείας δὲ τοῦ τείχους καταῤῥαγῆναι μέρος. Περὶ δὲ Ἄλπωνον, θεσμοφορίων ὄντων, πέντε καὶ εἴκοσι παρθένους ἀναδραμούσας εἰς πύργον, τῶν Ἐλλιμενίων κατὰ θέαν, πεσόντος τοῦ πύργου, πεσεῖν καὶ αὐτὰς εἰς τὴν θάλατταν.

61. Λέγουσι δὲ καὶ τῆς Ἀταλάντης τῆς πρὸς Εὐβοίᾳ, τὰ μέσα, ῥήγματος γενομένου, διάπλουν δέξασθαι μεταξύ, καὶ τῶν πεδίων ἔνια καὶ μέχρι εἴκοσι σταδίων ἐπικλυσθῆναι, καὶ τριήρη τινὰ ἐκ τῶν νεωρίων ἐξαρθεῖσαν ὑπερπεσεῖν τοῦ τείχους.

Προσιθέασι δὲ καὶ τὰς ἐκ τῶν μεταναστάσεων μεταβολάς, ἐπὶ πλέον τὴν ἀθαυμασίαν ἡμῖν κατασκευάζειν ἐθέλοντες, ἣν ὑμνεῖ Δημόκριτος, καὶ οἱ ἄλλοι φιλόσοφοι πάντες· παράκειται γὰρ τῷ ἀθαμβεῖ, τὸ ἀτάραχον, καὶ ἀνέκπληκτον. Οἷον Ἰβήρων μὲν τῶν ἑσπερίων εἰς τοὺς ὑπὲρ τοῦ Πόντου καὶ τῆς Κολχίδος τόπους μετῳκισμένων, οὓς καὶ ὁ Ἀράξης, ὥς φησιν Ἀπολλόδωρος, ἀπὸ τῆς Ἀρμενίας ὁρίζει (Κῦρος δὲ μᾶλλον, καὶ τὰ ὄρη τὰ Μοσχικά)· Αἰγυπτίων δ' εἴς τε Αἰθίοπας καὶ Κόλχους· Ἐνετῶν δ' ἐκ Παφλαγονίας ἐπὶ τὸν Ἀδρίαν. Ἅπερ καὶ ἐπὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἐθνῶν συνέβη, Ἰώνων τε καὶ Δωριέων καὶ Ἀχαιῶν καὶ Αἰολέων. Καὶ Αἰνειᾶνες, οἱ νῦν Αἰτωλοῖς ὅμοροι, περὶ τὸ Δώτιον ᾤκουν καὶ τὴν Ὄσσαν μετὰ Περῥαιβῶν· καὶ αὐτοὶ δὲ Περῥαιβοὶ μεταναστάσαι τινές. Πλήρης δὲ ἐστι τῶν τοιούτων παραδειγμάτων ἡ νῦν ἐνεστῶσα πραγματεία. Τινὰ μὲν οὖν καὶ πρόχειρα τοῖς πολλοῖς εἰσίν· αἱ δὲ τῶν Καρῶν, καὶ Τρηρῶν, καὶ Τεύκρων μεταναστάσεις, καὶ Γαλατῶν, ὁμοῦ δὲ καὶ τῶν ἡγε-

μόνων οἱ ἐπὶ πολὺ ἐκτοπισμοί, Μάδυός τε τοῦ Σκυθικοῦ, καὶ 61.
Τεαρκὼ τοῦ Αἰθίοπος, καὶ Κώβου τοῦ Τρηρὸς, καὶ Σεσώστριος καὶ Ψαμμιτίχου τῶν Αἰγυπτίων, καὶ Περσῶν τῶν ἀπὸ Κύρου μέχρι Ξέρξου, οὐχ ὁμοίως ἐν ἑτοίμῳ πᾶσιν εἰσίν. Οἵ τε Κιμμέριοι, οὓς καὶ Τρῆρας ὀνομάζουσιν, ἢ ἐκείνων τί ἔθνος, πολλάκις ἐπέδραμον τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ Πόντου, καὶ τὰ συνεχῆ αὐτοῖς, ποτὲ μὲν ἐπὶ Παφλαγόνας, ποτὲ δὲ καὶ Φρύγας, ἐμβαλόντες· ἡνίκα Μίδαν αἷμα ταύρου πιόντα φασὶν ἀπελθεῖν εἰς τὸ χρεών. Λύγδαμις δὲ τοὺς αὐτοῦ ἄγων, μέχρι Λυδίας καὶ Ἰωνίας ἤλασε, καὶ Σάρδεις εἷλεν· ἐν Κιλικίᾳ δὲ διεφθάρη. Πολλάκις δὲ καὶ οἱ Κιμμέριοι καὶ οἱ Τρῆρες ἐποιήσαντο τὰς τοιαύτας ἐφόδους· τοὺς δὲ Τρῆρας καὶ Κῶβον ὑπὸ Μάδυος τὸ τελευταῖον ἐξελαθῆναί φασι, τοῦ τῶν Κιμμερίων βασιλέως. Ταῦτα μὲν εἰρήσθω πρὸς ἅπασαν κοινῇ τὴν περίοδον τῆς γῆς ἔχοντα οἰκείαν ἱστορίαν.

Ἐπάνιμεν δ' ἐπὶ τὰ ἑξῆς ἀφ' ὧν παρέβημεν. Τοῦ γὰρ Ἡροδότου μηδένας Ὑπερβορέους εἶναι φήσαντος, μηδὲ γὰρ Ὑπερνοτίους, γελοίαν φησὶν εἶναι τὴν ἀπόδειξιν καὶ ὁμοίαν ὁ Ἐρατοσθένης τῷ σοφίσματι τούτῳ, εἴ τις λέγοι μηδένας εἶναι ἐπιχαιρεκάκους, μηδὲ γὰρ ἐπιχαιραγάθους· κατὰ τύχην 62.
τε εἶναι καὶ Ὑπερνοτίους· κατὰ γοῦν τὴν Αἰθιοπίαν μὴ ἐπιπνεῖν νότον, ἀλλὰ κατωτέρω. Θαυμαστὸν δ' εἰ, καθ' ἕκαστον κλίμα πνέοντος ἀνέμου, καὶ πανταχοῦ τοῦ ἀπὸ μεσημβρίας νότου προσαγορευομένου, ἔστι τίς οἴκησις ἐν ᾗ τοῦτο μὴ συμβαίνει. Τοὐναντίον γάρ, οὐ μόνον Αἰθιοπία ἔχοι ἂν τὸν καθ' ἡμᾶς νότον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνωτέρω πᾶσα μέχρι τοῦ ἰσημερινοῦ. Εἰδ' ἄρα τί τοῦ Ἡροδότου, τοῦτ' ἐχρῆν αἰτιᾶσθαι, ὅτι τοὺς Ὑπερβορέους τούτους ὑπέλαβε λέγεσθαι, παρ' οἷς ὁ Βορέας οὐ πνεῖ. Καὶ γὰρ εἰ οἱ ποιηταὶ μυθικώτερον οὕτω φασὶν, οἱ γ' ἐξηγούμενοι, τὸ ὑγιὲς ἂν ἀκούσαιεν· Ὑπερβορέους [γὰρ] τοὺς βορειοτάτους φασὶ

62. λέγεσθαι· ὅρος δὲ τῶν μὲν βορείων ὁ πόλος, τῶν δὲ νοτίων ὁ ἰσημερινός· καὶ τῶν ἀνέμων δ' ὁ αὐτὸς ὅρος.

Ἑξῆς δὲ λέγει πρὸς τοὺς φανερῶς πεπλασμένα καὶ ἀδύνατα λέγοντας, τὰ μὲν ἐν μύθου σχήματι, τὰ δ' ἱςορίας· περὶ ὧν οὐκ ἄξιον μεμνῆσθαι, οὐδ' ἐκεῖνον ἐχρῆν ἐν ὑποθέσει τοιαύτῃ φλυάρους ἐπισκοπεῖν. Ἡ μὲν οὖν πρώτη διέξοδος αὐτῷ τῶν ὑπομνημάτων τοιαύτη.

ΚΕΦ. Δ.

Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ πειρᾶται διόρθωσίν τινα ποιεῖσθαι τῆς γεωγραφίας, καὶ τὰς ἑαυτοῦ λέγει ὑπολήψεις· πρὸς ἃς πάλιν εἴ ἔςι τις ἐπανόρθωσις, πειρατέον προσφέρειν. Τὸ μὲν οὖν τὰς μαθηματικὰς ὑποθέσεις εἰσάγειν καὶ φυσικάς, εὖ λέγεται· καὶ ὅτι εἰ σφαιροειδὴς ἡ γῆ, καθάπερ καὶ ὁ κόσμος, περιοικεῖται, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα. Εἰ δὲ τηλικαύτη, ἡλίκην αὐτὸς εἴρηκεν, οὐχ ὁμολογοῦσιν οἱ ὕςερον, οὐ δ' ἐπαινοῦσι τὴν ἀναμέτρησιν· ὅμως δὲ πρὸς τὴν σημείωσιν τῶν κατὰ τὰς οἰκήσεις ἑκάςας φαινομένων προσχρῆται τοῖς διαςήμασιν ἐκείνοις Ἵππαρχος, ἐπὶ τοῦ διὰ Μερόης καὶ Ἀλεξανδρείας καὶ Βορυσθένους μεσημβρινοῦ, μικρὸν παραλλάττειν φήσας παρὰ τὴν ἀλήθειαν. Καὶ περὶ τοῦ σχήματος δ' ἐν τοῖς ἑξῆς διὰ πλειόνων δεικνὺς, ὅτι σφαιροειδὴς καὶ ἡ γῆ σὺν τῇ ὑγρᾷ φύσει, καὶ ὁ οὐρανὸς, ἀλλοτριολογεῖν ἂν δόξειεν· ἀρκεῖ γὰρ τὸ ἐπὶ μικρόν.

Ἑξῆς δὲ τὸ πλάτος τῆς οἰκουμένης ἀφορίζων φησὶν, ἀπὸ μὲν Μερόης ἐπὶ τοῦ δι' αὐτῆς μεσημβρινοῦ μέχρι Ἀλεξανδρείας
63. εἶναι μυρίους· ἔνθεν δὲ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον περὶ ὀκτακισχιλίους ἑκατὸν ςαδίους· εἶτ' εἰς Βορυσθένη πεντακισχιλίους· εἶτ' ἐπὶ τὸν κύκλον τὸν διὰ Θούλης (ἣν φησι Πυθέας ἀπὸ μὲν τῆς Βρετανικῆς ἓξ ἡμερῶν πλοῦν ἀπέχειν πρὸς ἄρκτον, ἐγγὺς δ' εἶναι τῆς πεπηγυίας θαλάττης) ἄλλους ὡς μυρίους χιλίους πεντακοσίους.

πεντακοσίους. Ἐὰν οὖν ἔτι προσθῶμεν ὑπὲρ τὴν Μερόην ἄλλους 63.
τρισχιλίους τετρακοσίους, ἵνα καὶ τὴν τῶν Αἰγυπτίων νῆσον
ἔχωμεν, καὶ τὴν Κινναμωμοφόρον, καὶ τὴν Ταπροβάνην, ἔσεσθαι
σταδίους τρισμυρίους ὀκτακισχιλίους.

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα διαστήματα δεδόσθω αὐτῷ· ὡμολόγηται
γὰρ ἱκανῶς. Τὸ δ' ἀπὸ τοῦ Βορυσθένους ἐπὶ τὸν διὰ Θούλης
κύκλον, τίς ἂν δοίη νοῦν ἔχων; Ὅ τε γὰρ ἱστορῶν τὴν Θούλην
Πυθέας ἀνὴρ ψευδέστατος ἐξήτασται, καὶ οἱ τὴν Βρετανικὴν καὶ
Ἰέρνην ἰδόντες, οὐδὲν περὶ τῆς Θούλης λέγουσιν, ἄλλας νήσους
λέγοντες μακρὰς περὶ τὴν Βρετανικήν. Αὐτὴ δὲ ἡ Βρετανικὴ τὸ
μῆκος ἴση πώς ἐστι τῇ Κελτικῇ παρεκτεταμένη, τῶν πεντακι-
σχιλίων οὐ μείζων σταδίων, καὶ τοῖς ἄκροις τοῖς ἀντικειμένοις
ἀφοριζομένη. Ἀντίκειται γὰρ ἀλλήλοις τά τε ἑῷα ἄκρα τοῖς
ἑῴοις, καὶ τὰ ἑσπέρια τοῖς ἑσπερίοις· καὶ τά γε ἑῷα ἐγγὺς
ἀλλήλων ἐστὶ μέχρις ἐπόψεως, τό τε Κάντιον, καὶ αἱ τοῦ Ῥήνου
ἐκβολαί. Ὁ δὲ πλειόνων ἢ δισμυρίων ἀποφαίνει τὸ μῆκος τῆς
νήσου, καὶ τὸ Κάντιον ἡμερῶν τινων πλοῦν ἀπέχειν τῆς Κελτικῆς
φησι. Καὶ τὰ περὶ τοὺς Ὠστιαίους δὲ, καὶ τὰ πέραν τοῦ Ῥήνου
τὰ μέχρι Σκυθῶν, πάντα κατέψευσται τῶν τόπων. Ὅστις οὖν
περὶ τῶν γνωριζομένων τόπων τοσαῦτα ἔψευσται, σχολῇ γ' ἂν
περὶ τῶν ἀγνοουμένων παρὰ πᾶσιν ἀληθεύειν δύναιτο.

Τὸν δὲ διὰ τοῦ Βορυσθένους παράλληλον, τὸν αὐτὸν εἶναι
τῷ διὰ τῆς Βρετανικῆς εἰκάζουσιν Ἵππαρχός τε καὶ ἄλλοι, ἐκ
τοῦ τὸν αὐτὸν εἶναι καὶ τὸν διὰ Βυζαντίου τῷ διὰ Μασσαλίας·
ὃν γὰρ λόγον εἴρηκε τοῦ ἐν Μασσαλίᾳ γνώμονος πρὸς τὴν
σκιὰν, τὸν αὐτὸν Ἵππαρχος κατὰ τὸν ὁμώνυμον καιρὸν εὑρεῖν
ἐν τῷ Βυζαντίῳ φησίν. Ἐκ Μασσαλίας δὲ εἰς μέσην τὴν Βρε-
τανικὴν οὐ πλέον ἐστὶ τῶν πεντακισχιλίων σταδίων. Ἀλλὰ μὴν
ἐκ μέσης τῆς Βρετανικῆς οὐ πλέον τῶν τετρακισχιλίων προελθὼν,
εὕροις ἂν οἰκήσιμον ἄλλως πως (τοῦτο δ' ἂν εἴη τὸ περὶ τὴν

63. Ἰέρνην)· ὥστε τὰ ἐπέκεινα εἰς ἃ ἐκτοπίζει τὴν Θούλην, οὐκέτ' οἰκήσιμα. Τίνι δ' ἂν καὶ ςοχασμῷ λέγοιτο τὸ ἀπὸ τοῦ διὰ Θούλης ἕως τοῦ διὰ Βορυσθένους μυρίων καὶ χιλίων πεντακοσίων, οὐχ ὁρῶ.

Διαμαρτὼν δὲ τοῦ πλάτους, ἠνάγκαςαι καὶ τοῦ μήκους
64. ἀςοχεῖν. Ὅτι μὲν γὰρ πλέον ἢ διπλάσιον τὸ γνώριμον μῆκος ἐςὶ τοῦ γνωρίμου πλάτους, ὁμολογοῦσι καὶ οἱ ὕςερον καὶ τῶν ἄλλων οἱ χαριέςατοι· λέγω δὲ ἀπὸ τῶν ἄκρων τῆς Ἰνδικῆς ἐπὶ τὰ ἄκρα τῆς Ἰβηρίας, καὶ ἀπὸ τοῦ Αἰθιόπων ἕως τοῦ κατὰ Ἰέρνην κύκλου. Ὁρίσας δὲ τὸ λεχθὲν πλάτος, τὸ ἀπὸ τῶν ἐσχάτων Αἰθιόπων μέχρι τοῦ διὰ Θούλης, ἐκτείνει πλέον ἢ δεῖ τὸ μῆκος, ἵνα ποιήσῃ πλέον ἢ διπλάσιον τοῦ λεχθέντος πλάτους. Φησὶ δ' οὖν, τὸ μὲν τῆς Ἰνδικῆς μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ τὸ ςενώτατον, ςαδίων μυρίων ἑξακισχιλίων· τὸ γὰρ ἐπὶ τὰ ἀκρωτήρια τεῖνον, τρισχιλίοις εἶναι μεῖζον· τὸ δὲ ἔνθεν ἐπὶ Κασπίους πύλας μυρίων τετρακισχιλίων· εἶτ' ἐπὶ τὸν Εὐφράτην μυρίων· ἐπὶ δὲ τὸν Νεῖλον ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου πεντακισχιλίων· ἄλλους δὲ χιλίους καὶ τριακοσίους μέχρι Κανωβικοῦ ςόματος· εἶτα μέχρι τῆς Καρχηδόνος μυρίους τρισχιλίους πεντακοσίους· εἶτα μέχρι Στηλῶν ὀκτακισχιλίους τοὐλάχιςον· ὑπεραίρειν δὲ τῶν ἑπτὰ μυριάδων ὀκτακοσίοις. Δεῖν δὲ ἔτι προσθεῖναι τὸ ἐκτὸς Ἡρακλείων ςηλῶν κύρτωμα τῆς Εὐρώπης, ἀντικείμενον μὲν τοῖς Ἰβηρσι, προπεπτωκὸς δὲ πρὸς τὴν Ἑσπέραν, οὐκ ἔλαττον ςαδίων τρισχιλίων· καὶ τὰ ἀκρωτήρια τά τε ἄλλα καὶ τὸ τῶν Ὠςιδαμνίων, ὃ καλεῖται Κάβλιον, καὶ τὰς κατὰ τοῦτο νήσους, ὧν τὴν ἐσχάτην Οὐξισάμην φησὶ Πυθέας ἀπέχειν ἡμερῶν τριῶν πλοῦν. Ταῦτα δ' εἰπὼν, τὰ τελευταῖα οὐδὲν πρὸς τὸ μῆκος συντείνοντα προσέθηκε τὰ περὶ τῶν ἀκρωτηρίων, καὶ τῶν Ὠςιδαμνίων, καὶ τῆς Οὐξισάμης, καὶ ὧν φησι νήσων· ταῦτα γὰρ πάντα προσάρκτιά ἐςι,

καὶ Κελτικά, καὶ οὐκ Ἰβηρικά, μᾶλλον δὲ Πυθέου πλάσματα, 64.
[δ] προσθῆσι τοῖς εἰρημένοις τοῦ μήκους διαστήμασιν, ἄλλους σταδίους δισχιλίους μὲν πρὸς τῇ δύσει, δισχιλίους δὲ πρὸς τῇ ἀνατολῇ, ἵνα σώσῃ τὸ πλέον ἡ ἥμισυ τὸ μῆκος τοῦ πλάτους εἶναι.

Παραμυθούμενος δ' ἐπὶ πλέον, ὅτι κατὰ φύσιν ἐστὶ τὸ ἀπὸ ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν διάστημα μεῖζον λέγειν· κατὰ φύσιν φησὶν εἶναι ἀπὸ τῆς ἕω πρὸς τὴν ἑσπέραν μακροτέραν εἶναι τὴν οἰκουμένην, καθάπερ εἰρήκαμεν, [καὶ] ὡς οἱ μαθηματικοί φασι, κύκλον συνάπτειν, συμβάλλουσαν αὐτὴν ἑαυτῇ· ὥστ' εἰ μὴ τὸ μέγεθος τοῦ Ἀτλαντικοῦ πελάγους ἐκώλυε, κἂν πλεῖν ἡμᾶς ἐκ τῆς Ἰβηρίας εἰς τὴν Ἰνδικὴν, διὰ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου, τὸ λοιπὸν μέρος παρὰ τὸ λεχθὲν διάστημα, ὑπὲρ τὸ τρίτον μέρος 65.
ὂν τοῦ ὅλου κύκλου· εἴπερ ὁ διὰ Θινῶν ἐλάττων ἐστὶν εἴκοσι μυριάδων· ὅπου πεποιήμεθα τὸν εἰρημένον σταδιασμὸν ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς εἰς τὴν Ἰβηρίαν. Οὐδὲ ταῦτα οὖν εὖ λέγει· οὗτος γὰρ ὁ λόγος περὶ μὲν τῆς εὐκράτου, καὶ καθ' ἡμᾶς ζώνης λέγοιτ' ἂν κατὰ τοὺς μαθηματικούς, ἧς μέρος ἡ οἰκουμένη ἐστι. Περὶ δὲ τῆς οἰκουμένης (καλοῦμεν γὰρ οἰκουμένην ἣν οἰκοῦμεν καὶ γνωρίζομεν)· ἐνθέχεται *δὲ* ἐν τῇ αὐτῇ εὐκράτῳ ζώνῃ καὶ δύο οἰκουμένας εἶναι, ἢ καὶ πλείους, καὶ μάλιστα ἐγγὺς τοῦ διὰ Θινῶν κύκλου τοῦ διὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ πελάγους γραφομένου. Πάλιν δὲ ἐπιμένων τῇ περὶ τοῦ σφαιροειδῆ τὴν γῆν εἶναι ἀποδείξει τῆς αὐτῆς ἐπιτιμήσεως ἂν τυγχάνοι. Ὡς δ' αὔτως καὶ πρὸς τὸν Ὅμηρον οὐ παύεται περὶ τῶν αὐτῶν διαφερόμενος.

Ἑξῆς δὲ περὶ τῶν ἠπείρων εἰπὼν γεγονέναι πολὺν λόγον, καὶ τοὺς μὲν τοῖς ποταμοῖς διαιρεῖν αὐτὰς, τῷ τε Νείλῳ καὶ τῷ Ταναΐδι, νήσους ἀποφαίνοντας, τοὺς δὲ τοῖς ἰσθμοῖς, τῷ τε μεταξὺ τῆς Κασπίας καὶ τῆς Ποντικῆς θαλάττης, καὶ τῷ μεταξὺ τῆς Ἐρυθρᾶς καὶ τοῦ Ἐκρήγματος, καὶ χερρονήσους

65. αὐτὰς λέγειν· οὐχ ὁρᾶν φησι, πῶς ἂν εἰς πραγματικὸν καταστρέφοι ἡ ζήτησις αὕτη, ἀλλὰ *μόνον* ἔριν διαιτώντων μᾶλλον, κατὰ Δημόκριτον, εἶναι. Μὴ ὄντων γὰρ ἀκριβῶν ὅρων, καθάπερ Κολυττοῦ καὶ Μελίτης, οἷον σηλῶν ἢ περιβόλων, τούτων μὲν ἔχειν φάναι ἡμᾶς, ὅτι τουτὶ μέν ἐστι Κολυττὸς, τουτὶ δὲ Μελίτη, τοὺς ὅρους δὲ μὴ ἔχειν εἰπεῖν. Διὸ καὶ συμβαίνειν κρίσεις πολλάκις περὶ χωρίων τινῶν· καθάπερ Ἀργείοις μὲν καὶ Λακεδαιμονίοις περὶ Θυρέας, Ἀθηναίοις δὲ καὶ Βοιωτοῖς περὶ Ὠρωποῦ. Ἄλλως τε τοὺς Ἕλληνας τὰς τρεῖς ἠπείρους ὀνομάσαι, οὐκ εἰς τὴν οἰκουμένην ἀποβλέψαντας, ἀλλ' εἴς τε τὴν σφετέραν, καὶ τὴν ἀπαντικρὺ τὴν Καρικὴν, ἐφ' ᾗ νῦν Ἴωνες καὶ οἱ ἑξῆς· χρόνῳ δὲ ἐπὶ πλέον προϊόντας ἀεὶ, καὶ πλειόνων γνωριζομένων χωρῶν, εἰς τοῦτο καταστρέψαι τὴν διαίρεσιν. Πότερον οὖν οἱ πρῶτοι διορίσαντες τὰς τρεῖς, ἵνα ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἄρξωμαι, διαιτῶν τὴν ἔριν μὴ κατὰ Δημόκριτον, ἀλλὰ κατ' αὐτὸν, οὗτοι ἦσαν οἱ πρῶτοι τὴν σφετέραν ἀπὸ τῆς ἀντικειμένης, τῆς τῶν Καρῶν, διορίσαι ζητοῦντες; ἢ οὗτοι μὲν τὴν Ἑλλάδα ἐπενόουν μόνην, καὶ τὴν Καρίαν, καὶ ὀλίγην τὴν συνεχῆ, οὔτε δ' Εὐρώπην, οὔτε Ἀσίαν, οὔτε Λιβύην ὡσαύτως;

66. οἱ δὲ λοιποὶ ἐπιόντες ὅση ἦν ἱκανὴ ὑπογράψαι τὴν τῆς οἰκουμένης ἐπίνοιαν, οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τρία μέρη διαιροῦντες; Πῶς οὖν οὐ τῆς οἰκουμένης ἐποιοῦντο διαίρεσιν; τίς δὲ τρία μέρη λέγων, καὶ καλῶν ἤπειρον ἕκαστον τῶν μερῶν, οὐ προεπινοεῖ τὸ ὅλον οὗ τὸν μερισμὸν ποιεῖται; εἰ δ' ἐπινοεῖ μὲν τὴν οἰκουμένην, μέρους δέ τινος τὸν μερισμὸν αὐτῆς ποιεῖται, τίνος ἄν τις μέρους τῆς οἰκουμένης μέρος εἶπε τὴν Ἀσίαν, ἢ τὴν Εὐρώπην, ἢ ὅλως ἤπειρον; Ταῦτα γὰρ εἴρηται παχυμερῶς.

Ἔτι δὲ παχυμερέστερον τὸ φήσαντα μὴ ὁρᾶν εἰς τί πραγματικὸν καταστρέφοι τὸ τοὺς ὅρους ζητεῖν, παραθεῖναι τὸν Κολυττὸν καὶ τὴν Μελίτην, εἶτ' εἰς τἀναντία περιτρέπεσθαι.

Εἰ γὰρ οἱ περὶ Θυρέας καὶ Ὠρωποῦ πόλεμοι διὰ τὰς τῶν ὅρων 66.
ἀγνοίας ἀπέβησαν, εἰς πραγματικόν τι καταστρέφει, τὸ διαχωρίζειν τὰς χώρας· ἢ τοῦτο λέγει, ὡς ἐπὶ μὲν τῶν χωρίων, καὶ νὴ Δία τῶν καθ' ἕκαστα ἐθνῶν πραγματικόν, τὸ διορίζειν ἀκριβῶς, ἐπὶ δὲ τῶν ἠπείρων περιττόν; Καίτοι οὐδὲ ἐνταῦθα ἧττον οὐδέν· γένοιτο γὰρ ἂν καὶ ἐπὶ τούτων ἡγεμόσι μεγάλοις ἀμφισβήτησις· τῷ μὲν ἔχοντι τὴν Ἀσίαν, τῷ δὲ τὴν Λιβύην, ὁποτέρου δ' ἐστὶν ἡ Αἴγυπτος, δηλονότι ἡ Κάτω λεγομένη τῆς Αἰγύπτου χώρα. Καταινέσαντας δὲ τοῦτο διὰ τὸ σπάνιον, ἄλλως φατέον διαιρεῖσθαι τὰς ἠπείρους, κατὰ μέγαν διορισμὸν, καὶ πρὸς τὴν οἰκουμένην ὅλην ἀναφερόμενον· καθ' ὃν οὐδὲ τούτου φροντιστέον, εἰ οἱ τοῖς ποταμοῖς διορίσαντες ἀπολείπουσί τινα χωρία ἀδιόριστα, τῶν ποταμῶν μὴ μέχρι τοῦ Ὠκεανοῦ διηκόντων, μηδὲ νήσους ὡς ἀληθῶς ἀπολειπόντων τὰς ἠπείρους.

Ἐπὶ τέλει δὲ τοῦ ὑπομνήματος, οὐκ ἐπαινέσας τοὺς δίχα διαιροῦντας ἅπαν τὸ τῶν ἀνθρώπων πλῆθος εἴς τε Ἕλληνας καὶ βαρβάρους· καὶ τοὺς Ἀλεξάνδρῳ παραινοῦντας, τοῖς μὲν Ἕλλησιν ὡς φίλοις χρῆσθαι, τοῖς δὲ βαρβάροις ὡς πολεμίοις· βέλτιον εἶναι φησὶν ἀρετῇ καὶ κακίᾳ διαιρεῖν ταῦτα. Πολλοὺς γὰρ καὶ τῶν Ἑλλήνων εἶναι κακοὺς, καὶ τῶν βαρβάρων ἀστείους, καθάπερ Ἰνδοὺς καὶ Ἀριανούς, ἔτι δὲ Ῥωμαίους καὶ Καρχηδονίους, οὕτω θαυμαστῶς πολιτευομένους. Διόπερ τὸν Ἀλέξανδρον, ἀμελήσαντα τῶν παραινούντων, ὅσους οἷόν τ' ἦν ἀποδέχεσθαι τῶν εὐδοκίμων ἀνδρῶν, καὶ εὐεργετεῖν. Ὥσπερ δι' ἄλλο 67.
τι τῶν οὕτω διελόντων τοὺς μὲν ἐν ψόγῳ, τοὺς δ' ἐν ἐπαίνῳ τιθεμένων, ἢ διότι τοῖς μὲν ἐπικρατεῖ τὸ νόμιμον καὶ τὸ πολιτικὸν καὶ τὸ παιδείας καὶ λόγων οἰκεῖον, τοῖς δὲ τἀναντία. Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος οὖν οὐκ ἀμελήσας τῶν παραινούντων, ἀλλ' ἀποδεξάμενος τὴν γνώμην, τὰ ἀκόλουθα, οὐ τὰ ἐναντία ἐποίει, πρὸς τὴν διάνοιαν σκοπῶν τὴν τῶν ἐπεσταλκότων.

ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἐν τῷ δευτέρῳ κατὰ λέξιν προβαλλόμενος τὰ Ἐρατοσθένους, διαιτᾷ καὶ διελέγχει, ὅσα μὴ ὀρθῶς εἴρηται καὶ διαγέγραπται· καὶ Ἱππάρχου δὲ τῶν πολλῶν μεμνήσκεται ἐπιλαμβανόμενος. Καὶ ἐπὶ τέλει ἔκθεσις σύντομος, καὶ τρόπον τινὰ σύνοψις τῆς ὅλης πραγματείας, τουτέστι τῆς γεωγραφικῆς ἱστορίας.

ΚΕΦ. Α.

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τῶν γεωγραφικῶν, καθιστάμενος τὸν τῆς 67.
οἰκουμένης πίνακα, γραμμῇ τινι διαιρεῖ δίχα ἀπὸ δύσεως ἐπ' ἀνατολὴν, παραλλήλῳ τῇ ἰσημερινῇ γραμμῇ. Πέρατα δ' αὐτῆς τίθησι, πρὸς δύσει μὲν τὰς Ἡρακλείους στήλας· ἐπ' ἀνατολῇ δὲ τὰ ἄκρα καὶ ἔσχατα ὄρη, τῶν ἀφοριζόντων ὀρῶν τὴν πρὸς ἄρκτον τῆς Ἰνδικῆς πλευράν. Γράφει δὲ τὴν γραμμὴν ἀπὸ Στηλῶν διά τε τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ, καὶ τῶν μεσημβρινῶν ἄκρων τῆς τε Πελοποννήσου καὶ τῆς Ἀττικῆς, μέχρι τῆς Ῥοδίας καὶ τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου. Μέχρι μὲν δὴ δεῦρο διὰ τῆς θαλάττης φησὶν εἶναι τὴν λεχθεῖσαν γραμμὴν καὶ τῶν παρακειμένων ἠπείρων. Καὶ γὰρ αὐτὴν ὅλην τὴν καθ' ἡμᾶς θάλατταν

68. οὕτως ἐπὶ μῆκος τετᾶσθαι μέχρι τῆς Κιλικίας· εἶτα ἐπ' εὐθείας πως ἐκβάλλεσθαι παρ' ὅλην τὴν ὀρεινὴν τοῦ Ταύρου μέχρι τῆς Ἰνδικῆς. Τὸν γὰρ Ταῦρον ἐπ' εὐθείας τῇ ἀπὸ Στηλῶν θαλάττῃ τεταμένον, δίχα τὴν Ἀσίαν διαιρεῖν ὅλην ἐπὶ μῆκος· τὸ μὲν αὐτῆς μέρος βόρειον ποιοῦντα, τὸ δὲ νότιον· ὥσθ' ὁμοίως καὶ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ διὰ Θινῶν ἱδρύσθαι παραλλήλου, καὶ τὴν ἀπὸ Στηλῶν μέχρι δεῦρο θάλατταν.

Ταῦτα δ' εἰπὼν, οἴεται δεῖν διορθῶσαι τὸν ἀρχαῖον γεωγραφικὸν πίνακα. Πολὺ γὰρ ἐπὶ τὰς ἄρκτους παραλλάττειν τὰ ἑωθινὰ μέρη τῶν ὀρῶν κατ' αὐτὸν, συνεπεσπᾶσθαι δὲ καὶ τὴν Ἰνδικὴν ἀρκτικωτέραν ἤδη γινομένην. Πίστιν δὲ τούτου φέρει μίαν μὲν ταύτην· ὅτι τὰ τῆς Ἰνδικῆς ἄκρα τὰ μεσημβρινώτατα ὁμολογοῦσι πολλοὶ τοῖς κατὰ Μερόην ἀνταίρειν τόποις, ἀπό τε τῶν ἀέρων καὶ τῶν οὐρανίων τεκμαιρόμενοι· ἐντεῦθεν δ' ἐπὶ τὰ βορειότατα τῆς Ἰνδικῆς τὰ πρὸς τοῖς Καυκασίοις ὄρεσι, Πατροκλῆς, ὁ μάλιστα πιστεύεσθαι δίκαιος, διά τε τὸ ἀξίωμα, καὶ διὰ τὸ μὴ ἰδιώτης εἶναι τῶν γεωγραφικῶν, φησὶ σταδίους μυρίους καὶ πεντακισχιλίους· ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ἀπὸ Μερόης ἐπὶ τὸν διὰ Θινῶν παραλληλον τοσοῦτόν πως ἔστιν· ὥστε τῆς Ἰνδικῆς τὰ προσάρκτια μέρη συνάπτοντα τοῖς Καυκασίοις ὄρεσιν εἰς τοῦτον τελευτᾷν τὸν κύκλον.

Ἄλλην δὲ πίστιν φέρει τοιαύτην, ὅτι τὸ ἀπὸ τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου διάστημα ἐπὶ τὴν θάλατταν τὴν Ποντικὴν τρισχιλίων πώς ἐστι σταδίων πρὸς ἄρκτον ἰόντι καὶ τοὺς περὶ Ἀμισὸν ἢ Σινώπην τόπους· ὅσον καὶ τὸ πλάτος τῶν ὀρῶν λέγεται. Ἐκ δὲ Ἀμισοῦ πρὸς τὴν ἰσημερινὴν ἀνατολὴν φερομένῳ πρῶτον μὲν ἡ Κολχίς ἐστιν, ἔπειτα ἡ ἐπὶ τὴν Ὑρκανίαν θάλατταν ὑπέρθεσις, καὶ ἡ ἐφεξῆς ἡ ἐπὶ Βάκτρα καὶ τοὺς ἐπέκεινα Σκύθας ὁδὸς δεξιὰ ἔχοντι τὰ ὄρη· αὕτη δ' ἡ γραμμὴ διὰ Ἀμισοῦ πρὸς δύσιν ἐκβαλλομένη διὰ τῆς Προποντίδος ἐστὶ καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἀπὸ

δὲ Μερόης ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον οὐ πλείους εἰσὶ τῶν μυρίων 68.
καὶ ὀκτακισχιλίων ϛαδίων, ὅσοι καὶ ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ πλευροῦ τῆς Ἰνδικῆς πρὸς τὰ περὶ τοὺς Βακτρίους μέρη, προϛεθέντων τρισχιλίων τοῖς μυρίοις καὶ πενταϰισχιλίοις, ὧν οἱ μὲν τοῦ πλάτους ἦσαν τῶν ὀρῶν, οἱ δὲ τῆς Ἰνδικῆς.

Πρὸς δὲ τὴν ἀπόφασιν ταύτην ὁ Ἵππαρχος ἀντιλέγει διαβάλλων τὰς πίϛεις. Οὔτε γὰρ Πατροκλέα πιϛὸν εἶναι, δυεῖν ἀντιμαρτυρούντων αὐτῷ Δηϊμάχου τε καὶ Μεγασθένους, οἳ καθ' οὓς μὲν τόπους δισμυρίων εἶναι ϛαδίων τὸ διάϛημά φασι τὸ 69.
ἀπὸ τῆς κατὰ μεσημβρίαν θαλάττης, καθ' οὓς δὲ καὶ τρισμυρίων. Τούτους τε δὴ τοιαῦτα λέγειν, καὶ τοὺς ἀρχαίους πίνακας τούτοις ὁμολογεῖν. Ἀπίθανον δήπου νομίζει τὸ μόνῳ δεῖν πιϛεύειν Πατροκλεῖ, παρέντας τοὺς ϛοσοῦτον ἀντιμαρτυροῦντας αὐτῷ, καὶ διορθοῦσθαι παρ' αὐτὸ τοῦτο τοὺς ἀρχαίους πίνακας· ἀλλὰ μὴ ἐᾷν οὕτως, ἕως ἄν τι πιϛότερον περὶ αὐτῶν γνῶμεν.

Οἶμαι δὴ πολλὰς ἔχειν εὐθύνας τοῦτον τὸν λόγον. Πρῶτον μὲν ὅτι πολλαῖς μαρτυρίαις ἐκείνου χρησαμένου, μιᾷ φησι τῇ Πατροκλέους αὐτὸν χρῆσθαι. Τίνες οὖν ἦσαν οἱ φάσκοντες τὰ μεσημβρινὰ ἄκρα τῆς Ἰνδικῆς ἀνταίρειν τοῖς κατὰ Μερόην; τίνες δ' οἱ τὸ ἀπὸ Μερόης διάϛημα μέχρι τοῦ διὰ Θινῶν παραλλήλου τοσοῦτον λέγοντες; τίνες δὲ πάλιν οἱ τὸ τῶν ὀρῶν πλάτος ἢ τὸ ἀπὸ τῆς Κιλικίας ἐπὶ τὴν Ἀμισὸν τὸ αὐτὸ τούτῳ λέγοντες; τίνες δὲ οἱ ἀπὸ Ἀμισοῦ διὰ Κόλχων καὶ τῆς Ὑρκανίας μέχρι Βακτρίων καὶ τῶν ἐπέκεινα εἰς τὴν ἑῴαν θάλατταν καθηκόντων, ἐπ' εὐθείας τε εἶναι λέγοντες, καὶ ἐπ' ἰσημερινὰς ἀνατολὰς καὶ περὶ τὰ ὄρη, ἐν δεξιᾷ ἐχόντων αὐτά; ἢ πάλιν τὸ ἐπὶ τὴν δύσιν ἐπ' εὐθείας ταύτῃ τῇ γραμμῇ, διότι ἐπὶ τὴν Προποντίδα ἐϛὶ καὶ τὸν Ἑλλήσποντον; Ταῦτα γὰρ ὁ Ἐρατοσθένης λαμβάνει πάντα, ὡς *καὶ* ἐκμαρτυρούμενα ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς τόποις γενομένων, ἐντετυχηκὼς ὑπομνήμασι πολλοῖς, ὧν

69. ηὐπόρει, βιβλιοθήκην ἔχων τηλικαύτην, ἡλίκην αὐτὸς Ἵππαρχός φησι.

Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ τοῦ Πατροκλέους πίςις ἐκ πολλῶν μαρτυριῶν σύγκειται, τῶν βασιλέων τῶν πεπιςευκότων αὐτῷ τηλικαύτην ἀρχὴν, τῶν ἐπακολουθησάντων αὐτῷ, τῶν ἀντιδοξούντων, οὓς αὐτὸς ὁ Ἵππαρχος κατονομάζει· οἱ γὰρ κατ' ἐκείνων ἔλεγχοι πίςεις τῶν ὑπὸ τούτου λεγομένων εἰσίν. Οὐδὲ τοῦτο δὲ ἀπίθανον τοῦ Πατροκλέους, ὅτι φησὶ τοὺς Ἀλεξάνδρῳ συςρατεύσαντας ἐπιδρομάδην ἱςορῆσαι ἕκαςα, αὐτὸν δὲ Ἀλεξάνδρον ἀκριβῶσαι, ἀναγραψάντων τὴν ὅλην χώραν τῶν ἐμπειροτάτων αὐτῷ· τὴν δ' ἀναγραφὴν αὐτῷ δοθῆναί φησιν ὕςερον ὑπὸ Ξενοκλέους τοῦ γαζοφύλακος.

Ἔτι φησὶν ὁ Ἵππαρχος ἐν τῷ δευτέρῳ ὑπομνήματι αὐτὸν τὸν Ἐρατοσθένη διαβάλλειν τὴν τοῦ Πατροκλέους πίςιν, ἐκ τῆς πρὸς Μεγασθένη διαφωνίας περὶ τοῦ μήκους τῆς Ἰνδικῆς τοῦ κατὰ τὸ βόρειον πλευρόν, τοῦ μὲν Μεγασθένους λέγοντος ςαδίων μυρίων ἑξακισχιλίων, τοῦ δὲ Πατροκλέους χιλίοις λείπειν φαμένου· ἀπὸ γάρ τινος ἀναγραφῆς ςαθμῶν ὁρμηθέντα, τοῖς μὲν ἀπιςεῖν
70. διὰ τὴν διαφωνίαν, ἐκείνῃ δὲ προσέχειν. Εἰ οὖν διὰ τὴν διαφωνίαν ἐνταῦθα ἄπιςος ὁ Πατροκλῆς, καίτοι παρὰ χιλίους ςαδίους τῆς διαφορᾶς οὔσης, πόσῳ χρὴ μᾶλλον ἀπιςεῖν ἐν οἷς παρὰ ὀκτακισχιλίους ἡ διαφορά ἐςι, πρὸς δύο καὶ ταῦτα ἄνδρας συμφωνοῦντας ἀλλήλοις; τῶν μὲν λεγόντων τὸ τῆς Ἰνδικῆς πλάτος ςαδίων δισμυρίων, τοῦ δὲ μυρίων καὶ δισχιλίων.

Ἐροῦμεν δ' ὅτι οὐ ψιλὴν τὴν διαφωνίαν ᾐτιάσατο, ἀλλὰ συγκρίνων πρὸς τὴν ὁμολογίαν καὶ τὴν ἀξιοπιςίαν τῆς ἀναγραφῆς τῶν ςαθμῶν. Οὐ θαυμαςὸν δὲ εἰ πιςοῦ γίνεταί τι πιςότερον, καὶ εἰ τῷ αὐτῷ ἐν ἑτέροις μὲν πιςεύομεν, ἐν ἑτέροις δ' ἀπιςοῦμεν, ὅταν παρά τινος τεθῇ τι βεβαιότερον. Γελοῖόν τε τὸ τὴν παρὰ πολὺ διαφωνίαν ἀπιςοτέρους ποιεῖν νομίσαι τοὺς

διαφωνοῦντας· τοὐναντίον γὰρ ἐν τῷ παρὰ μικρὸν συμβαίνειν 70.
τοῦτο μᾶλλον ἔοικε. Παρὰ μικρὸν γὰρ ἡ πλάνη συμβαίνει μᾶλλον
οὐ τοῖς τυχοῦσι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλέον τι τῶν ἑτέρων
φρονοῦσιν· ἐν δὲ τοῖς παρὰ πολὺ, ὁ μὲν τυχὼν ἁμάρτοι ἂν, ὁ
δ' ἐπιστημονικώτερος ἧττον ἂν τοῦτο πάθοι· διὸ καὶ πιστεύεται
θᾶττον.

Ἅπαντες μὲν τοίνυν οἱ περὶ τῆς Ἰνδικῆς γράψαντες ὡς ἐπὶ
τὸ πολὺ ψευδολόγοι γεγόνασι, καθ' ὑπερβολὴν δὲ Δηΐμαχος·
τὰ δὲ δεύτερα λέγει Μεγασθένης, Ὀνησίκριτός τε καὶ Νέαρχος,
καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι παραψελλίζοντες. Ἤδη δὲ καὶ ἡμῖν ὑπῆρξεν
ἐπὶ πλέον κατιδεῖν ταῦτα, ὑπομνηματιζομένοις τὰς Ἀλεξάνδρου
πράξεις. Διαφερόντως δ' ἀπιστεῖν ἄξιον Δηΐμαχῳ τε καὶ Με-
γασθένει. Οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ τοὺς Ἑνωτοκοίτας καὶ τοὺς Ἀστόμους
καὶ Ἄρρινας ἱστοροῦντες, Μονοφθάλμους τε καὶ Μακροσκελεῖς
καὶ Ὀπισθοδακτύλους· ἀνεκαίνισαν δὲ καὶ τὴν Ὁμηρικὴν τῶν
Πυγμαίων γερανομαχίαν, τρισπιθάμους εἰπόντες. Οὗτοι δὲ καὶ
τοὺς χρυσωρύχους μύρμηκας, καὶ Πάνας σφηνοκεφάλους, ὄφεις
τε, βοῦς καὶ ἐλάφους σὺν κέρασι καταπίνοντας· περὶ ὧν
ἕτερος τὸν ἕτερον ἐλέγχει, ὅπερ καὶ Ἐρατοσθένης φησίν. Ἐπέμ-
φθησαν μὲν γὰρ εἰς τὰ Παλίμβοθρα, ὁ μὲν Μεγασθένης πρὸς
Σανδρόκοττον, ὁ δὲ Δηΐμαχος πρὸς Ἀλλιτροχάδην τὸν ἐκείνου
υἱὸν κατὰ πρεσβείαν· ὑπομνήματα δὲ τῆς ἀποδημίας κατέλιπον
τοιαῦτα, ὑφ' ἧς δή ποτε αἰτίας προαχθέντες. Πατροκλῆς δὲ
ἥκιστα τοιοῦτος· καὶ οἱ ἄλλοι δὲ μάρτυρες οὐκ ἀπίθανοι, οἷς
κέχρηται ὁ Ἐρατοσθένης.

... Εἰ γὰρ ὁ διὰ Ῥόδου καὶ Βυζαντίου μεσημβρινὸς ὀρθῶς
εἴληπται, καὶ ὁ διὰ τῆς Κιλικίας καὶ Ἀμισοῦ ὀρθῶς ἂν εἴη
εἰλημμένος· φαίνεται γὰρ τὸ παράλληλον ἐκ πολλῶν, ὅταν μη-
δετέρως ἡ σύμπτωσις ἀπελέγχηται. 71.

... Ὁ τε ἐξ Ἀμισοῦ πλοῦς ἐπὶ τὴν Κολχίδα, ὅτι ἐστὶν ἐπὶ

71. ἰσημερινὴν ἀνατολὴν, καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐλέγχεται, καὶ ὥραις, καὶ καρποῖς, καὶ ταῖς ἀνατολαῖς αὐταῖς· ὡς δ' αὔτως καὶ ἡ ἐπὶ τὴν Κασπίαν ὑπέρβασις, καὶ ἡ ἐφεξῆς ὁδὸς μέχρι Βάκτρων. Πολλαχοῦ γὰρ ἡ ἐνάργεια, καὶ τὸ ἐκ πάντων συμφωνούμενον, ὀργάνου πιςότερόν ἐςιν· ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ὁ Ἵππαρχος τὴν ἀπὸ Στηλῶν μέχρι τῆς Κιλικίας γραμμὴν, ὅτι ἐςὶν ἐπ' εὐθείας, καὶ ὅτι ἐπὶ ἰσημερινὴν ἀνατολὴν, οὐ πᾶσαν ὀργανικῶς καὶ γεωμετρικῶς ἔλαβεν· ἀλλ' ὅλην τὴν ἀπὸ Στηλῶν μέχρι πορθμοῦ τοῖς πλέουσιν ἐπίςευσεν. Ὥς' οὐδ' ἐκεῖνο εὖ λέγει, ἐπειδὴ οὐκ ἔχομεν λέγειν οὔθ' ἡμέρας μεγίςης πρὸς τὴν βραχυτάτην λόγον, οὔτε γνώμονος πρὸς σκιὰν ἐπὶ τῇ παρορείᾳ τῇ ἀπὸ Κιλικίας μέχρις Ἰνδῶν· οὐδ' εἰ ἐπὶ παραλλήλου γραμμῆς ἐςιν ἡ λόξωσις, ἔχομεν εἰπεῖν· ἀλλ' ἐᾶν ἀδιόρθωτον, λοξὴν φυλάξαντας, ὡς οἱ ἀρχαῖοι πίνακες περιέχουσι. Πρῶτον μὲν γὰρ, τὸ μὴ ἔχειν εἰπεῖν ταυτόν ἐςι τῷ ἐπέχειν· ὁ δ' ἐπέχων οὐδετέρωσε ῥέπει· ἐᾶν δὲ κελεύων, ὡς οἱ ἀρχαῖοι, ἐκεῖσε ῥέπει. Μᾶλλον δ' ἂν τἀκόλουθον ἐφύλαττεν, εἰ συνεβούλευε μηδὲ γεωγραφεῖν ὅλως· οὐδὲ γὰρ τῶν ἄλλων ὁρῶν τὰς θέσεις, οἷον Ἄλπεων καὶ τῶν Πυρηναίων καὶ τῶν Θρᾳκίων καὶ Ἰλλυρικῶν καὶ Γερμανικῶν οὕτως ἔχομεν εἰπεῖν. Τίς δ' ἂν ἡγήσαιτο πιςοτέρους τῶν ὕςερον τοὺς παλαιοὺς, τοσαῦτα πλημμελήσαντας περὶ τὴν πινακογραφίαν, ὅσα εὖ διαβέβληκεν Ἐρατοσθένης, ὧν οὐδενὶ ἀντείρηκεν Ἵππαρχος;

Καὶ τὰ ἑξῆς δὲ πλήρη μεγάλων ἀπορίων ἐςιν. Ὅρα γὰρ, εἰ τοῦτο μὲν μὴ κινοίη τὶς, τὸ τὰ ἄκρα τῆς Ἰνδικῆς τὰ μεσημβρινὰ ἀνταίρειν τοῖς κατὰ Μερόην, μηδὲ τὸ διάςημα τὸ ἀπὸ Μερόης ἐπὶ τὸ ςόμα τὸ κατὰ τὸ Βυζάντιον, ὅτι ἐςὶ περὶ μυρίους ςαδίους καὶ ὀκτακισχιλίους· ποιοῖ δὲ τρισμυρίων τὸ ἀπὸ τῶν μεσημβρινῶν Ἰνδῶν μέχρι τῶν ὁρῶν, ὅσα ἂν συμβαίη ἄτοπα. Τὸ πρῶτον μὲν γὰρ, εἴπερ ὁ αὐτός ἐςι παράλληλος ὁ

διὰ Βυζαντίου τῷ διὰ Μασσαλίας (καθάπερ εἴρηκεν Ἵππαρχος 71.
πιςεύσας Πυθέᾳ), ὁ δ' αὐτὸς καὶ μεσημβρινός ἐςιν, ὁ διὰ
Βυζαντίου τῷ διὰ Βορυσθένους, ὅπερ καὶ αὐτὸ δοκιμάζει ὁ
Ἵππαρχος· δοκιμάζει δὲ καὶ τὸ ἀπὸ Βυζαντίου διάςημα ἐπὶ τὸν
Βορυσθένη ςαδίους εἶναι τρισχιλίους ἑπτακοσίους· τοσοῦτοι
ἂν εἶεν καὶ οἱ ἀπὸ Μασσαλίας ἐπὶ τὸν διὰ Βορυσθένους παρ- 72.
άλληλον, ὅς γε διὰ τῆς Κελτικῆς παρωκεανίτιδος ἂν εἴη· το-
σούτους γάρ πως διελθόντες συνάπτουσι τῷ Ὠκεανῷ.

Πάλιν δ', ἐπεὶ τὴν Κινναμωμοφόρον ἐσχάτην ἴσμεν οἰκου-
μένην πρὸς μεσημβρίαν, καὶ καθ' Ἵππαρχον αὐτὸν ὁ δι' αὐτῆς
παράλληλος, ἀρχὴ τῆς εὐκράτου τῆς οἰκουμένης ἐςί, καὶ
διέχει τοῦ ἰσημερινοῦ περὶ ὀκτακισχιλίους καὶ ὀκτακοσίους
ςαδίους· ἐπεὶ οὖν φησιν ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ τὸν διὰ Βορυ-
σθένους διέχειν τρισμυρίους καὶ τετρακισχιλίους ςαδίους, εἶεν
ἂν λοιποὶ οἱ ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος τὴν διακεκαυμένην καὶ τὴν
εὔκρατον εἰς τὸν διὰ Βορυσθένους καὶ τῆς Κελτικῆς παρ-
ωκεανίτιδος, ςάδιοι δισμύριοι πεντακισχίλιοι διακόσιοι. Ὁ δέ
γε ἀπὸ τῆς Κελτικῆς πρὸς ἄρκτον πλοῦς ἔσχατος λέγεται παρὰ
τοῖς νῦν ὁ ἐπὶ τὴν Ἰέρνην, ἐπέκεινα μὲν οὖσαν τῆς Βρετανικῆς,
ἀθλίως δὲ διὰ ψύχος οἰκουμένην· ὥστε τὰ ἐπέκεινα νομίζειν
ἀοίκητα. Οὐ πλέον δὲ τῆς Κελτικῆς τὴν Ἰέρνην διέχειν φασὶ
τῶν πεντακισχιλίων· ὥστε περὶ τρισμυρίους εἶεν ἂν ἢ μικρῷ
πλείους οἱ πάντες οἱ τὸ πλάτος τῆς οἰκουμένης ἀφορίζοντες.

Φέρε δὴ τὴν ἀνταίρουσαν τῇ Κινναμωμοφόρῳ καὶ ἐπὶ τοῦ
αὐτοῦ παραλλήλου πρὸς ἕω κειμένην ὑποβῶμεν. Αὕτη δέ ἐςιν
ἡ περὶ τὴν Ταπροβάνην· ἡ δὲ Ταπροβάνη πεπίςευται σφόδρα
ὅτι τῆς Ἰνδικῆς πρόκειται πελαγία, μεγάλη νῆσος πρὸς Νότον·
μηκύνεται δὲ ἐπὶ τὴν Αἰθιοπίαν πλέον ἢ πεντακισχιλίους
ςαδίους, ὥς φασιν, ἐξ ἧς καὶ ἐλέφαντα κομίζεσθαι πολὺν εἰς
τὰ τῶν Ἰνδῶν ἐμπόρια, καὶ χελώνια, καὶ ἄλλον φόρτον. Ταύτῃ

72. δὴ τῇ νήσῳ πλάτος προσεθὲν τὸ ἀνάλογον τῷ μήκει, καὶ
διάρμα τὸ ἐπ' αὐτὴν ἐκ τῆς Ἰνδικῆς, τῶν μὲν τρισχιλίων σταδίων
οὐκ ἂν ἔλαττον ποιήσειε διάστημα, ὅσον ἦν τὸ ἀπὸ τῶν ὅρων
τῆς οἰκουμένης εἰς Μερόην, εἴπερ μέλλει τὰ ἄκρα τῆς Ἰνδικῆς,
ἀνταίρειν τῇ Μερόῃ· πιθανώτερον δ' ἐστὶ καὶ πλείους τῶν
τρισχιλίων τιθέναι. Εἰ δὴ τοῦτο προσθείη τίς τοῖς τρισμυρίοις,
οἷς φησιν ὁ Δημάχος μέχρι τῆς εἰς Βακτρίους καὶ Σογδιανοὺς
ὑπερθέσεως, ἐκπέσοι ἂν πάντα τὰ ἔθνη ταῦτα τῆς οἰκουμένης
καὶ τῆς εὐκράτου. Τίς ἂν οὖν θαρρήσειε ταῦτα λέγειν, ἀκούων
καὶ τῶν πάλαι καὶ τῶν νῦν τὴν εὐκρασίαν καὶ τὴν εὐκαρπίαν
λεγόντων, πρῶτον μὲν τὴν τῶν προσβόρων Ἰνδῶν, ἔπειτα δὲ
καὶ τὴν ἐν τῇ Ὑρκανίᾳ καὶ τῇ Ἀρίᾳ, καὶ ἐφεξῆς τῇ τε Μαργιανῇ
καὶ τῇ Βακτριανῇ; Ἅπασαι γὰρ αὗται προσεχεῖς μέν εἰσι τῇ
73. βορείῳ πλευρᾷ τοῦ Ταύρου, καὶ ἡ γε Βακτριανὴ, καὶ πλησιάζει
τῇ εἰς Ἰνδοὺς ὑπερθέσει· τοσαύτῃ δ' εὐδαιμονίᾳ κέχρηνται,
ὥστε πάμπολύ τι ἀπέχειν τῆς ἀοικήτου. Ἐν μέν γε τῇ Ὑρκανίᾳ
τὴν ἄμπελον μετρητὴν οἴνου φέρειν φασὶ· τὴν δὲ συκῆν μεδί-
μνους ἑξήκοντα· τὸν δὲ σῖτον ἐκ τοῦ ἐκπεσόντος καρποῦ τῆς
καλάμης πάλιν φύεσθαι· ἐν δὲ τοῖς δένδρεσι σμηνουργεῖσθαι,
καὶ τῶν φύλλων ἀπορρεῖν μέλι. Ὅπερ γίνεσθαι μὲν καὶ τῆς
Μηδίας ἐν τῇ Ματιανῇ, καὶ τῆς Ἀρμενίας ἐν τῇ Σακασηνῇ
καὶ τῇ Ἀραξηνῇ· ἀλλ' ἐνταῦθα μὲν οὐκ ἐπίσης θαυμαστὸν,
εἴπερ εἰσὶ νοτιώτεραι τῆς Ὑρκανίας, καὶ εὐκρασίᾳ διαφέρουσαι
τῆς ἄλλης χώρας· ἐκεῖ δὲ μᾶλλον. Ἐν δὲ τῇ Μαργιανῇ τὸν
πυθμένα φασὶν εὑρίσκεσθαι τῆς ἀμπέλου πολλάκις δυεῖν
ἀνδρῶν ὀργυιαῖς περιληπτόν· τὸν δὲ βότρυν δίπηχυν. Παρα-
πλησίαν δὲ λέγουσι καὶ τὴν Ἀρίαν· εὐοινίᾳ δὲ καὶ ὑπερβάλλειν·
ἐν ᾗ γε καὶ εἰς τριγένειαν παραμένειν ἐν ἀπιττώτοις ἄγγεσι τὸν
οἶνον. Πάμφορον δ' εἶναι καὶ τὴν Βακτριανὴν, πλὴν ἐλαίου,
πλησίον τῇ Ἀρίᾳ παρακειμένην.

Εἰ δὲ καὶ ψυχρὰ μέρη τῶν τόπων τούτων ἐςὶν, ὅσα ὑψηλὰ 73.
καὶ ὀρεινὰ, οὐδὲν δεῖ θαυμάζειν. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς μεσημβρινοῖς κλίμασι τὰ ὄρη ψυχρά ἐςι, καὶ καθόλου τὰ μετέωρα ἐδάφη, κἂν πεδία ᾖ. Τῆς γοῦν Καππαδοκίας τὰ πρὸς τῷ Εὐξείνῳ πολὺ βορειότερά ἐςι τῶν πρὸς τῷ Ταύρῳ· ἀλλ' ἡ μὲν Βαγαδαονία, πεδίον ἐξαίσιον μεταξὺ πίπτον τοῦ τε Ἀργαίου ὄρους καὶ τοῦ Ταύρου, σπάνιον εἴ που τι τῶν καρπίμων δένδρων φύοι, καίπερ νοτιώτερον τῆς Ποντικῆς θαλάττης ςαδίοις τρισχιλίοις· τὰ δὲ τῆς Σινώπης προάςεια καὶ τῆς Ἀμισοῦ καὶ τῆς Φαναροίας τὸ πλέον ἐλαιόφυτά ἐςι. Καὶ τὸν Ὄξον δὲ τὸν ὁρίζοντα τὴν Βακτριανὴν ἀπὸ τῆς Σογδιανῆς, οὕτω φασὶν εὔπλουν εἶναι, ὥστε τὸν Ἰνδικὸν φόρτον ὑπερκομισθέντα εἰς αὐτὸν, ῥαδίως εἰς τὴν Ὑρκανίαν κατάγεσθαι, καὶ τοὺς ἐφεξῆς τόπους μέχρι τοῦ Πόντου, διὰ τῶν ποταμῶν.

Τί' [ἂν] οὖν τοιαύτην εὕροις εὐδαιμονίαν περὶ Βορυσθένη καὶ τὴν Κελτικὴν τὴν παρωκεανῖτιν; ὅπου μηδὲ φύεται ἄμπελος, ἢ μὴ τελεσφορεῖ· ἐν δὲ τοῖς νοτιωτέροις τούτων, καὶ ἐπιθαλαττίοις, καὶ τοῖς κατὰ Βόσπορον, τελεσφορεῖ μὲν, ἐν μακροκαρπίᾳ δὲ, καὶ τοῦ χειμῶνος κατορύττεται. Οἱ δὲ πάγοι παρ' αὐτοῖς τοιοῦτοί τινές εἰσιν ἐπὶ τῷ ςόματι τῆς λίμνης τῆς Μαιώτιδος, ὥστ' ἐν χωρίῳ, ἐν ᾧ χειμῶνος ὁ τοῦ Μιθριδάτου ςρατηγὸς ἐνίκησε τοὺς βαρβάρους ἱππομαχῶν ἐπὶ τῷ πάγῳ, τοὺς αὐτοὺς καταναυμαχῆσαι θέρους, λυθέντος τοῦ πάγου. Ὁ δ' Ἐρατοσθένης καὶ τουτὶ τὸ γράμμα προφέρεται τὸ ἐν τῷ 74.
Ἀσκληπιείῳ, τῶν Παντικαπαιέων ἐπὶ τῇ ῥαγείσῃ χαλκῇ ὑδρίᾳ διὰ τὸν πάγον·

Εἴ τις ἄρ' ἀνθρώπων μὴ πείθεται οἷα παρ' ἡμῖν
Γίγνεται, εἰς τήνδε γνώτω ἰδὼν ὑδρίαν·
Ἣν οὐχ ὡς ἀνάθημα θεοῦ καλὸν, ἀλλ' ἐπίδειγμα
Χειμῶνος μεγάλου θῆχ' ἱερεὺς Στράτιος.

74. Ὅπου οὖν οὐδὲ τοῖς ἐν Βοσπόρῳ συγκριτέον τὰ ἐν τοῖς διαριθμηθεῖσι τόποις, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἐν Ἀμισῷ καὶ Σινώπῃ (καὶ γὰρ ἐκείνων εὐκρατοτέρους ἂν εἴποι τις), σχολῇ γ' ἂν παραβάλλοιντο τοῖς κατὰ Βορυσθένη, καὶ τοῖς ἐσχάτοις Κελτοῖς. Μόλις γὰρ ἂν ταυτοκλινεῖς εἶεν τοῖς κατ' Ἀμισὸν, καὶ Σινώπην, καὶ Βυζάντιον, καὶ Μασσαλίαν, οἱ τοῦ Βορυσθένους καὶ τῶν Κελτῶν ὡμολόγηνται νοτιώτεροι ςαδίοις τρισχιλίοις καὶ ἑπτακοσίοις.

Οἱ δέ γε περὶ Δημαχον, τοῖς τρισμυρίοις ἐὰν προσλάβωσι τὸ ἐπὶ τὴν Ταπροβάνην καὶ τοὺς ὅρους τῆς διακεκαυμένης, οὓς οὐκ ἐλάττους τῶν τετρακισχιλίων θετέον, ἐκτοπιοῦσι τά τε Βάκτρα καὶ τὴν Ἀρίαν εἰς τοὺς ἀπέχοντας τόπους τῆς διακεκαυμένης ςαδίους τρισμυρίους καὶ τετρακισχιλίους, ὅσους ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ ἐπὶ Βορυσθένη φησὶν εἶναι ὁ Ἵππαρχος. Ἐκπεσοῦνται ἄρα εἰς τοὺς βορειοτέρους τοῦ Βορυσθένους καὶ τῆς Κελτικῆς, ςαδίοις ὀκτακισχιλίοις καὶ ὀκτακοσίοις, ὅσοις νοτιώτερος ἐςὶν ὁ ἰσημερινὸς τοῦ ὁρίζοντος κύκλου τὴν διακεκαυμένην καὶ τὴν εὔκρατον· ὃν φαμὲν διὰ τῆς Κινναμωμοφόρου Ἰνδικῆς μάλιςα γράφεσθαι. Ἡμεῖς δέ γε ἐπεδείκνυμεν μέχρι τῆς Ἰέρνης μόλις οἰκήσιμα ὄντα τὰ ὑπὲρ τὴν Κελτικὴν, ἅπερ οὐ πλείω τῶν πεντακισχιλίων ἐςίν. Οὗτος δ' ἀποφαίνει ὁ λόγος τῆς Ἰέρνης ἔτι βορειότερον εἶναι τινὰ κύκλον οἰκήσιμον ςαδίοις τρισχιλίοις ὀκτακοσίοις. Ἔςι δὲ Βάκτρα καὶ τὰ τοῦ ςόματος τῆς Κασπίας θαλάττης, εἴτε Ὑρκανίας, πάμπολύ τι ἀρκτικώτερα· ὅπερ τοῦ μυχοῦ τῆς Κασπίας καὶ τῶν Ἀρμενιακῶν καὶ Μηδικῶν ὀρῶν διέχει περὶ ἑξακισχιλίους ςαδίους, καὶ δοκεῖ τῆς αὐτῆς παραλίας μέχρι τῆς Ἰνδικῆς ἀρκτικώτερον εἶναι σημεῖον, καὶ περίπλουν ἔχειν ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς δυνατὸν, ὥς φησιν ὁ τῶν τόπων ἡγησάμενος τούτων Πατροκλῆς. Ἔτι τοίνυν ἡ Βακτριανὴ χίλια ςάδια ἐπὶ τὴν ἄρκτον ἐκτείνεται· τὰ δὲ τῶν Σκυθῶν

πολὺ

πολὺ μείζω ταύτης ἐπέκεινα χώραν νέμεται, καὶ τελευτᾷ πρὸς τὴν βόρειον θάλατταν, νομαδικῶς μὲν, ζῶντα δ' ὅμως. Πῶς 75.
οὖν, εἴπερ καὶ αὐτὰ τὰ Βάκτρα ἤδη τῆς οἰκουμένης ἐκπίπτει, εἴη ἂν τὸ διάστημα τοῦτο ἀπὸ τοῦ Καυκάσου μέχρι τῆς βορείας θαλάττης τῇ διὰ Βάκτρων ὀλίγῳ πλειόνων ἢ τετρακισχιλίων; Ταῦτα δὴ προστεθέντα τῷ ἀπὸ τῆς Ἰέρνης ἐπὶ τὰ βόρεια σταδιασμῷ, ποιεῖ τὸ πᾶν διὰ τῆς ἀοικήτου διάστημα ἐπὶ τοῦ διὰ τῆς Ἰέρνης σταδιασμοῦ, σταδίων ἑπτακισχιλίων καὶ ὀκτακοσίων· εἰ δὲ ἐάσειέ τις τοὺς τετρακισχιλίους σταδίους, αὐτά γε τὰ πρὸς τῷ Καυκάσῳ μέρη τῆς Βακτριανῆς, ἔσται βορειότερα τῆς Ἰέρνης σταδίοις τρισχιλίοις καὶ ὀκτακοσίοις, τῆς δὲ Κελτικῆς καὶ τοῦ Βορυσθένους ὀκτακισχιλίοις καὶ ὀκτακοσίοις.

Φησὶ δὲ ὁ Ἵππαρχος, κατὰ τὸν Βορυσθένη καὶ τὴν Κελτικὴν ἐν ὅλαις ταῖς θεριναῖς νυξὶ παραυγάζεσθαι τὸ φῶς τοῦ ἡλίου περιιστάμενον ἀπὸ τῆς δύσεως ἐπὶ τὴν ἀνατολήν· ταῖς δὲ χειμεριναῖς τροπαῖς [τὸ] πλεῖστον μετεωρίζεσθαι τὸν ἥλιον ἐπὶ πήχεις ἐννέα· ἐν δὲ τοῖς ἀπέχουσι τῆς Μασσαλίας ἑξακισχιλίοις καὶ τριακοσίοις (οὓς ἐκεῖνος μὲν ἔτι Κελτοὺς ὑπολαμβάνει, ἐγὼ δ' οἶμαι Βρετανοὺς εἶναι, βορειοτέρους τῆς Κελτικῆς σταδίοις δισχιλίοις πεντακοσίοις) πολὺ μᾶλλον τοῦτο συμβαίνειν... ἐν δὲ ταῖς χειμεριναῖς ἡμέραις ὁ ἥλιος μετεωρίζεται πήχεις ἓξ· τέτταρας δ' ἐν τοῖς ἀπέχουσι Μασσαλίας ἐννακισχιλίους σταδίους καὶ ἑκατόν· ἐλάττους δὲ τῶν τριῶν ἐν τοῖς ἐπέκεινα, οἳ καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον λόγον πολὺ ἂν εἶεν ἀρκτικώτεροι τῆς Ἰέρνης. Οὗτος δὲ Πυθέα πιστεύων, κατὰ τὰ νοτιώτερα τῆς Βρετανικῆς τὴν οἴκησιν ταύτην τίθησι, καὶ φησὶν εἶναι τὴν μακροτάτην ἐνταῦθα ἡμέραν, ὡρῶν ἰσημερινῶν δέκα ἐννέα, ὀκτωκαίδεκα δὲ, ὅπου τέτταρας ὁ ἥλιος μετεωρίζεται πήχεις· οὓς φησιν ἀπέχειν τῆς Μασσαλίας ἐννακισχιλίους καὶ ἑκατὸν σταδίους· ὥστ' οἱ νοτιώτατοι τῶν Βρετανῶν βορειότεροι τούτων εἰσίν. Ἤτοι οὖν

75. ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου εἰσὶ τοῖς πρὸς τῷ Καυκασίῳ Βακτρίοις, ἢ ἐπί τινος πλησιάζοντος· εἴρηται γὰρ ὅτι κατὰ τοὺς περὶ Δηίμαχον συμβήσεται βορειοτέρους εἶναι τῆς Ἰέρνης τοὺς πρὸς τῷ Καυκασίῳ Βακτρίους, σταδίοις τρισχιλίοις ὀκτακοσίοις· προσεθέντων δὲ τούτων τοῖς ἀπὸ Μασσαλίας εἰς Ἰέρνην, γίνονται μύριοι δισχίλιοι πεντακόσιοι. Τίς οὖν ἱστόρηκεν ἐν τοῖς ἐκεῖ τόποις, λέγω δὲ τοῖς περὶ Βάκτρα, τοῦτο τὸ μῆκος τῶν μεγίστων ἡμερῶν, ἢ τὸ ἔξαρμα τοῦ ἡλίου τὸ κατὰ τὰς μεσουρανήσεις ἐν ταῖς χειμεριναῖς τροπαῖς; ὀφθαλμοφανῆ γὰρ πάντα ταῦτα [καὶ] ἰδιώτῃ, καὶ οὐ δεόμενα μαθηματικῆς σημειώσεως· ὥστε
76. συνέγραψαν πολλοὶ καὶ τῶν παλαιῶν τῶν τὰ Περσικὰ ἱστορούντων, καὶ τῶν ὕστερον μέχρι καὶ εἰς ἡμᾶς. Πῶς δ' ἂν ἡ λεχθεῖσα εὐδαιμονία τῶν τόπων, ὡμολόγει τοῖς τοιούτοις ἐν τῷ οὐρανῷ φαινομένοις; Ἐκ δὲ τῶν εἰρημένων δῆλον, ὡς καὶ [οὐ] σοφῶς ἀντιλέγει πρὸς τὴν ἀπόδειξιν, ὡς ἰσοδυναμούντων τῶν ζητουμένων, λαμβάνοντος πρὸς τὸ ἀποδεῖξαι τὸ ζητούμενον.

Πάλιν δ' ἐκείνου τὸν Δηίμαχον ἰδιώτην ἐνδείξασθαι βουλομένου καὶ ἄπειρον τῶν τοιούτων· οἴεσθαι γὰρ τὴν Ἰνδικὴν μεταξὺ κεῖσθαι τῆς τε φθινοπωρινῆς ἰσημερίας, καὶ τῶν τροπῶν τῶν χειμερινῶν, Μεγασθένει τε ἀντιλέγειν, φήσαντι ἐν τοῖς νοτίοις μέρεσι τῆς Ἰνδικῆς τάς τε ἄρκτους ἀποκρύπτεσθαι καὶ τὰς σκιὰς ἀντιπίπτειν· μηδέτερον γὰρ τούτων μηδαμοῦ τῆς Ἰνδικῆς συμβαίνειν. Ταῦτα δὴ φάσκοντος ἀμαθῶς λέγεσθαι· τό τε γὰρ τὴν φθινοπωρινὴν τῆς ἐαρινῆς διαφέρειν οἴεσθαι, κατὰ τὴν διάστασιν τὴν πρὸς τὰς τροπάς, ἀμαθές, τοῦ τε κύκλου τοῦ αὐτοῦ ὄντος, καὶ τῆς ἀνατολῆς· τοῦ τε διαστήματος τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς τροπικοῦ ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ, ὧν μεταξὺ τίθησι τὴν Ἰνδικὴν ἐκεῖνος, δειχθέντος ἐν τῇ ἀναμετρήσει πολὺ ἐλάττονος τῶν δισμυρίων σταδίων, συμβῆναι ἂν καὶ κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον, ὅπερ αὐτὸς νομίζει, οὐχ ὁ ἐκεῖνος· δυεῖν

μὲν γὰρ ἡ καὶ τριῶν μυριάδων οὖσαν τὴν Ἰνδικὴν, οὐδὲ πεσεῖν 76.
μεταξὺ τοσούτου διαςήματος· ὅσων δ' αὐτὸς εἴρηκε, πεσεῖν ἄν.
Τῆς δ' αὐτῆς ἀγνοίας εἶναι καὶ τὸ μηδαμοῦ τῆς Ἰνδικῆς ἀπο-
κρύπτεσθαι φάσκειν τὰς ἄρκτους, μηδὲ τὰς σκιὰς ἀντιπίπτειν·
ὅτε γε καὶ πεντακισχιλίους προελθόντι ἀπ' Ἀλεξανδρείας, εὐθὺς
συμβαίνειν ἄρχεται. Ταῦτα δὴ εἰπόντα εὐθύνει πάλιν οὐκ εὖ ὁ
Ἵππαρχος, πρῶτον ἀντὶ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ τὸν θερινὸν δε-
ξάμενος· εἶτ' οὐκ οἰόμενος δεῖν μάρτυρι χρῆσθαι μαθηματικῶν
ἀναςρολογήτῳ ἀνθρώπῳ, ὥσπερ τοῦ Ἐρατοσθένους προηγου-
μένως τὴν ἐκείνου μαρτυρίαν ἐγκρίνοντος, ἀλλ' οὐ κοινῷ τινι ἔθει
χρωμένου πρὸς τοὺς ματαιολογοῦντας. Εἷς γάρ τις τῶν πρὸς
τοὺς ματαίως ἀντιλέγοντας ἐλέγχων ἐςὶν, ὅταν αὐτὴν τὴν
ἐκείνων ἀπόφασιν ὁποία ποτέ ἐςι, δείξωμεν ἡμῖν συνηγο-
ροῦσαν.

Νυνὶ μὲν οὖν ὑποθέμενοι τὰ νοτιώτατα τῆς Ἰνδικῆς ἀνταί-
ρειν τοῖς κατὰ Μερόην, ὅπερ εἰρήκασι πολλοὶ, καὶ πεπιςεύ-
κασιν, ἐπεδείξαμεν τὰ συμβαίνοντα ἄτοπα. Ἐπεὶ δὲ ὁ Ἵππαρ- 77.
χος, οὐδὲν ἀντειπὼν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ νυνὶ, μετὰ ταῦτα ἐν τῷ
δευτέρῳ ὑπομνήματι οὐ συγχωρεῖ, σκεπτέον καὶ τοῦτον τὸν λόγον.
Φησὶ τοίνυν, ἀνταιρόντων ἀλλήλοις τῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλ-
λήλου κειμένων, ἐπειδὰν τὸ μεταξὺ ᾖ μέγα διάςημα, μὴ δύ-
νασθαι γνωσθῆναι αὐτὸ τοῦτο, ὅτι εἰσὶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλ-
λήλου οἱ τόποι, ἄνευ τῆς τῶν κλιμάτων συγκρίσεως τῆς κατὰ
θάτερον τῶν τόπων. Τὸ μὲν οὖν κατὰ Μερόην κλίμα, Φίλωνά τε
τὸν συγγράψαντα τὸν εἰς Αἰθιοπίαν πλοῦν ἱςορεῖν, ὅτι πρὸ
πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἡμερῶν τῆς θερινῆς τροπῆς κατὰ
κορυφὴν γίνεται ὁ ἥλιος· λέγειν δὲ καὶ τοὺς λόγους τοῦ γνώ-
μονος πρός τε τὰς τροπικὰς σκιὰς καὶ τὰς ἰσημερινάς· αὐτόν τε
Ἐρατοσθένη συμφωνεῖν ἔγγιςα τῷ Φίλωνι· τὸ δ' ἐν τῇ Ἰνδικῇ

77. κλίμα μηδένα ἱστορεῖν, μηδ' αὐτὸν Ἐρατοσθένη. Εἰ δὲ δὴ καὶ αἱ ἄρκτοι ἐκεῖ ἀμφότεραι, ὡς οἴεται, ἀποκρύπτονται, πιστεύων τοῖς περὶ Νέαρχον, μὴ δυνατὸν εἶναι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου κεῖσθαι τήν τε Μερόην, καὶ *ταῦτα* τὰ ἄκρα τῆς Ἰνδικῆς. Εἰ μὲν τοίνυν περὶ τῶν ἄρκτων ἀμφοτέρων ὅτι ἀποκρύπτονται συναποφαίνεται τοῖς εἰποῦσιν Ἐρατοσθένης, πῶς περὶ τοῦ ἐν τῇ Ἰνδικῇ κλίματος οὐδεὶς ἀποφαίνεται, οὐδ' αὐτὸς Ἐρατοσθένης; οὗτος γὰρ ὁ λόγος περὶ τοῦ κλίματός ἐστιν. Εἰ δ' οὐ συναποφαίνεται, ἀπηλλάχθω τῆς αἰτίας. Οὐ συναποφαίνεται δέ γε, ἀλλὰ, τοῦ Δηϊμάχου φήσαντος μηδαμοῦ τῆς Ἰνδικῆς μήτ' ἀποκρύπτεσθαι τὰς ἄρκτους, μήτ' ἀντιπίπτειν τὰς σκιάς, ἅπερ ὑπείληφεν ὁ Μεγασθένης, ἀπειρίαν αὐτοῦ καταγινώσκει· τὸ συμπεπλεγμένον νομίζων ψεῦδος, ἐν ᾧ ὁμολογουμένως καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Ἵππαρχον, τό γε μὴ ἀντιπίπτειν τὰς σκιὰς ψεῦδος ἐμπέπλεκται. Καὶ γὰρ εἰ μὴ τῇ Μερόῃ ἀνταίρει, τῆς γε Συήνης νοτιώτερα εἶναι τὰ ἄκρα τῆς Ἰνδικῆς συγχωρῶν φαίνεται.

Καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς δὲ περὶ τῶν αὐτῶν ἐπιχειρῶν, ἢ ταυτὰ λέγει τοῖς ἐξελεγχθεῖσιν ὑφ' ἡμῶν, ἢ λήμμασι προσχρῆται ψευδέσιν, ἢ ἐπιφέρει τὸ μὴ ἀκολουθοῦν. Οὔτε γὰρ τῷ ἀπὸ Βαβυλῶνος εἰς Θάψακον εἶναι σαδίους τετρακισχιλίους ὀκτακοσίους, ἐντεῦθεν δὲ πρὸς τὴν ἄρκτον ἐπὶ τὰ Ἀρμένια ὄρη δισχιλίους ἑκατὸν, ἀκολουθεῖ τὸ ἀπὸ Βαβυλῶνος ἐπὶ τοῦ δι' αὐτῆς μεσημβρινοῦ ἐπὶ τὰ ἀρκτικὰ ὄρη πλείους εἶναι τῶν ἑξακισχιλίων· οὔτε τὸ ἀπὸ Θαψάκου ἐπὶ τὰ ὄρη δισχιλίων καὶ ἑκατόν φησιν

78. Ἐρατοσθένης, ἀλλ' εἶναί τι λοιπὸν ἀκαταμέτρητον· ὥσθ' ἡ ἑξῆς ἔφοδος ἐκ μὴ διδομένου λήμματος οὐκ ἂν ἐπεραίνετο. Οὔτ' ἀπεφήνατο οὐδαμοῦ Ἐρατοσθένης τὴν Θάψακον τῆς Βαβυλῶνος πρὸς ἄρκτους κεῖσθαι πλείοσιν ἢ τετρακισχιλίοις καὶ πεντακοσίοις σαδίοις.

Ἑξῆς δὲ, συνηγορῶν ἔτι τοῖς ἀρχαίοις πίναξιν, οὐ τὰ

λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Ἐρατοσθένους προφέρεται περὶ τῆς τρίτης 78.
σφραγίδος, ἀλλ' ἑαυτῷ κεχαρισμένως πλάττει τὴν ἀπόφασιν πρὸς ἀνατροπὴν εὐφυῆ. Ὁ μὲν γὰρ, ἀκολουθῶν τῇ θέσει τῇ προειρημένῃ τοῦ τε Ταύρου καὶ τῆς ἀπὸ Στηλῶν θαλάττης, διελὼν τῇ γραμμῇ ταύτῃ τὴν οἰκουμένην δίχα, καὶ καλέσας τὸ μὲν βόρειον μέρος, τὸ δὲ νότιον, πειρᾶται καὶ τούτων ἑκάτερον πάλιν τέμνειν εἰς τὰ δυνατὰ μέρη· καλεῖ δὲ ταῦτα σφραγίδας. Καὶ δὴ τοῦ νοτίου μέρους πρώτην εἰπὼν σφραγίδα τὴν Ἰνδικὴν, δευτέραν δὲ τὴν Ἀριανὴν, ἐχούσας τι εὐπερίγραφον, ἴσχυσεν ἀμφοτέρων ἀποδοῦναι καὶ μῆκος καὶ πλάτος, τρόπον δέ τινα καὶ σχῆμα, ὡς ἂν γεωμετρικός. Τὴν μὲν γὰρ Ἰνδικὴν, ῥομβοειδῆ φησί, διὰ τὸ τῶν πλευρῶν τὰς μὲν θαλάττῃ κλύζεσθαι τῇ τε νοτίῳ καὶ τῇ ἑώᾳ, μὴ πάνυ κολπώδεις ἠϊόνας ποιούσαις· τὰς δὲ λοιπὰς, τὴν μὲν τῷ ὄρει, τὴν δὲ τῷ ποταμῷ· κἀνταῦθα τοῦ εὐθυγράμμου σχήματος ὑπό τι σωζομένου. Τὴν δ' Ἀριανὴν ὁρῶν τάς γε τρεῖς πλευρὰς ἔχουσαν εὐφυεῖς πρὸς τὸ ἀποτελέσαι παραλληλόγραμμον σχῆμα, τὴν δ' ἑσπέριον οὐκ ἔχων σημείοις ἀφορίσαι, διὰ τὸ ἐπαλλάττειν ἀλλήλοις τὰ ἔθνη, γραμμῇ τινι ὅμως δηλοῖ τῇ ἀπὸ Κασπίων πυλῶν ἐπὶ τὰ ἄκρα τῆς Καρμανίας τελευτώσῃ, τὰ συνάπτοντα πρὸς τὸν Περσικὸν κόλπον. Ἑσπέριον μὲν οὖν καλεῖ τοῦτο τὸ πλευρὸν, ἑῷον δὲ τὸ παρὰ τὸν Ἰνδόν, παράλληλα δ' οὐ λέγει· οὐδὲ τὰ λοιπὰ, τό τε τῷ ὄρει γραφόμενον καὶ τὸ τῇ θαλάττῃ, ἀλλὰ μόνον τὸ μὲν βόρειον, τὸ δὲ νότιον.

Οὕτω δ' ὁλοσχερεῖ τινι τύπῳ τὴν δευτέραν ἀποδοὺς σφραγίδα, πολὺ ταύτης ὁλοσχερέστερον ἀποδίδωσι τὴν τρίτην σφραγίδα κατὰ πλείους αἰτίας. Πρώτην μὲν τὴν λεχθεῖσαν, ὅτι οὐκ εὐκρινῶς ἀφώρισται ἡ ἀπὸ Κασπίων πυλῶν ἐπὶ Καρμανίαν, ἥτις κοινή ἐστι τῇ τρίτῃ πρὸς τὴν δευτέραν σφραγίδα πλευρά· ἔπειθ' ὅτι εἰς τὴν νότιον πλευρὰν ὁ Περσικὸς ἐμπίπτει

78. κόλπος, ὅπερ καὶ αὐτός φησιν· ὥς' ἠνάγκαςαι τὴν ἐκ Βαβυ-
λῶνος λαβεῖν γραμμὴν, ὡς ἂν εὐθεῖάν τινα διὰ Σούσων καὶ
79. Περσεπόλεως μέχρι τῶν ὅρων τῆς Καρμανίας καὶ τῆς Περσίδος,
ᾗ δυνατὸς ἦν εὑρεῖν μεμετρημένην ὁδὸν, ςαδίων οὖσαν τὴν
ὅλην μακρῷ πλειόνων ἢ ἑνακισχιλίων· ἣν νότιον μὲν καλεῖ
πλευράν, παράλληλον δ' οὐ λέγει τῇ βορείῳ. Δῆλον δ' ὅτι οὐδ' ὁ
Εὐφράτης, ᾧ τὸ ἑσπέριον ἀφορίζει πλευρὸν, σύνεγγύς ἐςιν
εὐθείᾳ γραμμῇ· ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὁρῶν ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν ῥυεὶς,
εἶτ' ἐπιςρέφει πρὸς ἕω, καὶ πάλιν πρὸς νότον μέχρι τῆς εἰς
θάλατταν ἐκβολῆς. Δηλοῖ δὲ τὸ μὴ εὐθύπορον τοῦ ποταμοῦ,
φράζων τὸ σχῆμα τῆς Μεσοποταμίας, ὃ ποιοῦσι, συμπίπτοντες
εἰς ἓν, ὅ τε Τίγρις καὶ ὁ Εὐφράτης, ὑπηρεσίῳ παραπλήσιον,
ὥς φησι. Καὶ μὴν τὸ ἀπὸ Θαψάκου μέχρι τῆς Ἀρμενίας, οὐδὲ
πᾶν μεμετρημένον ἔχει τὸ ἑσπέριον πλευρὸν τὸ ἀφοριζόμενον
ὑπὸ τοῦ Εὐφράτου· ἀλλά φησι τὸ πρὸς τῇ Ἀρμενίᾳ μέρος
καὶ τοῖς ἀρκτικοῖς ὄρεσι μὴ ἔχειν πόσον ἐςὶ, διὰ τὸ ἀμέτρητον
εἶναι. Διὰ δὴ πάντα ταῦτα, τυπωδῶς φησιν ἀποδιδόναι τὴν
τρίτην μερίδα· καὶ γὰρ καὶ τὰ διαςήματα· ἃ φησιν ἐκ πολλῶν
συναγαγεῖν τῶν τοὺς ςαθμοὺς πραγματευσαμένων, ὧν τινας καὶ
ἀνεπιγράφους καλεῖ. Ἀγνωμονεῖν δὴ δόξειεν ἂν ὁ Ἵππαρχος
πρὸς τὴν τοιαύτην ὁλοσχέρειαν γεωμετρικῶς ἀντιλέγων, ἐν ᾗ
χάριν εἰδέναι δεῖ τοῖς καὶ ὁπωσοῦν ἀπαγγείλασιν ἡμῖν τὴν τῶν
τόπων φύσιν.

Ὅταν δὲ *δὴ*, μηδ' ἐξ ὧν ἐκεῖνος λέγει, λαμβάνῃ τὰς
γεωμετρικὰς ὑποθέσεις, ἀλλ' ἑαυτῷ πλάσας, ἐκφανέςερον ἂν
τὸ φιλότιμον καταμηνύοιτο. Ὁ μὲν δὴ οὕτως φησὶ τὴν τρίτην
μερίδα τυπωδῶς ἀποδίδοσθαι, μυρίων ςαδίων ἀπὸ Κασπίων
πυλῶν ἐπὶ τὸν Εὐφράτην· κατὰ μέρος δὲ διαιρῶν, ὡς ἀναγε-
γραμμένην εὗρε τὴν μέτρησιν, οὕτω τίθησιν, ἔμπαλιν τὴν ἀρχὴν
ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου ποιησάμενος, καὶ τῆς κατὰ Θάψακον

διαβάσεως αὐτοῦ. Μέχρι μὲν δὴ τοῦ Τίγριδος, ὅπου Ἀλέξανδρος 79.
διέβη, ςαδίους δισχιλίους καὶ τετρακοσίους γράφει· ἐντεῦθεν
δ' ἐπὶ τοὺς ἑξῆς τόπους διὰ Γαυγαμήλων καὶ τοῦ Λύκου καὶ
Ἀρβήλων καὶ Ἐκβατάνων, ᾗ Δαρεῖος ἐκ τῶν Γαυγαμήλων
ἔφυγε, μέχρι Κασπίων πυλῶν, τοὺς μυρίους ἐκπληροῖ, τριακο-
σίοις μόνον πλεονάσας. Τὸ μὲν δὴ βόρειον πλευρὸν οὕτω καταμετρεῖ· οὐ παράλληλον τοῖς ὄρεσι θεὶς, οὐδὲ τῇ διὰ Στηλῶν καὶ Ἀθηνῶν καὶ Ῥόδου γραμμῇ· ἡ γὰρ Θάψακος πολὺ τῶν ὀρῶν ἀφέςηκε, συμπίπτει δὲ καὶ τὸ ὄρος καὶ ἡ ἀπὸ Θαψάκου ὁδὸς ἐπὶ τὰς Κασπίους πύλας· καὶ τάγε προσάρκτια μέρη τοῦ ὄρους, ταῦτ' ἐςίν.

Ἀποδοὺς δὲ τὸ βόρειον οὕτω πλευρὸν, τὸ δὲ νότιον, φησὶ, 80.
παρὰ μὲν τὴν θάλατταν οὐκ ἔςι λαβεῖν, διὰ τὸ τὸν Περσικὸν ἐμπίπτειν κόλπον· ἀπὸ Βαβυλῶνος δὲ διὰ Σούσων, καὶ Περσεπόλεως καὶ τῶν ὁρίων τῆς τε Περσίδος καὶ τῆς Καρμανίας, ςαδίους εἶναι ἐννακισχιλίους καὶ διακοσίους· νότιον μὲν λέγων, παράλληλον δ' οὐ λέγων τῷ βορείῳ τὸ νότιον. Τὴν δὲ διαφωνίαν τοῦ μήκους φησὶ συμβαίνειν, τοῦ τε βορείου τεθέντος πλευροῦ καὶ τοῦ νοτίου, διὰ τὸ τὸν Εὐφράτην μέχρι τινὸς πρὸς μεσημβρίαν ῥυέντα πρὸς τὴν ἕω πολὺ ἐγκλίνειν.

Τῶν δὲ πλαγίων πλευρῶν τὴν ἑσπερίαν λέγει πρῶτον· ἣν ὁποία τίς ἐςιν, εἴτε μία, εἴτε δύο, ἐν μέσῳ πάρεςι σκοπεῖν. Ἀπὸ γὰρ τῆς κατὰ Θάψακον φησὶ διαβάσεως παρὰ τὸν Εὐφράτην, εἰς μὲν Βαβυλῶνα ςαδίους εἶναι τετρακισχιλίους ὀκτακοσίους, ἐντεῦθεν δ' ἐπὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐφράτου καὶ πόλιν Τερηδόνα τρισχιλίους· τὰ δ' ἀπὸ Θαψάκου πρὸς ἄρκτους, μέχρι μὲν τῶν Ἀρμενίων πυλῶν καταμεμετρῆσθαι, καὶ εἶναι ὡς χιλίους καὶ ἑκατόν· τοὺς δὲ διὰ Γορδυαίων καὶ Ἀρμενίων μηκέτι· διὸ δὴ παραλείπειν αὐτούς. Τοῦ δὲ πρὸς ἕω πλευροῦ, τὸ μὲν διὰ τῆς Περσικῆς κατὰ μῆκος ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς ὡς ἐπὶ Μηδίαν

80. καὶ τὰς ἄρκτους, οὐκ ἔλαττον εἶναι δοκεῖ τῶν ὀκτακισχιλίων· ἀπὸ δέ τινων ἀκρωτηρίων, καὶ ὑπὲρ τοὺς ἐννακισχιλίους· τὸ δὲ λοιπὸν διὰ τῆς Παραιτακηνῆς καὶ Μηδίας ἐπὶ Κασπίους πύλας ὡς τρισχιλίων· τὸν δὲ Τίγριν ποταμὸν καὶ τὸν Εὐφράτην, ῥέοντας ἐκ τῆς Ἀρμενίας πρὸς μεσημβρίαν, ἐπειδὰν παραμείψωνται τὰ τῶν Γορδυαίων ὄρη, κύκλον μέγαν περιβαλομένους, καὶ ἐμπεριλαβόντας χώραν πολλὴν τὴν Μεσοποταμίαν, ἐπιστρέφειν πρὸς χειμερινὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν μεσημβρίαν, πλέον δὲ τὸν Εὐφράτην. Γινόμενον δὲ τοῦτον ἔγγιον ἀεὶ τοῦ Τίγριδος, κατὰ τὸ Σεμιράμιδος διατείχισμα, καὶ κώμην καλουμένην Ὦπιν, διασχόντα ταύτης ὅσον διακοσίους σταδίους, καὶ ῥυέντα διὰ Βαβυλῶνος, ἐκπίπτειν εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον. Γίνεται δὴ, φησὶ, τὸ σχῆμα τῆς Βαβυλωνίας καὶ Μεσοποταμίας ὑπηρεσίῳ παραπλήσιον. Ὁ μὲν δὴ Ἐρατοσθένης τοιαῦτ' εἴρηκε.

Περὶ δὲ τῆς τρίτης σφραγίδος, καὶ ἄλλα μέν τινα ἁμαρτήματα ποιεῖ, περὶ ὧν ἐπισκεψόμεθα· ἃ δὲ Ἵππαρχος προφέρει αὐτῷ, οὐ πάνυ. Σκοπῶμεν δ' ἃ λέγει. Βουλόμενος γὰρ βεβαιοῦν τὸ ἐξάρχης, ὅτι οὐ μεταθετέον τὴν Ἰνδικὴν ἐπὶ τὰ νοτιώτερα, ὥσπερ Ἐρατοσθένης ἀξιοῖ, σαφὲς ἂν γενέσθαι τοῦτο μάλιστα

81. φησὶν ἐξ ὧν αὐτὸς ἐκεῖνος προφέρεται· Τὴν γὰρ τρίτην μερίδα κατὰ τὴν βόρειον πλευρὰν εἰπόντα ἀφορίζεσθαι ὑπὸ τῆς ἀπὸ Κασπίων πυλῶν ἐπὶ τὸν Εὐφράτην γραμμῆς σταδίων μυρίων οὔσης, μετὰ ταῦτα ἐπιφέρειν, ὅτι τὸ νότιον πλευρὸν τὸ ἀπὸ Βαβυλῶνος εἰς τοὺς ὅρους τῆς Καρμανίας, μικρῷ πλειόνων ἐστὶν ἢ ἐννακισχιλίων· τὸ δὲ πρὸς δύσει πλευρὸν ἀπὸ Θαψάκου παρὰ τὸν Εὐφράτην ἐστὶν εἰς Βαβυλῶνα, τετρακισχίλιοι ὀκτακόσιοι στάδιοι, καὶ ἑξῆς ἐπὶ τὰς ἐκβολὰς τρισχίλιοι· τὰ δὲ πρὸς ἄρκτον ἀπὸ Θαψάκου, τὸ μὲν ἀπομεμετρῆσθαι μέχρι χιλίων ἑκατὸν, τὸ λοιπὸν δ' οὐκέτι. Ἐπεὶ τοίνυν, φησὶ, τὸ μὲν βόρειόν

ἐςι πλευρὸν τῆς τρίτης μερίδος ὡς μυρίων· ἡ δὲ τούτων παράλ- 81.
ληλος ἀπὸ Βαβυλῶνος εὐθεῖα, μέχρι ἀνατολικοῦ πλευροῦ, συνελογίσθη μικρῷ πλειόνων ἢ ἑνακισχιλίων· δῆλον ὅτι ἡ Βαβυλὼν, οὐ πολλῷ πλείοσιν ἢ χιλίοις ςαδίοις ἐςὶν ἀνατολικωτέρα τῆς κατὰ Θάψακον διαβάσεως.

Ἐρόῦμεν δ' ὅτι, εἰ μὲν ἐπὶ τῆς αὐτῆς μεσημβρινῆς εὐθείας ἐπ' ἀκριβὲς ἐλαμβάνοντο αἵ τε Κάσπιοι πύλαι, καὶ οἱ ὅροι τῶν Καρμανίων καὶ Περσῶν, πρὸς ὀρθάς τε ἤγοντο ἀπὸ τῆς λεχθείσης μεσημβρινῆς εὐθείας, ἥ τε ἐπὶ Θάψακον, καὶ ἡ ἐπὶ Βαβυλῶνα, συνέβαινεν ἂν τοῦτο. Ἡ γὰρ προσεκβαλλομένη τῇ διὰ Βαβυλῶνος μέχρι τῆς διὰ Θαψάκου εὐθείας μεσημβρινῆς, ἴση ἂν ἦν πρὸς αἴσθησιν, ἡ πάρισός γε, τῇ ἀπὸ Κασπίων πυλῶν εἰς Θάψακον· ὥςε τῇ ὑπεροχῇ ἐγίνετ' ἂν ἀνατολικωτέρα ἡ Βαβυλὼν τῆς Θαψάκου, ᾗ ὑπερέχει ἡ ἐκ Κασπίων πυλῶν εἰς Θάψακον τῆς ἐκ τῶν Καρμανίων ὅρων εἰς Βαβυλῶνα. Ἀλλ' οὔτε τὴν διορίζουσαν γραμμὴν τὸ ἑσπέριον πλευρὸν τῆς Ἀριανῆς ἐπὶ μεσημβρινοῦ κειμένην εἴρηκεν Ἐρατοσθένης, οὐδὲ τὴν ἀπὸ Κασπίων πυλῶν ἐπὶ Θάψακον, πρὸς ὀρθὰς τῇ διὰ τῶν Κασπίων πυλῶν μεσημβρινῇ, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν τῷ ὄρει γραφομένην, πρὸς ἣν ἡ ἐπὶ Θάψακον γωνίαν ποιεῖ, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου κατηγμένη, ἀφ' οὗ καὶ ἡ τοῦ ὄρους γραμμή· οὔθ' ἡ ἐπὶ Βαβυλῶνα ἀπὸ τῆς Καρμανίας ἠγμένη παράλληλος εἴρηται τῇ ἐπὶ Θάψακον ἠγμένῃ· οὐδ' εἰ παράλληλος ἦν, μὴ πρὸς ὀρθὰς δὲ τῇ διὰ Κασπίων πυλῶν μεσημβρινῇ, οὐδὲν ἂν ἐγίνετο πλέον πρὸς τὸν συλλογισμόν.

Ὁ δὲ, ταῦτα λαβὼν ἐξ ἑτοίμου, καὶ δείξας, ὡς οἴεται, διότι ἡ Βαβυλὼν κατὰ Ἐρατοσθένη Θαψάκου ἀνατολικωτέρα ἐςὶ μικρῷ πλείοσιν ἢ χιλίοις ςαδίοις, πάλιν ἄλλο πλάττει λῆμμα 82.
ἑαυτῷ πρὸς τὴν ἑξῆς ἀπόδειξιν, καὶ φησὶν, ἐὰν ἐνεχθῇ ἀπὸ Θαψάκου ἐπὶ μεσημβρίαν εὐθεῖα ἀγομένη, καὶ ἀπὸ Βαβυλῶνος

82. ἐπὶ ταύτην κάθετος, τρίγωνον ὀρθογώνιον ἔσεσθαι, συνεχὴς ἔκ τε τῆς ἀπὸ Θαψάκου ἐπὶ Βαβυλῶνα τεινούσης πλευρᾶς, καὶ τῆς ἀπὸ Βαβυλῶνος καθέτου, ἐπὶ τὴν διὰ Θαψάκου μεσημβρινὴν γραμμὴν ἠγμένης, καὶ αὐτῆς τῆς διὰ Θαψάκου μεσημβρινῆς. Τούτου δὲ τοῦ τριγώνου τὴν μὲν ὑποτείνουσαν τῇ ὀρθῇ, τὴν ἀπὸ Θαψάκου εἰς Βαβυλῶνα τίθησιν, ἣν φησι τετρακισχιλίων ὀκτακοσίων εἶναι· τὴν δ' ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν διὰ Θαψάκου μεσημβρινὴν γραμμὴν κάθετον, μικρῷ πλειόνων ἢ χιλίων, ὅσων ἦν ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἐπὶ Θάψακον πρὸς τὴν μέχρι Βαβυλῶνος. Ἐκ δὲ τούτων καὶ τὴν λοιπὴν τῶν περὶ τὴν ὀρθὴν συλλογίζεται, πολλαπλάσιον οὖσαν τῆς λεχθείσης καθέτου. Προσίθησι δὲ ταύτῃ τὴν ἀπὸ Θαψάκου πρὸς ἄρκτον ἐκβαλλομένην μέχρι τῶν Ἀρμενίων ὀρῶν, ἧς τὸ μὲν ἕφη μεμετρῆσθαι Ἐρατοσθένης, καὶ εἶναι χιλίων ἑκατόν, τὸ δ' ἀμέτρητον ἐᾷ. Οὗτος δ' ἐπὶ τοὐλάχιστον ὑποτίθεται χιλίων, ὥστε τοὺς συνάμφω δισχιλίων καὶ ἑκατὸν γίνεσθαι· ὃ προσθεὶς τῇ ἐπ' εὐθείας πλευρᾷ τοῦ τριγώνου μέχρι τῆς καθέτου τῆς ἐκ Βαβυλῶνος, πολλῶν χιλιάδων λογίζεται [τὸ] διάστημα τὸ ἀπὸ τῶν Ἀρμενίων ὀρῶν, καὶ τοῦ δι' Ἀθηνῶν παραλλήλου μέχρι τῆς ἐκ Βαβυλῶνος καθέτου, ἥτις ἐπὶ τοῦ διὰ Βαβυλῶνος παραλλήλου ἵδρυται· Τὸ δέ γε ἀπὸ τοῦ δι' Ἀθηνῶν παραλλήλου ἐπὶ τὸν διὰ Βαβυλῶνος δείκνυσιν οὐ μεῖζον ὂν σταδίων δισχιλίων τετρακοσίων· ὑποτεθέντος τοῦ μεσημβρινοῦ παντὸς τοσούτων σταδίων, ὅσων Ἐρατοσθένης φησίν. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν ἦν τὰ ὄρη τὰ Ἀρμένια καὶ τὸ τοῦ Ταύρου ἐπὶ τοῦ δι' Ἀθηνῶν παραλλήλου, ὡς Ἐρατοσθένης, ἀλλὰ πολλαῖς χιλιάσι σταδίων ἀρκτικώτερα κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον. Ἐνταῦθα δὴ πρὸς τῷ τοῖς ἀνεσκευασμένοις λήμμασι προσχρῆσθαι, πρὸς τὴν τοῦ ὀρθογωνίου τριγώνου τάξεν, καὶ τοῦτο λαμβάνει πρὸς τὸ μὴ διδόμενον, τὸ τὴν ὑποτείνουσαν τῇ ὀρθῇ γωνίᾳ τὴν ἀπὸ Θαψάκου γραμμὴν εὐθεῖαν εἶναι μέχρι Βαβυλῶνος ἐν σταδίοις

τετρακισχιλίοις ὀκτακοσίοις. Παρά τε γὰρ τὸν Εὐφράτην φησὶν 82.
εἶναι τὴν ὁδὸν ταύτην ὁ Ἐρατοσθένης, καὶ τὴν Μεσοποταμίαν
σὺν τῇ Βαβυλωνίᾳ μεγάλῳ κύκλῳ περιέχεσθαι λέγων ὑπό τε
τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγριδος, τὸ πλέον δὲ τῆς περιοχῆς ὑπὸ
τοῦ Εὐφράτου συμβαίνειν φησίν· ὥσθ' ἡ ἀπὸ Θαψάκου εἰς
Βαβυλῶνα εὐθεῖα οὔτ' ἂν παρὰ τὸν Εὐφράτην εἴη, οὔτ' ἂν 83.
τοσούτων σταδίων, οὐδ' ἐγγύς. Ἀνατέτραπται οὖν ὁ συλλογισμός.
Καὶ μὴν εἴρηταί γε, ὅτι οὐχ οἷόν τε, δυεῖν δεδομένων γραμμῶν
ἀπὸ τῶν Κασπίων πυλῶν κατάγεσθαι, τὴν μὲν ἐπὶ Θάψακον,
τὴν δ' ἐπὶ τὰ τῶν Ἀρμενίων ὄρη τὰ κατάλληλα τῇ Θαψάκῳ,
ἀπέχοντα τῆς Θαψάκου τοὐλάχιστον, κατ' αὐτὸν τὸν Ἵππαρχον,
δισχιλίους καὶ ἑκατὸν σταδίους, ἀμφοτέρας παραλλήλους εἶναι
καὶ ἀλλήλαις, καὶ τῇ διὰ Βαβυλῶνος, ἣν νότιον πλευρὰν Ἐρα-
τοσθένης ἐκάλεσεν. Ἐκεῖνος μὲν οὖν οὐκ ἔχων καταμεμετρημέ-
νην εἰπεῖν τὴν παρὰ τὰ ὄρη ὁδὸν, τὴν δ' ἀπὸ Θαψάκου ἐπὶ
Κασπίους πύλας, ταύτην εἶπε, καὶ προσέθηκε τό, Ὡς τυπωδῶς
εἰπεῖν· ἄλλως τε τῷ βουλομένῳ τὸ μῆκος εἰπεῖν τῆς μετὰ τὴν
Ἀριανὴν μέχρι Εὐφράτου χώρας, οὐ πολὺ διέφερε ταύτην ἢ
ἐκείνην καταμετρεῖν· Ὁ δ', ὡς παραλλήλους ὑπακούων λέγεσθαι,
τελέως ἂν δόξειε καταγινώσκειν παιδικὴν ἀμαθίαν τἀνθρώπου.
Ταῦτα μὲν οὖν δεῖ ἐᾶν ὡς παιδικά.

Ἃ δ' ἄν τις αἰτιάσαιτο τοῦ Ἐρατοσθένους τοιαῦτά ἐστι. Καθά-
περ γὰρ ἡ κατὰ μέλος τομὴ, τῆς ἄλλως κατὰ μέρος διαφέρει
(διότι ἡ μὲν καὶ τὰ μέλη λαμβάνει περιγραφὴν ἔχοντα φυσικὴν,
ἀρθρώσει τινὶ καὶ τύπῳ σημειώδει, καθ' ὃ καὶ τοῦτο εἴρηται,

Τοὺς δὲ διαμελεῖσι ταμὼν,

ἡ δ' οὐδὲν ἔχει τοιοῦτον), χρώμεθα δ' οἰκείως ἑκατέρᾳ, τὸν
καιρὸν καὶ τὴν χρείαν σκοποῦντες· οὕτως ἐπὶ τῶν γεωγραφι-
κῶν, δεῖ μὲν τομὰς ποιεῖσθαι τῶν μερῶν, τὰ καθ' ἕκαστα ἐπιόν-
τας, μιμεῖσθαι δὲ τὰς κατὰ μέλος τομὰς μᾶλλον, ἢ τὰς ὡς

83. ἔτυχε. Τὸ γὰρ σημειῶδες καὶ τὸ εὐπεριόριςον ἐκεῖθεν λαβεῖν ἐςιν, οὗ χρείαν ἔχει ὁ γεωγράφος. Εὐπεριόριςον δὲ, ὅταν ἢ ποταμοῖς, ἢ ὄρεσιν, ἢ θαλάττῃ δυνατὸν ᾖ, καὶ ἔθνει δὲ, ἢ ἔθνεσι, καὶ μεγέθει ποσῷ, καὶ σχήματι, ὅπου τοῦτο δυνατόν. Πανταχοῦ δὲ, ἀντὶ τοῦ γεωμετρικῶς τὸ ἁπλῶς καὶ ὁλοσχερῶς ἱκανόν. Μέγεθος μὲν οὖν ἱκανόν ἐςιν, ἂν τὸ μέγιςον εἴπῃς μῆκος καὶ πλάτος· ὡς τὸ τῆς οἰκουμένης, ἑπτὰ μυριάδων εἰ τύχοι μῆκος, πλάτος δ' ἔλαττον ἢ ἥμισυ μικρῷ τοῦ μήκους. Σχῆμα δ', ἂν τῶν γεωμετρικῶν τινὶ σχημάτων εἰκάσῃς, ὡς τὴν Σικελίαν τριγώνῳ· ἢ τῶν ἄλλων γνωρίμων τινὶ σχημάτων, οἷον
84. τὴν Ἰβηρίαν βύρσῃ, τὴν δὲ Πελοπόννησον πλατάνου φύλλῳ. Ὅσῳ δ' ἂν μεῖζον ᾖ τὸ τεμνόμενον, τοσῷδε καὶ ὁλοσχερεςέρας πρέποι ἂν ποιεῖσθαι τὰς τομάς.

Ἡ μὲν οὖν οἰκουμένη δίχα διῄρηται τῷ τε Ταύρῳ καὶ τῇ ἐπὶ Στήλας θαλάττῃ καλῶς εἴς τε τὸ βόρειον καὶ τὸ νότιον μέρος. Καὶ ἡ μὲν Ἰνδικὴ περιώριςαι πολλοῖς· καὶ γὰρ ὄρει καὶ ποταμῷ καὶ θαλάττῃ, καὶ ἑνὶ ὀνόματι, ὡς ὄντος ἑνὸς ἔθνους· ὥςε καὶ τετράπλευρος ὀρθῶς λέγεται, καὶ ῥομβοειδής. Ἡ δ' Ἀριανὴ ἧττον μὲν τὸ εὐπερίγραφον ἔχει, διὰ τὸ τὴν ἑσπερίαν πλευρὰν συγκεχύσθαι· διώριςαι δ' ὅμως ταῖς τε τρισὶ πλευραῖς, ὡς ἂν εὐθείαις, καὶ τῷ ὀνόματι, ὡς ἂν ἑνὸς ἔθνους. Ἡ δὲ τρίτη σφραγὶς τέλεως ἀπερίγραφός ἐςιν, οὔπω γε ἀφορισθεῖσα· ἥτε γὰρ κοινὴ πλευρὰ αὐτῇ τε καὶ τῇ Ἀριανῇ, συγκέχυται, ὡς προείρηται, καὶ ἡ νότιος πλευρὰ ἀργότατα εἴληπται. Οὔτε γὰρ περιγράφει τὴν σφραγῖδα, διὰ μέσης τε αὐτῆς βαδίζουσα, καὶ πολλὰ μέρη ἀπολείπουσα πρὸς νότον· οὔτε μῆκος ὑπογράφει τὸ μέγιςον· τὸ γὰρ προσάρκτιον πλευρὸν μεῖζον· οὔθ' ὁ Εὐφράτης ἑσπέριόν ἐςι πλευρὸν, οὐδ' εἰ ἐπ' εὐθείας ῥέοι, τῶν ἄκρων αὐτοῦ μὴ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ κειμένων. Τί γὰρ μᾶλλον ἑσπέριον, ἢ νότιον; Χωρὶς δὲ

τούτων, ὀλίγης οὔσης τῆς ἐπὶ θάλατταν λοιπῆς τὴν Κιλίκιον καὶ 84.
τὴν Συριακὴν, τὸ μὴ μέχρι δεῦρο προάγειν δεῖν τὴν σφραγίδα, οὐ πιθανὸν, τῆς τε Σεμιράμιδος καὶ τοῦ Νίνου Σύρων λεγομένων· ὧν τῆς μὲν ἡ Βαβυλὼν κτίσμα καὶ βασίλειον, τοῦ δὲ, Νῖνος, ὡς ἂν μητρόπολις τῆς Συρίας. Καὶ τῆς διαλέκτου δὲ μέχρι νῦν διαμενούσης τῆς αὐτῆς, τοῖς τε ἐκτὸς τοῦ Εὐφράτου καὶ τοῖς ἐντὸς, τὸ ἐνταῦθα μέντοι τοιούτῳ διασπᾷν μερισμῷ ἔθνος γνωριμώτατον, καὶ τὰ μέρη συνάπτειν τοῖς ἀλλοεθνέσιν, ἥκιστα ἂν πρέποι. Οὐδὲ γὰρ ὑπὸ μεγέθους ἀπηναγκάσθαι λέγοι ἄν. Καὶ γὰρ τὸ μέχρι θαλάττης, οὐ μήν πω ἂν ἐξισάζοιτο τῇ Ἰνδικῇ, ἀλλ' οὐδὲ τῇ Ἀριανῇ, προσλαβὸν καὶ τὸ μέχρι τῶν ὅρων τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας καὶ τῆς Αἰγύπτου. Ὥστε πολὺ κρεῖττον ἦν μέχρι δεῦρο προελθεῖν, τῆς τρίτης εἰπόντα σφραγίδος, τοσαύτῃ προσθήκῃ τῇ μέχρι τῆς Συριακῆς θαλάττης, τὸ μὲν νότιον πλευρὸν οὐχ, ὥσπερ ἐκεῖνος εἶπεν, ἔχον, οὐδ' ἐπ' εὐθείας, ἀλλ' ἀπὸ τῆς Καρμανίας εὐθὺς τὴν δεξιὰν παραλίαν εἰσπλέοντι παρὰ τὸν Περσικὸν κόλπον, μέχρι τῆς ἐκβολῆς τοῦ Εὐφράτου, καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς ὁρίοις τῆς Μεσήνης καὶ τῆς Βαβυλωνίας συνάπτον, ἥπερ ἐστὶν ἀρχὴ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ διορίζοντος τὴν εὐδαίμονα Ἀραβίαν ἀπὸ τῆς ἄλλης ἠπείρου, εἶτ' ἐφεξῆς αὐτὸν τοῦτον διεξιὸν, διήκοντα μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀραβίου κόλπου καὶ 85.
Πηλουσίου, καὶ ἔτι τοῦ Κανωβικοῦ στόματος τοῦ Νείλου. Τοῦτο μὲν τὸ νότιον πλευρόν· τὸ δὲ λοιπὸν ἑσπέριον, τὴν ἀπὸ τοῦ Κανωβικοῦ στόματος μέχρι τῆς Κιλικίας παραλίαν.

Τετάρτη δ' ἂν εἴη σφραγὶς ἡ συνεστῶσα ἔκ τε τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας καὶ τοῦ Ἀραβίου κόλπου, καὶ τῆς Αἰγύπτου πάσης, καὶ τῆς Αἰθιοπίας. Ταύτης δὲ τῆς μερίδος, μῆκος μὲν ἔσται τὸ ἀφοριζόμενον ὑπὸ δυεῖν μεσημβρινῶν· ὁ μὲν γὰρ γράφεται διὰ τοῦ δυσμικωτάτου σημείου τοῦ ἐπ' αὐτῆς, ὁ δὲ διὰ τοῦ ἑωθινωτάτου· πλάτος δὲ, τὸ μεταξὺ δυεῖν

85. παραλλήλων, ὧν ὁ μὲν γράφεται διὰ τοῦ βορειοτάτου σημείου, ὁ δὲ διὰ τοῦ νοτιωτάτου. Ἐπὶ γὰρ τῶν ἀνωμάλων σχημάτων, ἐφ' ὧν πλευραῖς οὐ δυνατὸν ἀφορίσαι πλάτος καὶ μῆκος, οὕτω τὸ μέγεθος ἀφοριςέον. Καθόλου δὲ νοητέον, ὅτι οὐχ ὡσαύτως λέγεται μῆκος καὶ πλάτος ἐπὶ ὅλου καὶ μέρους· ἀλλ' ἐφ' ὅλου μὲν τὸ μεῖζον διάςημα καλεῖται μῆκος, τὸ δ' ἔλαττον, πλάτος· ἐπὶ μέρους δὲ, μῆκος μὲν τὸ παράλληλον τῷ τοῦ ὅλου μήκει τμῆμα ἐκεῖνο ὁπότερον ἂν ᾖ μεῖζον, κἂν τὸ ληφθὲν διάςημα ἐν τῷ πλάτει μεῖζον ᾖ τοῦ ληφθέντος ἐν τῷ μήκει διαςήματος. Διὸ καὶ τῆς οἰκουμένης ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν μηκυνομένης, ἀπὸ δὲ ἄρκτων ἐπὶ νότον πλατυνομένης, καὶ τοῦ μὲν μήκους ἐπὶ παραλλήλου τινὸς τῷ ἰσημερινῷ γραφομένου, τοῦ δὲ πλάτους ἐπὶ μεσημβρινοῦ, δεῖ καὶ τῶν μερῶν λαμβάνεσθαι, μήκη μὲν τὰ παράλληλα τῷ μήκει τμήματα αὐτῆς, πλάτη δὲ τὰ τῷ πλάτει. Οὕτω γὰρ ἂν ἄμεινον ὑπογράφοιτο, πρῶτον μὲν τὸ μέγεθος τῆς οἰκουμένης ὅλης· ἔπειτα καὶ ἡ διάθεσις καὶ τὸ σχῆμα τῶν μερῶν, καθ' ἃ μὲν ἀπολείπειν, καθ' ἃ δὲ πλεονάζειν φαινομένων τῇ τοιαύτῃ παραθέσει.

Ἐρατοσθένης δὲ τὸ μὲν τῆς οἰκουμένης λαμβάνει μῆκος ἐπὶ τῆς διὰ Στηλῶν καὶ Κασπίων πυλῶν, καὶ Καυκάσου γραμμῆς, ὡς ἂν εὐθείας· τὸ δὲ τῆς τρίτης μερίδος, ἐπὶ τῆς διὰ Κασπίων πυλῶν καὶ Θαψάκου· τὸ δὲ τῆς τετάρτης, ἐπὶ τῆς διὰ Θαψάκου καὶ Ἡρώων πόλεως, μέχρι τῆς παραλίας τῆς μεταξὺ τῶν ςομάτων τοῦ Νείλου, ἀνάγκη καταςρέφειν εἰς τοὺς περὶ Κάνωβον καὶ Ἀλεξάνδρειαν τόπους· ἐνταῦθα γάρ ἐςι τὸ ἔσχατον ςόμα τὸ καλούμενον Κανωβικόν τε καὶ Ἡρακλεωτικόν. Εἶτ' οὖν ἐπ' εὐθείας ἀλλήλοις τὰ μήκη τίθησιν, εἶθ' ὡς ἂν γωνίαν ποιοῦντα κατὰ Θάψακον, ἀλλ' ὅτι γε οὐ παράλληλον οὐδέτερον τῷ τῆς οἰκουμένης μήκει, φανερόν ἐςιν ἐξ αὐτῶν ὧν εἴρηκεν αὐτός.

86. Τὸ μὲν γὰρ τῆς οἰκουμένης μῆκος διὰ τοῦ Ταύρου γράφει, καὶ

τῆς ἐπ' εὐθείας μέχρι Στηλῶν θαλάττης, κατὰ γραμμὴν τὴν διὰ 86.
τοῦ Καυκάσου καὶ Ῥόδου καὶ Ἀθηνῶν· ἀπὸ δὲ Ῥόδου εἰς Ἀλεξάνδρειαν κατὰ τὸν δι' αὐτῶν μεσημβρινὸν, οὐ πολὺ ἐλάττους φησὶ τῶν τετρακισχιλίων εἶναι ςαδίων· ὥςε τοσοῦτον καὶ οἱ παράλληλοι διέχοιεν ἂν ἀλλήλων, ὅ τε διὰ Ῥόδου καὶ ὁ δι' Ἀλεξανδρείας. Ο δ' αὐτός πώς ἐςι τούτῳ, ὁ διὰ τῆς Ἡρώων πόλεως, ἢ νοτιώτερός γε τούτου· ὥσθ' ἡ συμπίπτουσα γραμμὴ τούτῳ γε τῷ παραλλήλῳ καὶ τῷ διὰ Ῥόδου καὶ Κασπίων πυλῶν, εἴτ' εὐθεῖα, εἴτε κεκλασμένη, οὐκ ἂν εἴη παράλληλος οὐδετέρα. Οὐκ εὖ γοῦν λαμβάνεται τὰ μήκη· οὐκ εὖ δὲ οὐδὲ αἱ *δια*βόρειοι λαμβάνονται μερίδες.

Ἀλλ' ἐπὶ τὸν Ἵππαρχον πρότερον ἐπανιόντες, τὰ ἑξῆς ἴδωμεν. Πάλιν γὰρ πλάσας ἑαυτῷ λήμματα, γεωμετρικῶς ἀνασκευάζει τὰ ὑπ' ἐκείνου τυπωθῶς λεγόμενα. Φησὶ γὰρ αὐτὸν λέγειν τὸ ἐκ Βαβυλῶνος εἰς μὲν Κασπίους πύλας διάςημα ςαδίων ἑξακισχιλίων ἑπτακοσίων, εἰς δὲ τοὺς ὅρους τῆς Καρμανίας καὶ Περσίδος πλειόνων ἢ ἐννακισχιλίων· ὅπερ ἐπὶ γραμμῆς κεῖται πρὸς ἰσημερινὰς ἀνατολὰς εὐθείας ἀγομένης· γίνεσθαι δὲ ταύτην κάθετον ἐπὶ τὴν κοινὴν πλευρὰν τῆς τε δευτέρας καὶ τῆς τρίτης σφραγίδος· ὥςε κατ' αὐτὸν συνίςασθαι τρίγωνον ὀρθογώνιον, ὀρθὴν ἔχον τὴν πρὸς τοῖς ὅροις τῆς Καρμανίας, καὶ τὴν ὑποτείνουσαν εἶναι ἐλάττω μιᾶς τῶν τὴν ὀρθὴν περιεχουσῶν. Δεῖν οὖν τὴν Περσίδα τῆς δευτέρας ποιεῖν σφραγίδος. Πρὸς ταῦτα δ' εἴρηται, ὅτι οὔθ' ἡ ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν Καρμανίαν ἐπὶ παραλλήλου λαμβάνεται, οὔθ' ἡ διορίζουσα εὐθεῖα τὰς σφραγίδας μεσημβρινὴ εἴρηται· ὡς' οὐδὲν εἴρηται πρὸς αὐτόν. Οὐδὲ τὸ ἐπιφερόμενον, [εὖ]. Εἰρηκότος γὰρ ἀπὸ Κασπίων πυλῶν εἰς μὲν Βαβυλῶνα τοὺς λεχθέντας, εἰς Σοῦσα δὲ ςαδίους εἶναι τετρακισχιλίους ἐννακοσίους, ἀπὸ δὲ Βαβυλῶνος τρισχιλίους τετρακοσίους· πάλιν ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὁρμηθεὶς ὑποθέσεων, ἀμ-

86. βλυγώνιον τρίγωνον συνίσασθαί φησι πρός τε ταῖς Κασπίοις πύλαις καὶ Σούσοις καὶ Βαβυλῶνι, τὴν ἀμβλεῖαν ἔχον γωνίαν πρὸς Σούσοις, τὰ δὲ τῶν πλευρῶν μήκη τὰ ἐκκείμενα· εἶτ' ἐπιλογίζεται, διότι συμβήσεται κατὰ τὰς ὑποθέσεις ταύτας, τὴν διὰ Κασπίων πυλῶν μεσημβρινὴν γραμμὴν, ἐπὶ τοῦ διὰ Βαβυλῶνος καὶ Σούσων παραλλήλου, δυσμικωτέραν ἔχειν τὴν κοινὴν τομὴν τῆς κοινῆς τομῆς τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου, καὶ τῆς
87. ἀπὸ Κασπίων πυλῶν καθηκούσης εὐθείας ἐπὶ τοὺς ὅρους τοὺς τῆς Καρμανίας καὶ τῆς Περσίδος, πλείοσι τῶν τετρακισχιλίων καὶ τετρακοσίων· σχεδὸν δή τι πρὸς τὴν διὰ Κασπίων πυλῶν μεσημβρινὴν γραμμὴν, ἡμίσειαν ὀρθῆς ποιεῖν γωνίαν τὴν διὰ Κασπίων πυλῶν καὶ τῶν ὅρων τῆς τε Καρμανίας καὶ τῆς Περσίδος· καὶ νεύειν αὐτὴν ἐπὶ τὰ μέσα τῆς τε μεσημβρίας καὶ τῆς ἰσημερινῆς ἀνατολῆς· ταύτῃ δ' εἶναι παράλληλον τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν, ὥςε καὶ τοῦτον ἀπὸ τῶν ὁρῶν οὐκ ἐπὶ μεσημβρίαν ῥεῖν, ὡς φησιν Ἐρατοσθένης, ἀλλὰ μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς ἰσημερινῆς ἀνατολῆς, καθάπερ ἐν τοῖς ἀρχαίοις πίναξι καταγέγραπται. Τίς οὖν συγχωρήσει τὸ νῦν ςαθὲν τρίγωνον ἀμβλυγώνιον εἶναι, μὴ συγχωρῶν ὀρθογώνιον εἶναι τὸ περιέχον αὐτό; τίς δ' ἐπὶ παραλλήλου κειμένην τὴν ἀπὸ Βαβυλῶνος εἰς Σοῦσα μίαν τῶν τὴν ἀμβλεῖαν περιεχουσῶν, τὴν ὅλην μὴ συγχωρῶν τὴν μέχρι Καρμανίας; τίς δὲ τῷ Ἰνδῷ παράλληλον τὴν ἀπὸ Κασπίων πυλῶν ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς Καρμανίας; ὧν χωρὶς κενὸς ἂν εἴη ὁ συλλογισμός. Χωρὶς δὲ τούτων, κἀκεῖνος εἴρηκεν, ὅτι ῥομβοειδές ἐςι τὸ σχῆμα τῆς Ἰνδικῆς· καὶ καθάπερ ἡ ἑωθινὴ πλευρὰ παρέσπαςαι πολὺ πρὸς ἕω, καὶ μάλιςα τῷ ἐσχάτῳ ἀκρωτηρίῳ, ὃ καὶ πρὸς μεσημβρίαν προπίπτει πλέον παρὰ τὴν ἄλλην ἠϊόνα, οὕτω καὶ ἡ παρὰ τὸν Ἰνδὸν πλευρά.

Πάντα δὲ ταῦτα λέγει γεωμετρικῶς, ἐλέγχων οὐ πιθανῶς. Ταῦτα δὲ καὶ αὐτὸς ἐπενέγκας ἑαυτῷ ἀπολύεται, φήσας, εἰ μὲν

μὲν παρὰ μικρὰ διαςήματα ὑπῆρχεν ὁ ἔλεγχος, συγγνῶναι ἂν 87.
ἦν· ἐπειδὴ δὲ παρὰ χιλιάδας ςαδίων φαίνεται διαπίπτων, οὐκ
εἶναι συγγνωςά· καίτοι ἐκεῖνόν γε καὶ παρὰ τετρακοσίους ςα-
δίους αἰσθητὰ ἀποφαίνεσθαι τὰ παραλλάγματα, ὡς ἐπὶ τοῦ
δι' Ἀθηνῶν παραλλήλου καὶ τοῦ διὰ Ῥόδου. Ἔςι δὲ τὸ πρὸς
αἴσθησιν οὐχ ἁπλοῦν· ἀλλὰ τὸ μὲν ἐν πλάτει μείζονι, τὸ δ'
ἐλάττονι. Μείζονι μὲν, ἂν αὐτῷ τῷ ὀφθαλμῷ πιςεύωμεν ἢ καρ-
ποῖς, ἢ κράσεσιν ἀέρων, πρὸς τὴν τῶν κλιμάτων κρίσιν· ἐλάττονι
δ', ἂν δι' ὀργάνων γνωμονικῶν, ἢ διοπτρικῶν. Ὁ μὲν οὖν δι'
Ἀθηνῶν παράλληλος, γνωμονικῶς ληφθεὶς καὶ ὁ διὰ Ῥόδου
καὶ Καρίας, εἰκότως ἐν ςαδίοις τοσούτοις αἰσθητὴν ἐποίησε
τὴν διαφοράν. Ὁ δ' ἐν πλάτει μὲν τρισχιλίων ςαδίων, μήκει δὲ
καὶ τετρακισμυρίων ὄρους, πελάγους δὲ τρισμυρίων, λαμβάνων
τὴν ἀπὸ δύσεως ἐπ' ἰσημερινὰς ἀνατολὰς γραμμὴν, καὶ τὰ
ἐφ' ἑκάτερον τὸ μέρος, τὰ μὲν νότια ὀνομάζων, τὰ δὲ βόρεια, 88.
καὶ ταῦτα πλινθία καλῶν καὶ σφραγίδας, νοείσθω πῶς καὶ
ταῦτα λέγει, καὶ πλευρὰ τὰ μὲν ἀρκτικὰ, τὰ δὲ νότια, καὶ πῶς
τὰ μὲν ἑσπέρια, τὰ δὲ ἑωθινά· καὶ τὸ μὲν παρὰ πολὺ διαμαρ-
τανόμενον παρορῶν, ὑπεχέτω λόγον (δίκαιον γάρ), τὸ δὲ παρὰ
μικρὸν οὐδὲ παριδὼν ἐλεγκτέος ἐςίν. Ἐνταῦθα δ' οὐδετέρως
αὐτῷ προσάγεταί τις ἔλεγχος. Οὔτε γὰρ τῶν ἐν τοσούτῳ πλάτει
γεωμετρική τις δύναιτ' ἂν εἶναι ἀπόδειξις· οὔτ' ἐν οἷς ἐπιχειρεῖ
γεωμετρεῖν, ὁμολογουμένοις χρῆται λήμμασιν, ἀλλ' ἑαυτῷ
πλάσας.

Βέλτιον δὲ περὶ τῆς τετάρτης λέγει μερίδος· προςίθησι δὲ καὶ
τὸ τοῦ φιλαιτίου καὶ τοῦ μένοντος ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὑποθέ-
σεων, ἢ τῶν παραπλησίων. Τοῦτο μὲν γὰρ ὀρθῶς ἐπιτιμᾷ,
διότι μῆκος ὀνομάζει τῆς μερίδος ταύτης τὴν ἀπὸ Θαψάκου
μέχρις Αἰγύπτου γραμμὴν· ὥσπερ εἴ τις παραλληλογράμμου
τὴν διάμετρον μῆκος αὐτοῦ φαίη. Οὐ γὰρ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλ-

88. λήλου κεῖται ἥ τε Θάψακος, καὶ ἡ τῆς Αἰγύπτου παραλία, ἀλλ' ἐπὶ διεςώτων πολὺ ἀλλήλων· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ διαγώνιός πως ἄγεται καὶ λοξὴ ἡ ἀπὸ Θαψάκου εἰς Αἴγυπτον. Τὸ δὲ θαυμάζειν πῶς ἐθάρρησεν εἰπεῖν ἑξακισχιλίων ςαδίων τὸ ἀπὸ Πηλουσίου εἰς Θάψακον, πλειόνων ὄντων ἢ ὀκτακισχιλίων, οὐκ ὀρθῶς. Λαβὼν γὰρ δι' ἀποδείξεως μὲν, ὅτι ὁ διὰ Πηλουσίου παράλληλος τοῦ διὰ Βαβυλῶνος πλείοσιν ἢ δισχιλίοις καὶ πεντακοσίοις ςαδίοις νοτιώτερός ἐςι, κατ' Ἐρατοσθένη δὲ, ὡς οἴεται, διότι τοῦ διὰ Βαβυλῶνος ὁ διὰ τῆς Θαψάκου ἀρκτικώτερος τετρακισχιλίοις ὀκτακοσίοις ςαδίοις, συμπίπτειν φησὶ πλείους τῶν ὀκτακισχιλίων. Πῶς οὖν κατ' Ἐρατοσθένη δείκνυται ἡ τοσαύτη ἀπόςασις τοῦ διὰ Βαβυλῶνος παραλλήλου ἀπὸ τοῦ διὰ Θαψάκου; ζητῶ. Ὅτι μὲν γὰρ ἀπὸ Θαψάκου ἐπὶ Βαβυλῶνα τοσοῦτόν ἐςιν, εἴρηκεν ἐκεῖνος· ὅτι δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ δι' ἑκατέρου παραλλήλου ἐπὶ τὸν διὰ θατέρου, οὐκ εἴρηκεν. Οὐδὲ γὰρ, ὅτι ἐπὶ ταὐτοῦ μεσημβρινοῦ ἐςιν ἡ Θάψακος καὶ ἡ Βαβυλών. Τἀναντία γὰρ αὐτὸς ὁ Ἱππαρχος ἔδειξε, κατ' Ἐρατοσθένη πλείοσιν ἢ δισχιλίοις ςαδίοις συμβαίνειν ἀνατολικωτέραν εἶναι τὴν Βαβυλῶνα τῆς Θαψάκου. Ἡμεῖς τε παρετίθεμεν τὰς Ἐρατοσθένους ἀποφάσεις, ἐν αἷς τὸν Τίγριν καὶ τὸν Εὐφράτην ἐγκυκλοῦσθαι τήν τε Μεσοποταμίαν καὶ τὴν Βαβυλωνίαν, καὶ τὸ πλέον γε τῆς ἐγκυκλώσεως τὸν Εὐφράτην ποιεῖν·

89. ἀπὸ γὰρ τῶν ἄρκτων ἐπὶ μεσημβρίαν ῥυέντα, ἐπιςρέφειν πρὸς τὰς ἀνατολὰς, ἐκπίπτειν δὲ ἐπὶ μεσημβρίαν. Ἡ μὲν οὖν ἐπὶ μεσημβρίαν ἀπὸ τῶν ἄρκτων ὁδὸς, ὡς ἂν μεσημβρινοῦ τινός ἐςίν· ἡ δ' ἐπὶ τὰς ἀνατολὰς ἐπιςροφὴ, καὶ ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα, ἔκνευσίς τέ ἐςιν ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ. καὶ οὐκ ἐπ' εὐθείας, διὰ τὴν ῥηθεῖσαν ἐγκύκλωσιν. Τὴν δέ γε ὁδὸν εἴρηκε τετρακισχιλίων καὶ ὀκτακοσίων ςαδίων τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα ἀπὸ Θαψάκου, Παρὰ τὸν Εὐφράτην, προσθεὶς, καθάπερ ἐπίτηδες, τοῦ μή τινα

εὐθεῖαν αὐτὴν δέξασθαι καὶ μέτρον τοῦ μεταξὺ δυεῖν παραλ- 89.
λήλων διαςήματος. Μὴ διδομένου δὲ τούτου, κενόν ἐςι καὶ τὸ
ἐφεξῆς δείκνυσθαι δοκοῦν, ὅτι συνιςαμένου ὀρθογωνίου τρι-
γώνου πρός τε Πηλουσίῳ καὶ Θαψάκῳ καὶ τῇ τομῇ τοῦ τε
διὰ Θαψάκου παραλλήλου, καὶ τοῦ διὰ Πηλουσίου μεσημ-
βρινοῦ, μία τῶν περὶ τὴν ὀρθὴν, ἡ ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ, μείζων
ἔςαι τῆς ὑπὸ τὴν ὀρθὴν τοῦ ἀπὸ Θαψάκου εἰς Πηλούσιον.
Κενὸν δὲ καὶ τὸ συνάπτον τούτῳ ἀπὸ μὴ συγχωρουμένου λήμ-
ματος κατασκευαζόμενον. Οὐ γὰρ δίδοται τὸ ἀπὸ Βαβυλῶνος
ἐπὶ τὸν διὰ Κασπίων πυλῶν μεσημβρινὸν εἶναι διάςημα τε-
τρακισχιλίων ὀκτακοσίων. Ἐλήλεγκται γὰρ ὑφ' ἡμῶν ἐκ τῶν
μὴ συγχωρουμένων ὑπ' Ἐρατοσθένους κατεσκευακότα τοῦτο
τὸν Ἵππαρχον· ἵνα δ' ἀνίσχυρον ᾖ τὸ ὑπὸ ἐκείνου διδόμενον,
λαβὼν τὸ εἶναι πλείους ἢ ἐννακισχιλίους ἐκ Βαβυλῶνος ἐπὶ τὴν ἐκ
Κασπίων πυλῶν οὕτως ἀγομένην γραμμὴν, ὡς ἐκεῖνος εἴρηκεν,
ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς Καρμανίας, ἐδείκνυε τὸ αὐτό.

Οὐ τοῦτο οὖν λεκτέον πρὸς τὸν Ἐρατοσθένη, ἀλλ' ὅτι τῶν
ἐν πλάτει λεγομένων καὶ μεγεθῶν καὶ σχημάτων, εἶναί τι δεῖ
μέτρον· καὶ ὅπου μὲν μᾶλλον, ὅπου δὲ ἔλαττον συγχωρητέον.
Ληφθέντος γὰρ τοῦ τῶν ὁρῶν πλάτους τῶν ἐπὶ τὰς ἰσημερινὰς
ἀνατολὰς ἐκτεινομένων τρισχιλίων ςαδίων, ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ
τῆς θαλάττης τῆς μέχρι Στηλῶν, μᾶλλον ἄν τις συγχωρήσειεν
ὡς ἐπὶ μιᾶς γραμμῆς ἐξετάζεσθαι τὰς παραλλήλως ἐκείνῃ ἐν
τῷ αὐτῷ πλάτει ἀγομένας, ἢ τὰς συμπιπτούσας· καὶ τῶν συμ-
πιπτουσῶν τὰς ἐν αὐτῷ ἐκείνῳ τῷ πλάτει τὴν σύμπτωσιν ἐχού-
σας, ἢ τὰς ἐκτός· ὡσαύτως καὶ τὰς διιςαμένας μέχρι τοῦ μὴ
ἐκβαίνειν τοῦ πλάτους, ἢ τὰς ἐκβαινούσας· καὶ τὰς ἐν μείζονι
μήκει μᾶλλον, ἢ τὰς ἐν ἐλάττονι. Καὶ γὰρ ἡ ἀνισότης τῶν
μηκῶν συγκρύπτοιτ' ἂν μᾶλλον, καὶ ἡ ἀνομοιότης τῶν σχη-
μάτων· οἷον ἐν τῷ πλάτει τοῦ Ταύρου παντὸς καὶ τῆς μέχρι 90.

90. Στηλῶν θαλάττης, ὑποκειμένων τρισχιλίων ςαδίων, νοεῖταί τι παραλληλόγραμμον χωρίον, τὸ περιγράφον τό τε ὄρος ἅπαν καὶ τὴν λεχθεῖσαν θάλατταν. Ἐὰν οὖν διέλῃς εἰς πλείω παραλληλόγραμμα τὸ μῆκος, καὶ τὴν διάμετρον ὅλου τε τούτου λάβῃς καὶ τῶν μερῶν, ῥάδιον ἂν ἡ τοῦ ὅλου διάμετρος ἡ αὐτὴ λογισθείη παράλληλός τε καὶ ἴση τῇ κατὰ τὸ μῆκος πλευρᾷ, ἤπερ ἡ ἐν τοῖς μέρεσι· καὶ ὅσῳ γ' ἂν ἔλαττον ᾖ τὸ παραλληλόγραμμον τὸ ληφθὲν ἐν μέρει, τοσῷδε μᾶλλον τοῦτ' ἂν συμβαίνοι. Ἥτε γὰρ λοξότης τῆς διαμέτρου ἧττον ἀπελέγχεται, καὶ ἡ ἀνισότης τοῦ μήκους ἐν τοῖς μεγάλοις· ὥςτ' οὐδ' ἂν ὀκνήσειας ἐπ' αὐτῶν τὴν διάμετρον εἰπεῖν μῆκος τοῦ σχήματος. Ἐὰν οὖν τὴν διάμετρον λοξώσῃς μᾶλλον, ὥστε ἐκπεσεῖν ἔξω τῶν πλευρῶν ἑκατέρας, ἢ τῆς γε ἑτέρας, οὐκ ἂν ὁμοίως ἔτι ταῦτα συμβαίνοι· τοιοῦτον δή τι λέγω τὸ μέτρον τῶν ἐν πλάτει λεγομένων. Ὁ δ' ἀπὸ τῶν Κασπίων πυλῶν, τὴν μὲν δι' αὐτῶν τῶν ὀρῶν λαμβάνων, ὡς ἂν ἐπὶ ταὐτοῦ παραλλήλου μέχρι Στηλῶν ἀγομένην, τὴν δ' ἀπονεύουσαν εἰς Θάψακον εὐθὺς ἔξω πολὺ τῶν ὀρῶν· καὶ πάλιν ἐκ Θαψάκου προσεκβάλλων ἄλλην μέχρις Αἰγύπτου τοσοῦτον ἐπιλαμβάνουσαν πλάτος, εἶτα τῷ μήκει τῷ ταύτης καταμετρῶν τὸ τοῦ χωρίου μῆκος, διαμέτρῳ τετραγώνου καταμετρεῖν ἂν δόξειε τὸ τοῦ τετραγώνου μῆκος. Ὅταν δὲ μηδὲ διάμετρος ᾖ, ἀλλὰ κεκλασμένη ἡ γραμμὴ, πολὺ μᾶλλον ἂν δόξειε πλημμελεῖν. Κεκλασμένη γάρ ἐςιν ἡ ἀπὸ Κασπίων πυλῶν διὰ Θαψάκου πρὸς τὸν Νεῖλον ἀγομένη. Πρὸς μὲν Ἐρατοσθένη ταῦτα.

Πρὸς δὲ τὸν Ἵππαρχον κἀκεῖνο, ὅτι ἐχρῆν, ὡς κατηγορίαν πεποίηται τῶν ὑπ' ἐκείνου λεχθέντων, οὕτω καὶ ἐπανόρθωσίν τινα ποιήσασθαι τῶν ἡμαρτημένων· ὅπερ ἡμεῖς ποιοῦμεν. Ἐκεῖνος δὲ, εἰ καί που τούτου πεφρόντικε, κελεύει ἡμᾶς τοῖς ἀρχαίοις πίναξι προσέχειν, δεομένοις παμπόλλῳ τινὶ μείζονος ἐπανορ-

θώσεως, ἡ ὁ Ἐρατοσθένους πίναξ προσδεῖται. Καὶ τὸ ἐπιφε- 90.
ρόμενον δ' ἐπιχείρημα τῆς αὐτῆς ἔχεται μοχθηρίας. Λαμβάνει
γὰρ ἐν λήμματι τὸ ἐκ τῶν μὴ διδομένων κατασκευασθὲν, ὡς
ἠλέγξαμεν ἡμεῖς, ὅτι Θαψάκου Βαβυλὼν ἀνατολικωτέρα ἐςὶν
οὐ πλείοσιν ἢ χιλίοις ςαδίοις· ὥς', εἰ καὶ πάνυ συναγεται τὸ
πλείοσιν ἢ δισχιλίοις καὶ τετρακοσίοις ςαδίοις ἀνατολικωτέραν
αὐτὴν εἶναι ἐκ τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ Ἐρατοσθένους, ὅτι ἐπὶ τὴν
τοῦ Τίγριδος διάβασιν, ᾗ Ἀλέξανδρος διέβη, ἀπὸ Θαψάκου ἐςὶ
σύντομος ςαδίων δισχιλίων τετρακοσίων, ὁ δὲ Τίγρις καὶ ὁ Εὐ- 91.
φράτης ἐγκυκλωσάμενοι τὴν Μεσοποταμίαν, τέως μὲν ἐπ' ἀνατο-
λὰς φέρονται, εἶτ' ἐπιςρέφουσι πρὸς νότον, καὶ πλησιάζουσι τότε
ἀλλήλοις τε ἅμα καὶ Βαβυλῶνι· οὐδὲν ἄτοπον συμβαίνει τῷ λόγῳ.

Πλημμελεῖ δὲ καὶ ἐν τῷ ἑξῆς ἐπιχειρήματι, ἐν ᾧ συναγεν
βούλεται, ὅτι τὴν ἀπὸ Θαψάκου ἐπὶ Κασπίους πύλας ὁδὸν,
ἣν μυρίων ςαδίων Ἐρατοσθένης εἴρηκεν, οὐκ ἐπ' εὐθείας ἀναμε-
μετρημένην, ὡς ἐπ' εὐθείας παραδίδωσι, τῆς εὐθείας πολὺ
ἐλάττονος οὔσης. Ἡ δ' ἔφοδός ἐςιν αὐτῷ τοιαύτη. Φησὶν εἶναι
κατ' Ἐρατοσθένη τὸν αὐτὸν μεσημβρινὸν, τόν τε διὰ τοῦ Κα-
νωβικοῦ ςόματος, καὶ τὸν διὰ Κυανέων· διέχειν δὲ τοῦτον
τοῦ διὰ Θαψάκου ἑξακισχιλίους τριακοσίους ςαδίους· τὰς δὲ
Κυανέας τοῦ Κασπίου ὅρους ἑξακισχιλίους ἑξακοσίους, ὃ κεῖται
κατὰ τὴν ὑπέρθεσιν τὴν ἐπὶ τὸ Κάσπιον πέλαγος ἐκ Κολχίδος·
ὥςε παρὰ τριακοσίους ςαδίους, τὸ ἴσον εἶναι διάςημα ἀπὸ
τοῦ διὰ Κυανέων μεσημβρινοῦ ἐπί τε Θάψακον καὶ ἐπὶ τὸ
Κάσπιον· τρόπον δέ τινα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ κεῖσθαι,
τήν τε Θάψακον καὶ τὸ Κάσπιον· τούτῳ δ' ἀκολουθεῖν τὸ
ἀφεςάναι ἴσον τὰς Κασπίους πύλας, Θαψάκου δὲ καὶ τοῦ
Κασπίου, πολὺ ἐλάττους ἀφεςάναι τῶν μυρίων, ὅσους φησὶν
ἀφεςάναι Ἐρατοσθένης τῆς Θαψάκου. Ἄρα πολὺ ἐλάττους ἢ
μυρίους ἀφεςάναι τοὺς ἐπ' εὐθείας· κυκλοπορίαν ἄρα εἶναι

91. τοὺς μυρίους, οὓς λογίζεται ἐκεῖνος ἐπ' εὐθείας ἀπὸ Κασπίων πυλῶν εἰς Θάψακον. Ἐροῦμεν δὲ πρὸς αὐτὸν, ὅτι, τοῦ Ἐρατοσθένους ἐν πλάτει λαμβάνοντος τὰς εὐθείας, ὅπερ οἰκεῖόν ἐστι γεωγραφίας, ἐν πλάτει δὲ καὶ τὰς μεσημβρινὰς, καὶ τὰς ἐπὶ ἰσημερινὴν ἀνατολὴν, ἐκεῖνος γεωμετρικῶς αὐτὸν εὐθύνει, καὶ ὡς ἂν δι' ὀργάνων λάβοι τις· τούτων ἕκαστον· οὐδὲ αὐτὸς δι' ὀργάνων, ἀλλὰ μᾶλλον στοχασμῷ λαμβάνων καὶ τὸ πρὸς ὀρθὰς καὶ τὸ παραλλήλους. Ἓν μὲν δὴ τοῦτο ἁμάρτημα· ἕτερον δὲ τὸ, μηδὲ τὰ κείμενα παρ' ἐκείνῳ διαστήματα τίθεσθαι ὑπ' αὐτοῦ, μηδὲ πρὸς ἐκεῖνα τὸν ἔλεγχον προσάγεσθαι, ἀλλὰ πρὸς τὰ ὑπ' αὐτοῦ πλαττόμενα. Διόπερ, πρῶτον μὲν ἐκείνου τὸ ἀπὸ τοῦ στόματος ἐπὶ Φάσιν εἰπόντος σταδίων ὀκτακισχιλίων, καὶ προσθέντος τοὺς εἰς Διοσκουριάδα ἐντεῦθεν ἑξακοσίους, τὴν δ' ἀπὸ Διοσκουριάδος εἰς τὸ Κάσπιον ὑπέρθεσιν ἡμερῶν πέντε, ἥτις κατ' αὐτὸν Ἵππαρχον εἰκάζεται λέγεσθαι ὅσον
92. χιλίων σταδίων, ὥστε τὴν σύμπασαν κατ' Ἐρατοσθένη κεφαλαιοῦσθαι ἐννακισχιλίων ἑξακοσίων· αὐτὸς οὖν τέτμηκε καὶ φησίν· ἐκ μὲν Κυανέων εἰς Φᾶσιν πεντακισχιλίους ἑξακοσίους, εἰς δὲ Κάσπιον ἐνθένδε ἄλλους χιλίους. Ὡς' οὐ κατ' Ἐρατοσθένη συμβαίνοι ἂν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πως μεσημβρινοῦ τό τε Κάσπιον εἶναι καὶ τὴν Θάψακον, ἀλλ' κατ' αὐτόν. Φέρε δ' οὖν, κατ' Ἐρατοσθένη· Πῶς οὖν τούτῳ ἕπεται τὸ τὴν ἀπὸ τοῦ Κασπίου ἐπὶ Κασπίους πύλας ἴσην εἶναι τῇ ἀπὸ Θαψάκου ἐπὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον;

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ὑπομνήματι ἀναλαβὼν πάλιν τὴν αὐτὴν ζήτησιν τὴν περὶ τῶν ὁρῶν τῶν κατὰ τὸν Ταῦρον, περὶ ὧν ἱκανῶς εἰρήκαμεν, μεταβαίνει πρὸς τὰ βόρεια μέρη τῆς οἰκουμένης· εἶτ' ἐκτίθεται τὰ ῥηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἐρατοσθένους περὶ τῶν μετὰ τὸν Πόντον τόπων· ὅτι φησὶ τρεῖς ἄκρας ἀπὸ τῶν ἄρκτων καθήκειν. Μίαν μὲν, ἐφ' ἧς ἡ Πελοπόννησος, δευτέραν

δὲ τὴν Ἰταλικὴν, τρίτην δὲ τὴν Λιγυστικὴν· ὑφ' ὧν κόλπους 92.
ἀπολαμβάνεσθαι τόν τε Ἀδριατικὸν καὶ τὸν Τυρρηνικόν. Ταῦτα δὲ ἐκθέμενος καθόλου, πειρᾶται τὰ καθ' ἕκαστα περὶ αὐτῶν λεγόμενα ἐλέγχειν γεωμετρικῶς μᾶλλον ἢ γεωγραφικῶς. Ἔστι δὲ τοσοῦτο τῶν ἁμαρτανομένων ἐν αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Ἐρατοσθένους τὸ πλῆθος, καὶ ἔτι Τιμοσθένους τοῦ τοὺς λιμένας συγγράψαντος (ὃν ἐπαινεῖ μὲν ἐκεῖνος μάλιστα τῶν ἄλλων, διαφωνῶν δ' ἐλέγχεται πρὸς αὐτὸν πλεῖστα), ὥστ' οὐκ ἄξιον ἡγοῦμαι διαιτᾶν, οὔτ' ἐκείνους ἐπὶ τοσοῦτον διαμαρτάνοντας τῶν ὄντων, οὔτε τὸν Ἵππαρχον. Καὶ γὰρ οὗτος τὰ μὲν παραλείπει τῶν ἡμαρτημένων, τὰ δ' οὐκ ἐπανορθοῖ, ἀλλ' ἐλέγχει μόνον ὅτι ψευδῶς ἢ μαχομένως εἴρηται. Αἰτιάσαιτο μὲν γὰρ ἂν ἴσως καὶ τοῦτό τις, ὅτι φησὶν ἄκρας τρεῖς τῆς Εὐρώπης· μίαν μὲν τιθεὶς, τὴν ἐφ' ἧς ἡ Πελοπόννησος· ἔχει γάρ τι πολυσχιδές. Καὶ γὰρ τὸ Σούνιον ἀκρωτηριάζει ὁμοίως τῇ Λακωνικῇ, οὐ πολὺ ἧττον μεσημβρινώτερον ὂν τῶν Μαλεῶν, καὶ κόλπον ἀπολαμβάνον ἀξιόλογον· καὶ ἡ Θρᾳκία Χερρόνησος ἀπολαμβάνει πρὸς τὸ Σούνιον τόν τε Μέλανα κόλπον καὶ τοὺς ἐφεξῆς τοὺς Μακεδονικούς. Εἰ δ' οὖν παρείημεν τοῦτο, καὶ τῶν διαστημάτων τὰ πλεῖστα, φανερῶς ψευδογραφούμενα, ἐλέγχει τὴν ἀπειρίαν τῶν τόπων ὑπερβαλλουσαν, καὶ οὐ δεομένην γεωμετρικῶν ἐλέγχων· ἀλλὰ φανερῶν, καὶ αὐτόθεν ἐκμαρτυρεῖσθαι δυναμένων. Οἷον, ὅτι ἐξ Ἐπιδάμνου πρὸς τὸν Θερμαῖον κόλπον ἡ ὑπέρβασίς ἐστι 93.
πλειόνων ἢ δισχιλίων σταδίων· ὁ δ' ἐννακοσίων φησίν· ἐκ δὲ Ἀλεξανδρείας εἰς Καρχηδόνα ὑπὲρ μυρίους καὶ τρισχιλίους, οὐ πλείους ὄντας τῶν ἐννακισχιλίων· εἴπερ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐστι μεσημβρινοῦ, κατὰ τοῦτον, τῇ μὲν Ἀλεξανδρείᾳ Καρία καὶ Ῥόδος, τῇ δὲ Καρχηδόνι ὁ Πορθμός. Πάντες γὰρ ὁμολογοῦσι μὴ πλειόνων εἶναι τὸν ἐκ Καρίας ἐπὶ Πορθμὸν πλοῦν σταδίων πεντακισχιλίων. Ὁ τε μεσημβρινὸς, ἐν μεγάλῳ μέν τινι διαστήματι λαμβανόμενος,

93. δοθείη ἂν ὁ αὐτὸς εἶναι τῷ τοσοῦτον δυσμικωτέρῳ πρὸς τὸν ἑωθινώτερον, ὅσον ἡ Καρχηδὼν ἐστι τοῦ Πορθμοῦ πρὸς δύσει μᾶλλον· ἐν δὲ τρισχιλίοις σταδίοις ἔχει καταφανῆ τὸν ἔλεγχον. Ὁ δὲ καὶ τὴν Ῥώμην τιθεὶς ἐπὶ ταὐτοῦ μεσημβρινοῦ, τὴν τοσοῦτον καὶ Καρχηδόνος δυσμικωτέραν, ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείπει τῆς τῶν τόπων ἀπειρίας, καὶ τούτων καὶ τῶν ἐφεξῆς πρὸς δύσιν μέχρι Στηλῶν.

Ἱππάρχῳ μὲν οὖν μὴ γεωγραφοῦντι, ἀλλ' ἐξετάζοντι τὰ λεχθέντα ἐν τῇ γεωγραφίᾳ τοῦ Ἐρατοσθένους, οἰκεῖον ἦν ἐπὶ πλέον τὰ καθ' ἕκαστα εὐθύνειν. Ἡμεῖς δ', ἐν οἷς μὲν κατορθοῖ, τὸ πλέον δ' ἔτι ὅπου καὶ πλημμελεῖ, τὸν καθ' ἕκαστα οἰκεῖον λόγον ᾠήθημεν δεῖν προσάγειν, τὰ μὲν ἐπανορθοῦντες, ὑπὲρ ὧν δ' ἀπολυόμενοι τὰς ἐπιφερομένας αἰτίας ὑπὸ τοῦ Ἱππάρχου· καὶ αὐτὸν τὸν Ἵππαρχον συνεξετάζομεν, ὅπου τι φιλαιτίως εἴρηκεν. Ἐν δὲ τούτοις ὁρῶντες ἤδη τὸν μὲν τελέως παραπαίοντα, τὸν δὲ δικαίως ἐπικαλοῦντα, ἀρκεῖν ὑπολαμβάνομεν, ἂν ἐν αὐτῇ τῇ γεωγραφίᾳ τὰ ὄντα λέγοντες ἐπανορθῶμεν αὐτόν. Ἐφ' ὧν γὰρ συνεχῆ καὶ ἐπιπολάζοντά ἐστι τὰ ἁμαρτανόμενα, κρεῖττον μηδὲ μεμνῆσθαι· πλὴν εἰ σπάνιόν τι καὶ καθόλου. Ὅπερ πειρασόμεθα ποιεῖν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα. Καὶ νῦν δ' εἰρήσθω, ὅτι καὶ Τιμοσθένης καὶ Ἐρατοσθένης, καὶ οἱ ἔτι τούτων πρότεροι τελέως ἠγνόουν τά τε Ἰβηρικὰ καὶ τὰ Κελτικά· μυρίῳ δὲ μᾶλλον τὰ Γερμανικὰ καὶ τὰ Βρετανικά, ὡς δ' αὔτως τὰ τῶν Γετῶν καὶ Βασαρνῶν. Ἐπὶ πολὺ δ' ἀγνοίας ἐτύγχανον ἀφιγμένοι καὶ τῶν κατ' Ἰταλίαν, καὶ τὸν Ἀδρίαν, καὶ τὸν Πόντον, καὶ τῶν ἐφεξῆς μερῶν τῶν προσαρκτίων· εἰ καὶ τὰ τοιαῦτα ἴσως φιλαίτια. Τοῦ γὰρ Ἐρατοσθένους ἐπὶ τῶν πόρρω διεσηκότων τὰ παραδεδομένα φάσκοντος ἐρεῖν διαστήματα, μὴ διισχυριζομένου δὲ, καὶ λέγοντος ὡς παρέλαβε, προστιθέντος δ' ἔστιν ὅπου τὰ ἐπ' εὐθείας μᾶλλον καὶ ἧττον, οὐ δεῖ προσάγειν τὸν ἀκριβῆ

ἔλεγχον τοῖς μὴ ὁμολογουμένοις πρὸς ἄλληλα διαστήμασιν· ὅπερ 94.
ποιεῖν πειρᾶται ὁ Ἵππαρχος, ἔν τε τοῖς πρότερον λεχθεῖσι, καὶ ἐν οἷς τὰ περὶ τὴν Ὑρκανίαν μέχρι Βακτρίων καὶ τῶν ἐπέκεινα ἐθνῶν ἐκτίθεται διαστήματα, καὶ ἔτι τὰ ἀπὸ Κολχίδος ἐπὶ τὴν Ὑρκανίαν θάλατταν. Οὐ γὰρ ὁμοίως ἐπί τε τούτων ἐξεταστέον αὐτόν, καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν ἠπειρῶτιν πάλιν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς οὕτω γνωρίμους τόπους· ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ τούτων γεωμετρικῶς, ὅπερ ἔφην, ἀλλὰ γεωγραφικῶς μᾶλλον. Αἰτιασάμενος δ' οὖν τινα τῶν Αἰθιοπικῶν ἐπὶ τέλει τοῦ δευτέρου ὑπομνήματος τῶν πρὸς τὴν Ἐρατοσθένους γεωγραφίαν πεποιημένων, ἐν τῷ τρίτῳ φησί, τὴν μὲν πλείω θεωρίαν ἔσεσθαι μαθηματικὴν, ἐπὶ ποσὸν δὲ καὶ γεωγραφικήν· οὐδ' ἐπὶ ποσὸν μέντοι δοκεῖ μοι ποιήσασθαι γεωγραφικὴν, ἀλλὰ πᾶσαν μαθηματικὴν, διδόντος καὶ τοῦ Ἐρατοσθένους τὴν τοιαύτην πρόφασιν. Πολλαχοῦ γὰρ ἐκπίπτει πρὸς τὸ ἐπιστημονικώτερον τῆς προκειμένης ἱστορίας· ἐκπεσὼν δὲ, οὐκ ἀκριβεῖς, ἀλλ' ὁλοσχερεῖς ποιεῖται τὰς ἀποφάσεις, τρόπον τινὰ ἐν μὲν τοῖς γεωγραφικοῖς μαθηματικὸς, ἐν δὲ τοῖς μαθηματικοῖς γεωγραφικὸς ὤν. Ὥστε πρὸς ἄμφω δίδωσιν ἀφορμὰς τοῖς ἀντιλέγουσιν· ἐν δὲ τούτῳ τῷ ὑπομνήματι καὶ δικαίας καὶ οὗτος, καὶ ὁ Τιμοσθένης· ὥς' οὐδ' ἡμῖν καταλείπεται συνεπισκοπεῖν, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἱππάρχου λεχθεῖσιν.

ΚΕΦ. Β.

Ἴδωμεν δὲ καὶ Ποσειδώνιον, ἃ φησὶν ἐν τοῖς Περὶ ὠκεανοῦ· δοκεῖ γὰρ ἐν αὐτοῖς τὰ πολλὰ γεωγραφεῖν, τὰ μὲν οἰκείως, τὰ δὲ μαθηματικώτερον. Οὐκ ἄτοπον οὖν ἔνια καὶ τῶν ὑπὸ τούτου λεγομένων διαιτῆσαι· τὰ μὲν νῦν, τὰ δ' ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα, ὡς ἂν ὑποπίπτῃ μέτρου τινὸς ἐχόμενα· Ἔστιν οὖν τι τῶν πρὸς γεωγραφίαν οἰκείων, τὸ τὴν γῆν ὅλην ὑποθέσθαι σφαιροειδῆ,

94. καθάπερ καὶ τὸν κόσμον, καὶ τὰ ἄλλα παραδέξασθαι τὰ ἀκόλουθα τῇ ὑποθέσει ταύτῃ· τούτων δ' ἐςὶ καὶ τὸ πενταζωνον αὐτὴν εἶναι.

Φησὶ δὴ ὁ Ποσειδώνιος τῆς εἰς πέντε ζώνας διαιρέσεως ἀρχηγὸν γενέσθαι Παρμενίδην· ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν σχεδόν τι διπλασίαν ἀποφαίνειν τὸ πλάτος την διακεκαυμένην τῆς μεταξὺ τῶν τροπικῶν, ὑπερπιπτούσης ἑκατέρων τῶν τροπικῶν εἰς τὸ ἐκτὸς καὶ πρὸς ταῖς εὐκράτοις· Ἀριςοτέλη δὲ αὐτὴν καλεῖν τὴν μεταξὺ τῶν τροπικῶν, τὰς δὲ μεταξὺ τῶν τροπικῶν καὶ τῶν ἀρκτικῶν, εὐκράτους. Ἀμφοτέροις δ' ἐπιτιμᾷ δικαίως. Διακεκαυμένην
95. γὰρ λέγεσθαι τὴν ἀοίκητον διὰ καῦμα· τῆς δὲ μεταξὺ τῶν τροπικῶν πλέον ἢ τὸ ἥμισυ τοῦ πλάτους οἰκήσιμόν ἐςιν, ἐκ τῶν ὑπὲρ Αἰγύπτου ςοχαζομένοις Αἰθιόπων· εἴπερ τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ παντὸς πλάτους ἐςὶν, ὃ διαιρεῖ ἐφ' ἑκάτερα ὁ ἰσημερινός· τούτου δὲ τὸ μὲν ἀπὸ τῆς Συήνης, ἥπερ ἐςὶν ὅριον τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ, εἰς Μερόην εἰσὶ πεντακισχίλιοι· τὸ δ' ἐνθένδε ἕως τοῦ τῆς κυναμωμοφόρου παραλλήλου, ὅσπερ ἐςὶν ἀρχὴ τῆς διακεκαυμένης, τρισχιλίων. Τοῦτο μὲν οὖν τὸ διάςημα πᾶν μετρητόν ἐςι· πλεῖται τε γὰρ καὶ ὁδεύεται· τὸ δ' ἑξῆς, μέχρι τοῦ ἰσημερινοῦ, λόγῳ δείκνυται, κατὰ τὴν ὑπ' Ἐρατοσθένους γενομένην ἀναμέτρησιν τῆς γῆς, ὅτι ἐςὶ ςαδίων ὀκτακισχιλίων ὀκτακοσίων. Ὃν δὴ λόγον ἔχει τὰ ὀκτακισχίλια, πρὸς τὰ ὀκτακισχίλια ὀκτακόσια, τοῦτον ἂν ἔχοι τὸ μεταξὺ τῶν τροπικῶν διάςημα πρὸς τὸ τῆς διακεκαυμένης πλάτος. Κἂν τῶν νεωτέρων δὲ ἀναμετρήσεων εἰσάγηται ἡ ἐλαχίςην ποιοῦσα τὴν γῆν, οἵαν ὁ Ποσειδώνιος ἐγκρίνει, περὶ ὀκτωκαίδεκα μυριάδας οὖσαν, περὶ ἥμισύ που ἀποφαίνει τὴν διακεκαυμένην τῆς μεταξὺ τῶν τροπικῶν, ἢ μικρῷ τοῦ ἡμίσους μείζονα· ἴσην δὲ καὶ τὴν αὐτὴν οὐδαμῶς. Τοῖς δὲ ἀρκτικοῖς, οὔτε παρὰ πᾶσιν οὖσιν, οὔτε τοῖς αὐτοῖς πανταχοῦ, τίς ἂν διορίζοι τὰς εὐκράτους, εἴπερ

εἰσὶν ἀμετάπτωτοι; Τὸ μὲν οὖν μὴ παρὰ πᾶσιν εἶναι τοὺς ἀρκτι- 95.
κοὺς, οὐδὲν ἂν εἴη πρὸς τὸν ἔλεγχον· εἰ γὰρ παρὰ τοῖς τὴν εὔκρατον οἰκοῦσιν, εἶναι παρὰ πᾶσι, πρὸς οὕσπερ καὶ λέγεται μόνους εὔκρατος. Τὸ δὲ μὴ πανταχοῦ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλὰ μεταπίπτειν, καλῶς εἴληπται.

Αὐτὸς δὲ, διαιρῶν εἰς τὰς ζώνας, πέντε μέν φησιν εἶναι χρησίμους πρὸς τὰ οὐράνια. Τούτων δὲ περισκίους δύο τὰς ὑπὸ τοῖς πόλοις μέχρι τῶν ἐχόντων τοὺς τροπικοὺς ἀρκτικούς· ἑτεροσκίους δὲ τὰς ἐφεξῆς ταύταις δύο, μέχρι τῶν ὑπὸ τοῖς τροπικοῖς οἰκούντων· ἀμφίσκιον δὲ τὴν μεταξὺ τῶν τροπικῶν. Πρὸς δὲ τὰ ἀνθρώπεια, ταύτας τε καὶ δύο ἄλλας ςενὰς τὰς ὑπὸ τοῖς τροπικοῖς, καθ' ἃς ἥμισύ πως μηνὸς κατὰ κορυφὴν ἐςιν ὁ ἥλιος, δύχα διαιρουμένας ὑπὸ τῶν τροπικῶν. Ἔχειν γάρ τι ἴδιον τὰς ζώνας ταύτας, αὐχμηράς τε ἰδίως καὶ ἀμμώδεις ὑπαρχούσας, καὶ ἀφόρους, πλὴν σιλφίου καὶ πυρωδῶν τινῶν καρπῶν συγκεκαυμένων· ὄρη γὰρ μὴ εἶναι πλησίον, ὥςε τὰ νέφη προσπίπτοντα ὄμβρους ποιεῖν, μηδὲ ποταμοῖς διαῤῥεῖσθαι. Διόπερ οὐλότριχας καὶ οὐλόκερως, καὶ προχείλους καὶ 96.
πλατύρινας γεννᾶσθαι· τὰ γὰρ ἄκρα αὐτῶν συςρέφεσθαι· καὶ τοὺς ἰχθυοφάγους δὲ κατὰ ταύτας τὰς ζώνας οἰκεῖν. Ὅτι δὲ ταῦτ' ἴδια τῶν ζωνῶν τούτων δηλοῦν φησι τὸ τοὺς νοτιωτέρους αὐτῶν ἔχειν τὸ περιέχον εὐκρατώτερον, καὶ τὴν γῆν καρπιμωτέραν καὶ εὐυδροτέραν.

ΚΕΦ. Γ.

Πολύβιος δὲ ποιεῖ ζώνας ἕξ· δύο μὲν τὰς τοῖς ἀρκτικοῖς ὑποπιπτούσας, δύο δὲ τὰς μεταξὺ τούτων τὲ καὶ τῶν τροπικῶν, καὶ δύο τὰς μεταξὺ τούτων καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ. Ἡ μὲν οὖν εἰς πέντε διαίρεσις δοκεῖ μοι καὶ φυσικῶς ἅμα καὶ γεωγραφικῶς

96. εἰρῆσθαι. Φυσικῶς μὲν, ὅτι καὶ πρὸς τὰ οὐράνια, καὶ πρὸς τὴν τοῦ περιέχοντος κράσιν. Πρὸς μὲν τὰ οὐράνια, ὅτι τοὺς περισκίους καὶ τοὺς ἀμφισκίους, οὕτως ἂν ἄριστα διοριζομένους, συνδιορίζεται, καὶ τὰ περὶ τὴν θέαν τῶν ἄστρων ὁλοσχερεῖ τινι μερισμῷ λαμβάνοντα τὴν ἐξάλλαξιν. Πρὸς δὲ τὴν τοῦ περιέχοντος κράσιν, ὅτι τῆς τούτου κράσεως πρὸς τὸν ἥλιον κρινομένης, διαφοραὶ τρεῖς εἰσιν αἱ γενικώταται, καὶ συντείνουσαι πρός τε τὰς τῶν ζώων καὶ φυτῶν συστάσεις, καὶ τῶν ἄλλων μεταλλάξεις τῶν ὑπὸ τῷ ἀέρι, καὶ ἐν αὐτῷ ἐκείνῳ, ὑπερβολὴ θάλπους, καὶ ἔλλειψις, καὶ μεσότης. Αὕτη δὲ τῷ εἰς τὰς ζώνας μερισμῷ λαμβάνει τὴν οἰκείαν διάκρισιν· αἵ τε γὰρ κατεψυγμέναι δύο τὴν ἔλλειψιν τοῦ θάλπους ὑπαγορεύουσιν, εἰς μίαν τοῦ περιέχοντος φύσιν συναγόμεναι· αἵ τε εὔκρατοι παραπλησίως εἰς μίαν τὴν μεσότητα ἄγονται· εἰς δὲ τὴν λοιπὴν ἡ λοιπὴ μία καὶ διακεκαυμένη. Ὅτι δὲ καὶ γεωγραφικός ἐστιν ὁ μερισμὸς, δῆλον· ζητεῖ γὰρ ἡ γεωγραφία τῆς ἑτέρας τῶν εὐκράτων ἀφορίσαι τὸ οἰκούμενον ὑφ' ἡμῶν τμῆμα. Πρὸς δύσει μὲν οὖν καὶ ἀνατολῇ θάλαττά ἐστιν ἡ περατοῦσα· πρὸς δὲ τὰ νότια καὶ τὰ βόρεια ὁ ἀήρ, ὁ μὲν μέσος, *ὁ* εὔκρατος ὢν καὶ φυτοῖς καὶ ζώοις, ὁ δὲ ἐφ' ἑκάτερα, δύσκρατος ὑπερβολῇ καὶ ἐλλείψει τοῦ θάλπους. Εἰς δὲ τὰς τρεῖς διαφορὰς ταύτας ἐδέησε τῆς εἰς πέντε ζώνας διαιρέσεως. Τῷ γὰρ ἰσημερινῷ τμηθεῖσα δίχα ἡ σφαῖρα τῆς γῆς εἴς τε τὸ βόρειον ἡμισφαίριον, ἐν ᾧ ἡμεῖς ἐσμὲν, καὶ τὸ νότιον, ὑπέγραψε τὰς τρεῖς διαφοράς. Τὰ μὲν γὰρ πρὸς τῷ ἰσημερινῷ καὶ τῇ διακεκαυμένῃ ζώνῃ διὰ καῦμα ἀοίκητά ἐστι· τὰ δὲ πρὸς τῷ πόλῳ διὰ ψύχος· τὰ δὲ μέσα τὰ εὔκρατα καὶ οἰκήσιμα. Ὁ δὲ τὰς ὑπὸ τοῖς τροπικοῖς προσιθεὶς, οὐκ ἀνάλογον ταῖς πέντε ταύτας προσίθησιν, οὐδ' ὁμοίᾳ κεχρημένας
97. διαφορᾷ· ἀλλ' ὡς ἂν εἰ καὶ ταῖς ἑθνικαῖς διαφοραῖς ἀπέφαινε

ζώνας, ἄλλην μὲν τὴν Αἰθιοπικὴν, ἄλλην δὲ τὴν Σκυθικὴν 97.
καὶ Κελτικὴν, τρίτην δὲ τὴν ἀνὰ μέσον.

Ὁ δὲ Πολύβιος τοῦτο μὲν οὐκ εὖ, τὸ ποιεῖν τινὰς ζώνας τοῖς ἀρκτικοῖς διοριζομένας, δύο μὲν τὰς ὑποπιπτούσας αὐτοῖς, δύο δὲ τὰς μεταξὺ τούτων καὶ τῶν τροπικῶν· εἴρηται γὰρ, ὅτι τοῖς μεταπίπτουσι σημείοις οὐχ ὁριστέον τὰ ἀμετάπτωτα. Οὐδὲ τοῖς τροπικοῖς δὲ τῆς διακεκαυμένης ὅροις χρηστέον· καὶ γὰρ καὶ τοῦτ' εἴρηται. Τὴν διακεκαυμένην μέντοι δίχα διαιρῶν, πρὸς οὐ φαύλην ἐπίνοιαν φαίνεται κεκινημένος, πρὸς ἣν καὶ ὅλην δίχα διαιροῦμεν εὐφυῶς τὴν γῆν, εἴς τε τὸ βόρειον ἡμισφαίριον καὶ τὸ νότιον τῷ ἰσημερινῷ· δῆλον γὰρ, ὅτι διαιρεῖται κατὰ ταύτην τὴν τομὴν καὶ ἡ διακεκαυμένη, καὶ ποιεῖ τινα ἐπιτηδειότητα, ὥστε καὶ τὸ ἡμισφαίριον ἑκάτερον ἐξ ὅλων συντετάχθαι τριῶν ζωνῶν ὁμοειδῶν ταῖς ἐν θατέρῳ. Ἡ μὲν οὖν τοιαύτη τομὴ δέχεται τὴν εἰς ἓξ ζώνας διαίρεσιν· ἡ δὲ ἑτέρα οὐ πάνυ. Εἰ οὖν τῷ διὰ τῶν πόλων δίχα τέμνοις τὴν γῆν, οὐκ ἂν εἰκότως ἑκάτερον τῶν ἡμισφαιρίων, τό τε ἑσπέριον, καὶ τὸ ἀνατολικὸν, τέμνοις εἰς ζώνας ἓξ, ἀλλὰ ἡ εἰς πέντε ἀρκοῦσα ἂν εἴη· τὸ γὰρ ὁμοιοπαθὲς τῶν τμημάτων ἀμφοτέρων τῆς διακεκαυμένης, ἃ ποιεῖ ὁ ἰσημερινὸς, καὶ τὸ συγκεῖσθαι, περιττὴν καὶ περίεργον ἀποφαίνει τὴν τομὴν, ὁμοειδῶν μὲν οὐσῶν καὶ τῶν εὐκράτων, καὶ τῶν κατεψυγμένων, ἀλλ' οὐ συγκειμένων. Οὕτως οὖν καὶ τὴν ὅλην τὴν ἐκ τῶν τοιούτων ἡμισφαιρίων ἐπινοουμένην ἀρκούντως ἂν εἰς πέντε διαιροίης. Εἰδ', ὥσπερ Ἐρατοσθένης φησὶν, ἡ ὑποπίπτουσα τῷ ἰσημερινῷ ἐστιν εὔκρατος, καθάπερ καὶ ὁ Πολύβιος ὁμοδοξεῖ (προσίθησι δ' οὗτος, καὶ διότι ὑψηλοτάτη ἐστί· διόπερ καὶ κατομβρεῖται, τῶν βορείων νεφῶν κατὰ τοὺς ἐτησίας ἐκεῖ τοῖς ἀναστήμασι προσπιπτόντων πλείστων), πολὺ κρεῖττον τρίτην τὴν εὔκρατον ταύτην ποιεῖν γενήν τινα, ἢ τὰς ὑπὸ τοῖς τροπικοῖς εἰσάγειν. Συνηγορεῖ δὲ

97. τούτοις καὶ τὰ τοιαῦτα, ὧν μέμνηται καὶ Ποσειδώνιος, τὸ καὶ τὰς μεταςάσεις ὀξυτέρας εἶναι τὰς εἰς τὰ πλάγια· ὡς δ' αὔτως, καὶ τὰς ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν τοῦ ἡλίου· ὀξύτεραι γὰρ αἱ κατὰ μεγίςου κύκλου τῶν ὁμοταχῶν κινήσεων.

Ἐνίςαται δ' ὁ Ποσειδώνιος τῷ Πολυβίῳ, διότι φησὶ τὴν ὑπὸ τῷ ἰσημερινῷ οἴκησιν ὑψηλοτάτην· οὐδὲν γὰρ εἶναι κατὰ τὴν σφαιρικὴν ἐπιφάνειαν ὕψος διὰ τὴν ὁμαλότητα, οὐδὲ δὴ ὀρεινὴν
98. εἶναι τὴν ὑπὸ τῷ ἰσημερινῷ, ἀλλὰ μᾶλλον πεδιάδα, ἰσόπεδόν πως τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς θαλάττης· τοὺς δὲ πληροῦντας τὸν Νεῖλον ὄμβρους ἐκ τῶν Αἰθιοπικῶν ὀρῶν συμβαίνειν. Ταῦτα δ' εἰπὼν ἐνταῦθα, ἐν ἄλλοις συγχωρεῖ, φήσας ὑπονοεῖν ὄρη εἶναι τὰ ὑπὸ τῷ ἰσημερινῷ, πρὸς ἃ ἑκατέρωθεν ἀπὸ τῶν εὐκράτων ἀμφοῖν προσπίπτοντα τὰ νέφη, ποιεῖν τοὺς ὄμβρους. Αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀνομολογία φανερά. Ἀλλὰ, καὶ δοθέντος τοῦ ὀρεινὴν εἶναι τὴν ὑπὸ τῷ ἰσημερινῷ, ἄλλη τίς ἀνακύπτειν ἂν δόξειεν· οἱ γὰρ αὐτοὶ σύρρουν φασὶν εἶναι τὸν ὠκεανόν. Πῶς οὖν ὄρη κατὰ μέσον ἱδρύουσιν αὐτὸν; πλὴν εἰ νήσους τινὰς βούλονται λέγειν. Ὅπως δέ ποτε τοῦτ' ἔχει, τῆς γεωγραφικῆς μερίδος ἔξω πίπτει· δοτέον δ' ἴσως τῷ προθεμένῳ τὴν Περὶ ὠκεανοῦ πραγματείαν ταῦτ' ἐξετάζειν.

Μνησθεὶς δὲ τῶν περιπλεῦσαι λεγομένων τὴν Λιβύην, Ἡρόδοτον μὲν οἴεσθαί φησιν ὑπὸ Δαρείου πεμφθέντας τινὰς τελέσαι τὸν περίπλουν· Ἡρακλείδην δὲ τὸν Ποντικὸν ἐν διαλόγῳ ποιεῖν ἀφιγμένον παρὰ Γέλωνι μάγον τινὰ περιπλεῦσαι φάσκοντα. Ἀμάρτυρα δὲ ταῦτ' εἶναι φήσας, Εὔδοξόν τινα Κυζικηνὸν, θεωρὸν καὶ σπονδοφόρον τοῦ τῶν Κορινθίων ἀγῶνος ἐλθεῖν εἰς Αἴγυπτον ἱςορεῖ κατὰ τὸν δεύτερον Εὐεργέτην· συςαθῆναι δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ, καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν, καὶ μάλιςα κατὰ τοὺς ἀνάπλους τοῦ Νείλου, θαυμαςικὸν ὄντα τῶν τοπικῶν ἰδιωμάτων ἅμα καὶ οὐκ ἀπαίδευτον. Τυχεῖν δή τινα Ἰνδὸν κομισθέντα

ὡς τὸν βασιλέα ὑπὸ τῶν φυλάκων τοῦ Ἀραβίου μυχοῦ, λε- 98.
γόντων εὑρεῖν αὐτὸν ἡμιθανῆ καταχθέντα μόνον ἐν νηΐ, τίς
δ' εἴη καὶ πόθεν, ἀγνοεῖν, μὴ συνιέντας τὴν διάλεκτον· τὸν δὲ
παραδοῦναι τοῖς διδάξουσιν ἑλληνίζειν. Ἐκμαθόντα δὲ διηγή-
σασθαι, διότι ἐκ τῆς Ἰνδικῆς πλέων περιπέσοι πλάνῃ, καὶ σω-
θείη δεῦρο, τοὺς σύμπλους ἀποβαλὼν λιμῷ· ἀποδεχθέντα δὲ
ὑποσχέσθαι τὸν εἰς Ἰνδοὺς πλοῦν ἡγήσεσθαι τοῖς ὑπὸ τοῦ
βασιλέως προχειρισθεῖσι· τούτων δὲ γενέσθαι τὸν Εὔδοξον.
Πλεύσαντα δὴ μετὰ δώρων, ἐπανελθεῖν ἀντιφορτισάμενον ἀρώ-
ματα καὶ λίθους πολυτελεῖς, ὧν τοὺς μὲν καταφέρουσιν οἱ
ποταμοὶ μετὰ τῶν ψήφων, τοὺς δ' ὀρυκτοὺς εὑρίσκουσι, πεπη-
γότας ἐξ ὑγροῦ, καθάπερ τὰ κρυσάλλινα παρ' ἡμῖν. Διαψευσθῆναι
δὲ τῶν ἐλπίδων· ἀφελέσθαι γὰρ αὐτὸν ἅπαντα τὸν φόρτον τὸν 99.
Εὐεργέτην· Τελευτήσαντος δ' ἐκείνου τὸν βίον, Κλεοπάτραν
τὴν γυναῖκα διαδέξασθαι τὴν ἀρχήν· πάλιν οὖν καὶ ὑπὸ ταύτης
πεμφθῆναι τὸν Εὔδοξον μετὰ μείζονος παρασκευῆς. Ἐπανιόντα
δ', ἀνέμοις παρενεχθῆναι ὑπὲρ τὴν Αἰθιοπίαν. Προσφερόμενον
δὲ τισι τόποις, ἐξοικειοῦσθαι τοὺς ἀνθρώπους μεταδόσει σι-
τίων τε καὶ οἴνου καὶ παλαθίδων, ὧν ἐκείνοις οὐ μετῆν· ἀντὶ
δὲ τούτων ὑδρείας τε τυγχάνειν καὶ καθοδηγίας, ἀπογράφεσθαί τε
τῶν ῥημάτων ἔνια. Εὑρόντα δ' ἀκρόπρωρον ξύλινον ἐκ ναυαγίου
ἵππον ἔχον ἐγγεγλυμμένον, πυθόμενον ὡς ἀπὸ τῆς ἑσπέρας
πλεόντων τινῶν εἴη τὸ ναυάγιον τοῦτο, κομίζειν αὐτὸ ἀναστρέ-
ψαντα πρὸς τὸν οἰκεῖον πλοῦν. Σωθέντα δ' εἰς Αἴγυπτον, οὐκ-
έτι τῆς Κλεοπάτρας ἡγουμένης, ἀλλὰ τοῦ παιδὸς, ἀφαιρεθῆναι
πάλιν πάντα· φωραθῆναι γὰρ νενοσφισμένον πολλά. Τὸ δ' ἀκρό-
πρωρον προφέροντα ἐς τὸ ἐμπόριον, δεικνύναι τοῖς ναυκλήροις,
γνῶναι δὲ Γαδειριτῶν ὄν. Τούτων γὰρ τοὺς μὲν εὐπόρους με-
γάλα στέλλειν πλοῖα· τοὺς δὲ πένητας μικρά, ἃ καλεῖν Ἵππους,
ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς πρώραις ἐπισήμων· τούτοις δὲ πλεῖν μέχρι τοῦ

99. Λίξου ποταμοῦ περὶ τὴν Μαυρουσίαν ἁλιευομένους· ἀλλὰ καὶ τῶν ναυκλήρων τινὰς γνωρίσαι τὸ ἀκρόπρωρον, ἑνὸς τῶν ἀπὸ τοῦ Λίξου ποταμοῦ πορρώτερον πλευσάντων, καὶ μὴ σωθέντων ὑπάρξαν. Ἐκ δὲ τούτων συμβαλόντα τὸν Εὔδοξον, ὡς δυνατὸς εἴη ὁ περίπλους ὁ Λιβυκὸς, πορευθέντα οἴκαδε, τὴν οὐσίαν ἐνθέμενον πᾶσαν ἐξορμῆσαι. Καὶ πρῶτον μὲν εἰς Δικαιαρχίαν, εἶτ' εἰς Μασσαλίαν ἐλθεῖν, καὶ τὴν ἑξῆς παραλίαν μέχρι Γαδείρων, παντάχοῦ δὲ διακωδωνίζοντα ταῦτα καὶ χρηματιζόμενον κατασκευάσασθαι πλοῖον μέγα, καὶ ἐφόλκια δύο λέμβοις λῃστρικοῖς ὅμοια, καὶ ἐμβιβάσασθαι μουσικὰ παιδισκάρια καὶ ἰατροὺς, καὶ ἄλλους τεχνίτας, ἔπειτα πλεῖν ἐπὶ τὴν Ἰνδικὴν μετέωρον ζεφύροις συνεχέσι. Καμνόντων δὲ τῷ πλῷ τῶν συνόντων, ἄκοντα ἐπουρίσαι πρὸς γῆν, διδοικότα τὰς πλημμυρίδας καὶ τὰς ἀμπώτεις. Καὶ δὴ καὶ συμβῆναι ὅπερ ἐδεδίει· καθίσαι γὰρ τὸ πλοῖον, ἡσυχῇ δὲ, ὥςε μηδ' ἀθροῦν διαλυθῆναι, ἀλλὰ φθῆναι τὰ φορτία σωθέντα εἰς γῆν, καὶ τῶν ξύλων τὰ πλεῖςα· ἐξ ὧν τρίτον λέμβον συμπηξάμενον, πεντηκοντόρῳ πάρισον, πλεῖν, ἕως ἀνθρώποις συνέμιξε τὰ αὐτὰ ῥήματα φθεγγομένοις, ἅπερ
100. πρότερον ἀπεγέγραπτο· ἅμα δὲ τοῦτό τε γνῶναι, ὅτι τε οἱ ἐνταῦθα ἄνθρωποι ὁμοεθνεῖς εἶεν τοῖς Αἰθίοψιν ἐκείνοις, καὶ ὅτι ὁμοροῖεν τῇ Βόγου βασιλείᾳ. Ἀφέντα δὴ τὸν ἐπὶ Ἰνδοὺς πλοῦν ἀναςρέφειν· ἐν δὲ τῷ παράπλῳ νῆσον εὔυδρον καὶ εὐδενδρον ἐρήμην ἰδόντα σημειώσασθαι· σωθέντα δὲ εἰς τὴν Μαυρουσίαν, διαθέμενον τοὺς λέμβους, πεζῇ κομισθῆναι πρὸς τὸν Βόγον, καὶ συμβουλεύειν αὐτῷ τὴν ναυςολίαν ἐπανελέσθαι ταύτην· ἰσχύσαι δ' εἰς τἀναντία τοὺς φίλους, ὑποτείνοντας φόβον, μὴ συμβῇ τὴν χώραν εὐεπιβούλευτον γενέσθαι, δειχθείσης παρόδου τοῖς ἔξωθεν ἐπιςρατεύειν ἐθέλουσιν. Ὡς δ' ἐπύθετο λόγῳ μὲν πεμπόμενον ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν ἀναδειχθεῖσαν ναυςολίαν, ἔργῳ δ' ἐκτεθησόμενον εἰς ἐρήμην τινὰ νῆσον, ἐκφυγεῖν εἰς

τὴν

τὴν Ῥωμαίων ἐπικράτειαν, κἀκεῖθεν εἰς τὴν Ἰβηρίαν διάραι, 100.
Πάλιν δὲ κατασκευασάμενον ςρογγύλον πλοῖον, καὶ μακρὸν πεντηκόντορον, ὥςε τῷ μὲν πελαγίζειν, τῷ δὲ πειρᾶσθαι τῆς γῆς, ἐνθέμενον γεωργικὰ ἐργαλεῖα καὶ σπέρματα καὶ οἰκοδόμους, ὁρμῆσαι πρὸς τὸν αὐτὸν περίπλουν· διανοούμενον εἰ βραδύνοιτο ὁ πλοῦς, ἐνδιαχειμάσαι τῇ προεσκεμμένῃ νήσῳ, καὶ σπείραντα καὶ ἀνελόμενον τοὺς καρπούς, τελέσαι τὸν ἐγνωσμένον ἐξ ἀρχῆς πλοῦν.

Ἐγὼ μὲν οὖν, φησί, μέχρι τῆς περὶ τὸν Εὔδοξον ἱςορίας ἥκω· τί δ' ὕςερον συνέβη, τοὺς ἐκ Γαδείρων καὶ τῆς Ἰβηρίας εἰκὸς εἰδέναι. Ἐκ πάντων δὴ τούτων φησὶ δείκνυσθαι, διότι ἡ οἰκουμένη κύκλῳ περιῤῥεῖται τῷ ὠκεανῷ·

Οὐ γάρ μιν δεσμὸς περιβάλλεται ἠπείροιο,
Ἀλλ' ἐς ἀπειρεσίην κέχυται, τό μιν οὔτι μιαίνει.

Θαυμαςὸς δὴ κατὰ πάντα ἐςὶν ὁ Ποσειδώνιος, τὸν μὲν τοῦ μάγου περίπλουν, ὃν Ἡρακλείδης εἶπεν, ἀμάρτυρον νομίσας, καὶ αὐτὸν τῶν ὑπὸ Δαρείου πεμφθέντων, ὃν Ἡρόδοτος ἱςορεῖ· τὸ δὲ Βεργαῖον διήγημα τοῦτο ἐν πίςεως μέρει τιθεὶς, εἴθ' ὑπ' αὐτοῦ πεπλασμένον, εἴτ' ἄλλων πλασάντων πιςευθέν. Τίς γὰρ ἡ πιθανότης πρῶτον μὲν τῆς κατὰ τὸν Ἰνδὸν περιπετείας; ὁ γὰρ Ἀράβιος κόλπος ποταμοῦ δίκην ςενός ἐςι καὶ μακρὸς ἐπὶ μυρίους που ςαδίους μέχρι τοῦ ςόματος, καὶ τούτου ςενοῦ παντάπασιν ὄντος. Οὐκ εἰκὸς δ' οὔτ' ἔξω που τὸν πλοῦν ἔχοντας εἰς τὸν κόλπον παρωσθῆναι τοὺς Ἰνδοὺς κατὰ πλάνην· τὰ γὰρ ςενὰ ἀπὸ τοῦ ςόματος δηλώσειν ἔμελλε τὴν πλάνην· οὔτ' εἰς τὸν κόλπον ἐπίτηδες καταχθεῖσιν, ἔτι πλάνης ἦν πρόφασις καὶ ἀνέμων ἀςάτων. Λιμῷ τε πῶς περιεῖδον ἅπαντας 101.
ἀπολλυμένους σφᾶς πλὴν ἑνός; περιγενόμενός τε πῶς ἱκανὸς ἦν μόνος, κατευθύνειν τὸ πλοῖον οὐ μικρὸν ὄν, τά γε τηλικαῦτα πελάγη διαίρειν δυνάμενον; Τίς δ' ἡ ὀξυμαθία τῆς δια-

101. λέκτου, ἀφ' ἧς ἱκανὸς ἦν πεῖσαι τὸν βασιλέα, ὡς δυνάμενος τοῦ πλοῦ καθηγήσασθαι; τίς δ' ἡ σπάνις τῷ Εὐεργέτῃ τῶν τοιούτων καθηγεμόνων, ἤδη γνωριζομένης ὑπὸ πολλῶν τῆς ταύτῃ θαλάττης; Ὁ δὲ δὴ σπονδοφόρος καὶ θεωρὸς τῶν Κυζικηνῶν πῶς ἀφεὶς τὴν πόλιν, εἰς Ἰνδοὺς ἔπλει; πῶς δὲ ἐπιστεύθη τηλικαύτην χρείαν; πῶς δ' ἐπανιὼν ἀφαιρεθεὶς πάντα παρὰ τὴν ἐλπίδα, καὶ ἀτιμωθεὶς, ἔτι μείζονα ἐπιστεύθη παρασκευὴν δώρων; Ἐπανιὼν δὲ, καὶ παρενεχθεὶς εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, τίνος χάριν ἢ τὰς διαλέκτους ἀπεγράφετο, ἢ τὸ ἀκρόπρωρον ἐπυνθάνετο τῆς ἁλιάδος πόθεν ἐκπέσοι; τὸ γὰρ μαθεῖν ὅτι ἀπὸ δύσεως ἦν πλεόντων ναυάγιον, οὐδενὸς ἔμελλεν ὑπάρξειν σημεῖον, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ἔμελλεν ἀπὸ δύσεως πλεῖν κατὰ τὴν ἐπάνοδον. Ἐλθὼν οὖν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, φωραθεὶς ὡς νενοσφισμένος πολλὰ, πῶς οὐκ ἐκολάσθη, ἀλλὰ καὶ περιῄει τοὺς ναυκλήρους διαπυνθανόμενος, δεικνὺς ἅμα τὸ ἀκρόπρωρον; Ὁ δὲ γνωρίσας, οὐχὶ θαυμαστός; ὁ δὲ πιστεύσας οὐχὶ θαυμασιώτερος, καὶ κατ' ἐλπίδα τοιαύτην ἐπανιὼν εἰς τὴν οἰκείαν, καὶ μετοικισμὸν ἐκεῖθεν ποιησάμενος εἰς τὰ ἔξω Στηλῶν; Ἀλλ' οὐδ' ἐξὸν ἦν ἄνευ προστάγματος ἐξ Ἀλεξανδρείας ἀνάγεσθαι· καὶ ταῦτα νενοσφισμένῳ βασιλικὰ χρήματα· οὐδέ γε λαθεῖν ἐκπλεύσαντα ἐνεδέχετο τοσαύτῃ φρουρᾷ κεκλεισμένου τοῦ λιμένος, καὶ τῶν ἄλλων ἐξόδων, ὅσην καὶ νῦν ἔτι διαμένουσαν ἔγνωμεν ἡμεῖς ἐπιδημοῦντες τῇ Ἀλεξανδρείᾳ πολὺν χρόνον. Καίτοι τὰ νῦν πολὺ ἀνεῖται, Ῥωμαίων ἐχόντων· αἱ βασιλικαὶ δὲ φρουραὶ πολὺ ἦσαν πικρότεραι. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἀπῆρεν εἰς τὰ Γάδειρα, καὶ ναυπηγησάμενος ἔπλει βασιλικῶς, διαλυθέντος αὐτῷ τοῦ πλοίου, πῶς μὲν ἐναυπηγήσατο τρίτον λέμβον ἐν τῇ ἐρήμῳ; πῶς δὲ πλέων πάλιν, καὶ εὑρὼν τοὺς ἑσπερίους Αἰθίοπας τοῖς ἑῴοις ὁμογλώττους, οὐκ ὠρέχθη διανῦσαι τὸν ἑξῆς πλοῦν, οὕτω χαῦνος ὢν πρὸς τὸ φιλέκδημον, μικρὸν ἔχειν

ἐλπίσας λοιπὸν τὸ ἄγνωςον, ἀλλ' ἀφεὶς ταῦτα, τῆς διὰ Βόγου 101.
ναυςολίας ἐπεθύμησε; πῶς δ' ἔγνω τὴν λάθρα κατ' αὐτοῦ συνιςα-
μένην ἐπιβουλήν; τί δὲ τοῦτ' ἦν τῷ Βόγῳ πλεονέκτημα, ὁ τοῦ 102.
ἀνθρώπου ἀφανισμὸς, ἐξὸν ἄλλως ἀποπέμψασθαι; γνοὺς δὲ
τὴν ἐπιβουλὴν, πῶς ἔφθη φυγὼν εἰς ἀσφαλεῖς τόπους; Ἕκαςον
γὰρ τῶν τοιούτων οὐκ ἀδύνατον μὲν, ἀλλὰ χαλεπὸν καὶ σπα-
νίως γινόμενον μετὰ τύχης τινός· τῷ δ' εὐτυχεῖν ἀεὶ συνέβαινεν
εἰς κινδύνους καθιςαμένῳ συνεχεῖς. Πῶς δ' οὐκ ἔδεισεν ἀπο-
δρὰς τὸν Βόγον, πλεῖν πάλιν παρὰ τὴν Λιβύην σὺν παρασκευῇ
δυναμένῃ συνοικίσαι νῆσον; Οὐ πολὺ οὖν ἀπολείπεται ταῦτα
τῶν Πυθέου καὶ Εὐημέρου καὶ Ἀντιφάνους ψευσμάτων. Ἀλλ'
ἐκείνοις μὲν συγγνώμη, τοῦτ' αὐτὸ ἐπιτηδεύουσιν, ὥσπερ τοῖς
θαυματοποιοῖς· τῷ δ' ἀποδεικτικῷ, καὶ φιλοσόφῳ, σχεδὸν δέ τι
καὶ περὶ πρωτείων ἀγωνιζομένῳ, τίς ἂν συγγνοίη! Ταῦτα μὲν
οὖν οὐκ εὖ.

Τὸ δὲ ἐξαίρεσθαι τὴν γῆν ποτὲ, καὶ ἰζήματα λαμβάνειν,
καὶ μεταβολὰς τὰς ἐκ τῶν σεισμῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιού-
των, ὅσα διηριθμησάμεθα καὶ ἡμεῖς, ὀρθῶς κεῖται παρ' αὐτῷ·
πρὸς ὃ, καὶ τὸ τοῦ Πλάτωνος εὖ παρατίθησιν, ὅτι ἐνδέχεται
καὶ μὴ πλάσμα εἶναι τὸ περὶ τῆς νήσου τῆς Ἀτλαντίδος, περὶ
ἧς ἐκεῖνος ἱςορῆσαι Σόλωνα φησὶ πεπυσμένον παρὰ τῶν Αἰ-
γυπτίων ἱερέων, ὡς ὑπάρχουσα ποτὲ ἀφανισθείη, τὸ μέγεθος
οὐκ ἐλάττων ἠπείρου. Καὶ τοῦτο βέλτιον οἴεται λέγειν, ἢ διότι
ὁ πλάσας αὐτὴν ἠφάνισεν, ὡς ὁ Ποιητὴς τὸ τῶν Ἀχαιῶν τεῖχος.
Εἰκάζει δὲ καὶ τὴν τῶν Κίμβρων καὶ τῶν συγγενῶν ἐξανάςασιν
ἐκ τῆς οἰκείας οὐ γενέσθαι κατὰ θαλάττης ἔφοδον ἀθρόαν
συμβᾶσαν. Ὑπονοεῖ δὲ τὸ τῆς οἰκουμένης μῆκος ἑπτά που μυ-
ριάδων ςαδίων ὑπάρχον, ἥμισυ εἶναι τοῦ ὅλου κύκλου καθ'
ὃν εἴληπται· ὥςε, φησὶν, ἀπὸ τῆς δύσεως Εὔρῳ πλέων ἐν το-
σαύταις μυριάσιν ἔλθοις ἂν εἰς Ἰνδούς.

102. Ἐπιχειρήσας δὲ αἰτιᾶσθαι τοὺς οὕτω τὰς ἠπείρους διορίσαντας, ἀλλὰ μὴ παραλλήλοις τισὶ τῷ ἰσημερινῷ, δι' ὧν ἔμελλον ἐξαλλάξεις δεύκνυσθαι ζώων τε καὶ φυτῶν καὶ ἀέρων, τῶν μὲν τῇ κατεψυγμένῃ συναπτόντων, τῶν δὲ τῇ διακεκαυμένῃ, ὥςε οἱονεὶ ζώνας εἶναι τὰς ἠπείρους· ἀνασκευάζει πάλιν, καὶ ἐν ἀλύσει διηνεκεῖ γίνεται, ἐπαινῶν πάλιν τὴν οὖσαν διαίρεσιν, θετικὴν ποιούμενος τὴν ζήτησιν, πρὸς οὐδὲν χρησίμως. Αἱ γὰρ τοιαῦται διατάξεις οὐκ ἐκ προνοίας γίνονται, καθάπερ οὐδ' αἱ κατὰ τὰ ἔθνη διαφοραί, οὐδ' αἱ διάλεκτοι, ἀλλὰ κατὰ περίπτωσιν
103. καὶ συντυχίαν. Καὶ τέχναι δὲ καὶ δυνάμεις καὶ ἐπιτηδεύσεις, ἀρξάντων τινῶν, κρατοῦσιν αἱ πλείους ἐν ὁποιῳοῦν κλίματι. Ἔςι δέ τι καὶ παρὰ τὰ κλίματα· ὥςε τὰ μὲν φύσει ἐςὶν ἐπιχώριά τισι, τὰ δ' ἔθεσι καὶ ἀσκήσει. Οὐ γὰρ φύσει Ἀθηναῖοι μὲν φιλολόγοι, Λακεδαιμόνιοι δ' οὔ, καὶ οἱ ἔτι ἐγγυτέρω Θηβαῖοι· ἀλλὰ μᾶλλον ἔθει. Οὕτως οὐδὲ Βαβυλώνιοι φύσει φιλόσοφοι καὶ Αἰγύπτιοι· ἀλλ' ἀσκήσει καὶ ἔθει. Καὶ ἵππων δὲ καὶ βοῶν ἀρετὰς, καὶ ἄλλων ζώων, οὐ τόποι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀσκήσεις ποιοῦσιν. Ὁ δὲ συγχεῖ ταῦτα. Ἐπαινῶν δὲ τὴν τοιαύτην διαίρεσιν τῶν ἠπείρων, οἷα νῦν ἐςὶ, παραδείγματι χρῆται, τῷ τοὺς Ἰνδοὺς τῶν Αἰθιόπων, διαφέρειν τῶν ἐν τῇ Λιβύῃ· εὐερνεςέρους γὰρ εἶναι καὶ ἧττον ἕψεσθαι τῇ ξηρασίᾳ τοῦ περιέχοντος. Διὸ καὶ Ὅμηρον, πάντας λέγοντα Αἰθίοπας, δίχα διελεῖν,

Οἱ μὲν δυσομένου Ὑπερίονος, οἱ δ' ἀνιόντος·

Κράτητα δὲ, εἰσάγοντα τὴν ἑτέραν οἰκουμένην, ἣν οὐκ εἶδεν Ὅμηρος, δουλεύειν ὑποθέσει. Καὶ ἔδει, φησὶ, μεταγράφειν οὕτως·

Οἱ μὲν ἀπερχομένου Ὑπερίονος,

οἷον ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ περικλίνοντος.

Πρῶτον μὲν οὖν οἱ πρὸς Αἰγύπτῳ Αἰθίοπες, καὶ αὐτοὶ δίχα διαιροῦνται· οἱ μὲν γὰρ ἐν τῇ Ἀσίᾳ εἰσὶν, οἱ δ' ἐν τῇ Λιβύῃ,

οὐδὲν διαφέροντες ἀλλήλων. Ἔπειθ' Ὅμηρος οὐ διὰ τοῦτο διαιρεῖ 103.
τοὺς Αἰθίοπας, ὅτι τοὺς Ἰνδοὺς ᾔδει τινὰς τοιούτους τοῖς σώμασιν (οὐ δὲ γὰρ ἀρχὴν εἰδέναι τοὺς Ἰνδοὺς εἰκὸς Ὅμηρον, ὅπου οὐδ' ὁ Εὐεργέτης, κατά γε τὸν Εὐδόξειον μῦθον, ᾔδει τὰ κατὰ τὴν Ἰνδικὴν, οὐδὲ τὸν πλοῦν τὸν ἐπ' αὐτὴν), ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ τὴν λεχθεῖσαν ὑφ' ἡμῶν πρότερον διαίρεσιν. Ἐκεῖ δὲ καὶ περὶ τῆς γραφῆς τῆς Κρατητείου διηπόρησαμεν, ὅτι οὐδὲν διαφέρει οὕτως ἢ ἐκείνως γράφειν. Ὁ δὲ τοῦτο μὲν διαφέρειν φησὶ· κρεῖττον δ' οὕτως εἶναι μεταθεῖναι, Οἱ μὲν ἀπερχομένου. Τί οὖν διαφέρει τοῦτο τοῦ, Οἱ μὲν δυσομένου; πᾶν γὰρ τὸ τμῆμα τὸ ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ ἐπὶ δύσιν, δύσις καλεῖται, καθάπερ καὶ τὸ τοῦ ὁρίζοντος ἡμικύκλιον· ὅπερ καὶ Ἄρατος ἐπισημαίνεται,

ἧχίπερ ἄκραι
Μίσγονται δύσείς τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλησιν.

Εἰ δ' ἐπὶ τῆς Κρατητείου γραφῆς βέλτιον οὕτω, φήσει τις καὶ ἐπὶ τῆς Ἀριςαρχείου δεῖν. Τοσαῦτα καὶ πρὸς Ποσειδώνιον.
Πολλὰ γὰρ καὶ ἐν τοῖς καθ' ἕκαςα τυγχάνει τῆς προσηκούσης 104.
διαίτης ὅσα γεωγραφικά· ὅσα δὲ φυσικώτερα, ἐπισκεπτέον ἐν ἄλλοις, ἢ οὐδὲ φροντιςέον. Πολὺ γάρ ἐςι τὸ αἰτιολογικὸν παρ' αὐτῷ, καὶ τὸ Ἀριςοτελίζον, ὅπερ ἐκκλίνουσιν οἱ ἡμέτεροι, διὰ τὴν ἐπίκρυψιν τῶν αἰτιῶν.

ΚΕΦ. Δ.

Πολύβιος δὲ, τὴν Εὐρώπην χωρογραφῶν, τοὺς μὲν ἀρχαίους ἐᾶν φησὶ, τοὺς δ' ἐκείνους ἐλέγχοντας ἐξετάζειν, Δικαίαρχόν τε, καὶ Ἐρατοσθένη τὸν τελευταῖον πραγματευσάμενον περὶ γεωγραφίας, καὶ Πυθέαν, ὑφ' οὗ παρακρουσθῆναι πολλούς· ὅλην μὲν τὴν Βρετανικὴν ἐμβαδὸν ἐπελθεῖν φάσκοντος,

104. τὴν δὲ περίμετρον πλειόνων ἢ τεττάρων μυριάδων ἀποδόντος τῆς νήσου. Προσιστορήσαντος δὲ καὶ τὰ περὶ τῆς Θούλης καὶ τῶν τόπων ἐκείνων, ἐν οἷς οὔτε γῆ, κατ' αὐτὸν, ὑπῆρχεν ἔτι, οὔτε θάλαττα, οὔτ' ἀὴρ, ἀλλὰ σύγκριμά τι ἐκ τούτων πλεύμονι θαλαττίῳ ἐοικὸς, ἐν ᾧ φησὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν αἰωρεῖσθαι, καὶ τὰ σύμπαντα, καὶ τοῦτον ὡς ἂν δεσμὸν εἶναι τῶν ὅλων, μήτε πορευτὸν, μήτε πλωτὸν ὑπάρχοντα. Τὸ μὲν οὖν τῷ πλεύμονι ἐοικὸς αὐτὸς ἑωρακέναι, τἆλλα δὲ λέγειν ἐξ ἀκοῆς. Ταῦτα μὲν τὰ τοῦ Πυθέου· καὶ διότι ἐπανελθὼν ἐνθένδε, πᾶσαν ἐπέλθοι τὴν παρωκεανῖτιν τῆς Εὐρώπης, ἀπὸ Γαδείρων ἕως Τανάϊδος.

Φησὶ δ' οὖν ὁ Πολύβιος ἄπιστον καὶ αὐτὸ τοῦτο, πῶς ἰδιώτῃ ἀνθρώπῳ καὶ πένητι τοσαῦτα διαστήματα πλωτὰ καὶ πορευτὰ γένοιτο; τὸν δ' Ἐρατοσθένη διαπορήσαντα, εἰ χρὴ πιστεύειν τούτοις, ὅμως περί τε τῆς Βρετανικῆς πεπιστευκέναι καὶ τῶν κατὰ Γάδειρα καὶ τὴν Ἰβηρίαν· πολὺ δέ φησι βέλτιον τῷ Μεσσηνίῳ πιστεύειν ἢ τούτῳ. Ὁ μέντοι γε εἰς μίαν χώραν τὴν Παγγαίαν λέγει πλεῦσαι· ὁ δὲ καὶ μέχρι τῶν τοῦ κόσμου περάτων κατωπτευκέναι τὴν προσάρκτιον τῆς Εὐρώπης πᾶσαν, ἣν οὐδ' ἂν τῷ Ἑρμῇ πιστεύσαι τις λέγοντι. Ἐρατοσθένη δὲ τὸν μὲν Εὐήμερον Βεργαῖον καλεῖν, Πυθέᾳ δὲ πιστεύειν· καὶ ταῦτα μηδὲ Δικαιάρχου πιστεύσαντος. Τὸ μὲν οὖν, Μηδὲ Δικαιάρχου πιστεύσαντος, γελοῖον· ὥσπερ ἐκείνῳ χρήσασθαι κανόνι προσῆκον, καθ' οὗ τοσούτους ἐλέγχους αὐτὸς προφέρεται. Ἐρατοσθένους δὲ εἴρηται ἡ περὶ τὰ ἑσπέρια καὶ τὰ ἀρκτικὰ τῆς Εὐρώπης ἄγνοια. Ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν καὶ Δικαιάρχῳ συγγνώμη, τοῖς μὴ κατιδοῦσι τοὺς τόπους ἐκείνους· Πολυβίῳ δὲ καὶ Ποσειδωνίῳ τίς ἂν συγγνοίη! Ἀλλὰ μὴν Πολύβιός γέ ἐστιν ὁ λαοδογματικὰς καλῶν ἀποφάσεις, ἃς ποιεῖται περὶ τῶν ἐν τούτοις τοῖς τόποις διαστημάτων, καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς, *ἀλλ'* οὐδ' ἐν οἷς

ἐκείνους ἔλέγχει καθαρεύων. Τοῦ γοῦν Δικαιάρχου μυρίους μὲν 105.
εἰπόντος τοὺς ἐπὶ Στήλας ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ϛαδίους, πλείους δὲ τούτων τοὺς ἐπὶ τὸν Ἀδρίαν μέχρι τοῦ μυχοῦ· τοῦ δ' ἐπὶ Στήλας τὸ μέχρι τοῦ Πορθμοῦ, τρισχιλίους ἀποδόντος, ὡς γίνεσθαι τὸ λοιπὸν ἑπτακισχιλίους τὸ ἀπὸ Πορθμοῦ μέχρι Στηλῶν. τοὺς μὲν τρισχιλίους ἐᾷν φησὶν, εἴτ' εὖ λαμβάνονται, εἴτε μή· τοὺς δ' ἑπτακισχιλίους οὐδετέρως, οὔτε τὴν παραλίαν ἐκμετροῦντι, οὔτε τὴν διὰ μέσου τοῦ πελάγους. Τὴν μὲν γὰρ παραλίαν ἐοικέναι μαλις' ἀμβλείᾳ γωνίᾳ βεβηκυίᾳ ἐπί τε τοῦ Πορθμοῦ καὶ τῶν Στηλῶν, κορυφὴν δ' ἐχούσῃ Ναρβῶνα· ὥϛε συνίϛασθαι τρίγωνον βάσιν ἔχον τὴν διὰ τοῦ πελάγους εὐθεῖαν, πλευρὰς δὲ τὰς τὴν γωνίαν ποιούσας τὴν λεχθεῖσαν· ὧν ἡ μὲν ἀπὸ τοῦ Πορθμοῦ μέχρι Ναρβῶνος, μυρίων ἐϛὶ καὶ πλειόνων ἢ διακοσίων ἐπὶ τοῖς χιλίοις· ἡ δὲ λοιπὴ μικρῷ *λοιπὸν* ἐλαττόνων ἢ ὀκτακισχιλίων. Καὶ τὸ πλεῖϛον μὲν διάϛημα ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Λιβύην ὁμολογεῖσθαι κατὰ τὸ Τυῤῥηνικὸν πέλαγος ϛαδίων οὐ πλειόνων ἢ τρισχιλίων· κατὰ τὸ Σαρδόνιον δὲ λαμβάνειν συναγωγήν. Ἀλλ' ἔϛω, φησὶ, καὶ ἐκεῖνο τρισχιλίων· προσειλήφθω δ' ἐπὶ τούτοις δισχιλίων ϛαδίων, τὸ τοῦ κόλπου βάθος τοῦ κατὰ Ναρβῶνα, ὡς ἂν κάθετος ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἐπὶ τὴν βάσιν τοῦ ἀμβλυγωνίου· δῆλον οὖν φησιν ἐκ τῆς πεδικῆς μετρήσεως, ὅτι ἡ σύμπασα παραλία ἡ ἀπὸ τοῦ Πορθμοῦ ἐπὶ Στήλας ἔγγιϛα ὑπερέχει τῆς διὰ τοῦ πελάγους εὐθείας, πεντακοσίοις ϛαδίοις. Προϛεθέντων δὲ τῶν ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου ἐπὶ τὸν Πορθμὸν τρισχιλίων, οἱ σύμπαντες ἔϛονται ϛάδιοι, αὐτοὶ οἱ ἐπ' εὐθείας, πλείους ἢ διπλάσιοι ὧν Δικαίαρχος εἶπε· πλείους δὲ τούτων τοὺς ἐπὶ τὸν μυχὸν τὸν Ἀδριατικὸν δεήσει φησὶ τιθέναι κατ' ἐκεῖνον.

Ἀλλ' ὦ φίλε Πολύβιε, φαίη τις ἄν, ὥσπερ τούτου τοῦ ψεύσματος ἐναργῆ παρίϛησι τὸν ἔλεγχον ἡ πεῖρα ἐξ αὐτῶν ὧν

105. εἴρηκας αὐτὸς, εἰς μὲν Λευκάδα ἐκ Πελοποννήσου ἑπτακοσίους, ἐντεῦθεν δὲ τοὺς ἴσους εἰς Κόρκυραν, καὶ πάλιν ἐντεῦθεν εἰς τὰ Κεραύνια τοὺς ἴσους, καὶ ἐν δεξιᾷ εἰς τὴν Ἰαπυγίαν, ἀπὸ δὲ τῶν Κεραυνίων τὴν Ἰλλυρικὴν παραλίαν ςαδίων ἑξακισχιλίων ἑκατὸν πεντήκοντα· οὕτως κἀκεῖνα ψεύσματά ἐςιν ἀμφότερα, καὶ ὁ Δικαίαρχος εἶπε, τὸ ἀπὸ Πορθμοῦ ἐπὶ Στήλας εἶναι ςαδίων ἑπτακισχιλίων, καὶ ὁ σὺ δοκεῖς ἀποδεῖξαι. Ὁμολογοῦσι γὰρ οἱ πλεῖςοι λέγοντες τὸ διὰ πελάγους μυρίων εἶναι καὶ δισχιλίων· συμφωνεῖ δὲ τοῦτο καὶ τῇ ἀποφάσει τῇ περὶ τοῦ
106. μήκους τῆς οἰκουμένης. Μάλιςα γὰρ εἶναί φασι μυριάδων ἑπτά· τούτου δὲ τὸ ἑσπέριον τμῆμα τὸ ἀπὸ τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου μέχρι τῶν ἄκρων τῆς Ἰβηρίας, ἅπερ δυσμικώτερά ἐςι, μικρὸν ἀπολείπειν τῶν τρισμυρίων. Συντιθέασι δ' οὕτως· ἀπὸ μὲν τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου μέχρι τῆς Ῥοδίας, πεντακισχιλίους· ἐνθένδ' ἐπὶ Σαλμώνιον τῆς Κρήτης, ὅπερ ἐςὶ τὸ ἑῷον ἄκρον, χιλίους· αὐτῆς δὲ τῆς Κρήτης μῆκος πλείους ἢ δισχιλίους ἐπὶ Κριοῦ μέτωπον· ἐντεῦθεν δ' ἐπὶ Πάχυνον τῆς Σικελίας τετρακισχιλίους καὶ πεντακοσίους, καὶ ἀπὸ Παχύνου ἐπὶ Πορθμὸν πλείους ἢ χιλίους· εἶτα τὸ δίαρμα τὸ ἐπὶ Στήλας ἀπὸ Πορθμοῦ μυρίους τρισχιλίους· ἀπὸ Στηλῶν δὲ ἐπὶ τὰ τελευταῖα τοῦ ἱεροῦ ἀκρωτηρίου τῆς Ἰβηρίας περὶ τρισχιλίους. Καὶ ἡ κάθετος δὲ οὐ καλῶς εἴληπται· εἴπερ ἡ μὲν Ναρβὼν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου ἵδρυται σχεδόν τι τῷ διὰ Μασσαλίας, αὕτη δὲ τῷ διὰ Βυζαντίου, καθάπερ καὶ Ἵππαρχος πείθεται· ἡ δὲ διὰ τοῦ πελάγους ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐςι τῷ διὰ τοῦ Πορθμοῦ καὶ τῆς Ῥοδίας· ἀπὸ δὲ τῆς Ῥοδίας εἰς Βυζάντιον, ὡς ἂν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ κειμένων ἀμφοῖν, περὶ πεντακισχιλίους, ὡς εἰρήκασι, ςαδίους· τοσοῦτοι γὰρ ἂν εἶεν καὶ οἱ τῆς εἰρημένης καθέτου. Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ μέγιςον δίαρμα τοῦ πελάγους τούτου τὸ ἀπὸ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Λιβύην πεντακισχιλίων που ςαδίων λέγουσιν ἀπὸ

τοῦ μυχοῦ τοῦ Γαλατικοῦ κόλπου, δοκεῖ μοι πεπλανημένως λέγε- 106.
σθαι τοῦτο, ἢ πολὺ τὴν Λιβύην κατὰ τοῦτο τὸ μέρος προσνεύειν ἐπὶ τὴν ἄρκτον, καὶ συνάπτειν τῷ διὰ τῶν Στηλῶν παραλλήλῳ. Καὶ τοῦτο οὐκ εὖ λέγεται, τὸ, πλησίον τῆς Σαρδόνος τὴν λεχθεῖσαν κάθετον τελευτᾷν· οὐ γὰρ παραπλήσιον, ἀλλὰ πολὺ δυσμικώτερον εἶναι τὸ διάρμα τοῦτο τῆς Σαρδόνος, ὅλον σχεδόν τι ἀπολαμβάνον ἐν τῷ μεταξὺ πρὸς τῷ Σαρδονίῳ τὸ Λιγυστικὸν πέλαγος. Καὶ τῆς παραλίας δὲ τὰ μήκη πεπλεόναται, πλὴν οὐκ ἐπὶ τοσοῦτόν γε.

Ἑξῆς δὲ τὰ τοῦ Ἐρατοσθένους ἐπανορθοῖ, τὰ μὲν εὖ, τὰ δὲ χεῖρον λέγων ἢ ἐκεῖνος. Ἐξ Ἰθάκης μὲν γὰρ εἰς Κόρκυραν τριακοσίους εἰπόντος, πλείους φησὶν εἶναι τῶν ἐννακοσίων· ἐξ Ἐπιδάμνου δὲ εἰς Θεσσαλονίκειαν ἐννακοσίους ἀποδόντος, πλείους τῶν δισχιλίων φησί· ταῦτα μὲν εὖ. Ἀπὸ δὲ Μασσαλίας ἐπὶ Στήλας λέγοντος ἑπτακισχιλίους, ἀπὸ δὲ Πυρήνης ἑξακισχιλίους, αὐτὸς λέγει χεῖρον πλείους ἢ ἐννακισχιλίους τοὺς ἀπὸ Μασσαλίας, ἀπὸ δὲ Πυρήνης μικρὸν ἐλάττους ἢ ὀκτακισχιλίους· ἐγγυτέρω γὰρ τῆς ἀληθείας ἐκεῖνος εἴρηκεν. Οἱ γὰρ νῦν ὁμολογοῦσιν, εἴ τις τὰς τῶν ὁδῶν ἀνωμαλίας ὑποτέμνοιτο, μὴ μείζω τῶν ἑξακισχιλίων σταδίων εἶναι τὸ μῆκος τὴν σύμπασαν Ἰβηρίαν ἀπὸ Πυρήνης ἕως τῆς ἑσπερίου πλευρᾶς. Ὁ δ' αὐτὸν 107.
τὸν Τάγον ποταμὸν, ὀκτακισχιλίων σταδίων τίθησι τὸ μῆκος ἀπὸ τῆς πηγῆς μέχρι τῶν ἐκβολῶν· οὐ δήπου τὸ σὺν τοῖς σκολιώμασιν (οὐ γὰρ γεωγραφικὸν τοῦτο), ἀλλ' ἐπ' εὐθείας λέγων· καίτοι γε ἀπὸ Πυρήνης αἱ τοῦ Τάγου πηγαὶ πλέον διέχουσιν ἢ χιλίους σταδίους. Πάλιν δὲ τοῦτο μὲν ὀρθῶς ἀποφαίνεται, ὅτι ἀγνοεῖ τὰ Ἰβηρικὰ ὁ Ἐρατοσθένης, καὶ διότι περὶ αὐτῆς ἔσθ' ὅπου τὰ μαχόμενα ἀποφαίνεται· ὅς γε, μέχρι Γαδείρων ὑπὸ Γαλατῶν περιοικεῖσθαι φήσας τὰ ἔξωθεν αὐτῆς, εἴγε τὰ πρὸς δύσιν τῆς Εὐρώπης μέχρι Γαδείρων ἔχουσιν ἐκεῖνοι·

107. τούτων ἐκλαθόμενος, κατὰ τὴν τῆς Ἰβηρίας περίοδον τῶν Γαλατῶν οὐδαμοῦ μέμνηται.

Καὶ τὸ μῆκος τῆς Εὐρώπης ὅτι ἔλαττόν ἐστι τοῦ συνάμφω τῆς τε Λιβύης καὶ τῆς Ἀσίας ἐκθεὶς, οὐκ ὀρθῶς τὴν σύγκρισιν ποιεῖται· τὸ μὲν γὰρ στόμα τὸ κατὰ Στήλας φησὶν, ὅτι κατὰ τὴν ἰσημερινὴν δύσιν ἐστὶν, ὁ δὲ Τάναϊς ῥεῖ ἀπὸ θερινῆς ἀνατολῆς· ἐλαττοῦται δὴ τοῦ συνάμφω μήκους, τοῦ μεταξὺ τῆς θερινῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς ἰσημερινῆς· τοῦτο γὰρ ἡ Ἀσία προσλαμβάνει πρὸς τὴν ἰσημερινὴν ἀνατολὴν τοῦ πρὸς τὰς ἄρκτους ἡμικυκλίου. Χωρὶς γὰρ τοῦ περισκελοῦς ἐν πράγμασιν εὐαποδότοις, καὶ ψεῦδός ἐστι τὸ ἀπὸ θερινῆς ἀνατολῆς τὸν Τάναϊν ῥεῖν· ἅπαντες γὰρ οἱ ἔμπειροι τῶν τόπων, ἀπὸ τῶν ἄρκτων ῥεῖν φασιν εἰς τὴν Μαιῶτιν, ὥστε τὰ στόματα τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὸ τῆς Μαιώτιδος, καὶ αὐτὸν τὸν ποταμὸν, ἐφ' ὅσον γνώριμός ἐστιν, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ κεῖσθαι.

Οὐκ ἄξιοι δὲ λόγου οἵτινες εἶπον, ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν Ἴστρον τόπων αὐτὸν τὰς ἀρχὰς ἔχειν, καὶ ἀπὸ τῆς ἑσπέρας· οὐκ ἐνθυμηθέντες, ὡς μεταξὺ ὁ Τύρας καὶ Βορυσθένης καὶ Ὑπανις, μεγάλοι ποταμοὶ, ῥέουσιν εἰς τὸν Πόντον· ὁ μὲν τῷ Ἴστρῳ παραλληλος, οἱ δὲ τῷ Ταναΐδι. Οὔτε δὲ τοῦ Τύρα τῶν πηγῶν κατωπτευμένων, οὐδὲ τοῦ Βορυσθένους, οὐδὲ τοῦ Ὑπάνιος, πολὺ ἂν εἴη ἀγνωστότερα τὰ ἐκείνων ἀρκτικώτερα· ὥστ' ὁ δι' ἐκείνων ἄγων ἐπὶ τὴν Μαιῶτιν τὸν Τάναϊν, εἶτ' ἐπιστρέφων ἐπ' αὐτὴν (αἱ γὰρ ἐκβολαὶ φανερῶς ἐν τοῖς προσαρκτίοις μέρεσι τῆς λίμνης δείκνυνται, καὶ τούτοις ἑωθινωτάτοις), πλαστὸς ἄν τις εἴη καὶ ἀπέραντος λόγος. Ὡς δ' αὔτως ἀπέραντος καὶ ὁ διὰ τοῦ Καυκάσου πρὸς ἄρκτον φήσας ῥεῖν, εἶτ' ἐπιστρέφειν εἰς τὴν Μαιῶτιν· εἴρηται γὰρ καὶ τοῦτο. Ἀπὸ μέντοι τῆς ἀνατολῆς οὐδεὶς εἴρηκε τὴν ῥύσιν· καὶ γὰρ εἰ ἔρρει οὕτως, οὐκ ἂν ὑπεναντίως τῷ Νείλῳ,

108. καὶ τρόπον τινὰ κατὰ διάμετρον, ῥεῖν αὐτὸν ἀπεφαίνοντο οἱ

χαριέστεροι, ὡς ἂν ἐπὶ ταὐτοῦ μεσημβρινοῦ, ἢ παρακειμένου 108.
τινὸς, τῆς ῥύσεως οὔσης ἑκατέρῳ ποταμῷ.

Ἡ τε τοῦ μήκους τῆς οἰκουμένης μέτρησις, κατὰ παραλλήλου τῷ ἰσημερινῷ ἐστιν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ ἐπὶ μῆκος οὕτως ἐκτέταται· ὥστε καὶ τῶν ἠπείρων ἑκάστης οὕτω δεῖ λαμβάνειν τὸ μῆκος μεταξὺ μεσημβρινῶν δυεῖν κείμενον. Τά τε μέτρα τῶν μήκων σταδιασμοί εἰσιν, οὓς θηρεύομεν, ἢ δι' αὐτῶν ἐκείνων ἰόντες, ἢ τῶν παραλλήλων ὁδῶν, ἢ πόρων. Ὁ δὲ, τοῦτον ἀφεὶς τὸν τρόπον, καινὸν εἰσάγει, τὸ μεταξὺ τῆς τε θερινῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς ἰσημερινῆς τμῆμά τι τοῦ ἀρκτικοῦ ἡμικυκλίου. Πρὸς δὲ τὰ ἀμετάπτωτα οὐδεὶς κανόσι καὶ μέτροις χρῆται τοῖς μεταπτωτοῖς, οὐδὲ τοῖς κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην σχέσιν λεγομένοις πρὸς τὰ καθ' αὐτὰ, καὶ διαφορὰν οὐκ ἔχοντα. Τὸ μὲν οὖν μῆκος ἀμετάπτωτον, καὶ καθ' αὐτὸ λέγεται· ἀνατολὴ δ' ἰσημερινὴ καὶ δύσις, ὡς δ' αὕτως χειμερινή τε καὶ θερινὴ, οὐ καθ' αὐτὴν, ἀλλὰ πρὸς ἡμᾶς· ἡμῶν δ' ἄλλοτ' ἄλλῃ μεταχωρούντων, ἄλλοτ' ἄλλοι τόποι καὶ δύσεων εἰσὶ καὶ ἀνατολῶν ἰσημερινῶν τε καὶ τροπικῶν· τὸ δὲ μῆκος μένει ταὐτὸν τῆς ἠπείρου. Τάναϊν μὲν οὖν καὶ Νεῖλον οὐκ ἄτοπον πέρας ποιεῖσθαι, θερινὴν δ' ἀνατολὴν ἢ ἰσημερινὴν καινόν.

Προπεπτωκυίας δὲ τῆς Εὐρώπης ἄκραις πλείοσι, βέλτιον μὲν οὗτος εἴρηκεν Ἐρατοσθένους περὶ αὐτῶν, οὔπω δὲ ἱκανῶς. Ἐκεῖνος μὲν γὰρ τρεῖς ἔφη, τὴν ἐπὶ τὰς Στήλας καθήκουσαν, ἐφ' ἧς ἡ Ἰβηρία, καὶ τὴν ἐπὶ τὸν Πορθμὸν, ἐφ' ἧς ἡ Ἰταλία, καὶ τρίτην τὴν κατὰ Μαλέας, ἐφ' ἧς τὰ μεταξὺ τοῦ Ἀδρίου καὶ τοῦ Εὐξείνου πάντ' ἔθνη, καὶ τοῦ Ταναΐδος. Οὗτος δὲ τὰς μὲν δύο τὰς πρώτας ὁμοίως ἐκτίθεται· τρίτην δὲ τὴν κατὰ Μαλέας καὶ Σούνιον, ἐφ' ἧς ἡ Ἑλλὰς πᾶσα καὶ ἡ Ἰλλυρὶς καὶ τῆς Θρᾴκης τινα, τετάρτην δὲ τὴν κατὰ τὴν Θρᾳκίαν χερρόνησον, ἐφ' ἧς τὰ κατὰ τὸν Σηστὸν καὶ Ἄβυδον στενά· ἔχουσι

108. δ' αὐτὴν Θρᾶκες· πέμπτην δὲ τὴν κατὰ τὸν Κιμμερικὸν βόσπορον καὶ τὸ στόμα τῆς Μαιώτιδος. Τὰς μὲν οὖν δύο τὰς πρώτας δοτέον. Ἁπλοῖς γάρ τισι περιλαμβάνονται κόλποις, ἡ μὲν τῷ μεταξὺ τῆς Κάλπης καὶ τοῦ ἱεροῦ ἀκρωτηρίου, ἐν ᾧ τὰ Γάδειρα, καὶ τῷ μεταξὺ στηλῶν καὶ τῆς Σικελίας πελάγει· ἡ δὲ
109. τούτῳ τε καὶ τῷ Ἀδρίᾳ· καίτοι ἥ γε τῶν Ἰαπύγων ἄκρα παρεμπίπτουσα, καὶ τὴν Ἰταλίαν δικόρυφον ποιοῦσα ἔχει τινὰ ἀντέμφασιν· αἱ λοιπαὶ δ', ἔτι ἐναργέστερον ποικίλαι καὶ πολυμερεῖς οὖσαι, ζητοῦσιν ἄλλην διαίρεσιν. Ὡς δ' αὕτως ἔχει καὶ ἡ εἰς ἓξ διαίρεσις τὴν ὁμοίαν ἔνστασιν ἀκολούθως ταῖς ἄκραις διειλημμένη. Ποιησόμεθα δ' ἡμεῖς ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα τὴν προσήκουσαν ἐπανόρθωσιν καὶ τούτων, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα ἔν τε τῇ Εὐρώπῃ διημάρτηται, καὶ ἐν τῇ τῆς Λιβύης περιοδείᾳ. Νῦν δ' ἀρκέσει ταῦτα λεχθέντα πρὸς τοὺς πρὸ ἡμῶν, ὅσους ᾠήθημεν ἱκανοὺς εἶναι παρατεθέντας ἐκμαρτυρεῖν ἡμῖν, ὅτι δικαίως προειλόμεθα καὶ αὐτοὶ τὸ αὐτὸ τοῦτο ἔργον, τοσαύτης ἐπανορθώσεως καὶ προσθήκης δεόμενον.

ΚΕΦ. Ε.

Ἐπεὶ δὲ τοῖς πρὸς ἐκείνους λόγοις συνεχής ἐστιν ἡ ἐγχείρησις τῆς ἡμετέρας ὑποσχέσεως, λαβόντες ἀρχὴν ἑτέραν λέγωμεν, ὅτι δεῖ τὸν χωρογραφεῖν ἐπιχειροῦντα, πολλὰ τῶν φυσικῶς τε καὶ μαθηματικῶς λεγομένων ὑποθέσθαι, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων ὑπόνοιάν τε καὶ πίστιν τὰ ἑξῆς πραγματεύεσθαι. Εἴρηται γάρ, ὅτι οὐδ' οἰκοδόμος, οὐδ' ἀρχιτέκτων, οἰκίαν ἢ πόλιν ἱδρύσαι καλῶς οἷός τε γένοιτ' ἄν, ἀπρονοήτως ἔχων κλιμάτων τε τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν καὶ σχημάτων τε καὶ μεγεθῶν καὶ θαλπους καὶ ψύχους, καὶ ἄλλων τοιούτων· μήτι γε τὴν ὅλην οἰκουμένην τοποθετῶν. Αὐτὸ γὰρ τὸ εἰς ἐπίπεδον γράφειν ἐπιφάνειαν μίαν

καὶ τὴν αὐτὴν, τά τε Ἰβηρικὰ, καὶ τὰ Ἰνδικὰ, καὶ τὰ μέσα 109.
τούτων, καὶ μηδὲν ἧττον δύσεις καὶ ἀνατολὰς ἀφορίζειν, καὶ
μεσουρανήσεις, ὡς ἂν κοινὰς πᾶσι, τῷ μὲν προεπινοήσαντι τὴν
τοῦ οὐρανοῦ διάθεσίν τε καὶ κίνησιν, καὶ λαβόντι ὅτι σφαιρικὴ
μέν ἐςιν ἡ κατ' ἀλήθειαν τῆς γῆς ἐπιφάνεια, πλάττεται δὲ νῦν
ἐπίπεδος πρὸς τὴν ὄψιν, γεωγραφικὴν ἔχει τὴν παράδοσιν· τῷ
δ' ἄλλως, οὐ γεωγραφικήν. Οὐ γὰρ, ὥσπερ διὰ πεδίων ἰοῦσι
μεγάλων, οἷον τῶν Βαβυλωνίων, ἢ διὰ πελάγους, παρίςαται
τὰ πρόσω πάντα καὶ τὰ κατόπιν καὶ ἐκ πλαγίων ἐπίπεδα,
καὶ οὐδεμίαν ἀντέμφασιν παρέχει πρὸς τὰ οὐράνια, καὶ τὰς τοῦ
ἡλίου κινήσεις καὶ σχέσεις πρὸς ἡμᾶς καὶ τῶν ἄλλων ἀςέρων·
οὕτω καὶ γεωγραφοῦσιν ἀεὶ δεῖ παρίςασθαι τὰ ὅμοια. Ὁ μὲν
γὰρ πελαγίζων, ἢ ὁδεύων διὰ χώρας πεδιάδος, κοιναῖς τισὶ
φαντασίαις ἄγεται, καθ' ἃς καὶ ὁ ἀπαίδευτος καὶ ὁ πολιτικὸς
ἐνεργεῖ ταυτὰ, ἄπειρος ὢν τῶν οὐρανίων, καὶ τὰς πρὸς ταῦτα
ἀντεμφάσεις ἀγνοῶν. Ἀνατέλλοντα μὲν γὰρ ὁρᾷ τὸν ἥλιον καὶ 110.
δύνοντα καὶ μεσουρανοῦντα· τίνα δὲ τρόπον, οὐκ ἐπισκοπεῖ· οὐδὲ
γὰρ χρήσιμον αὐτῷ πρὸς τὸ προκείμενον, ὥσπερ οὐδὲ τὸ
παράλληλον ἐςάναι τῷ παρεςῶτι ἢ μή· τάχα δ' ἐπισκοποῖ μέν
ἄν τι, δόξει δ' ἐν τοῖς μαθηματικῶς λεγομένοις, καθάπερ οἱ
ἐπιχώριοι· ἔχει γὰρ ὁ τόπος τοιαῦτα ἴδια δόγματα. Ὁ δὲ γεωγρα-
φικὸς οὐκ ἐπιχωρίῳ γεωγραφεῖ, οὐδὲ πολιτικῷ τοιούτῳ, ὅστις
μηδὲν ἐφρόντισε τῶν λεγομένων ἰδίως μαθημάτων· οὐδὲ γὰρ
θεριςῇ καὶ σκαπανεῖ, ἀλλὰ τῷ πεισθῆναι δυναμένῳ τὴν γῆν
ἔχειν οὕτω τὴν ὅλην, ὡς οἱ μαθηματικοί φασι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ
πρὸς τὴν ὑπόθεσιν τὴν τοιαύτην. Κελεύει τε τοῖς προσιοῦσιν,
ἐκεῖνα προενθυμηθεῖσι τὰ ἑξῆς ἐφορᾷν· ἐκείνοις γὰρ τὰ ἀκόλου-
θα ἐρεῖν, ὥστε μᾶλλον ποιήσασθαι τῶν παραδιδομένων ἀσφαλῆ
τὴν χρῆσιν τοὺς ἐντυγχάνοντας, ἂν ἀκούωσι μαθηματικῶς· τοῖς
δ' ἄλλως ἔχουσιν, οὔ φησι γεωγραφεῖν.

110. Τὸν μὲν δὴ γεωγραφοῦντα πιστεῦσαι δεῖ, περὶ τῶν ἐχόντων αὐτῷ τάξιν ἀρχῆς, τοῖς ἀναμετρήσασι τὴν ὅλην γῆν γεωμέτραις, τούτους δὲ τοῖς ἀστρονομικοῖς, ἐκείνους δὲ τοῖς φυσικοῖς. Ἡ δὲ φυσικὴ ἀρετή τις. Τὰς δ' ἀρετὰς ἀνυποθέτους φασὶν ἐξ αὐτῶν ἠρτημένας, καὶ ἐν αὐταῖς ἐχούσας τάς τε ἀρχὰς, καὶ τὰς περὶ τούτων πίστεις. Τὰ μὲν οὖν παρὰ τῶν φυσικῶν δεικνύμενα τοιαῦτά ἐστι· σφαιροειδὴς μὲν ὁ κόσμος, καὶ ὁ οὐρανός· ἡ ῥοπὴ δ' ἐπὶ τὸ μέσον τῶν βαρέων. Περὶ τοῦτο τὲ συνεστῶσα ἡ γῆ σφαιροειδῶς, ὁμόκεντρος μὲν τῷ οὐρανῷ μένει καὶ αὐτὴ, καὶ ὁ δι' αὐτῆς ἄξων καὶ τοῦ οὐρανοῦ μέσου τεταμένος· ὁ δ' οὐρανὸς περιφέρεται περί τε αὐτὴν, καὶ περὶ τὸν ἄξονα ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν, σὺν αὐτῷ δὲ οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες ὁμοταχεῖς τῷ ὅλῳ. Οἱ μὲν οὖν ἀπλανεῖς ἀστέρες κατὰ παραλλήλων φέρονται κύκλων· παράλληλοι δ' εἰσὶ γνωριμώτατοι ὅ τε ἰσημερινὸς καὶ οἱ τροπικοὶ δύο, καὶ οἱ ἀρκτικοί· οἱ δὲ πλάνητες ἀστέρες, καὶ ἥλιος, καὶ σελήνη, κατὰ λοξῶν τινῶν τῶν τεταμένων ἐν τῷ ζωδιακῷ. Τούτοις δὲ πιστεύσαντες, ἢ πᾶσιν, ἢ τισὶν, οἱ ἀστρονομικοὶ τὰ ἑξῆς πραγματεύονται, κινήσεις, καὶ περιόδους, καὶ ἐκλείψεις, καὶ μεγέθη, καὶ ἀποστάσεις, καὶ ἄλλα μυρία. Ὡς δ' αὕτως οἱ τὴν γῆν ὅλην ἀναμετροῦντες γεωμέτραι προσίθενται ταῖς τῶν ἀστρονομικῶν καὶ τῶν φυσικῶν δόξαις, ταῖς δὲ τῶν γεωμετρῶν πάλιν οἱ γεωγράφοι.

111. Πεντάζωνον μὲν γὰρ ὑποθέσθαι δεῖ τὸν οὐρανὸν, πεντάζωνον δὲ τὴν γῆν, ὁμωνύμους δὲ καὶ τὰς ζώνας τὰς κάτω ταῖς ἄνω· τὰς δ' αἰτίας εἰρήκαμεν τῆς εἰς τὰς ζώνας διαιρέσεως. Διορίζοιντο δ' ἂν αἱ ζῶναι κύκλοις παραλλήλοις τῷ ἰσημερινῷ γραφομένοις ἑκατέρωθεν αὐτοῦ· δυσὶ μὲν τοῖς ἀπολαμβάνουσι τὴν διακεκαυμένην· δυσὶ δὲ τοῖς μετὰ τούτους, οἳ πρὸς μὲν τῇ διακεκαυμένῃ τὰς εὐκράτους δύο ποιοῦσι, πρὸς δὲ ταῖς εὐκράτοις τὰς κατεψυγμένας. Ὑποπίπτει δ' ἑκάστῳ τῶν οὐρανίων κύκλων

ὁ ἐπὶ γῆς ὁμώνυμος αὐτῷ, καὶ ἡ ζώνη δὲ ὡσαύτως τῇ ζώνῃ. 111.
Εὐκράτους μὲν οὖν φασι τὰς οἰκεῖσθαι δυναμένας· ἀοικήτους δὲ τὰς ἄλλας, τὴν μὲν διὰ καῦμα, τὰς δὲ διὰ ψύχος. Τὸν δ' αὐτὸν τρόπον καὶ περὶ τῶν τροπικῶν καὶ τῶν ἀρκτικῶν, παρ' οἷς εἰσὶν ἀρκτικοί, διορίζουσιν, ὁμωνύμως τοῖς ἄνω τοὺς ἐπὶ γῆς ποιοῦντες, καὶ τοὺς ἑκάστοις ὑποπίπτοντας. Τοῦ δ' ἰσημερινοῦ δίχα τέμνοντος τὸν ὅλον οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν ἀνάγκη διαιρεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ἐν αὐτῇ ἰσημερινοῦ. Καλεῖται δὲ τῶν ἡμισφαιρίων ἑκάτερον τῶν τε οὐρανίων καὶ τῶν ἐπὶ γῆς, τὸ μὲν βόρειον, τὸ δὲ νότιον. Οὕτως δὲ καὶ τῆς διακεκαυμένης, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κύκλου δίχα διαιρουμένης, τὸ μέν ἐστι βόρειον αὐτῆς μέρος, τὸ δὲ νότιον. Δῆλον δ' ὅτι καὶ τῶν εὐκράτων ζωνῶν ἡ μέν ἐστι βόρειος, ἡ δὲ νότιος, ὁμωνύμως τῷ ἡμισφαιρίῳ ἐν ᾧ ἐστι. Καλεῖται δὲ βόρειον μὲν ἡμισφαίριον τὸ τὴν εὔκρατον ἐκείνην περιέχον, ἐν ᾗ ἐπὶ τὴν δύσιν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς βλέποντι, ἐν δεξιᾷ μέν ἐστιν ὁ πόλος, ἐν ἀριστερᾷ δ' ὁ ἰσημερινός, ἢ ἐν ᾧ πρὸς μεσημβρίαν βλέπουσιν, ἐν δεξιᾷ μέν ἐστι δύσις, ἐν ἀριστερᾷ δ' ἀνατολή· νότιον δὲ τὸ ἐναντίως ἔχον. Ὥστε δῆλον ὅτι ἡμεῖς ἐσμὲν ἐν θατέρῳ τῶν ἡμισφαιρίων, καὶ τῷ βορείῳ γε· ἀμφοτέροις δ' οὐχ οἷόν τε.

Μέσσῳ γάρ μεγάλοι ποταμοί·
Ὠκεανὸς μὲν πρῶτα,

ἔπειτα ἡ διακεκαυμένη. Οὔτε δὲ Ὠκεανὸς ἐν μέσῳ τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης ἐστὶ τέμνων ὅλην, οὔτ' οὖν διακεκαυμένον χωρίον· οὐδὲ δὴ μέρος αὐτῆς εὑρίσκεται τοῖς κλίμασιν ὑπεναντίως ἔχον τοῖς λεχθεῖσιν ἐν τῇ βορείῳ εὐκράτῳ.

Λαβὼν οὖν ταῦθ' ὁ γεωμέτρης, προσχρησάμενος τοῖς γνωμονικοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ὑπὸ τοῦ ἀστρονομικοῦ δεικνυμένοις, ἐν οἷς οἵ τε παράλληλοι τῷ ἰσημερινῷ εὑρίσκονται οἱ καθ' ἑκάστην τὴν οἴκησιν, καὶ οἱ πρὸς ὀρθὰς τέμνοντες τούτους, γραφόμενοι δὲ διὰ τῶν πόλων, καταμετρεῖ τὴν μὲν οἰκήσιμον ἐμβα-

111. τεύων, τὴν δ' ἄλλην ἐκ τοῦ λόγου τῶν ἀποςάσεων. Οὕτω δ' ἂν εὑρίσκοι πόσον ἂν εἴη τὸ ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ μέχρι πόλου

112. ὅπερ ἐςὶ τεταρτημόριον τοῦ μεγίςου κύκλου τῆς γῆς· ἔχων δὲ τοῦτο, ἔχει καὶ τὸ τετραπλάσιον αὐτοῦ· τοῦτο δ' ἐςὶν ἡ περίμετρος τῆς γῆς. Ὥσπερ οὖν ὁ μὲν τὴν γῆν ἀναμετρῶν παρὰ τοῦ ἀςρονομοῦντος ἔλαβε τὰς ἀρχὰς, ὁ δὲ ἀςρονόμος παρὰ τοῦ φυσικοῦ· τὸν αὐτὸν τρόπον χρὴ καὶ τὸν γεωγράφον παρὰ τοῦ ἀναμεμετρηκότος ὅλην τὴν γῆν ὁρμηθέντα, πιςεύσαντα τούτῳ, καὶ οἷς ἐπίςευσεν οὗτος, πρῶτον μὲν ἐκθέσθαι τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην πόση τις, καὶ ποία τὸ σχῆμα, καὶ τὴν φύσιν οἵα ἐςί, καὶ πῶς ἔχουσα πρὸς τὴν ὅλην γῆν· ἴδιον γὰρ τοῦτο τοῦ γεωγράφου· ἔπειτα περὶ τῶν καθ' ἕκαςα, τῶν τε κατὰ γῆν καὶ τῶν κατὰ θάλατταν ποιήσασθαι τὸν προσήκοντα λόγον, παρασημαινόμενον ὅσα μὴ ἱκανῶς εἴρηται τοῖς πρὸ ἡμῶν, τοῖς μάλιςα πεπιςευμένοις ἀρίςοις γεγονέναι περὶ ταῦτα.

Ὑποκείσθω δὴ σφαιροειδὴς ἡ γῆ σὺν τῇ θαλάττῃ, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιφάνειαν ἴσχουσα τοῖς πελάγεσι· συγκρύπτοιτο γὰρ ἂν τὸ ἐξέχον τῆς γῆς ἐν τῷ τοσούτῳ μεγέθει μικρὸν ὂν καὶ λανθάνειν δυνάμενον. Ὥστε τὸ σφαιροειδὲς ἐπὶ τούτων, οὐχ ὡς ἂν ἐκ τόρνου φαμὲν, οὐδ' ὡς ὁ γεωμέτρης, πρὸς λόγον· ἀλλὰ πρὸς αἴσθησιν, καὶ ταύτην παχυτέραν. Νοείσθω δὴ πεντάζωνος, καὶ ὁ ἰσημερινὸς τεταμένος ἐν αὐτῇ κύκλος, καὶ ἄλλος τούτῳ παράλληλος, ὁρίζων τὴν κατεψυγμένην ἐν τῷ βορείῳ ἡμισφαιρίῳ, καὶ διὰ τῶν πόλων τὶς τέμνων τούτους πρὸς ὀρθάς. Τοῦ δὴ βορείου ἡμισφαιρίου δύο περιέχοντος τεταρτημόρια τῆς γῆς, ἃ ποιεῖ ὁ ἰσημερινὸς πρὸς τὸν διὰ τῶν πόλων, ἐν ἑκατέρῳ τούτων ἀπολαμβάνεται τετράπλευρον χωρίον, οὗ ἡ μὲν βόρειος πλευρὰ, ἥμισυ τοῦ πρὸς τῷ πόλῳ παραλλήλου ἐςίν· ἡ δὲ νότιος τοῦ ἰσημερινοῦ ἥμισυ· αἱ δὲ λοιπαὶ πλευραὶ τμήματά εἰσι τοῦ διὰ τῶν πόλων, ἀντικείμενα ἀλλήλοις,

ἀλλήλοις, ἴσα τὸ μῆκος· ἐν θατέρῳ δὴ τῶν τετραπλεύρων τού- 112.
των (ὁποτέρῳ δ' οὐδὲν ἂν διαφέρειν δόξειεν) ἱδρύσθαι φαμὲν
τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην, περίκλυστον θαλάττῃ, καὶ ἐοικυῖαν
νήσῳ. Εἴρηται γὰρ, ὅτι καὶ τῇ αἰσθήσει καὶ τῷ λόγῳ δείκνυται
τοῦτο. Εἰ δ' ἀπιστεῖ τις τῷ λόγῳ τούτῳ, διαφέροι ἂν πρὸς τὴν
γεωγραφίαν οὐδὲν, νῆσον ποιεῖν, ἢ ὅπερ ἐκ τῆς πείρας ἐλαβομεν,
τοῦτο συγχωρεῖν, ὅτι καὶ ἀπὸ τῆς ἠοῦς ἑκατέρωθεν περίπλους
ἐστὶ, καὶ ἀπὸ τῆς ἑσπέρας, πλὴν ὀλίγων τῶν μέσων χωρίων·
ταῦτα δ' οὐ διαφέρει θαλάττῃ περατοῦσθαι, ἢ γῇ ἀοικήτῳ. Ὁ
γὰρ γεωγραφῶν ζητεῖ τὰ γνώριμα μέρη τῆς οἰκουμένης εἰπεῖν,
τὰ δ' ἄγνωστα ἐᾷ, καθάπερ καὶ τὰ ἔξω αὐτῆς. Ἀρκέσει δ' 113.
ἐπιζεύξασιν εὐθεῖαν γραμμὴν ἐπὶ τὰ ὕστατα σημεῖα τοῦ ἑκατέ-
ρωθεν παράπλου, τὸ πᾶν ἐκπληρῶσαι σχῆμα τῆς λεγομένης
νήσου.

Προκείσθω δὲ ἡ μὲν νῆσος ἐν τῷ λεχθέντι τετραπλεύρῳ. Δεῖ δὲ λαβεῖν τὸ μέγεθος αὐτῆς τὸ φαινόμενον, ἀφελόντας ἀπὸ μὲν τοῦ ὅλου μεγέθους τῆς γῆς τὸ ἡμισφαίριον τὸ καθ' ἡμᾶς· ἀπὸ δὲ τούτου τὸ ἥμισυ, ἀπὸ δ' αὖ τούτου πάλιν τὸ τετράπλευρον, ἐν ᾧ δὴ κεῖσθαι τὴν οἰκουμένην φαμέν. Ἀνάλογον δὲ καὶ περὶ τοῦ σχήματος ὑπολαβεῖν δεῖ, τὸ φαινόμενον τοῖς ὑποκειμένοις ἐφαρμόττοντα. Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦ μεταξὺ τοῦ ἰσημερινοῦ, καὶ τοῦ ληφθέντος παραλλήλου τούτῳ πρὸς τῷ πόλῳ τμήματος τοῦ βορείου ἡμισφαιρίου, σπόνδυλός ἐστι τὸ σχῆμα, ὁ δὲ διὰ τοῦ πόλου δίχα τέμνων τὸ ἡμισφαίριον, δίχα τέμνει καὶ τὸν σπόνδυλον, καὶ ποιεῖ τὸ τετράπλευρον· ἔσται δηλονότι σπονδύλου ἐπιφανείας ὅμοιον τὸ τετράπλευρον, ᾧ ἐπίκειται τὸ Ἀτλαντικὸν πέλαγος· ἡ δ' οἰκουμένη χλαμυδοειδὴς ἐν τούτῳ νῆσος, ἐλάττων ἢ ἥμισυ τοῦ τετραπλεύρου μέρος οὖσα. Φανερὸν δὲ τοῦτο ἔκ τε γεωμετρίας, καὶ τοῦ πλήθους τῆς περικεχυμένης θαλάττης, καλυπτούσης τὰ ἄκρα τῶν ἠπείρων ἑκατέρωθεν, καὶ

113. συναγούσης εἰς μύουρον σχῆμα, καὶ τρίτου, τοῦ μήκους καὶ πλάτους τοῦ μεγίστου· ὧν τὸ μὲν ἑπτὰ μυριάδων σταδίων ἐστίν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ περατούμενον θαλάττῃ, μηκέτι πλεῖσθαι δυναμένῃ, διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἐρημίαν· τὸ δ' ἔλαττον τριῶν μυριάδων, ὁριζόμενον τῷ ἀοικήτῳ διὰ θάλπος ἢ ψύχος. Αὐτὸ γὰρ τὸ διὰ θάλπος ἀοίκητον τοῦ τετραπλεύρου, πλάτος μὲν ἔχον ὀκτακισχιλίων καὶ ὀκτακοσίων σταδίων, μῆκος δὲ τὸ μέγιστον μυριάδων δώδεκα καὶ ἑξακισχιλίων, ὅσον ἐστὶν ἥμισυ τοῦ ἰσημερινοῦ, [οὐ] πλέον ἂν εἴη τοῦ λοιποῦ.

Τούτοις δὲ συνῳδά πώς ἐστι, καὶ τὰ ὑπὸ Ἱππάρχου λεγόμενα· φησὶ γὰρ ἐκεῖνος, ὑποθέμενος τὸ μέγεθος τῆς γῆς ὅπερ εἶπεν Ἐρατοσθένης, ἐντεῦθεν δεῖν ποιεῖσθαι τὴν τῆς οἰκουμένης ἀφαίρεσιν· οὐ γὰρ πολὺ διοίσειν πρὸς τὰ φαινόμενα τῶν οὐρανίων καθ' ἑκάστην τὴν οἴκησιν, οὕτως ἔχειν τὴν ἀναμέτρησιν, ἢ ὡς οἱ ὕστερον ἀποδεδώκασι. Ὄντος δὴ, κατ' Ἐρατοσθένη, τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου σταδίων μυριάδων πέντε καὶ εἴκοσι καὶ δισχιλίων, τὸ τεταρτημόριον εἴη ἂν ἓξ μυριάδες καὶ τρισχίλιοι· τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ ἐπὶ τὸν πόλον, πεντεκαίδεκα ἑξηκοντάδων, οἵων ἐστὶν ὁ ἰσημερινὸς ἑξήκοντα. Τὸ δ' ἀπὸ τοῦ ἰσημε-
114. ρινοῦ ἐπὶ τὸν θερινὸν τροπικὸν, τεττάρων· οὗτος δ' ἐστὶν ὁ διὰ Συήνης γραφόμενος παράλληλος. Συλλογίζεται δὴ τὰ καθ' ἕκαστα διαστήματα ἐκ τῶν φαινομένων μέτρων. Τὸν μὲν γὰρ τροπικὸν κατὰ Συήνην κεῖσθαι συμβαίνει, διότι ἐνταῦθα κατὰ τὰς θερινὰς τροπὰς, ἄσκιός ἐστιν ὁ γνώμων μέσης ἡμέρας. Ὁ δὲ διὰ τῆς Συήνης μεσημβρινὸς γράφεται μαλιστα διὰ τῆς τοῦ Νείλου ῥύσεως *ὡς* ἀπὸ Μερόης ἕως Ἀλεξανδρείας· στάδιοι δ' εἰσὶν οὗτοι περὶ μυρίους· κατὰ μέσον δὲ τὸ διάστημα, τὴν Συήνην ἱδρύσθαι συμβαίνει, ὥστ' ἐντεῦθεν ἐπὶ Μερόην πεντακισχίλιοι. Προϊόντι δ' ἐπ' εὐθείας ὅσον τρισχιλίους σταδίους ἐπὶ μεσημβρίαν, οὐκέτι οἰκήσιμα τἆλλα ἐστὶ διὰ καῦμα· ὥστε τὸν διὰ τούτων τῶν

τόπων παραλληλον τὸν αὐτὸν ὄντα τῷ διὰ τῆς Κινναμωμο- 114.
φόρου, πέρας καὶ ἀρχὴν δεῖ τιθεσθαι τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκου-
μένης πρὸς μεσημβρίαν. Ἐπεὶ οὖν πεντακισχίλιοι μέν εἰσιν οἱ
ἀπὸ Συήνης εἰς Μερόην, ἄλλοι δὲ προσγεγόνασι τρισχίλιοι,
εἶεν ἂν οἱ πάντες ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς οἰκουμένης ὀκτακισχίλιοι.
Ἐπὶ δέ γε τὸν ἰσημερινὸν ἀπὸ Συήνης μύριοι ἑξακισχίλιοι ὀκτα-
κόσιοι (τοσοῦτοι γάρ εἰσι οἱ τῶν τεττάρων ἑξηκοντάδων, τε-
θείσης ἑκάστης τετρακισχιλίων καὶ διακοσίων)· ὥστε λοιποὶ εἶεν
ἂν ἀπὸ τῶν ὅρων τῆς οἰκουμένης ἐπὶ τὸν ἰσημερινὸν ὀκτακισχί-
λιοι ὀκτακόσιοι, ἀπὸ δὲ Ἀλεξανδρείας δισμύριοι χίλιοι ὀκτακό-
σιοι. Πάλιν δ' ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπ' εὐθείας τῇ ῥύσει τοῦ
Νείλου πάντες ὁμολογοῦσι τὸν ἐπὶ Ῥόδον πλοῦν· κἀντεῦθεν δὲ
τὸν τῆς Καρίας παράπλουν καὶ Ἰωνίας, μέχρι τῆς Τρωάδος
καὶ Βυζαντίου καὶ Βορυσθένους. Λαβόντες οὖν τὰ διαστήματα
γνώριμα καὶ πλεόμενα, σκοποῦσι τὰ ὑπὲρ τοῦ Βορυσθένους
ἐπ' εὐθείας ταύτῃ τῇ γραμμῇ μέχρι τίνος οἰκήσιμά ἐστι, καὶ
περατοῖ τὰ προσάρκτια μέρη τῆς οἰκουμένης. Οἰκοῦσι δ' ὑπὲρ
τοῦ Βορυσθένους ὕστατοι τῶν γνωρίμων Σκυθῶν, Ῥωξολάνοι,
νοτιώτεροι ὄντες τῶν ὑπὲρ τῆς Βρετανικῆς ἐσχάτων γνωριζο-
μένων· ἤδη δὲ τὰ ἐπέκεινα διὰ ψύχος ἀοίκητά ἐστι· νοτιώτεροι
δὲ τούτων καὶ οἱ ὑπὲρ τῆς Μαιώτιδος Σαυρομάται καὶ Σκύθαι,
μέχρι τῶν ἑώων Σκυθῶν.

Ὁ μὲν οὖν Μασσαλιώτης Πυθέας τὰ περὶ Θούλην τὴν βο-
ρειοτάτην τῶν Βρετανικῶν ὕστατα λέγει, παρ' οἷς ὁ αὐτός ἐστι
τῷ ἀρκτικῷ ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος· παρὰ δὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν
ἱστορῶ, οὔθ' ὅτι Θούλη νῆσος ἐστί τις, οὔτ' εἰ τὰ μέχρι δεῦρο
οἰκήσιμά ἐστιν, ὅπου ὁ θερινὸς τροπικὸς ἀρκτικὸς γίνεται· νομίζω
δὲ πολὺ εἶναι νοτιώτερον τοῦτο τὸ τῆς οἰκουμένης πέρας τὸ
προσάρκτιον. Οἱ γὰρ νῦν ἱστοροῦντες, περαιτέρω τῆς Ἱέρνης 115.
οὐδὲν ἔχουσι λέγειν, ἢ πρὸς ἄρκτον πρόκειται τῆς Βρετανικῆς

115. πλησίον, ἀγρίων τελέως ἀνθρώπων, κακῶς οἰκούντων διὰ ψύχος· ὥς' ἐνταῦθα νομίζω τὸ πέρας εἶναι θετέον. Τοῦ δὲ παραλλήλου τοῦ διὰ Βυζαντίου καὶ διὰ Μασσαλίας πως ἰόντος, ὡς φησιν Ἵππαρχος πιστεύσας Πυθέᾳ (φησὶ γὰρ ἐν Βυζαντίῳ τὸν αὐτὸν εἶναι λόγον τοῦ γνώμονος πρὸς τὴν σκιὰν, ὃν εἶπεν ὁ Πυθέας ἐν Μασσαλίᾳ), τοῦ δὲ διὰ Βορυσθένους ἀπὸ τούτου διέχοντος περὶ τρισχιλίους καὶ ὀκτακοσίους, εἴη ἂν ἐκ τοῦ διαστήματος, τοῦ ἀπὸ Μασσαλίας ἐπὶ τὴν Βρετανικὴν, ἐνταῦθά που πίπτων ὁ διὰ τοῦ Βορυσθένους κύκλος. Πολλαχοῦ δὲ παρακρουόμενος τοὺς ἀνθρώπους ὁ Πυθέας, κἀνταῦθα *που* διέψευσται. Τὸ μὲν γὰρ τὴν ἀπὸ Στηλῶν γραμμὴν ἐπὶ τοὺς περὶ τὸν Πορθμὸν καὶ Ἀθήνας καὶ Ῥόδον τόπους ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου κεῖσθαι, ὡμολόγηται παρὰ πολλῶν· ὁμολογεῖται δὲ, ὅτι καὶ διὰ μέσου πως τοῦ πελάγους ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῶν Στηλῶν ἐπὶ τὸν Πορθμόν. Οἵ τε πλέοντες τὸ μέγιστον δίαρμα ἀπὸ τῆς Κελτικῆς ἐπὶ τὴν Λιβύην εἶναι τὸ ἀπὸ τοῦ Γαλατικοῦ κόλπου σταδίων πεντακισχιλίων· τοῦτο δ' εἶναι καὶ τὸ μέγιστον πλάτος τοῦ πελάγους. Ὥς' εἴη ἂν τὸ ἀπὸ τῆς λεχθείσης γραμμῆς ἐπὶ τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου σταδίων δισχιλίων πεντακοσίων, ἐπὶ δὲ Μασσαλίαν ἐλαττόνων· νοτιωτέρα γάρ ἐστιν ἡ Μασσαλία τοῦ μυχοῦ τοῦ κόλπου. Τὸ δέ γε ἀπὸ τῆς Ῥοδίας ἐπὶ τὸ Βυζάντιόν ἐστι τετρακισχιλίων που καὶ ἐννακοσίων σταδίων· ὥστε πολὺ ἀρκτικώτερος ἂν εἴη ὁ διὰ Βυζαντίου τοῦ διὰ Μασσαλίας. Τὸ δ' ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν Βρετανικὴν δύναται συμφωνεῖν τῷ ἀπὸ Βυζαντίου ἐπὶ Βορυσθένη· τὸ δ' ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν Ἰέρνην, οὐκέτι γνώριμον πόσον ἄν τις θείη, οὐδ', εἰ περαιτέρω ἔτι οἰκήσιμά ἐστιν, οὐδὲν δεῖ φροντίζειν... τοῖς ἐπάνω λεχθεῖσι. Πρός τε γὰρ ἐπιστήμην ἀρκεῖ τὸ λαβεῖν, καθάπερ ἐπὶ τῶν νοτίων μερῶν, ὅτι ὑπὲρ Μερόης μέχρι τρισχιλίων σταδίων προελθόντι τῆς οἰκησίμου τίθεσθαι [πέρας] προσῆκεν (οὐχ ὡς ἂν τούτου ἀκριβεστάτου

πέρατος ὄντος, ἀλλ' ἐγγύς γε τ' ἀκριβοῦς), οὕτω κἀκεῖ τοὺς ὑπὲρ 115.
τῆς Βρετανικῆς οὐ πλείους τούτων θετέον, ἢ μικρῷ πλείους, οἷον τετρακισχιλίους. Πρός τε τὰς ἡγεμονικὰς χρείας οὐδὲν ἂν εἴη πλεονέκτημα τὰς τοιαύτας γνωρίζειν χώρας καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας· καὶ μάλιστα εἰ νήσους οἰκοῖεν τοιαύτας, αἳ μήτε λυπεῖν, μήτ' ὠφελεῖν ἡμᾶς δύνανται μηδέν, διὰ τὸ ἀνεπίπλεκτον. Καὶ γὰρ τὴν Βρετανικὴν ἔχειν δυνάμενοι Ῥωμαῖοι κατεφρόνησαν, ὁρῶντες ὅτι οὔτε φόβος ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς ἐστιν (οὐ γὰρ ἰσχύουσι τοσοῦτον, ὥς' ἐπιδιαβαίνειν ἡμῖν), οὐτ' ὠφέλεια 116.
τοσαύτη τις, εἰ κατάσχοιεν. Πλέον γὰρ ἐκ τῶν τελῶν δοκεῖ προσφέρεσθαι νῦν, ἢ ὁ φόρος δύναται συντελεῖν, ἀφαιρουμένης τῆς εἰς τὸ στρατιωτικὸν δαπάνης, τὸ φρουρῆσον καὶ φορολογῆσον τὴν νῆσον. Πολὺ δ' ἂν ἔτι γένοιτο τὸ ἄχρηστον ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν περὶ ταύτην νήσων.

Εἰ δὲ προστεθείη τῷ ἀπὸ τῆς Ῥοδίας μέχρι Βορυσθένους διαστήματι τὸ ἀπὸ Βορυσθένους ἐπὶ τὰς ἄρκτους τῶν τετρακισχιλίων σταδίων διάστημα, γίνεται τὸ πᾶν μύριοι δισχίλιοι ἑπτακόσιοι στάδιοι· τὸ δὲ ἀπὸ τῆς Ῥοδίας ἐπὶ τὸ νότιον πέρας ἐστὶ τῆς οἰκουμένης μύριοι ἑξακισχίλιοι ἑξακόσιοι· ὥστε τὸ σύμπαν πλάτος τῆς οἰκουμένης εἴη ἂν ἔλαττον τῶν τρισμυρίων, ἀπὸ νότου πρὸς ἄρκτον. Τὸ δέ γε μῆκος περὶ ἑπτὰ μυριάδας λέγεται· τοῦτο δ' ἐστὶν ἀπὸ δύσεως ἐπὶ τὰς ἀνατολάς, τὸ ἀπὸ τῶν ἄκρων τῆς Ἰβηρίας ἐπὶ τὰ ἄκρα τῆς Ἰνδικῆς, τὸ μὲν ὁδοῖς, τὸ δὲ ταῖς ναυτιλίαις ἀναμεμετρημένον. Ὅτι δ' ἐντὸς τοῦ λεχθέντος τετραπλεύρου τὸ μῆκός ἐστι τοῦτο, ἐκ τοῦ λόγου τῶν παραλλήλων τῶν πρὸς τὸν ἰσημερινὸν δῆλον· ὥστε πλέον ἢ διπλάσιόν ἐστι τοῦ πλάτους τὸ μῆκος. Λέγεται δὲ καὶ χλαμυδοειδές πως τὸ σχῆμα· πολλὴ γὰρ συναγωγὴ τοῦ πλάτους πρὸς τοῖς ἄκροις εὑρίσκεται, καὶ μάλιστα τοῖς ἑσπερίοις, τὰ καθ' ἕκαστα ἐπιόντων ἡμῶν.

116. Νυνὶ μὲν οὖν ἐπιγεγράφαμεν ἐπὶ σφαιρικῆς ἐπιφανείας τὸ χωρίον, ἐν ᾧ φαμεν ἱδρύσθαι τὴν οἰκουμένην. Καὶ δεῖ τὸν ἐγγυτάτω διὰ τῶν χειροκμήτων σχημάτων μιμούμενον τὴν ἀλήθειαν ποιήσαντα σφαῖραν τὴν γῆν, καθάπερ τὴν Κρατήτειον, ἐπὶ ταύτης ἀπολαβόντα τὸ τετράπλευρον, ἐντὸς τοῦτον τιθέναι τὸν πίνακα τῆς γεωγραφίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ μεγάλης δεῖ σφαίρας, ὥστε πολλοστημόριον αὐτῆς ὑπάρχον τὸ λεχθὲν τμῆμα, ἱκανὸν γενέσθαι δέξασθαι σαφῶς τὰ προσήκοντα μέρη τῆς οἰκουμένης, καὶ τὴν οἰκείαν παρασχεῖν ὄψιν τοῖς ἐπιβλέπουσι, τῷ μὲν δυναμένῳ κατασκευάσασθαι τηλικαύτην, οὕτω ποιεῖν βέλτιον· ἔστω δὲ μὴ μείω δέκα ποδῶν ἔχουσα τὴν διάμετρον. Τῷ δὲ μὴ δυναμένῳ τηλικαύτην, ἢ μὴ πολλῷ ταύτης ἐνδεεστέραν, ἐν ἐπιπέδῳ καταγραπτέον πίνακι τοὐλάχιστον ἑπτὰ ποδῶν. Διοίσει γὰρ μικρὸν, ἂν, ἀντὶ τῶν κύκλων τῶν τε παραλλήλων καὶ τῶν μεσημβρινῶν, οἷς τά τε κλίματα καὶ τοὺς ἀνέμους διασαφοῦμεν, καὶ τὰς ἄλλας διαφορὰς, καὶ τὰς σχέσεις τῶν τῆς γῆς μερῶν, πρὸς ἄλληλά τε καὶ τὰ οὐράνια, εὐθείας γράφωμεν· τῶν μὲν παραλλήλων παραλλήλους, τῶν δὲ ὀρθῶν πρὸς ἐκείνους
117. ὀρθάς· τῆς διανοίας ῥαδίως μεταφέρειν δυναμένης τὸ ὑπὸ τῆς ὄψεως ἐν ἐπιπέδῳ θεωρούμενον ἐπιφανείᾳ σχῆμα καὶ μέγεθος, ἐπὶ τὴν περιφερῆ τε καὶ σφαιρικήν. Ἀναλογον δὲ καὶ περὶ τῶν λοξῶν κύκλων καὶ εὐθειῶν φαμεν. Εἰ δ' οἱ μεσημβρινοὶ οἱ παρ' ἑκάστοις διὰ τοῦ πόλου γραφόμενοι πάντες συννεύουσιν ἐν τῇ σφαίρᾳ πρὸς ἓν σημεῖον, ἀλλ' ἐν τῷ ἐπιπέδῳ γε οὐ διοίσει πίνακι τὰς εὐθείας μικρὸν συννευούσας ποιεῖν μόνον τὰς μεσημβρινάς. Οὐ δὲ γὰρ πολλαχοῦ τοῦτ' ἀναγκαῖον, οὐδ' ἐκφανής ἐστιν, ὥσπερ ἡ περιφέρεια, οὕτω καὶ ἡ σύννευσις, μεταφερομένων τῶν γραμμῶν εἰς τὸν πίνακα τὸν ἐπίπεδον, καὶ γραφομένων εὐθειῶν.

Καὶ δὴ καὶ τὸν ἑξῆς λόγον ὡς ἐν ἐπιπέδῳ πίνακι τῆς γραφῆς

γινομένης ἐκθήσομεν. Ἐροῦμεν δὴ τὴν μὲν ἐπελθόντες αὐτοὶ 117.
τῆς γῆς καὶ θαλάττης, περὶ ἧς δὲ πιςεύσαντες τοῖς εἰποῦσιν,
ἢ γράψασιν. Ἐπήλθομεν δὲ ἐπὶ δύσιν μὲν ἀπὸ τῆς Ἀρμενίας
μέχρι τῶν κατὰ Σαρδόνα τόπων τῆς Τυρρηνίας· ἐπὶ μεσημ-
βρίαν δὲ ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου μέχρι τῶν τῆς Αἰθιοπίας ὅρων.
Οὐδὲ τῶν ἄλλων δὲ οὐδὲ εἷς ἂν εὑρεθείη τῶν γεωγραφησάντων
πολύ τι ἡμῶν μᾶλλον ἐπεληλυθὼς τῶν λεχθέντων διαςημάτων·
ἀλλ' οἱ πλεονάσαντες περὶ τὰ δυσμικὰ μέρη, τῶν πρὸς ταῖς
ἀνατολαῖς οὐ τοσοῦτον ἥψαντο· οἱ δὲ περὶ τἀναντία, τῶν ἑσπε-
ρίων ὑςέρησαν· ὁμοίως δ' ἔχει καὶ περὶ τῶν πρὸς νότον καὶ
τὰς ἄρκτους. Τὸ μέντοι πλέον κἀκεῖνοι καὶ ἡμεῖς ἀκοῇ παρα-
λαβόντες συντίθεμεν, *καὶ* τό τε σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὴν
ἄλλην φύσιν, ὁποία καὶ ὁπόση, τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ ἡ
διάνοια ἐκ τῶν αἰσθητῶν συντίθησι τὰ νοητά. Σχῆμα γὰρ καὶ
χρόαν καὶ μέγεθος μήλου, καὶ ὀδμὴν καὶ ἁφὴν καὶ χυμόν,
ἀπαγγέλλουσιν αἱ αἰσθήσεις· ἐκ δὲ τούτων συντίθησιν ἡ διά-
νοια τὴν τοῦ μήλου νόησιν. Καὶ αὐτῶν δὲ τῶν μεγάλων σχη-
μάτων τὰ μέρη μὲν αἴσθησις ὁρᾷ, τὸ δ' ὅλον ἐκ τῶν ὁραθέντων
ἡ διάνοια συντίθησιν. Οὕτω δὲ καὶ οἱ φιλομαθεῖς ἄνδρες, ὥσπερ
αἰσθητηρίοις πιςεύσαντες τοῖς ἰδοῦσι καὶ πλανηθεῖσιν οὓς ἔτυχε
τόπους, ἄλλοις κατ' ἄλλα μέρη τῆς γῆς, συντιθέασιν εἰς ἓν
διάγραμμα τὴν τῆς ὅλης οἰκουμένης ὄψιν. Ἐπεὶ καὶ οἱ ςρα-
τηγοὶ πάντα μὲν αὐτοὶ πράττουσιν, οὐ πανταχοῦ δὲ πάρεισιν·
ἀλλὰ πλεῖςα κατορθοῦσι δι' ἑτέρων, ἀγγέλοις πιςεύοντες, καὶ
πρὸς τὴν ἀκοὴν διαπέμποντες οἰκείως τὰ προςάγματα. Ὁ δ'
ἀξιῶν μόνους εἰδέναι τοὺς ἰδόντας, ἀναιρεῖ τὸ τῆς ἀκοῆς κρι-
τήριον· ἥτις πρὸς ἐπιςήμην ὀφθαλμοῦ πολὺ κρείττων ἐςί.

Μάλιςα δ' οἱ νῦν ἔχοιεν ἄμεινον ἄν τι λέγειν περὶ τῶν κατὰ
Βρετανοὺς καὶ Γερμανοὺς καὶ τοὺς περὶ τὸν Ἴςρον, τούς τε 118.
ἐντὸς καὶ τοὺς ἐκτὸς, Γέτας τε καὶ Τυριγέτας, καὶ Βαςάρνας,

118. ἔτι δὲ τοὺς περὶ τὸν Καύκασον, οἷον Ἀλβανοὺς καὶ Ἴβηρας. Ἀπήγγελται δ' ἡμῖν καὶ ὑπὸ τῶν τὰ Παρθικὰ συγγραψάντων τῶν περὶ Ἀπολλόδωρον τὸν Ἀρτεμείτην, ἃ πολλῶν [ἄλλων] ἐκεῖνοι μᾶλλον ἀφώρισαν, τὰ περὶ τὴν Ὑρκανίαν καὶ τὴν Βακτριανήν· τῶν τε Ῥωμαίων καὶ εἰς τὴν εὐδαίμονα Ἀραβίαν ἐμβαλόντων μετὰ στρατιᾶς νεωστί, ἧς ἡγεῖτο ἀνὴρ φίλος ἡμῖν καὶ ἑταῖρος Αἴλιος Γάλλος· καὶ τῶν ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐμπόρων, στόλοις ἤδη πλεόντων διὰ τοῦ Νείλου καὶ τοῦ Ἀραβίου κόλπου μέχρι τῆς Ἰνδικῆς, ἃ πολὺ μᾶλλον καὶ ταῦτα ἔγνωσται τοῖς νῦν ἢ τοῖς πρὸ ἡμῶν. Ὅτε γοῦν Γάλλος ἐπῆρχε τῆς Αἰγύπτου, συνόντες αὐτῷ καὶ συναναβάντες μέχρι Συήνης καὶ τῶν Αἰθιοπικῶν ὅρων ἱστοροῦμεν, ὅτι καὶ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι νῆες πλέοιεν ἐκ Μυὸς ὅρμου πρὸς τὴν Ἰνδικήν, πρότερον ἐπὶ τῶν Πτολεμαϊκῶν βασιλέων, ὀλίγων παντάπασι θαρρούντων πλεῖν, καὶ τὸν Ἰνδικὸν ἐμπορεύεσθαι φόρτον.

Τὰ μὲν οὖν πρῶτα καὶ κυριώτατα καὶ πρὸς ἐπιστήμην, καὶ πρὸς τὰς χρείας τὰς πολιτικάς, ταῦτα, σχῆμα καὶ μέγεθος, ὡς εἰπεῖν, ἁπλούστατα ἐγχειρεῖν, τὸ πίπτον εἰς τὸν γεωγραφικὸν πίνακα, συμπαραδηλοῦντα καὶ τὸ ποῖόν τι καὶ πόσον μέρος τῆς ὅλης γῆς ἐστι· τοῦτο μὲν γὰρ οἰκεῖον τῷ γεωγράφῳ. Τὸ δὲ καὶ περὶ ὅλης ἀκριβολογεῖσθαι τῆς γῆς, καὶ περὶ σπονδύλου παντὸς ἧς ἐλέγομεν ζώνης, ἄλλης τινὸς ἐπιστήμης ἐστίν· οἷον εἰ περιοικεῖται καὶ κατὰ θάτερον τεταρτημόριον ὁ σπόνδυλος. Καὶ γάρ, εἰ οὕτως ἔχει, οὐχ ὑπὸ τούτων γε οἰκεῖται τῶν παρ' ἡμῖν· ἀλλ' ἐκείνην ἄλλην οἰκουμένην θετέον· ὅπερ ἐστὶ πιθανόν. Ἡμῖν δὲ τὰ ἐν αὐτῇ ταύτῃ λεκτέον.

Ἔστι δή τι χλαμυδοειδὲς [τὸ] σχῆμα τῆς γῆς τῆς οἰκουμένης· οὗ τὸ μὲν πλάτος ὑπογράφει τὸ μέγιστον ἡ διὰ τοῦ Νείλου γραμμή, λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ διὰ τῆς Κινναμωμοφόρου παραλλήλου, καὶ τῆς τῶν Αἰγυπτίων τῶν φυγάδων νήσου,

μέχρι τοῦ διὰ τῆς Ἱέρνης παραλλήλου· τὸ δὲ μῆκος, ἡ ταύτῃ 118.
πρὸς ὀρθὰς ἀπὸ τῆς ἑσπέρας διὰ Στηλῶν καὶ τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ, μέχρι τῆς Ῥοδίας καὶ τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου, παρὰ τὸν Ταῦρον ἰοῦσα, τὸν διεζωκότα τὴν Ἀσίαν, καὶ καταςρέφουσα ἐπὶ τὴν ἑῴαν θάλατταν, μεταξὺ Ἰνδῶν καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς Βακτριανῆς Σκυθῶν. Δεῖ δὴ νοῆσαι παραλληλόγραμμόν τι, ἐν ᾧ τὸ χλαμυδοειδὲς σχῆμα ἐγγέγραπται οὕτως, ὥςε τὸ μῆκος τῷ μήκει ὁμολογεῖν καὶ ἴσον εἶναι τὸ μέγιςον, καὶ τὸ πλάτος τῷ πλάτει. Τὸ μὲν δὴ χλαμυδοειδὲς σχῆμα οἰκουμένη ἐςί. Τὸ δὲ πλάτος ὁρίζεσθαι ἔφαμεν αὐτῆς ταῖς ἐσχάταις παραλλήλοις πλευραῖς, ταῖς διοριζούσαις τὸ οἰκήσιμον αὐτῆς 119.
καὶ τὸ ἀοίκητον ἐφ' ἑκάτερα. Αὗται δ' ἦσαν, πρὸς ἄρκτους μὲν, ἡ διὰ τῆς Ἱέρνης, πρὸς δὲ τῇ διακεκαυμένῃ, ἡ διὰ τῆς Κινναμωμοφόρου· αὗται δὴ προσεκβαλλόμεναι ἐπί τε τὰς ἀνατολὰς καὶ ἐπὶ τὰς δύσεις μέχρι τῶν ἀνταιρόντων μερῶν τῆς οἰκουμένης, ποιήσουσί τι παραλληλόγραμμον πρὸς τὰς ἐπιζευγνυούσας διὰ τῶν ἄρατων αὐτάς. Ὅτι μὲν οὖν ἐν τούτῳ ἐςὶν ἡ οἰκουμένη, φανερὸν ἐκ τοῦ μήτε τὸ πλάτος αὐτῆς τὸ μέγιςον ἔξω πίπτειν αὐτοῦ, μήτε τὸ μῆκος. Ὅτι δ' αὐτῆς χλαμυδοειδὲς τὸ σχῆμά ἐςιν, ἐκ τοῦ τὰ ἄκρα μυουρίζειν τὰ τοῦ μήκους ἑκατέρωθεν, κλυζόμενα ὑπὸ τῆς θαλάττης, καὶ ἀφαιρεῖν τοῦ πλάτους. Τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τῶν περιπλευσάντων τά τε ἑῷα μέρη καὶ τὰ δυσμικὰ ἑκατέρωθεν. Τῆς τε γὰρ Ἰνδικῆς νοτιωτέραν πολὺ τὴν Ταπροβάνην καλουμένην νῆσον ἀποφαίνουσιν, οἰκουμένην ἔτι, καὶ ἀνταίρουσαν τῇ τῶν Αἰγυπτίων νήσῳ, καὶ τῇ τὸ κιννάμωμον φερούσῃ γῇ (τὴν γὰρ κρᾶσιν τῶν ἀέρων παραπλησίαν εἶναι)· τῆς τε μετὰ τοὺς Ἰνδοὺς Σκυθίας τῆς ὑςάτης, ἀρκτικώτερά ἐςι τὰ κατὰ τὸ ςόμα τῆς Ὑρκανίας θαλάττης, καὶ ἔτι μᾶλλον τὰ κατὰ τὴν Ἱέρνην. Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῆς ἔξω Στηλῶν λέγεται. Δυσμικώτατον μὲν γὰρ σημεῖον

119. τῆς οἰκουμένης, τὸ τῶν Ἰβήρων ἀκρωτήριον, ὃ καλοῦσιν Ἱερόν· κεῖται δὲ κατὰ τὴν γραμμήν πως τὴν διὰ Γαδείρων τε καὶ Στηλῶν, καὶ τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ καὶ τῆς Ῥοδίας. Συμφωνεῖν γὰρ καὶ τὰ ὡροσκοπεῖα καὶ τοὺς ἀνέμους φασὶ τοὺς ἑκατέρωσε φορούς, καὶ τὰ μήκη τῶν μεγίστων ἡμερῶν τε καὶ νυκτῶν· ἔστι γὰρ τεσσαρεσκαίδεκα ὡρῶν ἰσημερινῶν ἡ μεγίστη τῶν ἡμερῶν τε καὶ νυκτῶν· ἔν τε τῇ παραλίᾳ τῇ κατὰ Γάδειρα καὶ Ἴβηρας ποτὲ ὁρᾶσθαι τὸν Κάνωβον. Ποσειδώνιος δ' ἔκ τινος ὑψηλῆς οἰκίας, ἐν πόλει διεχούσῃ τῶν τόπων τούτων ὅσον τετρακοσίους σταδίους, φησὶν ἰδεῖν ἀστέρα, ὃν τεκμαίρεσθαι τὸν Κάνωβον αὐτὸν [εἶναι], ἐκ τοῦ τε τοὺς μικρὸν ἐκ τῆς Ἰβηρίας προελθόντας ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν ὁμολογεῖν ἀφορᾶν αὐτὸν, καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς ἐν Κνίδῳ. Τὴν γὰρ Εὐδόξου σκοπὴν, οὐ πολὺ τῶν οἰκήσεων ὑψηλοτέραν εἶναι· λέγεσθαι δ' ὅτι ἐκεῖνος ἐντεῦθεν ἀφεώρα τὸν Κάνωβον ἀστέρα· εἶναι δ' ἐπὶ τοῦ Ῥοδιακοῦ κλίματος τὴν Κνίδον, ἐφ' οὗ καὶ τὰ Γάδειρα, καὶ ἡ ταύτῃ παραλία.

Ἐντεῦθεν δὲ πρὸς μὲν τὰ νότια μέρη πλέουσιν, ἡ Λιβύη κεῖται· ταύτης δὲ τὰ δυσμικώτατα, μικρῷ τῶν Γαδείρων πρόκειται μᾶλλον· εἶτ' ἄκραν ποιήσαντα στενὴν ἀναχωρεῖ πρὸς ἕω
120. καὶ νότον, καὶ πλατύνεται κατ' ὀλίγον, ἕως ἂν τοῖς ἑσπερίοις Αἰθίοψι συνάψῃ. Οὗτοι δ' ὑπόκεινται τῶν περὶ Καρχηδόνα τόπων ὕστατοι, συνάπτοντες τῇ διὰ τῆς Κινναμομωφόρου γραμμῇ. Εἰς δὲ τἀναντία πλέουσιν, ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀκρωτηρίου μέχρι τῶν Ἀρτάβρων καλουμένων, ὁ πλοῦς ἐστι πρὸς ἄρκτον, ἐν δεξιᾷ ἔχουσι τὴν Λυσιτανίαν· εἶθ' ὁ λοιπὸς πρὸς ἕω πᾶς ἀμβλεῖαν γωνίαν ποιῶν, μέχρι τῶν τῆς Πυρήνης ἄκρων τῶν τελευτώντων εἰς τὸν Ὠκεανόν. Τούτοις δὲ τὰ ἑσπέρια τῆς Βρετανικῆς ἀντίκειται πρὸς ἄρκτον· ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς Ἀρτάβροις ἀντίκεινται πρὸς ἄρκτον αἱ Κασσιτερίδες καλούμεναι νῆσοι, πελάγιαι κατὰ τὸ Βρετανικόν πως κλίμα ἱδρυμέναι. Ὥστε

δῆλον ἐφ' ὅσον συνάγεται τὰ ἄκρα τῆς οἰκουμένης κατὰ μῆκος 120.
ὑπὸ τοῦ περικεχυμένου πελάγους εἰς ςενόν.

Τοιούτου δὲ ὄντος τοῦ καθόλου σχήματος, χρήσιμον φαίνεται δύο λαβεῖν εὐθείας, αἳ, τέμνουσαι πρὸς ὀρθὰς ἀλλήλας, ἡ μὲν διὰ τοῦ μήκους ἥξει τοῦ μεγίςου παντὸς, ἡ δὲ διὰ τοῦ πλάτους· καὶ ἡ μὲν τῶν παραλλήλων ἔςαι μία, ἡ δὲ τῶν μεσημβρινῶν· ἔπειτα ταύταις παραλλήλους ἐπινοοῦντας ἐφ' ἑκάτερα, διαιρεῖν κατὰ ταῦτα τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν ἢ χρώμενοι τυγχάνομεν. Καὶ γὰρ τὸ σχῆμα μᾶλλον ἂν καταφανὲς γένοιτο, ὁποῖον εἰρήκαμεν, καὶ τὸ μέγεθος τῶν γραμμῶν, ἄλλα καὶ ἄλλα μέτρα ἐχουσῶν, τῶν τε τοῦ μήκους καὶ τοῦ πλάτους· καὶ τὰ κλίματα ἀποδηλωθήσεται βέλτιον, τά τε ἑωθινὰ μᾶλλον καὶ τὰ ἑσπέρια, ὡς δ' αὔτως τὰ νότια καὶ τὰ βόρεια. Ἐπεὶ δὲ διὰ γνωρίμων τόπων λαμβάνεσθαι δεῖ τὰς εὐθείας ταύτας, αἳ μὲν ἐλήφθησαν ἤδη· λέγω δὲ τὰς μέσας δύο, τήν τε τοῦ μήκους καὶ τοῦ πλάτους, τὰς λεχθείσας πρότερον· αἱ δ' ἄλλαι ῥαδίως γνωρίζοιντ' ἂν διὰ τούτων. Τρόπον γάρ τινα ςοιχείοις χρώμενοι τούτοις τὰ παράλληλα μέρη ἐπερχόμεθα καὶ τὰς ἄλλας σχέσεις τῶν οἰκήσεων, τάς τ' ἐπὶ γῆς καὶ πρὸς τὰ οὐράνια.

Πλεῖςον δ' ἡ θάλαττα γεωγραφεῖ καὶ σχηματίζει τὴν γῆν, κόλπους ἀπεργαζομένη καὶ πελάγη καὶ πορθμούς, ὁμοίως δὲ ἰσθμοὺς καὶ χερρονήσους καὶ ἄκρας· προσλαμβάνουσι δὲ ταύτῃ καὶ οἱ ποταμοὶ καὶ τὰ ὄρη. Διὰ γὰρ τῶν τοιούτων ἤπειροί τε καὶ ἔθνη, καὶ πόλεων θέσεις εὐφυῶς ἐνενοήθησαν, καὶ τἆλλα ποικίλματα, ὅσων μεςός ἐςιν ὁ χωρογραφικὸς πίναξ. Ἐν δὲ τούτοις καὶ τὸ τῶν νήσων πλῆθός ἐςι, κατεσπαρμένων ἔν τε τοῖς πελάγεσι καὶ κατὰ τὴν παραλίαν πᾶσαν. Ἄλλων [δ'] ἄλλας ἀρετάς τε καὶ κακίας, καὶ τὰς ἀπ' αὐτῶν χρείας ἐπιδεικνυμένων
ἢ δυσχρηςίας, τὰς μὲν φύσει, τὰς δὲ ἐκ κατασκευῆς, τὰς 121.
φύσει δεῖ λέγειν· διαμένουσι γάρ· αἱ δ' ἐπίθετοι δέχονται μετα-

121. βολάς. Καὶ τούτων δὲ τὰς πλείω χρόνον συμμένειν δυναμένας ἐμφανιςέον, [ἢ] μὴ πολὺν μὲν, ἄλλως δ' ἐπιφάνειαν ἐχούσας τινὰ καὶ δόξαν, ἢ πρὸς τὸν ὕςερον χρόνον παραμένουσα τρόπον τινὰ συμφυῆ τοῖς τόποις ποιεῖ, καὶ μηκέτι οὖσαν [τὴν] κατασκευήν· ὥςε δῆλον, ὅτι δεῖ καὶ τούτων μεμνῆσθαι. Περὶ πολλῶν γάρ ἐςι πόλεων τοῦτ' εἰπεῖν, ὅπερ εἶπε Δημοσθένης ἐπὶ τῶν περὶ Ὄλυνθον, ἃς οὕτως ἠφανίσθαι φησὶν, ὥςε μηδ' εἰ πώποτε ᾠκίσθησαν γνῶναι ἄν τινα ἐπελθόντα. Ἀλλ' ὅμως καὶ εἰς τούτους τοὺς τόπους καὶ εἰς ἄλλους ἀφικνοῦνται ἄσμενοι, τά γε ἴχνη ποθοῦντες ἰδεῖν τῶν οὕτω διωνομασμένων ἔργων, καθάπερ καὶ τοὺς τάφους τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν. Οὕτω δὲ καὶ νομίμων καὶ πολιτειῶν μεμνήμεθα τῶν μηκέτι οὐσῶν· ἐνταῦθα καὶ τῆς ὠφελείας προκαλουμένης τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ καὶ ἐπὶ τῶν πράξεων· ἢ γὰρ ζήλου χάριν, ἢ ἀποτροπῆς τῶν τοιούτων.

Λέγωμεν δ' ἀναλαβόντες ἀπὸ τῆς πρώτης ὑποτυπώσεως, ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένη γῆ, περίῤῥυτος οὖσα, δέχεται κόλπους εἰς ἑαυτὴν ἀπὸ τῆς ἔξω θαλάττης κατὰ τὸν Ὠκεανὸν πολλοὺς, μεγίςους δὲ τέτταρας· ὧν ὁ μὲν βόρειος Κασπία καλεῖται θάλαττα, οἱ δ' Ὑρκανίαν προσαγορεύουσιν· ὁ δὲ Περσικὸς καὶ Ἀράβιος ἀπὸ τῆς νοτίας ἀναχέονται θαλάττης, ὁ μὲν τῆς Κασπίας καταντικρὺ μάλιςα, ὁ δὲ τῆς Ποντικῆς. Τὸν δὲ τέταρτον, ὅσπερ πολὺ τούτους ὑπερβέβληται κατὰ τὸ μέγεθος, ἡ ἐντὸς καὶ καθ' ἡμᾶς λεγομένη θάλαττα ἀπεργάζεται, τὴν μὲν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς ἑσπέρας λαμβάνουσα, καὶ τοῦ κατὰ τὰς Ἡρακλείους Στήλας πορθμοῦ· μηκυνομένη δ' εἰς τὸ πρὸς ἕω μέρος, ἐν ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ πλάτει· μετὰ δὲ ταῦτα σχιζομένη καὶ τελευτῶσα εἰς δύο κόλπους πελαγίους, τὸν μὲν ἐν ἀριςερᾷ, ὅνπερ Εὔξεινον πόντον προσαγορεύομεν, τὸν δ' ἕτερον τὸν συγκείμενον ἔκ τε τοῦ Αἰγυπτίου πελάγους καὶ τοῦ Παμφυλίου

καὶ τοῦ Ἰσσικοῦ. Ἅπαντες δὲ οἱ λεχθέντες ἀπὸ τῆς ἔξω θαλάτ- 121.
της κόλποι ςενὸν ἔχουσι τὸν εἴσπλουν· μᾶλλον μὲν ὅ τε Ἀράβιος
καὶ ὁ κατὰ Στήλας, ἧττον δ' οἱ λοιποί. Ἡ δὲ περικλείουσα αὐ-
τοὺς γῆ τριχῆ νενέμηται, καθάπερ εἴρηται. Ἡ μὲν οὖν Εὐρώπη
πολυσχημονεςάτη πασῶν ἐςιν· ἡ δὲ Λιβύη τἀναντία πέπονθεν·
ἡ δὲ Ἀσία μέσην πως ἀμφοῖν ἔχει τὴν διάθεσιν. Ἅπασαι δ' ἐκ
τῆς ἐντὸς παραλίας ἔχουσι τὴν αἰτίαν τοῦ τε πολυσχήμονος καὶ 121.
τοῦ μή· ἡ δ' ἐκτὸς πλὴν τῶν λεχθέντων κόλπων ἁπλῆ καὶ χλα-
μυδοειδής ἐςιν, ὡς εἶπον. Τὰς δ' ἄλλας ἐν μικρῷ διαφορὰς
ἐατέον· οὐδὲν γὰρ ἐν τοῖς μεγάλοις τὸ μικρόν. Ἔτι δὲ, ἐπεὶ
κατὰ τὴν γεωγραφικὴν ἱςορίαν οὐ σχήματα μόνον ζητοῦμεν καὶ
μεγέθη τόπων, ἀλλὰ καὶ σχέσεις πρὸς ἄλληλα αὐτῶν, ὥσπερ
ἔφαμεν, καὶ ἐνταῦθα τὸ ποικίλον ἡ ἐντὸς παραλία παρέχεται
μᾶλλον, ἢ ἡ ἐκτός· πολὺ δ' ἐςὶ καὶ τὸ γνώριμον καὶ τὸ εὔ-
κρατον, καὶ τὸ πόλεσι καὶ ἔθνεσιν εὐνομουμένοις μᾶλλον συνοι-
κούμενον ἐνταῦθα, ἢ ἐκεῖ. Ποθοῦμεν δὲ εἰδέναι ταῦτα, ἐν οἷς
πλείους παραδίδονται πράξεις καὶ πολιτεῖαι καὶ τέχναι, καὶ
τἆλλα ὅσα εἰς φρόνησιν συνεργεῖ, αἵ τε χρεῖαι συνάγουσιν ἡμᾶς
πρὸς ἐκεῖνα, ὧν ἐν' ἐφικτῷ αἱ ἐπιπλοκαὶ καὶ κοινωνίαι. Ταῦτα
δ' ἐςὶν ὅσα οἰκεῖται, μᾶλλον δ', οἰκεῖται καλῶς. Πρὸς ἅπαντα
δὲ τὰ τοιαῦτα, ὡς ἔφην, ἡ παρ' ἡμῖν θάλαττα πλεονέκτημα
ἔχει μέγα· καὶ δὴ καὶ ἔνθεν ἀρκτέον τῆς περιηγήσεως.

Εἴρηται δὲ, ὅτι ἀρχὴ τοῦδε τοῦ κόλπου ἐςὶν ὁ κατὰ τὰς
Στήλας πορθμός· τὸ δὲ ςενώτατον τούτου περὶ ἑβδομήκοντα
Σταδίους λέγεται. Παραπλεύσαντι δὲ τὸν ςενωπὸν ἑκατὸν καὶ εἴ-
κοσι ςαδίων ὄντα, διάςασιν λαμβάνουσιν αἱ ἠϊόνες ἀθρόαν, ἡ
δ' ἐν ἀριςερᾷ μᾶλλον· εἶτ' ὄψις μεγάλου φαίνεται πελάγους.
Ὁρίζεται δ' ἐκ μὲν τοῦ δεξιοῦ πλευροῦ τῇ Λιβυκῇ παραλίᾳ
μέχρι Καρχηδόνος, ἐκ δὲ θατέρου τῇ τε Ἰβηρικῇ, καὶ τῇ Κελ-
τικῇ κατὰ Ναρβῶνα καὶ Μασσαλίαν, καὶ μετὰ ταῦτα τῇ Λιγυ-

122. ςικῇ, τελευταίᾳ δὲ τῇ Ἰταλικῇ, μέχρι τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ. Τὸ δ' ἑῷον τοῦ πελάγους πλευρὸν ἡ Σικελία ἐςὶ, καὶ οἱ ἑκατέρωθεν αὐτῆς πορθμοί· ὁ μὲν πρὸς τῇ Ἰταλίᾳ ἑπταςάδιος, ὁ δὲ πρὸς τῇ Καρχηδόνι χιλίων καὶ πεντακοσίων ςαδίων. Ἡ δ' ἀπὸ τῆς τῶν Στηλῶν ἐπὶ τὸ ἑπταςάδιον γραμμὴ μέρος μέν ἐςι τῆς ἐπὶ Ῥόδον καὶ τὸν Ταῦρον, μέσον δέ πως τέμνει τὸ λεχθὲν πέλαγος· λέγεται δὲ ςαδίων μυρίων καὶ δισχιλίων. Τοῦτο μὲν δὴ τὸ μῆκος τοῦ πελάγους. πλάτος δὲ τὸ μέγιςον ὅσον πεντακισχιλίων ςαδίων τὸ ἀπὸ τοῦ Γαλατικοῦ κόλπου μεταξὺ Μασσαλίας καὶ Ναρβῶνος ἐπὶ τὴν καταντικρὺ Λιβύην. Καλοῦσι δὲ τὸ πρὸς τῇ Λιβύῃ πᾶν μέρος τῆς θαλάττης ταύτης, Λυβικὸν πέλαγος· τὸ δὲ πρὸς τῇ καταντικρὺ γῇ, τὸ μὲν Ἰβηρικὸν, τὸ δὲ Λιγυςικὸν, τὸ δὲ Σαρδόνιον, τελευταῖον δὲ μέχρι τῆς Σικελίας τὸ Τυῤῥηνικόν. Νῆσοι δ' εἰσὶν ἐν μὲν τῇ παραλίᾳ τῇ κατὰ τὸ Τυῤῥηνικὸν πέλαγος μέχρι τῆς Λιγυςικῆς συχναί·
123. μέγιςαι δὲ Σαρδὼ καὶ Κύρνος μετά γε τὴν Σικελίαν· αὕτη δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν καθ' ἡμᾶς ἐςι μεγίςη καὶ ἀρίςη. Πολὺ δὲ τούτων λειπόμεναι, πελάγιαι μὲν, Πανδαταρία τε καὶ Ποντία· πρόσγειοι δὲ, Αἰθαλία τε καὶ Πλανασία καὶ Πιθηκοῦσσαι, καὶ Προχύτη, καὶ Καπρέαι, καὶ Λευκωσία, καὶ ἄλλαι τοιαῦται. Ἐπὶ θάτερα δὲ τῆς Λιγυςικῆς, αἱ πρὸ τῆς λοιπῆς ἠϊόνος μέχρι Στηλῶν οὐ πολλαὶ, ὧν εἰσὶν ἥ τε Γυμνησία καὶ Ἔβυσος· οὐ πολλαὶ δὲ οὐδ' αἱ πρὸ τῆς Λιβύης καὶ τῆς Σικελίας· ὧν εἰσι Κόσσουρά τε καὶ Αἰγίμουρος, καὶ αἱ Λιπαραίων νῆσοι, ἃς Αἰόλου τινὲς προσαγορεύουσι.

Μετὰ δὲ τὴν Σικελίαν καὶ τοὺς ἑκατέρωθεν πορθμοὺς ἄλλα πελάγη συνάπτει, τό τε πρὸ τῶν Σύρτεων καὶ τῆς Κυρηναίας, καὶ αὐταὶ αἱ Σύρτεις, καὶ τὸ Αὐσόνιον μὲν πάλαι, νῦν δὲ καλούμενον Σικελικὸν, σύῤῥουν ἐκείνῳ καὶ συνεχές. Τὸ μὲν οὖν πρὸ τῶν Σύρτεων καὶ τῆς Κυρηναίας καλεῖται Λιβυκὸν, τελευτᾷ

δ' ἀς τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος. Τῶν δὲ Σύρτεων ἡ μὲν ἐλάττων 123.
ἐςὶν ὅσον χιλίων καὶ ἑξακοσίων ςαδίων τὴν περίμετρον. Πρόκειται δ' ἐφ' ἑκάτερα τοῦ ςόματος νῆσοι, Μηνίγξ τε καὶ Κέρκινα· τῆς δὲ μεγάλης Σύρτεως φησὶν Ἐρατοσθένης τὸν κύκλον εἶναι πεντακισχιλίων, τὸ δὲ βάθος χιλίων ὀκτακοσίων, ἀφ' Ἑσπερίδων εἰς Αὐτόμαλα καὶ τὸ τῆς Κυρηναίας μεθόριον πρὸς τὴν ἄλλην τὴν ταύτῃ Λιβύην. Ἄλλοι δὲ τὸν περίπλουν τετρακισχιλίων ςαδίων εἶπον· τὸ δὲ βάθος χιλίων καὶ πεντακοσίων, ὅσον καὶ τὸ πλάτος τοῦ ςόματος. Τὸ δὲ Σικελικὸν πέλαγος, πρὸ τῆς Σικελίας ἐςὶ καὶ τῆς Ἰταλίας ἐπὶ τὸ πρὸς ἕω μέρος, καὶ ἔτι τοῦ μεταξὺ πόρου τῆς τε Ῥηγίνης, μέχρι Λοκρῶν, καὶ τῆς Μεσσηνίας μέχρι Συρακουσῶν, καὶ Παχύνου. Αὔξεται δ' ἐπὶ μὲν τὸ πρὸς ἕω μέρος μέχρι τῶν ἄκρων τῆς Κρήτης· καὶ τὴν Πελοπόννησον δὲ περικλύζει τὴν πλείςην, καὶ πληροῖ τὸν Κορινθιακὸν καλούμενον κόλπον· πρὸς ἄρκτους δ' ἐπί τε ἄκραν Ἰαπυγίαν καὶ τὸ ςόμα τοῦ Ἰονίου κόλπου, καὶ τῆς Ἠπείρου τὰ νότια μέρη, μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, καὶ τῆς συνεχοῦς παραλίας τῆς ποιούσης τὸν Κορινθιακὸν κόλπον πρὸς τὴν Πελοπόννησον. Ὁ δ' Ἰόνιος κόλπος μέρος ἐςὶ τοῦ νῦν Ἀδρίου λεγομένου. Τούτου δὲ τὴν μὲν ἐν δεξιᾷ πλευρὰν ἡ Ἰλλυρὶς ποιεῖ· τὴν δ' εὐώνυμον ἡ Ἰταλία, μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ κατὰ τὴν Ἀκυληίαν. Ἔςι δὲ πρὸς ἄρκτον ἅμα καὶ πρὸς τὴν ἑσπέραν ἀνέχων, ςενὸς καὶ μακρός· μῆκος μὲν ὅσον ἑξακισχιλίων ςαδίων, πλάτος δὲ τὸ μέγιςον διακοσίων ἐπὶ τοῖς χιλίοις. Νῆσοι δὲ εἰσὶν ἐνταῦθα, συχναὶ μὲν αἱ πρὸ τῆς Ἰλλυρίδος, αἵ τε Ἀψύρτιδες καὶ Κυρακτικὴ καὶ Λιβυρνίδες, ἔτι 124.
δ' Ἴσσα καὶ Τραγούριον, καὶ ἡ Μέλαινα Κόρκυρα, καὶ Φάρος· πρὸ τῆς Ἰταλίας δὲ αἱ Διομήδειοι. Τοῦ Σικελικοῦ δὲ τὸ ἐπὶ Κρήτην ἀπὸ Παχύνου, τετρακισχιλίων καὶ πεντακοσίων ςαδίων φασί· τοσοῦτον δὲ καὶ τὸ ἐπὶ Ταίναρον τῆς Λακωνικῆς. Τὸ δὲ

124. ἀπὸ ἄκρας Ἰαπυγίας ἐπὶ τὸν μυχὸν τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, *τῶν μὲν* τρισχιλίων ἐςὶν ἔλαττον· τὸ δ' ἀπὸ ἄκρας Ἰαπυγίας εἰς τὴν Λιβύην πλεόντων, τετρακισχιλίων ἐςί. Νῆσοι δ' εἰσὶν ἐνταῦθα ἥ τε Κόρκυρα καὶ Σύβοτα πρὸ τῆς Ἠπειρώτιδος, καὶ ἐφεξῆς πρὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου Κεφαλληνία, καὶ Ἰθάκη, καὶ Ζάκυνθος, καὶ Ἐχινάδες.

Τῷ δὲ Σικελικῷ συνάπτει τὸ Κρητικὸν πέλαγος, καὶ τὸ Σαρωνικὸν, καὶ τὸ Μυρτῶον, ὃ μεταξὺ τῆς Κρήτης ἐςὶ καὶ τῆς Ἀργείας καὶ τῆς Ἀττικῆς, πλάτος ἔχον τὸ μέγιςον τὸ ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς, ὅσον χιλίων καὶ διακοσίων ςαδίων· μῆκος δὲ ἔλαττον ἢ διπλάσιον. Ἐν τούτῳ δὲ νῆσοι Κύθηρά τε καὶ Καλαυρία, καὶ αἱ περὶ Αἴγιναν καὶ Σαλαμῖνα, καὶ τῶν Κυκλάδων τινές. Τῷδε συνεχὲς τὸ Αἰγαῖόν ἐςιν ἤδη σὺν τῷ Μέλανι κόλπῳ καὶ τῷ Ἑλλησπόντῳ, καὶ τὸ Ἰκάριον, καὶ Καρπάθιον μέχρι Ῥόδου καὶ Κρήτης καὶ Κύπρου καὶ τῶν πρώτων μερῶν τῆς Ἀσίας· ἐν ᾧ αἵ τε Κυκλάδες νῆσοι εἰσὶ, καὶ αἱ Σποράδες, καὶ αἱ προκείμεναι τῆς Καρίας, καὶ Ἰωνίας, καὶ Αἰολίδος μέχρι τῆς Τρωάδος· λέγω δὲ Κῶ, καὶ Σάμον, καὶ Χίον, καὶ Λέσβον, καὶ Τένεδον· ὡς δ' αὔτως αἱ προκείμεναι τῆς Ἑλλάδος μέχρι τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς ὁμόρου Θρᾴκης, Εὔβοιά τε καὶ Σκύρος, καὶ Πεπάρηθος, καὶ Λῆμνος, καὶ Θάσος, καὶ Ἴμβρος, καὶ Σαμοθρᾴκη, καὶ ἄλλαι πλείους· περὶ ὧν ἐν τοῖς καθ' ἕκαςα δηλώσομεν. Ἔςι δὲ τὸ μῆκος τῆς θαλάττης ταύτης περὶ τετρακισχιλίους ἢ μικρῷ πλείους, τὸ δὲ πλάτος περὶ δισχιλίους. Περιέχεται δὲ ὑπὸ τῶν λεχθέντων μερῶν τῆς Ἀσίας, καὶ τῆς ἀπὸ Σουνίου μέχρι Θερμαίου κόλπου πρὸς ἄρκτον ἐχούσης τὸν πλοῦν παραλίας, καὶ τῶν Μακεδονικῶν κόλπων μέχρι τῆς Θρᾳκίας χερρονήσου.

Κατὰ δὲ ταύτην ἐςὶ τὸ ἑπταςάδιον τὸ κατὰ Σηςὸν καὶ Ἄβυδον, δι' οὗ τὸ Αἰγαῖον καὶ ὁ Ἑλλήσποντος ἐκδίδωσι πρὸς

ἄρκτον

ἄρκτον εἰς ἄλλο πέλαγος, ὃ καλοῦσι Προποντίδα· κακεῖνο εἰς 124.
ἄλλο, τὸν Εὔξεινον προσαγορευόμενον πόντον. Ἔςι δὲ διθάλαττος τρόπον τινὰ οὗτος· κατὰ μέσον γάρ πως ἄκραι δύο προπίπτουσιν, ἡ μὲν ἐκ τῆς Εὐρώπης καὶ τῶν βορείων μερῶν, ἡ δ' ἐκ τῆς Ἀσίας ἐναντία ταύτῃ, συνάγουσαι τὸν μεταξὺ πόρον, καὶ ποιοῦσαι δύο πελάγη μεγάλα. Τὸ μὲν οὖν τῆς Εὐρώπης ἀκρωτήριον καλεῖται Κριοῦ μέτωπον, τὸ δὲ τῆς Ἀσίας Κάραμβις· διέχοντα ἀλλήλων περὶ δισχιλίους ςαδίους καὶ πεντακοσίους. 125.
Τὸ μὲν οὖν πρὸς ἑσπέραν πέλαγος μῆκός ἐςιν ἀπὸ Βυζαντίου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Βορυσθένους ςαδίων τρισχιλίων ὀκτακοσίων, πλάτος δὲ δισχιλίων· ἐν τούτῳ δ' ἡ Λευκὴ νῆσός ἐςι.

Τὸ δ' ἑῷον ἐςι παράμηκες, εἰς ςενὸν τελευτῶν μυχὸν, τὸν κατὰ Διοσκουριάδα, ἐπὶ πεντακισχιλίους ἢ μικρῷ πλείους ςαδίους, τὸ δὲ πλάτος περὶ τρισχιλίους· ἡ δὲ περίμετρος τοῦ σύμπαντος πελάγους ἐςὶ δισμυρίων που καὶ πεντακισχιλίων ςαδίων. Εἰκάζουσι δέ τινες τὸ σχῆμα τῆς περιμέτρου ταύτης ἐντεταμένῳ Σκυθικῷ τόξῳ, τὴν μὲν νευρὰν ἐξομοιοῦντες τοῖς δεξιοῖς καλουμένοις μέρεσι τοῦ Πόντου· ταῦτα δ' ἐςὶν ὁ παράπλους ὁ ἀπὸ τοῦ ςόματος μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ κατὰ Διοσκουριάδα· πλὴν γὰρ τῆς Καράμβιος, ἥ γε πᾶσα ἄλλη ἠϊὼν μικρὰς ἔχει ἐσόχας τε καὶ ἐξοχὰς, ὡς' εὐθείᾳ ἐοικέναι. Τὴν δὲ λοιπὴν τῷ κέρατι τοῦ τόξου, ὀλιγὴν ἔχοντι τὴν ἐπιςροφὴν, τὴν μὲν ἄνω περιφερεςέραν, τὴν δὲ κάτω εὐθυτέραν· οὕτω δὴ κἀκείνην ἀπεργάζεσθαι δύο κόλπους, ὧν ὁ ἑσπέριος πολὺ θατέρου περιφερέςερός ἐςιν.

Ὑπέρκειται δὲ τοῦ ἑωθινοῦ κόλπου πρὸς ἄρκτον ἡ Μαιῶτις λίμνη, τὴν περίμετρον ἔχουσα ἐννακισχιλίων ςαδίων, ἢ καὶ μικρῷ πλειόνων· ἐκδίδωσι δ' αὕτη μὲν εἰς Πόντον κατὰ τὸν Κιμμερικὸν καλούμενον βόσπορον· οὗτος δὲ κατὰ τὸν Θρᾴκιον εἰς τὴν Προποντίδα· τὸ γὰρ Βυζαντιακὸν ςόμα οὕτω καλοῦσι

125. Θρᾴκιον Βόσπορον, ὁ τετρασάδιόν ἐστιν. Ἡ δὲ Προποντὶς χιλίων καὶ πεντακοσίων λέγεται τὸ μῆκος σταδίων τὸ ἀπὸ τῆς Τρωάδος ἐπὶ τὸ Βυζάντιον· πάρισον δέ πως ἐστὶ καὶ τὸ πλάτος. Ἐνταῦθα δ' ἡ τῶν Κυζικηνῶν ἵδρυται νῆσος καὶ τὰ περὶ αὐτὴν νησία. Τοιαύτη μὲν ἡ πρὸς ἄρκτον τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἀνάχυσις καὶ τοσαύτη.

Πάλιν δ' ἀπὸ τῆς Ῥοδίας, ἡ τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος ποιοῦσα, καὶ τὸ Παμφύλιον, καὶ τὸ Ἰσσικὸν, ἐπὶ μὲν τῆς ἕω καὶ τῆς Κιλικίας κατ' Ἰσσὸν ἐκτείνεται μέχρι καὶ πεντακισχιλίων σταδίων, παρά τε Λυκίαν καὶ Παμφυλίαν καὶ τὴν Κιλίκων παραλίαν πᾶσαν. Ἐντεῦθεν δὲ Συρία τε καὶ Φοινίκη καὶ Αἴγυπτος ἐγκυκλοῖ πρὸς νότον τὴν θάλατταν καὶ πρὸς δύσιν, ἕως Ἀλεξανδρείας. Ἐν δὲ τῷ Ἰσσικῷ κόλπῳ καὶ τῷ Παμφυλίῳ κεῖσθαι συμβαίνει τὴν Κύπρον, συνάπτουσαν τῷ Αἰγυπτίῳ πελάγει. Ἔστι δ' ἀπὸ Ῥόδου διάρμα εἰς Ἀλεξάνδρειαν βορέα τετρακισχιλίων που σταδίων, ὁ δὲ περίπλους διπλάσιος. Ὁ δὲ Ἐρατοσθένης ταύτην μὲν τῶν ναυτικῶν εἶναί φησι τὴν ὑπόληψιν, περὶ τοῦ διάρματος τοῦ πελάγους, τῶν μὲν οὕτω λεγόντων, τῶν δὲ καὶ πεντακισχι-
126. λίους οὐκ ὀκνούντων εἰπεῖν· αὐτὸς δὲ διὰ τῶν σκιοθηρικῶν γνωμόνων ἀνευρεῖν τρισχιλίους ἑπτακοσίους πεντήκοντα. Τούτου δὴ τοῦ πελάγους τὰ πρὸς τῇ Κιλικίᾳ καὶ Παμφυλίᾳ, καὶ τοῦ Ποντικοῦ τὰ καλούμενα δεξιὰ μέρη, καὶ ἡ Προποντὶς, καὶ ἡ ἐφεξῆς παραλία μέχρι Παμφυλίας, ποιεῖ τινα χερρόνησον μεγάλην, καὶ μέγαν ταύτης ἰσθμὸν, τὸν ἀπὸ τῆς πρὸς Ταρσῷ θαλάττης, ἐπὶ πόλιν Ἀμισὸν, καὶ τὸ τῶν Ἀμαζόνων πεδίον τὴν Θεμίσκυραν. Ἡ γὰρ ἐντὸς τῆς γραμμῆς ταύτης χώρα μέχρι Καρίας καὶ Ἰωνίας, καὶ τῶν ἐντὸς Ἅλυος νεμομένων ἐθνῶν, περίκλυστος ἅπασά ἐστιν ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου καὶ τῶν ἑκατέρωθεν λεχθέντων τῆς θαλάττης μερῶν· καὶ δὴ καὶ καλοῦμεν Ἀσίαν ταύτην ἰδίως, καὶ ὁμωνύμως τῇ ὅλῃ.

Συλλήβδην δὲ εἰπεῖν, τῆς καθ' ἡμᾶς θαλάττης νοτιώτατον 126.
μέν ἐστι σημεῖον, ὁ τῆς μεγάλης Σύρτεως μυχὸς, καὶ μετὰ τοῦτον ἡ κατὰ Αἴγυπτον Ἀλεξάνδρεια, καὶ [αἱ] τοῦ Νείλου προχοαί, βορειότατον δὲ τὸ τοῦ Βορυσθένους στόμα· εἰ δὲ καὶ τὴν Μαιῶτιν προσιθείη τις τῷ πελάγει (καὶ γάρ ἐστιν ὡς ἂν μέρος τι), τὸ τοῦ Τανάϊδος· δυσμικώτατον δὲ ὁ κατὰ τὰς Στήλας πορθμὸς, ἑωθινώτατον δ' ὁ λεχθεὶς μυχὸς κατὰ τὴν Διοσκουριάδα. Ἐρατοσθένης δ' οὐκ εὖ τὸν Ἰσσικὸν κόλπον φησίν· ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ ἵδρυται, ἐφ' οὗπερ ἥ τε Ἀμισὸς καὶ Θεμίσκυρα· εἰ δὲ βούλει, πρόσλαβε καὶ τὴν Σιδηνὴν μέχρι Φαρνακίας. Ἀπὸ δὲ τούτων τῶν μερῶν πρὸς ἕω πλοῦς ἐστι πλειόνων ἢ τρισχιλίων που σταδίων εἰς Διοσκουριάδα, ὡς ἔσται μᾶλλον ἐκ τῆς ἐν μέρει περιοδίας φανερόν. Ἡ μὲν δὴ καθ' ἡμᾶς θάλαττα τοιαύτη τις.

Ὑπογραπτέον δὲ καὶ τὰς περιεχούσας αὐτὴν γᾶς, ἀρχὴν λαβοῦσιν ἀπὸ τῶν αὐτῶν μερῶν, ἀφ' ὧνπερ καὶ τὴν θάλατταν ὑπεγράψαμεν. Εἰσπλέουσι τοίνυν τὸν κατὰ Στήλας πορθμὸν, ἐν δεξιᾷ μέν ἐστιν ἡ Λιβύη μέχρι τῆς τοῦ Νείλου ῥύσεως· ἐν ἀριστερᾷ δὲ ἀντίπορθμος ἡ Εὐρώπη μέχρι τοῦ Τανάϊδος· τελευτῶσι δ' ἀμφότεραι περὶ τὴν Ἀσίαν. Ἀρκτέον δ' ἀπὸ τῆς Εὐρώπης, ὅτι πολυσχήμων τε καὶ πρὸς ἀρετὴν ἀνδρῶν εὐφυεστάτη, καὶ πολιτειῶν, καὶ ταῖς ἄλλαις πλεῖστον μεταδεδωκυῖα τῶν οἰκείων ἀγαθῶν, ἐπειδὴ σύμπασα οἰκήσιμός ἐστι πλὴν ὀλίγης τῆς ἀοικήτου διὰ ψύχος· αὕτη δ' ὁμορεῖ τοῖς Ἀμαξοίκοις τοῖς περὶ τὸν Τάναϊν, καὶ τὴν Μαιῶτιν, καὶ τὸν Βορυσθένη. Τῆς δ' οἰκησίμου, τὸ μὲν δυσχείμερον, καὶ τὸ ὀρεινὸν, μοχθηρῶς οἰκεῖται τῇ φύσει· ἐπιμελητὰς δὲ λαβόντα ἀγαθοὺς καὶ τὰ φαύλως οἰκούμενα καὶ ληστρικῶς, ἡμεροῦται. Καθάπερ οἱ Ἕλληνες, ὄρη καὶ πέτρας κατέχοντες, ᾤκουν καλῶς διὰ πρόνοιαν 127.
τὴν περὶ τὰ πολιτικὰ, καὶ τὰς τέχνας, καὶ τὴν ἄλλην σύνεσιν

127. τὴν περὶ τὸν βίον. Ῥωμαῖοί τε πολλὰ ἔθνη, παραλαβόντες καὶ τὴν φύσιν ἀνήμερα διὰ τοὺς τόπους, ἢ τραχεῖς ὄντας, ἢ ἀλιμένους, ἢ ψυχροὺς, ἢ ἀπ' ἄλλης αἰτίας δυσοικήτους πολλοῖς, τούς τε ἀνεπιπλέκτους ἀλλήλοις ἐπέπλεξαν, καὶ τοὺς ἀγριωτέρους πολιτικῶς ζῆν ἐδίδαξαν. Ὅσον δ' ἐστὶν αὐτῆς ἐν ὁμαλῷ καὶ εὐκράτῳ, τὴν φύσιν ἔχει συνεργὸν πρὸς ταῦτα· ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐν τῇ εὐδαίμονι χώρᾳ πᾶν ἐστιν εἰρηνικὸν, τὸ δ' ἐν τῇ λυπρᾷ μάχιμον καὶ ἀνδρικόν· καὶ δέχεταί τινας παρ' ἀλλήλων εὐεργεσίας τὰ γένη ταῦτα. Τὰ μὲν γὰρ ἐπικουρεῖ τοῖς ὅπλοις, τὰ δὲ καρποῖς καὶ τέχναις καὶ ἠθοποιίαις. Φανεραὶ δὲ καὶ [αἱ] ἐξ ἀλλήλων βλάβαι, μὴ ἐπικουρούντων· ἔχει δέ τι πλεονέκτημα ἡ βία τῶν τὰ ὅπλα ἐχόντων, πλὴν εἰ τῷ πλήθει κρατοῖτο. Ὑπάρχει δή τι καὶ πρὸς τοῦτο εὐφυὲς τῇ ἠπείρῳ ταύτῃ· ὅλη γὰρ διαπεποίκιλται πεδίοις τε καὶ ὄρεσιν, ὥστε πανταχοῦ καὶ τὸ γεωργικόν τε καὶ τὸ πολιτικὸν καὶ τὸ μάχιμον παρακεῖσθαι· πλέον δ' εἶναι θάτερον, τὸ τῆς εἰρήνης οἰκεῖον· ὥστε καὶ ἐπικρατεῖ τοῦτο, προσλαμβανόντων καὶ τῶν ἡγεμόνων, Ἑλλήνων μὲν πρότερον, Μακεδόνων δὲ καὶ Ῥωμαίων ὕστερον. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ πρὸς εἰρήνην καὶ πρὸς πόλεμον αὐταρκεστάτη ἐστί· καὶ γὰρ τὸ μάχιμον πλῆθος ἄφθονον ἔχει, καὶ τὸ ἐργαζόμενον τὴν γῆν, καὶ τὸ τὰς πόλεις συνέχον. Διαφέρει δὲ καὶ ταύτῃ, διότι τοὺς καρποὺς ἐκφέρει τοὺς ἀρίστους, καὶ τοὺς ἀναγκαίους τῷ βίῳ, καὶ μέταλλα ὅσα χρήσιμα. Θυώματα δὲ καὶ λίθους πολυτελεῖς ἔξωθεν μέτεισιν· ὧν τοῖς σπανιζομένοις οὐδὲν χείρων ὁ βίος ἐστὶν, ἢ τοῖς εὐπορουμένοις. Ὡς δ' αὔτως βοσκημάτων μὲν ἀφθονίαν παρέχει, θηρίων δὲ σπάνιν. Τοιαύτη μὲν ἡ ἤπειρος αὕτη καθόλου τὴν φύσιν ἐστί.

Κατὰ μέρος δ' ἐστὶ πρώτη πασῶν ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ἡ Ἰβηρία, βύρσῃ βοείᾳ παραπλησία· τῶν ὡς ἂν τραχηλιαίων μερῶν ὑπερπιπτόντων εἰς τὴν συνεχῆ Κελτικήν. Ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ πρὸς ἕω· καὶ

τούτοις ἐν ἀποτέμνεται τῶν πλευρῶν, ὅρος ἡ καλουμένη Πυρήνη. 127.
Ἡ δ' ἄλλη πᾶσά ἐστι περίῤῥυτος τῇ θαλάττῃ· τὸ μὲν νότιον τῇ καθ' ἡμᾶς μέχρι Στηλῶν· τὰ δὲ λοιπὰ τῇ Ἀτλαντικῇ μέχρι τῶν βορείων ἄκρων τῆς Πυρήνης. Μῆκος δὲ τῆς χώρας ταύτης 128.
ἐστὶ περὶ ἑξακισχιλίους σταδίους τὸ μέγιστον· πεντακισχιλίους δὲ πλάτος.

Μετὰ δὲ ταύτην ἐστὶν ἡ Κελτικὴ πρὸς ἕω μέχρι ποταμοῦ Ῥήνου, τὸ μὲν βόρειον πλευρὸν τῷ Βρετανικῷ κλυζομένη πορθμῷ παντί· ἀντιπαρήκει γὰρ αὐτῇ παράλληλος ἡ νῆσος αὕτη, πᾶσα πάσῃ, μῆκος ὅσον πεντακισχιλίους ἐπέχουσα· τὸ δ' ἑωθινὸν τῷ Ῥήνῳ ποταμῷ περιγραφομένη, παράλληλον ἔχοντι τὸ ῥεῦμα τῇ Πυρήνῃ· τὸ δὲ νότιον, τὸ μὲν ταῖς Ἄλπεσι τὸ ἀπὸ τοῦ Ῥήνου, τὸ δ' αὐτῇ τῇ καθ' ἡμᾶς θαλάττῃ· καθ' ὃ χωρίον ὁ καλούμενος Γαλατικὸς κόλπος ἀναχεῖται, καὶ ἐν αὐτῷ Μασσαλία τε καὶ Ναρβὼν ἵδρυνται, πόλεις ἐπιφανέσταται. Ἀντίκειται δὲ τῷ κόλπῳ τούτῳ κατ' ἀποστροφὴν ἕτερος κόλπος ὁμώνυμος αὐτῷ, καλούμενος Γαλατικός, βλέπων πρὸς τὰς ἄρκτους καὶ τὴν Βρετανικήν· ἐνταῦθα δὲ καὶ στενώτατον λαμβάνει τὸ πλάτος ἡ Κελτική· συνάγεται γὰρ εἰς ἰσθμόν, ἐλαττόνων μὲν ἢ τρισχιλίων σταδίων, πλειόνων δ' ἢ δισχιλίων. Μεταξὺ δ' ἐστὶ ῥάχις ὀρεινὴ πρὸς ὀρθὰς τῇ Πυρήνῃ, τὸ καλούμενον Κέμμενον ὄρος· τελευτᾷ δὲ τοῦτο εἰς μεσαίτατα τὰ τῶν Κελτῶν πεδία. Τῶν δὲ Ἀλπεων, ἃ ἐστιν ὄρη σφόδρα ὑψηλὰ, περιφερῆ ποιοῦντα γραμμὴν, τὸ μὲν κυρτὸν ἔστραπται πρὸς τὰ λεχθέντα τῶν Κελτῶν πεδία καὶ τὸ Κέμμενον ὄρος· τὸ δὲ κοῖλον πρὸς τὴν Λιγυστικὴν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Ἔθνη δὲ κατέχει πολλὰ τὸ ὄρος τοῦτο Κελτικὰ, πλὴν τῶν Λιγύων. Οὗτοι δ' ἑτεροεθνεῖς μέν εἰσι, παραπλήσιοι δὲ τοῖς βίοις· νέμονται δὲ μέρος τῶν Ἀλπεων τὸ συνάπτον τοῖς Ἀπεννίνοις ὄρεσι, μέρος δὲ καὶ τῶν Ἀπεννίνων ὀρῶν κατέχουσι. Ταῦτα δ' ἐστὶν ὀρεινὴ ῥάχις διὰ τοῦ μῆκους ὅλου τῆς

128. Ἰταλίας διαπεφυκυῖα ἀπὸ τῶν ἄρκτων ἐπὶ μεσημβρίαν, τελευτῶσα δ' ἐπὶ τὸν Σικελικὸν πορθμόν.

Τῆς δ' Ἰταλίας ἐςὶ τὰ μὲν πρῶτα μέρη, τὰ ὑποπίπτοντα ταῖς Ἄλπεσι πεδία, μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀδρίου, καὶ τῶν πλησίον τόπων· τὰ δ' ἑξῆς, ἄκρα ςενὴ καὶ μακρὰ χερρονησιάζουσα, δι' ἧς, ὡς εἶπον, ἐπὶ μῆκος τέταται τὸ Ἀπέννινον ὄρος, ὅσον ἑπτακισχιλίων ςαδίων, πλάτος δ' ἀνώμαλον. Ποιεῖ δὲ τὴν Ἰταλίαν χερρόνησον, τό τε Τυρρηνικὸν πέλαγος ἀρξάμενον ἀπὸ τοῦ Λιγυςικοῦ, καὶ τὸ Αὐσόνιον, καὶ ὁ Ἀδρίας.

Μετὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Κελτικὴν τὰ πρὸς ἕω λοιπά ἐςι τῆς Εὐρώπης, ἃ δίχα τέμνεται τῷ Ἴςρῳ ποταμῷ. Φέρεται δ' οὗτος ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ἐπὶ τὴν ἕω καὶ τὸν Εὔξεινον πόντον, ἐν ἀριςερᾷ λιπὼν τήν τε Γερμανίαν ὅλην, ἀρξαμένην ἀπὸ τοῦ Ῥήνου, καὶ τὸ Γετικὸν πᾶν, καὶ τὸ τῶν Τυριγετῶν,
129. καὶ Βαςαρνῶν, καὶ Σαυροματῶν, μέχρι Ταναΐδος ποταμοῦ καὶ τῆς Μαιώτιδος λίμνης· ἐν δεξιᾷ δὲ τήν τε Θρᾴκην ἅπασαν καὶ τὴν Ἰλλυρίδα καὶ Μακεδονίαν, λοιπὴν δὲ καὶ τελευταίαν τὴν Ἑλλάδα. Πρόκειται δὲ νῆσοι τῆς Εὐρώπης, ἃς ἔφαμεν, ἔξω μὲν Στηλῶν Γάδειρά τε καὶ Καττιτερίδες, καὶ Βρετανικαί· ἐντὸς δὲ Στηλῶν, αἵτε Γυμνησίαι καὶ ἄλλα νησίδια Φοινίκων, καὶ τὰ τῶν Μασσαλιωτῶν καὶ Λιγύων· καὶ αἱ πρὸ τῆς Ἰταλίας μέχρι τῶν Αἰόλου νήσων, καὶ τῆς Σικελίας· ὅσαι τε περὶ τὴν Ἠπειρῶτιν καὶ Ἑλλάδα μέχρι Μακεδονίας καὶ τῆς Θρᾳκίας χερρονήσου.

Ἀπὸ δὲ τοῦ Ταναΐδος καὶ τῆς Μαιώτιδος τῆς Ἀσίας ἐςὶν ἤδη τὰ ἐντὸς τοῦ Ταύρου συνεχῆ· τούτοις δ' ἑξῆς τὰ ἐκτός. Διαιρουμένης γὰρ αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ὄρους τοῦ Ταύρου δίχα, διατείνοντος ἀπὸ τῶν ἄκρων τῆς Παμφυλίας ἐπὶ τὴν ἑῴαν θάλατταν κατ' Ἰνδοὺς καὶ τοὺς ταύτῃ Σκύθας, τὸ μὲν πρὸς ἄρκτους νενευκὸς τῆς ἠπείρου μέρος, καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες ἐντὸς τοῦ Ταύρου, τὸ δὲ πρὸς μεσημβρίαν ἐκτός. Τὰ δὲ συνεχῆ τῇ

Μαιώτιδι καὶ τῷ Ταναΐδι μέρη, τὰ ἐντὸς τοῦ Ταύρου ἐςί. 129.
Τούτων δὲ τὰ πρῶτα μέρη τὰ μεταξὺ τῆς Κασπίας θαλάττης ἐςὶ, καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, τῇ μὲν ἐπὶ τὸν Τάναϊν καὶ τὸν Ὠκεανὸν τελευτῶντα τόν τε ἔξω καὶ τὸν ἐπὶ τῆς Ὑρκανίας θαλάττης, τῇ δ' ἐπὶ τὸν ἰσθμὸν, καθ' ὃ ἐγγυτάτω ἐςὶν ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ Πόντου, ἐπὶ τὴν Κασπίαν. Ἔπειτα τὰ ἐντὸς τοῦ Ταύρου τὰ ὑπὲρ τῆς Ὑρκανίας μέχρι πρὸς τὴν κατὰ Ἰνδοὺς καὶ Σκύθας τοὺς πρὸς τὴν αὐτὴν θάλατταν καὶ τὸ Ἴμαον ὄρος. Ταῦτα δ' ἔχουσι, τὰ μὲν οἱ Μαιῶται *Σαυρομάται* καὶ οἱ μεταξὺ τῆς Ὑρκανίας καὶ τοῦ Πόντου, μέχρι τοῦ Καυκάσου καὶ Ἰβήρων καὶ Ἀλβανῶν, Σαυρομάται, καὶ Σκύθαι, καὶ Ἀχαιοὶ, καὶ Ζυγοὶ, καὶ Ἡνίοχοι. Τὰ δ' ὑπὲρ τῆς Ὑρκανίας θαλάττης, Σκύθαι καὶ Ὑρκανοὶ καὶ Παρθυαῖοι καὶ Βάκτριοι καὶ Σογδιανοὶ, καὶ τἆλλα τὰ ὑπερκείμενα μέρη τῶν Ἰνδῶν πρὸς ἄρκτον. Πρὸς νότον δὲ τῆς Ὑρκανίας θαλάττης ἐκ μέρους, καὶ τοῦ ἰσθμοῦ παντὸς μεταξὺ ταύτης καὶ τοῦ Πόντου, τῆς τε Ἀρμενίας ἡ πλείςη κεῖται, καὶ Κολχὶς, καὶ Καππαδοκία ξύμπασα μέχρι τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ τῶν Τιβαρηνικῶν ἐθνῶν· ἔτι δὲ ἡ ἐντὸς Ἅλυος χώρα λεγομένη, περιέχουσα, πρὸς μὲν τῷ Πόντῳ καὶ τῇ Προποντίδι, Παφλαγόνας τε καὶ Βιθυνοὺς καὶ Μυσοὺς, καὶ τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντῳ λεγομένην Φρυγίαν, ἧς ἐςι καὶ ἡ Τρωάς· πρὸς δὲ τῷ Αἰγαίῳ καὶ τῇ ἐφεξῆς θαλάττῃ, τήν τε Αἰολίδα καὶ τὴν Ἰωνίαν καὶ Καρίαν καὶ Λυκίαν· ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ τήν τε Φρυγίαν, ἧς ἐςι μέρος καὶ ἡ τῶν Γαλλογραικῶν λεγο- 130.
μένη Γαλατία, *καὶ ἡ Ἐπίκτητος*, καὶ Λυκάονας, καὶ Λυδούς.

Ἐφεξῆς δὲ τοῖς ἐντὸς τοῦ Ταύρου, οἵ τε τὰ ὄρη κατέχοντες Παροπαμισάδαι, καὶ τὰ Παρθυαίων τε καὶ Μήδων καὶ Ἀρμενίων καὶ Κιλίκων ἔθνη, καὶ Λυκάονες καὶ Πισίδαι. Μετὰ δὲ τοὺς ὀρείους ἐςὶ τὰ ἐκτὸς τοῦ Ταύρου. Πρώτη δ' ἐςὶ τούτων ἡ Ἰνδικὴ, ἔθνος μέγιςον τῶν πάντων καὶ εὐδαιμονέςατον,

130. τελευτῶν πρός τε τὴν ἑῴαν θάλατταν, καὶ τὴν νοτίαν τῆς Ἀτλαντικῆς. Ἐν δὲ τῇ νοτιωτάτῃ θαλάττῃ πρόκειται τῆς Ἰνδικῆς νῆσος, οὐκ ἐλάττων τῆς Βρετανικῆς, ἡ Ταπροβάνη. Μετὰ δὲ τὴν Ἰνδικὴν ἐπὶ τὰ ἑσπέρια νεύουσιν, ἐν δεξιᾷ δ' ἔχουσι τὰ ὄρη, χώρα ἐςὶ ψυχρὴ, φαύλως οἰκουμένη διὰ λυπρότητα ὑπ' ἀνθρώπων τελέως βαρβάρων, οὐχ ὁμοεθνῶν· καλοῦσι δ' Ἀριανοὺς, ἀπὸ τῶν ὀρῶν διατείνοντας μέχρι Γεδρωσίας καὶ Καρμανίας. Ἑξῆς δὲ εἰσὶ πρὸς μὲν τῇ θαλάττῃ Πέρσαι καὶ Σούσιοι καὶ Βαβυλώνιοι, καθήκοντες ἐπὶ τὴν κατὰ Πέρσας θάλατταν, καὶ τὰ περιοικοῦντα τούτους ἔθνη μακρά· πρὸς δὲ τοῖς ὄρεσιν οἱ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὄρεσι Παρθυαῖοι, καὶ Μῆδοι, καὶ Ἀρμένιοι, καὶ τὰ τούτοις πρόσχωρα ἔθνη, καὶ ἡ Μεσοποταμία. Μετὰ δὲ τὴν Μεσοποταμίαν τὰ ἐντὸς Εὐφράτου· ταῦτα δ' ἐςὶν ἥ τε εὐδαίμων Ἀραβία πᾶσα, ἀφοριζομένη τῷ τε Ἀραβίῳ κόλπῳ παντὶ, καὶ τῷ Περσικῷ, καὶ ὅσην οἱ Σκηνῖται καὶ οἱ Φύλαρχοι κατέχουσιν, οἱ ἐπὶ τὸν Εὐφράτην καθήκοντες, καὶ τὴν Συρίαν· εἶθ' οἱ πέραν τοῦ Ἀραβίου κόλπου μέχρι τοῦ Νείλου, Αἰθίοπές τε καὶ Ἄραβες, καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς Αἰγύπτιοι, καὶ Σύροι, καὶ Κίλικες, οἵ τε ἄλλοι, καὶ οἱ Τραχειῶται λεγόμενοι, τελευταῖοι δὲ Παμφύλιοι.

Μετὰ δὲ τὴν Ἀσίαν ἐςὶν ἡ Λιβύη, συνεχὴς οὖσα τῇ τε Αἰγύπτῳ καὶ τῇ Αἰθιοπίᾳ, τὴν μὲν καθ' ἡμᾶς ἠϊόνα ἐπ' εὐθείας ἔχουσα, σχεδόν τι μέχρι Στηλῶν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας ἀρξαμένην, πλὴν τῶν Σύρτεων, καὶ εἴ πόν τις ἄλλη κόλπων ἐπιςροφὴ μετρία, καὶ τῶν ταύτην ποιούντων ἀκρωτηρίων ἐξοχή· τὴν δὲ παρωκεανῖτιν ἀπὸ τῆς Αἰθιοπίας μέχρι τινὸς, ὡς ἂν παράλληλον οὖσαν τῇ προτέρᾳ, μετὰ δὲ ταῦτα συναγομένην ἀπὸ τῶν νοτίων μερῶν εἰς ὀξεῖαν ἄκραν, μακρὸν ἔξω Στηλῶν προπεπτωκυῖαν, καὶ ποιοῦσαν τραπέζιόν πως τὸ σχῆμα. Ἔςι δ', ὥσπερ οἵ τε ἄλλοι δηλοῦσι, καὶ δὴ καὶ Γναῖος Πείσων, ἡγεμὼν γενόμενος

τῆς χώρας, διηγεῖτο ἡμῖν, ἐοικυῖα παρδαλῇ· κατάστικτος γάρ 130.
ἐστιν οἰκήσεσι περιεχομέναις ἐρήμῳ καὶ ἀνύδρῳ γῇ· καλοῦσι
δὲ τὰς τοιαύτας οἰκήσεις Αὐάσεις οἱ Αἰγύπτιοι. Τοιαύτη δὲ
οὖσα, ἔχει τινὰς ἄλλας διαφορὰς τριχῇ διαιρουμένας. Τῆς μὲν
γὰρ καθ' ἡμᾶς παραλίας, εὐδαίμων ἐστὶν ἡ πλείστη σφόδρα, 131.
καὶ μαλιστα ἡ Κυρηναία καὶ ἡ περὶ Καρχηδόνα, μέχρι Μαυ-
ρουσίων καὶ τῶν Ἡρακλείων Στηλῶν· οἰκεῖται δὲ μετρίως *καὶ*
ἡ παρωκεανῖτις· ἡ δὲ μέση φαύλως, ἡ τὸ σίλφιον φέρουσα, ἔρημος
ἡ πλείστη καὶ τραχεῖα καὶ ἀμμώδης. Τὸ δ' αὐτὸ πέπονθε καὶ
τῆς Ἀσίας ἡ ἐπ' εὐθείας ταύτῃ, διά τε τῆς Αἰθιοπίας διήκουσα,
τῆς τε Τρωγλοδυτικῆς, καὶ τῆς Ἀραβίας, καὶ τῆς Γεδρωσίας [καὶ]
τῆς τῶν Ἰχθυοφάγων. Νέμεται δ' ἔθνη τὴν Λιβύην τὰ πλεῖστα
ἄγνωστα· οὐ πολλὴν γὰρ ἐφοδεύεσθαι συμβαίνει στρατοπέδοις
οὐδ' ἀλλοφύλοις ἀνδράσιν· οἱ δ' ἐπιχώριοι, καὶ ὀλίγοι παρ'
ἡμᾶς ἀφικνοῦνται πόρρωθεν, καὶ οὐ πιστὰ, οὐδὲ πάντα λέ-
γουσιν· ὅμως δ' οὖν τὰ λεγόμενα τοιαῦτά ἐστι. Τοὺς μὲν με-
σημβρινωτάτους, Αἰθίοπας προσαγορεύουσι· τοὺς δ' ὑπὸ τούτους
τοὺς πλείστους, Γαράμαντας, καὶ Φαρουσίους, καὶ Νιγρίτας·
τοὺς δ' ἔτι ὑπὸ τούτους Γαιτούλους· τοὺς δὲ τῆς θαλάττης
ἐγγὺς ἢ καὶ ἁπτομένους αὐτῆς, πρὸς Αἰγύπτῳ μὲν Μαρμα-
ρίδας, μέχρι τῆς Κυρηναίας· ὑπὲρ δὲ ταύτης, καὶ τῶν Σύρ-
τεων, Ψύλλους καὶ Νασαμῶνας, καὶ τῶν Γαιτούλων τινάς·
εἶτα Σίντας, καὶ Βυζακίους, μέχρι τῆς Καρχηδονίας. Πολλὴ
δ' ἐστὶν ἡ Καρχηδονία· συνάπτουσι δ' οἱ Νομάδες αὐτῇ· τούτων
δὲ τοὺς γνωριμωτάτους, τοὺς μὲν Μασσυλιεῖς, τοὺς δὲ Μα-
σαισυλίους προσαγορεύουσιν· ὕστατοι δ' εἰσὶ Μαυρούσιοι. Πᾶσα
δ' ἡ ἀπὸ Καρχηδόνος μέχρι Στηλῶν ἐστὶν εὐδαίμων· θηριοτρό-
φος δὲ, ὥσπερ καὶ ἡ μεσογαία πᾶσα. Οὐκ ἀπεικὸς δὲ καὶ
Νομάδας λεχθῆναί τινας ἐξ αὐτῶν, οὐ δυναμένους γεωργεῖν,
διὰ τὸ πλῆθος τῶν θηρίων τὸ παλαιόν· οἱ δὲ νῦν ἅμα τῇ ἐμπειρίᾳ

131. τῆς θήρας διαφέροντες, καὶ τῶν Ῥωμαίων προσλαμβανόντων πρὸς τοῦτο διὰ τὴν σπουδὴν τὴν περὶ τὰς θηριομαχίας, ἀμφοτέρων περιγίγνονται, καὶ τῶν θηρίων καὶ τῆς γεωργίας. Τοσαῦτα καὶ περὶ τῶν ἠπείρων λέγομεν.

Λοιπὸν εἰπεῖν περὶ τῶν κλιμάτων, ὅπερ καὶ αὐτὸ ἔχει καθολικὴν ὑποτύπωσιν, ὁρμηθεῖσιν ἐκ τῶν γραμμῶν ἐκείνων, ἃ στοιχεῖα ἐκαλέσαμεν· λέγω δὲ τῆς τε τὸ μῆκος ἀφοριζούσης τὸ μέγιστον, καὶ τῆς τὸ πλάτος, μάλιστα δὲ τῆς τὸ πλάτος. Τοῖς μὲν οὖν ἀστρονομικοῖς ἐπὶ πλέον τοῦτο ποιητέον, καθάπερ Ἵππαρχος ἐποίησεν. Ἀνέγραψε γάρ, ὡς αὐτός φησι, τὰς γιγνομένας ἐν τοῖς οὐρανίοις διαφορὰς καθ' ἕκαστον τῆς γῆς τόπον,
132. τῶν ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς τεταρτημορίῳ τεταγμένων· λέγω δὲ τῶν ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ μέχρι τοῦ βορείου πόλου. Τοῖς δὲ γεωγραφοῦσιν οὔτε τῶν ἔξω τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης φροντιστέον· οὔτ' ἐν αὐτοῖς τοῖς τῆς οἰκουμένης μέρεσι τὰς τοιαύτας καὶ τοσαύτας διαφορὰς παραδεκτέον τῷ πολιτικῷ· περισκελεῖς γάρ εἰσιν. Ἀλλ' ἀρκεῖ τὰς σημειώδεις καὶ ἁπλουστέρας ἐκθέσθαι τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεχθεισῶν, ὑποθεμένοις, ὥσπερ ἐκεῖνος, εἶναι τὸ μέγεθος τῆς γῆς σταδίων εἴκοσι πέντε μυριάδων καὶ δισχιλίων· ὡς καὶ Ἐρατοσθένης ἀποδίδωσιν· οὐ μεγάλη γὰρ παρὰ τοῦτ' ἔσται διαφορὰ πρὸς τὰ φαινόμενα ἐν τοῖς μεταξὺ τῶν οἰκήσεων διαστήμασιν. Εἰ δή τις εἰς τριακόσια ἑξήκοντα τμήματα τέμοι τὸν μέγιστον τῆς γῆς κύκλον, ἔσται ἑπτακοσίων σταδίων ἕκαστον τῶν τμημάτων· τούτῳ δὴ χρῆται μέτρῳ πρὸς τὰ διαστήματα [τὰ] ἐν τῷ λεχθέντι διὰ Μερόης μεσημβρινῷ λαμβάνεσθαι μέλλοντα. Ἐκεῖνος μὲν δὴ ἄρχεται ἀπὸ τῶν ἐν τῷ ἰσημερινῷ οἰκούντων· καὶ λοιπὸν ἀεὶ δι' ἑπτακοσίων σταδίων τὰς ἑφεξῆς οἰκήσεις ἐπιὼν κατὰ τὸν λεχθέντα μεσημβρινόν, πειρᾶται λέγειν τὰ παρ' ἑκάστοις φαινόμενα· ἡμῖν δ' οὐκ ἐντεῦθεν ἀρκτέον. Καὶ γὰρ εἰ οἰκήσιμα καὶ ταῦτά ἐστιν, ὥσπερ οἴονταί τινες, ἰδία γέ τις οἰκουμένη

αὕτη ἐςὶ, διὰ μέσης τῆς ἀοικήτου διὰ καῦμα ςενὴ τεταμένη, 132.
οὐκ οὖσα μέρος τῆς καθ' ἡμᾶς οἰκουμένης. Ὁ δὲ γεωγράφος ἐπισκοπεῖ ταύτην μόνην τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκουμένην. Αὕτη δ' ἀφορίζεται πέρασι, νοτίῳ μὲν τῷ διὰ τῆς Κινναμωμοφόρου παραλλήλῳ, βορείῳ δὲ τῷ διὰ τῆς Ἱέρνης· οὔτε δὲ τὰς τοσαύτας οἰκήσεις ἐπιτέον, ὅσας ὑπαγορεύει τὸ λεχθὲν μεταξὺ διάςημα· οὔτε πάντα τὰ φαινόμενα θετέον, μεμνημένοις τοῦ γεωγραφικοῦ σχήματος. Ἀρκτέον δ', ὥσπερ Ἵππαρχος, ἀπὸ τῶν νοτίων μερῶν.

Φησὶ δὴ τοῖς οἰκοῦσιν ἐπὶ τῷ διὰ τῆς Κινναμωμοφόρου παραλλήλῳ, ὃς ἀπέχει τῆς Μερόης τρισχιλίους ςαδίους πρὸς νότον, τούτου δ' ὁ ἰσημερινὸς ὀκτακισχιλίους καὶ ὀκτακοσίους, εἶναι τὴν οἴκησιν ἐγγυτάτω μέσην τοῦ τε ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ τοῦ κατὰ Συήνην· ἀπέχειν γὰρ τὴν Συήνην πεντακισχιλίους τῆς Μερόης. Παρὰ δὲ τούτοις πρώτοις τὴν μικρὰν ἄρκτον ὅλην ἐν τῷ ἀρκτικῷ περιέχεσθαι, καὶ ἀεὶ φαίνεσθαι· τὸν γὰρ ἐπ' ἄκρας τῆς οὐρᾶς λαμπρὸν ἀςέρα, νοτιώτατον ὄντα, ἐπ' αὐτοῦ ἱδρύσθαι τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου· ὥς' ἐφάπτεσθαι τοῦ ὁρίζοντος. Τῷ δὲ λεχθέντι μεσημβρινῷ παράλληλός πως παράκειται ἕωθεν ὁ Ἀράβιος κόλπος· τούτου δ' ἔκβασις 133.
εἰς τὸ ἔξω πέλαγος ἡ Κινναμωμοφόρος ἐςὶν, ἐφ' ἧς ἡ τῶν ἐλεφάντων ἐγίγνετο θήρα τὸ παλαιόν. Ἐκπίπτει δ' ὁ παράλληλος οὗτος, τῇ μὲν ἐπὶ τοὺς νοτιωτέρους μικρὸν τῆς Ταπροβάνης, ἢ ἐπὶ τοὺς ἐσχάτους οἰκοῦντας· τῇ δ' ἐπὶ τὰ νοτιώτατα τῆς Λιβύης.

Τοῖς δὲ κατὰ Μερόην καὶ Πτολεμαΐδα τὴν ἐν τῇ Τρωγλοδυτικῇ ἡ μεγίςη ἡμέρα ὡρῶν ἰσημερινῶν ἐςι τρισκαίδεκα· ἔςι δ' αὕτη ἡ οἴκησις μέση πως τοῦ τε ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ δι' Ἀλεξανδρείας, παρὰ χιλίους καὶ ὀκτακοσίους, τοὺς πλεονάζοντας πρὸς τῷ ἰσημερινῷ. Διήκει δ' ὁ διὰ Μερόης παράλληλος τῇ μὲν

153. δι' οὐ γνωρίμων μερῶν, τῇ δὲ διὰ τῶν ἄκρων τῆς Ἰνδικῆς. Ἐν δὲ Συήνῃ καὶ Βερενίκῃ τῇ ἐν τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ, καὶ τῇ Τρωγλοδυτικῇ, κατὰ θερινὰς τροπὰς ὁ ἥλιος κατὰ κορυφῆς γίγνεται· ἡ δὲ μακροτάτη ἡμέρα ὡρῶν ἰσημερινῶν ἐςι τρισκαίδεκα καὶ ἡμιωρίου· ἐν δὲ τῷ ἀρκτικῷ φαίνεται καὶ ἡ μεγάλη ἄρκτος ὅλη σχεδόν τι, πλὴν τῶν σκελῶν καὶ τοῦ ἄκρου τῆς οὐρᾶς, καὶ ἑνὸς τῶν ἐν τῷ πλινθίῳ ἀςέρων. Ὁ δὲ διὰ Συήνης παράλληλος τῇ μὲν διὰ τῆς τῶν Ἰχθυοφάγων τῶν κατὰ τὴν Γεδρωσίαν καὶ τῆς Ἰνδικῆς διήκει, τῇ δὲ διὰ τῶν νοτιωτέρων Κυρήνης πεντακισχιλίοις ςαδίοις παρὰ μικρόν.

Ἅπασι δὲ τοῖς μεταξὺ κειμένοις τοῦ τε τροπικοῦ καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου μεταπίπτουσιν αἱ σκιαὶ ἐφ' ἑκάτερα, πρός τε ἄρκτους καὶ μεσημβρίαν· τοῖς δ' ἀπὸ Συήνης ἐκ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ πρὸς ἄρκτους πίπτουσιν αἱ σκιαὶ κατὰ μεσημβρίαν· καλοῦνται δ' οἱ μὲν ἀμφίσκιοι, οἱ δ' ἑτερόσκιοι. Ἔςι δέ τις καὶ ἄλλη διαφορὰ τοῖς ὑπὸ τῷ τροπικῷ, ἣν προείπομεν ἐν τῷ περὶ τῶν ζωνῶν λόγῳ. Αὐτή τε γάρ ἐςι δίαμμος, καὶ σιλφιοφόρος, καὶ ξηρά, τῶν νοτιωτέρων μερῶν εὐύδρων τε καὶ εὐκάρπων ὄντων.

Ἐν δὲ τοῖς τοῦ δι' Ἀλεξανδρείας καὶ Κυρήνης νοτιωτέροις ὅσον τετρακοσίοις ςαδίοις, ὅπου ἡ μεγίςη ἡμέρα ὡρῶν ἐςιν ἰσημερινῶν δεκατεττάρων, κατὰ κορυφὴν γίνεται ὁ ἀρκτοῦρος, μικρὸν ἐκκλίνων πρὸς νότον. Ἐν δὲ τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ὁ γνώμων λόγον ἔχει πρὸς τὴν ἰσημερινὴν σκιὰν, ὃν ἔχει τὰ πέντε πρὸς ἑπτά. Καρχηδόνος δὲ νοτιώτεροί εἰσι χιλίοις καὶ τετρακοσίοις ςαδίοις, καὶ Ἀλεξανδρείας δὲ νοτιώτεροι· εἴπερ ἐν Καρχηδόνι ὁ γνώμων λόγον ἔχει πρὸς τὴν ἰσημερινὴν σκιὰν, ὃν ἔχει τὰ ἕνδεκα πρὸς τὰ ἑπτά. Διήκει δ' ὁ παράλληλος οὗτος τῇ μὲν διὰ Κυρήνης καὶ τῶν νοτιωτέρων Καρχηδόνος, ἐννακοσίοις ςαδίοις, μέχρι Μαυρουσίας μέσης· τῇ δὲ δι' Αἰγύπτου καὶ κοίλης Συρίας,

καὶ τῆς ἄνω Συρίας, καὶ Βαβυλῶνος, καὶ Σουσιάδος, Περσίδος, 134.
Καρμανίας, Γεδρωσίας τῆς ἄνω, μέχρι τῆς Ἰνδικῆς.

Ἐν δὲ τοῖς περὶ Πτολεμαΐδα τὴν ἐν τῇ Φοινίκῃ, καὶ Σιδόνα, καὶ Τύρον, ἡ μεγίστη ἡμέρα ἐστὶν ὡρῶν ἰσημερινῶν δεκατεττάρων καὶ τετάρτου· βορειότεροι δ' εἰσὶν οὗτοι Ἀλεξανδρείας μὲν, ὡς χιλίοις ἑξακοσίοις σταδίοις, Καρχηδόνος δὲ ὡς ἑπτακοσίοις. Ἐν δὲ τῇ Πελοποννήσῳ καὶ περὶ τὰ μέσα τῆς Ῥοδίας καὶ περὶ Ξάνθον τῆς Λυκίας, ἢ τὰ μικρῷ νοτιώτερα, καὶ ἔτι τὰ Συρακουσίων νοτιώτερα τετρακοσίοις σταδίοις, ἐνταῦθα ἡ μεγίστη ἡμέρα ἐστὶν ὡρῶν ἰσημερινῶν δεκατεττάρων καὶ ἡμίσους· ἀπέχουσι δ' οἱ τόποι οὗτοι Ἀλεξανδρείας *μὲν* τρισχιλίους ἑξακοσίους τετταράκοντα. Διήκει δ' ὁ παράλληλος οὗτος, κατ' Ἐρατοσθένη, διὰ Καρίας, Λυκαονίας, Καταονίας, Μηδίας, Κασπίων πυλῶν, Ἰνδῶν τῶν κατὰ Καύκασον.

Ἐν δὲ τοῖς περὶ Ἀλεξάνδρειαν μέρεσι τῆς Τρωάδος, κατ' Ἀμφίπολιν, καὶ Ἀπολλωνίαν τὴν ἐν Ἠπείρῳ, καὶ τοὺς Ῥώμης μὲν νοτιωτέρους, βορειοτέρους δὲ Νεαπόλεως, ἡ μεγίστη ἡμέρα ἐστὶν ὡρῶν ἰσημερινῶν δεκαπέντε. Ἀπέχει δὲ ὁ παράλληλος οὗτος τοῦ μὲν δι' Ἀλεξανδρείας τῆς πρὸς Αἰγύπτῳ ὡς ἑπτακισχιλίους σταδίους πρὸς ἄρκτον· τοῦ δ' ἰσημερινοῦ ὑπὲρ δυσμυρίους ὀκτακισχιλίους ὀκτακοσίους· τοῦ δὲ διὰ Ῥόδου τρισχιλίους τετρακοσίους· πρὸς νότον δὲ Βυζαντίου καὶ Νικαίας καὶ τῶν περὶ Μασσαλίαν χιλίους πεντακοσίους. Μικρὸν δ' ἀρκτικώτερός ἐστιν ὁ διὰ Λυσιμαχίας, ὃν φησὶν Ἐρατοσθένης διὰ Μυσίας εἶναι καὶ Παφλαγονίας, καὶ τῶν περὶ Σινώπην, καὶ Ὑρκανίαν, καὶ Βάκτρα.

Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸ Βυζάντιον ἡ μεγίστη ἡμέρα ὡρῶν ἐστὶν ἰσημερινῶν δεκαπέντε καὶ τετάρτου· ὁ δὲ γνώμων πρὸς τὴν σκιὰν λόγον ἔχει ἐν τῇ θερινῇ τροπῇ, ὃν τὰ ἑκατὸν εἴκοσι πρὸς τεσσαράκοντα δύο, λείποντα πέμπτῳ. Ἀπέχουσι δ' οἱ τόποι

134. οὗτοι τοῦ διὰ μέσης τῆς Ροδίας περὶ τετρακισχιλίους καὶ ἐνακοσίους, τοῦ δ' ἰσημερινοῦ ὡς τρισμυρίους τριακοσίους. Εἰσπλεύσασι δὲ εἰς τὸν Πόντον, καὶ προελθοῦσιν ἐπὶ τὰς ἄρκτους ὅσον χιλίους καὶ τετρακοσίους, ἡ μεγίστη ἡμέρα γίνεται ὡρῶν ἰσημερινῶν δεκαπέντε καὶ ἡμίσους. Ἀπέχουσι δ' οἱ τόποι οὗτοι ἴσον ἀπό τε τοῦ πόλου καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου, καὶ ὁ ἀρκτικὸς κύκλος κατὰ κορυφὴν αὐτοῖς ἐστιν, ἐφ' οὗ κεῖται ὅ τε ἐν τῷ τραχήλῳ τῆς Κασσιεπείας, καὶ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ἀγκῶνι τοῦ Περσέως, μικρῷ βορειότερος ὤν.

Ἐν δὲ τοῖς ἀπέχουσι Βυζαντίου πρὸς ἄρκτον ὅσον τρισχιλίους ὀκτακοσίους, ἡ μεγίστη ἡμέρα ἐστὶν ὡρῶν ἰσημερινῶν δεκαέξ· ἡ

135. οὖν δὴ Κασσιέπεια ἐν τῷ ἀρκτικῷ φαίνεται. Εἰσὶ δ' οἱ τόποι οὗτοι περὶ Βορυσθένη καὶ τῆς Μαιώτιδος τὰ νότια· ἀπέχουσι δὲ τοῦ ἰσημερινοῦ περὶ τρισμυρίους τετρακισχιλίους ἑκατόν. Ὁ δὲ κατὰ τὰς ἄρκτους τόπος τοῦ ὁρίζοντος ἐν ὅλαις σχεδόν τι ταῖς θεριναῖς νυξὶ παραυγάζεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἀπὸ δύσεως ἕως καὶ ἀνατολῆς ἀντιπεριιστάμενου τοῦ φωτός. Ὁ γὰρ θερινὸς τροπικὸς ἀπέχει ἀπὸ τοῦ ὁρίζοντος, ἑνὸς ζωδίου ἥμισυ καὶ δωδέκατον· τοσοῦτον οὖν καὶ ὁ ἥλιος ἀφίσταται τοῦ ὁρίζοντος κατὰ τὸ μεσονύκτιον. Καὶ παρ' ἡμῖν δὲ τοσοῦτον τοῦ ὁρίζοντος ἀπισχών, πρὸ τοῦ ὄρθρου καὶ μετὰ τὴν ἑσπέραν ἤδη καταυγάζει τὸν περὶ τὴν ἀνατολὴν ἢ τὴν δύσιν ἀέρα. Ἐν δὲ ταῖς χειμεριναῖς ἡμέραις ὁ ἥλιος τὸ πλεῖστον μετεωρίζεται πήχεις ἐννέα. Φησὶ δ' Ἐρατοσθένης τούτους τῆς Μερόης διέχειν μικρῷ πλείους, ἢ δισμυρίους τρισχιλίους. Διὰ γὰρ Ἑλλησπόντου εἶναι μυρίους ὀκτακισχιλίους, εἶτα πεντακισχιλίους εἰς Βορυσθένη. Ἐν δὲ τοῖς ἀπέχουσι τοῦ Βυζαντίου σταδίους περὶ ἑξακισχιλίους τριακοσίους, βορειοτέροις οὖσι τῆς Μαιώτιδος, κατὰ τὰς χειμερινὰς ἡμέρας μετεωρίζεται τὸ πλεῖστον ὁ ἥλιος ἐπὶ πήχεις ἕξ· ἡ δὲ μεγίστη ἡμέρα ἐστὶν ὡρῶν δεκαεπτά.

Τά δ' ἐπέκεινα, ἤδη πλησιάζοντα τῇ ἀοικήτῳ διὰ ψύχος, οὐκ 135.
ἔτι χρήσιμα τῷ γεωγράφῳ ἐστίν. Ὁ δὲ βουλόμενος καὶ ταῦτα μαθεῖν, καὶ ὅσα ἄλλα τῶν οὐρανίων Ἵππαρχος μὲν εἴρηκεν, ἡμεῖς δὲ παραλείπομεν, διὰ τὸ τρανώτερα εἶναι τῆς νῦν προκειμένης πραγματείας, παρ' ἐκείνου λαμβανέτω. Τρανώτερα δ' ἐστὶ καὶ τὰ περὶ τῶν περισκίων καὶ ἀμφισκίων καὶ ἑτεροσκίων, ἃ φησι Ποσειδώνιος. Ὅμως γε καὶ τούτων τό γε τοσοῦτον ἐπιμνησέον, ὥστε τὴν ἐπίνοιαν διασαφῆσαι, καὶ πῇ χρήσιμον πρὸς τὴν γεωγραφίαν, καὶ πῇ ἄχρηστον. Ἐπεὶ δὲ περὶ τῶν ἀφ' ἡλίου σκιῶν ὁ λόγος ἐστίν, ὁ δ' ἥλιος πρὸς αἴσθησιν κατὰ παραλλήλου φέρεται, καθ' οὗ καὶ ὁ κόσμος· παρ' οἷς καθ' ἑκάστην κόσμου περιστροφὴν ἡμέρα γίνεται καὶ νύξ, ὅτε μὲν ὑπὲρ γῆς τοῦ ἡλίου φερομένου, ὅτε δ' ὑπὸ γῆν, παρὰ τούτοις οἵ τε ἀμφίσκιοι ἐπινοοῦνται καὶ οἱ ἑτερόσκιοι. Ἀμφίσκιοι μὲν, ὅσοι κατὰ μέσον ἡμέρας, τοτὲ μὲν ἐπὶ τάδε πιπτούσας ἔχουσι τὰς σκιάς, ὅταν ὁ ἥλιος ἀπὸ μεσημβρίας τῷ γνώμονι προσπίπτῃ τῷ ὀρθῷ πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἐπίπεδον· τοτὲ δ' εἰς τοὐναντίον, ὅταν ὁ ἥλιος εἰς τοὐναντίον περιστῇ· τοῦτο δὲ συμβέβηκε μόνοις τοῖς μεταξὺ τῶν τροπικῶν οἰκοῦσιν. Ἑτερόσκιοι δ', ὅσοις ἢ ἐπὶ τὴν ἄρκτον ἀεὶ πίπτουσιν, ὥσπερ ἡμῖν, ἢ ἐπὶ τὰ νότια, ὥσπερ τοῖς ἐν τῇ ἑτέρᾳ εὐκράτῳ ζώνῃ οἰκοῦσι. Τοῦτο δὲ συμβαίνει πᾶσι 136.
τοῖς ἐλάττονα ἔχουσι τοῦ τροπικοῦ τὸν ἀρκτικόν. Ὅταν δὲ τὸν αὐτὸν, ἢ μείζονα, ἀρχὴ τῶν περισκίων ἐστὶ, μέχρι τῶν οἰκούντων ὑπὸ τῷ πόλῳ. Τοῦ γὰρ ἡλίου καθ' ὅλην τὴν τοῦ κόσμου περιστροφὴν ὑπὲρ γῆς φερομένου, δηλονότι καὶ ἡ σκιὰ κύκλῳ περιενεχθήσεται περὶ τὸν γνώμονα· καθ' ὃ δὴ καὶ περισκίους αὐτοὺς ἐκάλεσεν, οὐδὲν ὄντας πρὸς τὴν γεωγραφίαν· οὐ γάρ ἐστιν οἰκήσιμα ταῦτα τὰ μέρη διὰ ψύχος· ὥσπερ ἐν τοῖς πρὸς Πυθέαν λόγοις εἰρήκαμεν. Ὥστ' οὐδὲ τοῦ μεγέθους τῆς ἀοικήτου

136. ταύτης φροντιστέον ἐκ τοῦ λαβεῖν, ὅτι οἱ ἔχοντες ἀρκτικὸν τὸν τροπικὸν, ὑποπεπτώκασι τῷ γραφομένῳ κύκλῳ ὑπὸ τοῦ πόλου τοῦ ζωδιακοῦ, κατὰ τὴν τοῦ κόσμου περιστροφὴν· ὑποκειμένου τοῦ μεταξὺ διαστήματος, τοῦ τε ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ τροπικοῦ, τεττάρων ἑξηκοστῶν τοῦ μεγίστου κύκλου.

ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ

ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ἐν τῷ τρίτῳ τὴν Ἰβηρίαν καὶ τὰ μέρη αὐτῆς, ἔνθεν μὲν τὰ ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἀκρωτηρίου μέχρι Στηλῶν, καὶ τὰ ἀπὸ τούτου πάλιν μέχρι Νερίου, ἐν οἷς καὶ ἡ Λυσιτανία· ἔνθεν δὲ τὰ ἀπὸ Στηλῶν μέχρι τῆς Πυρήνης· μεθ' ἃ καὶ τὰς παρακειμένας τῇ Ἰβηρίᾳ νήσους, τάς τε ἐντὸς Στηλῶν, Πιτυούσσας καὶ Γυμνησίας, καὶ τὰ ἐκτὸς Στηλῶν Γάδειρα.

ΚΕΦ. Α.

Ἀποδεδωκόσι δ' ἡμῖν τὸν πρῶτον τύπον τῆς γεωγραφίας, 136.
οἰκεῖός ἐστω ὁ ἐφεξῆς λόγος περὶ τῶν καθ' ἕκαστα· καὶ γὰρ ὑπεσχόμεθα οὕτως· καὶ δοκεῖ μέχρι νῦν ὀρθῶς ἡ πραγματεία μεμερίσθαι. Ἀρκτέον δὲ πάλιν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης, καὶ τῶν μερῶν αὐτῆς τούτων, ἀφ' ὧνπερ καὶ πρότερον, κατὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας.

Πρῶτον δὲ μέρος αὐτῆς ἐστι τὸ ἑσπέριον, ὡς ἔφαμεν, ἡ Ἰβηρία. Ταύτης δὴ τὸ μὲν πλέον οἰκεῖται φαύλως· ὄρη γὰρ 137.
καὶ δρυμοὺς καὶ πεδία λεπτὴν ἔχοντα γῆν, οὐδὲ ταύτην ὁμαλῶς εὔυδρον οἰκοῦσι τὴν πολλήν· ἡ δὲ πρόσβορρος ψυχρά τε ἐστὶ τελέως πρὸς τῇ τραχύτητι, καὶ παρωκεανῖτις, προσειληφυῖα τὸ ἄμικτον καὶ ἀνεπίπλεκτον τοῖς ἄλλοις· ὥσθ' ὑπερβάλλει

137. τῇ μοχθηρίᾳ τῆς οἰκήσεως. Ταῦτα μὲν δὴ τὰ μέρη τοιαῦτα. Ἡ δὲ νότιος πᾶσα εὐδαίμων σχεδόν τι, καὶ διαφερόντως ἡ ἔξω Στηλῶν· ἔςαι δὲ δῆλον ἐν τοῖς καθ' ἕκαςα, ὑπογράψασιν ἡμῖν πρότερον τό τε σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος.

Ἔοικε γὰρ βύρσῃ, κατὰ μῆκος μὲν ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ἐπὶ τὴν ἕω, τὰ πρόσθια ἐχούσῃ μέρη πρὸς τῇ ἕῳ· κατὰ πλάτος δ' ἀπὸ τῶν ἄρκτων πρὸς νότον. Ἔχει δὲ ςαδίων ἑξακισχιλίων ὁμοῦ τὸ μῆκος· πλάτος δὲ πεντακισχιλίων τὸ μέγιςον· ἔςι δ' ὅπου πολὺ ἔλαττον τῶν τρισχιλίων, καὶ μάλιςα πρὸς τῇ Πυρήνῃ τῇ ποιούσῃ τὴν ἑῴαν πλευράν. Ὅρος γὰρ διηνεκὲς ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν τεταμένον, ὁρίζει τὴν Κελτικὴν ἀπὸ τῆς Ἰβηρίας. Οὔσης δὲ καὶ τῆς Κελτικῆς ἀνωμάλου τὸ πλάτος καὶ τῆς Ἰβηρίας, τὸ ςενώτατον τοῦ πλάτους ἑκατέρας ἀπὸ τῆς ἡμετέρας θαλάττης ἐπὶ τὸν Ὠκεανόν ἐςι, τὸ τῇ Πυρήνῃ πλησιάζον μάλιςα ἐφ' ἑκάτερον αὐτῆς τὸ μέρος, καὶ ποιοῦν κόλπους τοὺς μὲν ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ, τοὺς δὲ ἐπὶ τῇ καθ' ἡμᾶς θαλάττῃ· μείζους δὲ τοὺς Κελτικοὺς, οὓς δὴ καὶ Γαλατικοὺς καλοῦσι, ςενώτερον τὸν ἰσθμὸν ποιοῦντας παρὰ τὸν Ἰβηρικόν. Καὶ δὴ τὸ μὲν ἑῷον πλευρὸν τῆς Ἰβηρίας ἡ Πυρήνη ποιεῖ· τὸ δὲ νότιον ἥ τε καθ' ἡμᾶς θάλαττα ἀπὸ τῆς Πυρήνης μέχρι Στηλῶν, καὶ ἡ ἐκτὸς τὸ ἑξῆς, μέχρι τοῦ Ἱεροῦ καλουμένου ἀκρωτηρίου. Τρίτον ἐςὶ τὸ ἑσπέριον πλευρὸν, παραλληλόν πως τῇ Πυρήνῃ, τὸ ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ ἀκρωτηρίου μέχρι τῆς πρὸς Ἀρτάβροις ἄκρας, ἣν καλοῦσι Νέριον· τέταρτον δὲ τὸ ἐνθένδε, μέχρι τῶν βορείων ἄκρων τῆς Πυρήνης.

Ἀναλαβόντες δὲ λέγωμεν τὰ καθ' ἕκαςα, ἀπὸ τοῦ Ἱεροῦ ἀκρωτηρίου ἀρξάμενοι. Τοῦτο δέ ἐςι τὸ δυτικώτατον, οὐ τῆς Εὐρώπης μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς οἰκουμένης ἁπάσης σημεῖον. Περατοῦται μὲν γὰρ ὑπὸ τῶν δυεῖν ἠπείρων ἡ οἰκουμένη πρὸς δύσιν, τοῖς τε τῆς Εὐρώπης ἄκροις, καὶ τοῖς πέρασι τῆς

Λιβύης· ὧν τὰ μὲν Ἴβηρες ἔχουσι, τὰ δὲ Μαυρούσιοι. Προῦχει 137.
δὲ τὰ Ἰβηρικὰ ὅσον χιλίοις καὶ πεντακοσίοις σταδίοις κατὰ τὸ
λεχθὲν ἀκρωτήριον. Καὶ δὴ καὶ τὴν προσεχῆ τούτῳ χώραν, τῇ
Λατίνῃ φωνῇ καλοῦσι Κούνεον, σφῆνα σημαίνειν βουλόμενοι.

Αὐτὸ δὲ τὸ ἄκρον καὶ προπεπτωκὸς εἰς τὴν θάλατταν Ἀρτε-
μίδωρος εἰκάζει πλοίῳ, γενόμενος φησὶν ἐν τῷ τόπῳ· προσ-
λαμβάνειν δὲ τῷ σχήματι, νησίδια τρία, τὸ μὲν ἐμβόλου τάξιν 138.
ἔχον, τὰ δὲ ἐπωτίδων, ὑφόρμους ἔχοντα μετρίους. Ἡρακλέους
δ' ἱερὸν ἐνταῦθα [μὴ] δεύκνυσθαι, ψεύσασθαι δὲ τοῦτο. Ἔφορον·
οὔτε γὰρ Ἡρακλέους βωμὸν, οὔτ' ἄλλου του θεῶν εἶναι, ἀλλὰ
λίθους συγκεῖσθαι τρεῖς ἢ τέτταρας κατὰ πολλοὺς τόπους, οὓς
ὑπὸ τῶν ἀφικνουμένων ῥρίφεσθαι κατά τι πάτριον, καὶ μετα-
φέρεσθαι σπονδοποιησαμένων. Θύειν δ' οὐκ εἶναι νόμιμον, οὐδὲ
νύκτωρ ἐπιβαίνειν τοῦ τόπου, θεοὺς φασκόντων κατέχειν αὐτὸν
ἐν τῷ τότε χρόνῳ· ἀλλὰ τοὺς ἐπὶ θέαν ἥκοντας ἐν κώμῃ πλη-
σίον νυκτερεύειν, εἶτ' ἐπιβάλλειν ἡμέρας, ὕδωρ ἐπιφερομένους
διὰ τὴν ἀνυδρίαν.

Ταῦτα μὲν οὖν οὕτως ἔχειν ἐγχωρεῖ, καὶ δεῖ πιστεύειν· ἃ δὲ
τοῖς πολλοῖς καὶ χυδαίοις ὁμοίως εἴρηκεν, οὐ πάνυ. Λέγειν γὰρ
δή φησι Ποσειδώνιος τοὺς πολλοὺς, μείζω δύνειν τὸν ἥλιον ἐν τῇ
παρωκεανίτιδι [καὶ] μετὰ ψόφου παραπλησίως, ὡσανεὶ σίζοντος
τοῦ πελάγους κατὰ σβέσιν αὐτοῦ διὰ τὸ ἐμπίπτειν εἰς τὸν βυθόν.
Ψεῦδος δ' εἶναι καὶ τοῦτο, καὶ τὸ παραχρῆμα νύκτα ἀκολουθεῖν
μετὰ τὴν δύσιν· οὐ γὰρ παραχρῆμα, μικρὸν δ' ὕστερον, καθ-
άπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις πελάγεσι τοῖς μεγάλοις. Ὅπου μὲν γὰρ
εἰς ὄρη δύεται, πλείω τὸν μετὰ δύσιν χρόνον τῆς ἡμέρας συμ-
βαίνειν ἐκ τοῦ παραφωτισμοῦ· ἐκεῖ δὲ, πλείω μὲν οὐκ ἐπακο-
λουθεῖν, μὴ μέντοι μηδὲ παραχρῆμα συνάπτειν τὸ σκότος,
καθάπερ καὶ ἐν τοῖς μεγάλοις πεδίοις. Τὴν δὲ τοῦ μεγέθους
φαντασίαν αὔξεσθαι μὲν ὁμοίως κατά τε τὰς δύσεις καὶ τὰς

138. ἀνατολὰς ἐν τοῖς πελάγεσι, διὰ τὸ τὰς ἀναθυμιάσεις πλείους ἐκ τῶν ὑγρῶν ἀναφέρεσθαι· διὰ δὲ τούτων, ὡς διαυγῶν, κλωμένην τὴν ὄψιν, πλατυτέρας δέχεσθαι τὰς φαντασίας· καθάπερ καὶ διὰ νέφους ξηροῦ καὶ λεπτοῦ βλέπουσαν, δυόμενον ἢ ἀνατέλλοντα τὸν ἥλιον, ἢ τὴν σελήνην, ἡνίκα καὶ ἐνερευθὲς φαίνεσθαι τὸ ἄςρον. Τὸ δὲ ψεῦδος ἐλέγξαι φησὶ τριάκονθ' ἡμέρας διατρίψας ἐν Γαδείροις, καὶ τηρήσας τὰς δύσεις. Ὁ δέ γε Ἀρτεμίδωρος ἑκατονταπλασίονά φησι δύεσθαι τὸν ἥλιον, καὶ αὐτίκα νύκτα καταλαμβάνειν. Ὡς μὲν οὖν αὐτὸς εἶδε τοῦτο ἐν τῷ Ἱερῷ ἀκρωτηρίῳ, οὐχ ὑποληπτέον, προσέχοντας τῇ ἀποφάσει αὐτοῦ· ἔφη γὰρ μηδένα νύκτωρ ἐπιβαίνειν· ὥςʼ οὐδὲ δυνομένου ἡλίου οὐδεὶς ἂν ἐπιβαίνοι, εἴπερ εὐθὺς ἡ νὺξ καταλαμβάνει. Ἀλλ' οὐδ' ἐν ἄλλῳ τόπῳ τῆς παρωκεανίτιδος· καὶ γὰρ τὰ Γάδειρα ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ· καὶ ὁ Ποσειδώνιος ἀντιμαρτυρεῖ, καὶ ἄλλοι πλείους.

139. Τῆς δὲ συνεχοῦς τῷ Ἱερῷ ἀκρωτηρίῳ παραλίας, ἡ μέν ἐςιν ἀρχὴ τοῦ ἑσπερίου πλευροῦ τῆς Ἰβηρίας, μέχρι τῆς ἐκβολῆς τοῦ Τάγου ποταμοῦ· ἡ δὲ, τοῦ νοτίου, μέχρι ἄλλου ποταμοῦ τοῦ Ἄνα, καὶ τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ. Φέρεται δ' ἀπὸ τῶν ἑῴων μερῶν ἑκάτερος· ἀλλ' ὁ μὲν ἐπ' εὐθείας εἰς τὴν ἑσπέραν ἀποδίδωσι, πολὺ μείζων ὢν θατέρου· ὁ δ' Ἄνας πρὸς νότον ἐπιςρέφει, τὴν μεσοποταμίαν ἀφορίζων, ἣν Κελτικοὶ νέμονται τὸ πλέον, καὶ τῶν Λυσιτανῶν τινες, ἐκ τῆς περαίας τοῦ Τάγου μετοικισθέντες ὑπὸ Ῥωμαίων· ἐν δὲ τοῖς ἄνω μέρεσι καὶ Καρπητανοὶ, καὶ Ὠρητανοὶ, καὶ Οὐεττόνων συχνοὶ νέμονται. Αὕτη μὲν οὖν ἡ χώρα μετρίως ἐςὶν εὐδαίμων· ἡ δ' ἐφεξῆς πρὸς ἕω κειμένη καὶ νότον, ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείπει πρὸς ἅπασαν κρινομένη τὴν οἰκουμένην ἀρετῆς χάριν καὶ τῶν ἐκ γῆς καὶ θαλάττης ἀγαθῶν. Αὕτη δ' ἐςὶν, ἣν ὁ Βαῖτις διαῤῥεῖ ποταμὸς ἀπὸ τῶν αὐτῶν μερῶν τὴν ἀρχὴν ἔχων, ἀφ' ὧνπερ καὶ ὁ Ἄνας, καὶ ὁ Τάγος,

μέσος πως ἀμφοῖν τούτων ὑπάρχων κατὰ μέγεθος· παραπλη- 139.
σίως μέντοι τῷ Ἄνα καταρχὰς ἐπὶ τὴν ἑσπέραν ῥυείς· εἶτ' ἐπιστρέφει πρὸς νότον, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκδίδωσι τούτῳ παραλίαν. Καλοῦσι δ' ἀπὸ μὲν τοῦ ποταμοῦ Βαιτικὴν, ἀπὸ δὲ τῶν ἐνοικούντων, Τουρδητανίαν. Τοὺς δ' ἐνοικοῦντας Τουρδητανούς τε καὶ Τουρδούλους προσαγορεύουσιν· οἱ μὲν τοὺς αὐτοὺς νομίζοντες, οἱ δ' ἑτέρους· ὧν ἐστι καὶ Πολύβιος, συνοίκους φήσας τοῖς Τουρδητανοῖς πρὸς ἄρκτον τοὺς Τουρδούλους. Νυνὶ δ' ἐν αὐτοῖς οὐδεὶς φαίνεται διορισμός. Σοφώτατοι δ' ἐξετάζονται τῶν Ἰβήρων οὗτοι, καὶ γραμματικῇ χρῶνται, καὶ τῆς παλαιᾶς μνήμης ἔχουσι συγγράμματα καὶ ποιήματα, καὶ νόμους ἐμμέτρους ἑξακισχιλίων ἐτῶν, ὥς φασι. Καὶ οἱ ἄλλοι δ' Ἴβηρες χρῶνται γραμματικῇ, οὐ μιᾷ ἰδέᾳ· οὐ δὲ γὰρ γλώττῃ μιᾷ.

Τείνει δὲ ἡ χώρα αὕτη ἡ ἐντὸς τοῦ Ἄνα, πρὸς ἕω μὲν μέχρι τῆς Ὠρητανίας, πρὸς νότον δὲ, ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν μέχρι τῆς παραλίας τῆς τοῦ Ἄνα [καὶ] μέχρι Στηλῶν. Ἀνάγκη δὲ διὰ πλειόνων περὶ αὐτῆς εἰπεῖν καὶ τῶν σύνεγγυς τόπων, ὅσα συντείνει πρὸς τὸ μαθεῖν τὴν εὐφυΐαν τῶν τόπων καὶ τὴν εὐδαιμονίαν.

Τῆς δὴ παραλίας ταύτης, εἰς ἣν ὅ τε Βαῖτις καὶ ὁ Ἄνας ἐκδίδωσι, καὶ τῶν ἐσχάτων τῆς Μαυρουσίας εἰς τὸ μεταξὺ ἐμπίπτον τὸ Ἀτλαντικὸν πέλαγος, ποιεῖ τὸν κατὰ Στήλας πορθμὸν, καθ' ὃν ἡ ἐντὸς θάλαττα συνάπτει τῇ ἐκτός. Ἐνταῦθα δὴ ὄρος ἐστὶ τῶν Ἰβήρων τῶν καλουμένων Βαστητανῶν, οὓς καὶ Βαστούλους καλοῦσιν, ἡ Κάλπη· τῇ περιοχῇ μὲν οὐ μέγα, τῷ δ' ὕψει μέγα καὶ ὄρθιον, ὥστε πόρρωθεν νησοειδὲς φαίνεσθαι. Ἐκπλέουσιν οὖν ἐκ τῆς ἡμετέρας θαλάττης εἰς τὴν ἔξω δεξιόν ἐστι τοῦτο· καὶ 140.
πρὸς αὐτῷ Κάλπη πόλις ἐν τετταράκοντα σταδίοις, ἀξιόλογος καὶ παλαιὰ, ναύσταθμόν ποτε γενομένη τῶν Ἰβήρων. Ἔνιοι δὲ καὶ Ἡρακλέους κτίσμα λέγουσιν αὐτὴν, ὧν ἐστι καὶ Τιμοσθένης·

140. ὃς φησι καὶ Ἡράκλειαν ὀνομάζεσθαι τὸ παλαιόν· δεύκνυσθαί τε μέγαν περίβολον καὶ νεωσοίκους.

Εἶτα Μελλαρία, ταριχείας ἔχουσα· καὶ μετὰ ταῦτα Βελὼν πόλις καὶ ποταμός. Ἐντεῦθεν οἱ διάπλοι μάλιστα εἰσὶν εἰς Τίγγιν τῆς Μαυρουσίας, καὶ ἐμπορεῖα, καὶ ταριχεῖαι. Ἦν δὲ καὶ Ζέλις τῆς Τίγγιος ἀστυγείτων· ἀλλὰ μετῴκισαν ταύτην εἰς τὴν περαίαν Ῥωμαῖοι, καὶ ἐκ τῆς Τίγγιος προσλαβόντες τινάς· ἔπεμψαν δὲ καὶ παρ' ἑαυτῶν ἐποίκους, καὶ ὠνόμασαν Ἰουλίαν Ἴοζαν τὴν πόλιν. Εἶτα Γάδειρα, πορθμῷ στενῷ διειργομένη νῆσος ἀπὸ τῆς Τουρδητανίας, διέχουσα τῆς Κάλπης περὶ ἑπτακοσίους καὶ πεντήκοντα σταδίους· οἱ δὲ ὀκτακοσίους φασίν. Ἔστι δὲ ἡ νῆσος αὕτη τἄλλα μὲν οὐθὲν διαφέρουσα τῶν ἄλλων· ἀνδρείᾳ δὲ τῶν ἐνοικούντων τῇ περὶ τὰς ναυτιλίας, καὶ φιλίᾳ πρὸς Ῥωμαίους, τοσαύτην ἐπίδοσιν εἰς πᾶσαν εὐτυχίαν ἔσχεν, ὥστε, καίπερ ἐσχάτη ἱδρυμένη τῆς γῆς, ὀνομαστοτάτη τῶν ἁπασῶν ἐστιν. Ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης ἐροῦμεν, ὅταν καὶ περὶ τῶν ἄλλων νήσων λέγωμεν.

Ἑξῆς δ' ἐστὶν ὁ Μενεσθέως καλούμενος λιμὴν, καὶ ἡ κατὰ Ἄσαν ἀνάχυσις καὶ Νάβρισσαν. Λέγονται δὲ ἀναχύσεις, αἱ πληρούμεναι τῇ θαλάττῃ κοιλάδες ἐν ταῖς πλημμυρίσι, καὶ ποταμῶν δίκην ἀνάπλους ἐπὶ τὴν μεσογαίαν ἔχουσαι, καὶ τὰς ἐπ' αὐταῖς πόλεις. Εἶτ' εὐθὺς αἱ ἐκβολαὶ τοῦ Βαίτιος διχῇ σχιζόμεναι· ἡ δὲ ἀπολαμβανομένη νῆσος ὑπὸ τῶν στομάτων, ἑκατὸν, ὡς δ' ἔνιοι, καὶ πλειόνων σταδίων ἀφορίζει παραλίαν. Ἐνταῦθα δέ που καὶ τὸ μαντεῖον τοῦ Μενεσθέως ἐστὶ, καὶ ὁ τοῦ Καιπίωνος πύργος, [ὃς] ἵδρυται ἐπὶ πέτρας ἀμφικλύστου, θαυμασίως κατεσκευασμένος, ὥσπερ ὁ Φάρος, τῆς τῶν πλοϊζομένων σωτηρίας χάριν. Ἡ τε γὰρ ἐκβαλλομένη χοῦς ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ βράχεα ποιεῖ, καὶ χοιραδώδης ἐστὶν ὁ πρὸ αὐτοῦ τόπος· ὥστ' ἔδει σημείου τινὸς ἐπιφανοῦς. Ἐντεῦθεν δ' ὁ τοῦ Βαίτιος ἀνάπλους

ἐςί, καὶ πόλις Ἐβοῦρα, καὶ τὸ τῆς Φωσφόρου ἱερὸν, ἣν καλοῦσι Λουκεμδουδίαν· εἶθ' οἱ τῶν ἀναχύσεων τῶν ἄλλων ἀνάπλοι· καὶ μετὰ ταῦτα ὁ Ἄνας ποταμὸς, δίςομος καὶ οὗτος, καὶ ὁ ἐξ αὐτῶν ἀνάπλους. Εἶθ' ὕςατον τὸ ἱερὸν ἀκρωτήριον, διέχον τῶν Γαδείρων ἐλάττους ἢ δισχιλίους ςαδίους. Τινὲς δ' ἀπὸ μὲν τοῦ Ἱεροῦ ἀκρωτηρίου ἐπὶ τὸ τοῦ Ἄνα ςόμα ἑξήκοντα μίλια φασίν· ἐντεῦθεν δ' ἐπὶ τὸ τοῦ Βαίτιος ςόμα ἑκατόν· εἶτα εἰς Γάδειρα ἑδδομήκοντα. 140.

ΚΕΦ. Β.

Τῆς δ' οὖν ἐντὸς τοῦ Ἄνα παραλίας ὑπερκεῖσθαι συμδαίνει τὴν Τουρδητανίαν, ἣν ὁ Βαῖτις διαῤῥεῖ ποταμός. Ἀφορίζει δὲ αὐτὴν πρὸς μὲν τὴν ἑσπέραν καὶ ἄρκτον ὁ Ἄνας ποταμός· πρὸς δὲ τὴν ἕω Καρπητανῶν τέ τινες καὶ Ὠρητανοί· πρὸς νότον δὲ Βαςητανῶν οἱ μεταξὺ τῆς Κάλπης καὶ τῶν Γαδείρων ςενὴν νεμόμενοι παραλίαν· καὶ ἡ ἑξῆς θάλαττα μέχρι Ἄνα. Καὶ οἱ Βαςητανοὶ δὲ, οὓς εἶπον, τῇ Τουρδηταν ίᾳ πρόσκειν ται· καὶ οἱ ἔξω τοῦ Ἄνα, καὶ *οἱ* πολλοὶ τῶν προσχώρων. Μέγεθος δ' οὐ πλεῖόν ἐςι τῆς χώρας ταύτης ἐπὶ μῆκος καὶ πλάτος, ἢ δισχίλιοι ςάδιοι. Πόλεις δ' ὑπερδάλλουσαι τὸ πλῆθος· καὶ γὰρ διακοσίας φασί· γνωριμώταται δὲ αἱ ἐπὶ τοῖς ποταμοῖς ἱδρυμέναι καὶ ταῖς ἀναχύσεσι καὶ τῇ θαλάττῃ, διὰ τὰς χρείας. Πλεῖςον δ' ἥ τε Κόρδυδα ἠύξηται, Μαρκέλλου κτίσμα, καὶ δόξῃ καὶ δυνάμει, καὶ ἡ τῶν Γαδιτανῶν πόλις· ἡ μὲν διὰ τὰς ναυτιλίας, καὶ διὰ τὸ προσθέσθαι Ῥωμαίοις κατὰ συμμαχίαν· ἡ δὲ, χώρας ἀρετῇ καὶ μεγέθει, προσλαμδάνοντος καὶ τοῦ ποταμοῦ Βαίτιος μέγα μέρος· ᾤκησάν τε ἐξ ἀρχῆς Ῥωμαίων τε καὶ τῶν ἐπιχωρίων ἐπίλεκτοι ἄνδρες· καὶ δὴ καὶ πρώτην ἀποικίαν ταύτην εἰς τούσδε τοὺς τόπους ἔςειλαν οἱ Ῥωμαῖοι. Μετὰ δὲ ταύτην καὶ τὴν τῶν 141.

141. Γαδιτανῶν ἡ μὲν Ἱσπαλις ἐπιφανὴς, καὶ αὕτη ἄποικος Ῥωμαίων· νυνὶ δὲ τὸ μὲν ἐμπόριον συμμένει, τῇ τιμῇ δὲ, καὶ τῷ ἐποικῆσαι νεωςὶ τοὺς Καίσαρος ςρατιώτας, ἡ Βαῖτις ὑπερέχει, καίπερ οὐ συνοικουμένη λαμπρῶς.

Μετὰ δὲ ταύτας Ἰτάλικα, καὶ Ἴλιπα ἐπὶ τῷ Βαίτει· Ἀς:ίγα δ' ἀπωτέρω, καὶ Κάρμων, καὶ Ὀβούλκων. Ἔτι δὲ ἐν αἷς οἱ Πομπηίου παῖδες κατεπολεμήθησαν, Μούνδα, καὶ Ἀτέτουα, καὶ Οὔρσων, καὶ Τοῦκκις, καὶ Ἰουλία, καὶ Αἴγουα· ἅπασαι δ' αὗται Κορδύβης οὐκ ἄπωθεν. Τρόπον δέ τινα μητρόπολις κατέςη τοῦ τόπου τούτου Μούνδα· διέχει δὲ Καρτηΐας ἡ Μούνδα ςαδίους ἑξήκοντα καὶ τετρακοσίους, εἰς ἣν ἔφυγεν ἡττηθεὶς ὁ Γναῖος, εἶτ' ἐκπλεύσας ἔνθεν, καὶ ἐκβὰς εἴς τινα ὑπερκειμένην θαλάττης ὀρεινὴν, διεφθάρη. Ὁ δ' ἀδελφὸς αὐτοῦ Σέξτος, ἐκ Κορδύβης σωθεὶς, καὶ μικρὸν ἐν τοῖς Ἴβηρσι πολεμήσας χρόνον, ὕςερον Σικελίαν ἀπέςησεν· εἶτ' ἐκπεσὼν ἐνθένδε εἰς τὴν Ἀσίαν, ἁλοὺς ὑπὸ τῶν Ἀντωνίου ςρατηγῶν, ἐν Μιλήτῳ κατέςρεψε τὸν βίον. Ἐν δὲ τοῖς Κελτικοῖς Κονίςορσίς ἐςι γνωριμωτάτη· ἐπὶ δὲ ταῖς ἀναχύσεσιν ἡ Ἄςα, εἰς ἣν οἱ Τουρδητανοὶ συνίασι μάλιςα, ὑπερκειμένη τοῦ ἐπινείου τῆς νήσου ςαδίους οὐ πολὺ πλείους τῶν ἑκατόν.

Παροικεῖται δὲ ὑπὸ πλείςων ὁ Βαῖτις, καὶ ἀναπλεῖται σχε-
142. δόν τι ἐπὶ χιλίους καὶ διακοσίους ςαδίους, ἐκ θαλάττης μέχρι Κορδύβης καὶ τῶν μικρὸν ἐπάνω τόπων. Καὶ δὴ καὶ ἐξείργαςαι περιττῶς ἥ τε παραποταμία, καὶ τὰ ἐν τῷ ποταμῷ νησίδια. Πρόσεςι δὲ καὶ τὸ τῆς ὄψεως τερπνὸν, ἅλσεσι καὶ ταῖς ἄλλαις φυτουργίαις ἐκπεπονημένων τῶν χωρίων. Μέχρι μὲν οὖν Ἰσπάλιος ὁλκάσιν ἀξιολόγοις ὁ ἀνάπλους ἐςὶν ἐπὶ ςαδίους οὐ πολὺ λείποντας τῶν πεντακοσίων· ἐπὶ δὲ τὰς ἄνω πόλεις μέχρι Ἰλίπας ταῖς ἐλάττοσι· μέχρι δὲ Κορδύβης τοῖς ποταμίοις σκάφεσι, πηκτοῖς μὲν τανῦν, τὸ παλαιὸν δὲ καὶ μονοξύλοις· τὸ δ' ἄνω τὸ

ἐπὶ Καϛαλῶνος οὐκ ἔτι πλώϊμον. Παραλληλοι δέ τινες ῥάχεις 142.
ὀρῶν παρατείνουσι τῷ ποταμῷ, μᾶλλόν τε καὶ ἧττον αὐτῷ συνάπτουσαι πρὸς βορρᾶν, μεταλλων πλήρεις· πλεῖϛος δ' ἐϛὶν ἄργυρος ἐν τοῖς κατὰ Ἰλίπαν τόποις καὶ τοῖς κατὰ Σισάπωνα, τόν τε παλαιὸν λεγόμενον καὶ τὸν νέον. Κατὰ δὲ τὰς Κωτίνας λεγομένας χαλκός τε ἅμα γεννᾶται καὶ χρυσός. Ἐν ἀριϛερᾷ μὲν οὖν ἐϛι τοῖς ἀναπλέουσι τὰ ὄρη ταῦτα, ἐν δεξιᾷ δὲ πεδίον μέγα καὶ ὑψηλὸν, καὶ εὔκαρπον, καὶ μεγαλόδενδρον, καὶ εὔβοτον. Ἔχει δὲ καὶ ὁ Ἄνας ἀνάπλους· οὔτε δὲ τηλικούτοις σκάφεσιν, οὔτ' ἐπὶ τοσοῦτον. Ὑπέρκειται δὲ καὶ τούτου μεταλλείας ἔχοντα ὄρη· καθήκει δὲ ταῦτα πρὸς τὸν Τάγον. Τὰ μὲν οὖν τὰς μεταλλείας ἔχοντα χωρία, ἀνάγκη τραχέα τε εἶναι καὶ παρέλυπρα, οἷά περ καὶ τὰ τῇ Καρπηταν ίᾳ συνάπτοντα, καὶ ἔτι μᾶλλον τοῖς Κελτίβηρσι. Τοιαύτη δὲ καὶ ἡ Βαιτουρία, ξηρὰ ἔχουσα πεδία τὰ παρήκοντα τῷ Ἄνᾳ.

Αὐτὴ δ' ἡ Τουρδηταν ία θαυμαϛῶς εὐτυχεῖ· παμφόρου δ' οὔσης αὐτῆς, ὡσαύτως δὲ καὶ πολυφόρου, διπλασιάζεται τὰ εὐτυχήματα ταῦτα τῷ ἐκκομισμῷ· τὸ γὰρ περιττεῦον τῶν καρπῶν ἀπεμπολεῖται ῥαδίως τῷ πλήθει τῶν ναυκληρίων. Ποιοῦσι δὲ τοῦτο οἵ τε ποταμοὶ καὶ αἱ ἀναχύσεις, ὡς εἶπον, ἐμφερεῖς τοῖς ποταμοῖς οὖσαι, καὶ ἀναπλεόμεναι παραπλησίως ἐκ θαλάττης, οὐ μικροῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ μεγάλοις σκάφεσιν, εἰς τὰς ἐν τῇ μεσογαίᾳ πόλεις. Ἅπασα γάρ ἐϛι πεδιὰς ἡ ὑπὲρ τῆς παραλίας ἐπὶ πολὺ τῆς μεταξὺ τοῦ τε Ἱεροῦ ἀκρωτηρίου καὶ τῶν Στηλῶν. Ἐνταῦθα δὲ πολλαχοῦ κοιλάδες εἰς τὴν μεσογαίαν ἐκ τῆς θαλάττης ἀνέχουσι, φάραγξι μετρίαις, ἢ καὶ ῥείθροις ἐοικυῖαι ποταμίοις ἐκτεταμένοις ἐπὶ πολλοὺς ϛαδίους· ταύτας δὲ πληροῦσιν αἱ τῆς θαλάττης ἐπιβάσεις, κατὰ τὰς πλημμυρίδας, ὥϛ' ἀναπλεῖσθαι μηδὲν ἧττον, ἢ τοὺς ποταμοὺς, ἀλλὰ καὶ βέλτιον. Τοῖς γὰρ κατάπλοις ἔοικε τοῖς ποταμίοις, ἀντι- 143.

143. κόπτοντος μὲν οὐδενὸς, ἐπουρίζοντος δὲ τοῦ πελάγους, καθάπερ τοῦ ποταμίου ῥεύματος, διὰ τὴν πλημμυρίδα. Αἱ δ' ἐπιβάσεις μείζους εἰσὶν ἐνταῦθα ἢ ἐν τοῖς ἄλλοις τόποις, ὅτι εἰς πόρον συνωθουμένη ςενὸν ἡ θάλαττα ἐκ μεγάλου πελάγους, ὃν ἡ Μαυρουσία ποιεῖ πρὸς τὴν Ἰβηρίαν, ἀναχοπὰς λαμβάνει, καὶ φέρεται πρὸς τὰ εἴκοντα μέρη τῆς γῆς εὐπετῶς. Ἔνιαι μὲν οὖν τῶν τοιούτων κοιλάδων κενοῦνται κατὰ τὰς ἀμπώτεις· τινὰς δ' οὐ παντάπασιν ἐπιλείπει τὸ ὕδωρ· ἔνιαι δὲ καὶ νήσους ἀπολαμβάνουσιν ἐν ἑαυταῖς. Τοιαῦται μὲν οὖν εἰσιν αἱ ἀναχύσεις, αἱ μεταξὺ τοῦ τε Ἱεροῦ ἀκρωτηρίου καὶ τῶν Στηλῶν, ἐπίδοσιν ἔχουσαι σφοδροτέραν παρὰ τὰς ἐν τοῖς ἄλλοις τόποις. Ἡ τοιαύτη δ' ἐπίδοσις ἔχει μέν τι καὶ πλεονέκτημα πρὸς τὰς χρείας τῶν πλοϊζομένων· πλείους γὰρ καὶ μείζους ποιεῖ τὰς ἀναχύσεις, πολλάκις καὶ ἐπὶ ὀκτακοσίους ςαδίους ἀναπλεομένας, ὥςε τρόπον τινὰ πᾶσαν πλωτὴν παρέχεται τὴν γῆν, καὶ εὐπετῆ πρός τε τὰς ἐξαγωγὰς τῶν φορτίων καὶ τὰς εἰσαγωγάς. Ἔχει δέ τι καὶ ὀχληρόν· αἱ γὰρ ἐν τοῖς ποταμοῖς ναυτιλίαι, διὰ τὴν σφοδρότητα τῆς πλημμυρίδος, ἰσχυρότερον τῇ ῥύσει τῶν ποταμῶν ἀντιπνέουσαν, κίνδυνον οὐ μικρὸν τοῖς ναυκληρίοις ἐπιφέρουσι κατακομιζομένοις τε ὁμοίως καὶ ἀνακομιζομένοις. Αἱ δὲ ἀμπώτεις ἐν ταῖς ἀναχύσεσιν εἰσὶ βλαβεραί· ταῖς γὰρ πλημμυρίσιν ἀνάλογον, καὶ αὐταὶ παραξύνονται· διά τε τὸ τάχος καὶ ἐπὶ ξηρᾶς πολλάκις ἐγκατέλιπον τὴν ναῦν. Τά τε βοσκήματα εἰς τὰς νήσους διαβαίνοντα τὰς πρὸ τῶν ποταμῶν, πρὸ τῶν ἀναχύσεων, τοτὲ μὲν *οὖν* καὶ ἐπεκλύσθη, τοτὲ δὲ καὶ ἀπελήφθη· βιαζόμενα δ' ἐπανελθεῖν οὐκ ἴσχυσεν, ἀλλὰ διεφθάρη· τὰς δὲ βοῦς φασὶ καὶ τετηρηκυίας τὸ συμβαῖνον, περιμένειν τὴν ἀναχώρησιν τῆς θαλάττης, καὶ τότε ἀπαίρειν εἰς τὴν ἤπειρον.

Καταμαθόντες δ' οὖν τὴν φύσιν τῶν τόπων οἱ ἄνθρωποι, καὶ τὰς ἀναχύσεις ὁμοίως ὑπουργεῖν τοῖς ποταμοῖς δυναμένας,

πόλεις ἔκτισαν ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἄλλας κατοικίας, καθάπερ καὶ 143.
ἐπὶ τῶν ποταμῶν· τούτων δ' ἐστὶν ἥ τε Ἄσα καὶ Νάβρισσα, καὶ Ὄνοβα, *καὶ Σόνοβα*, καὶ Μαίνοβα, καὶ ἄλλαι πλείους. Προσλαμβάνουσι δὲ καὶ διώρυγες, ἐσθ' ὅπου γεγοννῖαι, τῷ πολλαχόθεν εἶναι καὶ πολλαχόσε τὴν κομιδὴν καὶ πρὸς ἀλλήλους, καὶ πρὸς τοὺς ἔξω. Καὶ αἱ σύρροιαι δὲ ὡσαύτως ὠφελοῦσι κατὰ τὰς ἐπὶ πολὺ πλήμας, τῶν διειργόντων ἰσθμῶν τοὺς πόρους πλωτοὺς ἀπεργαζόμεναι, ὥστε πορθμεύεσθαι καὶ ἐκ τῶν ποταμῶν εἰς τὰς ἀναχύσεις, κἀκεῖθεν δεῦρο. Ἅπασα δ' ἡ ἐμπορεία πρὸς τὴν Ἰταλίαν ἐστὶ καὶ τὴν Ῥώμην, ἔχουσα τὸν πλοῦν μέχρι τῶν Στηλῶν ἀγαθὸν (πλὴν εἴ τις ἐστὶ περὶ τὸν πορθμὸν δυσκολία), καὶ τὸν πελάγιον, τὸν ἐν τῇ καθ' 144.
ἡμᾶς θαλάττῃ. Διὰ γὰρ εὐδίου κλίματος οἱ δρόμοι συντελοῦνται, καὶ μᾶλιστα τῷ πελαγίζοντι. Τοῦτο δὲ πρόσφορόν ἐστι ταῖς ἐμπορικαῖς ὁλκάσιν. Ἔχουσι δὲ καὶ οἱ ἄνεμοι τάξιν οἱ πελάγιοι· πρόσεστι δὲ καὶ ἡ νῦν εἰρήνη, τῶν λῃστηρίων καταλυθέντων· ὥστ' ἡ σύμπασα ὑπάρχει ῥαστώνη τοῖς πλοϊζομένοις. Ἴδιον δέ τί φησι Ποσειδώνιος τηρῆσαι κατὰ τὸν ἀνάπλουν τὸν ἐκ τῆς Ἰβηρίας, ὅτι οἱ εὖροι κατ' ἐκεῖνο τὸ πέλαγος ἕως τοῦ Σαρδώου κόλπου πνέοιεν ἐτησίαι· διὸ καὶ τρισὶ μησὶν εἰς Ἰταλίαν κατάραι μόλις, παρενεχθεὶς περί τε τὰς Γυμνησίας νήσους, καὶ περὶ Σαρδόνα, καὶ τἄλλα ἀπαντικρὺ τούτων μέρη τῆς Λιβύης.

Ἐξάγεται δ' ἐκ τῆς Τουρδητανίας σῖτός τε καὶ οἶνος πολύς, καὶ ἔλαιον, οὐ πολὺ μόνον, ἀλλὰ καὶ κάλλιστον· καὶ κηρὸς δὲ, καὶ μέλι, καὶ πίττα ἐξάγεται, καὶ κόκκος πολλὴ, καὶ μίλτος οὐ χείρων τῆς Σινωπικῆς γῆς. Τά τε ναυπήγια συνιστᾶσιν αὐτόθι ἐξ ἐπιχωρίας ὕλης. Ἅλες τε ὀρυκτοὶ παρ' αὐτοῖς εἰσι· καὶ ποταμῶν ἁλμυρῶν ῥεύματα οὐκ ὀλίγα· οὐκ ὀλίγη δὲ οὐδ' ἡ ἐκ τῶν ὄψων ταριχεία, οὐκ ἔνθεν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἄλλης τῆς ἐκτὸς Στηλῶν παραλίας, οὐ χείρων τῆς Ποντικῆς.

144. Πολλὴ δὲ καὶ ἐσθὴς πρότερον ἤρχετο· νῦν δὲ ἔρια μᾶλλον τῶν Κοραξῶν. Καὶ ὑπερβολὴ δέ τίς ἐςι τοῦ κάλλους· ταλαντιαίους γοῦν ὠνοῦνται τοὺς κριοὺς εἰς τὰς ὀχείας. Ὑπερβολὴ δὲ καὶ τῶν λεπτῶν ὑφασμάτων, ἅπερ οἱ Σαλτιῆται κατασκευάζουσιν. Ἄπονος δὲ καὶ βοσκημάτων ἀφθονία παντοίων, καὶ κυνηγεσίων. Τῶν δ' ὀλεθρίων θηρίων σπάνις, πλὴν τῶν γεωρύχων λαγιδέων, οὓς ἔνιοι λεβορίδας προσαγορεύουσι. Λυμαίνονται γὰρ φυτὰ καὶ σπέρματα ῥιζοφαγοῦντες· καὶ τοῦτο συμβαίνει καθ' ὅλην τὴν Ἰβηρίαν σχεδόν· διατείνει δὲ καὶ μέχρι Μασσαλίας· ὀχλεῖ δὲ καὶ τὰς νήσους. Οἱ δὲ τὰς Γυμνησίας οἰκοῦντες λέγονται πρεσβεύσασθαί ποτε πρὸς Ῥωμαίους, κατὰ χώρας αἴτησιν· ἐκβάλλεσθαι γὰρ ὑπὸ τῶν ζώων τούτων, ἀντέχειν μὴ δυνάμενοι διὰ τὸ πλῆθος. Πρὸς μὲν οὖν τὸν τοσοῦτον ἴσως πόλεμον, ὃς οὐκ ἀεὶ συμβαίνει, ὡρῶν δέ τινι λοιμικῇ κατασάσει, καθάπερ ὄφεων καὶ μυῶν τῶν ἀρουραίων, χρεία τῆς τοσαύτης ἐπικουρίας. Πρὸς δὲ τὸ μέτριον ἐξεύρηνται πλείους θῆραι· καὶ δὴ καὶ γαλᾶς ἀγρίας, ἃς ἡ Λιβύη φέρει, τρέφουσιν ἐπίτηδες· ἃς φιμώσαντες παρίασιν εἰς τὰς ὀπάς· αἱ δ' ἐξέλκουσιν ἔξω τοῖς ὄνυξιν, οὓς ἂν καταλάβωσιν, ἢ φεύγειν ἀναγκάζουσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν· ἐκπεσόντας δὲ θηρεύουσιν οἱ
145. ἐφεςῶτες. Τὴν δὲ ἀφθονίαν τῶν ἐκκομιζομένων ἐκ τῆς Τουρδητανίας, ἐμφανίζει τὸ μέγεθος, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ναυκληρίων· ὁλκάδες γὰρ μέγιςαι παρὰ τούτων πλέουσιν εἰς τὴν Δικαιαρχίαν, καὶ τὰ Ὦςια, τῆς Ῥώμης ἐπίνειον· τό τε πλῆθος μικροῦ δεῖν ἐνάμιλλον τοῖς Λιβυκοῖς.

Τοιαύτης δὲ τῆς μεσογαίας οὔσης τῆς ἐν τῇ Τουρδητανίᾳ, καὶ τὴν παράλιον ἐνάμιλλον εὕροι τις ἂν τοῖς ἐκ θαλάττης ἀγαθοῖς. Τά τε γὰρ ὀςρεώδη πάντα καὶ κογχοειδῆ καὶ τοῖς πλήθεσιν ὑπερβάλλει, καὶ τοῖς μεγέθεσι, καθόλου κατὰ τὴν ἔξω θάλατταν πᾶσαν, ἐνταῦθα δὲ διαφερόντως· ἅτε καὶ τῶν πλημ-

μυρίδων καὶ τῶν ἀμπώτεων ἐνταῦθα αὐξανομένων· ἃς εἰκὸς 145.
αἰτίας εἶναι καὶ τοῦ πλήθους καὶ τοῦ μεγέθους διὰ τὴν λιμνασίαν. Ὡς δ' αὔτως ἔχει καὶ περὶ τῶν κητέων ἁπάντων, ὀρύγων τε, καὶ φαλαινῶν, καὶ φυσητήρων· ὧν ἀναφυσησάντων, φαίνεταί τις νεφώδους ὄψις κίονος τοῖς πόρρωθεν ἀφορῶσι. Καὶ οἱ γόγγροι δὲ ἀποθηριοῦνται, πολὺ τῶν παρ' ἡμῖν ὑπερβεβλημένοι κατὰ τὸ μέγεθος, καὶ αἱ σμύραιναι, καὶ ἄλλα πλείω τῶν τοιούτων ὄψων. Ἐν δὲ Καρτηίᾳ κήρυκας δεκακοτύλους καὶ πορφύρας φασίν· ἐν δὲ τοῖς ἐξωτέροις τόποις καὶ μείζονας ὀγδοήκοντα μνῶν τὴν σμύραιναν καὶ τὸν γόγγρον, ταλαντιαῖον δὲ τὸν πολύποδα, διπήχεις δὲ τὰς τευθίδας, καὶ τὰ παραπλήσια. Πολὺς δὲ καὶ ὁ θύννος συνελαύνεται δεῦρο ἀπὸ τῆς ἄλλης τῆς ἔξωθεν παραλίας, πίων καὶ παχύς. Τρέφεται δὲ βαλάνῳ δρυΐνῃ, φυομένῃ κατὰ τῆς θαλάττης, χαμαιζήλῳ τινὶ παντάπασι δρυΐ, ἀδρότατον δ' ἐκφερούσῃ καρπόν· ἥπερ καὶ ἐν τῇ γῇ πολλὴ φύεται κατὰ τὴν Ἰβηρίαν, ῥίζας μὲν ἔχουσα μεγάλας ὡς ἂν τελείας δρυός, ἐξαιρομένη δὲ θάμνου ταπεινῆς ἧττον. Τοσοῦτον δ' ἐκφέρει καρπόν, ὥςε μετὰ τὴν ἀκμὴν πλήρη τὴν παραλίαν εἶναι τήν τε ἐντὸς καὶ τὴν ἐκτὸς Στηλῶν, ἣν ἐκβάλλουσιν αἱ πλῆμαι· ἡ δ' ἐντὸς Στηλῶν ἐλάττων ἀεὶ καὶ μᾶλλον εὑρίσκεται. Λέγει δ' ὁ Πολύβιος, καὶ μέχρι τῆς Λατίνης ἐκπέμπειν τὴν βάλανον ταύτην· εἰ μὴ ἄρα, φησί, καὶ ἡ Σαρδὼ φέρει, καὶ ἡ πλησιόχωρος ταύτῃ. Καὶ οἱ θύννοι δ'ὅσῳ πλέον συνεγγίζουσι ταῖς Στήλαις ἔξωθεν φερόμενοι, τοσῷδ' ἰσχναίνονται πλέον, τῆς τροφῆς ἐπιλειπούσης· εἶναί τε παρὰ τἄλλα πῖον τὸ ζῶον τοῦτο· ἥδεσθαι γὰρ τῇ βαλάνῳ, καὶ πιαίνεσθαι διαφερόντως ὑπ' αὐτῆς· φορᾶς τε τῆς βαλάνου γινομένης, φορὰν καὶ τῶν θύννων εἶναι.

Τοσούτοις δὲ τῆς προειρημένης χώρας ἀγαθοῖς κεχορηγημένης, οὐχ ἥκιςα, ἀλλὰ καὶ μάλιστα, ἄν τις ἀποδέξαιτο καὶ θαυμάσειε 146.

146. τὸ περὶ τὰς μεταλλείας εὐφυές· ἅπασα μὲν γὰρ μεστὴ τῶν τοιούτων ἐστὶν ἡ τῶν Ἰβήρων χώρα· οὐ πᾶσα δ' εὔκαρπος, οὐδ' εὐδαίμων οὕτως· καὶ μᾶλιστα ἡ τῶν μεταλλων εὐποροῦσα. Σπάνιον δ' ἐν ἀμφοτέροις εὐτυχεῖν· σπάνιον δὲ, καὶ τὸ τὴν αὐτὴν ἐν ὀλίγῳ χωρίῳ παντοίοις πληθύνειν μεταλλοις. Ἡ δὲ Τουρδητανία, καὶ ἡ προσεχὴς αὐτῇ, λόγον οὐδένα ἄξιον καταλείπει περὶ τήνδε τὴν ἀρετὴν τοῖς ἐπαινεῖν βουλομένοις. Οὐ γὰρ χρυσὸς, οὐκ ἄργυρος, οὐδὲ χαλκὸς, οὐδὲ σίδηρος, οὐδαμοῦ τῆς γῆς, οὔτε τοσοῦτος, οὔθ' οὕτως ἀγαθὸς ἐξήτασται γεννώμενος μέχρι νῦν. Ὁ δὲ χρυσὸς οὐ μεταλλεύεται μόνον, ἀλλὰ καὶ σύρεται· καταφέρουσι δ' οἱ ποταμοὶ καὶ οἱ χείμαρροι τὴν χρυσῖτιν ἄμμον, πολλαχοῦ καὶ ἐν τοῖς ἀνύδροις τόποις οὖσαν· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἀφανής ἐστιν, ἐν δὲ τοῖς ἐπικλύστοις ἀπολάμπει τὸ τοῦ χρυσοῦ ψῆγμα· καὶ τοὺς ἀνύδρους δὲ φορητῷ ἐπικλύζοντες ὕδατι, στιλπνὸν ποιοῦσι τὸ ψῆγμα. Καὶ φρέατα δ' ὀρύσσοντες, καὶ ἄλλας τέχνας ἐπινοοῦντες, πλύσει τῆς ἄμμου τὸν χρυσὸν ἐκλαμβάνουσι· καὶ πλείω τῶν χρυσωρυχείων ἐστὶ νῦν τὰ χρυσοπλύσια προσαγορευόμενα. Ἀξιοῦσι δὲ Γαλάται τὰ παρ' ἑαυτοῖς εἶναι κρείττω μέταλλα, τά τε ἐν τῷ Κεμμένῳ ὄρει, καὶ τὰ ὑπ' αὐτῇ κείμενα τῇ Πυρήνῃ· τὸ μέντοι πλεῖον τἀντεῦθεν εὐδοκιμεῖ. Ἐν δὲ τοῖς ψήγμασι τοῦ χρυσίου φασὶν εὑρίσκεσθαί ποτε καὶ ἡμιλιτριαίας βώλους, ἃς καλοῦσι Πᾶλας, μικρᾶς καθάρσεως δεομένας. Φασὶ δὲ καὶ λίθων σχιζομένων εὑρίσκειν βωλάρια θηλαῖς ὅμοια· ἐκ δὲ τοῦ χρυσοῦ ἑψομένου καὶ καθαιρομένου συπτηριώδει τινὶ γῇ, τὸ κάθαρμα ἤλεκτρον εἶναι· πάλιν δὲ τούτου καθεψομένου, μίγμα ἔχοντος ἀργύρου καὶ χρυσοῦ, τὸν μὲν ἄργυρον ἀποκαίεσθαι, τὸν δὲ χρυσὸν ὑπομένειν· εὐδιάχυτος γὰρ ὁ τύπος καὶ λιπώδης· διὰ τοῦτο καὶ τῷ ἀχύρῳ τήκεται μᾶλλον ὁ χρυσός· ὅτι ἡ φλὸξ, μαλακὴ οὖσα, συμμέτρως ἔχει πρὸς τὸ εἶκον, καὶ διαχεόμενον ῥαδίως· ὁ δὲ ἄνθραξ ἀπαναλίσκει

πολὺ, ὑπερτήκων τῇ σφοδρότητι, καὶ ἐξαίρων. Ἐν δὲ τοῖς ῥεί- 146.
θροις σύρεται καὶ πλύνεται πλησίον ἐν σκάφαις, ἡ ὀρύττεται
φρέαρ, ἡ δὲ ἀνενεχθεῖσα γῇ πλύνεται. Τὰς δὲ τοῦ ἀργύρου
καμίνους ποιοῦσιν ὑψηλὰς, ὥστε τὴν ἐκ τῶν βώλων λιγνὺν με-
τέωρον ἐξαίρεσθαι· βαρεῖα γάρ ἐστι καὶ ὀλέθριος. Τῶν δὲ χαλ-
κουργείων τινὰ καλεῖται χρυσεῖα· ἐξ ὧν τεκμαίρονται χρυσὸν ἐξ
αὐτῶν ὀρύττεσθαι πρότερον.

Ποσειδώνιος δὲ, τὸ πλῆθος τῶν μεταλλων ἐπαινῶν καὶ τὴν 147.
ἀρετὴν, οὐκ ἀπέχεται τῆς συνήθους ῥητορείας, ἀλλὰ συνενθου-
σιᾷ ταῖς ὑπερβολαῖς. Οὐ γὰρ ἀπιστεῖν τῷ μύθῳ φησὶν, ὅτι,
τῶν δρυμῶν ποτε ἐμπρησθέντων, ἡ γῆ τακεῖσα, ἅτε ἀργυρῖτις
καὶ χρυσῖτις, εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἐξέζεσε· διὰ τὸ πᾶν ὄρος καὶ
πάντα βουνὸν ὕλην εἶναι νομίσματος, ὑπό τινος ἀφθόνου τύχης
σεσωρευμένην. Καθόλου δ' ἂν εἴπε (φησὶν) ἰδών τις τοὺς τόπους,
θησαυροὺς εἶναι φύσεως ἀεννάους, ἡ ταμιεῖον ἡγεμονίας ἀν-
έκλειπτον· οὐ γὰρ πλουσία μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπόπλουτος ἦν,
φησὶν, ἡ χώρα· καὶ παρ' ἐκείνοις ὡς ἀληθῶς τὸν ὑποχθόνιον
τόπον, οὐχ ὁ Ἅδης, ἀλλ' ὁ Πλούτων κατοικεῖ. Τοιαῦτα μὲν
οὖν ἐν ὡραίῳ σχήματι εἴρηκε περὶ τούτων, ὡς ἂν ἐκ μεταλλου
καὶ αὐτὸς πολλῷ χρώμενος τῷ λόγῳ. Τὴν δ' ἐπιμέλειαν φράζων
τὴν τῶν μεταλλευόντων, παρατίθησι τὸ τοῦ Φαληρέως· ὅτι φησὶν
ἐκεῖνος ἐπὶ τῶν Ἀττικῶν ἀργυρείων οὕτω συντόνως ὀρύττειν
τοὺς ἀνθρώπους, ὡς ἂν προσδοκῶντας αὐτὸν ἀνάξειν τὸν
Πλούτωνα. Καὶ τούτων οὖν ἐμφανίζει παραπλησίαν τὴν σπουδὴν
καὶ τὴν φιλεργίαν, σκολιὰς τεμνόντων καὶ βαθείας τὰς σύριγ-
γας, καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς ἀπαντῶντας ποταμοὺς πολλάκις τοῖς
Αἰγυπτίοις ἀναντλούντων κοχλίαις. Τὸν δὲ λόγον οὐ τὸν αὐτὸν
εἶναι τούτοις καὶ ποτὲ τοῖς Ἀττικοῖς· ἀλλ' ἐκείνοις μὲν αἰνίγ-
ματι ἐοικέναι τὴν μεταλλείαν· ὅσα μὲν γὰρ ἀνέλαβον, φησὶν,
οὐκ ἔλαβον· ὅσα δὲ εἶχον, ἀπέβαλον· τούτοις δ' ὑπεράγαν

147. λυσιτελῆ· τοῖς μὲν γὰρ χαλκουργοῖς τέταρτον μέρος ἐξάγουσι τῆς γῆς τὸν χαλκὸν, τῶν δὲ ἀργυρευόντων τινὲς ἰδιωτῶν ἐν τρισὶν ἡμέραις Εὐβοϊκὸν τάλαντον ἐξαίρουσι. Τὸν δὲ κατσίτερον οὐκ ἐπιπολῆς εὑρίσκεσθαί φησιν, ὡς τοὺς ἱστορικοὺς θρυλλεῖν, ἀλλ' ὀρύττεσθαι· γεννᾶσθαι δ' ἔν τε τοῖς ὑπὲρ τοὺς Λυσιτανοὺς βαρβάροις, καὶ ἐν ταῖς Κασσιτερίσι νήσοις· καὶ ἐκ τῶν Βρετανικῶν δὲ εἰς τὴν Μασσαλίαν κομίζεσθαι. Ἐν δὲ τοῖς Ἀρτάβροις, οἳ τῆς Λυσιτανίας ὕστατοι πρὸς ἄρκτον καὶ δύσιν εἰσὶν, ἐξανθεῖν φησιν ἀργύρῳ τὴν γῆν, κασσιτέρῳ, χρυσῷ λευκῷ· ἀργυρομιγὴς γάρ ἐστι· τὴν δὲ γῆν ταύτην φέρειν τοὺς ποταμούς· τὴν δὲ σκαλίσι τὰς γυναῖκας διαμώσας πλύνειν ἐν ἠθητηρίοις πλεκτοῖς ἐπὶ κίσῃ. Οὗτος μὲν περὶ τῶν μετάλλων τοιαῦτ' εἴρηκε.

Πολύβιος δὲ, τῶν περὶ Καρχηδόνα νέαν ἀργυρείων μνησθεὶς, μέγιστα μὲν εἶναί φησι· διέχειν δὲ τῆς πόλεως ὅσον εἴκοσι σταδίους, περιειληφότα κύκλον τετρακοσίων σταδίων, ὅπου τέτταρας μυριάδας ἀνθρώπων μένειν τῶν ἐργαζομένων, ἀναφέ-
148. ροντας τότε τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων καθ' ἑκάστην ἡμέραν δισμυρίας καὶ πεντακισχιλίας δραχμάς. Τὴν δὲ κατεργασίαν τὴν μὲν ἄλλην ἐῶ· μακρὰ γάρ ἐστι· τὴν δὲ συρτὴν βῶλον τὴν ἀργυρῖτιν φησι κόπτεσθαι, καὶ κοσκίνοις εἰς ὕδωρ διαττᾶσθαι· κόπτεσθαι δὲ πάλιν τὰς ὑποστάσεις, καὶ πάλιν διηθουμένας ἀποχεομένων τῶν ὑδάτων κόπτεσθαι· τὴν δὲ πέμπτην ὑπόστασιν χωνευθεῖσαν, ἀποχυθέντος τοῦ μολύβδου, καθαρὸν τὸν ἄργυρον ἐξάγειν. Ἔστι δὲ καὶ νῦν τὰ ἀργυρεῖα, οὐ μέντοι δημόσια, οὔτε ἐνταῦθα, οὔτε ἐν τοῖς ἄλλοις τόποις· ἀλλ' εἰς ἰδιωτικὰς μετέστησαν ἐγκτήσεις· τὰ δὲ χρυσεῖα δημοσιεύεται τὰ πλείω. Ἐν δὲ Καστλῶνι καὶ ἄλλοις τόποις ἴδιόν ἐστι μέταλλον ὀρυκτοῦ μολύβδου· παραμέμικται δέ τι καὶ τούτῳ τοῦ ἀργύρου μικρὸν, οὐχ ὥστε λυσιτελεῖν ἀποκαθαίρειν αὐτόν.

Οὐ

Οὐ πολὺ δ' ἄπωθεν τοῦ Καςαλῶνός ἐςι καὶ τὸ ὄρος, ἐξ 148.
οὗ ῥεῖν φασι τὸν Βαῖτιν, ὃ καλοῦσιν Ἀργυροῦν, διὰ τὰ ἀργυρεῖα τὰ ἐν αὐτῷ. Πολύβιος δὲ καὶ τὸν Ἄναν καὶ τοῦτον ἐκ τῆς Κελτιβηρίας ῥεῖν φησι, διέχοντας ἀλλήλων ὅσον ἐννακοσίους ςαδίους· αὐξηθέντες γὰρ οἱ Κελτίβηρες, ἐποίησαν καὶ τὴν πλησιόχωρον πᾶσαν ὁμώνυμον ἑαυτοῖς. Ἐοίκασι δ' οἱ παλαιοὶ καλεῖν τὸν Βαῖτιν, Ταρτησσόν· τὰ δὲ Γάδειρα, καὶ τὰς περὶ αὐτὴν νήσους, Ἐρύθειαν. Διόπερ οὕτως εἰπεῖν ὑπολαμβάνουσι Στησίχορον περὶ τοῦ Γηρυόνου βουκολίου, διότι γεννηθείη

σχεδὸν ἀντιπέρας κλειτᾶς Ἐρυθείας,
Ταρτησσοῦ ποταμοῦ παρὰ παγὰς ἀπείρονας ἀργυροείζους,
Ἐν κευθμώνων πέτραις.

Δυεῖν δὲ οὐσῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ, πόλιν ἐν τῷ μεταξὺ χώρῳ κατοικεῖσθαι πρότερόν φασιν, ἣν καλεῖσθαι Ταρτησσὸν, ὁμώνυμον τῷ ποταμῷ, καὶ τὴν χώραν, Ταρτησσίδα *καλεῖσθαι φασὶν*, ἣν νῦν Τουρδοῦλοι νέμονται. Καὶ Ἐρατοσθένης δὲ τὴν συνεχῆ τῇ Κάλπῃ Ταρτησσίδα καλεῖσθαι φησὶ, καὶ Ἐρύθειαν νῆσον εὐδαίμονα. Πρὸς ὃν Ἀρτεμίδωρος ἀντιλέγων, καὶ ταῦτά φησι ψευδῶς λέγεσθαι ὑπ' αὐτοῦ, καθάπερ καὶ τὸ ἀπὸ Γαδείρων ἐπὶ τὸ Ἱερὸν ἀκρωτήριον διάςημα ἀπέχειν ἡμερῶν πέντε πλοῦν, οὐ πλειόνων ὄντων ἢ χιλίων καὶ ἑπτακοσίων ςαδίων· καὶ τὸ τὰς ἀμπώτεις μέχρι δεῦρο περατοῦσθαι, ἀντὶ τοῦ κύκλῳ περὶ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην συμβαίνειν· καὶ τὸ τὰ προσαρκτικὰ μέρη τῆς Ἰβηρίας εὐπορωτέρα εἶναι πρὸς τὴν Κελτικὴν, ἢ κατὰ τὸν Ὠκεανὸν πλέουσι· καὶ ὅσα δὴ ἄλλα εἴρηκε, Πυθέᾳ πιςεύσας δι' ἀλαζονείαν.

Ὁ δὲ Ποιητὴς, πολύφωνός τις ὢν, καὶ πολυίςωρ, δίδωσιν 149.
ἀφορμὰς, ὡς οὐδὲ τούτων ἀνήκοός ἐςι τῶν τόπων, εἴ τις ὀρθῶς βούλοιτο συλλογίζεσθαι ἀπ' ἀμφοῖν, τῶν τε χεῖρον λεγομένων περὶ αὐτῶν, καὶ τῶν ἄμεινον καὶ ἀληθέςερον. Χεῖρον μὲν, ὅτι

149. πρὸς δύσιν ἐσχάτην ἥκουεν αὐτὴν, ὅπου, καθάπερ φησὶν αὐτὸς, εἰς τὸν Ὠκεανὸν ἐμπίπτει

λαμπρὸν φάος ἠελίοιο,
Ἕλκον νύκτα μέλαιναν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν·

ἡ δὲ νὺξ ὅτι δύσφημον καὶ τῷ ᾅδῃ πλησιάζον δῆλον· ὁ δὲ ᾅδης τῷ ταρτάρῳ· εἰκάζοι ἄν τις ἀκούοντα τὰ περὶ Ταρτησσοῦ τὸν τάρταρον ἐκεῖθεν παρονομάσαι τὸν ἔσχατον τῶν ὑποχθονίων τόπων· προσθεῖναι δὲ καὶ μῦθον, τὸ ποιητικὸν σώζοντα. Καθάπερ καὶ τοὺς Κιμμερίους εἰδὼς ἐν βορείοις καὶ ζοφεροῖς οἰκήσαντας τόποις τοῖς κατὰ τὸν Βόσπορον, ἵδρυσεν αὐτοὺς πρὸς τῷ ᾅδῃ, τάχα καὶ κατά τι κοινὸν τῶν Ἰώνων ἔχθος πρὸς τὸ φῦλον τοῦτο· καὶ γὰρ καθ' Ὅμηρον, ἡ πρὸ αὐτοῦ μικρὸν, λέγουσι τὴν τῶν Κιμμερίων ἔφοδον γενέσθαι, τὴν μέχρι τῆς Αἰολίδος καὶ τῆς Ἰωνίας. Ταῖς δὲ Κυανέαις ἐποίησε παραπλησίως τὰς Πλαγκτὰς, ἀεὶ τοὺς μύθους ἀπό τινων ἱστοριῶν ἐνάγων. Χαλεπὰς γάρ τινας μυθεύει πέτρας, καθάπερ τὰς Κυανέας φασίν· ἐξ οὗ καὶ Συμπληγάδες καλοῦνται· διόπερ καὶ τὸν Ἰάσονος παρέθηκε δι' αὐτῶν πλοῦν. Καὶ ὁ κατὰ τὰς Στήλας δὲ πορθμὸς καὶ ὁ κατὰ Σικελίαν ὑπηγόρευον αὐτῷ τὸν περὶ τῶν Πλαγκτῶν μῦθον. Πρὸς μὲν δὴ τὸ χεῖρον, ἀπὸ τῆς τοῦ Ταρτάρου μυθοποιΐας αἰνίττοιτό τις ἂν τὴν τῶν τόπων μνήμην τῶν περὶ Ταρτησσόν.

Πρὸς δὲ τὸ βέλτιον, ἐκ τούτων. Ἥ τε γὰρ Ἡρακλέους στρατεία μέχρι δεῦρο προελθοῦσα, καὶ [ἡ] τῶν Φοινίκων, ὑπέγραφεν αὐτῷ πλοῦτόν τινα, καὶ ῥαθυμίαν τῶν ἀνθρώπων· οὗτοι γὰρ Φοινιξὶν οὕτως ἐγένοντο σφόδρα ὑποχείριοι, ὥστε τὰς πλείους τῶν ἐν τῇ Τουρδητανίᾳ πόλεων καὶ τῶν πλησίον τόπων ὑπ' ἐκείνων νῦν οἰκεῖσθαι. Καὶ ἡ τοῦ Ὀδυσσέως δὲ στρατεία δοκεῖ μοι δεῦρο γενηθεῖσα, καὶ ἱστορηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ, παραδοῦναι πρόφασιν· ὥστε καὶ τὴν Ὀδύσσειαν, καθάπερ τὴν Ἰλιάδα, ἀπὸ τῶν

συμβάντων μεταγαγεῖν εἰς ποίησιν, καὶ τὴν συνήθη τοῖς ποιηταῖς 149.
μυθοποιΐαν. Οὐ γὰρ μόνον οἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν τόποι καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν τοιούτων σημεῖα ὑπογράφουσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ Ὀδύσσεια πόλις δείκνυται, καὶ Ἀθηνᾶς ἱερὸν, καὶ ἄλλα μυρία ἴχνη τῆς τε ἐκείνου πλάνης, καὶ ἄλλων τῶν ἐκ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου περιγενομένων, ἐπίσης κακώσαντος τούς τε πολεμηθέντας καὶ τοὺς ἑλόντας τὴν Τροίαν· καὶ γὰρ οὗτοι Καδμείαν νίκην ἐτύγχανον ἠρμένοι, τῶν τε οἴκων αὐτοῖς κατ- 150.
εφθαρμένων, καὶ τῶν λαφύρων εἰς ἕκαστον ὀλίγων ἐληλυθότων. Συνέβη οὖν τοῖς περιλειφθεῖσιν, ἀπιοῦσιν ἐκ τῶν κινδύνων, κατὰ λῃστείας τρέπεσθαι, καὶ τοῖς Ἕλλησι· τοῖς μὲν διὰ τὸ ἐκπεπορθῆσθαι, τοῖς δὲ διὰ τὴν αἰσχύνην, ἑκάστου ὑπολαβόντος,

Αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν,

ἄνευ τῶν οἰκείων,

κενεόν τε νέεσθαι

παρ' αὐτοὺς πάλιν. Ἡ τε τοῦ Αἰνείου παραδέδοται πλάνη, καὶ Ἀντήνορος, καὶ ἡ τῶν Ἐνετῶν· ὡσαύτως καὶ ἡ Διομήδους τε, καὶ Μενελάου, καὶ Μενεσθέως, καὶ ἄλλων πλειόνων. Ὁ τοίνυν Ποιητὴς τὰς τοσαύτας στρατείας ἐπὶ τὰ ἔσχατα τῆς Ἰβηρίας ἱστορικῶς, πυνθανόμενος δὲ καὶ πλοῦτον καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς (οἱ γὰρ Φοίνικες ἐδήλουν τοῦτο), ἐνταῦθα τὸν τῶν εὐσεβῶν ἔπλασε χῶρον, καὶ τὸ Ἠλύσιον πεδίον, οὗ φησιν ὁ Πρωτεὺς ἀποικίσειν τὸν Μενέλαον·

Ἀλλά σ' ἐς Ἠλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης
Ἀθάνατοι πέμψουσιν, ὅθι ξανθὸς Ῥαδάμανθυς·
Τῇπερ ῥηΐστη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν·
Οὐ νιφετὸς, οὔτ' ἄρ χειμὼν πολὺς, οὔτε ποτ' ὄμβρος,
Ἀλλ' αἰεὶ Ζεφύροιο λιγυπνείοντας ἀήτας
Ὠκεανὸς ἀνίησιν, ἀναψύχειν ἀνθρώπους.

Τό τε γὰρ εὐάερον καὶ τὸ εὔπνουν τοῦ ζεφύρου ταύτης ἐστὶ τῆς

150. χώρας οἰκεῖον, ἑσπερίου τε καὶ ἀλεεινῆς οὔσης· τό τε ἐπὶ τοῖς πέρασι τῆς γῆς, ἐφ' οἷς καὶ τὸν ᾅδην μεμυθεῦσθαί φαμεν. Ὅ τε Ῥαδάμανθυς παρατεθεὶς, ὑπογράφει τὸν πλησίον τῷ Μίνῳ τόπον, περὶ οὗ φησιν·

Ἔνθ' ἤτοι Μίνωα ἴδον Διὸς ἀγλαὸν υἱὸν,
Χρύσεον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμιςεύοντα νέκυσσι.

Καὶ οἱ μετὰ ταῦτα δὲ ποιηταὶ παραπλήσια θρυλλοῦσι, τήν τε ἐπὶ τὰς Γηρυόνου βόας ςρατείαν, καὶ τὴν ἐπὶ τὰ μῆλα τῶν Ἑσπεριδῶν τὰ χρύσεια ὡσαύτως ςρατείαν· καὶ Μακάρων τινὰς νήσους κατονομάζοντες, ἃς καὶ νῦν δεικνυμένας ἴσμεν, οὐ πολὺ ἄπωθεν τῶν ἄκρων τῆς Μαυρουσίας, τῶν ἀντικειμένων τοῖς Γαδείροις.

Τοὺς δὲ Φοίνικας λέγω μηνυτάς· καὶ [γὰρ] τῆς Ἰβηρίας καὶ τῆς Λιβύης τὴν ἀρίςην οὗτοι κατέσχον πρὸ τῆς ἡλικίας τῆς Ὁμήρου, καὶ διετέλεσαν κύριοι τῶν τόπων ὄντες, μέχρις οὗ Ῥωμαῖοι κατ-
151. έλυσαν αὐτῶν τὴν ἡγεμονίαν. Τοῦ δ' Ἰβηρικοῦ πλούτου καὶ ταῦτα μαρτύρια· Καρχηδόνιοι μετὰ τοῦ Βάρκα ςρατεύσαντες κατέλαβον, ὡς φασιν οἱ συγγραφεῖς, φιάλαις ἀργυραῖς καὶ πίθοις χρωμένους τοὺς ἐν τῇ Τουρδητανίᾳ. Ὑπολάβοι δ' ἄν τις ἐκ τῆς πολλῆς εὐδαιμονίας καὶ μακραίωνας ὀνομασθῆναι τοὺς ἐνθάδε ἀνθρώπους, καὶ μαλιςα τοὺς ἡγεμόνας· καὶ διὰ τοῦτο Ἀνακρέοντα μὲν οὕτως εἰπεῖν·

Ἐγὼ δ' οὔτ' ἂν Ἀμαλθείης
Βουλοίμην κέρας, οὔτ' ἔτια
Πεντήκοντά τε χήκατὸν
Ταρτησσοῦ βασιλεῦσαι.

Ἡρόδοτον δὲ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως καταγράψαι, καλέσαντα Ἀργανθώνιον. Ἢ γὰρ οὕτω δέξαιτ' ἄν τις, Μὴ ἴσον τούτῳ, τὸ τοῦ Ἀνακρέοντος, ἢ κοινότερον, Οὔτε Ταρτησσοῦ πολὺν χρόνον βασιλεῦσαι. Ἔνιοι δὲ Ταρτησσὸν τὴν νῦν Καρτηΐαν προσαγορεύουσι.

Τῇ δὲ τῆς χώρας εὐδαιμονίᾳ καὶ τὸ ἥμερον καὶ τὸ πολιτικὸν 151.
συνηκολούθησε τοῖς Τουρδητανοῖς· καὶ τοῖς Κελτικοῖς δὲ, διὰ τὴν γειτνίασιν, ὡς εἴρηκε Πολύβιος, καὶ διὰ τὴν συγγένειαν. Ἀλλ' ἐκείνοις μὲν ἧττον· τὰ πολλὰ γὰρ κωμηδὸν ζῶσιν. Οἱ μέν τοι Τουρδητανοὶ, καὶ μαλιστα οἱ περὶ τὸν Βαῖτιν, τελέως εἰς τὸν Ῥωμαίων μεταβέβληνται τρόπον, οὐδὲ τῆς διαλέκτου τῆς σφετέρας ἔτι μεμνημένοι. Λατῖνοί τε οἱ πλεῖστοι γεγόνασι, καὶ ἐποίκους εἰλήφασι Ῥωμαίους· ὥστε μικρὸν ἀπέχουσι τοῦ πάντες εἶναι Ῥωμαῖοι. Αἵ τε νῦν συνῳκισμεναι πόλεις, ἥ τε ἐν τοῖς Κελτικοῖς Παξαυγούστα, καὶ ἡ ἐν τοῖς Τουρδούλοις Αὐγούστα Ἡμερίτα, καὶ ἡ περὶ τοὺς Κελτίβηρας Καισαραυγούστα, καὶ ἄλλαι ἔνιαι κατοικίαι, τὴν μεταβολὴν τῶν λεχθεισῶν πολιτειῶν ἐμφανίζουσι. Καὶ ἡ τῶν Ἰβήρων ὅσοι ταύτης εἰσὶ τῆς ἰδέας, Στολάτοι λέγονται *ἢ Τογάτοι*· ἐν δὲ τούτοις εἰσὶ καὶ οἱ Κελτίβηρες, οἱ πάντων νομισθέντες ποτὲ θηριωδέστατοι. Ταῦτα μὲν περὶ τούτων.

ΚΕΦ. Γ.

Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἱεροῦ πάλιν ἀκρωτηρίου τὴν ἀρχὴν λαμβάνουσιν ἐπὶ θάτερον μέρος τῆς παραλίας, τὸ πρὸς τὸν Τάγον, κόλπος ἐστίν· ἔπειτα ἄκρα τὸ Βαρβάριον, καὶ αἱ τοῦ Τάγου ἐκβολαὶ πλησίον, ἐφ' ἃς εὐθυπλοίᾳ σταδίοι διακόσιοι δέκα. Ἐνταῦθα δὲ καὶ ἀναχύσεις· ὧν μία ἐπὶ πλείους ἢ τετρακοσίους σταδίους ἀπὸ τοῦ λεχθέντος πύργου, καθ' ἣν ἵδρυνται Ὀλισίπων καὶ Λάκεια. Ὁ δὲ Τάγος καὶ τὸ πλάτος ἔχει τοῦ στόματος εἰκοσί που σταδίων, καὶ τὸ βάθος μέγα, ὥστε μυριαγωγοῖς ἀναπλεῖσθαι. Δύο δ' ἀναχύσεις ἐν τοῖς ὑπερκειμένοις ποιεῖται πεδίοις, ὅταν αἱ πλῆμαι γένωνται· ὥστε πελαγίζειν μὲν ἐπὶ ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα 152.
σταδίους, καὶ ποιεῖν πλωτὸν τὸ πεδίον· ἐν δὲ τῇ ἐπάνω ἀναχύσει καὶ νησίον ἀπολαμβάνειν ὅσον τριάκοντα σταδίων τὸ μῆκος·

152. πλάτος δὲ μικρὸν ἀπολεῖπον τοῦ μήκους, εὐαλσὲς καὶ εὐάμπελον. Κεῖται δ' ἡ νῆσος κατὰ Μόρωνα πόλιν, κειμένην ἐν ὄρει, τοῦ ποταμοῦ πλησίον, ἀφεστῶσαν τῆς θαλάττης ὅσον πεντακοσίους σταδίους, ἔχουσαν δὲ καὶ χώραν ἀγαθὴν τὴν πέριξ, καὶ τοὺς ἀνάπλους εὐπετεῖς, μέχρι μὲν πολλοῦ, καὶ μεγάλοις σκάφεσι, τὸ δὲ λοιπὸν τοῖς ποταμίοις λέμβοις. Καὶ ὑπὲρ τὸν Μόρωνα δ' ἔτι μακρότερος ἀνάπλους ἐστί. Ταύτῃ δὲ τῇ πόλει Βροῦτος, ὁ Καλλαϊκὸς προσαγορευθείς, ὁρμητηρίῳ χρώμενος, ἐπολέμησε πρὸς τοὺς Λυσιτανοὺς, καὶ κατέστρεψε τούτους· ταῖς δὲ τοῦ ποταμοῦ πλημμύραις ἐπεχείρησε τὴν ἅλωσιν, ὡς ἂν ἔχοι τοὺς ἀνάπλους ἐλευθέρους, καὶ τὰς ἀνακομιδὰς τῶν ἐπιτηδείων· ὥστε καὶ τῶν περὶ τὸν Τάγον πόλεων αὗται κράτιστοι. Πολύϊχθυς δ' ὁ ποταμὸς, καὶ ὀστρακίων πλήρης. Ῥεῖ δ', ἔχων τὰς ἀρχὰς ἐκ Κελτιβήρων, διὰ Οὐεττώνων καὶ Καρπητανῶν καὶ Λυσιτανῶν, ἐπὶ δύσιν ἰσημερινὴν, μέχρι ποσοῦ παράλληλος ὢν τῷ τε Ἄνα καὶ τῷ Βαίτει, μετὰ δὲ ταῦτα ἀφιστάμενος ἐκείνων, ἀποκλινόντων πρὸς τὴν νότιον παραλίαν.

Οἱ δ' ὑπερκείμενοι τῶν λεχθέντων ὁρῶν, Ὠρητανοὶ μέν εἰσι νοτιώτατοι, καὶ μέχρι τῆς παραλίας διήκοντες ἐκ μέρους τῆς ἐντὸς Στηλῶν· Καρπητανοί τε μετὰ τούτους πρὸς ἄρκτους· εἶτα Οὐέττωνες καὶ Οὐακκαῖοι, δι' ὧν ὁ Δούριος ῥεῖ, κατ' Ἀκοντίαν πόλιν τῶν Οὐακκαίων ἔχων διάβασιν. Καλλαϊκοὶ δ' ὕστατοι, τῆς ὀρεινῆς ἐπέχοντες πολλήν· διὸ καὶ δυσμαχώτατοι ὄντες, τῷ τε καταπολεμήσαντι τοὺς Λυσιτανοὺς, αὐτοὶ παρέσχον τὴν ἐπωνυμίαν, καὶ νῦν ἤδη τοὺς πλείστους τῶν Λυσιτανῶν Καλλαϊκοὺς καλεῖσθαι παρεσκεύασαν. Τῆς μὲν οὖν Ὠρητανίας κρατιστεύουσά ἐστι πόλις Καίτουλον καὶ Ὠρία.

Τοῦ δὲ Τάγου τὰ πρὸς ἄρκτον, ἡ Λυσιτανία ἐστὶ μέγιστον τῶν Ἰβηρικῶν ἐθνῶν, καὶ πλείστοις χρόνοις ὑπὸ Ῥωμαίων πολεμηθέν. Περιέχει δὲ τῆς χώρας ταύτης τὸ μὲν νότιον πλευρὸν

ὁ Τάγος, τὸ δ' ἑσπέριον καὶ τὸ ἀρκτικὸν ὁ Ὠκεανός, τὸ δ' 152.
ἑωθινὸν οἵ τε Καρπηταν οἱ καὶ οἱ Οὐέττωνες καὶ Οὐακκαῖοι καὶ
Καλλαϊκοί, τὰ γνώριμα ἔθνη· τἆλλα δὲ οὐκ ἄξιον ὀνομάζειν,
διὰ τὴν μικρότητα καὶ τὴν ἀδοξίαν· ὑπεναντίως δὲ τοῖς νῦν
ἔνιοι καὶ τούτους Λυσιτανοὺς ὀνομάζουσιν. Ὅμοροι δ' εἰσὶν ἐκ
τοῦ πρὸς ἕω μέρους οἱ μὲν Καλλαϊκοὶ τῷ τῶν Ἀσουρίων ἔθνει
καὶ τοῖς Ἰβήρσιν, οἱ δ' ἄλλοι τοῖς Κελτιβήρσι. Τὸ μὲν οὖν
μῆκος *μυρίων καὶ* τρισχιλίων σταδίων· τὸ δὲ πλάτος πολὺ ἔλατ- 153.
τον, ὃ ποιεῖ τὸ ἑωθινὸν πλευρὸν, εἰς τὴν ἀντικειμένην παρα-
λίαν. Ὑψηλὸν δ' ἐστὶ τὸ ἑωθινὸν καὶ τραχύ· ἡ δὲ ὑποκειμένη
χώρα, πεδιὰς πᾶσα, καὶ μέχρι θαλάττης, πλὴν ὀλίγων ὀρῶν
οὐ μεγάλων· ᾗ δὴ καὶ τὸν Ἀριστοτέλη φησὶν ὁ Ποσειδώνιος οὐκ
ὀρθῶς αἰτιᾶσθαι τὴν παραλίαν τὴν κατὰ τὴν Μαυρουσίαν τῶν
πλημμυρίδων καὶ τῶν ἀμπώτεων· παλιῤῥοεῖν γὰρ φάναι τὴν θά-
λατταν, διὰ τὸ τὰς ἄκρας ὑψηλάς τε καὶ τραχείας εἶναι, δεχομένας
τὲ τὸ κῦμα σκληρῶς, καὶ ἀνταποδιδούσας τῇ Ἰβηρίᾳ· τἀναντία
γὰρ θινώδεις εἶναι καὶ ταπεινὰς τὰς πλείστας, ὀρθῶς λέγων.

Ἡ δ' οὖν χώρα, περὶ ἧς λέγομεν, εὐδαίμων τέ ἐστι, καὶ
ποταμοῖς διαῤῥεῖται μεγάλοις τε καὶ μικροῖς, ἅπασιν ἐκ τῶν
ἑωθινῶν μερῶν, παραλλήλοις τῷ Τάγῳ· ἔχουσι δὲ καὶ ἀνάπλους
οἱ πλείους καὶ ψῆγμα τοῦ χρυσοῦ πλεῖστον. Γνωριμώτατοι δὲ
τῶν ποταμῶν, ἐφεξῆς τῷ Τάγῳ Μούνδας, ἀνάπλους ἔχων
μικρούς, καὶ Οὐακούα, ὡσαύτως· μετὰ δὲ τούτους Δούριος,
μακρόθεν τε ῥέων παρὰ Νουμαντίαν, καὶ πολλὰς ἄλλας τῶν
Κελτιβήρων καὶ Οὐακκαίων κατοικίας, μεγάλοις τ' ἀναπλεό-
μενος σκάφεσιν, ἐπὶ ὀκτακοσίους σχεδόν τι σταδίους. Εἶτ' ἄλλοι
ποταμοί. καὶ μετὰ τούτους ὁ τῆς Λήθης, ὃν τινες Λιμαίαν, οἱ
δὲ Βελιῶνα καλοῦσι. Καὶ οὗτος δ' ἐκ Κελτιβήρων καὶ Οὐακ-
καίων ῥεῖ· καὶ ὁ μετ' αὐτὸν Βαῖνις (οἱ δὲ Μίνιον φασὶ), πολὺ
μέγιστος τῶν ἐν Λυσιτανίᾳ ποταμῶν, ἐπὶ ὀκτακοσίους καὶ αὐτὸς

153. ἀναπλεόμενος ϛαδίους. Ποσειδώνιος δὲ ἐκ Καντάβρων καὶ αὐτὸν ῥεῖν φησι· πρόκειται δὲ τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ νῆσος, καὶ χηλαὶ δύο ὅρμους ἔχουσαι. Ἐπαινεῖν δ' ἄξιον τὴν φύσιν, ὅτι τὰς ὄχθας ὑψηλὰς ἔχουσιν οἱ ποταμοὶ, καὶ ἱκανὰς δέχεσθαι τοῖς ῥείθροις τὴν θάλατταν πλημμυροῦσαν, ὥϛε μὴ ὑπερχεῖσθαι, μὴ δ' ἐπιπολάζειν ἐν τοῖς πεδίοις. Τῆς μὲν οὖν Βρούτου ϛρατείας ὅρος οὗτος· περαιτέρω δ' εἰσὶν ἄλλοι πλείους ποταμοὶ παράλληλοι τοῖς λεχθεῖσιν.

Ὕϛατοι δ' οἰκοῦσιν Ἀρταβροι περὶ τὴν ἄκραν, ἣ καλεῖται Νέριον, ἣ καὶ τῆς ἑσπερίου πλευρᾶς καὶ τῆς βορείου πέρας ἐϛί. Περιοικοῦσι δ' αὐτὴν Κελτικοὶ, συγγενεῖς τῶν ἐπὶ τῷ Ἄνᾳ· καὶ γὰρ τούτους καὶ Τουρδούλους ϛρατεύσαντας ἐκεῖσε, ϛασιάσαι φασὶ μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ Λιμαίου ποταμοῦ. Πρὸς δὲ τῇ ϛάσει καὶ ἀποβολῆς τοῦ ἡγεμόνος γενομένης, καταμεῖναι σκεδασθέντας αὐτόθι· ἐκ τούτου δὲ καὶ τὸν ποταμὸν Λήθης [ἀν]αγο-
154. ρευθῆναι. Ἔχουσι δὲ οἱ Ἀρταβροι πόλεις συχνὰς, ἐν κόλπῳ συνοικουμένας· ὃν οἱ πλέοντες καὶ χρώμενοι τοῖς τόποις, Ἀρτάβρων λιμένα προσαγορεύουσιν· οἱ δὲ νῦν τοὺς Ἀρτάβρους, Ἀροτρέβας καλοῦσιν. Ἔθνη μὲν οὖν περὶ πεντήκοντα τὴν χώραν νέμεται, τὴν μεταξὺ Τάγου καὶ τῶν Ἀρτάβρων. Εὐδαίμονος δὲ τῆς χώρας ὑπαρχούσης, κατά τε καρποὺς καὶ βοσκήματα, καὶ τὸ τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ τῶν παραπλησίων πλῆθος, ὅμως οἱ πλείους αὐτῶν, τὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἀφέντες βίον, ἐν λῃϛηρίοις διετέλουν καὶ πολέμῳ συνεχεῖ, πρός τε ἀλλήλους, καὶ τοὺς ὁμόρους αὐτοῖς, διαβαίνοντες τὸν Τάγον, ἕως ἔπαυσαν αὐτοὺς Ῥωμαῖοι ταπεινώσαντες, καὶ κώμας ποιήσαντες τὰς πόλεις αὐτῶν τὰς πλείϛας, ἐνίας δὲ καὶ συνοικίζοντες βέλτιον. Ἤρξαντο δὲ τῆς ἀνομίας ταύτης οἱ ὀρεινοὶ, καθάπερ εἰκός· λυπρὰν γὰρ νεμόμενοι, καὶ μικρὰ κεκτημένοι, τῶν ἀλλοτρίων ἐπεθύμουν. Οἱ δὲ, ἀμυνόμενοι τούτους, ἄκυροι τῶν ἰδίων ἔργων καθίϛαντο

ἐξ ἀνάγκης· ὥς' ἀντὶ τοῦ γεωργεῖν ἐπολέμουν καὶ οὗτοι· καὶ 154.
συνέβαινε τὴν χώραν ἀμελουμένην, ςεῖραν εἶναι τῶν ἐμφύτων ἀγαθῶν, οἰκεῖσθαι δ' ὑπὸ λῃςῶν.

Τοὺς δ' οὖν Λυσιτανούς φασιν ἐνεδρευτικοὺς, ἐξερευνητικοὺς, ὀξεῖς, κούφους, εὐεξελίκτους· ἀσπίδιον δ' αὐτοὺς δίπουν ἔχειν τὴν διάμετρον, κοῖλον εἰς τὸ πρόσθεν, τελαμῶσιν ἐξηρτημένον· οὔτε γὰρ πόρπακας, οὔτ' ἀντιλαβὰς ἔχει. Παραξιφὶς πρὸς τούτοις, ἡ κοπίς· λινοθώρακες οἱ πλείους· σπάνιοι δὲ ἀλυσιδωτοῖς χρῶνται, καὶ τριλοφίαις, οἱ δ' ἄλλοι νευρίνοις κράνεσιν· οἱ πεζοὶ δὲ καὶ κνημίδας ἔχουσιν. Ἀκόντια δ' ἕκαςος πλείω· τινὲς δὲ καὶ δόρατι χρῶνται· ἐπιδορατίδες δὲ χάλκεαι. Ἐνίους δὲ τῶν προσοικούντων τῷ Δουρίῳ ποταμῷ Λακωνικῶς διάγειν φασὶν, ἀλειπτηρίοις χρωμένους δῖς, καὶ πυρίαις ἐκ λίθων διαπύρων, καὶ ψυχρολουτροῦντας, καὶ μονοτροφοῦντας καθαρίως καὶ λιτῶς. Θυτικοὶ δ' εἰσὶ Λυσιτανοὶ, τά τε σπλάγχνα ἐπιβλέπουσιν οὐκ ἐκτέμνοντες· προσεπιβλέπουσι δὲ καὶ τὰς ἐν τῇ πλευρᾷ φλέβας· καὶ ψηλαφῶντες δὲ τεκμαίρονται. Σπλαγχνεύονται δὲ καὶ δι' ἀνθρώπων αἰχμαλώτων, καλύπτοντες σάγοις· εἶθ', ὅταν πληγῇ ὑπὸ τὰ σπλάγχνα ὑπὸ τοῦ ἱεροσκόπου, μαντεύονται, πρῶτον ἐκ τοῦ πτώματος. Τῶν δ' ἁλόντων τὰς χεῖρας ἀποκόπτοντες τὰς δεξιὰς ἀνατιθέασιν.

Ἅπαντες δὲ οἱ ὄρειοι λιτοὶ, ὑδροπόται, χαμαιεῦναι, βαθεῖαν κατακεχυμένοι τὴν κόμην, γυναικῶν δίκην· μιτρωσάμενοι δὲ τὰ μέτωπα, μάχονται. Τραγοφαγοῦσι δὲ μάλιςα, 155.
καὶ τῷ Ἄρει τράγον θύουσι, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους, καὶ ἵππους. Ποιοῦσι δὲ καὶ ἑκατόμβας ἑκάςου γένους Ἑλληνικῶς, ὡς καὶ Πίνδαρός φησι,

Πάντα θύειν ἑκατόν.

Τελοῦσι δὲ καὶ ἀγῶνας γυμνικοὺς καὶ ὁπλιτικοὺς καὶ ἱππικοὺς, πυγμῇ, καὶ δρόμῳ, καὶ διακροβολισμῷ, καὶ τῇ σπειρηδὸν

155. μάχη. Οἱ δ' ὄρειοι τὰ δύο μέρη τοῦ ἔτους δρυοβαλάνῳ χρῶνται, ξηράναντες καὶ κόψαντες, εἶτα ἁλέσαντες καὶ ἀρτοποιησάμενοι, ὥςε ἀποτίθεσθαι εἰς χρόνον. Χρῶνται δὲ καὶ ζύθει· οἴνῳ δὲ σπανίζονται· τὸν δὲ γινόμενον ταχὺ ἀναλίσκουσι κατευωχούμενοι μετὰ τῶν συγγενῶν· ἀντ' ἐλαίου δὲ βουτύρῳ χρῶνται. Καθήμενοί τε δειπνοῦσι, περὶ τοὺς τοίχους καθέδρας οἰκοδομητὰς ἔχοντες. Προκάθηνται δὲ καθ' ἡλικίαν καὶ τιμήν· περιφορητὸν δὲ τὸ δεῖπνον. Καὶ παρὰ πότον ὀρχοῦνται πρὸς αὐλὸν καὶ σάλπιγγα, χορεύοντες *ἄλλα* καὶ ἀναλλόμενοι καὶ ὀκλάζοντες. Ἐν Βαςητανίᾳ δὲ καὶ γυναῖκες ἀναμὶξ ἀντιπροσλαμβανόμεναι τῶν χειρῶν. Μελανείμονες ἅπαντες· τὸ πλέον ἐν σάγοις, ἐν οἷσπερ καὶ ςιβαδοκοιτοῦσι. Κεραμέοις δὲ ἀγγείοις χρῶνται, καθάπερ καὶ οἱ Κελτοί. Αἱ δὲ γυναῖκες ἐν ἐνδύμασι καὶ ἀνθιναῖς ἐσθῆσι διάγουσιν. Ἀντὶ δὲ νομίσματος, οἱ λίαν ἐν βάθει φορτίων ἀμοιβῇ χρῶνται, ἢ τοῦ ἀργυροῦ ἐλάσματος ἀποτέμνοντες διδόασι. Τοὺς δὲ θανατουμένους καταπετροῦσι· τοὺς δὲ πατραλοίας ἔξω τῶν ὅρων ἢ τῶν πόλεων καταλεύουσι. Γαμοῦσι δ' ὥσπερ οἱ Ἕλληνες. Τοὺς δὲ ἀῤῥώςους, ὥσπερ οἱ Αἰγύπτιοι τὸ παλαιὸν, προτιθέασιν εἰς τὰς ὁδοὺς τοῖς πεπειραμένοις τοῦ πάθους, ὑποθήκης χάριν. Διφθερίνοις τε πλοίοις ἐχρῶντο, ἕως ἐπὶ Βρούτου, διὰ τὰς πλημμυρίδας καὶ τὰ τενάγη· νυνὶ δὲ καὶ τὰ μονόξυλα *ἃ δὴ* σπάνια. Ἅλες πορφυροῖ, τριφθέντες δὲ, λευκοί. Ἔςι δὲ τῶν ὀρείων ὁ βίος οὗτος, ὧν περ ἔφην· λέγω [δὲ] τοὺς τὴν βόρειον πλευρὰν ἀφορίζοντας τῆς Ἰβηρίας, Καλλαϊκοὺς καὶ Ἄςυρας καὶ Καντάβρους, μέχρι Οὐασκώνων· καὶ τῆς Πυρήνης· ὁμοειδεῖς γὰρ ἁπάντων οἱ βίοι. Ὀκνῶ δὲ τοῖς ὀνόμασι πλεονάζειν, φεύγων τὸ ἀηδὲς τῆς γραφῆς· εἰ μή τινι πρὸς ἡδονῆς ἐςιν ἀκούειν Πλευταύρους καὶ Βαρδυήτας καὶ Ἀλλότριγας, καὶ ἄλλα χείρω καὶ ἀσημότερα τούτων ὀνόματα.

Τὸ δὲ δυσήμερον καὶ ἀγριῶδες, οὐκ ἐκ τοῦ πολεμεῖν συμ-

βέβηκε μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἐκτοπισμόν· καὶ γὰρ ὁ πλοῦς 155.
ἐπ' αὐτοὺς μακρὸς, καὶ αἱ ὁδοὶ· δυσεπίμικτοι δ' ὄντες, ἀπο-
βεβλήκασι τὸ κοινωνικὸν καὶ τὸ φιλάνθρωπον. Ἧττον δὲ νῦν
τοῦτο πάσχουσι, διὰ τὴν εἰρήνην, καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐπι- 156.
δημίαν· ὅσοις δὲ μὴ τοῦτο συμβαίνει, χαλεπώτεροί εἰσι καὶ
θηριωδέστεροι. Τοιαύτης δ' οὔσης καὶ [τῆς] ἀπὸ τῶν τόπων λυ-
πρότητος ἐνίοις, καὶ τῶν ὁρῶν, εἰκὸς ἐπιτείνεσθαι τὴν τοιαύτην
ἀτοπίαν. Ἀλλὰ νῦν, ὡς εἶπον, πέπαυται πολεμοῦντα πάντα·
τούς τε γὰρ συνέχοντας ἔτι νῦν *μάλιστα* τὰ λῃστήρια Καντά-
βρους, καὶ τοὺς γειτονεύοντας αὐτοῖς, κατέλυσεν ὁ Σεβαστὸς
Καῖσαρ· καὶ ἀντὶ τοῦ πορθεῖν τοὺς τῶν Ῥωμαίων συμμάχους,
στρατεύουσι νῦν ὑπὲρ τῶν Ῥωμαίων, οἵ τε Κωνιακοὶ, καὶ οἱ
πρὸς ταῖς πηγαῖς τοῦ Ἴβηρος οἰκοῦντες, πλὴν Τουΐσοι. Ὅ τ'
ἐκεῖνον διαδεξάμενος Τιβέριος, τριῶν ταγμάτων στρατιωτικὸν
ἐπιστήσας τοῖς τόποις, τὸ ἀποδειχθὲν ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ Καί-
σαρος, οὐ μόνον εἰρηνικοὺς, ἀλλὰ καὶ πολιτικοὺς ἤδη τινὰς
αὐτῶν ἀπεργασάμενος τυγχάνει.

ΚΕΦ. Δ.

Λοιπὴ δ' ἐστὶ τῆς Ἰβηρίας ἡ τε ἀπὸ τῶν Στηλῶν μέχρι τῆς
Πυρήνης καθ' ἡμᾶς παραλία, καὶ ἡ ταύτης ὑπερκειμένη με-
σογαία πᾶσα, τὸ μὲν πλάτος ἀνώμαλος, τὸ δὲ μῆκος μακρῷ
πλειόνων ἢ τετρακισχιλίων σταδίων· τὰ δὲ τῆς παραλίας ἐπὶ
πλεῖον δισχιλίοις σταδίοις εἴρηται. Φασὶ δὲ ἀπὸ μὲν Κάλπης τοῦ
κατὰ Στήλας ὄρους ἐπὶ Καρχηδόνα νέαν, δισχιλίους καὶ δια-
κοσίους σταδίους· οἰκεῖσθαι δὲ τὴν ἠϊόνα ταύτην ὑπὸ Βασητα-
νῶν, οὓς καὶ Βασούλους καλοῦσιν· ἐκ μέρους δὲ καὶ ὑπὸ
Ἰρηταυῶν. Ἐντεῦθεν δ' ἐπὶ τὸν Ἴβηρα ἄλλους τοσούτους σχε-
δόν τι· ταύτην δ' ἔχειν Αἰλητανούς. Ἐντὸς δὲ τοῦ Ἴβηρος μέχρι

156. Πυρήνης καὶ τῶν Πομπηΐου ἀναθημάτων, χίλιοι καὶ ἑξακόσιοι· οἰκεῖν δὲ Αἰλητανῶν τε ὀλίγους, καὶ λοιπῶν τοὺς προσαγορευομένους Ἰνδικήτας, μεμερισμένους τέτραχα.

Κατὰ μέρος δὲ ἀρξαμένοις ἀπὸ Κάλπης, ῥάχις ἐστὶν ὀρεινὴ τῆς Βασγητανίας καὶ τῶν Ὠρητανῶν, δασεῖαν ὕλην ἔχουσα καὶ μεγαλόδενδρον, διορίζουσα τὴν παραλίαν ἀπὸ τῆς μεσογαίας. Πολλαχοῦ δὲ κἀνταῦθά ἐστι χρυσεῖα, καὶ ἄλλα μέταλλα. Πόλις δέ ἐστιν ἐν τῇ παραλίᾳ ταύτῃ πρώτη Μάλακα, ἴσον διέχουσα τῆς Κάλπης, ὅσον καὶ τὰ Γάδειρα· ἐμπορεῖον δ' ἐστὶ τοῖς ἐν τῇ περαίᾳ σύμπασι· καὶ ταριχείας δὲ ἔχει μεγάλας. Ταύτην τινὲς τῇ Μαινάκῃ τὴν αὐτὴν νομίζουσιν, ἣν ὑστάτην τῶν Φωκαϊκῶν πόλεων πρὸς δύσει κειμένην παρειλήφαμεν· οὐκ ἔστι δέ. Ἀλλ' ἐκείνη μὲν ἀπωτέρω τῆς Κάλπης ἐστὶ κατεσκαμμένη, τὰ δ' ἴχνη σώζουσα Ἑλληνικῆς πόλεως· ἡ δὲ Μάλακα πλησίον μάλλον, Φοινικική τε τῷ σχήματι. Ἐφεξῆς δ' ἐστὶν ἡ τῶν Ἐξιτανῶν πόλις, ἐξ ἧς καὶ τὰ ταρίχη ἐπωνύμως λέγεται.

157. Μετὰ ταύτην Ἄβδηρα, Φοινίκων κτίσμα καὶ αὕτη. Ὑπὲρ δὲ τῶν τόπων [τούτων] ἐν τῇ ὀρεινῇ δείκνυται Ὀδύσσεια καὶ τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἐν αὐτῇ, ὡς Ποσειδώνιός τε εἴρηκε καὶ Ἀρτεμίδωρος, καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ Μυρλεανός, ἀνὴρ ἐν τῇ Τουρδητανίᾳ παιδεύσας τὰ γραμματικά, καὶ περιήγησίν τινα τῶν ἐθνῶν ἐκδεδωκὼς τῶν ταύτῃ. Οὗτος δέ φησιν ὑπομνήματα τῆς πλάνης τῆς Ὀδυσσέως ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀθηνᾶς, ἀσπίδας προσπεπατταλεῦσθαι καὶ ἀκροστόλια. Ἐν Καλλαϊκοῖς δὲ τῶν μετὰ Τεύκρου στρατευσάντων τινὰς οἰκῆσαι· καὶ ὑπάρξαι πόλεις αὐτόθι τὴν μὲν καλουμένην Ἕλληνες, τὴν δὲ, Ἀμφίλοχοι, ὡς καὶ τοῦ Ἀμφιλόχου τελευτήσαντος δεῦρο, καὶ τῶν συνόντων πλανηθέντων μέχρι τῆς μεσογαίας. Καὶ τῶν μεθ' Ἡρακλέους δέ τινας καὶ τῶν ἀπὸ Μεσσήνης ἱστορῆσθαί φησιν ἐποικῆσαι τὴν Ἰβηρίαν· τῆς δὲ Κανταβρίας μέρος τι κατασχεῖν

Λάκωνας, καὶ οὗτος φησί, καὶ ἄλλοι. Ἐνταῦθα δὲ, καὶ Ὠψι- 157.
κέλλαν πόλιν, Ὠκέλλα κτίσμα λέγουσι, τοῦ μετὰ Ἀντήνορος καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ διαβάντος εἰς τὴν Ἰταλίαν. Καὶ ἐν τῇ Λιβύῃ δὲ πεπιστεύκασί τινες, τοῖς τῶν Γαδειριτῶν ἐμπόροις προσέχοντες, ὡς καὶ Ἀρτεμίδωρος εἴρηκεν, ὅτι οἱ ὑπὲρ τῆς Μαυρουσίας οἰκοῦντες πρὸς τοῖς ἑσπερίοις Αἰθίοψι, Λωτοφάγοι καλοῦνται, σιτούμενοι λωτὸν, πόαν τινὰ καὶ ῥίζαν· οὐ δεόμενοι δὲ ποτοῦ, οὐδὲ ἔχοντες, διὰ τὴν ἀνυδρίαν, διατείνοντες μέχρι τῶν ὑπὲρ τῆς Κυρήνης τόπων. Ἄλλοι τε πάλιν καλοῦνται Λωτοφάγοι, τὴν ἑτέραν οἰκοῦντες τῶν πρὸ τῆς μικρᾶς Σύρτεως νήσων, τὴν Μήνιγγα.

Οὐ δὴ θαυμάζοι τις ἄν, οὔτε τοῦ Ποιητοῦ, τὰ περὶ τὴν Ὀδυσσέως πλάνην μυθογραφήσαντος τοῦτον τὸν τρόπον, ὥστ' ἔξω Στηλῶν ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ πελάγει τὰ πολλὰ διαθέσθαι τῶν λεγομένων περὶ αὐτοῦ (τὰ γὰρ ἱστορούμενα ἐγγὺς ἦν καὶ [τοῖς] τόποις καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν ὑπ' ἐκείνου πεπλασμένων, ὥστε οὐκ ἀπίθανον ἐποίησε τὸ πλάσμα), οὔτ' εἴ τινες αὐταῖς τε ταύταις ταῖς ἱστορίαις πιστεύσαντες, καὶ τῇ πολυμαθίᾳ τοῦ Ποιητοῦ, καὶ πρὸς ἐπιστημονικὰς ὑποθέσεις ἔτρεψαν τὴν Ὁμήρου ποίησιν, καθάπερ Κράτης τε ὁ Μαλλώτης ἐποίησε, καὶ ἄλλοι τινές. Οἱ δ' οὕτως ἀγροίκως ἐδέξαντο τὴν ἐπιχείρησιν τὴν τοιαύτην, ὥστε οὐ μόνον τὸν Ποιητὴν, σκαπανέως ἢ θηριστοῦ δίκην, ἐκ πάσης τῆς τοιαύτης ἐπιστήμης ἐξέβαλον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἁψαμένους τῆς τοιαύτης πραγματείας μαινομένους ὑπέλαβον· συνηγορίαν δὲ, ἢ ἐπανόρθωσιν, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον, εἰς τὰ λεχθέντα ὑπ' ἐκείνων, εἰσενεγκεῖν οὐκ ἐθάρρησεν, οὔτε τῶν γραμματικῶν, οὔτε τῶν περὶ τὰ μαθήματα δεινῶν οὐδείς. Καίτοι ἐμοί γε δοκεῖ δυνα- 158.
τὸν εἶναι καὶ συνηγορῆσαι πολλοῖς τῶν λεχθέντων, καὶ εἰς ἐπανόρθωσιν ἀγαγεῖν· καὶ μάλιστα εἰς ταῦτα, ὅσα Πυθέας παρεκρούσατο τοὺς πιστεύσαντας αὐτῷ κατὰ ἄγνοιαν τῶν τε ἑσπερίων

158. τόπων, καὶ τῶν προσβόρρων, τῶν παρὰ τὸν Ὠκεανόν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐάσθω, λόγον ἔχοντα ἴδιον καὶ μακρόν.

Τῆς δὲ τῶν Ἑλλήνων πλάνης τῆς εἰς τὰ βάρβαρα ἔθνη νομίζοι τις ἂν αἴτιον τὸ διεσπᾶσθαι κατὰ μέρη μικρὰ, καὶ δυνασείας ἐπιπλοκὴν οὐκ ἐχούσας πρὸς ἀλλήλους κατ' αὐθάδειαν· ὥσε ἐκ τούτου πρὸς τοὺς ἐπιόντας ἔξωθεν ἀσθενεῖς εἶναι. Τοῦτο δὲ τὸ αὔθαδες ἐν τοῖς Ἴβηρσι μάλισα ἐπέτεινε, προσλαβοῦσι καὶ τὸ πανοῦργον φύσει, καὶ τὸ μὴ ἁπλοῦν· ἐπιθετικοὶ γὰρ καὶ λησρικοὶ τοῖς βίοις ἐγένοντο, τὰ μικρὰ τολμῶντες, μεγάλοις δ' οὐκ ἐπιβαλλόμενοι, διὰ τὸ μεγάλας μὴ κατασκευάζεσθαι δυνάμεις καὶ κοινωνίας. Εἰ γὰρ δὴ συνασπίζειν ἐβούλοντο ἀλλήλοις, οὔτε Καρχηδονίοις ὑπῆρξεν ἂν καταςρέψασθαι ἐπελθοῦσι τὴν πλείςην αὐτῶν ἐκ περιουσίας, καὶ ἔτι πρότερον Τυρίοις, εἶτα Κελτοῖς, οἳ νῦν Κελτίβηρες καὶ Βήρωνες καλοῦνται· οὔτε τῷ λησῇ Οὐριάθῳ, καὶ Σερτωρίῳ μετὰ ταῦτα, καὶ εἴ τινες ἕτεροι δυνασείας ἐπεθύμησαν μείζονος. Ῥωμαῖοί τε τῷ κατὰ μέρη πρὸς τοὺς Ἴβηρας πολεμεῖν καθ' ἑκάςην, διὰ ταύτην τὴν δυνασείαν, πολύν τινα διετέλεσαν χρόνον, ἄλλοτ' ἄλλους καταςρεφόμενοι τέως, ἕως ἅπαντας ὑποχειρίους ἔλαβον διακοσιοςῷ σχεδόν τι ἔτει, ἢ μακρότερον. Ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὴν περιήγησιν.

Μετὰ τοίνυν τὰ Ἄβδηρά ἐςιν ἡ Καρχηδὼν ἡ νέα, κτίσμα Ἀσδρούβα, τοῦ διαδεξαμένου Βάρκαν τὸν Ἀννίβα πατέρα, κρατίςη πολὺ τῶν ταύτῃ πόλεων· καὶ γὰρ ἐρυμνοτάτη, καὶ τείχει κατεσκευασμένῳ καλῶς, καὶ λιμέσι καὶ λίμνῃ κεκόσμηται, καὶ τοῖς τῶν ἀργυρίων μετάλλοις, περὶ ὧν εἰρήκαμεν. Κἀνταῦθα δὲ καὶ ἐν τοῖς πλησίον τόποις πολλὴ ἡ ταριχεία· καὶ ἔςι τοῦτο μέγιςον ἐμπορεῖον τῶν μὲν ἐκ θαλάττης τοῖς ἐν τῇ μεσογαίᾳ· τῶν δ' ἐκεῖθεν τοῖς ἔξω πᾶσιν. Ἡ δ' ἐνθένδε μέχρι τοῦ Ἰβήρος παραλία, κατὰ μέσον πως τὸ διάςημα ἔχει τὸν Σούκρωνα

ποταμὸν, καὶ τὴν ἐκβολὴν αὐτοῦ, καὶ πόλιν ὁμώνυμον· ῥεῖ δὲ 158.
ἐκ τοῦ συνεχοῦς ὄρους τῇ ὑπερκειμένῃ ῥάχει τῆς τε Μαλάκας
καὶ τῶν περὶ Καρχηδόνα ὑπερκειμένων τόπων, περατὸς πεζῇ,
παράλληλος δέ πως τῷ Ἴβηρι· μικρὸν δὲ διέχει τῆς Καρχηδόνος 159.
καὶ τοῦ Ἴβηρος. Μεταξὺ μὲν οὖν τοῦ Σούκρωνος καὶ τῆς Καρ-
χηδόνος τρία πολίχνια Μασσαλιωτῶν εἰσὶν οὐ πολὺ ἄπωθεν τοῦ
ποταμοῦ· τούτων δ' ἐστὶ γνωριμώτατον τὸ Ἡμεροσκοπεῖον, ἔχον
ἐπὶ τῇ ἄκρᾳ τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος ἱερὸν σφόδρα τιμώμενον,
ᾧ ἐχρήσατο ὁρμητηρίῳ κατὰ θάλατταν Σερτώριος· ἐρυμνὸν
γάρ ἐστι καὶ λῃστρικὸν, κάτοπτόν τε ἐκ πολλοῦ τοῖς προσ-
πλέουσι· καλεῖται δὲ Διάνιον, οἷον Ἀρτεμίσιον, ἔχον σιδηρεῖα
εὐφυῆ πλησίον· καὶ νησίδια, Πλανησίαν καὶ Πλουμβαρίαν, καὶ
λιμνοθάλατταν ὑπερκειμένην, ἔχουσαν κύκλον σταδίων τετρα-
κοσίων. Εἶθ' ἡ τοῦ Ἡρακλέους νῆσος, ἤδη πρὸς Καρχηδόνι,
ἣν καλοῦσι Σκομβραρίαν ἀπὸ τῶν ἁλισκομένων σκόμβρων, ἐξ
ὧν τὸ ἄριστον σκευάζεται γάρον· εἴκοσι δὲ διέχει σταδίους καὶ
τέτταρας τῆς Καρχηδόνος. Πάλιν δ' ἐπὶ θάτερα τοῦ Σούκρωνος
ἰόντι ἐπὶ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Ἴβηρος, Σαγοῦντον, κτίσμα Ζακυν-
θίων· ἣν Ἀννίβας κατασκάψας παρὰ τὰ συγκείμενα πρὸς Ῥω-
μαίους, τὸν δεύτερον αὐτοῖς ἐξῆψε πόλεμον πρὸς Καρχηδονίους.
Πλησίον δὲ πόλεις εἰσὶ, Χερρόνησός τε, καὶ Ὀλέαστρον, καὶ
Καρταλίας· ἐπ' αὐτῇ δὲ τῇ διαβάσει τοῦ Ἴβηρος, Δερτῶσσα
κατοικία. Ῥεῖ δὲ ὁ Ἴβηρ, ἀπὸ Καντάβρων ἔχων τὰς ἀρχὰς, ἐπὶ
μεσημβρίαν διὰ πολλοῦ πεδίου, παράλληλος τοῖς Πυρηναίοις
ὄρεσι.

Μεταξὺ δὲ τῶν τοῦ Ἴβηρος ἐκτροπῶν καὶ τῶν ἄκρων τῆς
Πυρήνης, ἐφ' ὧν ἵδρυται τὰ ἀναθήματα τοῦ Πομπηΐου, πρώτη
Ταράκων ἐστὶ πόλις, ἁλίμενος μὲν, ἐν κόλπῳ δὲ ἱδρυμένη,
καὶ κατεσκευασμένη τοῖς ἄλλοις ἱκανῶς, καὶ οὐχ ἧττον εὐαν-
δροῦσα νυνὶ τῆς Καρχηδόνος. Πρὸς γὰρ τὰς τῶν ἡγεμόνων

159. ἐπιδημίας εὐφυῶς ἔχει, καὶ ἔςιν ὥσπερ μητρόπολις οὐ τῆς ἐντὸς Ἰβηρος μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκτὸς τῆς πολλῆς· αἵ τε Γυμνησίαι *νῆσοι* προκείμεναι πλησίον, καὶ ἡ Ἔβυσος, ἀξιόλογοι νῆσοι, τὴν θέσιν εὔκαιρον τῆς πόλεως ὑπαγορεύουσιν. Ἐρατοσθένης δὲ καὶ ναύςαθμον ἔχειν φησὶν αὐτήν· οὐδὲ ἀγκυροβολίοις σφόδρα εὐτυχοῦσαν, ὡς ἀντιλέγων εἴρηκεν Ἀρτεμίδωρος.

Καὶ ἡ σύμπασα δ' ἀπὸ Στηλῶν σπανίζεται λιμέσι μέχρι δεῦρο· ἐντεῦθεν δ' ἤδη τὰ ἑξῆς εὐλίμενα· καὶ χώρα ἀγαθὴ, τῶν τε Λεηταυῶν, καὶ Λαρτολαιητῶν, καὶ ἄλλων τοιούτων μέχρι Ἐμπορείου. Αὐτὸ δ' ἐςὶ Μασσαλιωτῶν κτίσμα, ὅσον τετρακοσίους διέχον τῆς Πυρήνης ςαδίους, καὶ τῶν μεθορίων τῆς Ἰβηρίας πρὸς τὴν Κελτικήν· καὶ αὕτη δ' ἐςὶ πᾶσα ἀγαθὴ κα

160. εὐλίμενος. Ἐνταῦθα δέ ἐςι καὶ ἡ Ῥόδος, πολίχνιον Ἐμποριτῶν· τινὲς δὲ κτίσμα Ῥοδίων φασί. Κἀνταῦθα δὲ καὶ ἐν τῷ Ἐμπορείῳ τὴν Ἄρτεμιν τὴν Ἐφεσίαν τιμῶσιν· ἐροῦμεν δὲ τὴν αἰτίαν ἐν τοῖς περὶ Μασσαλίας. ὬΙκουν [οὖν] οἱ Ἐμπορίται πρότερον νησίον τι προκείμενον, ὃ νῦν καλεῖται Παλαιάπολις· νῦν δ' οἰκοῦσιν ἐν τῇ ἠπείρῳ. Δίπολις δ' ἐςὶ, τείχει διωρισμένη, πρότερον τῶν Ἰνδικητῶν τινὰς προσοίκους ἔχουσα, οἱ, καίπερ ἰδίᾳ πολιτευόμενοι, κοινὸν ὅμως περίβολον ἔχειν ἐβούλοντο πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀσφαλείας χάριν, διπλοῦν δὲ τοῦτον, τείχει μέσῳ διωρισμένον· τῷ χρόνῳ δ' εἰς ταυτὸ πολίτευμα συνῆλθον μικτόν τι ἔκ τε βαρβάρων καὶ Ἑλληνικῶν νομίμων, ὅπερ καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν συνέβη.

Ῥεῖ δὲ καὶ ποταμὸς πλησίον, ἐκ τῆς Πυρήνης ἔχων τὰς ἀρχάς· ἡ δ' ἐκβολὴ λιμὴν ἐςι τοῖς Ἐμπορίταις. Λινουργοὶ δὲ ἱκανῶς οἱ Ἐμπορίται· χώραν δὲ τὴν μεσογαίαν ἔχουσι, τὴν μὲν ἀγαθὴν, τὴν δὲ σπαρτοφόρον, τῆς ἀχρηςοτέρας καὶ ἐλείας σχοίνου· καλοῦσι δὲ Ἰουγκάριον πεδίον· τινὰ δὲ καὶ τῶν τῆς Πυρήνης ἄκρων νέμονται, μέχρι τῶν ἀναθημάτων τοῦ Πομπηΐου,

πηίου, δι' ὧν βαδίζουσιν εἰς τὴν ἔξω καλουμένην Ἰβηρίαν ἐκ 160
τῆς Ἰταλίας, καὶ μάλιστα τὴν Βαιτικήν. Αὕτη δ' ἡ ὁδὸς, ποτὲ μὲν πλησιάζει τῇ θαλάττῃ, ποτὲ δ' ἀφέστηκε, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς πρὸς ἑσπέραν μέρεσι. Φέρεται δ' ἐπὶ Ταράκωνα, ἀπό τε τῶν ἀναθημάτων τοῦ Πομπηίου, διὰ τοῦ Ἰουγκαρίου πεδίου, καὶ Βεττέρων, καὶ τοῦ Μαραθῶνος καλουμένου πεδίου τῇ Λατίνῃ γλώττῃ, φύοντος πολὺ τὸ μάραθον· ἐκ δὲ Ταράκωνος ἐπὶ τὸν πόρον τοῦ Ἴβηρος, κατὰ Δερτῶσσαν πόλιν· ἐντεῦθεν διὰ Σαγούντου καὶ Σετάβιος πόλεως ἐνεχθεῖσα, κατὰ μικρὸν ἀφίσταται τῆς θαλάττης, καὶ συνάπτει τῷ Σπαρταρίῳ, ὡς ἂν Σχοινοῦντι, καλουμένῳ πεδίῳ. Τοῦτο δ' ἐστὶ μέγα καὶ ἄνυδρον, τὴν σχοινοπλοκικὴν φύον σπάρτον, ἐξαγωγὴν ἔχουσαν εἰς πάντα τόπον, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Ἰταλίαν. Πρότερον μὲν οὖν διὰ μέσου τοῦ πεδίου καὶ Ἐγελάστας συνέβαινεν εἶναι τὴν ὁδὸν, χαλεπὴν καὶ πολλήν· νυνὶ δὲ ἐπὶ τὰ πρὸς θαλάττῃ μέρη πεποιήκασιν αὐτὴν, ἐπιψαύουσαν μόνον τοῦ Σχοινοῦντος, εἰς ταυτὸ δὲ τείνουσαν τῇ πρότέρᾳ, τὰ περὶ Καστάλωνα καὶ Ὀβούλκωνα· δι' ὧν εἴς τε Κορδύβην καὶ εἰς Γάδειρα ἡ ὁδὸς, τὰ μέγιστα τῶν ἐμπορείων. Διέχει δὲ τῆς Κορδύβης ἡ Ὀβούλκων περὶ τριακοσίους σταδίους. Φασὶ δ' οἱ συγγραφεῖς, ἐλθεῖν Καίσαρα ἐκ Ῥώμης ἑπτὰ καὶ εἴκοσιν ἡμέραις εἰς τὴν Ὀβούλκωνα, καὶ τὸ στρατόπεδον τὸ ἐνταῦθα, ἡνίκα ἔμελλε συνάπτειν *εἰς* τὸν περὶ τὴν Μούνδαν πόλεμον.

Ἡ μὲν δὴ παραλία πᾶσα ἡ ἀπὸ Στηλῶν μέχρι τῆς μεθορίας 161.
τῆς Ἰβήρων καὶ Κελτῶν, τοιαύτη. Ἡ δ' ὑπερκειμένη μεσογαία, λέγω δὲ τὴν ἐντὸς τῶν τε Πυρηναίων ὀρῶν καὶ τῆς προσαρκτίου πλευρᾶς μέχρις Ἀστύρων, δυοῖν μάλιστα ὄρεσι διορίζεται. Τούτων δὲ τὸ μὲν παραλληλόν ἐστι τῇ Πυρήνῃ, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν Καντάβρων ἔχον, τελευτῶν δ' ἐπὶ τὴν καθ' ἡμᾶς θαλατταν· καλοῦσι δὲ τοῦτο Ἰδούβεδαν· ἕτερον δ' ἀπὸ τοῦ μέσου,

161. διῆκον ἐπὶ τὴν δύσιν, ἐκκλίνον δὲ πρὸς νότον, καὶ τὴν ἀπὸ Στηλῶν παραλίαν· ὃ καταρχὰς μὲν γεώλοφόν ἐςι καὶ ψιλὸν, διέξεισι δὲ τὸ καλούμενον Σπαρτάριον πεδίον· εἶτα συνάπτει τῷ δρυμῷ τῷ ὑπερκειμένῳ τῆς τε Καρχηδονίας καὶ τῶν περὶ τὴν Μάλακαν τόπων· καλεῖται δὲ Ὀρόσπεδα. Μεταξὺ μὲν δὴ τῆς Πυρήνης καὶ τῆς Ἰδουβέδας ὁ Ἴβηρ ῥεῖ ποταμὸς, παράλληλος τοῖς ὄρεσιν ἀμφοτέροις, πληρούμενος ἐκ τῶν ἐντεῦθεν καταφερομένων ποταμῶν, καὶ τῶν ἄλλων ὑδάτων. Ἐπὶ δὲ τῷ Ἴβηρι πόλις ἐςὶ Καισαραυγούςα καλουμένη· καὶ Κέλσα κατοικία τις, ἔχουσα γεφύρας λιθίνης διάβασιν. Συνοικεῖται δὲ ὑπὸ πλειόνων ἐθνῶν ἡ χώρα· γνωριμωτάτου δὲ τοῦ τῶν Ἰακκητανῶν λεγομένου. Τοῦτο δ' ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς παρορείας τῆς κατὰ τὴν Πυρήνην εἰς τὰ πεδία πλατύνεται, καὶ συνάπτει τοῖς περὶ Ἰλέρδαν καὶ Ἰλεόσκαν χωρίοις τοῖς τῶν Ἰλεργετῶν, οὐ πολὺ ἄπωθεν τοῦ Ἴβηρος. Ἐν δὲ ταῖς πόλεσι ταύταις ἐπολέμει τὸ τελευταῖον Σερτώριος, καὶ ἐν Καλαγούρει Οὐασκώνων πόλει, καὶ τῆς παραλίας ἐν Ταράκωνι, καὶ ἐν τῷ Ἡμεροσκοπείῳ, μετὰ τὴν ἐκ Κελτιβήρων ἔκπτωσιν· ἐτελεύτα δ' ἐν Ὄσκᾳ. Καὶ περὶ Ἰλέρδαν ὕςερον Ἀφράνιος καὶ Πετρήϊος, οἱ τοῦ Πομπηΐου ςρατηγοὶ, κατεπολεμήθησαν ὑπὸ Καίσαρος τοῦ Θεοῦ. Διέχει δὲ ἡ Ἰλέρδα τοῦ μὲν Ἴβηρος, ὡς ἐπὶ δύσιν ἰόντι, ςαδίους ἑκατὸν ἑξήκοντα· Ταράκωνος δὲ πρὸς νότον περὶ τετρακοσίους ἑξήκοντα, πρὸς ἄρκτον δὲ Ὄσκας πεντακοσίους τεσσαράκοντα. Διὰ τούτων δὲ τῶν ὁρῶν ἡ ἐκ Ταράκωνος ἐπὶ τοὺς ἐσχάτους ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ Οὐάσκωνας τοὺς κατὰ Πομπέλωνα, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ τῷ Ὠκεανῷ Οἰασῶνα πόλιν, ὁδός ἐςι ςαδίων δισχιλίων τετρακοσίων, πρὸς αὐτὰ τὰ τῆς Ἀκυϊτανίας ὅρια καὶ τῆς Ἰβηρίας. Ἰακκητανοὶ δ' εἰσὶν ἐν οἷς τότε μὲν Σερτώριος ἐπολέμει πρὸς Πομπήϊον, ὕςερον δ' ὁ τοῦ Πομπηΐου υἱὸς Σέξτος, πρὸς τοὺς Καίσαρος ςρατηγούς.

Ὑπέρκειται δὲ τῆς Ἰακκητανίας πρὸς ἄρκτον τὸ τῶν Οὐασκώνων 161.
ἔθνος, ἐν ᾧ πόλις Πομπέλων, ὡς ἂν Πομπηϊόπολις.

Αὐτῆς δὲ τῆς Πυρήνης τὸ μὲν Ἰβηρικὸν πλευρὸν εὔδενδρόν
ἐςι παντοδαπῆς ὕλης καὶ τῆς ἀειθαλοῦς· τὸ δὲ Κελτικὸν ψιλόν· 162.
τὰ δὲ μέσα περιέχει καλῶς οἰκεῖσθαι δυναμένους αὐλῶνας.
Ἔχουσι δ' αὐτοὺς Κερρητανοὶ τὸ πλέον, τοῦ Ἰβηρικοῦ φύλου·
παρ' οἷς πέρναι διάφοροι συντίθενται ταῖς Κανταβρικαῖς ἐνάμιλ-
λοι, πρόσοδον οὐ μικρὰν τοῖς ἀνθρώποις παρέχουσαι.

Ὑπερβαλόντι δὲ τὴν Ἰδούβεδαν, ἡ Κελτιβηρία παραχρῆμα
πολλὴ καὶ ἀνώμαλος· τὸ μὲν πλέον αὐτῆς ἐςι τραχὺ, καὶ ποτα-
μόκλυςον· διὰ γὰρ τούτων ὅ τε Ἄνας φέρεται, καὶ ὁ Τάγος, καὶ
οἱ ἐφεξῆς ποταμοὶ οἱ πλείους, οἱ ἐπὶ τὴν ἑσπερίαν θάλατταν
καταφερόμενοι, τὴν ἀρχὴν ἔχοντες ἐκ τῆς Κελτιβηρίας· ὧν ὁ
Δούριος φέρεται παρὰ τὴν Νομαντίαν καὶ τὴν Σεργουντίαν. ὁ δὲ
Βαῖτις ἐκ τῆς Ὀροσπέδας τὰς ἀρχὰς ἔχων, διὰ τῆς Ὠρητανίας
εἰς τὴν Βαιτικὴν ῥεῖ. Οἰκοῦσι δ' ἐκ μὲν τῶν πρὸς ἄρκτον μερῶν
τοῖς Κελτίβηρσι Βήρωνες, Καντάβροις ὅμοροι τοῖς Κονίσκοις,
καὶ αὐτοὶ τοῦ Κελτικοῦ ςόλου γεγονότες· ὧν ἐςι πόλις Οὐαρία
κατὰ τὴν τοῦ Ἴβηρος διάβασιν κειμένη· συνεχεῖς δ' εἰσὶ καὶ
Βαρδυΐταις, οὓς οἱ νῦν Βαρδυάλους καλοῦσιν· ἐκ δὲ τοῦ ἑσπε-
ρίου τῶν τε Ἀςύρων τινὲς καὶ τῶν Καλλαϊκῶν καὶ Οὐακκαίων·
ἔτι δὲ Οὐεττόνων καὶ Καρπητανῶν· ἐκ δὲ τῶν νοτίων, Ὠρη-
τανοί τε, καὶ ὅσοι ἄλλοι τὴν Ὀρόσπεδαν οἰκοῦσι Βαςητανῶν τε
καὶ Διττανῶν· πρὸς ἕω δὲ Ἰδούβεδα.

Αὐτῶν δὲ τῶν Κελτιβήρων εἰς τέσσαρα μέρη διῃρημένων, οἱ
κράτιςοι μάλιςα πρὸς ἕω εἰσὶ, καὶ πρὸς νότον, οἱ Ἀρεουάκοι, συ-
νάπτοντες Καρπητανοῖς, καὶ ταῖς τοῦ Τάγου πηγαῖς· πόλις δ' αὐ-
τῶν ὀνομαςοτάτη Νομαντία. Ἔδειξαν δὲ τὴν ἀρετὴν τῷ Κελτιβη-
ρικῷ πολέμῳ τῷ πρὸς Ῥωμαίους, εἰκοσαετεῖ γενομένῳ· πολλὰ γὰρ
ςρατεύματα σὺν ἡγεμόσιν ἐφθάρη· τὸ δὲ τελευταῖον οἱ Νομαντινοὶ

162. πολιορκούμενοι διεκαρτέρησαν, πλὴν ὀλίγων τῶν ἐνδόντων τὸ τεῖχος. Καὶ οἱ Λούσωνες δὲ ἑῷοι εἰσί, συνάπτοντες καὶ αὐτοὶ ταῖς τοῦ Τάγου πηγαῖς. Τῶν δ' Ἀρευακῶν ἐστὶ καὶ Σέγιδα πόλις, καὶ Παλλαντία. Διέχει δὲ Νομαντία τῆς Καισαραυγούσας, ἣν ἔφαμεν περὶ τῷ Ἴβηρι ἱδρύσθαι, σταδίους περὶ ὀκτακοσίους. Καὶ Σεγόβριγα δ' ἐστὶ τῶν Κελτιβήρων πόλις, καὶ Βίλβιλις, περὶ ἃς Μέτελλος καὶ Σερτώριος ἐπολέμησαν. Πολύβιος δὲ τὰ τῶν Οὐακκαίων καὶ τῶν Κελτιβήρων ἔθνη καὶ χωρία διεξιὼν, συλλέγει ταῖς ἄλλαις πόλεσι καὶ Σεγεσάμαν καὶ Ἰντερκατίαν. Φησὶ δὲ Ποσειδώνιος, Μάρκον Μάρκελλον πράξασθαι φόρον ἐκ τῆς Κελτιβηρίας τάλαντα ἑξακόσια· ἐξ οὗ τεκμαίρεσθαι πάρεστιν, ὅτι καὶ πολλοὶ ἦσαν οἱ Κελτίβηρες, καὶ χρημάτων εὐποροῦντες, καίπερ οἰκοῦντες χώραν παράλυπρον.

163. Πολυβίου δ' εἰπόντος τριακοσίας αὐτῶν καταλύσαι πόλεις Τιβέριον Γράγχον, κωμῳδῶν φησι τοῦτο τῷ Γράγχῳ χαρίσασθαι τὸν ἄνδρα, τοὺς πύργους καλοῦντα πόλεις, ὥσπερ ἐν ταῖς θριαμβικαῖς πομπαῖς. Καὶ ἴσως οὐκ ἄπιστον τοῦτο λέγει· καὶ γὰρ οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ συγγραφεῖς ῥᾳδίως ἐπὶ τοῦτο φέρονται τὸ ψεῦσμα, καλλωπίζοντες τὰς πράξεις· ἐπεὶ καὶ οἱ φάσκοντες πλείους ἢ χιλίας τὰς τῶν Ἰβήρων ὑπάρξαι πόλεις, ἐπὶ τοῦτο φέρεσθαί μοι δοκοῦσι, τὰς μεγάλας κώμας πόλεις ὀνομάζοντες. Οὔτε γὰρ ἡ τῆς χώρας φύσις πόλεων ἐπιδεκτικὴ πολλῶν ἐστι διὰ τὴν λυπρότητα, ἢ διὰ τὸν ἐκτοπισμὸν, καὶ τὸ ἀνήμερον· οὔθ' οἱ βίοι καὶ αἱ πράξεις αὐτῶν (ἔξω τῶν κατὰ τὴν παραλίαν τὴν καθ' ἡμᾶς) ὑπαγορεύουσι τοιοῦτον οὐδέν· ἄγριοι γὰρ οἱ κατὰ κώμας οἰκοῦντες. Τοιοῦτοι δ' οἱ πολλοὶ τῶν Ἰβήρων· αἱ δὲ πόλεις ἡμεροῦσιν· οὐδ' αὐταὶ ῥᾳδίως, ὅταν πλεονάζῃ τὸ τὰς ὕλας ἐπὶ κακῷ τῶν πλησίον οἰκοῦν.

Μετὰ δὲ τοὺς Κελτίβηρας πρὸς νότον εἰσὶν οἱ τὸ ὄρος οἰκοῦντες, τὴν Ὀροσπέδαν, καὶ τὴν περὶ τὸν Σούκρωνα χώραν, Σιδητανοὶ

μέχρι Καρχηδόνος, καὶ Βαςητανοὶ, καὶ Ωρητανοὶ, σχεδὸν *δέ* τι 163.
καὶ μέχρι Μαλάκας.

Πελταςαὶ δ' ἅπαντες, ὡς εἰπεῖν, ὑπῆρξαν οἱ Ἴβηρες, καὶ κοῦφοι κατὰ τὸν ὁπλισμὸν διὰ τὰς λῃςείας, οἵους ἔφαμεν τοὺς Λυσιτανούς· ἀκοντίῳ καὶ σφενδόνῃ καὶ μαχαίρᾳ χρώμενοι. Ταῖς δὲ πεζαῖς δυνάμεσι παρεμέμικτο καὶ ἱππεία, δεδιδαγμένων ἵππων ὀρειβατεῖν καὶ κατοκλάζεσθαι ῥᾳδίως ἀπὸ προςάγματος, ὅτε τούτου δέοι. Φέρει δὲ ἡ Ἰβηρία δορκάδας πολλὰς, καὶ ἵππους ἀγρίους. Ἔςι δ' ὅπου καὶ αἱ λίμναι πληθύουσιν [ὄρνισιν]· ὄρνεις δὲ, κύκνοι καὶ τὰ παραπλήσια· πολλαὶ δὲ καὶ ὠτίδες. Κάςορας φέρουσι μὲν οἱ ποταμοί· τὸ δὲ καςόριον οὐκ ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν τῷ Ποντικῷ· ἴδιον γὰρ τῷ Ποντικῷ πάρεςι τὸ φαρμακῶδες, καθάπερ ἄλλοις πολλοῖς. Ἐπεὶ φησὶν ὁ Ποσειδώνιος, καὶ ὁ Κύπριος χαλκὸς μόνος φέρει τὴν καδμείαν λίθον, καὶ τὸ χαλκανθὲς, καὶ τὸ σπόδιον. Ἴδιον δ' εἴρηκεν ἐν Ἰβηρίᾳ ὁ Ποσειδώνιος, καὶ τὸ τὰς κορώνας μὴ μελαίνας εἶναι· καὶ τὸ τοὺς ἵππους τῶν Κελτιβήρων ὑποψάρους ὄντας, ἐπειδὰν εἰς τὴν ἔξω μεταχθῶσιν Ἰβηρίαν μεταβάλλειν τὴν χρόαν. Ἐοικέναι δὲ τοῖς Παρθικοῖς· καὶ γὰρ ταχεῖς εἶναι καὶ εὐδρόμους μᾶλλον τῶν ἄλλων.

Καὶ τῶν ῥιζῶν τῶν εἰς βαφὴν χρησίμων πλῆθος. Ἐλαίας δὲ πέρι καὶ ἀμπέλου καὶ συκῆς, καὶ τῶν παραπλησίων φυτῶν, ἡ καθ' ἡμᾶς Ἰβηρικὴ παραλία πάντων εὐπορεῖ· συχνὴ δὲ καὶ 164.
τῶν ἐκτός. Ἡ μέντοι παρωκεανῖτις ἡ πρόσβορος ἀμοιρεῖ διὰ τὰ ψύχη· ἡ δ' ἄλλη τὸ πλέον διὰ τὴν ὀλιγωρίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ μὴ πρὸς διαγωγὴν, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς ἀνάγκην καὶ ὁρμὴν θηριώδη μετὰ ἔθους φαύλου ζῆν· εἰ μή τις οἴεται πρὸς διαγωγὴν ζῆν, τοὺς οὔρῳ λουομένους ἐν δεξαμεναῖς παλαιουμένῳ, καὶ τοὺς ὀδόντας σμηχομένους, καὶ αὐτοὺς καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν, καθάπερ τοὺς Καντάβρους φασὶ, καὶ τοὺς ὁμόρους

164. αὐτοῖς. Καὶ τοῦτο δὲ, καὶ τὸ χαμευνεῖν, κοινόν ἐστι τοῖς Ἴβηρσι πρὸς τοὺς Κελτούς. Ἔνιοι δὲ τοὺς Καλλαϊκοὺς ἀθέους φασί· τοὺς δὲ Κελτίβηρας, καὶ τοὺς προσβόρρους τῶν ὁμόρων αὐτοῖς, ἀνωνύμῳ τινὶ θεῷ [θύειν] ταῖς πανσελήνοις νύκτωρ πρὸ τῶν πυλῶν, πανοικίους τε χορεύειν καὶ παννυχίζειν. Τοὺς δὲ Οὐέττωνας, ὅτε πρῶτον εἰς τὸ τῶν Ῥωμαίων παρῆλθον στρατόπεδον, ἰδόντας τῶν ταξιαρχῶν τινας ἀνακάμπτοντας ἐν ταῖς ὁδοῖς, περιπάτου χάριν, μανίαν ὑπολαβόντας, ἡγεῖσθαι τὴν ὁδὸν αὐτοῖς ἐπὶ τὰς σκηνάς· ὡς δέον ἢ μένειν καθ' ἡσυχίαν ἱδρυθέντας, ἢ μάχεσθαι.

Τῆς δὲ βαρβαρικῆς ἰδέας καὶ τὸν τῶν γυναικῶν ἑνίων κόσμον θεία τις ἂν, ὃν εἴρηκεν Ἀρτεμίδωρος. Ὅπου μὲν γὰρ περιτραχήλια σιδηρᾶ φορεῖν αὐτάς φησιν, ἔχοντα κόρακας καμπτομένους ὑπὲρ κορυφῆς, καὶ προπίπτοντας πρὸ τοῦ μετώπου πολύ, κατὰ τούτων δὲ τῶν κοράκων, ὅτε βούλονται, κατασπᾶν τὸ κάλυμμα, ὥστε ἐμπετασθὲν, σκιάδιον τῷ προσώπῳ παρέχειν, καὶ νομίζειν κόσμον. Ὅπου δὲ τυμπάνιον περικεῖσθαι, πρὸς μὲν τῷ ἰνίῳ περιφερὲς, καὶ σφίγγον τὴν κεφαλὴν μέχρι τῶν παρωτίδων, εἰς ὕψος δὲ καὶ πλάτος ἐξυπτιασμένον κατ' ὀλίγον· ἄλλας δὲ τὰ προκόμια ψιλοῦν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥς' ἀποστίλβειν τοῦ μετώπου μᾶλλον· τὰς δ' ὅσον ποδιαῖον τὸ ὕψος ἐπιθεμένας στυλίσκον, περιπλέκειν αὐτῷ τὴν χαίτην, εἶτα καλύπτρᾳ μελαίνῃ περιστέλλειν. Πρὸς δὲ τῇ ἀληθείᾳ τοιαῦτα πολλὰ καὶ εὕρηται καὶ μεμύθευται περὶ πάντων κοινῇ τῶν Ἰβηρικῶν ἐθνῶν, διαφερόντως δὲ τῶν προσβόρρων, οὐ μόνον τὰ πρὸς ἀνδρείαν, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸς ὠμότητα καὶ ἀπόνοιαν θηριώδη. Καὶ γὰρ τέκνα μητέρες ἔκτειναν, πρὶν ἁλῶναι, κατὰ τὸν πόλεμον τὸν ἐν Καντάβροις· καὶ παιδίον δὲ, δεδεμένων αἰχμαλώτων τῶν γονέων καὶ ἀδελφῶν, ἔκτεινε πάντας, κελεύσαντος τοῦ πατρὸς, σιδήρου κυριεῦσαν· γυνὴ δὲ τοὺς

συναλόντας. Κληθείς δέ τις εἰς μεθυσκομένους, ἔβαλεν αὐτὸν 165.
εἰς πυράν. Κοινὰ δὲ καὶ ταῦτα πρὸς τὰ Κελτικὰ ἔθνη, καὶ τὰ Θρᾴκια καὶ Σκυθικά· κοινὰ δὲ καὶ τὰ πρὸς ἀνδρείαν, τήν τε τῶν ἀνδρῶν καὶ τὴν τῶν γυναικῶν. Γεωργοῦσι γὰρ αὗται, τεκοῦσαί τε διακονοῦσι τοῖς ἀνδράσιν, ἐκείνους ἀνθ' ἑαυτῶν κατακλίνασαι· ἔν τε τοῖς ἔργοις πολλάκις αὐταὶ καὶ λούουσι καὶ σπαργανοῦσιν, ἀποκλίνασαι πρός τι ῥεῖθρον. Ἐν δὲ τῇ Λιγυστικῇ φησιν ὁ Ποσειδώνιος διηγήσασθαι τὸν ξένον ἑαυτῷ Χαρμόλεων, Μασσαλιώτην ἄνδρα, ὅτι μισθώσαιτο ἄνδρας ὁμοῦ καὶ γυναῖκας ἐπὶ σκαφητόν· ὠδίνασα δὲ μία τῶν γυναικῶν ἀπέλθοι ἀπὸ τοῦ ἔργου πλησίον· τεκοῦσα δ' ἐπανέλθοι ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτίκα, ὅπως μὴ ἀπολέσειε τὸν μισθόν. Αὐτὸς δ' ἐπιπόνως ἰδὼν ἐργαζομένην, οὐκ εἰδὼς τὴν αἰτίαν πρότερον, ὀψὲ μάθοι, καὶ ἀφείη, δοὺς τὸν μισθόν· ἡ δ' ἐκκομίσασα τὸ νήπιον πρός τι κρηνίον, λούσασα καὶ σπαργανώσασα οἷς εἶχε διασώσειεν οἴκαδε.

Οὐκ ἴδιον δὲ τῶν Ἰβήρων οὐδὲ τοῦτο, σύνδυο ἐφ' ἵππων κομίζεσθαι, κατὰ δὲ τὰς μάχας τὸν ἕτερον πεζὸν ἀγωνίζεσθαι. Οὐδὲ τὸ τῶν μυῶν πλῆθος ἴδιον· ἀφ' οὗ καὶ λοιμικαὶ νόσοι πολλάκις ἠκολούθησαν. Συνέβη δ' ἐν τῇ Κανταβρίᾳ τοῦτο τοῖς Ῥωμαίοις ὥςε καὶ μισθοὺς ἄρνυσθαι, μυοθηροῦντας πρὸς μέτρον ἀποδειχθέν· καὶ διεσώζοντο μόλις· προσελάμβανε δὲ καὶ ἄλλων σπάνις καὶ σίτου. Ἐπεσιτίζοντο δὲ ἐκ τῆς Ἀκυϊτανίας χαλεπῶς διὰ τὰς δυσχωρίας. Τῆς δ' ἀπονοίας καὶ τοῦτο λέγεται τῆς Καντάβρων, ὅτι ἁλόντες τινὲς, ἀναπεπηγότες ἐπὶ τῶν ςαυρῶν, ἐπαιάνιζον. Τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα τῶν ἠθῶν, ἀγριότητός τινος παραδείγματ' ἂν εἴη. Τὰ δὲ τοιαῦτα, ἧττον μὲν ἴσως πολιτικὰ, οὐ θηριώδη δέ· οἷον τὸ παρὰ τοῖς Καντάβροις, τοὺς ἄνδρας διδόναι ταῖς γυναιξὶ προῖκα· τὸ τὰς θυγατέρας κληρονόμους ἀποδείκνυσθαι, τούς τε ἀδελφοὺς ὑπὸ τούτων

165. ἐκδίδοσθαι γυναιξίν. Ἔχει γάρ τινα γυναικοκρασίαν· τοῦτο δ' οὐ πάνυ πολιτικόν. Ἰβηρικὸν δὲ καὶ τὸ ἐν ἔθει παρατίθεσθαι τοξικὸν, ὃ συντιθέασιν ἐκ βοτάνης σελίνῳ προσομοίας, ἄπονον, ὥς' ἔχειν ἐν ἑτοίμῳ πρὸς τὰ ἀβούλητα· καὶ τὸ κατασπένδειν αὐτοὺς, οἷς ἐὰν προσθῶνται, ὥςε ἀποθνήσκειν αὐτοὺς ὑφ' ἑαυτῶν.

Τινὲς μὲν οὖν εἰς μέρη τέτταρα διῃρῆσθαι φασὶ τὴν χώραν ταύτην, καθάπερ εἴπομεν· ἄλλοι δὲ πενταμερῆ λέγουσιν. Οὐκ ἔςι δὲ τάκριβὲς ἐν τούτοις ἀποδιδόναι, διὰ τὰς μεταβολὰς καὶ τὴν
166. ἀδοξίαν τῶν τόπων. Ἐν γὰρ τοῖς γνωρίμοις καὶ ἐνδόξοις, αἵ τε μεταναςάσεις γνώριμοι, καὶ οἱ μερισμοὶ τῆς χώρας, καὶ αἱ μεταβολαὶ τῶν ὀνομάτων, καὶ εἴ τι ἄλλο παραπλήσιον· θρυλλεῖται γὰρ ὑπὸ πολλῶν, καὶ μαλιςα τῶν Ἑλλήνων, οἱ λαλίςατοι πάντων γεγόνασι. Ὅσα δὲ *καὶ* βάρβαρα, καὶ ἐκτετοπισμένα, καὶ μακρόχωρα, καὶ διεσπασμένα, τούτων ὑπομνήματα, οὔτ' ἀσφαλῆ ἐςιν, οὔτε πολλά· ὅσα δὲ καὶ πόρρω τῶν Ἑλλήνων, ἐπιτείνει τὴν ἄγνοιαν. Οἱ δὲ τῶν Ῥωμαίων συγγραφεῖς μιμοῦνται μὲν τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ πολύ· καὶ γὰρ ἃ λέγουσι, παρὰ τῶν Ἑλλήνων μεταφέρουσιν, ἐξ ἑαυτῶν δ' οὐ πολὺ *μὲν* προσφέρονται τὸ φιλεῖδημον. Ὥςθ', ὁπόταν ἔλλειψις γένηται παρ' ἐκείνων, οὐκ ἔςι πολὺ τὸ ἀναπληρούμενον ὑπὸ τῶν ἑτέρων· ἄλλως τε καὶ τῶν ὀνομάτων, ὅσα ἐνδοξότατα, τῶν πλείςων ὄντων Ἑλληνικῶν.

Ἐπεὶ καὶ Ἰβηρίαν ὑπὸ μὲν τῶν προτέρων καλεῖσθαι πᾶσαν τὴν ἔξω τοῦ Ῥοδανοῦ, καὶ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ ὑπὸ τῶν Γαλατικῶν κόλπων σφιγγομένου· οἱ δὲ νῦν ὅριον αὐτῆς τίθενται τὴν Πυρήνην, συνωνύμως τε τὴν αὐτὴν Ἰβηρίαν λέγουσι, καὶ Ἱσπανίαν· [οἱ δ' Ἰβηρίαν] μόνην ἐκάλουν τὴν ἐντὸς τοῦ Ἴβηρος· οἱ δ' ἔτι πρότερον, αὐτοὺς τούτους Ἰγλῆτας, οὐ πολλὴν χώραν νεμομένους, ὥς φησιν Ἀσκληπιάδης ὁ Μυρλεανός. Ῥωμαῖοι δὲ, τὴν σύμπασαν καλέσαντες

ὁμωνύμως Ἰβηρίαν τε καὶ Ἰσπανίαν, τὸ μὲν αὐτῆς μέρος εἶπον 166.
τὴν ἐκτὸς, τὸ δὲ ἕτερον τὴν ἐντός· ἄλλοτε δ' ἄλλως διαιροῦσι, πρὸς τοὺς καιροὺς πολιτευόμενοι.

Νυνὶ δὲ τῶν ἐπαρχιῶν, τῶν μὲν ἀποδειχθεισῶν τῷ δήμῳ τε καὶ τῇ συγκλήτῳ, τῶν δὲ τῷ ἡγεμόνι τῶν Ῥωμαίων, ἡ μὲν Βαιτικὴ πρόσκειται τῷ δήμῳ, καὶ πέμπεται ςρατηγὸς ἐπ' αὐτὴν, ἔχων ταμίαν τε καὶ πρεσβευτήν· ὅριον δ' αὐτῆς τεθείκασι πρὸς ἠῶ πλησίον Καςαλῶνος. Ἡ δὲ λοιπὴ Καίσαρός ἐςι· πέμπονται δ' ὑπ' αὐτοῦ δύο πρεσβευταὶ, ςρατηγικός τε καὶ ὑπατικός· ὁ μὲν ςρατηγικὸς, ἔχων σὺν αὐτῷ πρεσβευτὴν, δικαιοδοτήσων Λυσιτανοῖς τοῖς παρακειμένοις τῇ Βαιτικῇ, καὶ διατείνουσι μέχρι τοῦ Δουρίου ποταμοῦ, καὶ τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ. Καλοῦσι γὰρ τὴν χώραν ταύτην ἰδίως οὕτως ἐν τῷ παρόντι. Ἐνταῦθα δέ ἐςι καὶ ἡ Αὐγούστα Ἡμερίτα. Ἡ [δὲ] λοιπὴ, αὕτη δ' ἐςὶν ἡ πλείςη τῆς Ἰβηρίας, ὑπὸ τῷ ὑπατικῷ ἡγεμόνι, ςρατιάν τε ἔχοντι ἀξιόλογον τριῶν που ταγμάτων, καὶ πρεσβευτὰς τρεῖς· ὧν ὁ μὲν, δύο ἔχων τάγματα παραφρουρεῖ τὴν πέραν τοῦ Δουρίου πᾶσαν ἐπὶ τὰς ἄρκτους, ἣν οἱ μὲν πρότερον Λυσιτανοὺς ἔλεγον, οἱ δὲ νῦν Καλλαϊκοὺς 167.
καλοῦσι· συνάπτει δὲ τούτοις τὰ προσάρκτια μέρη μετὰ τῶν Ἀςύρων καὶ τῶν Καντάβρων. Ῥεῖ δὲ διὰ τῶν Ἀςύρων Μέλσος ποταμός· καὶ μικρὸν ἀποτέρω πόλις Νοίγα· καὶ πλησίον ἐκ τοῦ Ὠκεανοῦ ἀνάχυσις, ὁρίζουσα τοὺς Ἄςυρας ἀπὸ τῶν Καντάβρων. Τῆς δ' ἑξῆς παραλίας μέχρι Πυρήνης, ὁ δεύτερος τῶν πρεσβευτῶν μετὰ τοῦ ἑτέρου τάγματος. Ἐπισκοπεῖ δὲ ὁ τρίτος τὴν μεσογαίαν· συνέχει δὲ τὰ τῶν ἤδη λεγομένων [Τογάτων], ὡς ἂν εἰρηνικῶν, καὶ εἰς τὸν ἥμερον καὶ τὸν Ἰταλικὸν τύπον μετακειμένων ἐν τῇ τηβεννικῇ ἐσθῆτι. Οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ Κελτίβηρες, καὶ οἱ πλησίον τοῦ Ἴβηρος ἑκατέρωθεν οἰκοῦντες, μέχρι τῶν πρὸς θαλάττῃ μερῶν. Αὐτὸς δὲ ὁ ἡγεμὼν διαχειμάζει μὲν ἐν τοῖς

167. ἐπιθαλαττίοις μέρεσι, καὶ μάλιστα τῇ Καρχηδόνι καὶ τῇ Ταράκωνι, διακοδοτῶν· θέρους δὲ περίεισιν, ἐφορῶν ἀεί τινα τῶν δεομένων ἐπανορθώσεως. Εἰσὶ δὲ καὶ ἐπίτροποι τοῦ Καίσαρος, ἱππικοὶ ἄνδρες, οἱ διανέμοντες τὰ χρήματα τοῖς στρατιώταις εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ βίου.

ΚΕΦ. Ε.

Τῶν δὲ προκειμένων νήσων τῆς Ἰβηρίας, τὰς μὲν Πιτυούσσας δύο, καὶ τὰς Γυμνησίας δύο (καλοῦσι δὲ καὶ Βαλεαρίδας), προκεῖσθαι συμβαίνει τῆς μεταξὺ Ταράκωνος καὶ Σούκρωνος παραλίας· ἐφ' ἧς ἵδρυται τὸ Σαγοῦντον· εἰσὶ δὲ καὶ πελάγιαι μᾶλλον αἱ Πιτυοῦσσαι, καὶ πρὸς ἑσπέραν κεκλιμέναι τῶν Γυμνησίων. Καλεῖται δ' αὐτῶν ἡ μὲν Ἔβυσος, πόλιν ἔχουσα ὁμώνυμον· κύκλος δὲ τῆς νήσου τετρακόσιοι σάδιοι, παρώμαλος τὸ πλάτος καὶ τὸ μῆκος· ἡ δὲ Ὀφιοῦσσα, ἔρημος καὶ πολὺ ἐλάττων, ταύτης πλησίον κειμένη. Τῶν δὲ Γυμνησίων ἡ μὲν μείζων ἔχει δύο πόλεις, Πάλμαν καὶ Πολλεντίαν, τὴν μὲν πρὸς ἕω κειμένην, τὴν Πολλεντίαν, τὴν δ' ἑτέραν πρὸς δύσιν. Μῆκος δὲ τῆς νήσου μικρὸν ἀπολεῖπον τῶν ἑξακοσίων σαδίων, πλάτος δὲ διακοσίων. Ἀρτεμίδωρος δὲ διπλάσιον εἴρηκε καὶ τὸ πλάτος, καὶ τὸ μῆκος. Ἡ δ' ἐλάσσων ὡς [διακοσίους] ἑβδομήκοντα διέχει σαδίους τῆς Πολλεντίας· κατὰ μέγεθος μὲν οὖν πολὺ τῆς μείζονος ἀπολείπεται· κατὰ δὲ τὴν ἀρετὴν οὐδὲν αὐτῆς χείρων ἐστίν. Ἄμφω γὰρ εὐδαίμονες καὶ εὐλίμενοι· χοιραδώδεις δέ εἰσι κατὰ τὰ σόματα, ὥστε δεῖν προσοχῆς τοῖς εἰσπλέουσι· διὰ δὲ τὴν ἀρετὴν τῶν τόπων καὶ οἱ κατοικοῦντες εἰρηναῖοι, καθάπερ καὶ οἱ κατὰ τὴν Ἔβυσον. Κακούργων δέ τινων ὀλίγων κοινωνίας συστησαμένων πρὸς τοὺς ἐν τοῖς πελάγεσι λῃστὰς, διεβλήθησαν ἅπαντες· καὶ διέβη Μέτελλος ἐπ' αὐτοὺς, ὁ Βαλεαρικὸς προσ-

σγορευθείς, ὅστις καὶ τὰς πόλεις ἔκτισε. Διὰ δὲ τὴν αὐτὴν 167.
ἀρετὴν ἐπιβουλευόμενοι, καίπερ εἰρηναῖοι ὄντες, ὅμως σφενδο-
νῆται ἄριστοι λέγονται· καὶ τοῦτ' ἤσκησαν, ὥς φασι, διαφερόν-
τως, ἐξότου Φοίνικες κατέσχον τὰς νήσους. Οὗτοι δὲ καὶ ἐνδύσαι 168.
λέγονται πρῶτοι τοὺς ἀνθρώπους χιτῶνας πλατυσήμους· Ἄζωστοι
δ' ἐπὶ τοὺς ἀγῶνας ἐξήεσαν, αἰγίδα περὶ τῇ χειρὶ ἔχοντες καὶ
πεπυρακτωμένον ἀκόντιον, σπάνιον δὲ καὶ λελογχωμένον σι-
δήρῳ μικρῷ. Σφενδόνας δὲ περὶ τῇ κεφαλῇ τρεῖς μελαγκρα-
νίας (1), ἢ τριχίνας, ἢ νευρίνας· τὴν μὲν μακρόκωλον, πρὸς
τὰς μακροβολίας· τὴν δὲ βραχύκωλον, πρὸς τὰς ἐν βραχεῖ
βολάς· τὴν δὲ μέσην, πρὸς τὰς μέσας. Ἠσκοῦντο δ' ἐκ παίδων
οὕτως ταῖς σφενδόναις, ὥστε οὐδ' ἄλλως τοῖς παισὶν ἄρτον
ἐδίδοσαν ἄνευ τοῦ τῇ σφενδόνῃ τυχεῖν. Διόπερ ὁ Μέτελλος
προσπλέων πρὸς τὰς νήσους, δέρρεις ἔτεινεν ὑπὲρ τῶν κατα-
στρωμάτων, σκέπην πρὸς τὰς σφενδόνας. Εἰσήγαγε δ' ἐποίκους
τρισχιλίους τῶν ἐκ τῆς Ἰβηρίας Ῥωμαίων.

Πρὸς δὲ τῇ εὐκαρπίᾳ τῆς γῆς, καὶ τὸ μηδὲν τῶν σινομένων
θηρίων εὑρίσκεσθαι ῥαδίως ἐνταῦθα πρόσεστιν· οὐδὲ γὰρ τοὺς
λαγιδεῖς ἐπιχωρίους εἶναί φασιν, ἀλλὰ, κομισθέντων ἐκ τῆς
περαίας, ὑπό τινος ἄρρενος καὶ θηλείας γενέσθαι τὴν ἐπιγονήν·
ἡ τοσαύτη κατ' ἀρχὰς ὑπῆρχεν, ὥστε καὶ οἴκους ἀνατρέπειν ἐκ
τῆς ὑπονομῆς καὶ δένδρα· καὶ ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους, ὥσπερ εἶπον,

---

(1) Ἐν τῇ πρὸ τῆς ἡμετέρας ἐκδόσει, ἀμέσως μετὰ τὸ, μελαγκρανίας [ἴσ. γρ. μελαγκρανίνας], φέρεται ταῦτα· «Σχοίνου » εἶδος, ἐξ οὗ πλέκεται τὰ σχοινία· καὶ Φιλητᾶς δὲ ἐν Ἑρμηνείᾳ·

» Λευγαλέος δὲ χιτὼν πεπινωμένος· ἀμφὶ δ' ἀραιὰς
» Ἰξῦς εἰλεῖται ἄμμα μελαγκράϊνον,

» ὡς σχοίνῳ ἐζωσμένου μελαγκραίνας». Ταῦτα, προδήλως οὐκ ὄντα τοῦ Στράβωνος, ἀλλ' ἑτέρου τινὸς, ἐξηγήσασθαι βουληθέντος τῆς μελαγκρανίας τοὔνομα, ἀποχωρίσαι τοῦ κειμένου δεῖν ἔγνων.

168. ἀναγκασθῆναι καταφυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους. Νῦν μέντοι τὸ εὐμεταχείριστον τῆς θήρας ἐπικρατεῖν οὐκ ἐᾷ τὴν βλάβην, ἀλλὰ λυσιτελῶς οἱ ἔχοντες καρποῦνται τὴν γῆν. Αὗται μὲν οὖν ἐντὸς Στηλῶν τῶν Ἡρακλείων καλουμένων.

Πρὸς αὐταῖς δὲ δύο νησίδια, ὧν θάτερον Ἥρας νῆσον ὀνομάζουσι· καὶ δή τινες καὶ ταύτας Στήλας καλοῦσιν. Ἔξω δὲ Στηλῶν τὰ Γάδειρα, περὶ ὧν τοσοῦτον μόνον εἰρήκαμεν, ὅτι τῆς Κάλπης διέχει περὶ ἑπτακοσίους καὶ πεντήκοντα σταδίους· τῆς δὲ ἐκβολῆς τοῦ Βαίτιδος πλησίον ἵδρυται. Πλείους δ' εἰσὶ λόγοι περὶ αὐτῆς. Οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ ἄνδρες, οἱ τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα ναυκλήρια στέλλοντες, εἴς τε τὴν καθ' ἡμᾶς θάλατταν, καὶ εἰς τὴν ἐκτός· οὔτε μεγάλην οἰκοῦντες νῆσον, οὔτε τῆς περαίας νεμόμενοι πολλήν· οὔτ' ἄλλων εὐποροῦντες νήσων· ἀλλὰ πλέον οἰκοῦντες τὴν θάλατταν, ὀλίγοι δ' οἰκουροῦντες, ἢ ἐν Ῥώμῃ διατρίβοντες. Ἐπεὶ πλήθει γε οὐδεμιᾶς ἂν ἀπολείπεσθαι
169. δόξειε τῶν ἔξω Ῥώμης πόλεων· ἤκουσα γοῦν ἐν μιᾷ τῶν καθ' ἡμᾶς τιμήσεων, πεντακοσίους ἄνδρας τιμηθέντας ἱππικοὺς Γαδειρανούς, ὅσους οὐδένας οὐδὲ τῶν Ἰταλιωτῶν πλὴν τῶν Παταουίνων. Τοσοῦτοι δ' ὄντες, νῆσον ἔχουσιν οὐ πολὺ μείζονα τῶν ἑκατὸν σταδίων τὸ μῆκος, πλάτος δ' ἔσθ' ὅπου καὶ σταδιαῖον· Πόλιν δὲ καταρχὰς μὲν ᾤκουν παντάπασι μικράν· προσέκτισε δ' αὐτοῖς Βάλβος Γαδειτανὸς ὁ θριαμβεύσας ἄλλην, ἣν Νέαν καλοῦσι· τὴν δ' ἐξ ἀμφοῖν Διδύμην, οὐ πλειόνων εἴκοσι σταδίων οὖσαν τὴν περίμετρον, οὐδὲ ταύτην στενοχωρουμένην. Ὀλίγοι γὰρ οἰκουροῦσιν ἐν αὐτῇ, διὰ τὸ πάντας θαλαττεύειν τὸ πλέον· τοὺς δὲ καὶ τὴν περαίαν οἰκεῖν, καὶ μάλιστα τὴν ἐπὶ τῆς προκειμένης νησίδος διὰ τὴν εὐφυΐαν, ἣν ὥσπερ ἀντίπολιν πεποιήκασι τῇ Διδύμῃ, χαίροντες τῷ τόπῳ. Ὀλίγοι δὲ κατὰ σύγκρισιν καὶ ταύτην οἰκοῦσι καὶ τὸ ἐπίνειον, ὃ κατεσκεύασεν αὐτοῖς Βάλβος ἐν τῇ περαίᾳ τῆς ἠπείρου. Κεῖται δὲ

ἐπὶ τῶν ἑσπερίων τῆς νήσου μερῶν ἡ πόλις· προσεχὲς δ' αὐτῇ 169.
τελευταῖόν ἐςι τὸ Κρόνιον πρὸς τῇ νησίδι· τὸ δ' Ἡράκλειον ἐπὶ θάτερα τέτραπται τὰ πρὸς ἕω, καθ' ὃ δὴ μαλιςα τῇ ἠπείρῳ συνάπτουσα τυγχάνει ἡ νῆσος ὅσον ςαδιαῖον πορθμὸν ἀπολείπουσα. Καὶ λέγουσι μὲν διέχειν τῆς πόλεως δώδεκα μίλια τὸ ἱερὸν, ἴσον ποιοῦντες τὸν τῶν ἄθλων καὶ τὸν τῶν μιλίων ἀριθμόν· ἔςι δὲ μεῖζον, καὶ σχεδόν τι τοσοῦτον ὅσον ἐςὶ τὸ τοῦ μήκους τῆς νήσου, τὸ ἀπὸ τῆς δύσεως ἐπὶ τὴν ἀνατολήν.

Ἐρύθειαν δὲ τὰ Γάδειρα ἔοικε λέγειν ὁ Φερεκύδης, ἐν ᾗ τὰ περὶ τὸν Γηρυόνην μυθεύουσιν. Ἄλλοι δὲ τὴν παραβεβλημένην ταύτῃ τῇ πόλει νῆσον, πορθμῷ ςαδιαίῳ διειργομένην· τὸ εὔβοτον ὁρῶντες, ὅτι τῶν νεμομένων αὐτόθι προβάτων τὸ γάλα, ὀρὸν οὐ ποιεῖ· τυροποιοῦσί τε πολλῷ ὕδατι μίξαντες διὰ τὴν πιότητα· ἐν πεντήκοντά τε ἡμέραις πνίγεται τὸ ζῶον, εἰ μή τις ἀποσχάζοι τι τοῦ αἵματος. Ξηρὰ δὲ ἐςιν ἣν νέμονται βοτάνην, ἀλλὰ πιαίνει σφόδρα. Τεκμαίρονται δ' ἐκ τούτου πεπλάσθαι τὸν μύθον τὸν περὶ τὰ βουκόλια τοῦ Γηρυόνου. Κοινῇ μέντοι συνῴκιςαι πᾶς ὁ αἰγιαλός.

Περὶ δὲ τῆς κτίσεως τῶν Γαδείρων τοιαῦτα λέγεται· μέμνηνται Γαδειρανοί χρησμοῦ τινος, ὃν γενέσθαι φασὶ Τυρίοις κελεύοντα ἐπὶ τὰς Ἡρακλέους Στήλας ἀποικίαν πέμψαι· τοὺς δὲ πεμφθέντας κατασκοπῆς χάριν, ἐπειδὴ κατὰ τὸν πορθμὸν ἐγένοντο τὸν κατὰ τὴν Κάλπην, νομίσαντας τέρμονας εἶναι τῆς οἰκουμένης καὶ τῆς Ἡρακλέους ςρατείας τὰ ἄκρα [τὰ] ποιοῦντα τὸν πορθμὸν (ταῦτα δ' αὐτὰ καὶ Στήλας ὀνομάζειν τὸ λόγιον) κατα- 170.
σχεῖν εἴς τι χωρίον ἐντὸς τῶν ςενῶν, ἐν ᾧ νῦν ἐςιν ἡ τῶν Ἐξιτανῶν πόλις· ἐνταῦθα δὲ θύσαντας, μὴ γενομένων καλῶν τῶν ἱερείων, ἀνακάμψαι πάλιν. Χρόνῳ δ' ὕςερον τοὺς πεμφθέντας προελθεῖν ἔξω τοῦ πορθμοῦ περὶ χιλίους καὶ πεντακοσίους ςαδίους εἰς νῆσον Ἡρακλέους ἱεράν, κειμένην κατὰ

170. πόλιν Ὀνόβαν τῆς Ἰβηρίας· καὶ νομίσαντας ἐνταῦθα εἶναι τὰς Στήλας, θύσαι τῷ θεῷ· μὴ γενομένων δὲ πάλιν καλῶν τῶν ἱερείων, ἐπανελθεῖν οἴκαδε. Τῷ δὲ τρίτῳ ςόλῳ τοὺς ἀφικομένους Γάδειρα κτίσαι, καὶ ἱδρύσασθαι τὸ ἱερὸν ἐπὶ τοῖς ἑῴοις τῆς νήσου· τὴν δὲ πόλιν ἐπὶ τοῖς ἑσπερίοις. Διὰ δὲ τοῦτο τοῖς μὲν δοκεῖν τὰ ἄκρα τοῦ πορθμοῦ τὰς Στήλας εἶναι, τοῖς δὲ τὰ Γάδειρα, τοῖς δ' ἔτι πορρώτερον τῶν Γαδείρων ἔξω προκεῖσθαι. Ἔνιοι δὲ Στήλας ὑπέλαβον τὴν Κάλπην καὶ τὴν Ἀβύλυκα, τὸ ἀντικείμενον ὄρος τῆς Λιβύης, ὅ φησιν Ἐρατοσθένης ἐν τῷ Μεταγωνίῳ, Νομαδικῷ ἔθνει, ἱδρύσθαι· οἱ δὲ τὰς πλησίον ἑκατέρου νησίδας, ὧν τὴν ἑτέραν Ἥρας νῆσον ὀνομάζουσιν. Ἀρτεμίδωρος δὲ τὴν μὲν τῆς Ἥρας νῆσον καὶ ἱερὸν λέγει αὐτῆς· ἄλλην δ' [οὐ] φησιν εἶναί τινα, οὐδ' Ἀβύλυκα ὄρος, οὐδὲ Μεταγώνιον ἔθνος. Καὶ τὰς Πλαγκτὰς [δὲ] καὶ τὰς Συμπληγάδας ἐνθάδε μεταφέρουσί τινες, ταύτας εἶναι νομίζοντες Στήλας, ἃς Πίνδαρος καλεῖ πύλας Γαδειρίδας, εἰς ταύτας ὑςάτας ἀφῖχθαι φάσκων τὸν Ἡρακλέα. Καὶ Δικαίαρχος δὲ, καὶ Ἐρατοσθένης, καὶ Πολύβιος, καὶ οἱ πλεῖςοι τῶν Ἑλλήνων, περὶ τὸν πορθμὸν ἀποφαίνουσι τὰς Στήλας. Οἱ δὲ Ἴβηρες καὶ Λίβυες ἐν Γαδείροις εἶναί φασιν· οὐδὲν γὰρ ἐοικέναι ςήλαις τὰ περὶ τὸν πορθμόν. Οἱ δὲ τὰς ἐν τῷ Ἡρακλείῳ τῷ ἐν Γαδείροις χαλκᾶς ὀκταπήχεις, ἐν αἷς ἀναγέγραπται τὸ ἀνάλωμα τῆς κατασκευῆς τοῦ ἱεροῦ, ταύτας λέγεσθαί φασιν· ἐφ' ἃς ἐρχόμενοι οἱ τελέσαντες τὸν πλοῦν, καὶ θύοντες τῷ Ἡρακλεῖ, διαβοηθῆναι παρεσκεύασαν, ὡς τοῦτ' εἶναι καὶ γῆς καὶ θαλάττης τὸ πέρας. Τοῦτον δ' εἶναι πιθανώτατον καὶ Ποσειδώνιος ἡγεῖται τὸν λόγον· τὸν δὲ χρησμὸν, καὶ τοὺς πολλοὺς ἀποςόλους, ψεῦσμα Φοινικικόν. Περὶ μὲν οὖν τῶν ἀποςόλων, ὅ τι ἄν τις διισχυρίσαιτο πρὸς ἔλεγχον, ἢ πίςιν, οὐδετέρως παράλογον. Τὸ δὲ τὰς νησίδας ἢ τὰ ὄρη μὴ φάσκειν ἐοικέναι ςήλαις, ἀλλὰ ζητεῖν ἐπὶ τῶν κυρίως λεγο-

μένων στηλῶν τοὺς τῆς οἰκουμένης ὅρους ἢ τῆς στρατείας τῆς 170.
Ἡρακλέους, ἔχει μέν τινα νοῦν· ἔθος γὰρ παλαιὸν ὑπῆρξε τὸ
τίθεσθαι τοιούτους ὅρους, καθάπερ οἱ Ῥηγῖνοι τὴν στηλίδα 171.
ἔθεσαν τὴν ἐπὶ τῷ πορθμῷ κειμένην, πυργίον τι· καὶ ὁ τοῦ
Πελώρου λεγόμενος πύργος ἀντίκειται ταύτῃ τῇ στηλίδι. Καὶ οἱ
Φιλαίνων λεγόμενοι βωμοί, κατὰ μέσην που τὴν μεταξὺ τῶν
Σύρτεων γῆν. Καὶ ἐπὶ τῷ ἰσθμῷ τῷ Κορινθιακῷ μνημονεύεται
στήλη τις ἱδρυμένη πρότερον· ἣν ἔστησαν κοινῇ οἱ τὴν Ἀττικὴν
σὺν τῇ Μεγαρίδι κατασχόντες Ἴωνες, ἐξελαθέντες ἐκ τῆς Πελο-
ποννήσου, καὶ οἱ κατασχόντες τὴν Πελοπόννησον· ἐπιγράψαντες
ἐπὶ μὲν τοῦ πρὸς τῇ Μεγαρίδι μέρους,

Τάδ' οὐχὶ Πελοπόννησος, ἀλλ' Ἰωνία,

ἐκ δὲ θατέρου,

Τάδ' ἐστὶ Πελοπόννησος, οὐκ Ἰωνία.

Ἀλέξανδρος δὲ τῆς Ἰνδικῆς στρατείας ὅρια βωμοὺς ἔθετο ἐν τοῖς
τόποις, εἰς οὓς ὑστάτους ἀφίκετο τῶν πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς
Ἰνδῶν, μιμούμενος τὸν Ἡρακλέα καὶ τὸν Διόνυσον. Ἦν μὲν δὴ
τὸ ἔθος τοῦτο.

Ἀλλὰ καὶ τοὺς τόπους εἰκὸς ἐστι μεταλαμβάνειν τὴν αὐτὴν
προσηγορίαν, καὶ μαλιστα ἐπειδὰν ὁ χρόνος διαφθείρῃ τοὺς τε-
θέντας ὅρους. Οὐ γὰρ νῦν οἱ Φιλαίνων μένουσι βωμοί· ἀλλ' ὁ
τόπος μετείληφε τὴν προσηγορίαν. Οὐδὲ ἐν τῇ Ἰνδικῇ στήλας
φασὶν ὁραθῆναι κειμένας, οὔθ' Ἡρακλέους, οὔτε Διονύσου·
καὶ λεγομένων μέντοι, καὶ δεικνυμένων τόπων τινῶν, οἱ Μα-
κεδόνες ἐπίστευον τούτους εἶναι στήλας, ἐν οἷς τι σημεῖον εὕ-
ρισκον ἢ τῶν περὶ τὸν Διόνυσον ἱστορουμένων, ἢ τῶν περὶ τὸν
Ἡρακλέα. Κἀνταῦθα δὴ τοὺς μὲν πρώτους οὐκ ἂν ἀπιστήσαι
τις ὅροις χρήσασθαι, χειροκμήτοις τισὶ βωμοῖς, ἢ πύργοις,
ἢ στηλίσιν ἐπὶ τῶν τόπων, εἰς οὓς ὑστάτους ἧκον τοὺς ἐπιφα-
νεστάτους. Ἐπιφανέστατοι δὲ οἱ πορθμοὶ, καὶ τὰ ἐπικείμενα ὄρη,

171. καὶ αἱ νησίδες, πρὸς τὸ ἀποδηλοῦν ἐσχατιάς τε καὶ ἀρχὰς τόπων· ἐκλιπόντων δὲ τῶν χειρωμήτων ὑπομνημάτων, μετενεχθῆναι τοὔνομα εἰς τοὺς τόπους, εἴτε τὰς νησίδας τις βούλεται λέγειν, εἴτε τὰς ἄκρας τὰς ποιούσας τὸν πορθμόν. Τοῦτο γὰρ ἤδη διορίσασθαι χαλεπὸν, ποτέροις χρὴ προσάψαι τὴν ἐπίκλησιν, διὰ τὸ ἀμφοτέροις ἐοικέναι τὰς ςήλας. Λέγω δὲ ἐοικέναι, διότι ἐν τοῖς τοιούτοις ἵδρυνται τόποις, οἳ σαφῶς ὑπαγορεύουσι τὰς ἐσχατιάς· καθ' ὃ καὶ ςόμα εἴρηται ὁ πορθμὸς, καὶ οὗτος, καὶ ἄλλοι πλείους· τὸ δὲ ςόμα πρὸς μὲν εἴσπλουν ἀρχή ἐςι, πρὸς δὲ ἔκπλουν ἔσχατον. Τὰ οὖν ἐπὶ τῷ ςόματι νησίδια, ἔχοντα τὸ εὐπερίγραφόν τε καὶ σημειῶδες, οὐ φαύλως ςήλαις ἀπεικάζοι τις ἄν· ὡς δ' αὕτως καὶ τὰ ὄρη τὰ ἐπικείμενα τῷ πορθμῷ, καὶ ἐξοχήν τινα τοιαύτην ἐμφαίνοντα
172. οἷαν αἱ ςηλίδες, ἢ αἱ ςῆλαι. Καὶ ὁ Πίνδαρος οὕτως ἂν ὀρθῶς λέγοι πύλας Γαδειρίδας, εἰ ἐπὶ τοῦ ςόματος νοοῖντο αἱ ςῆλαι· πύλαις γὰρ ἔοικε τὰ ςόματα. Τὰ δὲ Γάδειρα οὐκ ἐν τοιούτοις ἵδρυται τόποις, ὥς' ἀποδηλοῦν ἐσχατιάν· ἀλλ' ἐν μέσῃ πως κεῖται μεγάλῃ παραλίᾳ κολπώδει. Τὸ δὲ ἐπ' αὐτὰς ἀναφέρειν τὰς ἐν τῷ Ἡρακλείῳ Στήλας τῷ ἐνθάδε, ἧττον εὔλογον, ὡς ἐμοὶ φαίνεται. Οὐ γὰρ ἐμπόρων, ἀλλ' ἡγεμόνων μᾶλλον ἀρξάντων τοῦ ὀνόματος τούτου, κρατῆσαι πιθανὸν τὴν δόξαν, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν Ἰνδικῶν ςηλῶν· ἄλλως τε καὶ ἡ ἐπιγραφὴ, ἣν φασιν, οὐκ ἀφίδρυμα ἱερὸν δηλοῦσα, ἀλλὰ ἀναλώματος κεφάλαιον, ἀντιμαρτυρεῖ τῷ λόγῳ· τὰς γὰρ Ἡρακλείους Στήλας μνημεῖα εἶναι δεῖ τῆς ἐκείνου μεγαλουργίας, οὐ τῆς Φοινίκων δαπάνης.

Φησὶ δὲ ὁ Πολύβιος κρήνην ἐν τῷ Ἡρακλείῳ τῷ ἐν Γαδείροις εἶναι, βαθμῶν ὀλίγων κατάβασιν ἔχουσαν εἰς τὸ ὕδωρ, πότιμον δὲ εἶναι· ἣν ταῖς παλιρροίαις τῆς θαλάττης ἀντιπαθεῖν, κατὰ μὲν τὰς πλήμας ἐκλείπουσαν, κατὰ δὲ τὰς ἀμπώτεις, πληρουμένην.

πληρουμένην. Αἰτιᾶται δ' ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ βάθους 172.
εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἐκπίπτον, καλυφθείσης μὲν αὐτῆς
ὑπὸ τοῦ κύματος κατὰ τὰς ἐπιβάσεις τῆς θαλάττης, εἴργεται
τῶν οἰκείων ἐξόδων· ἀναστρέψαν δὲ εἰς τὸ ἐντὸς ἐμφράττει
τοὺς τῆς πηγῆς πόρους, καὶ ποιεῖ λειψυδρίαν· γυμνωθείσης
δὲ πάλιν, εὐθυπορήσαν ἐλευθεροῖ τὰς φλέβας τῆς πηγῆς, ὥς'
ἀναβλύειν εὐπόρως. Ἀρτεμίδωρος δὲ, ἀντειπὼν τούτῳ, καὶ ἅμα
παρ' αὐτοῦ τινα θεὶς αἰτίαν, μνησθεὶς δὲ καὶ τῆς Σιλανοῦ
δόξης τοῦ συγγραφέως, οὗ μοι δοκεῖ μνήμης ἄξια εἰπεῖν, ὡς
ἂν ἰδιώτης περὶ ταῦτα, καὶ αὐτὸς καὶ Σιλανός. Ποσειδώνιος
δὲ, ψευδῆ λέγων εἶναι τὴν ἱστορίαν ταύτην, δύο φησὶν εἶναι
φρέατα ἐν τῷ Ἡρακλείῳ, καὶ τρίτον ἐν τῇ πόλει· τῶν δὲ ἐν τῷ
Ἡρακλείῳ τὸ μὲν μικρότερον, ὑδρευομένων συνεχῶς, αὐθωρὸν
καὶ ἐκλείπειν, καὶ διαλειπόντων τῆς ὑδρείας πληροῦσθαι πάλιν·
τὸ δὲ μεῖζον, δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τὴν ὑδρείαν ἔχον, μειούμενον
μέντοι, καθάπερ καὶ τὰ ἄλλα φρέατα πάντα, νύκτωρ πλη-
ροῦσθαι, μηκέτι ὑδρευομένων· ἐπειδὴ δὲ συμπίπτει κατὰ τὸν
τῆς συμπληρώσεως καιρὸν ἡ ἄμπωτις πολλάκις, πεπιστεῦσθαι
κενῶς ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων τὴν ἀντιπάθειαν. Ὅτι μὲν οὖν ἡ
ἱστορία πεπίστευται, καὶ οὗτος εἴρηκε, καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς παρα-
δόξοις θρυλλουμένην παρειλήφαμεν. Ἠκούομεν δὲ καὶ φρέατα 173.
εἶναι, τὰ μὲν πρὸ τῆς πόλεως ἐν τοῖς κήποις, τὰ δ' ἐντός· διὰ δὲ
τὴν μοχθηρίαν τοῦ ὕδατος κατὰ τὴν πόλιν δεξαμενὰς ἐπιπο-
λάζειν τοῦ λακκαίου ὕδατος. Εἰ μέντοι καὶ τούτων τι τῶν φρεάτων
ἐπιδείκνυται τὴν τῆς ἀντιπαθείας ὑπόνοιαν, οὐκ ἴσμεν· τὰς δ'
αἰτίας, εἴπερ συμβαίνει ταῦτα οὕτως, ὡς ἐν χαλεποῖς ἀποδέ-
χεσθαι δεῖ. Εἰκὸς μὲν γὰρ οὕτως ἔχειν, ὡς ὁ Πολύβιός φησιν·
εἰκὸς δὲ καὶ τῶν φλεβῶν τινας τῶν πηγαίων νοτισθείσας ἔξωθεν
χαυνοῦσθαι, καὶ παρέκχυσιν εἰς τὰ πλάγια μᾶλλον διδόναι τοῖς
ὕδασιν, ἢ ἀναθλίβειν κατὰ τὸ ἀρχαῖον ῥεῖθρον εἰς τὴν κρήνην·

173. νοτίζεσθαι δ' ἀναγκαῖον, ἐπικλύσαντος τοῦ κύματος. Εἰ δ', ὥσπερ Ἀθηνόδωρός φησιν, εἰσπνοῇ τε καὶ ἐκπνοῇ τὸ συμβαῖνον περὶ τὰς πλημμυρίδας καὶ περὶ τὰς ἀμπώτεις ἔοικεν, [εἰκὸς] εἶναί τινα τῶν ρεόντων ὑδάτων, ἃ κατ' ἄλλους μὲν πόρους ἔχει τὴν ἔκρυσιν κατὰ φύσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν (ὧν δὴ τὰ ςόματα πηγὰς καὶ κρήνας καλοῦμεν), κατ' ἄλλους δὲ πόρους συνέλκεται πρὸς τὸ τῆς θαλάττης βάθος· καὶ συνεξαίροντα μὲν ἐκείνην, ὥςε πλημμυρεῖν, ὅταν οἷον ἐκπνοὴ γένηται, τὸ οἰκεῖον ἀπολείπειν ῥεῖθρον· πάλιν [δ'] ἀναχωρεῖν πρὸς τὸ οἰκεῖον ῥεῖθρον, ὅταν κἀκείνη λάβῃ τὴν ἀναχώρησιν.

Οὐκ οἶδα δὲ, πῶς κατ' ἄλλα δεινοὺς ἀποφαίνων ὁ Ποσειδώνιος τοὺς Φοίνικας, ἐνταῦθα μωρίαν μᾶλλον, ἢ ὀριμύτητα, αὐτῶν κατέγνωκεν. Ἡμέρα μὲν γὰρ καὶ νὺξ τῇ τοῦ ἡλίου περιφορᾷ μετρεῖται, τοτὲ μὲν ὑπὸ γῆς ὄντος, τοτὲ δὲ ὑπὲρ γῆς φαινομένου· φησὶ δὲ τὴν τοῦ Ὠκεανοῦ κίνησιν ὑπέχειν ἀςροειδῆ περίοδον, τὴν μὲν ἡμερήσιον ἀποδιδοῦσαν, τὴν δὲ μηνιαίαν, τὴν δ' ἐνιαυσιαίαν, συμπαθῶς τῇ σελήνῃ. Ὅταν γὰρ αὕτη ζωδίου μέγεθος ὑπερέχῃ τοῦ ὁρίζοντος, ἄρχεσθαί τε διοιδεῖν τὴν θάλατταν καὶ ἐπιβαίνειν τῆς γῆς αἰσθητῶς μέχρι μεσουρανήσεως· ἐκκλίναντος δὲ τοῦ ἄςρου, πάλιν ἀναχωρεῖν [εἰς] τὸ πέλαγος κατ' ὀλίγον, ἕως ἂν ζώδιον ὑπέρσχῃ τῆς δύσεως ἡ σελήνη· εἶτα μένειν τοσοῦτον ἐν τῇ αὐτῇ καταςάσει χρόνον, ὅσον ἡ σελήνη συνάπτει πρὸς αὐτὴν τὴν δύσιν, καὶ ἔτι μᾶλλον τοσοῦτον, ὅσον κινηθεῖσα ὑπὸ γῆς ζώδιον ἀπόσχῃ ἂν τοῦ ὁρίζοντος· εἶτ' ἐπιβαίνειν πάλιν ἕως τοῦ ὑπὸ γῆν μεσουρανήματος· εἶτ' ἀναχωρεῖν, ἕως ἂν πρὸς τὰς ἀνατολὰς περιχωρήσασα ἡ σελήνη ζώδιον τοῦ ὁρίζοντος ἀπόσχῃ· μένειν δὲ, μέχρι ἂν ζώδιον ὑπὲρ γῆς με-
174. τεωρισθῇ, καὶ πάλιν ἐπιβαίνειν. Ταύτην μὲν εἶναι λέγει τὴν ἡμερησίαν περίοδον. Τὴν δὲ μηνιαίαν, ὅτι μέγιςαι μὲν αἱ παλίρροιαι γίγνονται περὶ τὰς συνόδους, εἶτα μειοῦνται, μέχρι διχο-

τόμου· πάλιν δ' αὔξονται, μέχρι πανσελήνου, καὶ μειοῦνται 174.
πάλιν ἕως διχοτόμου φθινάδος· εἶθ' ἕως τῶν συνόδων αἱ αὐξήσεις· πλεονάζειν δὲ καὶ χρόνῳ καὶ τάχει τὰς αὐξήσεις. Τὰς δ' ἐνιαυσιαίας παρὰ τῶν ἐν Γαδείροις πυθέσθαι φησὶ, λεγόντων, ὡς κατὰ θερινὰς τροπὰς μάλιστα αὔξοιντο καὶ αἱ ἀναχωρήσεις, καὶ αἱ ἐπιβάσεις. Εἰκάζει δ' αὐτὸς ἀπὸ τῶν τροπῶν μειοῦσθαι μὲν ἕως ἰσημερίας· αὔξεσθαι δὲ ἕως χειμερινῶν τροπῶν· εἶτα μειοῦσθαι μέχρι ἐαρινῆς ἰσημερίας· εἶτα αὐξεσθαι μέχρι θερινῶν τροπῶν. Τῶν δὴ περιόδων τούτων οὐσῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα, τὸν συνάμφω χρόνον, δὶς μὲν ἐπιβαινούσης τῆς θαλάττης, δὶς δὲ ἀναχωρούσης, τεταγμένως δὲ καὶ τὸν ἡμερήσιον χρόνον καὶ τὸν νυκτερινὸν, πῶς οἷόν τε πολλάκις μὲν συμβαίνειν κατὰ τὰς ἀμπώτεις τὴν πλήρωσιν τοῦ φρέατος, μὴ πολλάκις δὲ τὴν λειψυδρίαν, ἢ πολλάκις μὲν, μὴ ἰσάκις δέ; ἢ τοὺς Γαδειρίτας ταῦτα μὲν μὴ ἱκανοὺς γενέσθαι τηρῆσαι καθ' ἡμέραν γινόμενα, τὰς δ' ἐνιαυσίους περιόδους, ἐκ τῶν ἅπαξ συμβαινόντων κατ' ἔτος τηρῆσαι; Ἀλλὰ μὴν, ὅτι γε πιστεύει αὐτοῖς, δῆλον ἐξ ὧν καὶ προσεικάζει γίνεσθαι τὰς μειώσεις, καὶ πάλιν αὐξήσεις, ἀπὸ τροπῶν ἐπὶ τροπάς τε ἑτέρας, κἀκεῖθεν πάλιν ἐπανόδους. Καὶ μὴν οὐδὲ ἐκεῖνο εἰκὸς, ὅτι τηρητικοὶ ὄντες, τὰ μὲν συμβαίνοντα οὐκ εἶδον, τοῖς δὲ μὴ συμβαίνουσιν ἐπίστευσαν.

Φησὶ δ' οὖν Σέλευκον τὸν ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάττης, καὶ ἀνωμαλίαν τινὰ ἐν τούτοις καὶ ὁμαλότητα λέγειν κατὰ τὰς τῶν ζωδίων διαφοράς· ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἰσημερινοῖς ζωδίοις τῆς σελήνης οὔσης ὁμαλίζειν τὰ πάθη, ἐν δὲ τοῖς τροπικοῖς ἀνωμαλίαν εἶναι, καὶ πλήθει καὶ τάχει· τῶν δ' ἄλλων ἑκάστου κατὰ τοὺς συνεγγισμοὺς εἶναι τὴν ἀνωμαλίαν. Αὐτὸς δὲ, κατὰ τὰς θερινὰς τροπὰς περὶ τὴν πανσέληνόν φησιν, ἐν τῷ Ἡρακλείῳ γενόμενος

174. τῷ ἐν Γαδείροις πλείους ἡμέρας, μὴ δύνασθαι συνεῖναι τὰς ἐνιαυσίους διαφοράς· περὶ μέντοι τὴν σύνοδον ἐκείνου τοῦ μηνὸς, τηρῆσαι μεγάλην παραλλαγὴν ἐν Ἰλίπᾳ τῆς τοῦ Βαίτιος ἀνακοπῆς παρὰ τὰς ἔμπροσθεν, ἐν αἷς οὐδὲ ἕως ἡμίσους τὰς
175. ὄχθας ἔβρεχε· τότε δ' ὑπερχεῖσθαι τὸ ὕδωρ, ὥσθ' ὑδρεύεσθαι τοὺς ςρατιώτας αὐτόθι (διέχει δ' ἡ Ἰλίπα τῆς θαλάττης περὶ ἑπτακοσίους ςαδίους)· τῶν δ' ἐπὶ θαλάττῃ πεδίων καὶ ἐπὶ τριάκοντα ςαδίους εἰς βάθος καλυπτομένων ὑπὸ τῆς πλημμυρίδος, ὥςε καὶ νήσους ἀπολαμβάνεσθαι, τὸ τῆς κρηπίδος ὕψος, τῆς τε τοῦ νεὼ τοῦ ἐν τῷ Ἡρακλείῳ, καὶ τῆς τοῦ χώματος, ὃ τοῦ λιμένος πρόκειται, τοῦ ἐν Γαδείροις, οὐδ' ἐπὶ δέκα πήχεις καλυπτόμενον, ἀναμετρῆσαί φησι· κἂν προσθῇ δέ τις τὸ διπλάσιον τούτου, κατὰ τὰς γινομένας ποτὲ παραυξήσεις, οὐδ' οὕτω παρασχεῖν ἂν τὴν ἔμφασιν, ἣν ἐν τοῖς πεδίοις παρέχεται τὸ μέγεθος τῆς πλημμυρίδος. Τοῦτο μὲν δὴ τὸ πάθος κοινὸν ἱςορεῖται κατὰ πᾶσαν τὴν κύκλῳ παρωκεανῖτιν.

Τὸ δὲ τοῦ Ἴβηρος ποταμοῦ καινὸν καὶ ἴδιόν φησιν οὗτος· πλημμυρεῖ γὰρ ἔσθ' ὅπου καὶ χωρὶς ὄμβρων καὶ χιόνων, ἐπειδὰν τὰ βόρεια πνεύματα πλεονάσῃ· αἰτίαν δ' εἶναι τὴν λίμνην, δι' ἧς ῥεῖ· συνεκβάλλεσθαι γὰρ τὸ λιμναῖον ὑπὸ τῶν ἀνέμων.

Ἱςορεῖ δὲ καὶ δένδρον ἐν Γαδείροις, ὄζους ἔχον, καμπτομένους εἰς ἔδαφος πολλάκις, καὶ φύλλα ξιφοειδῆ, πηχυαῖα τὸ μῆκος, πλάτος δὲ τετραδάκτυλα. Περὶ δὲ νέαν Καρχηδόνα, δένδρον ἐξ ἀκάνθης φλοιὸν ἀφιέναι, ἐξ οὗ ὑφάσματα γίνεται κάλλιςα. Τῷ μὲν οὖν ἐν Γαδείροις, καὶ ἡμεῖς εἴδομεν ὅμοιον ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὴν τῶν κλάδων κατάκαμψιν· τοῖς δὲ φύλλοις ἀνόμοιον, οὐδὲ καρπὸν ἔχον· τοῦτο δ' ἔχειν φησί. Τὰ δ' ἀκάνθινα ὑφαίνεται καὶ ἐν Καππαδοκίᾳ· φέρει δ' οὐ δένδρον τὴν ἄκανθαν, ἐξ ἧς ὁ φλοιὸς, ἀλλὰ χαμαίζηλος βοτάνη. Τῷ δὲ δένδρῳ τῷ ἐν Γαδείροις καὶ τοῦτο προσιςόρηται, ὅτι κλάδου μὲν ἀπο-

κλωμένου, γάλα ῥεῖ· ῥίζης δὲ τεμνομένης, μιλτῶδες ὑγρὸν 175.
ἀναφέρεται. Τοσαῦτα καὶ περὶ τῶν Γαδείρων.

Αἱ δὲ Καττιτερίδες, δέκα μέν εἰσι, κεῖνται δ' ἐγγὺς ἀλλήλων, πρὸς ἄρκτον ἀπὸ τοῦ τῶν Ἀρτάβρων λιμένος πελάγιαι· μία δ' αὐτῶν ἔρημός ἐστι. Τὰς δ' ἄλλας οἰκοῦσιν ἄνθρωποι μελάγχλαινοι, ποδήρεις ἐνδεδυκότες τοὺς χιτῶνας, ἐζωσμένοι περὶ τὰ στέρνα, μετὰ ῥάβδων περιπατοῦντες, ὅμοιοι ταῖς τραγικαῖς Ποιναῖς· ζῶσι δ' ἀπὸ βοσκημάτων νομαδικῶς τὸ πλέον. Μέταλλα δὲ ἔχοντες καττιτέρου καὶ μολύβδου, κέραμον ἀντὶ τούτων καὶ τῶν δερμάτων διαλλάττονται, καὶ ἅλας, καὶ χαλκώματα, πρὸς τοὺς ἐμπόρους. Πρότερον μὲν οὖν Φοίνικες μόνοι τὴν ἐμπορίαν ἔστελλον ταύτην ἐκ τῶν Γαδείρων, κρύπτοντες ἅπασι τὸν πλοῦν· τῶν δὲ Ῥωμαίων ἐπακολουθούντων ναυκλήρῳ τινί, ὅπως καὶ αὐτοὶ γνοῖεν τὰ ἐμπορεῖα, φθόνῳ ὁ ναύκληρος 176.
ἑκὼν εἰς τέναγος ἐξέβαλε τὴν ναῦν· ἐπαγαγὼν δ' εἰς τὸν αὐτὸν ὄλεθρον καὶ τοὺς ἑπομένους, αὐτὸς ἐσώθη διὰ ναυαγίου, καὶ ἀπέλαβε δημοσίᾳ τὴν τιμὴν ὧν ἀπέβαλε φορτίων. Οἱ Ῥωμαῖοι δὲ ὅμως, πειρώμενοι πολλάκις, ἐξέμαθον τὸν πλοῦν· ἐπειδὴ δὲ καὶ Πόπλιος Κρᾶσσος, διαβὰς ἐπ' αὐτοὺς, ἔγνω τὰ μέταλλα ἐκ μικροῦ βάθους ὀρυττόμενα, καὶ τοὺς ἄνδρας εἰρηναίους, ἐκ περιουσίας ἤδη τὴν θάλατταν ἐργάζεσθαι ταύτην τοῖς ἐθέλουσιν ἐπέδειξε, καίπερ οὖσαν πλείω τῆς διειργούσης τὴν Βρεταννικήν. Καὶ περὶ μὲν τῆς Ἰβηρίας καὶ τῶν προκειμένων νήσων ταῦτα.

ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Ἐν τῷ τετάρτῳ τὰ περὶ Γαλλίαν· καὶ ὅσα διείργουσιν αἱ Ἄλπεις τῆς Ἰταλίας ἔνδον· ἐν οἷς καὶ Βρετανία, καὶ τῶν ὠκεανιτίδων νήσων τινὲς, ὅσαι καὶ δοκοῦσιν οἰκεῖθαι. Καὶ βαρβάρων χώραν, καὶ ἔθνη παροικοῦντα τοῦ Ἴστρου πέραν.

ΚΕΦ. Α.

Ἐφεξῆς δ' ἐστὶν ἡ ὑπὲρ τῶν Ἄλπεων Κελτική. Ταύτης δὲ 176.
καὶ τὸ σχῆμα ὑπογέγραπται πρότερον τυπωδῶς, καὶ τὸ μέγεθος· νυνὶ δὲ λεκτέον τὰ καθ' ἕκαστα. Οἱ μὲν δὴ, τριχῇ διήρουν, Ἀκυϊτανοὺς καὶ Βέλγας καλοῦντες καὶ Κέλτας· τοὺς μὲν Ἀκυϊτανοὺς, τελέως ἐξηλλαγμένους, οὐ τῇ γλώττῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς σώμασιν, ἐμφερεῖς Ἴβηρσι μᾶλλον, ἢ Γαλάταις· τοὺς δὲ λοιποὺς Γαλατικὴν μὲν τὴν ὄψιν, ὁμογλώττους δ' οὐ πάντας, ἀλλ' ἐνίους μικρὸν παραλλάττοντας ταῖς γλώτταις· καὶ [ἡ] πολιτεία δὲ καὶ οἱ βίοι μικρὸν ἐξηλλαγμένοι εἰσίν. Ἀκυϊτανοὺς μὲν οὖν καὶ Κέλτας ἔλεγον τοὺς πρὸς τῇ Πυρήνῃ, διωρισμένους τῷ Κεμμένῳ ὄρει. Εἴρηται γὰρ, ὅτι τὴν Κελτικὴν ταύτην ἀπὸ μὲν τῆς δύσεως ὁρίζει τὰ Πυρηναῖα ὄρη, τῆς ἑκατέρωθεν θαλάσσης,

177. τῆς τε ἐντὸς καὶ τῆς ἐκτὸς προσαπτόμενα· ἀπὸ δὲ τῶν ἀνατολῶν ὁ Ῥῆνος, παράλληλος ὢν τῇ Πυρήνῃ· τὰ δ' ἀπὸ τῶν ἄρκτων καὶ τῆς μεσημβρίας, τὰ μὲν ὁ Ὠκεανὸς περιείληφεν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν βορείων ἄκρων τῆς Πυρήνης μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥήνου· τὰ δ' ἐξ ἐναντίας, ἡ κατὰ Μασσαλίαν καὶ Ναρβῶνα θάλαττα, καὶ αἱ Ἄλπεις, ἀπὸ τῆς Λιγυστικῆς ἀρξάμεναι μέχρι τῶν πηγῶν τοῦ Ῥήνου. Τῇ δὲ Πυρήνῃ πρὸς ὀρθὰς ἥκται τὸ Κέμμενον ὄρος διὰ μέσων τῶν πεδίων, καὶ παύεται κατὰ μέσα, πλησίον Λουγδούνου, περὶ δισχιλίους ἑκταθὲν σταδίους. Ἀκυϊτανοὺς μὲν τοίνυν ἔλεγον τοὺς τὰ βόρεια τῆς Πυρήνης μέρη κατέχοντας καὶ τῆς Κεμμένης μέχρι πρὸς τὸν Ὠκεανὸν, τὰ ἐντὸς Γαρούνα ποταμοῦ. Κέλτας δὲ, τοὺς ἐπὶ θάτερα μέρη καθήκοντας, καὶ τὴν κατὰ Μασσαλίαν καὶ Ναρβῶνα θαλατταν, ἁπτομένους δὲ καὶ τῶν Ἀλπείων ὀρῶν ἐνίων. Βέλγας δ' ἔλεγον τοὺς λοιπούς τε τῶν παρωκεανιτῶν μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥήνου, καί τινας τῶν παροικούντων τὸν Ῥῆνον καὶ τὰς Ἄλπεις. Οὕτω δὲ καὶ ὁ Θεὸς Καῖσαρ ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν εἴρηκεν. Ὁ δὲ Σεβαστὸς Καῖσαρ, τετραχῇ διελὼν, τοὺς μὲν Κέλτας τῆς Ναρβωνίτιδος ἐπαρχίας ἀπέφηνεν· Ἀκυϊτανοὺς δ' οὔσπερ κἀκεῖνος· προσέθηκε δὲ τεσσαρεσκαίδεκα ἔθνη τῶν μεταξὺ τοῦ Γαρούνα, καὶ τοῦ Λείγηρος ποταμοῦ νεμομένων· τὴν δὲ λοιπὴν διελὼν δίχα, τὴν μὲν Λουγδούνῳ προσώρισε μέχρι τῶν ἄνω μερῶν τοῦ Ῥήνου, τὴν δὲ τοῖς Βέλγαις. Ὅσα μὲν οὖν φυσικῶς διώρισται, δεῖ λέγειν τὸν γεωγράφον, καὶ ὅσα ἐθνικῶς, ὅ τι ἂν ᾖ καὶ μνήμης ἄξιον· ὅσα δ' οἱ ἡγεμόνες, πρὸς τοὺς καιροὺς πολιτευόμενοι, διατάττουσι ποικίλως, ἀρκεῖ κἂν ἐν κεφαλαίῳ τις εἴπῃ· τοῦ δ' ἀκριβοῦς, ἄλλοις παραχωρητέον.

§ 2.

Ἅπασα μὲν οὖν ἐστιν αὕτη ποταμοῖς κατάρρυτος ἡ χώρα, τοῖς

μὲν ἐκ τῶν Ἄλπεων καταφερομένοις, τοῖς δ' ἐκ τοῦ Κεμμένου, 177.
καὶ τῆς Πυρήνης, καὶ τοῖς μὲν εἰς τὸν Ὠκεανὸν ἐκβάλλουσι, τοῖς δὲ εἰς τὴν ἡμετέραν Θάλατταν. Δι' ὧν δὲ φέρονται χωρίων, πεδία ἐστὶ τὰ πλεῖστα, καὶ γεωλοφίαι, διάῤῥους ἔχουσαι πλωτούς. Οὕτως δ' εὐφυῶς ἴσχει τὰ ῥεῖθρα πρὸς ἄλληλα, ὥς' ἐξ ἑκατέρας τῆς Θαλάττης εἰς ἑκατέραν κατακομίζεσθαι, πορευομένων ἐπ' ὀλίγον τῶν φορτίων καὶ διὰ πεδίων εὐμαρῶς, τὸ δὲ πλέον τοῖς ποταμοῖς, τοῖς μὲν ἀναγομένων, τοῖς δὲ καταγομένων. Ἔχει δέ τι πλεονέκτημα πρὸς τοῦτο ὁ Ῥοδανός· καὶ γὰρ πολλαχόθεν ἐστὶ σύῤῥους, καὶ συνάπτει πρὸς τὴν ἡμετέραν Θάλατταν, κρείττω τῆς ἐκτὸς οὖσαν, ὥσπερ εἴρηται, καὶ διὰ χώρας διέξεισι τῆς εὐδαιμονεστάτης τῶν ταύτῃ. Τοὺς δ' αὐτοὺς 178.
ἐκφέρει καρποὺς ἡ Ναρβωνῖτις ἅπασα, οὔσπερ ἡ Ἰταλία. Προϊόντι δ' ἐπὶ τὰς ἄρκτους καὶ τὸ Κέμμενον ὄρος, ἡ μὲν ἐλαιόφυτος καὶ συκοφόρος ἐκλείπει, τἄλλα δὲ φύεται. Καὶ ἡ ἄμπελος δὲ προϊοῦσιν οὐ ῥαδίως τελεσφορεῖ· ἡ δ' ἄλλη πᾶσα σῖτον φέρει πολὺν καὶ κέγχρον καὶ βάλανον, καὶ βοσκήματα παντοῖα· ἀργὸν δ' αὐτῆς οὐδὲν, πλὴν εἴ τι ἕλεσι κεκώλυται καὶ δρυμοῖς· καί τοι καὶ τοῦτο συνοικεῖται πολυανθρωπίᾳ μᾶλλον, ἢ ἐπιμελείᾳ. Καὶ γὰρ τοκάδες αἱ γυναῖκες, καὶ τρέφειν ἀγαθαί· οἱ δ' ἄνδρες μαχηταὶ μᾶλλον, ἢ γεωργοί. Νῦν δ' ἀναγκάζονται γεωργεῖν, καταθέμενοι τὰ ὅπλα. Κοινῇ μὲν οὖν ταῦτα λέγομεν περὶ τῆς ἐκτὸς πάσης Κελτικῆς· περὶ δὲ τῶν τεταρτημορίων ἑκάστου διαλαβόντες λέγωμεν νυνὶ, μεμνημένοι τυπωδῶς· καὶ πρῶτον περὶ τῆς Ναρβωνίτιδος.

§ 3.

Ταύτης δὲ τὸ σχῆμα παραλληλόγραμμόν πως ἐστὶν, ἐκ μὲν τῆς ἑσπέρας γραφόμενον τῇ Πυρήνῃ, πρὸς δὲ τὰς ἄρκτους τῷ Κεμμένῳ· τὰς δὲ λοιπὰς, τὴν μὲν νότιον ἡ Θάλαττα ποιεῖ,

178. μεταξὺ Πυρήνης καὶ Μασσαλίας· τὴν δ' ἑωθινὴν αἱ Ἄλπεις ἐκ μέρους, καὶ τὸ μεταξὺ διάστημα τῶν Ἄλπεων, ἐπ' εὐθείας αὐταῖς ληφθὲν, καὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Κεμμένου τῶν καθηκουσῶν ἐπὶ τὸν Ῥοδανὸν, καὶ ποιουσῶν ὀρθὴν γωνίαν πρὸς τὴν λεχθεῖσαν ἀπὸ τῶν Ἄλπεων εὐθεῖαν. Τῷ δὲ νοτίῳ πρόσκειται παρὰ τὸ λεχθὲν σχῆμα ἡ ἐφεξῆς παραλία, ἣν ἔχουσιν οἵ τε Μασσαλιῶται καὶ οἱ Σάλυες μέχρι Λιγύων, ἐπὶ τὰ πρὸς Ἰταλίαν μέρη, καὶ τὸν Οὔαρον ποταμόν. Οὗτος δ' ἐστὶν, *ὡς εἶπον πρότερον*, ὅριον τῆς Ναρβωνίτιδος· ὑπάρχει δὲ καὶ τῆς Ἰταλίας, θέρους μὲν μακρὸς, χειμῶνος δὲ καὶ μέχρι ἑπτὰ σταδίων πλατυνόμενος. Ἐντεῦθεν μὲν οὖν ἡ παραλία παρατείνει μέχρι τοῦ ἱεροῦ τῆς Πυρηναίας Ἀφροδίτης· καὶ τοῦτο δ' ἐστὶν ὅριον ταύτης τε τῆς ἐπαρχίας, καὶ τῆς Ἰβηρικῆς. Ἔνιοι δὲ τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἐστι τὰ Πομπηίου τρόπαια, ὅριον Ἰβηρίας ἀποφαίνουσι καὶ τῆς Κελτικῆς. Ἔστι δ' ἔνθεν μὲν εἰς Ναρβῶνα μίλια ἑξήκοντα τρία, ἐκεῖθεν δὲ εἰς Νέμαυσον, ὀγδοήκοντα ὀκτώ, ἐκ Νεμαύσου δὲ διὰ Οὐγέρνου καὶ Ταράσκωνος εἰς τὰ θερμὰ ὕδατα τὰ Σέξτια καλούμενα, ἅπερ πλησίον Μασσαλίας ἐστὶ, πεντήκοντα τρία, ἐντεῦθεν δὲ εἰς Ἀντίπολιν καὶ τὸν Οὔαρον ποταμὸν ἑβδομήκοντα τρία· ὥστε τὰ σύμπαντα γίνεται μίλια διακόσια ἑβδομήκοντα ἑπτά. Ἔνιοι δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀφροδισίου μέχρι τοῦ Οὐάρου σταδίους ἀνέγραψαν δισχιλίους ἑξακοσίους· οἱ δὲ καὶ διακοσίους προστιθέασιν· οὐ γὰρ ὁμολογεῖται περὶ τῶν διαστημάτων. Κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν ὁδὸν τὴν διὰ Οὐοκοντίων καὶ τῆς Κοττίου, μέχρι μὲν Οὐγέρνου, καὶ Τα-
179. ράσκωνος κοινὴ ὁδὸς ἡ ἀπὸ Νεμαύσου· ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ μὲν τοὺς Οὐοκοντίων ὅρους καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀναβάσεως τῶν Ἄλπεων, διὰ Δρουεντία καὶ Καβαλλίωνος, μίλια ἑξήκοντα τρία· πάλιν δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ τοὺς ἑτέρους ὅρους τῶν Οὐοκοντίων πρὸς τὴν Κοττίου μίλια ἑκατὸν ἑνὸς δέοντα, ἐπ' Ἐβρόδουνον κώμην· εἶτ' ἄλλοι τοσοῦτοι διὰ Βριγαντίου κώμης, καὶ Σκιγγομάγου,

καὶ τῆς τῶν Ἄλπεων ὑπερθέσεως, ἐπὶ Ὤκελον τὸ πέρας τῆς 179.
Κοττίου γῆς· καὶ ἡ ἀπὸ Σκιγγομάγου δὲ ἤδη Ἰταλία λέγεται· ἔςι δὲ ἐνθένδε ἐπὶ Ὤκελον, μίλια εἰκοσιεπτά.

§. 4.

Κτίσμα δ' ἐςὶ Φωκαιέων ἡ Μασσαλία· κεῖται δ' ἐπὶ χωρίου πετρώδους. Ὑποπέπτωκε δ' αὐτῆς ὁ λιμὴν θεατροειδεῖ πέτρᾳ, βλεπούσῃ πρὸς νότον. Τετείχιςαι δὲ καλῶς καὶ αὐτὴ καὶ ἡ πόλις σύμπασα, μέγεθος ἔχουσα ἀξιόλογον. Ἐν δὲ τῇ ἄκρᾳ τὸ Ἐφέσιον ἵδρυται, καὶ τὸ τοῦ Δελφινίου Ἀπόλλωνος ἱερόν· τοῦτο μὲν κοινὸν Ἰώνων ἁπάντων· τὸ δὲ Ἐφέσιον, τῆς Ἀρτέμιδός ἐςι νεὼς τῆς Ἐφεσίας. Ἀπαίρουσι γὰρ τοῖς Φωκαιεῦσιν ἐκ τῆς οἰκείας, λόγιον ἐκπεσεῖν φασιν, ἡγεμόνι χρήσασθαι τοῦ πλοῦ παρὰ τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος λαβοῦσι. Τοὺς μὲν δὴ, προσαχθέντας τῇ Ἐφέσῳ, ζητεῖν ὅντινα τρόπον ἐκ τῆς θεοῦ πορίσαιντο τὸ προςαχθέν. Ἀριςάρχη δὲ τῶν ἐντίμων σφόδρα γυναικῶν, παραςῆναι κατ' ὄναρ τὴν θεὸν, καὶ κελεῦσαι συναπαίρειν τοῖς Φωκαιεῦσιν, ἀφίδρυμά τι τῶν ἱερῶν λαβούσῃ· γενομένου δὲ τούτου, καὶ τῆς ἀποικίας λαβούσης τέλος, τό τε ἱερὸν ἱδρύσασθαι, καὶ τὴν Ἀριςάρχην τιμῆσαι διαφερόντως ἱέρειαν ἀποδείξαντας· ἔν τε ταῖς ἀποίκοις πόλεσι πανταχοῦ τιμᾶν ἐν τοῖς πρώτοις ταύτην τὴν θεὸν, καὶ τοῦ ξοάνου τὴν διάθεσιν τὴν αὐτὴν, καὶ τἄλλα νόμιμα φυλάττειν τὰ αὐτὰ ἅπερ ἐν τῇ μητροπόλει νενόμιςαι.

§. 5.

Διοικοῦνται δ' ἀριςοκρατικῶς οἱ Μασσαλιῶται πάντων εὐνομώτατα, ἀνδρῶν ἑξακοσίων καταςήσαντες συνέδριον, διὰ βίου ταύτην ἐχόντων τὴν τιμὴν, οὓς Τιμούχους καλοῦσι. Πεντεκαίδεκα δ' εἰσὶ τοῦ συνεδρίου προεςῶτες· τούτοις δὲ τὰ πρόχειρα διοικεῖν

179. δέδοται. Πάλιν δὲ τῶν πεντεκαίδεκα προκάθηνται τρεῖς οἱ πλεῖστον ἰσχύοντες· τούτων δ' οὐδεὶς Τιμοῦχος γίνεται μὴ τέκνα ἔχων, μηδὲ διὰ τριγονίας ἐκ πολιτῶν γεγονώς. Οἱ δὲ νόμοι Ἰωνικοί, πρόκεινται δὲ δημοσίᾳ. Χώραν δ' ἔχουσιν ἐλαιόφυτον μὲν καὶ κατάμπελον, σίτῳ δὲ λυπροτέραν, διὰ τὴν τραχύτητα· ὥστε πεποιθότες τῇ θαλάττῃ μᾶλλον ἢ τῇ γῇ, τὸ πρὸς ναυ-
180. τιλίας εὐφυὲς εἵλοντο μᾶλλον. Ἕτερον μέντοι ταῖς ἀνδραγαθίαις ἴσχυσαν προσλαβεῖν τινα τῶν πέριξ πεδίων, ἀπὸ τῆς αὐτῆς δυνάμεως, ἀφ' ἧς καὶ τὰς πόλεις ἔκτισαν, ἐπιτειχίσματα τὰς μὲν κατὰ τὴν Ἰβηρίαν τοῖς Ἰβηρσιν, οἷς καὶ τὰ ἱερὰ τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος παρέδοσαν τὰ πάτρια, ὥςε Ἑλληνιςὶ θύειν· τὴν δὲ *Ῥόην* Ἀγάθην τοῖς περὶ τὸν ποταμὸν οἰκοῦσι τὸν Ῥοδανὸν βαρβάροις· τὸ δὲ Ταυροέντιον, καὶ τὴν Ὀλβίαν, καὶ Ἀντίπολιν, καὶ Νίκαιαν, τῷ τῶν Σαλύων ἔθνει καὶ τοῖς Λίγυσι τοῖς τὰς Ἄλπεις οἰκοῦσιν. Εἰσὶ δὲ καὶ νεώσοικοι παρ' αὐτοῖς, καὶ ὁπλοθήκη· πρότερον δὲ καὶ πλοίων εὐπορία, καὶ ὅπλων, καὶ ὀργάνων τῶν τε πρὸς τὰς ναυτιλίας χρησίμων, καὶ τῶν πρὸς πολιορκίας, ἀφ' ὧν πρός τε τοὺς βαρβάρους ἀντέσχον, καὶ Ῥωμαίους ἐκτήσαντο φίλους, καὶ πολλὰ καὶ αὐτοὶ χρήσιμοι κατέςησαν ἐκείνοις, κἀκεῖνοι προσελάβοντο τῆς αὐξήσεως αὐτῶν. Σέξτιος γοῦν ὁ καταλύσας τοὺς Σάλυας, οὐ πολὺ ἄπωθεν τῆς Μασσαλίας, κτίσας πόλιν ὁμώνυμον ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ὑδάτων τῶν θερμῶν, ὧν τινα μεταβεβληκέναι φασὶν εἰς ψυχρὰ, ἐνταῦθά τε φρουρὰν κατῴκισε Ῥωμαίων, καὶ ἐκ τῆς παραλίας τῆς εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀγούσης ἀπὸ Μασσαλίας, ἀνέςειλε τοὺς βαρβάρους, οὐ δυναμένων τῶν Μασσαλιωτῶν ἀνείργειν αὐτοὺς τελέως. Οὐδ' αὐτὸς δὲ πλέον ἴσχυσεν, ἀλλ' ἢ τοσοῦτον μόνον, ὅσον κατὰ μὲν τὰ εὐλίμενα, ἀπὸ τῆς θαλάττης ἀπελθεῖν τοὺς βαρβάρους, ἐπὶ δώδεκα ςαδίους. Κατὰ δὲ τοῦ τράχωνος ἐπὶ ὀκτώ· τὴν δὲ λειφθεῖσαν ὑπ' ἐκείνων τοῖς Μασσαλιώταις παρέδωκεν. Ἀνάκει-

ται δ' ἐν [τῇ] πόλει συχνὰ τῶν ἀκροθινίων, ἃ ἔλαβον καταναυ- 180.
μαχοῦντες ἀεὶ τοὺς ἀμφισβητοῦντας τῆς θαλάττης ἀδίκως.

Πρότερον μὲν οὖν εὐτύχουν διαφερόντως, περί τε τὰ ἄλλα, καὶ περὶ τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν· ἧς πολλὰ ἄν τις λάβοι σημεῖα, καὶ δὴ καὶ τὸ ξόανον τῆς Ἀρτέμιδος τῆς ἐν τῷ Ἀβεντίνῳ, ὃ Ῥωμαῖοι, τὴν αὐτὴν διάθεσιν ἔχον τῷ παρὰ τοῖς Μασσαλιώταις, ἀνέθεσαν. Κατὰ δὲ τὴν Πομπηίου πρὸς Καίσαρα ςάσιν, τῷ κρατηθέντι μέρει προσθέμενοι, τὴν πολλὴν τῆς εὐδαιμονίας ἀπέβαλον· ὅμως δ' οὖν ἴχνη λείπεται τοῦ παλαιοῦ ζήλου παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, καὶ μάλιςα περὶ τὰς ὀργανοποιΐας, καὶ τὴν ναυτικὴν παρασκευήν. Ἐξημερουμένων δ' ἀεὶ τῶν ὑπερκειμένων βαρβάρων, καὶ ἀντὶ τοῦ πολεμεῖν τετραμμένων ἤδη πρὸς πολιτείας καὶ γεωργίας, διὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐπικράτειαν, οὐδ' αὐτοῖς ἔτι τούτοις συμβαίνει ἂν περὶ τὰ λεχθέντα τοσαύτη σπουδή. Δηλοῖ δὲ τὰ καθεςηκότα νυνί. Πάντες γὰρ οἱ χαρίεντες 181.
πρὸς τὸ λέγειν τρέπονται καὶ φιλοσοφεῖν· ὥσθ' ἡ πόλις μικρῷ μὲν πρότερον τοῖς βαρβάροις ἀνεῖτο παιδευτήριον, καὶ φιλέλληνας κατεσκεύαζε τοὺς Γαλάτας, ὥςε καὶ τὰ συμβόλαια Ἑλληνιςὶ γράφειν· ἐν δὲ τῷ παρόντι καὶ τοὺς γνωριμωτάτους Ῥωμαίων πέπεκεν, ἀντὶ τῆς εἰς Ἀθήνας ἀποδημίας, ἐκεῖσε φοιτᾷν φιλομαθεῖς ὄντας. Ὁρῶντες δὲ τούτους οἱ Γαλάται, καὶ ἅμα εἰρήνην ἄγοντες, τὴν σχολὴν ἄσμενοι πρὸς τοιούτους διατίθενται βίους, οὐ κατ' ἄνδρα μόνον, ἀλλὰ καὶ δημοσίᾳ· σοφιςὰς γοῦν ὑποδέχονται τοὺς μὲν ἰδίᾳ, τοὺς δὲ αἱ πόλεις κοινῇ μισθούμεναι, καθάπερ καὶ ἰατρούς. Τῆς δὲ λιτότητος τῶν βίων καὶ τῆς σωφροσύνης τῶν Μασσαλιωτῶν; οὐκ ἐλάχιςον ἄν τις θείη τοῦτο τεκμήριον· ἡ γὰρ μεγίςη προὶξ αὐτοῖς ἐςὶν ἑκατὸν χρυσοῖ, καὶ εἰς ἐσθῆτα πέντε, καὶ πέντε εἰς χρυσοῦν κόσμον· πλέον δ' οὐκ ἔξεςι. Καὶ ὁ Καῖσαρ δὲ, καὶ οἱ μετ' ἐκεῖνον ἡγεμόνες, πρὸς τὰς ἐν τῷ πολέμῳ γενηθείσας ἁμαρτίας

181. ἐμετρίασαν, μεμνημένοι τῆς φιλίας, καὶ τὴν αὐτονομίαν ἐφύλαξαν, ἣν ἐξαρχῆς εἶχεν ἡ πόλις· ὥςε μὴ ὑπακούειν τῶν εἰς τὴν Ἐπαρχίαν πεμπομένων ςρατηγῶν, μήτε αὐτὴν, μήτε τοὺς ὑπηκόους. Περὶ μὲν Μασσαλίας ταῦτα.

§. 6.

Ἅμα δ' ἥ τε τῶν Σαλύων ὀρεινὴ πρὸς ἄρκτον ἀπὸ τῆς ἑσπέρας κλίνει μᾶλλον, καὶ τῆς θαλάττης ἀφίςαται κατὰ μικρὸν, καὶ ἡ παραλία παρὰ τὴν ἑσπέραν περινεύει. Μικρὸν δ' ἀπὸ τῆς πόλεως τῶν Μασσαλιωτῶν προελθοῦσα ὅσον ἑκατὸν ςαδίους ἐπὶ ἄκραν εὐμεγέθη πλησίον λατομιῶν τινων, ἐντεῦθεν ἄρχεται κολποῦσθαι, καὶ ποιεῖν τὸν Γαλατικὸν κόλπον, πρὸς τὸ Ἀφροδίσιον, τὸ τῆς Πυρήνης ἄκρον· καλοῦσι δ' αὐτὸν καὶ Μασσαλιωτικόν. Ἔςι δ' ὁ κόλπος διπλοῦς· ἐν γὰρ τῇ αὐτῇ περιγραφῇ, δύο κόλπους ἀφορίζον ἔκκειται τὸ Σήτιον ὄρος, προσλαβὸν καὶ τὴν Βλάσκωνα νῆσον πλησίον ἱδρυμένην. Τῶν δὲ κόλπων ὁ μὲν μείζων ἰδίως πάλιν καλεῖται Γαλατικὸς, εἰς ὃν ἐξερεύγεται τὸ τοῦ Ῥοδανοῦ ςόμα· ὁ δ' ἐλάττων ὁ κατὰ Ναρβῶνά ἐςι μέχρι Πυρήνης. Ἡ μὲν οὖν Ναρβὼν ὑπέρκειται τῶν τοῦ Ἄτακος ἐκβολῶν, καὶ τῆς λίμνης τῆς Ναρβωνίτιδος, μέγιςον ἐμπορεῖον τῶν ταύτῃ. Πρὸς δὲ τῷ Ῥοδανῷ πόλις ἐςὶ καὶ ἐμπορεῖον οὐ
182. μακρὸν, Ἀρελάται· ἴσον δέ πως διέχει τὰ ἐμπορεῖα ταῦτα, ἀλλήλων τε καὶ τῶν εἰρημένων ἄκρων, ἡ μὲν Ναρβὼν τοῦ Ἀφροδισίου, τὸ δ' Ἀρελάται τῆς Μασσαλίας. Ἑκατέρωθεν δὲ τῆς Ναρβῶνος ἄλλοι ποταμοὶ ῥέουσιν, οἱ μὲν ἐκ τῶν Κεμμένων ὀρῶν, οἱ δ' ἐκ τῆς Πυρήνης, πόλεις ἔχοντες, εἰς ἃς ἀνάπλους οὐ πολύς ἐςι μικροῖς πλοίοις· ἐκ μὲν τῆς Πυρήνης ὅ τε Ῥουσκίνων καὶ ὁ Ἰλλιβίρρις, πόλιν ἔχων ὁμώνυμον ἑκάτερος αὐτῶν. Τοῦ δὲ Ῥουσκίνωνος καὶ λίμνη πλησίον ἐςὶ, καὶ χωρίον ὕφυδρον, μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης, ἁλυκίδων μεςὸν, τὸ τοὺς

ὀρυκτοὺς κεςρεῖς ἔχον· δύο γὰρ ἢ τρεῖς ὀρύξαντι πόδας, καὶ 182.
καθέντι τριόδοντα εἰς ὕδωρ ἰλυῶδες, ἔςι περιπεῖραι *τὸν* ἰχθῦν ἀξιόλογον τὸ μέγεθος. Τρέφεται δὲ ὑπὸ τῆς ἰλύος, καθάπερ αἱ ἐγχέλυες. Οὗτοι μὲν ἐκ τῆς Πυρήνης ῥέουσιν οἱ ποταμοὶ, μεταξὺ Ναρβῶνος καὶ τοῦ Ἀφροδισίου. Ἐπὶ δὲ θάτερα μέρη τῆς Ναρβῶνος, ἐκ τοῦ Κεμμένου φέρονται πρὸς τὴν θάλατταν (ἐξ οὗπερ καὶ ὁ Ἄταξ), ὅτε Ὄβρις, καὶ ὁ Ῥαύραρις. Τούτων ἐφ' οὗ μὲν Βηττέρα πόλις ἀσφαλὴς ἵδρυται, πλησίον τῆς Ναρβῶνος· ἐφ' οὗ δὲ Ἀγάθη, κτίσμα Μασσαλιωτῶν.

§. 7.

Ἓν μὲν οὖν ἔχει παράδοξον ἡ προειρημένη παραλία τὸ περὶ τοὺς ὀρυκτοὺς ἰχθῦς· ἕτερον δὲ μεῖζον τούτου σχεδόν τι, τὸ λεχθησόμενον. Μεταξὺ γὰρ τῆς Μασσαλίας καὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥοδανοῦ πεδίον ἐςὶ, τῆς θαλάττης διέχον εἰς ἑκατὸν ςαδίους, τοσοῦτον δὲ καὶ τὴν διάμετρον, κυκλοτερὲς τὸ σχῆμα· καλεῖται δὲ Λιθῶδες ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος. Μεςὸν γάρ ἐςι λίθων χειροπληθῶν, ὑποπεφυκυῖαν ἐχόντων αὐτοῖς ἄγρωςιν· ἀφ' ἧς ἄφθονοι νομαὶ βοσκήμασίν εἰσιν· ἐν μέσῳ δ' ὕδατα, καὶ ἁλυκίδες συνίςανται, καὶ ἅλες. Ἅπασα μὲν οὖν ἡ ὑπερκειμένη χώρα προσήνεμός ἐςι· διαφερόντως δ' εἰς τὸ πεδίον τοῦτο [τὸ] μελαμβόριον καταιγίζει, πνεῦμα βίαιον καὶ φρικῶδες. Φασὶ γοῦν σύρεσθαι καὶ κυλινδεῖσθαι τῶν λίθων ἐνίους· κατακλᾶσθαι δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῶν ὀχημάτων, καὶ γυμνοῦσθαι καὶ ὅπλων καὶ ἐσθῆτος ἀπὸ τῆς ἐμπνοῆς. Ἀριςοτέλης μὲν οὖν φησιν ὑπὸ σεισμῶν, τῶν καλουμένων Βραςῶν, ἐκπεσόντας τοὺς λίθους εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, συνολισθεῖν εἰς τὰ κοῖλα τῶν χωρίων. Ποσειδώνιος δὲ, λίμνην οὖσαν, παγῆναι μετὰ κλυδασμοῦ· καὶ διὰ τοῦτο εἰς πλείονας μερισθῆναι λίθους, καθάπερ τοὺς ποταμίους κάχληκας, καὶ τὰς ψήφους τὰς αἰγιαλίτιδας· ὁμοίως

182. δὲ καὶ λείους, καὶ ἰσομεγέθεις τῇ ὁμοιότητι· καὶ ταύτην αἰτίαν ἀποδεδώκασιν ἀμφότεροι. Πιθανὸς μὲν οὖν ὁ παρ' ἀμφοῖν λόγος· ἀνάγκη γὰρ τοὺς οὕτω συνεςῶτας λίθους *οὐ* καθ' ἑαυτοὺς, ἢ ἐξ ὑγροῦ παγέντας μεταβαλεῖν, [ἢ] ἐκ πετρῶν μεγάλων, ῥήγματα συνεχῆ λαβουσῶν ἀποκριθῆναι. Τὸ μέντοι δυσαπολόγητον Αἰσχύλος καταμαθὼν, ἢ παρ' ἄλλου λαβὼν,
183. εἰς μῦθον ἐξετόπισε. Φησὶ γοῦν Προμηθεὺς παρ' αὐτῷ, καθηγούμενος Ἡρακλεῖ τῶν ὁδῶν τῶν ἀπὸ Καυκάσου πρὸς τὰς Ἑσπερίδας·

Ἥξεις δὲ Λιγύων εἰς ἀτάρβητον ςρατόν·
Ἔνθ' οὐ μάχης, σάφ' οἶδα, καὶ θοῦρός περ ὢν,
Μέμψει. Πέπρωται γάρ σε καὶ βέλη λιπεῖν
Ἐνταῦθ'· ἑλίσθαι θ' οὔ τιν' ἐκ γαίας λίθον
Ἕξεις, ἐπεὶ πᾶς χῶρός ἐςι μαλθακός.
Ἰδὼν δ' ἀμηχανοῦντά σ' ὁ Ζεὺς, οἰκτερεῖ·
Νεφέλην δ' ὑπερσχὼν, νιφάδι γογγύλων πέτρων
Ὑπόσκιον θήσει χθόνα, οἷς ἔπειτα σὺ
Βάλλων διώσει ῥᾳδίως Λίγυν ςρατόν·

ὥσπερ οὐ κρεῖττον ὄν, φησὶν ὁ Ποσειδώνιος, εἰς αὐτοὺς τοὺς Λίγυας ἐμβαλεῖν τοὺς λίθους, καὶ καταχῶσαι πάντας, ἢ τοσούτων δεόμενον ποιῆσαι λίθων τὸν Ἡρακλέα. Τὸ μὲν οὖν τοσούτων, ἀναγκαῖον ἦν, εἴπερ καὶ πρὸς ὄχλον παμπληθῆ· ὥςε ταύτῃ γε πιθανώτερος ὁ μυθογράφος τοῦ ἀνασκευάζοντος τὸν μῦθον. Ἀλλὰ καὶ τἆλλα, πεπρῶσθαι φήσας ὁ ποιητὴς, οὐκ ἐᾷ μέμφεσθαι φιλαιτίως. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς περὶ τῆς προνοίας καὶ τῆς εἱμαρμένης λόγοις, εὕροι τις ἂν πολλὰ τοιαῦτα τῶν ἀνθρωπίνων καὶ τῶν φύσει γινομένων, ὡς' ἐπ' αὐτῶν φάναι. πολὺ κρεῖττον εἶναι τόδε, ἢ τόδε, γενέσθαι, οἷον εὔομβρον εἶναι τὴν Αἴγυπτον, ἀλλὰ μὴ τὴν Αἰθιοπίαν ποτίζειν τὴν γῆν· καὶ, τὸν Πάρω εἰς τὴν Σπάρτην πλέοντα, ναυαγίῳ περιπεσεῖν·

πεσεῖν· ἀλλὰ μὴ τὴν Ἑλένην ἁρπάσαντα, δίκας τίσαι τοῖς 183.
ἀδικηθεῖσιν ὕστερον, ἡνίκα τοσοῦτον ἀπείργαστο φθόρον Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων· ὅπερ Εὐριπίδης ἀνήνεγκεν εἰς τὸν Δία·

Ζεὺς γὰρ, κακὸν μὲν Τρωσὶ, πῆμα δ' Ἑλλάδι
Θέλων γενέσθαι, ταῦτ' ἐβούλευσεν πατήρ.

§. 8.

Περὶ δὲ τῶν τοῦ Ῥοδανοῦ στομάτων, Πολύβιος μὲν ἐπιτιμᾷ Τιμαίῳ, φήσας εἶναι μὴ πεντάστομον, ἀλλὰ δίστομον· Ἀρτεμίδωρος δὲ τρίστομον λέγει. Μάριος δὲ ὕστερον, ὁρῶν τυφλόστομον γινόμενον ἐκ τῆς προσχώσεως, καὶ δυσείσβολον, καινὴν ἔτεμε διώρυχα, καὶ ταύτῃ δεξάμενος τὸ πλέον τοῦ ποταμοῦ, Μασσαλιώταις ἔδωκεν ἀριστεῖον, κατὰ τὸν πρὸς Ἄμβρωνας καὶ Τωϋγενοὺς πόλεμον· ἐξ οὗ πλοῦτον ἠνέγκαντο πολὺν, τέλη πραττόμενοι τοὺς ἀναπλέοντας, καὶ τοὺς καταγομένους. Ὅμως οὖν ἔτι μένει δυσείσπλοα διά τε τὴν λαβρότητα, καὶ τὴν πρόσχωσιν, καὶ τὴν ταπεινότητα τῆς χώρας, ὥστε μὴ καθορᾶσθαι μηδ' ἐγγὺς ἐν ταῖς δυσαερίαις. Διόπερ οἱ Μασσαλιῶται πύρ- 184.
γους ἀνέστησαν σημεῖα, ἐξοικειούμενοι πάντα τρόπον τὴν χώραν· καὶ δὴ καὶ τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος κἀνταῦθα ἱδρύσαντο ἱερὸν, χωρίον ἀπολαβόντες, ὃ ποιεῖ νῆσον τὰ στόματα τοῦ ποταμοῦ. Ὑπέρκειται δὲ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥοδανοῦ, λιμνοθάλαττα· καλοῦσι δὲ Στομαλίμνην· ὀστράκια δ' ἔχει πάμπολλα, καὶ ἄλλως εὐοψεῖ. Ταύτην δ' ἔνιοι συγκατηρίθμησαν τοῖς στόμασι τοῦ Ῥοδανοῦ, καὶ μάλιστα οἱ φήσαντες πεντάστομον αὐτὸν, οὔτε τοῦτ' εὖ λέγοντες, οὔτ' ἐκεῖνο· ὅρος γάρ ἐστι μεταξὺ τὸ διεῖργον ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τὴν λίμνην. Ἡ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς Πυρήνης ἐπὶ Μασσαλίαν παραλία τοιαύτη καὶ τοσαύτη τίς.

§. 9.

Ἡ δ' ἐπὶ τὸν Οὔαρον ποταμὸν, καὶ τοὺς ταύτῃ Λίγυας,

184. τάς τε τῶν Μασσαλιωτῶν ἔχει πόλεις, Ταυροέντιον, καὶ Ὀλβίαν, καὶ Ἀντίπολιν, καὶ Νίκαιαν, καὶ τὸ ναύσταθμον τὸ Καίσαρος τοῦ Σεβαστοῦ, ὃ καλοῦσι Φόρον Ἰούλιον. Ἵδρυται δὲ τοῦτο μεταξὺ τῆς Ὀλβίας καὶ τῆς Ἀντιπόλεως, διέχον Μασσαλίας εἰς ἑξακοσίους σταδίους. Ὁ δὲ Ὄσαρος μέσος ἐστὶ τῆς Ἀντιπόλεως καὶ Νικαίας, τῆς μὲν ὅσον εἴκοσι, τῆς δὲ ὅσον ἑξήκοντα σταδίους διέχων· ὥσθ' ἡ Νίκαια τῆς Ἰταλίας γίνεται κατὰ τὸν νῦν ἀποδεδειγμένον ὅρον, καίπερ οὖσα Μασσαλιωτῶν· ἐπετείχισαν γὰρ τὰ κτίσματα ταῦτα τοῖς ὑπερκειμένοις βαρβάροις οἱ Μασσαλιῶται, τήν γε θάλατταν ἔχειν ἐλευθέραν βουλόμενοι, τῆς χώρας ὑπ' ἐκείνων κρατουμένης· ὀρεινὴ γάρ ἐστι καὶ ἐρυμνή, πρὸς μὲν τῇ Μασσαλίᾳ πλάτος τι μέτριον καταλείπουσα τῶν ἐπιπέδων χωρίων· προϊόντι δὲ ἐπὶ τὴν ἕω παντάπασιν ἀποθλίβουσα πρὸς τὴν θάλατταν, καὶ μόλις ἐῶσα πορεύσιμον αὐτὴν τὴν ὁδόν. Κατέχουσι δὲ τὰ μὲν πρῶτα Σάλυες· τὰ δὲ τελευταῖα πρὸς τὴν Ἰταλίαν συνάπτοντες Λίγυες· περὶ ὧν λεχθήσεται μετὰ ταῦτα. Νυνὶ δὲ τοσοῦτον προσθετέον, ὅτι, τῆς μὲν Ἀντιπόλεως ἐν τοῖς τῆς Ναρβωνίτιδος μέρεσι κειμένης, τῆς δὲ Νικαίας ἐν τοῖς τῆς Ἰταλίας, ἡ μὲν Νίκαια ὑπὸ τοῖς Μασσαλιώταις μένει, καὶ τῆς Ἐπαρχίας ἐστίν· ἡ δ' Ἀντίπολις τῶν Ἰταλιωτίδων ἐξετάζεται, κριθεῖσα πρὸς τοὺς Μασσαλιώτας, καὶ ἐλευθεροθεῖσα τῶν παρ' ἐκείνων προσαγμάτων.

§. 10.

Πρόκειται δὲ τῶν στενῶν τούτων, ἀπὸ Μασσαλίας ἀρξαμένοις, αἱ Στοιχάδες νῆσοι, τρεῖς μὲν ἀξιόλογοι, δύο δὲ μακραί· γεωργοῦσι δ' αὐτὰς Μασσαλιῶται. Τὸ δὲ παλαιὸν καὶ φρουρὰν εἶχον, ἱδρυμένην αὐτόθι πρὸς τὰς τῶν λῃστηρίων ἐφόδους, εὐποροῦντες καὶ λιμένων. Μετὰ δὲ τὰς Στοιχάδας ἡ Πλανασία
185. καὶ Λήρων, ἔχουσαι κατοικίας· ἐν δὲ τῇ Λήρωνι καὶ ἡρῴον ἐστι

τὸ τοῦ Λήρωνος· κεῖται δ' αὐτη πρὸ τῆς Ἀντιπόλεως. Ἄλλα 185.
δ' ἐςὶ νησίδια οὐκ ἄξια μνήμης, τὰ μὲν πρὸ τῆς Μασσαλίας αὐτῆς, τὰ δὲ πρὸ τῆς ἄλλης τῆς λεχθείσης ἠϊόνος. Τῶν δὲ λιμένων, ὁ μὲν κατὰ τὸ ναύςαθμον ἀξιόλογος, καὶ ὁ τῶν Μασσαλιωτῶν, οἱ δ' ἄλλοι μέτριοι· τούτων δ' ἐςὶ καὶ ὁ Ὀξύβιος καλούμενος λιμὴν, ἐπώνυμος τῶν Ὀξυβίων Λιγύων. Περὶ μὲν τῆς παραλίας ταῦτα λέγομεν.

§. 11.

Τὴν δ' ὑπερκειμένην αὐτῆς χώραν, μαλιςα γεωγραφεῖ τά τε ὄρη τὰ περκείμενα, καὶ οἱ ποταμοί· διαφερόντως δὲ ὁ Ῥοδανὸς, μέγιςός τε ὢν καὶ πλεῖςον ἀνάπλουν ἔχων, ἐκ πολλῶν πληρούμενος ῥευμάτων· λεκτέον οὖν ἑφεξῆς περὶ τούτων. Ἀπὸ Μασσαλίας τοίνυν ἀρξαμένοις, καὶ προϊοῦσιν ἐπὶ τὴν μεταξὺ χώραν τῶν τε Ἄλπεων καὶ τοῦ Ῥοδανοῦ, μέχρι μὲν τοῦ Δρουεντία ποταμοῦ, Σάλυες οἰκοῦσιν ἐπὶ πεντακοσίους ςαδίους· πορθμείῳ δὲ διαβᾶσιν εἰς Καβαλλίωνα πόλιν, ἡ ἑφεξῆς πᾶσα χώρα Καουάρων ἐςὶ μέχρι τῶν τοῦ Ἴσαρος συμβολῶν πρὸς τὸν Ῥοδανόν· ἐνταῦθα δὲ καὶ τὸ Κέμμενον συνάπτει πως τῷ Ῥοδανῷ. Μῆκος τὸ μέχρι δεῦρο ἀπὸ τοῦ Δρουεντία, ςαδίων ἐςὶν ἑπτακοσίων. Οἱ μὲν οὖν Σάλυες ἐν αὐτοῖς τά τε πεδία καὶ τὰ ὑπερκείμενα ὄρη κατοικοῦσι· τῶν δὲ Καουάρων ὑπέρκειται Οὐοκόντιοί τε, καὶ Τρικόριοι, καὶ Ἰκόνιοι, καὶ Μέδυλλοι. Μεταξὺ δὲ τοῦ Δρουεντία καὶ τοῦ Ἴσαρος, καὶ ἄλλοι ποταμοὶ ῥέουσιν ἀπὸ τῶν Ἄλπεων ἐπὶ τὸν Ῥοδανὸν, δύο μὲν οἱ περιῤῥέοντες πόλιν Καουάρων *καὶ Οὐάρων*, κοινῷ ῥείθρῳ συμβάλλοντες εἰς τὸν Ῥοδανόν· τρίτος δὲ Σούλγας, ὁ κατὰ Οὐίνδαλον πόλιν μισγόμενος τῷ Ῥοδανῷ, ὅπου Γναῖος Αἰνόβαρβος μεγάλῃ μάχῃ πολλὰς ἐτρέψατο Κελτῶν μυριάδας. Εἰσὶ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ πόλεις Αὐενιῶν, καὶ Ἀραυσίων, καὶ Ἀερία· τῷ ὄντι φησὶν

185. Ἀρτεμίδωρος ἀερία, διὰ τὸ ἐφ' ὕψους ἱδρύσθαι μεγάλου. Ἡ μὲν οὖν ἄλλη πᾶσα ἐςὶ πεδιὰς καὶ εὔβοτος· ἡ δ' ἐκ τῆς Ἀερίας εἰς τὸν Δρουεντίαν ὑπερθέσεις ἔχει ςενὰς καὶ ὑλώδεις. Καθ' ὃ δὲ συμπίπτουσιν ὁ Ἴσαρ ποταμὸς καὶ ὁ Ῥοδανὸς, καὶ τὸ Κέμμενον ὄρος, Κόϊντος Φάβιος Μάξιμος Αἰμιλιανὸς, οὐχ ὅλαις τρισὶ μυριάσιν, εἴκοσι μυριάδας Κελτῶν κατέκοψε· καὶ ἔςησε τρόπαιον αὐτόθι λευκοῦ λίθου, καὶ νεὼς δύο, τὸν μὲν Ἄρεως, τὸν δ' Ἡρακλέους. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἴσαρος εἰς τὴν Οὐίενναν τὴν τῶν Ἀλλοβρόγων μητρόπολιν, κειμένην ἐπὶ τῷ Ῥοδανῷ, ςάδιοι εἰσὶ
186. τριακόσιοι εἴκοσι. Πλησίον δ' ὑπέρκειται τῆς Οὐιέννης τὸ Λούγδουνον, ἐφ' οὗ συμμίσγουσιν ἀλλήλοις ὅ τε Ἄραρ καὶ ὁ Ῥοδανός· ςάδιοι δ' εἰσὶν ἐπ' αὐτὸ, πεζῇ μὲν περὶ διακοσίους διὰ τῆς Ἀλλοβρόγων, ἀνάπλῳ δὲ, μικρῷ πλείους. Ἀλλόβρογες δὲ μυριάσι πολλαῖς πρότερον μὲν ἐςράτευον, νῦν δὲ γεωργοῦσι τὰ πεδία καὶ τοὺς αὐλῶνας τοὺς ἐν ταῖς Ἄλπεσι· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι κωμηδὸν ζῶσιν, οἱ δ' ἐπιφανέςατοι τὴν Οὐίενναν ἔχοντες, κώμην πρότερον οὖσαν, μητρόπολιν δ' ὅμως τοῦ ἔθνους λεγομένην, κατεσκευάκασι πόλιν. Ἵδρυται δ' ἐπὶ τῷ Ῥοδανῷ. Φέρεται δ' ἀπὸ τῶν Ἄλπεων οὗτος πολὺς καὶ σφοδρός· ὅς γε καὶ διὰ λίμνης ἐξιὼν τῆς Λεμάνης, φανερὸν δείκνυσι τὸ ῥεῖθρον ἐπὶ πολλοὺς ςαδίους. Κατελθὼν δὲ εἰς τὰ πεδία τῆς χώρας τῆς Ἀλλοβρόγων καὶ Σεγοσιανῶν, συμβάλλει τῷ Ἄραρι κατὰ Λούγδουνον πόλιν τῶν Σεγοσιανῶν. Ῥεῖ δὲ καὶ ὁ Ἄραρ ἐκ τῶν Ἄλπεων, ὁρίζων Σηκουανούς τε καὶ Αἰδούους καὶ Λίγγονας· παραλαβὼν δ' ὕςερον τὸν Δοῦβιν, ἐκ τῶν αὐτῶν ὀρῶν φερόμενον πλωτὸν, ἐπικρατήσας τῷ ὀνόματι, καὶ γενόμενος ἐξ ἀμφοῖν Ἄραρ, συμμίσγει τῷ Ῥοδανῷ. Πάλιν δ' ἐπικρατήσας ὁ Ῥοδανὸς, εἰς τὴν Οὐίενναν φέρεται. Συμβαίνει δὴ καταρχὰς μὲν τοὺς τρεῖς ποταμοὺς φέρεσθαι πρὸς ἄρκτον, εἶτα πρὸς δύσιν· εἰς ἓν δ' ἤδη συμπεσόντων ῥεῖθρον, πάλιν ἄλλην καμπὴν λαβὸν

νότιον φέρεται τὸ ῥεῦμα μέχρι τῶν ἐκβολῶν, δεξάμενον καὶ 186.
τοὺς ἄλλους ποταμούς· κἀκεῖθεν ἤδη τὴν λοιπὴν ποιεῖται
μέχρι τῆς θαλάττης ῥῦσιν. Ἡ μὲν οὖν μεταξὺ τῶν Ἄλπεων
καὶ τοῦ Ῥοδανοῦ, τοιαύτη τίς.

§. 12.

Τὴν δ' ἐπὶ θάτερα μέρη τοῦ ποταμοῦ, Οὐῶλκαι νέμονται
τὴν πλείστην, οὓς Ἀρηκομικοὺς προσαγορεύουσι. Τούτων δ'
ἐπίνειον ἡ Ναρβὼν λέγεται· δικαιότερον δ' ἂν καὶ τῆς ἄλλης
Κελτικῆς λέγοιτο· τοσοῦτον ὑπερβέβληται τῷ πλήθει τῶν χρό-
νων τὸ ἐμπορεῖον. Οἱ μὲν οὖν Οὐῶλκαι γειτονεύουσι τῷ ποταμῷ
τῷ Ῥοδανῷ, τοὺς Σάλυας ἔχοντες ἀντιπαρήκοντας αὐτοῖς ἐν
τῇ περαίᾳ, καὶ τοὺς Καουάρους. Ἐπικρατεῖ δὲ τὸ τῶν Καουάρων
ὄνομα· καὶ πάντας οὕτως ἤδη προσαγορεύουσι τοὺς ταύτῃ
βαρβάρους, οὐδὲ βαρβάρους ἔτι ὄντας, ἀλλὰ μετακειμένους τὸ
πλέον εἰς τὸν τῶν Ῥωμαίων τύπον καὶ τῇ γλώττῃ καὶ τοῖς
βίοις, τινὰς δὲ καὶ τῇ πολιτείᾳ. Ἄλλα δέ ἐστιν ἄδοξα ἔθνη καὶ
μικρά, παρακείμενα τοῖς Ἀρηκομικοῖς μέχρι Πυρήνης. Μη-
τρόπολις δὲ τῶν Ἀρηκομικῶν ἐστι Νέμαυσος, κατὰ μὲν τὸν
ἀλλότριον ὄχλον καὶ τὸν ἐμπορικόν, πολὺ Ναρβῶνος λειπομένη,
κατὰ δὲ τὸν πολιτικὸν ὑπερβάλλουσα· ὑπηκόους γὰρ ἔχει κώμας
τέτταρας καὶ εἴκοσι τῶν ὁμοεθνῶν, εὐανδρίᾳ διαφερούσας,
συντελούσας εἰς αὐτὴν, ἔχουσα καὶ τὸ καλούμενον Λάτιον·
ὥστε τοὺς ἀξιωθέντας ἀγορανομίας καὶ ταμιείας ἐν Νεμαύσῳ 187.
Ῥωμαίους ὑπάρχειν. Διὰ δὲ τοῦτο οὐδ' ὑπὸ τοῖς προστάγμασι
τῶν ἐκ τῆς Ῥώμης στρατηγῶν ἐστι τὸ ἔθνος τοῦτο. Ἵδρυται δ' ἡ
πόλις κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἐκ τῆς Ἰβηρίας εἰς τὴν Ἰταλίαν, θέρους
μὲν εὔβατον οὖσαν, χειμῶνος δὲ καὶ ἔαρος, πηλώδη καὶ ποταμό-
κλυστον. Τινὰ μὲν οὖν τῶν ῥευμάτων, πορθμείοις περᾶται,
τινὰ δὲ γεφύραις, ταῖς μὲν ξύλων πεποιημέναις, ταῖς δὲ λίθων.

187. Ποιοῦσι δὲ τὰς ἐκ τῶν ὑδάτων δυσκολίας οἱ χείμαρροι, καὶ μέχρι τοῦ θέρους ἔσθ' ὅτε ἐκ τῶν Ἄλπεων καταφερόμενοι, μετὰ τὴν ἀπότηξιν τῶν χιόνων. Τῆς δ' ὁδοῦ τῆς λεχθείσης, ἡ μὲν εὐθὺς ἐπὶ τὰς Ἄλπεις ἐςὶ, καθάπερ εἴπομεν, ἡ σύντομος διὰ Οὐοκοντίων· ἡ δὲ διὰ τῆς παραλίας τῆς Μασσαλιωτικῆς καὶ τῆς Λιγυςικῆς, μακροτέρα μὲν, τὰς δ' ὑπερθέσεις τὰς εἰς τὴν Ἰταλίαν εὐμαρεςέρας ἔχει, ταπεινουμένων ἐνταῦθα ἤδη τῶν ὀρῶν. Διέχει δ' ἡ Νέμαυσος τοῦ μὲν Ῥοδανοῦ περὶ ἑκατὸν ςαδίους, καθ' ὃ ἐν τῇ περαίᾳ πολίχνιόν ἐςι Ταράσκων· τῆς δὲ Ναρβῶνος ἑπτακοσίους καὶ εἴκοσι. Πρὸς δὲ τὸ Κέμμενον ὄρος συνάπτοντες, ἐπιλαμβάνοντες δὲ καὶ τὸ νότιον πλευρὸν αὐτοῦ, μέχρι τῶν ἀκρωτηρίων, οἰκοῦσι τῶν τε Οὐωλκῶν οἱ Τεκτοσάγες καλούμενοι, καὶ ἄλλοι τινές. Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἐροῦμεν ὕςερον.

§. 13.

Οἱ δὲ Τεκτοσάγες καλούμενοι τῇ Πυρήνῃ πλησιάζουσιν· ἐφάπτονται δὲ μακρὰ καὶ τοῦ προσαρκτίου πλευροῦ τῶν Κεμμένων, πολύχρυσόν τε νέμονται γῆν. Ἐοίκασι δὲ καὶ δυναςεῦσαι ποτὲ, καὶ εὐανδρῆσαι τοσοῦτον, ὥςε, ςάσεως ἐμπεσούσης, ἐξελάσαι πολὺ πλῆθος ἐξ ἑαυτῶν ἐκ τῆς οἰκείας· κοινωνῆσαι δὲ τούτοις καὶ ἄλλους ἐξ ἄλλων ἐθνῶν· τούτων δ' εἶναι καὶ τοὺς κατασχόντας τὴν Φρυγίαν, τὴν ὁμορον τῇ Καππαδοκίᾳ, καὶ τοῖς Παφλαγόσι. Τούτου μὲν οὖν ἔχομεν τεκμήριον, τοὺς ἔτι καὶ νῦν λεγομένους Τεκτοσάγας. Τριῶν γὰρ ὄντων ἐθνῶν, ἓν ἐξ αὐτῶν, τὸ περὶ Ἄγκυραν πόλιν, Τεκτοσάγων λέγεται· τὰ δὲ λοιπὰ δύο ἐςὶ Τρόκμοι καὶ Τολιςοβόγιοι. Τούτους δ' ὅτι μὲν ἐκ τῆς Κελτικῆς ἀπῳκίσθησαν, μηνύει τό γε πρὸς τοὺς Τεκτοσάγας σύμφυλον· ἐξ ὧν δὲ χωρίων ὡρμήθησαν, οὐκ ἔχομεν φράζειν· οὐ γὰρ παρειλήφαμεν οἰκοῦντάς τινας νυνὶ

Τρόκμους ἢ Τολιστοβογίους ἐκτὸς τῶν Ἄλπεων, οὔτ' ἐν αὐταῖς, 187.
οὔτ' ἐντός. Εἰκὸς δ' ἐκλελοιπέναι διὰ τὰς ἀθρόας ἀπαναστάσεις,
καθάπερ καὶ ἐπ' ἄλλων συμβαίνει πλειόνων. Ἐπεὶ καὶ τῶν ἄλλων
Βρέννον τὸν ἐπελθόντα ἐπὶ Δελφοὺς, Πραῦσόν τινές φασιν·
ἀλλ' οὐδὲ τοὺς Πραύσους ἔχομεν εἰπεῖν, ὅπου γῆς ᾤκησαν 188.
πρότερον. Καὶ τοὺς Τεκτοσάγας δέ φασι μετασχεῖν τῆς ἐπὶ
Δελφοὺς στρατείας, καὶ τοὺς* τε* θησαυροὺς τοὺς εὑρεθέντας
παρ' αὐτοῖς ὑπὸ Καιπίωνος τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ῥωμαίων ἐν
πόλει Τολώσσῃ, τῶν ἐκεῖθεν χρημάτων μέρος εἶναι φασί·
προσθεῖναι δὲ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐκ τῶν ἰδίων οἴκων ἀνιεροῦν-
τας καὶ ἐξιλασκομένους τὸν θεόν. Προσαψάμενον δ' αὐτῶν τὸν
Καιπίωνα, διὰ τοῦτο ἐν δυσυχήμασι καταστρέψαι τὸν βίον, ὡς
ἱερόσυλον ἐκβληθέντα ὑπὸ τῆς πατρίδος, διαδόχους δ' ἀπο-
λιπόντα παῖδας, οἷς συνέβη καταπορνευθείσαις, ὡς εἴρηκε Τι-
μαγένης, αἰσχρῶς ἀπολέσθαι. Πιθανώτερος δ' ἐστὶν ὁ Ποσει-
δωνίου λόγος. Τὰ μὲν γὰρ εὑρεθέντα ἐν τῇ Τολώσσῃ χρήματα,
μυρίων που καὶ πεντακισχιλίων ταλάντων γενέσθαι φησί, τὰ
μὲν ἐν σηκοῖς ἀποκείμενα, τὰ δ' ἐν λίμναις ἱεραῖς, οὐδεμίαν
κατασκευὴν ἔχοντα, ἀλλ' ἀργὸν χρυσὸν καὶ ἄργυρον. Τὸ δ' ἐν
Δελφοῖς ἱερὸν κατ' ἐκείνους ἤδη τοὺς χρόνους ὑπάρξαι κενὸν
τῶν τοιούτων, σεσυλημένον ὑπὸ τῶν Φωκέων κατὰ τὸν ἱερὸν
πόλεμον· εἰ δὲ καί τι ἐλείφθη, διανείμασθαι πολλούς· οὐδὲ
σωθῆναι δὲ αὐτοὺς εἰκὸς εἰς τὴν οἰκείαν, ἀθλίως ἀπαλλάξαντας
μετὰ τὴν ἐκ Δελφῶν ἀποχώρησιν, καὶ σκεδασθέντας ἄλλους
ἐπ' ἄλλα μέρη κατὰ διχοστασίαν. Ἀλλ', ὥσπερ ἐκεῖνός τε εἴρηκε
καὶ ἄλλοι πλείους, ἡ χώρα πολύχρυσος οὖσα, καὶ δεισιδαι-
μόνων ἀνθρώπων, καὶ οὐ πολυτελῶν τοῖς βίοις, πολλαχοῦ τῆς
Κελτικῆς ἔσχε θησαυρούς· μάλιστα δ' αὐτοῖς αἱ λίμναι τὴν
ἀσυλίαν παρεῖχον, εἰς ἃς καθίεσαν ἀργύρου, ἢ καὶ χρυσοῦ,
βάρη. Οἱ γοῦν Ῥωμαῖοι, κρατήσαντες τῶν τόπων, ἀπέδοντο τὰς

188. λίμνας δημοσίᾳ, καὶ τῶν ὠνησαμένων πολλοὶ μύλους εὗρον σφυρηλάτους ἀργυροῦς. Ἐν δὲ τῇ Τολώσσῃ καὶ τὸ ἱερὸν ἦν ἅγιον, τιμώμενον σφόδρα ὑπὸ τῶν περιοίκων, καὶ τὰ χρήματα ἐπλεόνασε διὰ τοῦτο, πολλῶν ἀνατιθέντων, καὶ μηδενὸς προσάπτεσθαι θαρροῦντος.

§. 14.

Ἵδρυται δ' ἡ Τολῶσσα κατὰ τὸ στενώτατον τοῦ ἰσθμοῦ, τοῦ διείργοντος ἀπὸ τῆς κατὰ Ναρβῶνα θαλάττης τὸν Ὠκεανὸν, ὃν φησι Ποσειδώνιος, ἐλάττω τῶν τρισχιλίων σταδίων. Ἄξιον δ' ἀντὶ πάντων ἐπισημήνασθαι πάλιν, ὅπερ εἴπομεν πρότερον, τὴν ὁμολογίαν τῆς χώρας πρός τε τοὺς ποταμοὺς καὶ τὴν θάλατταν, τήν τ' ἐκτὸς ὁμοίως καὶ τὴν ἐντός. Εὕροι γὰρ ἄν τις, ἐπιστήσας, οὐκ ἐλάχιστον μέρος τοῦθ' ὑπάρχον τῆς τῶν τόπων ἀρετῆς· λέγω δὲ τὸ τὰς χρείας ἐπιπλέκεσθαι τὰς τοῦ βίου μετὰ
189. ῥαστώνης ἅπασι πρὸς ἅπαντας, καὶ τὰς ὠφελείας ἀνεῖσθαι κοινάς, μάλιστα δὲ νῦν, ἡνίκα ἄγοντες σχολὴν ἀπὸ τῶν ὅπλων ἐργάζονται τὴν χώραν ἐπιμελῶς, καὶ τοὺς βίους κατασκευάζονται πολιτικούς· ὥστε ἐπὶ τῶν τοιούτων κἂν τὸ τῆς προνοίας ἔργον ἐπιμαρτυρεῖσθαί τις ἂν δόξειεν, οὐχ ὅπως ἔτυχεν, ἀλλ' ὡς ἂν μετὰ λογισμοῦ τινος διακειμένων τῶν τόπων. Ὁ μέν γε Ῥοδανὸς πολύν τε ἔχει τὸν ἀνάπλουν, καὶ μεγάλοις φορτίοις, καὶ ἐπὶ πολλὰ μέρη τῆς χώρας, διὰ τὸ τοὺς ἐμπίπτοντας εἰς αὐτὸν ποταμοὺς ὑπάρχειν πλωτοὺς, καὶ διαδέχεσθαι τὸν φόρτον πλεῖστον. Ὁ δ' Ἄραρ ἐκδέχεται, καὶ ὁ Δοῦβις ὁ εἰς τοῦτον ἐμβάλλων· εἶτα πεζεύεται μέχρι τοῦ Σηκουάνα ποταμοῦ· κἀντεῦθεν ἤδη καταφέρεται εἰς τὸν Ὠκεανὸν, καὶ τοὺς Ληξοβίους, καὶ Καλέτους· ἐκ δὲ τούτων εἰς τὴν Βρετανικὴν ἐλάττων ἢ ἡμερήσιος δρόμος ἐστίν. Ἐπεὶ δ' ἐστὶν ὀξὺς καὶ δυσανάπλους ὁ Ῥοδανὸς, τινὰ τῶν ἐντεῦθεν φορτίων πεζεύεται μᾶλλον ταῖς

ἁρμαμάξαις, ὅσα εἰς Ἀρουέρνους κομίζεται, καὶ τὸν Λείγηρα 189.
ποταμὸν, καίπερ τοῦ Ῥοδανοῦ καὶ τούτοις πλησιάζοντος ἐκ μέρους· ἀλλ' ἡ ὁδὸς, πεδιὰς οὖσα καὶ οὐ πολλὴ, περὶ ὀκτακοσίους ςαδίους, ἐπάγεται μὴ χρῆσθαι τῷ ἀνάπλῳ, διὰ τὸ πεζεύεσθαι ῥᾷον. Ἐντεῦθεν δ' ὁ Λείγηρ εὐφυῶς ἐκδέχεται· ῥεῖ δὲ ἐκ τῶν Κεμμένων εἰς τὸν Ὠκεανόν. Ἐκ δὲ Ναρβῶνος ἀναπλεῖται μὲν ἐπὶ μικρὸν τῷ Ἄτακι, πεζεύεται δὲ πλέον ἐπὶ τὸν Γαρούναν ποταμὸν, καὶ τοῦθ' ὅσον ὀκτακοσίων, ἢ ἑπτακοσίων ςαδίων· ῥεῖ δὲ καὶ ὁ Γαρούνας εἰς τὸν Ὠκεανόν. Ταῦτα μὲν ὑπὲρ τῶν νεμομένων τὴν Ναρβωνῖτιν ἐπικράτειαν λέγομεν, οὓς οἱ πρότερον Κέλτας ὠνόμαζον. Ἀπὸ τούτων δ' οἶμαι καὶ τοὺς σύμπαντας Γαλάτας Κελτοὺς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων προσαγορευθῆναι, διὰ τὴν ἐπιφάνειαν, ἢ καὶ προσλαβόντων πρὸς τοῦτο καὶ τῶν Μασσαλιωτῶν, διὰ τὸ πλησιόχωρον.

ΚΕΦ. Β.

§. 1.

Ἑξῆς δὲ περὶ τῶν Ἀκυϊτανῶν λεκτέον, καὶ τῶν προσωρισμένων αὐτοῖς ἐθνῶν τεσσαρεσκαίδεκα Γαλατικῶν, τῶν μεταξὺ τοῦ Γαρούνα κατοικούντων καὶ τοῦ Λείγηρος, ὧν ἔνια ἐπιλαμβάνει καὶ τῆς τοῦ Ῥοδανοῦ ποταμίας, καὶ τῶν πεδίων τῶν κατὰ τὴν Ναρβωνῖτιν. Ἁπλῶς γὰρ εἰπεῖν, οἱ Ἀκυϊτανοὶ διαφέρουσι τοῦ Γαλατικοῦ φύλου, κατά τε τὰς τῶν σωμάτων κατασκευὰς, καὶ κατὰ τὴν γλῶτταν· ἐοίκασι δὲ μᾶλλον Ἴβηρσιν. Ὁρίζονται δὲ τῷ Γαρούνᾳ ποταμῷ, ἐντὸς τούτου καὶ τῆς Πυρήνης οἰκοῦντες. Ἔςι δὲ ἔθνη τῶν Ἀκυϊτανῶν πλείω μὲν τῶν εἴκοσι· μικρὰ δὲ καὶ ἄδοξα, τὰ πολλὰ μὲν παρωκεανιτικὰ, τὰ δ' εἰς τὴν μεσογαίαν, καὶ τὰ ἄκρα τῶν Κεμμένων ὁρῶν, μέχρι Τεκτοσάγων ἀνέχοντα. Ἐπειδὴ δὲ μικρὰ μερὶς ἦν ἡ τοσαύτη, 190.

190. προσέθεσαν καὶ τὴν μεταξὺ τοῦ Γαρούνα καὶ τοῦ Λείγηρος. Παράλληλοι δέ πως εἰσὶν οἱ ποταμοὶ τῇ Πυρήνῃ, καὶ δύο ποιοῦσι παραλληλόγραμμα πρὸς αὐτὴν χωρία, ὁριζόμενα κατὰ τὰς ἄλλας πλευρὰς τῷ τε Ὠκεανῷ, καὶ τοῖς Κεμμένοις ὄρεσι· δισχιλίων δ' ὁμοῦ τι σταδίων ἐστὶν ὁ πλοῦς ἑκατέρων τῶν ποταμῶν. Ἐκβάλλει δ' ὁ μὲν Γαρούνας, τρισὶ ποταμοῖς αὐξηθείς, εἰς τὸ μεταξὺ Βιτουρίγων τε τῶν Οὐϊβίσκων ἐπικαλουμένων, καὶ Σαντόνων, ἀμφοτέρων Γαλατικῶν ἐθνῶν· μόνον γὰρ δὴ τὸ τῶν Βιτουρίγων τούτων ἔθνος ἐν τοῖς Ἀκυϊτανοῖς ἀλλόφυλον ἵδρυται, καὶ οὐ συντελεῖ αὐτοῖς· ἔχει δὲ ἐμπορεῖον Βουρδίγαλα ἐπικείμενον λιμνοθαλάττῃ τινί, ἣν ποιοῦσιν αἱ ἐκβολαὶ τοῦ ποταμοῦ. Ὁ δὲ Λείγηρ μεταξὺ Πικτόνων τε καὶ Ναμνητῶν ἐκβάλλει. Πρότερον δὲ Κορβιλὼν ὑπῆρχεν ἐμπορεῖον ἐπὶ τούτῳ τῷ ποταμῷ· περὶ ἧς εἴρηκε Πολύβιος, μνησθεὶς τῶν ὑπὸ Πυθέου μυθολογηθέντων, ὅτι Μασσαλιωτῶν μὲν τῶν συμμιξάντων Σκηπίωνι, οὐδεὶς εἶχε λέγειν οὐδὲν μνήμης ἄξιον, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σκηπίωνος περὶ τῆς Βρετανικῆς, οὐδὲ τῶν ἐκ Ναρβῶνος, οὐδὲ τῶν ἐκ Κορβιλῶνος, αἵπερ ἦσαν ἄριστα πόλεις τῶν ταύτῃ, Πυθέας δ' ἐθάρρησε ψεύσασθαι τοσαῦτα. Τῶν δὲ Σαντόνων πόλις ἐστὶ Μεδιολάνιον. Ἔστι δ' ἡ μὲν παρωκεανῖτις τῶν Ἀκυϊτανῶν ἀμμώδης ἡ πλείστη καὶ λεπτή, κέγχρῳ τρέφουσα, τοῖς δ' ἄλλοις καρποῖς ἀφορωτέρα. Ἐνταῦθα δ' ἐστὶ καὶ ὁ κόλπος ὁ ποιῶν τὸν ἰσθμὸν πρὸς τὸν ἐν τῇ Ναρβωνίτιδι παραλίᾳ Γαλατικὸν κόλπον, ὁμώνυμος ἐκείνῳ καὶ αὐτός. Ἔχουσι δὲ Τάρβελλοι τὸν κόλπον, παρ' οἷς εἰσι τὰ χρυσεῖα σπουδαιότατα πάντων. Ἐν γὰρ βόθροις ὀρυχθεῖσιν ἐπὶ μικρὸν εὑρίσκονται καὶ χειροπληθεῖς χρυσίου πλάκες, ἔσθ' ὅτε μικρᾶς ἀποκαθάρσεως δεόμεναι· τὸ δὲ λοιπὸν ψῆγμά ἐστι καὶ βῶλοι, καὶ αὗται κατεργασίαν οὐ πολλὴν ἔχουσαι. Ἡ δὲ μεσόγειος καὶ ὀρεινὴ, βελτίω γῆν ἔχει· πρὸς μὲν τῇ Πυρήνῃ τὴν τῶν Κονουενῶν, [ὅ] ἐστι

συνηλύδων, ἐν ᾗ πόλις Λούγδουνον, καὶ τὰ τῶν Ὀνησιῶν θερμὰ 190.
κάλλιστα ποτιμωτάτου ὕδατος. Καλὴ δὲ καὶ ἡ τῶν Αὐσκίων.

§. 2.

Τὰ δὲ μεταξὺ τοῦ Γαρούνα καὶ τοῦ Λείγηρος ἔθνη, τὰ προσκείμενα τοῖς Ἀκυϊτανοῖς ἐστιν· Ἕλουοι μὲν ἀπὸ τοῦ Ῥοδανοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχοντες, Οὐέλλαοι δὲ μετὰ τούτους, οἳ προσωρίζοντο ποτὲ Ἀρουέρνοις, νῦν δὲ τάττονται καθ' ἑαυτούς· εἶτα Ἀρουέρνοι καὶ Λεμόβικες καὶ Πετροκόριοι· πρὸς δὲ τούτοις, Νιτιόβριγες καὶ Καδοῦρκοι καὶ Βιτούριγες, οἱ Κοῦβοι καλούμενοι· πρὸς δὲ τῷ Ὠκεανῷ, Σάντονοί τε καὶ Πίκτονες, οἱ μὲν τῷ Γαρούνᾳ παροικοῦντες, ὡς εἴπομεν, οἱ δὲ τῷ Λείγηρι. Ῥουτῆνοι δὲ καὶ Γαβάλεις τῇ Ναρβωνίτιδι πλησιάζουσι. 191.
Παρὰ μὲν οὖν τοῖς Πετροκορίοις σιδηρουργεῖά ἐστιν ἀστεῖα, καὶ τοῖς Κούβοις Βιτούριξι· παρὰ δὲ τοῖς Καδούρκοις λινουργεῖα· παρὰ δὲ τοῖς Ῥουτήνοις ἀργυρεῖα. Ἔχουσι δ' ἀργυρεῖα καὶ οἱ Γαβάλεις· δεδώκασι δὲ Λάτιον οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τῶν Ἀκυϊτανῶν τισι, καθάπερ Αὐσκίοις καὶ Κονουέναις.

§. 3.

Ἀρουέρνοι δὲ ἵδρυνται μὲν ἐπὶ τῷ Λείγηρι· μητρόπολις δ' αὐτῶν ἐστι Νεμωσσός, ἐπὶ τῷ ποταμῷ κειμένη. Ῥυεὶς δ' οὗτος παρὰ Γήναβον τὸ τῶν Καρνούτων ἐμπορεῖον, κατὰ μέσον που τὸν πλοῦν συνοικούμενον, ἐκβάλλει πρὸς τὸν Ὠκεανόν. Τῆς δυνάμεως δὲ τῆς πρότερον Ἀρουέρνοι μέγα τεκμήριον παρέχονται τὸ πολλάκις πολεμῆσαι πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, τοτὲ μὲν μυριάσιν εἴκοσι, πάλιν δὲ διπλασίαις. Τοσαύταις γὰρ πρὸς Καίσαρα τὸν Θεὸν διηγωνίσαντο μετὰ Οὐερκιγγετόριγος· πρότερον δὲ καὶ εἴκοσι πρὸς Μάξιμον τὸν Αἰμιλιανόν· καὶ πρὸς Δομήτιον δ' ὡσαύτως Ἀηνόβαρβον. Πρὸς μὲν οὖν Καίσαρα περί τε

191. Γεργοουΐαν πόλιν τῶν Ἀρουέρνων, ἐφ' ὑψηλοῦ ὄρους κειμένην, συνέςησαν οἱ ἀγῶνες, ἐξ ἧς ἦν ὁ Οὐερκιγγετόριξ· καὶ περὶ Ἀλησίαν πόλιν Μανδουβίων, ἔθνους ὁμόρου τοῖς Ἀρουέρνοις, καὶ ταύτην ἐφ' ὑψηλοῦ λόφου κειμένην, περιεχομένην δ' ὄρεσι καὶ ποταμοῖς δυσίν· ἐν ᾗ ἑάλω ὁ ἡγεμών, καὶ ὁ πόλεμος τέλος ἔσχε. Πρὸς δὲ Μάξιμον Αἰμιλιανὸν κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ τ' Ἴσαρος καὶ τοῦ Ῥοδανοῦ, καθ' ἣν καὶ τὸ Κέμμενον ὄρος πλησιάζει τῷ Ῥοδανῷ· πρὸς δὲ Δομήτιον κατωτέρω ἔτι, κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ τε Σούλγα καὶ τοῦ Ῥοδανοῦ. Διέτειναν δὲ τὴν ἀρχὴν οἱ Ἀρουέρνοι καὶ μέχρι Ναρβῶνος καὶ τῶν ὅρων τῆς Μασσαλιώτιδος. Ἐκράτουν δὲ καὶ τῶν μέχρι Πυρήνης ἐθνῶν, καὶ μέχρι Ὠκεανοῦ καὶ Ῥήνου. Βιτίτου δὲ, τοῦ πρὸς τὸν Μάξιμον καὶ τὸν Δομήτιον πολεμήσαντος, ὁ πατὴρ Λουέριος τοσοῦτον πλούτῳ λέγεται καὶ τρυφῇ διενεγκεῖν, ὥςε ποτὲ, ἐπιδείξιν ποιούμενος τοῖς φίλοις τῆς εὐπορίας, ἐπ' ἁπήνης φέρεσθαι διὰ πεδίου, χρυσοῦ νόμισμα καὶ ἀργύρου δεῦρο κἀκεῖσε διασπείρων, ὥςε συλλέγειν ἐκείνους ἀκολουθοῦντας.

ΚΕΦ. Γ.

§. 1.

Μετὰ δὲ τὴν Ἀκυϊτανὴν μερίδα, καὶ τὴν Ναρβωνῖτιν, ἡ ἑφεξῆς ἐςι, μέχρι τοῦ Ῥήνου παντὸς, ἀπὸ τοῦ Λείγηρος ποταμοῦ καὶ τοῦ Ῥοδανοῦ, καθ' ὃ συνάπτει πρὸς τὸ Λούγδουνον ἀπὸ τῆς πηγῆς κατενεχθεὶς ὁ Ῥοδανός. Ταύτης δὲ τῆς χώρας τὰ μὲν ἄνω μέρη τὰ πρὸς ταῖς πηγαῖς τῶν ποταμῶν, τοῦ τε Ῥήνου καὶ τοῦ Ῥοδανοῦ, μέχρι μέσων σχεδόν τι τῶν πεδίων, ὑπὸ τῷ Λουγδούνῳ τέτακται· τὰ δὲ λοιπὰ καὶ παρωκεανιτικὰ ὑπ' ἄλλῃ τέτακται μερίδι, ἣν ἰδίως Βέλγαις προσνέμουσιν. Ἡμεῖς δὲ κοινότερον τὰ καθ' ἕκαςα δηλώσομεν.

§. 2.

Αὐτὸ μὲν δὴ τὸ Λούγδουνον, ἐκτισμένον ἐπὶ λόφῳ κατὰ 192.
τὴν συμβολὴν τοῦ τε Ἄραρος ποταμοῦ καὶ τοῦ Ῥοδανοῦ, κατέχουσι Ῥωμαῖοι. Εὐανδρεῖ δὲ μάλιστα τῶν ἄλλων, πλὴν Ναρβῶνος· καὶ γὰρ ἐμπορείῳ χρῶνται, καὶ τὸ νόμισμα χαράττουσιν ἐνταῦθα, τό τε ἀργυροῦν καὶ τὸ χρυσοῦν, οἱ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμόνες. Τό τε ἱερὸν, τὸ ἀναδειχθὲν ὑπὸ πάντων κοινῇ τῶν Γαλατῶν Καίσαρι τῷ Σεβαστῷ, πρὸ ταύτης ἵδρυται τῆς πόλεως, ἐπὶ τῇ συμβολῇ τῶν ποταμῶν· ἔστι δὲ βωμὸς ἀξιόλογος ἐπιγραφὴν ἔχων τῶν ἐθνῶν ἑξήκοντα τὸν ἀριθμὸν, καὶ εἰκόνες τούτων ἑκάστου μία, καὶ ἄλλος μέγας. Προκάθηται δὲ τοῦ ἔθνους τοῦ Σεγοσιανῶν ἡ πόλις αὕτη, κειμένου μεταξὺ τοῦ Ῥοδανοῦ καὶ τοῦ Δούβιος· τὰ δ' ἑξῆς ἔθνη τὰ συντείνοντα πρὸς τὸν Ῥῆνον, τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ Δούβιος ὁρίζεται, τὰ δ' ὑπὸ τοῦ Ἄραρος. Οὗτοι μὲν οὖν, ὡς εἴρηται πρότερον, ἀπὸ τῶν Ἄλπεων καὶ αὐτοὶ κατενεχθέντες, ἔπειτ' εἰς ἓν ῥεῖθρον συμπεσόντες, εἰς τὸν Ῥοδανὸν καταφέρονται. Ἄλλος δ' ἐστὶν, ὁμοίως ἐν ταῖς Ἄλπεσι τὰς πηγὰς ἔχων, Σηκουάνας ὄνομα. Ῥεῖ δ' εἰς τὸν Ὠκεανὸν, παράλληλος τῷ Ῥήνῳ, διὰ ἔθνους ὁμωνύμου, συνάπτοντος τῷ Ῥήνῳ τὰ πρὸς ἕω, τὰ δ' εἰς τἀναντία τῷ Ἄραρι· ὅθεν αἱ κάλλιστα ταριχεῖαι τῶν ὑείων κρεῶν εἰς τὴν Ῥώμην κατακομίζονται. Μεταξὺ μὲν οὖν τοῦ Δούβιος καὶ τοῦ Ἄραρος οἰκεῖ τὸ τῶν Αἰδούων ἔθνος· πόλιν ἔχον Καβυλλῆνον ἐπὶ τῷ Ἄραρι· καὶ φρούριον Βίβρακτα. Οἱ δὲ Αἰδοῦοι καὶ συγγενεῖς Ῥωμαίων ὠνομάζοντο, καὶ πρῶτοι τῶν τούτῳ προσῆλθον πρὸς τὴν φιλίαν καὶ συμμαχίαν. Πέραν δὲ τοῦ Ἄραρος οἰκοῦσιν οἱ Σηκουανοὶ, διάφοροι καὶ τοῖς Ῥωμαίοις ἐκ πολλοῦ γεγονότες καὶ τοῖς Αἰδούοις, ὅτι πρὸς Γερμανοὺς προσεχώρουν πολλάκις, κατὰ τὰς ἐφόδους αὐτῶν τὰς ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν· καὶ ἐπεδεί-

192. νυντό γε οὐ τὴν τυχοῦσαν δύναμιν, ἀλλὰ καὶ κοινωνοῦντες αὐτοῖς ἐποίουν μεγάλους, καὶ ἀφιςάμενοι, μικρούς. Πρὸς δὲ τοὺς Αἰδούους, καὶ διὰ ταῦτα μὲν, ἀλλ' ἐπέτεινε τὴν ἔχθραν ἡ τοῦ ποταμοῦ ἔρις, τοῦ διείργοντος αὐτοὺς, ἑκατέρου ἔθνους ἴδιον ἀξιοῦντος εἶναι τὸν Ἄραρα, καὶ ἑαυτῷ προσήκειν τὰ διαγωγιὰ τέλη· νυνὶ δὲ ὑπὸ τοῖς Ῥωμαίοις ἅπαντ' ἐςί.

§. 3.

Τὴν δ' ἐπὶ τῷ Ῥήνῳ πρῶτοι τῶν ἁπάντων οἰκοῦσιν Ἑλουήτιοι, παρ' οἷς εἰσὶν αἱ πηγαὶ τοῦ ποταμοῦ ἐν τῷ Ἀδούλᾳ ὄρει. Τοῦτο δ' ἐςὶ μέρος τῶν Ἄλπεων, ὅθεν καὶ ὁ Ἀδδούας εἰς τἀναντία μέρη ῥεῖ, τὰ πρὸς τὴν ἐντὸς Κελτικὴν, καὶ πληροῖ τὴν Λάριον λίμνην, πρὸς ᾗ ἔκτισται τὸ Κῶμον· εἶτ' ἐνθένδε εἰς τὸν Πάδον συμβάλλει, περὶ ὧν ὕςερον ἐροῦμεν. Καὶ ὁ Ῥῆνος δὲ εἰς ἕλη μεγάλα καὶ λίμνην ἀναχεῖται μεγάλην, ἧς
193. ἐφάπτονται καὶ Ῥαιτοὶ καὶ Οὐινδελικοὶ τῶν Ἀλπείων τινὲς, καὶ τῶν ὑπεραλπείων. Φησὶ δὲ τὸ μῆκος αὐτοῦ, ςαδίων ἑξακισχιλίων Ἀσίνιος· οὐκ ἔςι δέ. Ἀλλ' ἐπ' εὐθείας μὲν τοῦ ἡμίσους ὀλίγον ἂν ὑπερβάλλοι· τοῖς δὲ σκολιώμασι καὶ χίλιοι προςεθέντες ἱκανῶς ἂν ἔχοιεν. Καὶ γὰρ ὀξύς ἐςι· διὰ τοῦτο δὲ καὶ δυσγεφύρωτος, καὶ διὰ πεδίων ὕπτιος φέρεται τὸ λοιπὸν καταβὰς ἀπὸ τῶν ὀρῶν. Πῶς οὖν οἷόν τε μένειν ὀξὺν καὶ βίαιον, εἰ τῷ ὑπτιασμῷ προσδοίημεν καὶ σκολιότητας πολλὰς καὶ μακράς. Φησὶ δὲ καὶ δίςομον εἶναι, μεμψάμενος τοὺς πλείω λέγοντας. Ἐγκυκλοῦνται μὲν δή τινα χώραν ταῖς σκολιότησι καὶ οὗτος, καὶ ὁ Σηκουάνας, [ἀλλ'] οὐ τοσαύτην· ἀμφότεροι δὲ ῥέουσιν ἐπὶ τὰς ἄρκτους ἀπὸ τῶν νοτίων μερῶν· πρόκειται δ' αὐτῶν ἡ Βρετανική, τοῦ μὲν Ῥήνου καὶ ἐγγύθεν, ὥςε καθορᾶσθαι τὸ Κάντιον, ὅπερ ἐςὶ τὸ ἑῷον ἄκρον τῆς νήσου· τοῦ δὲ Σηκουάνα μικρὸν ἀπωτέρω. Ἐνταῦθα δὲ καὶ τὸ ναυπήγιον συνεςήσατο

Καῖσαρ ὁ Θεὸς, πλέων εἰς τὴν Βρετανικήν. Τοῦ δὲ Σηκουάνα 193.
τὸ πλεόμενον ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ Ἄραρος δεχομένων τὰ φορτία μακρῷ πλέον ἐςὶν, ἢ τὸ τοῦ Λείγηρος, καὶ τὸ τοῦ Γαρούνα· τὸ δὲ ἀπὸ Λουγδούνου μέχρι τοῦ Σηκουάνα χιλίων ςαδίων ἐςίν· ἔλαττον δὲ, ἢ διπλάσιον τούτου, τὸ ἀπὸ τῶν εἰσβολῶν τοῦ Ῥοδανοῦ μέχρι Λουγδούνου. Φασὶ δὲ καὶ πολυχρύσους τοὺς Ἑλουητίους εἶναι· μηδὲν μέντοι ἧττον ἐπὶ λῃςείαν τραπέσθαι, τὰς τῶν Κίμβρων εὐπορίας ἰδόντας· ἀφανισθῆναι δ' αὐτῶν τὰ δύο φῦλα, τριῶν ὄντων, κατὰ ςρατείας· ὅμως δ' ἐκ τῶν λοιπῶν *τόπων* τὸ τῶν ἐπιγόνων πλῆθος ἐδήλωσεν ὁ πρὸς Καίσαρα τὸν Θεὸν πόλεμος, ἐν ᾧ περὶ τετταράκοντα μυριάδες σωμάτων διεφθάρησαν· τοὺς δὲ λοιποὺς σώζεσθαι μεθῆκεν εἰς ὀκτακισχιλίους, ὅπως μὴ τοῖς Γερμανοῖς, ὁμόροις οὖσιν, ἔρημον τὴν χώραν ἀφῇ.

§. 4.

Μετὰ δὲ τοὺς Ἑλουητίους, Σηκουανοὶ καὶ Μεδιοματρικοὶ κατοικοῦσι τὸν Ῥῆνον· ἐν οἷς ἵδρυται Γερμανικὸν ἔθνος περαιωθὲν ἐκ τῆς οἰκείας, Τριβόκχοι. Ἐν δὲ τοῖς Σηκουανοῖς ἐςι τὸ ὄρος ὁ Ἰουράσιος· διορίζει δ' Ἑλουητίους καὶ Σηκουανούς. Ὑπὲρ οὖν τῶν Ἑλουητίων καὶ Σηκουανῶν Αἰδοῦοι καὶ Λίγγονες οἰκοῦσι πρὸς δύσιν· ὑπὲρ δὲ τῶν Μεδιοματρικῶν, Λεῦκοι καὶ τῶν Λιγγόνων τὶ μέρος. Τὰ δὲ μεταξὺ ἔθνη τοῦ τε Λείγηρος καὶ τοῦ Σηκουάνα ποταμοῦ, τὰ πέραν τοῦ Ῥοδανοῦ τε καὶ τοῦ Ἄραρος, παράκειται πρὸς ἄρκτον τοῖς τε Ἀλλόβροξι καὶ τοῖς περὶ τὸ Λούγδουνον. Τούτων δ' ἐπιφανέςατόν ἐςι τὸ τῶν Ἀρουέρνων καὶ τὸ τῶν Καρνούτων· δι' ὧν ἀμφοῖν ἐνεχθεὶς ὁ Λείγηρ, εἰς τὸν Ὠκεανὸν ἔξεισι. Διάρμα δ' ἐςὶν εἰς τὴν Βρετανικὴν ἀπὸ τῶν ποταμῶν τῆς Κελτικῆς, εἴκοσι καὶ τριακόσιοι ςάδιοι· ὑπὸ γὰρ τὴν ἄμπωτιν ἀφ' ἑσπέρας ἀναχθέντες, τῇ ὑςε- 194.

194. ραίᾳ περὶ ὀγδόην ὥραν καταίρουσιν εἰς τὴν νῆσον. Μετὰ δὲ τοὺς Μεδιοματρικοὺς καὶ Τριβόκχους, παροικοῦσι τὸν Ῥῆνον Τρηούῖροι· καθ' οὓς πεποίηται τὸ ζεῦγμα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων νυνί, τῶν στρατηγούντων τὸν Γερμανικὸν πόλεμον. Πέραν δὲ ᾤκουν Οὐβιοι κατὰ τοῦτον τὸν τόπον· οὓς μετήγαγεν Ἀγρίππας ἑκόντας εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ Ῥήνου. Τρηουίροις δὲ συνεχεῖς Νερούῖοι, καὶ τοῦτο Γερμανικὸν ἔθνος· τελευταῖοι δὲ Μενάπιοι, τῶν ἐκβολῶν ἐφ' ἑκάτερα τοῦ ποταμοῦ κατοικοῦντες ἕλη καὶ δρυμοὺς, οὐχ ὑψηλῆς, ἀλλὰ πυκνῆς ὕλης καὶ ἀκανθώδους. Κατὰ τούτους δ' ἵδρυνται Σούγαμβροι Γερμανοί. Πάσης δ' ὑπέρκεινται τῆς ποταμίας ταύτης οἱ Σύηβοι προσαγορευόμενοι Γερμανοί, καὶ δυνάμει καὶ πλήθει διαφέροντες τῶν ἄλλων· ὑφ' ὧν οἱ ἐξελαυνόμενοι, κατέφευγον εἰς τὴν ἐντὸς τοῦ Ῥήνου* νυνί*· καὶ ἄλλοι δὲ κατ' ἄλλους τόπους δυναστεύουσι, καὶ διαδέχονται τὰ ζώπυρα τοῦ πολέμου, τῶν πρότερον ἀεὶ καταλυομένων.

§. 5.

Τῶν δὲ Τρηουίρων καὶ Νερουίων, Σένονες καὶ Ῥῆμοι πρὸς ἑσπέραν οἰκοῦσιν· ἔτι δ' Ἀτρεβάτιοι καὶ Ἐβούρωνες. Τοῖς Μεναπίοις δ' εἰσὶ συνεχεῖς ἐπὶ τῇ θαλάττῃ Μορινοὶ, καὶ Βελλόακοι, καὶ Ἀμβιανοὶ, καὶ Σουεσσιῶνες, καὶ Καλέτοι, μέχρι τῆς ἐκβολῆς τοῦ Σηκουάνα ποταμοῦ. Ἐμφερὴς δ' ἐστὶ τῇ τῶν Μεναπίων ἥ τε τῶν Μορινῶν, καὶ ἡ τῶν Ἀτρεβατίων, καὶ Ἐβουρώνων· ὕλη γάρ ἐστιν οὐχ ὑψηλῶν δένδρων, πολλὴ μὲν, οὐ τοσαύτη δὲ, ὅσην οἱ συγγραφεῖς εἰρήκασι, τετρακισχιλίων σταδίων· καλοῦσι δ' αὐτὴν Ἀρδουένναν. Κατὰ δὲ τὰς πολεμικὰς ἐφόδους συμπλέκοντες τὰς τῶν θάμνων λύγους, βατώδεις οὔσας, ἀνέφρακτον τὰς παρόδους. Ἔστι δ' ὅπου καὶ σκόλοπας κατέπηττον· αὐτοὶ δὲ κατέδυνον εἰς τὰ βάθη πανοίκιοι, νησίδια ἔχοντες ἐν τοῖς ἕλεσιν. Ἐν μὲν οὖν ταῖς ἐπομβρίαις ἀσφαλεῖς τὰς

καταφυγὰς

καταφυγὰς εἶχον, ἐν δὲ τοῖς αὐχμοῖς ἡλίσκοντο ῥᾳδίως. Νυνὶ 194.
δ' ἅπαντες οἱ ἐντὸς Ῥήνου, καθ' ἡσυχίαν ὄντες, ὑπακούουσι Ῥωμαίων. Περὶ δὲ τὸν Σηκουάναν ποταμόν εἰσι καὶ οἱ Παρίσιοι, νῆσον ἔχοντες ἐν τῷ ποταμῷ, καὶ πόλιν Λουκοτοκίαν· καὶ Μέλδοι, καὶ Ληξοούϊοι, παρωκεανῖται οὗτοι. Ἀξιολογώτατον δ' ἐςὶν ἔθνος τῶν ταύτῃ, Ῥῆμοι, καὶ ἡ μητρόπολις αὐτῶν, Δουρακόρτορα, μάλιςα συνοικεῖται, καὶ δέχεται τοὺς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμόνας.

ΚΕΦ. Δ.

§. 1.

Μετὰ δὲ τὰ λεχθέντα ἔθνη, τὰ λοιπὰ Βελγῶν ἐςὶν ἔθνη τῶν παρωκεανιτῶν, ὧν Οὐένετοι μέν εἰσιν οἱ ναυμαχήσαντες πρὸς Καίσαρα· ἕτοιμοι γὰρ ἦσαν κωλύειν τὸν εἰς τὴν Βρετανικὴν πλοῦν, χρώμενοι τῷ ἐμπορείῳ. Κατεναυμάχησε δὲ ῥᾳδίως, οὐκ ἐμβόλοις χρώμενος (ἦν γὰρ παχέα τὰ ξύλα), 195.
ἀλλ' ἀνέμῳ φερομένων ἐπ' αὐτὸν, κατέσπων οἱ Ῥωμαῖοι τὰ ἱςία δορυδρεπάνοις· ἦν γὰρ σκύτινα διὰ τὴν βίαν τῶν ἀνέμων· ἀλύσει δ' ἕτεινον ἀντὶ κάλων. Πλατύπυγα δὲ ποιοῦσι, καὶ ὑψίπρυμνα καὶ ὑψόπρωρα, διὰ τὰς ἀμπώτεις, δρυΐνης ὕλης, ἧς ἐςὶν εὐπορία· διόπερ οὐ συνάγουσι τὰς ἁρμονίας τῶν σανίδων, ἀλλ' ἀραιώματα καταλείπουσι· ταῦτα δὲ βρύοις διανάττουσι, τοῦ μὴ κατὰ τὰς νεωλκίας καπυροῦσθαι τὴν ὕλην μὴ νοτιζομένην· τοῦ μὲν βρύου νοτιωτέρου ὄντος τῇ φύσει, τῆς δὲ δρυὸς ξηρᾶς καὶ ἀλιποῦς. Τούτους οἶμαι τοὺς Οὐενέτους οἰκιςὰς εἶναι τῶν κατὰ τὸν Ἀδρίαν· καὶ γὰρ οἱ ἄλλοι πάντες σχεδόν τι οἱ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ Κελτοὶ μετανέςησαν ἐκ τῆς ὑπὲρ τῶν Ἄλπεων γῆς, καθάπερ καὶ οἱ Βοῖοι καὶ οἱ Σένονες· διὰ δὲ τὴν ὁμωνυμίαν Παφλαγόνας φασὶν αὐτούς. Λέγω δ' οὐκ ἰσχυριζόμενος· ἀρκεῖ

195. γὰρ περὶ τῶν τοιούτων τὸ εἰκός. *Ἐνθένδε οἱ* Ὀσίσμιοι δ' εἰσὶν, οὓς Τιμίους ὀνομάζει Πυθέας, ἐπί τινος προπεπτωκυίας ἱκανῶς ἄκρας εἰς τὸν Ὠκεανὸν οἰκοῦντες· οὐκ ἐπὶ τοσοῦτον δὲ, ἐφ' ὅσον ἐκεῖνός φησι, καὶ οἱ πιςεύσαντες ἐκείνῳ. Τῶν δὲ μεταξὺ ἐθνῶν τοῦ τε Σηκουάνα καὶ τοῦ Λείγηρος, οἱ μὲν τοῖς Σηκουανοῖς, οἱ δὲ τοῖς Ἀρουέρνοις ὁμοροῦσι.

§. 2.

Τὸ δὲ σύμπαν φῦλον, ὃ νῦν Γαλλικόν τε καὶ Γαλατικὸν καλοῦσιν, ἀρειμάνιόν τε καὶ θυμικόν ἐςι, καὶ ταχὺ πρὸς μάχην· ἄλλως δὲ ἁπλοῦν, καὶ οὐ κακόηθες. Διὰ δὲ τοῦτο ἐρεθιςθέντες μὲν, ἀθρόοι συνίασι πρὸς τοὺς ἀγῶνας, καὶ φανερῶς, καὶ οὐ μετὰ περισκέψεως· ὥςε καὶ εὐμεταχείριςοι γίνονται τοῖς καταςρατηγεῖν ἐθέλουσι. Καὶ γὰρ, ὅτε βούλεται, καὶ ὅπου, καὶ ἀφ' ἧς ἔτυχε προφάσεως, παροξύνας τὶς αὐτοὺς, ἑτοίμους ἔσχε πρὸς τὸν κίνδυνον, πλὴν βίας καὶ τόλμης, οὐδὲν ἔχοντας τὸ συναγωνιζόμενον. Παραπεισθέντες δὲ, εὐμαρῶς ἐνδιδόασι πρὸς τὸ χρήσιμον· ὥςε καὶ παιδείας ἅπτεσθαι, καὶ λόγων. Τῆς δὲ βίας τὸ μὲν ἐκ τῶν σωμάτων ἐςὶ, μεγάλων ὄντων, τὸ δ' ἐκ τοῦ πλήθους· συνίασι δὲ κατὰ πλῆθος ῥαδίως, διὰ τὸ ἁπλοῦν καὶ αὐθέκαςον, συναγανακτοῦντες τοῖς ἀδικεῖσθαι δοκοῦσιν ἀεὶ τῶν πλησίον. Νυνὶ μὲν οὖν ἐν εἰρήνῃ πάντες εἰσὶ δεδουλωμένοι, καὶ ζῶντες κατὰ τὰ προςάγματα τῶν ἑλόντων αὐτοὺς Ῥωμαίων· Ἀλλ' ἐκ τῶν παλαιῶν χρόνων τοῦτο λαμβάνομεν περὶ αὐτῶν, [καὶ] ἐκ τῶν μέχρι νῦν συμμενόντων παρὰ τοῖς Γερμανοῖς νομίμων.

196. Καὶ γὰρ τῇ φύσει, καὶ τοῖς πολιτεύμασιν, ἐμφερεῖς εἰσιν οὗτοι καὶ συγγενεῖς ἀλλήλοις, ὅμορόν τε οἰκοῦσι χώραν, διοριζομένην τῷ Ῥήνῳ ποταμῷ, καὶ παραπλήσια ἔχουσαν τὰ πλεῖςα. Ἀρκτικωτέρα δ' ἐςὶν ἡ Γερμανία, κρινομένων τῶν τε νοτίων μερῶν πρὸς τὰ νότια, καὶ τῶν ἀρκτικῶν πρὸς τὰ ἀρκτικά. Διὰ τοῦτο

δὲ καὶ τὰς μεταναστάσεις αὐτῶν ῥᾴδιας ὑπάρχειν συμβαίνει, φερο- 196.
μένων ἀγεληδὸν καὶ παυστρατιᾷ, μᾶλλον δὲ καὶ πανοικίων ἐξαι-
ρόντων, ὅταν ὑπ' ἄλλων ἐκβάλλωνται κρειττόνων. Οἱ τε Ῥωμαῖοι
πολὺ ῥᾷον τούτους ἐχειρώσαντο, ἢ τοὺς Ἴβηρας· καὶ γὰρ ἤρ-
ξαντο πρότερον, καὶ ἐπαύσαντο ὕστερον, ἐκείνοις πολεμοῦντες·
τούτους δ' ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ πάντας κατέλυσαν, τοὺς ἀνὰ
μέσον Ῥήνου καὶ τῶν Πυρηναίων ὀρῶν *σύμπαντας*. Ἀθρόοι γὰρ
καὶ κατὰ πλῆθος ἐμπίπτοντες, ἀθρόοι [καὶ] κατελύοντο· οἱ δ'
ἐταμίευον καὶ κατεκερμάτιζον τοὺς ἀγῶνας, ἄλλοτε ἄλλοι, καὶ
κατ' ἄλλα μέρη, λῃστρικῶς πολεμοῦντες. Εἰσὶ μὲν οὖν μαχηταὶ
πάντες τῇ φύσει, κρείττους δ' ἱππόται ἢ πεζοί· καὶ ἔστι Ῥωμαίοις
τῆς ἱππείας ἀρίστη ἡ παρὰ τούτων. Ἀεὶ δὲ οἱ προσβορρότεροι
καὶ παρωκεανῖται μαχιμώτεροι.

§. 3.

Τούτων δὲ τοὺς Βέλγας ἀρίστους φασὶν, εἰς πεντεκαίδεκα
ἔθνη διῃρημένους, τὰ μεταξὺ τοῦ Ῥήνου καὶ τοῦ Λείγηρος
παροικοῦντα τὸν Ὠκεανόν· ὥστε μόνους ἀντέχειν πρὸς τὴν τῶν
Γερμανῶν ἔφοδον, Κίμβρων καὶ Τευτόνων. Αὐτῶν δὲ τῶν Βελ-
γῶν Βελλοάκους ἀρίστους φασί· μετὰ δὲ τούτους, Σουεσσιῶνας.
Τῆς δὲ πολυανθρωπίας σημεῖον· εἰς γὰρ τριάκοντα μυριάδας ἐξ-
ετάζεσθαί φασι τῶν Βελγῶν πρότερον τῶν δυναμένων φέρειν
ὅπλα. Εἴρηται δὲ καὶ τὸ τῶν Ἑλουητίων πλῆθος, καὶ τὸ τῶν
Ἀρουέρνων καὶ τῶν συμμάχων, ἐξ ὧν ἡ πολυανθρωπία φαί-
νεται, καὶ ὅπερ εἶπον, ἡ τῶν γυναικῶν ἀρετὴ πρὸς τὸ τίκτειν
καὶ ἐκτρέφειν τοὺς παῖδας. Σαγηφοροῦσι δὲ καὶ κομοτροφοῦσι,
καὶ ἀναξυρίσι χρῶνται περιτεταμέναις· ἀντὶ δὲ χιτώνων, σχιστοὺς
χειριδωτοὺς φέρουσι μέχρις αἰδοίων καὶ γλουτῶν. Ἡ δ' ἐρέα,
τραχεῖα μὲν, μακρόμαλλος δέ· ἀφ' ἧς τοὺς δασεῖς σάγους
ἐξυφαίνουσιν, οὓς λαίνας καλοῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι. Ἐν μέντοι

196. τοῖς προσβορρωτάτοις ὑποδιφθέρους τρέφουσι ποίμνας, ἱκανῶς ἀσείας ἐρέας. Ὁπλισμὸς δὲ σύμμετρος τοῖς τῶν σωμάτων μεγέθεσι· μάχαιρα μακρά, παρηρτημένη παρὰ τὸ δεξιὸν πλευρόν, καὶ θυρεὸς μακρὸς, καὶ λόγχαι κατὰ λόγον, καὶ μάταρις *παλτοῦ τι εἶδος*. Χρῶνται δὲ καὶ τόξοις ἔνιοι, καὶ σφενδόναις. Ἔστι δέ τι καὶ γρόσφῳ ἐοικὸς ξύλον, ἐκ χειρὸς, οὐκ ἐξ ἀγκύλης
197. ἀφιέμενον, τηλεβολώτερον καὶ βέλους, ᾧ μάλιστα καὶ πρὸς τὰς τῶν ὀρνέων χρῶνται θήρας. Χαμευνοῦσι δὲ καὶ μέχρι νῦν οἱ πολλοὶ, καὶ καθεζόμενοι δειπνοῦσιν ἐν σιβάσι. Τροφὴ δὲ πλείστη μὲν ἀπὸ γάλακτος καὶ κρεῶν παντοίων, μάλιστα δὲ τῶν ὑείων, καὶ νέων καὶ ἁλιστῶν. Αἱ δ' ὗες καὶ ἀγραυλοῦσιν, ὕψει τε καὶ ἀλκῇ καὶ τάχει διαφέρουσαι· κίνδυνος γοῦν ἐστι τῷ ἀήθει προσιόντι, ὡσαύτως καὶ λύκῳ. Τοὺς δ' οἴκους ἐκ σανίδων καὶ γέρρων ἔχουσι μεγάλους, θολοειδεῖς, ὄροφον πολὺν ἐπιβάλλοντες. Οὕτως δ' ἐστὶ δαψιλῆ καὶ τὰ ποίμνια καὶ τὰ ὑοφόρβια, ὥστε τῶν σάγων καὶ τῆς ταριχείας ἀφθονίαν μὴ τῇ Ῥώμῃ χορηγεῖσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλείστοις μέρεσι τῆς Ἰταλίας. Ἀριστοκρατικαὶ δ' ἦσαν αἱ πλείους τῶν πολιτειῶν· ἕνα δ' ἡγεμόνα ἡροῦντο κατ' ἐνιαυτὸν τὸ παλαιόν· ὡς δ' αὖτως εἰς πόλεμον εἷς ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀπεδείκνυτο στρατηγός· νυνὶ δὲ προσέχουσι τοῖς τῶν Ῥωμαίων προστάγμασι τὸ πλέον. Ἴδιον δὲ τὸ ἐν τοῖς συνεδρίοις συμβαῖνον. Ἐὰν γάρ τις θορυβῇ τὸν λέγοντα, καὶ ὑποκρούσῃ, προσιὼν ὁ ὑπηρέτης, ἐσπασμένος τὸ ξίφος, κελεύει σιγᾷν μετ' ἀπειλῆς· μὴ παυομένου δὲ, καὶ δεύτερον καὶ τρίτον ποιεῖ τὸ αὐτό· τελευταῖον δὲ, ἀφαιρεῖ τοῦ σάγου τοσοῦτον, ὅσον ἄχρηστον ποιῆσαι τὸ λοιπόν. Τὸ δὲ περὶ τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας, τὸ διηλλάχθαι τὰ ἔργα ὑπεναντίως τοῖς παρ' ἡμῖν, κοινὸν καὶ πρὸς ἄλλους συχνοὺς τῶν Βαρβάρων ἐστί.

§. 4.

Παρ' ἅπασι δ' ὡς ἐπίπαν τρία φῦλα τῶν τιμωμένων διαφε- 197.
ρόντως ἐςὶ, Βάρδοι τε, καὶ Οὐάτεις, καὶ Δρυΐδαι· Βάρδοι μὲν, ὑμνηταὶ καὶ ποιηταί· Οὐάτεις δὲ, ἱεροποιοὶ καὶ φυσιολόγοι. Δρυΐδαι δὲ πρὸς τῇ φυσιολογίᾳ, καὶ τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν ἀσκοῦσι· δικαιότατοι δὲ νομίζονται, καὶ διὰ τοῦτο πιςεύονται τάς τε ἰδιωτικὰς κρίσεις καὶ τὰς κοινάς· ὥςε καὶ πολέμους δηΐτων πρότερον, καὶ παρατάττεσθαι μέλλοντας ἔπαυον. Τὰς δὲ φονικὰς δίκας μάλιςα τούτοις ἐπετέτραπτο δικάζειν· ὅταν τε φορὰ τούτων ᾖ, φορὰν καὶ τῆς χώρας νομίζουσιν ὑπάρχειν. Ἀφθάρτους δὲ λέγουσι καὶ οὗτοι, καὶ [οἱ] ἄλλοι, τὰς ψυχὰς καὶ τὸν κόσμον· ἐπικρατήσειν δέ ποτε καὶ πῦρ καὶ ὕδωρ.

§. 5.

Τῷ δ' ἁπλῷ καὶ θυμικῷ πολὺ τὸ ἀνόητον καὶ ἀλαζονικὸν πρόσεςι, καὶ τὸ φιλόκοσμον· χρυσοφοροῦσί τε γὰρ, περὶ μὲν τοῖς τραχήλοις ςρεπτὰ ἔχοντες, περὶ δὲ τοῖς βραχίοσι καὶ τοῖς καρποῖς ψέλια, καὶ τὰς ἐσθῆτας βαπτὰς φοροῦσι καὶ χρυσοπάςους οἱ ἐν ἀξιώματι. Ὑπὸ τῆς τοιαύτης δὲ κουφότητος ἀφόρητοι μὲν νικῶντες, ἐκπλαγεῖς δ' ἡττηθέντες, ὁρῶνται. Πρόσεςι δὲ τῇ ἀνοίᾳ καὶ τὸ βάρβαρον, καὶ τὸ ἔκφυλον, ὃ τοῖς προσδόρροις ἔθνεσι παρακολουθεῖ πλεῖςον, τὸ ἀπὸ τῆς μάχης ἀπιόντας, τὰς κεφαλὰς τῶν πολεμίων ἐξάπτειν ἐκ τῶν αὐχένων τῶν ἵππων, κομίσαντας δὲ προσπατταλεύειν τὴν θέαν τοῖς προπυ- 198.
λαίοις. Φησὶ γοῦν Ποσειδώνιος αὐτὸς ἰδεῖν ταύτην πολλαχοῦ, καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἀηθίζεσθαι, μετὰ δὲ ταῦτα φέρειν πράως διὰ τὴν συνήθειαν. Τὰς δὲ τῶν ἐνδόξων κεφαλὰς κεδροῦντες ἐπεδείκνυον τοῖς ξένοις, καὶ οὐδὲ πρὸς ἰσοςάσιον χρυσὸν ἀπολυτροῦν ἠξίουν. Καὶ τούτων δ' ἔπαυσαν αὐτοὺς Ῥωμαῖοι, καὶ

198. τῶν κατὰ τὰς θυσίας καὶ μαντείας ὑπεναντίων τοῖς παρ' ἡμῖν νομίμοις. Ἄνθρωπον γὰρ κατεσπεισμένον παίσαντες εἰς νῶτον μαχαίρᾳ, ἐμαντεύοντο ἐκ τοῦ σφαδασμοῦ. Ἔθυον δὲ οὐκ ἄνευ Δρυϊδῶν. Καὶ ἄλλα δὲ ἀνθρωποθυσιῶν εἴδη λέγεται· καὶ γὰρ κατετόξευόν τινας, καὶ ἀνεσαύρουν ἐν τοῖς ἱεροῖς· καὶ κατασκευάσαντες κολοσσὸν χόρτου καὶ ξύλων, ἐμβαλόντες εἰς τοῦτον βοσκήματα καὶ παντοῖα θηρία, καὶ ἀνθρώπους, ὡλοκαύτουν.

§. 6.

Ἐν δὲ τῷ Ὠκεανῷ φησιν εἶναι νῆσον μικράν, οὐ πάνυ πελαγίαν, προκειμένην τῆς ἐκβολῆς τοῦ Λείγηρος ποταμοῦ· οἰκεῖν δὲ ταύτην τὰς τῶν Ναμνητῶν γυναῖκας, Διονύσῳ κατεχομένας, καὶ ἱλασκομένας τὸν θεὸν τοῦτον τελεταῖς τε καὶ ἄλλαις ἱεροποιίαις ἐξηλλαγμέναις· οὐκ ἐπιβαίνειν δὲ ἄνδρα τῆς νήσου, τὰς δὲ γυναῖκας αὐτὰς πλεούσας, κοινωνεῖν τοῖς ἀνδράσι, καὶ πάλιν ἐπανιέναι. Ἔθος δ' εἶναι κατ' ἐνιαυτὸν ἅπαξ τὸ ἱερὸν ἀποσεγάζεσθαι, καὶ σεγάζεσθαι πάλιν αὐθημερὸν πρὸ δύσεως, ἑκάστης φορτίον ἐπιφερούσης· ἧς δ' ἂν ἐκπέσῃ τὸ φορτίον, διασπᾶσθαι ταύτην ὑπὸ τῶν ἄλλων· φερούσας δὲ τὰ μέλη περὶ τὸ ἱερὸν μετ' εὐασμοῦ, μὴ παύεσθαι πρότερον, πρὶν παύσωνται τῆς λύττης· ἀεὶ δὲ συμβαίνειν, ὥστε τινὰ ἐμπίπτειν τὴν τοῦτο πεισομένην. Τούτου δ' ἔτι μυθωδέστερον εἴρηκεν Ἀρτεμίδωρος τὸ περὶ τοὺς κόρακας συμβαῖνον. Λιμένα γάρ τινα τῆς παρωκεανίτιδος ἱστορεῖ Δύο κοράκων ἐπονομαζόμενον· φαίνεσθαι δ' ἐν τούτῳ δύο κόρακας τὴν δεξιὰν πτέρυγα παράλευκον ἔχοντας. Τοὺς οὖν περί τινων ἀμφισβητοῦντας, ἀφικομένους δεῦρο, ἐφ' ὑψηλοῦ τόπου σανίδα θέντας, ἐπιβάλλειν ψαιστὰ ἑκάτερον χωρίς· τοὺς δ' ὄρνεις ἐπιπτάντας τὰ μὲν ἐσθίειν, τὰ δὲ σκορπίζειν· οὗ δ' ἂν σκορπισθῇ τὰ ψαιστά, ἐκεῖνον νικᾶν. Ταῦτα μὲν οὖν μυθωδέστερα λέγει. Περὶ δὲ τῆς Δήμητρος καὶ τῆς

Κόρης, πιςότερα· ὅτι φησὶν εἶναι νῆσον πρὸς τῇ Βρετανικῇ, 198.
καθ' ἣν ὅμοια τοῖς ἐν Σαμοθράκῃ περὶ τὴν Δήμητρα καὶ τὴν
Κόρην ἱεροποιεῖται. Καὶ τοῦτο δὲ τῶν πιςευομένων ἐςὶν, ὅτι ἐν
τῇ Κελτικῇ φύεται δένδρον ὅμοιον συκῇ, καρπὸν δ' ἐκφέρει
παραπλήσιον κιονοκράνῳ Κορινθιουργεῖ· ἐπιτμηθεὶς δ' οὗτος,
ἀφίησιν ὀπὸν θανάσιμον πρὸς τὰς ἐπιχρίσεις τῶν βελῶν. Καὶ 199.
τοῦτο δὲ τῶν θρυλλουμένων ἐςὶν, ὅτι πάντες Κελτοὶ φιλό-
νεικοί τε εἰσι· καὶ οὐ νομίζεται παρ' αὐτοῖς αἰσχρὸν τὸ τῆς
ἀκμῆς ἀφειδεῖν τοὺς νέους. Ἔφορος δὲ ὑπερβάλλουσάν τε τῷ
μεγέθει λέγει τὴν Κελτικὴν, ὥςε, ἥσπερ νῦν Ἰβηρίας καλοῦμεν,
ἐκείνοις τὰ πλεῖςα προσνέμειν μέχρι Γαδείρων· φιλέλληνάς τε
ἀποφαίνει τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πολλὰ ἰδίως λέγει περὶ αὐτῶν
οὐκ ἐοικότα τοῖς νῦν. Ἴδιον δὲ καὶ τοῦτο· ἀσκεῖν γὰρ αὐτοὺς,
μὴ παχεῖς εἶναι, μηδὲ προγάςορας· τὸν δ' ὑπερβαλλόμενον
τῶν νέων τὸ τῆς ζώνης μέτρον ζημιοῦσθαι. Ταῦτα μὲν περὶ
τῆς ὑπὲρ τῶν Ἄλπεων Κελτικῆς.

ΚΕΦ. Ε.

§. 1.

Ἡ δὲ ΒΡΕΤΑΝΙΚΗ, τρίγωνος μέν ἐςι τῷ σχήματι· παραβέ-
βληται δὲ τὸ μέγιςον αὐτῆς πλευρὸν τῇ Κελτικῇ, τοῦ μήκους οὔθ'
ὑπερβάλλον, οὔτ' ἐλλεῖπον. Ἔςι γὰρ ὅσον τετρακισχιλίων καὶ
τριακοσίων ἢ τετρακοσίων ςαδίων ἑκάτερον, τό τε Κελτικὸν τὸ
ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥήνου μέχρι πρὸς τὰ βόρεια τῆς Πυρήνης
ἄκρα τὰ κατὰ Ἀκυϊτανίαν, καὶ τὸ ἀπὸ Καντίου τοῦ καταντικρὺ
τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥήνου, ἐωθινωτάτου σημείου τῆς Βρετανικῆς,
μέχρι πρὸς τὸ ἑσπέριον ἄκρον τῆς νήσου, τὸ κατὰ τὴν Ἀκυϊτα-
νίαν καὶ τὴν Πυρήνην ἀντικείμενον. Τοῦτο μὲν δὴ τὐλάχιςον

199. διάστημα ἀπὸ τῆς Πυρήνης ἐπὶ τὸν Ῥῆνόν ἐστιν· ἐπεὶ τὸ μέγιστον εἴρηται, ὅτι καὶ πεντακισχιλίων σταδίων ἐστίν. Ἀλλ' εἰκὸς εἶναί τινα σύννευσιν ἐκ τῆς παραλλήλου θέσεως τῷ ποταμῷ πρὸς τὸ ὄρος, ἀμφοτέρωθεν ἐπιστροφῆς τινὸς γινομένης, κατὰ τὰς πρὸς τὸν Ὠκεανὸν ἐσχατιάς.

§. 2.

Τέτταρα δ' ἐστὶ διάρματα, οἷς χρῶνται συνήθως ἐπὶ τὴν νῆσον ἐκ τῆς ἠπείρου, τὰ ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν, τοῦ τε Ῥήνου, καὶ τοῦ Σηκουάνα, καὶ τοῦ Λείγηρος, καὶ τοῦ Γαρούνα. Τοῖς δ' ἀπὸ τῶν περὶ τὸν Ῥῆνον τόπων ἀναγομένοις, οὐκ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐκβολῶν ὁ πλοῦς ἐστιν, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ὁμορούντων τοῖς Μεναπίοις Μοριγῶν, παρ' οἷς ἐστι καὶ τὸ Ἴτιον, ᾧ ἐχρήσατο ναυστάθμῳ Καῖσαρ ὁ Θεὸς, διαίρων εἰς τὴν νῆσον. Νύκτωρ δ' ἀνήχθη, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ κατῆρε περὶ τετάρτην ὥραν, τριακοσίους καὶ εἴκοσι σταδίους τοῦ διάπλου τελέσας· κατέλαβε δ' ἐν ἀρούραις τὸν σῖτον. Ἔστι δ' ἡ πλείστη τῆς νήσου πεδιὰς, καὶ κατάδρυμος· πολλὰ δὲ καὶ γεώλοφα τῶν χωρίων ἐστί φέρει δὲ σῖτον καὶ βοσκήματα, καὶ χρυσὸν, καὶ ἄργυρον, καὶ σίδηρον. Ταῦτά [τε] δὴ κομίζεται ἐξ αὐτῆς, καὶ δέρματα, καὶ ἀνδράποδα, καὶ
200. κύνες εὐφυεῖς πρὸς τὰς κυνηγεσίας. Κελτοὶ δὲ καὶ πρὸς τοὺς πολέμους χρῶνται καὶ τούτοις, καὶ τοῖς ἐπιχωρίοις. Οἱ δὲ ἄνδρες εὐμηκέστεροι τῶν Κελτῶν εἰσι, καὶ ἧσσον ξανθότριχες, χαυνότεροι δὲ τοῖς σώμασι. Σημεῖον δὲ τοῦ μεγέθους· ἀντίπαιδας γὰρ ἡμεῖς εἴδομεν ἐν Ῥώμῃ, τῶν ὑψηλοτάτων αὐτόθι ὑπερέχοντας καὶ ἡμιποδίῳ· βλαισοὺς δὲ, καὶ τἆλλα οὐκ εὐγράμμους τῇ συστάσει. Τὰ δ' ἤθη τὰ μὲν ὅμοια τοῖς Κελτοῖς, τὰ δ' ἁπλούστερα καὶ βαρβαρώτερα, ὥστ' ἐνίους γάλακτος εὐποροῦντας μὴ τυροποιεῖν, διὰ τὴν ἀπειρίαν· ἀπείρους δ' εἶναι καὶ κηπείας, καὶ ἄλλων γεωργικῶν. Δυνατεῖαι δ' εἰσὶ παρ' αὐτοῖς,

Πρὸς δὲ τοὺς πολέμους, ἀπήναις χρῶνται τὸ πλέον, καθάπερ 200.
καὶ τῶν Κελτῶν ἔνιοι. Πόλεις δ' αὐτῶν εἰσιν οἱ δρυμοί· περιφράξαντες γὰρ δένδρεσι καταβεβλημένοις εὐρυχωρῆ κύκλον, ἐνταῦθα καὶ αὐτοὶ καλυβοποιοῦνται, καὶ τὰ βοσκήματα καταςαθμεύουσιν, οὐ πρὸς πολὺν χρόνον. Ἔομβροι δ' εἰσὶν οἱ ἀέρες μᾶλλον, ἢ νιφετώδεις· ἐν δὲ ταῖς αἰθρίαις ὁμίχλη κατέχει πολὺν χρόνον, ὥςε δι' ἡμέρας ὅλης ἐπὶ τρεῖς μόνον, ἢ τέτταρας ὥρας, τὰς περὶ τὴν μεσημβρίαν, ὁρᾶσθαι τὸν ἥλιον. Τοῦτο δὲ κἀν τοῖς Μορινοῖς συμβαίνει, καὶ τοῖς Μεναπίοις, καὶ ὅσοι τούτων πλησιόχωροι.

§. 3.

Δὶς δὲ διέβη Καῖσαρ εἰς τὴν νῆσον ὁ Θεός· ἐπανῆλθε δὲ διὰ ταχέων οὐδὲν μέγα διαπραξάμενος, οὐδὲ προελθὼν ἐπὶ πολὺ τῆς νήσου, διά τε τὰς ἐν τοῖς Κελτοῖς γενομένας ςάσεις τῶν τε βαρβάρων καὶ τῶν οἰκείων ςρατιωτῶν· καὶ διὰ τὸ πολλὰ τῶν πλοίων ἀπολέσθαι κατὰ τὴν πανσέληνον, αὔξησιν λαβουσῶν τῶν ἀμπώτεων καὶ τῶν πλημμυρίδων. Δύο μέντοι ἢ τρεῖς νίκας ἐνίκησε τοὺς Βρετανούς, καίπερ δύο τάγματα μόνον περαιώσας τῆς ςρατιᾶς, καὶ ἀπήγαγεν ὅμηρά τε καὶ ἀνδράποδα, καὶ τῆς ἄλλης λείας πλῆθος. Νυνὶ μέντοι τῶν δυναςῶν τινες τῶν αὐτόθι πρεσβεύσεσι καὶ θεραπείαις κατασκευασάμενοι τὴν πρὸς Καίσαρα τὸν Σεβαςὸν φιλίαν, ἀναθήματά τε ἀνέθηκαν ἐν τῷ Καπιτωλίῳ, καὶ οἰκείαν σχεδόν τι παρεσκεύασαν τοῖς Ρωμαίοις ὅλην τὴν νῆσον. Τέλη τε οὔπω ὑπομένουσι βαρέα, τῶν τε εἰσαγομένων εἰς τὴν Κελτικὴν ἐκεῖθεν, καὶ τῶν ἐξαγομένων ἐνθένδε· ταῦτα δ' ἐστὶν ἐλεφάντινα ψάλια καὶ περιαυχένια, καὶ λιγγούρια, καὶ ὑαλᾶ σκεύη, καὶ ἄλλος ῥῶπος τοιοῦτος· ὥςε μηδὲν δεῖν φρουρᾶς τῆς νήσου. Τοὐλάχιςον μὲν γὰρ ἑνὸς τάγματος χρήζοι ἂν, καὶ ἱππικοῦ τινος, ὥςε καὶ

200. φόρους ἀπάγεσθαι παρ' αὐτῶν. Εἰς ἴσον δὴ καθίςατο πᾶν τὸ ἀνάλωμα τῇ ςρατιᾷ τοῖς προσφερομένοις χρήμασιν· ἀνάγκη
201. γὰρ μειοῦσθαι τὰ τέλη φόρων ἐπιβαλλομένων, ἅμα δὲ καὶ κινδύνους ἁπαντᾶν τινας, βίας ἐπαγομένης.

§. 4.

Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι περὶ τὴν Βρεταναικὴν νῆσοι μικραί· μεγάλη δ' ἡ Ἰέρνη, πρὸς ἄρκτον αὐτῇ παραβεβλημένη, προμήκης μᾶλλον, ἢ πλάτος ἔχουσα. Περὶ ἧς οὐδὲν ἔχομεν λέγειν σαφές, πλὴν ὅτι ἀγριώτεροι τῶν Βρετανῶν ὑπάρχουσιν οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν, ἀνθρωποφάγοι τε ὄντες καὶ πολυφάγοι, τούς τε πατέρας τελευτήσαντας κατεσθίειν ἐν καλῷ τιθέμενοι, καὶ φανερῶς μίσγεσθαι ταῖς τε ἄλλαις γυναιξὶ, καὶ μητράσι, καὶ ἀδελφαῖς. Καὶ ταῦτα δ' οὕτω λέγομεν, ὡς οὐκ ἔχοντες ἀξιοπίςους μάρτυρας. Καίτοι τό γε τῆς ἀνθρωποφαγίας καὶ Σκυθικὸν εἶναι λέγεται· καὶ ἐν ἀνάγκαις πολιορκητικαῖς, καὶ Κελτοὶ, καὶ Ἴβηρες, καὶ ἄλλοι πλείους, ποιῆσαι τοῦτο λέγονται.

§. 5.

Περὶ δὲ τῆς Θούλης ἔτι μᾶλλον ἀσαφὴς ἡ ἱςορία, διὰ τὸν ἐκτοπισμόν· ταύτην γὰρ τῶν ὀνομαζομένων ἀρκτικωτάτην τιθέασιν. Ἃ δ' εἴρηκε Πυθέας περί τε ταύτης, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ταύτῃ τόπων, ὅτι μὲν πέπλαςαι, φανερὸν ἐκ τῶν γνωριζομένων χωρίων· κατέψευςαι γὰρ αὐτῶν τὰ πλεῖςα, ὥσπερ καὶ πρότερον εἴρηται· ὥςε δῆλός ἐςιν ἐψευσμένος μᾶλλον περὶ τῶν ἐκτετοπισμένων. Πρὸς μέντοι τὰ οὐράνια καὶ τὴν μαθηματικὴν θεωρίαν ἱκανῶς [ἂν] δόξειε κεχρῆσθαι τοῖς πράγμασι, τοῖς τῇ κατεψυγμένῃ ζώνῃ πλησιάζουσι· τὸ τῶν καρπῶν εἶναι τῶν ἡμέρων καὶ ζώων, τῶν μὲν ἀφορίαν παντελῆ, τῶν δὲ σπάνιν, κόγχῳ δὲ καὶ ἄλλοις λαχάνοις, καὶ καρποῖς καὶ ῥίζαις τρέφε-

σθαι· παρ' οἷς δὲ σῖτος καὶ μέλι γίγνεται, καὶ τὸ πόμα ἐντεῦθεν 201.
ἔχειν. Τὸν δὲ σῖτον, ἐπειδὴ τοὺς ἡλίους οὐκ ἔχουσι καθαροὺς, ἐν οἴκοις μεγάλοις κόπτουσι, συγκομισθέντων δεῦρο τῶν σαχύων· αἱ γὰρ ἄλῳ ἄχρηστοι γίγνονται διὰ τὸ ἀνήλιον, καὶ τοὺς ὄμβρους.

ΚΕΦ. Ϛ.

§. 1.

Μετὰ δὲ τὴν ὑπὲρ τῶν Ἄλπεων Κελτικὴν, καὶ τὰ ἔθνη τὰ ἔχοντα τὴν χώραν ταύτην, περὶ αὐτῶν τῶν Ἄλπεων λεκτέον, καὶ τῶν κατοικούντων αὐτάς, ἔπειτα περὶ τῆς συμπάσης Ἰταλίας, φυλάττουσιν ἐν τῇ γραφῇ τὴν αὐτὴν τάξιν, ἥνπερ δίδωσιν ἡ τῆς χώρας φύσις. Ἄρχονται μὲν οὖν αἱ Ἄλπεις οὐκ ἀπὸ Μονοίκου λιμένος, ὡς εἰρήκασί τινες, ἀλλ' ἀπὸ τῶν αὐτῶν χωρίων ἀφ' ὧνπερ καὶ τὰ Ἀπέννινα ὄρη κατὰ Γένουαν ἐμπορεῖον Λιγύων, καὶ τὰ καλούμενα Σαβάτων Οὔαδα, ὅπερ ἐϛὶ Τενάγη· τὸ μὲν γὰρ Ἀπέννινον ἀπὸ Γενούας, αἱ δὲ Ἄλπεις ἀπὸ τῶν 202.
Σαβάτων ἔχουσι τὴν ἀρχήν. Στάδιοι δ' εἰσὶ μεταξὺ Γενούας καὶ Σαβάτων, διακόσιοι πρὸς τοῖς ἑξήκοντα· μετὰ δὲ τριακοσίους πρὸς τοῖς ἑβδομήκοντα, Ἀλβίγγαυνόν ἐϛι πόλισμα, οἱ δ' ἐνοικοῦντες Λίγυες Ἰγγαυνοι καλοῦνται· ἐντεῦθεν δ' εἰς Μονοίκου λιμένα τετρακόσιοι καὶ ὀγδοήκοντα. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ πόλις εὐμεγέθης, Ἄλβιον Ἰντεμέλιον, καὶ οἱ κατοικοῦντες Ἰντεμέλιοι. Καὶ δὴ καὶ σημεῖον τίθενται τοῦ τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν Σαβάτων εἶναι τοῖς Ἄλπεσιν ἐκ τῶν ὀνομάτων τούτων· τὰ γὰρ Ἄλπεια, καλεῖσθαι πρότερον Ἄλβια, καθάπερ καὶ Ἀλπιόνια. Καὶ γὰρ νῦν ἔτι τὸ ἐν τοῖς Ἰάποσιν ὄρος ὑψηλὸν, συνάπτον πως τῇ Ὄκρᾳ καὶ ταῖς Ἄλπεσιν, Ἄλβιον λέγεσθαι, ὡς ἂν μέχρι δεῦρο τῶν Ἄλπεων ἐκτεταμένων.

§. 2.

202. Τῶν οὖν Λιγύων τῶν μὲν ὄντων Ἰγγαύνων, τῶν δὲ Ἰντεμελίων, εἰκότως τὰς ἀποικίας αὐτῶν ἐπὶ τῇ θαλάττῃ, τὴν μὲν ὀνομάζεσθαι Ἄλβιον Ἰντεμέλιον, οἷον Ἄλπειον· τὴν δὲ ἐπιτετμημένως μᾶλλον, Ἀλβίγγαυνον. Πολύβιος δὲ προσίθησι τοῖς δυσὶ φύλοις τῶν Λιγύων τοῖς λεχθεῖσι τό τε τῶν Ὀξυβίων καὶ τὸ τῶν Δεκιητῶν. Ὅλως δὲ ἡ παραλία αὕτη πᾶσα μέχρι τῆς Τυρρηνίας ἀπὸ Μονοίκου λιμένος, προεχής τέ ἐστι, καὶ ἁλίμενος, πλὴν βραχέων ὁρμων καὶ ἀγκυροβολίων. Ὑπέρκεινται δὲ οἱ τῶν ὀρῶν ἐξαίσιοι κρημνοί, σενὴν ἀπολείποντες πρὸς τῇ θαλάττῃ πάροδον. Κατοικοῦσι δὲ Λίγυες, ζῶντες ἀπὸ θρεμμάτων τὸ πλέον, καὶ γάλακτος, καὶ κριθίνου πόματος, νεμόμενοι τά τε πρὸς τῇ θαλάττῃ χωρία, καὶ τὸ πλέον τὰ ὄρη. Ἔχουσι δ' ὕλην ἐνταῦθα παμπόλλην ναυπηγήσιμον, καὶ μεγαλόδενδρον, ὥς' ἐνίων τοῦ πάχους τὴν διάμετρον ὀκτὼ ποδῶν εὑρίσκεσθαι· πολλὰ δὲ καὶ τῇ ποικιλίᾳ τῶν θυίνων οὐκ ἔστι χείρω πρὸς τὰς τραπεζοποιΐας. Ταῦτά τε δὴ κατάγουσιν εἰς τὸ ἐμπορεῖον τὴν Γένουαν, καὶ θρέμματα, καὶ δέρματα, καὶ μέλι· ἀντιφορτίζονται δὲ ἔλαιον, καὶ οἶνον τὸν ἐκ τῆς Ἰταλίας· ὁ δὲ παρ' αὐτοῖς ὀλίγος ἐστί, πιττίτης, αὐστηρός. Ἐντεῦθεν δὲ εἰσὶν οἵ τε Γίννοι λεγόμενοι, ἵπποι τε καὶ ἡμίονοι, καὶ οἱ λιγυστινοί τε χιτῶνες καὶ σάγοι. Πλεονάζει δὲ καὶ τὸ λιγγούριον παρ' αὐτοῖς, ὅ τινες ἤλεκτρον προσαγορεύουσι. Στρατεύονται δ' ἱππεῖς μὲν οὐ πάνυ, ὁπλῖται δὲ ἀγαθοὶ καὶ ἀκροβολισταί· ἀπὸ δὲ τοῦ χαλκάσπιδας εἶναι τεκμαίρονταί τινες Ἕλληνας αὐτοὺς εἶναι.

§. 3.

Ὁ δὲ τοῦ Μονοίκου λιμὴν ὅρμος ἐστίν, οὐ μεγάλαις, οὐδὲ πολλαῖς ναυσίν, ἔχων ἱερὸν Ἡρακλέους Μονοίκου καλουμένου·

ἔοικε δὲ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος καὶ μέχρι δεῦρο διατείνειν ὁ Μασ- 202.
σαλιωτικὸς παράπλους· διέχει δ' Ἀντιπόλεως μικρῷ πλείους,
ἢ διακοσίους σαδίους. Τοὐντεῦθεν δ' ἤδη, μέχρι Μασσαλίας 203.
καὶ μικρὸν προσωτέρω, τὸ τῶν Σαλύων ἔθνος οἰκεῖ τὰς Ἄλπεις
τὰς ὑπερκειμένας, καί τινα τῆς αὐτῆς παραλίας ἀναμίξ τοῖς
Ἕλλησι. Καλοῦσι δὲ τοὺς Σαλυας οἱ μὲν παλαιοὶ τῶν Ἑλλήνων
Λίγυας, καὶ τὴν χώραν ἣν ἔχουσιν οἱ Μασσαλιῶται Λιγυ-
σταικήν· οἱ δ' ὕσερον Κελτολίγυας ὀνομάζουσι, καὶ τὴν μέχρι
Δρουεντία καὶ τοῦ Ῥοδανοῦ πεδιάδα τούτοις προσνέμουσιν,
ἀφ' ἧς οὐ πεζὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἱππικὴν ἔσελλον σρατιὰν,
εἰς δέκα μέρη διηρημένοι. Πρώτους δ' ἐχειρώσαντο Ῥωμαῖοι
τούτους τῶν ὑπεραλπείων Κελτῶν, πολὺν χρόνον πολεμήσαντες
καὶ τούτοις καὶ τοῖς Λίγυσιν, ἀποκεκλεικόσι τὰς εἰς τὴν Ἰβη-
ρίαν παρόδους, τὰς διὰ τῆς παραλίας. Καὶ γὰρ καὶ κατὰ γῆν
καὶ κατὰ θαλατταν ἐληΐζοντο· καὶ τοσοῦτον ἴσχυον, ὥσε μόλις
σρατοπέδοις μεγάλοις πορευτὴν εἶναι τὴν ὁδόν. Ὀγδοηκοσὸν
δ' ἔτος πολεμοῦντες, διεπράξαντο μόλις, ὥσ' ἐπὶ δώδεκα
σαδίους τὸ πλάτος ἀνεῖσθαι τὴν ὁδὸν τοῖς ὁδεύουσι δημοσίᾳ.
Μετὰ ταῦτα μέντοι κατέλυσαν ἅπαντας, καὶ διέταξαν αὐτοὶ
τὰς πολιτείας, ἐπισήσαντες φόβον.

§. 4.

Μετὰ δὲ τοὺς Σαλυας Ἀλβιεῖς καὶ Ἀλβίοικοι καὶ Οὐοκόν-
τιοι νέμονται τὰ προσάρκτια μέρη τῶν ὀρῶν. Παρατείνουσι δὲ
οἱ Οὐοκόντιοι μέχρι Ἀλλοβρόγων, ἔχοντες αὐλῶνας ἐν βάθει
τῆς ὀρεινῆς ἀξιολόγους, καὶ οὐ χείρους ὧν ἔχουσιν ἐκεῖνοι.
Ἀλλόβρογες μὲν οὖν καὶ Λίγυες ὑπὸ τοῖς σρατηγοῖς τάττονται
τοῖς ἀφικνουμένοις εἰς τὴν Ναρβωνῖτιν. Οὐοκόντιοι δὲ, καθάπερ
τοὺς Οὐώλκας ἔφαμεν τοὺς περὶ Νέμαυσον, τάττονται καθ'
αὐτούς. Τῶν δὲ μεταξὺ τοῦ Οὐάρου καὶ τῆς Γενούας Λιγύων,

203. οἱ μὲν ἐπὶ τῇ θαλάττῃ τοῖς Ἰταλιώταις εἰσὶν οἱ αὐτοί· ἐπὶ δὲ τοὺς ὀρεινοὺς πέμπεταί τις ὕπαρχος τῶν ἱππικῶν ἀνδρῶν, καθάπερ καὶ ἐπ' ἄλλους τῶν τελέως βαρβάρων.

§. 5.

Μετὰ δὲ Οὐοκοντίους Ἰκόνιοι, καὶ Τρικόριοι, καὶ μετ' αὐτοὺς Μέδυλλοι, οἵπερ τὰς ὑψηλοτάτας ἔχουσι κορυφάς· τὸ γοῦν ὀρθιώτατον αὐτῶν ὕψος, σταδίων ἑκατὸν ἔχειν φασὶ τὴν ἀνάβασιν, κἀνθένδε πάλιν τὴν ἐπὶ τοὺς ὅρους τῆς Ἰταλίας κατάβασιν. Ἄνω δ' ἐν τισι κοίλοις χωρίοις λίμνη τε συνίσταται μεγάλη, καὶ πηγαὶ δύο οὐ πολὺ ἄπωθεν ἀλλήλων· ὧν ἐκ μὲν τῆς ἑτέρας ἕξεισιν ὁ Δρουεντίας, ποταμὸς χαραδρώδης, ὃς ἐπὶ τὸν Ῥοδανὸν καταράττει, καὶ ὁ Δουρίας εἰς τἀναντία· τῷ γὰρ Πάδῳ συμμίσγει, κατενεχθεὶς διὰ Σαλασσῶν εἰς τὴν ἐντὸς τῶν Ἄλπεων Κελτικήν. Ἐκ δὲ τῆς ἑτέρας πολὺ ταπεινότερος τῶν χωρίων τούτων ἀναδίδωσιν αὐτὸς ὁ Πάδος, πολύς τε καὶ ὀξύς· προϊὼν δὲ γίνεται μείζων καὶ πρᾳότερος. Ἐκ πολλῶν
204. γὰρ λαμβάνει τὴν αὔξησιν, ἐν τοῖς πεδίοις ἤδη γενόμενος, καὶ πλατύνεται· τῇ οὖν διαχύσει περισπᾷ καὶ ἀμβλύνει τὸν ῥοῦν. Εἰς δὲ τὴν Ἀδριατικὴν θάλατταν ἐκπίπτει, μέγιστος γενόμενος τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην ποταμῶν, πλὴν τοῦ Ἴστρου. Ὑπέρκειν-ται δ' οἱ μὲν Μέδυλλοι μάλιστα τῆς συμβολῆς τοῦ Ἴσαρος πρὸς τὸν Ῥοδανόν.

§. 6.

Ἐπὶ δὲ θάτερα μέρη τὰ πρὸς τὴν Ἰταλίαν κεκλιμένα τῆς λεχθείσης ὀρεινῆς, Ταυρῖνοί τε οἰκοῦσι, Λιγυστικὸν ἔθνος, καὶ ἄλλοι Λίγυες. Τούτων δ' ἐστὶ καὶ ἡ τοῦ Ἰδεόννου λεγομένη γῆ, καὶ ἡ τοῦ Κοττίου. Μετὰ δὲ τούτους καὶ τὸν Πάδον Σαλασσοί· ὑπὲρ δὲ τούτων ἐν ταῖς κορυφαῖς Κέντρωνες, καὶ Κατόριγες

καὶ Οὐάραγροι, καὶ Ναντουᾶται, καὶ ἡ Λεμάνα λίμνη, δι' 204.
ἧς ὁ Ῥοδανὸς φέρεται, καὶ ἡ πηγὴ τοῦ ποταμοῦ. Οὐκ ἄπω-
θεν δὲ τούτων οὐδὲ τοῦ Ῥήνου αἱ πηγαί, οὐδ' ὁ Ἀδούλας τὸ
ὄρος, ἐξ οὗ ῥεῖ καὶ ὁ Ῥῆνος ἐπὶ τὰς ἄρκτους, καὶ ὁ Ἀδδούας
εἰς τἀναντία, ἐμβάλλων εἰς τὴν Λάριον λίμνην τὴν πρὸς τῷ
Κώμῳ. Ὑπέρκειται δὲ τοῦ Κώμου, πρὸς τῇ ῥίζῃ τῶν Ἄλπεων
ἱδρυμένου, τῇ μὲν Ῥαιτοὶ καὶ Οὐένωνες, ἐπὶ τὴν ἕω κεκλιμένοι·
τῇ δὲ Λεπόντιοι καὶ Τριδεντῖνοι καὶ Στόνοι, καὶ ἄλλα πλείω
μικρὰ ἔθνη, κατέχοντα τὴν Ἰταλίαν ἐν τοῖς πρόσθεν χρόνοις,
λῃστρικά, καὶ ἄπορα. Νυνὶ δὲ, τὰ μὲν ἐξέφθαρται, τὰ δ' ἡμέρω-
ται τελέως· ὥστε τὰς δι' αὐτῶν ὑπερβολὰς τοῦ ὄρους, πρότερον
οὔσας ὀλίγας καὶ δυσπεράτους, νυνὶ πολλαχόθεν εἶναι, καὶ ἀσφα-
λεῖς ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εὐβάτους, ὡς ἔνεστι, διὰ τὴν
κατασκευήν. Προσέθηκε γὰρ ὁ Σεβαστὸς Καῖσαρ τῇ καταλύσει
τῶν λῃστῶν τὴν κατασκευὴν τῶν ὁδῶν, ὅσον οἷόντ' ἦν· οὐ γὰρ
δυνατὸν πανταχοῦ βιάσασθαι τὴν φύσιν διὰ πετρῶν καὶ κρη-
μνῶν ἐξαισίων, τῶν μὲν ὑπερκειμένων τῆς ὁδοῦ, τῶν δ' ὑποπι-
πτόντων, ὥστε καὶ μικρὸν ἐκβᾶσιν ἄφυκτον εἶναι τὸν κίνδυνον,
εἰς φάραγγας ἀβύσσους τοῦ πτώματος ὄντος. Οὕτω δέ ἐστι στενὴ
κατά τι αὐτοῦ ἡ ὁδὸς, ὥς' ἴλιγγον φέρειν τοῖς πεζῇ βαδίζουσι
καὶ αὐτοῖς καὶ ὑποζυγίοις τοῖς ἀήθεσι· τὰ δ' ἐπιχώρια κομί-
ζει τοὺς φόρτους ἀσφαλῶς. Οὔτ' οὖν ταῦτα ἰάσιμα, οὔθ' αἱ
κατολισθαίνουσαι πλάκες τῶν κρυσάλλων ἄνωθεν ἐξαίσιοι, συνο-
δίαν ὅλην ἀπολαμβάνειν δυνάμεναι, καὶ συνεξωθεῖν εἰς τὰς
ὑποπιπτούσας φάραγγας Πολλαὶ γὰρ ἀλλήλαις ἐπίκειται πλά-
κες, πάγων ἐπὶ πάγοις γινομένων χιόνος κρυσαλλοειδῶν, καὶ
τῶν ἐπιπολῆς ἀεὶ ῥαδίως ἀπολυομένων ἀπὸ τῶν ἐντὸς, πρὶν
διαλυθῆναι τελέως ἐν τοῖς ἡλίοις.

§. 7.

205. Ἡ δὲ τῶν Σαλασσῶν, πολλὴ μέν ἐστιν ἐν αὐλῶνι βαθεῖ, τῶν ὀρῶν ἀμφοτέρωθεν κλειόντων τὸ χωρίον· μέρος δέ τι αὐτῶν ἀνατείνει καὶ πρὸς τὰς ὑπερκειμένας κορυφάς. Τοῖς οὖν ἐκ τῆς Ἰταλίας ὑπερτιθεῖσι τὰ ὄρη, διὰ τοῦ λεχθέντος αὐλῶνός ἐστιν ἡ ὁδός. Εἶτα σχίζεται δίχα· καὶ ἡ μὲν διὰ τοῦ Ποινίνου λεγομένου φέρεται, ζεύγεσιν οὐ βατή, κατὰ τὰ ἄκρα τῶν Ἄλπεων· ἡ δὲ διὰ Κεντρώνων δυσμικωτέρα. Ἔχει δὲ καὶ χρυσεῖα ἡ τῶν Σαλασσῶν, ἃ κατεῖχον ἰσχύοντες οἱ Σαλασσοὶ πρότερον, καθάπερ καὶ τῶν παρόδων ἦσαν κύριοι. Προσελάμβανε δὲ πλεῖστον εἰς τὴν μεταλλείαν αὐτοῖς ὁ Δουρίας ποταμὸς εἰς τὰ χρυσοπλύσια· διόπερ, ἐπὶ πολλοὺς τόπους σχίζοντες εἰς τὰς ἐξοχετείας τὸ ὕδωρ, τὸ κοινὸν ῥεῖθρον ἐξεκένουν. Τοῦτο δ' ἐκείνοις μὲν συνέφερε πρὸς τὴν τοῦ χρυσοῦ θήραν· τοὺς δὲ γεωργοῦντας τὰ ὑπ' αὐτοῖς πεδία, τῆς ἀρδείας στερουμένους, ἔλυπει, τοῦ ποταμοῦ δυναμένου ποτίζειν τὴν χώραν, διὰ τὸ ὑπερδέξιον ἔχειν τὸ ῥεῖθρον. Ἐκ δὲ ταύτης τῆς αἰτίας πόλεμοι συνεχεῖς ἦσαν ἀμφοτέροις τοῖς ἔθνεσι πρὸς ἀλλήλους. Κρατησάντων δὲ Ῥωμαίων, τῶν μὲν χρυσουργείων ἐξέπεσον καὶ τῆς χώρας οἱ Σαλασσοί· τὰ δ' ὄρη κατέχοντες ἀκμὴν τὸ ὕδωρ ἐπώλουν τοῖς δημοσιώναις τοῖς ἐργολαβήσασι τὰ χρυσεῖα· καὶ πρὸς τούτους δ' ἦσαν ἀεὶ διαφοραὶ διὰ τὴν πλεονεξίαν τῶν δημοσιωνῶν. Οὕτω δὲ συνέβαινε τοὺς στρατηγιῶντας ἀεὶ τῶν Ῥωμαίων, καὶ πεμπομένους ἐπὶ τοὺς τόπους, εὐπορεῖν προφάσεων, ἀφ' ὧν πολεμήσουσι. Μέχρι μὲν δὴ τῶν νεωστὶ χρόνων, τοτὲ μὲν πολεμούμενοι, τοτὲ δὲ καταλυόμενοι τὸν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πόλεμον, ἴσχυον ὅμως, καὶ πολλὰ κατέβλαπτον τοὺς δι' αὐτῶν ὑπερβάλλοντας τὰ ὄρη, κατὰ τὸ λῃστρικὸν ἔθος. Οἵ γε καὶ Δέκιμον Βροῦτον, φεύγοντα ἐκ Μουτίνης, ἐπράξαντο δραχμὴν κατ' ἄνδρα.

Μεσσάλας

Μεσσάλας δὲ πλησίον αὐτῶν χειμαδεύων, τιμὴν ξύλων κατέβαλε, 205.
τῶν τε καυσίμων, καὶ τῶν πτελείνων ἀκοντισμάτων, καὶ τῶν γυμναστικῶν. Ἐσύλησαν δέ ποτε καὶ χρήματα Καίσαρος οἱ ἄνδρες οὗτοι, καὶ ἐπέβαλον κρημνοὺς στρατοπέδοις, πρόφασιν ὡς ὁδοποιοῦντες, ἢ γεφυροῦντες ποταμούς· ὕστερον μέντοι κατεστρέψατο αὐτοὺς ἄρδην ὁ Σεβαστὸς, καὶ πάντας ἐλαφυροπώλησε, κομισθέντας εἰς Ἐπορεδίαν, Ῥωμαίων ἀποικίαν· ἣν συνῴκισαν μὲν, φρουρὰν εἶναι βουλόμενοι τοῖς Σαλασσοῖς· ὀλίγον δ' ἀντέχειν ἐδύναντο οἱ αὐτόθι, ἕως ἠφανίσθη τὸ ἔθνος. Τῶν μὲν οὖν ἄλλων σωμάτων τρεῖς μυριάδες ἐξητάσθησαν ἐπὶ τοῖς ἑξακισχιλίοις, τῶν δὲ μαχίμων ἀνδρῶν ὀκτακισχίλιοι· πάντας δ' ἐπώλησε Τερέντιος Οὐάρρων ὑπὸ δόρυ, καταστρεψάμενος αὐτοὺς στρατηγός· τρισχιλίους δὲ Ῥωμαίων πέμψας, ᾤκισε τὴν πόλιν Αὐγούστεαν ὁ Καῖσαρ, ἐν ᾧ ἐστρατοπέδευσε χωρίῳ Οὐάρρων· καὶ νῦν εἰρήνην ἄγει πᾶσα ἡ πλησιόχωρος, μέχρι τῶν ἄκρων ὑπερβολῶν τοῦ ὄρους. 206.

§. 8.

Ἑξῆς δὲ τὰ πρὸς ἕω μέρη τῶν ὀρῶν, καὶ τὰ ἐπιστρέφοντα πρὸς νότον, Ῥαιτοὶ καὶ Οὐϊνδελικοὶ κατέχουσι, συνάπτοντες Ἑλουητίοις καὶ Βοΐοις· ἐπίκεινται γὰρ τοῖς ἐκείνων πεδίοις. Οἱ μὲν οὖν Ῥαιτοὶ μέχρι τῆς Ἰταλίας καθήκουσι, τῆς ὑπὲρ Οὐηρῶνος καὶ Κώμου· καὶ ὅγε Ῥαιτικὸς οἶνος τῶν ἐν τοῖς Ἰταλικοῖς ἐπαινουμένων οὐκ ἀπολείπεσθαι δοκῶν, ἐν ταῖς τούτων ὑπωρείαις γίνεται. Διατείνουσι δὲ καὶ μέχρι τῶν χωρίων, δι' ὧν ὁ Ῥῆνος φέρεται· τούτου δ' εἰσὶ τοῦ φύλου καὶ Λεπόντιοι, καὶ Καμοῦνοι. Οἱ δὲ Οὐϊνδελικοὶ καὶ Νωρικοὶ τὴν ἐκτὸς παρωρείαν κατέχουσι τὸ πλέον μετὰ Βρεύνων καὶ Γεναύνων, ἤδη τούτων Ἰλλυριῶν. Ἅπαντες δ' οὗτοι, καὶ τῆς Ἰταλίας τὰ γειτονεύοντα μέρη κατέτρεχον ἀεὶ, καὶ τῆς Ἑλουητίων, καὶ Ση-

206. κουανῶν, καὶ Βοΐων, καὶ Γερμανῶν. Ἰταμώτατοι δὲ τῶν μὲν Οὐϊνδελικῶν ἐξητάζοντο, Λικάτιοι, καὶ Κλαυτινάτιοι, καὶ Οὐένωνες· τῶν δὲ Ῥαιτῶν, Ῥουκάντιοι, καὶ Κοτουάντιοι. Καὶ οἱ Ἐςίωνες δὲ τῶν Οὐϊνδελικῶν εἰσι, καὶ Βριγάντιοι· καὶ πόλεις αὐτῶν, Βριγάντιον καὶ Καμπόδουνον, καὶ ἡ τῶν Λικατίων, ὥσπερ ἀκρόπολις Δαμασία. Τῆς δὲ πρὸς τοὺς Ἰταλιώτας τῶν λῃςῶν τούτων χαλεπότητος, λέγεταί τι τοιοῦτον· ὡς ἐπειδὰν ἕλωσι κώμην, ἢ πόλιν, οὐ μόνον ἡδηδὸν ἀνδροφονοῦντας, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῶν νηπίων προϊόντας τῶν ἀρρένων, καὶ μηδ' ἐνταῦθα παυομένους, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐγκύους γυναῖκας κτείνοντας, ὅσας φαῖεν οἱ μάντεις ἀρρενοκυεῖν.

§. 9.

Μετὰ δὲ τούτους, οἱ ἐγγὺς ἤδη τοῦ Ἀδριατικοῦ μυχοῦ, καὶ τῶν κατὰ Ἀκυληΐαν τόπων οἰκοῦσι, Νωρικῶν τέ τινες καὶ Κάρνοι· τῶν δὲ Νωρικῶν εἰσι καὶ οἱ Ταυρίσκοι. Πάντας δ' ἔπαυσε τῶν ἀνέδην καταδρομῶν Τιβέριος καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δροῦσος θερείᾳ μιᾷ· ὥς' ἤδη τρίτον καὶ τριακοςὸν ἔτος ἐςὶν, ἐξ οὗ, καθ' ἡσυχίαν ὄντες, ἀπευτακτοῦσι τοὺς φόρους. Κατὰ πᾶσαν δὲ τὴν τῶν Ἀλπεων ὀρεινὴν ἐςὶ μὲν καὶ γεώλοφα χωρία, καλῶς γεωργεῖσθαι δυνάμενα, καὶ αὐλῶνες εὖ συνεκτισμένοι· τὸ μέντοι πλέον, καὶ μάλιςα περὶ τὰς κορυφὰς, περὶ ὃ δὴ καὶ συνίςαντο οἱ λῃςαὶ, λυπρὸν καὶ ἄκαρπον διά τε τὰς πάχνας, καὶ τὴν τραχύτητα τῆς γῆς. Κατὰ σπάνιν οὖν τροφῆς τε καὶ ἄλλων, ἐφείδοντο ἔσθ' ὅτε τῶν ἐν τοῖς πεδίοις, ἵνα ἔχοιεν
207. χορηγούς· ἀντεδίδοσαν δὲ ῥητίνην, πίτταν, δᾷδα, κηρὸν, μέλι, τυρόν· τούτων γὰρ εὐπόρουν. Ὑπέρκειται δὲ τῶν Κάρνων, τὸ Ποίνινον ὄρος, λίμνην ἔχον ἐξιεῖσαν εἰς τὸν Ἴσαρον ποταμόν· ὃς παραλαβὼν Ἄταγιν ἄλλον ποταμὸν, εἰς τὸν Ἀδρίαν ἐκβάλλει. Ἐκ δὲ τῆς αὐτῆς λίμνης καὶ ἄλλος ποταμὸς εἰς τὸν Ἴςρον ῥεῖ,

καλούμενος Ἀτησινός. Καὶ γὰρ ὁ Ἴςρος τὰς ἀρχὰς ἀπὸ τού- 207.
των λαμβάνει τῶν ὀρῶν, πολυσχιδῶν ὄντων καὶ πολυκεφάλων. Μέχρι μὲν γὰρ δεῦρο, ἀπὸ τῆς Λιγυςικῆς, συνεχῆ τὰ ὑψηλὰ τῶν Ἄλπεων διέτεινε, καὶ ἑνὸς ὄρους φαντασίαν παρεῖχεν· εἶτ' ἀνεθέντα καὶ ταπεινωθέντα ἐξαίρεται πάλιν εἰς πλείω μέρη καὶ πλείους κορυφάς. Πρώτη δ' ἐςὶ τούτων ἡ τοῦ Ῥήνου πέραν, καὶ τῆς λίμνης, κεκλιμένη πρὸς ἕω ῥάχις μετρίως ὑψηλὴ, ὅπου αἱ τοῦ Ἴςρου πηγαὶ πλησίον Σοήβων, καὶ τοῦ Ἑρκυνίου δρυμοῦ· ἄλλαι δ' εἰσὶν ἐπιςρέφουσαι πρὸς τὴν Ἰλλυρίδα καὶ τὸν Ἀδρίαν, ὧν ἐςὶ τό τε Ποίνινον ὄρος τὸ λεχθὲν, καὶ τὸ Τοῦλλον, καὶ Φλυγαδία, καὶ τὰ ὑπερκείμενα τῶν Οὐϊνδελικῶν, ἐξ ὧν ὁ Δούρας, καὶ ὁ Κλάνις, καὶ ἄλλοι πλείους χαραδρώδεις ποταμοὶ συμβάλλουσιν εἰς τὸ τοῦ Ἴςρου ῥεῖθρον.

§. 10.

Καὶ οἱ Ἰάποδες δὲ (τοῦτο ἤδη ἐπίμικτον Ἰλλυριοῖς καὶ Κελτοῖς ἔθνος) περὶ τούτους οἰκοῦσι τοὺς τόπους· καὶ ἡ Ὄκρα πλησίον τούτων ἐςίν. Οἱ μὲν οὖν Ἰάποδες πρότερον καὶ εὐανδροῦντες, καὶ τοῦ ὄρους ἐφ' ἑκάτερα τὴν οἴκησιν ἔχοντες, καὶ τοῖς λῃςηρίοις ἐπικρατοῦντες, ἐκπεπόνηνται τελέως ὑπὸ τοῦ Σεβαςοῦ Καίσαρος καταπολεμηθέντες. Πόλεις δ' αὐτῶν Μέτουλον, Ἀρούπεινον, Μονήτιον, Οὐένδων. Μεθ' οὓς ἡ Σεγεςικὴ πόλις ἐν πεδίῳ· παρ' ἣν ὁ Νέαρος αὐτὸς παραῤῥεῖ ποταμὸς, ἐκδιδοὺς εἰς τὸν Ἴςρον. Κεῖται δὲ ἡ πόλις εὐφυῶς, πρὸς τὸν κατὰ τῶν Δάκων πόλεμον· ἡ δ' Ὄκρα τὸ ταπεινότατον μέρος τῶν Ἄλπεών ἐςι, καθ' ὃ συνάπτουσι τοῖς Κάρνοις, καὶ δι' οὗ τὰ ἐκ τῆς Ἀκυληΐας φορτία κομίζουσιν ἁρμαμάξαις, εἰς τὸ καλούμενον Νάυπορτον, ςαδίων ὁδὸν οὐ πολὺ πλειόνων ἢ τετρακοσίων. Ἐκεῖθεν δὲ τοῖς ποταμοῖς κατάγεται μέχρι τοῦ Ἴςρου καὶ τῶν ταύτῃ χωρίων. Παραῤῥεῖ γὰρ δὴ τὸ Νάυπορτον

207. ποταμὸς, ἐκ τῆς Ἰλλυρίδος φερόμενος, πλωτός· ἐκβάλλει δ' εἰς τὸν Σάον· ὥςε εὐμαρῶς εἰς τὴν Σεγεςικὴν καταγεται, καὶ τοὺς Παννονίους, καὶ Ταυρίσκους. Συμβάλλει δ' εἰς τὸν Σάον κατὰ τὴν πόλιν, καὶ ὁ Κόλαπις· ἀμφότεροι δ' εἰσὶ πλωτοὶ, ῥέουσι δ' ἀπὸ τῶν Ἄλπεων. Ἔχουσι δ' αἱ Ἄλπεις καὶ ἵππους ἀγρίους, καὶ βόας. Φησὶ δὲ Πολύβιος καὶ ἰδιόμορφόν τι ζῶον γεννᾶσθαι

208. ἐν αὐταῖς, ἐλαφοειδὲς τὸ σχῆμα, πλὴν αὐχένος καὶ τριχώματος· ταῦτα δ' ἐοικέναι κάπρῳ, ὑπὸ δὲ τῷ γενείῳ πυρῆνα ἴσχειν ὅσον σπιθαμαῖον, ἀκρόκομον, πωλικῆς κέρκου τὸ πάχος.

§. 11.

Τῶν δ' ὑπερθέσεων τῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν ἔξω Κελτικὴν, καὶ τὴν προσάρκτιον, ἡ διὰ Σαλασσῶν ἐςιν ἄγουσα ἐπὶ Λούγδουνον. Διττὴ δ' ἐςὶν· ἡ μὲν ἁμαξεύεσθαι δυναμένη, διὰ μήκους πλείονος, ἡ διὰ Κεντρώνων· ἡ δὲ ὀρθία καὶ ςενὴ, σύντομος δὲ, ἡ διὰ τοῦ Ποινίνου. Τὸ δὲ Λούγδουνον ἐν μέσῳ τῆς χώρας ἐςὶν, ὥσπερ ἀκρόπολις, διά τε τὰς συμβολὰς τῶν ποταμῶν, καὶ διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι πᾶσι τοῖς μέρεσι. Διόπερ καὶ Ἀγρίππας ἐντεῦθεν τὰς ὁδοὺς ἔτεμε, τὴν διὰ τῶν Κεμμένων ὀρῶν μέχρι Σαντόνων καὶ τῆς Ἀκυϊτανίας, καὶ τὴν ἐπὶ τὸν Ῥῆνον, καὶ τρίτην τὴν ἐπὶ τὸν Ὠκεανὸν, τὴν πρὸς Βελλοάκοις, καὶ Ἀμβιανοῖς· τετάρτη δ' ἐςὶν ἐπὶ τὴν Ναρβωνῖτιν, καὶ τὴν Μασσαλιωτικὴν παραλίαν. Ἔςι δὲ καὶ ἐν ἀριςερᾷ ἀφεῖσι τὸ Λούγδουνον, καὶ τὴν ὑπερκειμένην χώραν, ἐν αὐτῷ τῷ Ποινίνῳ πάλιν ἐκτροπὴ, διαβάντι τὸν Ῥοδανὸν ἢ τὴν λίμνην τὴν Λεμάνην, εἰς τὰ Ἑλουητίων πεδία, κἀντεῦθεν εἰς Σηκουανοὺς ὑπέρθεσις διὰ τοῦ Ἰόρα ὄρους, καὶ εἰς Λίγγονας· διά τε τούτων ἐπ' ἄμφω καὶ ἐπὶ τὸν Ῥῆνον καὶ ἐπὶ τὸν Ὠκεανὸν δίοδοι σχίζονται.

§. 12.

Ἔτι φησὶ Πολύβιος ἐφ' ἑαυτοῦ κατ' Ἀκυληίαν μαλιςα, ἐν 208.
τοῖς Ταυρίσκοις τοῖς Νωρικοῖς, εὑρεθῆναι χρυσεῖον οὕτως εὐφυές, ὡς' ἐπὶ δύο πόδας ἀποσύραντι τὴν ἐπιπολῆς γῆν, εὐθὺς ὀρυκτὸν εὑρίσκεσθαι χρυσόν· τὸ δ' ὄρυγμα μὴ πλειόνων ὑπάρχειν ἢ πεντεκαίδεκα ποδῶν· εἶναι δὲ τοῦ χρυσοῦ τὸν μὲν αὐτόθεν καθαρὸν, κυάμου μέγεθος ἢ θέρμου, τοῦ ὀγδόου μέρους μόνον ἀφεψηθέντος, τὸν δὲ δεῖσθαι μὲν χωνείας πλείονος, σφόδρα δὲ λυσιτελοῦς. Συνεργασαμένων δὲ τοῖς βαρβάροις τῶν Ἰταλιωτῶν ἐν διμήνῳ, παραχρῆμα τὸ χρυσίον εὐωνότερον γενέσθαι τῷ τρίτῳ μέρει καθ' ὅλην τὴν Ἰταλίαν· αἰσθομένους δὲ τοὺς Ταυρίσκους, μονοπωλεῖν, ἐκβαλόντας τοὺς συνεργαζομένους. Ἀλλὰ νῦν ἅπαντα τὰ χρυσεῖα ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐςί. Κἀνταῦθα δ', ὥσπερ κατὰ τὴν Ἰβηρίαν, φέρουσιν οἱ ποταμοὶ χρυσοῦ ψῆγμα πρὸς τῷ ὀρυκτῷ, οὐ μέντοι τοσοῦτον. Ὁ δ' αὐτὸς ἀνὴρ, περὶ τοῦ μεγέθους τῶν Ἄλπεων καὶ τοῦ ὕψους λέγων, παραβάλλει τὰ ἐν τοῖς Ἕλλησιν ὄρη τὰ μέγιςα, τὸ Ταύγετον, τὸ Λύκαιον, Παρνασσὸν, Ὄλυμπον, Πήλιον, Ὄσσαν, ἐν δὲ Θρᾴκῃ, Αἶμον, Ῥοδόπην, Δούνακα· καὶ φησὶν, ὅτι τούτων μὲν ἕκαςον μικροῦ δεῖν αὐθημερὸν εὐζώνοις ἀναβῆναι 209.
δυνατὸν, αὐθημερὸν δὲ καὶ παρελθεῖν· τὰς δ' Ἄλπεις, οὐδ' ἂν πεμπταῖος ἀναβαίη τίς· τὸ δὲ μῆκός ἐςι δισχιλίων καὶ διακοσίων ςαδίων, τὸ παρῆκον παρὰ τὰ πεδία. Τέτταρας δ' ὑπερβάσεις ὀνομάζει μόνον· διὰ Λιγύων μὲν τὴν ἔγγιςα τῷ Τυρρηνικῷ πελάγει· εἶτα τὴν διὰ Ταυρίνων, ἣν Ἀννίβας διῆλθεν· εἶτα τὴν διὰ Σαλασσῶν· τετάρτην δὲ, τὴν διὰ Ῥαιτῶν· ἁπάσας κρημνώδεις. Λιμνας δὲ εἶναί φησιν ἐν τοῖς ὄρεσι πλείους μὲν, τρεῖς δὲ μεγάλας· ὧν ἡ μὲν Βήνακος ἔχει μῆκος πεντακοσίων ςαδίων, πλάτος δὲ ἑκατὸν πεντήκοντα, ἐκρεῖ δὲ ποταμὸς

209. Μέγκιος· ἡ δ' ἑξῆς Οὐερβανὸς, τετρακοσίων· πλάτος δὲ ϛενωτέρα τῆς πρότερον· ἐξίησι δὲ ποταμὸν τὸν Τάκινον· τρίτη δὲ Λάριος μῆκος ἐγγὺς τριακοσίων ϛαδίων, πλάτος δὲ τριάκοντα· ποταμὸν δὲ ἐξίησι μέγαν Ἀδδούαν· πάντες δ' εἰς τὸν Πάδον συρρέουσι. Τοσαῦτα καὶ περὶ τῶν ὀρῶν ἔχομεν λέγειν τῶν Ἀλπινῶν.

ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Ἐν τῷ πέμπτῳ τὰ περὶ Ἰταλίας ἀπὸ τῆς ὑπωρείας τῶν Ἄλπεων, μέχρι τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ, καὶ Ταραντίνου κόλπου, καὶ τοῦ Ποσειδωνιάτου· ἐν οἷς Οὐενετία, Λιγουρία, Πίκηνον, Τουσκία, Ῥώμη, Καμπανία, Λευκανία, Ἀπουλία· καὶ ὅσαι νῆσοι τῇ ταύτῃ θαλάττῃ παράκεινται ἀπὸ Γενουϊτῶν μέχρι Σικελίας.

ΚΕΦ. Α.

§. 1.

Μετὰ δὲ τὴν ὑπώρειαν τῶν Ἄλπεων, ἀρχὴ τῆς νῦν Ἰταλίας. 209.
Οἱ γὰρ παλαιοὶ τὴν Οἰνωτρίαν, ἐκάλουν Ἰταλίαν, ἀπὸ τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ, μέχρι τοῦ Ταραντίνου κόλπου, καὶ τοῦ Ποσειδωνιάτου διήκουσαν· ἐπικρατήσαν δὲ τοὔνομα, καὶ μέχρι τῆς ὑπωρείας τῶν Ἄλπεων προῦβη. Προσέλαβε δὲ καὶ τῆς Λιγυστικῆς τὰ μέχρι Οὐάρου ποταμοῦ καὶ τῆς ταύτῃ θαλάττης, ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν Τυῤῥηνικῶν, καὶ τῆς Ἰστρίας μέχρι Πόλας.
Εἰκάσαι δ' ἄν τις εὐτυχήσαντας τοὺς πρώτους ὀνομασθέντας 210.
Ἰταλοὺς, μεταδοῦναι καὶ τοῖς πλησιοχώροις· εἶθ' οὕτως ἐπίδοσιν

210. λαβεῖν, μέχρι τῆς Ῥωμαίων ἐπικρατείας. Ὀψὲ δέ ποτε, ἀφ' οὗ μετέδοσαν Ῥωμαῖοι τοῖς Ἰταλιώταις τὴν ἰσοπολιτείαν, ἔδοξε καὶ τοῖς ἐντὸς Ἄλπεων Γαλάταις καὶ Ἐνετοῖς τὴν αὐτὴν ἀπονεῖμαι τιμὴν, προσαγορεῦσαι δὲ καὶ Ἰταλιώτας πάντας καὶ Ῥωμαίους· ἀποικίας τε πολλὰς ςεῖλαι, τὰς μὲν πρότερον, τὰς δ' ὕςερον, ὧν οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν ἀμείνους ἑτέρας.

§. 2.

Ἐνὶ μὲν οὖν σχήματι σύμπασαν τὴν νῦν Ἰταλίαν, οὐ ῥᾴδιον περιλαβεῖν γεωμετρικῶς· καίτοι φασὶν ἄκραν εἶναι τρίγωνον, ἐκκειμένην πρὸς νότον καὶ χειμερινὰς ἀνατολὰς, κορυφουμένην δὲ πρὸς τῷ Σικελικῷ πορθμῷ, βάσιν δ' ἔχουσαν τὰς Ἄλπεις.... συγχωρῆσαι δὲ καὶ τῶν πλευρῶν μίαν, τὴν ἐπὶ τὸν πορθμὸν τελευτῶσαν, κλυζομένην δὲ ὑπὸ τοῦ Τυῤῥηνικοῦ πελάγους. Τρίγωνον δὲ ἰδίως τὸ εὐθύγραμμον καλεῖται σχῆμα· ἐνταῦθα δὲ καὶ ἡ βάσις καὶ αἱ πλευραὶ περιφερεῖς εἰσιν· ὥςε, εἰ φημὶ δεῖν συγχωρεῖν, περιφερογράμμου σχήματος θετέον καὶ τὴν βάσιν καὶ τὴν πλευράν· συγχωρητέον δὲ καὶ τὴν λόξωσιν ταύτης τῆς πλευρᾶς τὴν ἐπὶ τὰς ἀνατολάς. Τἆλλα δ' οὐχ ἱκανῶς εἰρήκασιν, ὑποθέμενοι μίαν πλευρὰν ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀδρίου μέχρι τοῦ πορθμοῦ· πλευρὰν γὰρ λέγομεν τὴν ἀγώνιον γραμμήν· ἀγώνιος δ' ἐςὶν, ὅταν ἡ μὴ συννεύῃ πρὸς ἄλληλα τὰ μέρη, ἢ μὴ ἐπὶ πολύ. Ἡ δὲ ἀπὸ Ἀριμίνου ἐπὶ τὴν ἄκραν τὴν Ἰαπυγίαν, καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἄκραν, πάμπολύ τι συννεύουσιν. Ὁμοίως δ' ἔχειν οἴομαι καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ μυχοῦ τοῦ Ἀδρίου, καὶ τὴν ἀπὸ τῆς Ἰαπυγίας· συμπίπτουσαι γὰρ ἐπὶ τοὺς περὶ Ἀρίμινον καὶ Ῥαουένναν τόπους, γωνίαν ποιοῦσιν· εἰ δὲ μὴ γωνίαν, περιφέρειάν γε ἀξιόλογον. Ὥς', εἰ ἄρα, τοῦτ' ἂν εἴη μία πλευρὰ ὁ παράπλους, ὁ ἀπὸ τοῦ μυχοῦ ἐπὶ τὴν Ἰαπυγίαν, οὐκ εὐθεῖα· τὸ δὲ λοιπὸν, τὸ ἐνθένδε ἐπὶ τὸν πορθμὸν,

ἄλλην ἂν ὑπογράφοι πλευρὰν, οὐδὲ ταύτην εὐθεῖαν. Οὕτω δὲ 210.
τετράπλευρον μᾶλλον, ἢ τρίπλευρον φαίη ἄν τις τὸ σχῆμα· τρίγωνον δ' οὐδοπωσοῦν, πλὴν εἰ καταχρώμενος. Βέλτιον δ' ὁμολογεῖν, ὅτι τῶν ἀγεωμετρήτων σχημάτων οὐκ εὐπερίγραφος ἡ ἀπόδοσις.

§. 3.

Κατὰ μέρος δ' οὕτως εἰπεῖν δυνατὸν, ὅτι τῶν μὲν Ἄλπεων περιφερὴς ἡ ὑπώρειά ἐστι, καὶ κολπώδης, τὰ κοῖλα ἔχουσα ἐστραμμένα πρὸς τὴν Ἰταλίαν. Τοῦ δὲ κόλπου τὰ μὲν μέσα πρὸς τοῖς Σαλασσοῖς ἐστι· τὰ δ' ἄκρα ἐπιστροφὴν λαμβάνει, τὰ μὲν, 211.
μέχρι τῆς Ὄκρας καὶ τοῦ μυχοῦ τοῦ κατὰ τὸν Ἀδρίαν, τὰ δ', εἰς τὴν Λιγυστικὴν παραλίαν μέχρι Γενούας, τοῦ τῶν Λιγύων ἐμπορείου, ὅπου τὰ Ἀπέννινα ὄρη συνάπτει ταῖς Ἄλπεσιν. Ὑπόκειται δ' εὐθὺς πεδίον ἀξιόλογον, πάρισόν πως ἔχον τὸ πλάτος καὶ τὸ μῆκος, σταδίων ἑκατὸν καὶ δισχιλίων· τὸ δὲ μεσημβρινὸν αὐτοῦ πλευρὸν κλείεται τῇ τε τῶν Ἐνετῶν παραλίᾳ, καὶ τοῖς Ἀπεννίνοις ὄρεσι, τοῖς περὶ Ἀρίμινον καὶ Ἀγκῶνα καθήκουσι. Ταῦτα γὰρ ἀρξάμενα ἀπὸ τῆς Λιγυστικῆς εἰς τὴν Τυρρηνίαν ἐμβάλλει, στενὴν παραλίαν ἀπολείποντα· εἶτα ἀναχωροῦντα εἰς τὴν μεσογαίαν κατ' ὀλίγον, ἐπειδὰν γένηται κατὰ τὴν Πεισάτιν, ἐπιστρέφει πρὸς ἕω, καὶ πρὸς τὸν Ἀδρίαν ἕως τῶν περὶ Ἀρίμινον καὶ Ἀγκῶνα τόπων, συνάπτοντα ἐπ' εὐθείας τῇ τῶν Ἐνετῶν παραλίᾳ. Ἡ μὲν οὖν ἐντὸς Ἄλπεων Κελτικὴ, τούτοις κλείεται τοῖς ὅροις· καὶ ἔστι τῆς μὲν παραλίας τὸ μῆκος ὅσον τριακοσίων σταδίων ἐπὶ τοῖς ἑξακισχιλίοις, μετὰ τῶν ὁρῶν· μικρὸν δ' ἔλαττον τὸ πλάτος τῶν χιλίων. Ἡ λοιπὴ δ' Ἰταλία στενὴ καὶ παραμήκης ἐστὶ, κορυφουμένη διχῶς, τῇ μὲν πρὸς τὸν Σικελικὸν πορθμὸν, τῇ δὲ πρὸς τὴν Ἰαπυγίαν· σφιγγομένη δ' ἑκατέρωθεν, τῇ μὲν ὑπὸ τοῦ Ἀδρίου, τῇ δ' ὑπὸ τοῦ Τυρρηνικοῦ πελάγους. Ἔστι δ' ὅμοιον τὸ σχῆμα

211. τοῦ Ἀδρίου καὶ τὸ μέγεθος τῇ Ἰταλίᾳ, τῇ ἀφοριζομένῃ τοῖς τε Ἀπεννίνοις ὄρεσι, καὶ τῇ θαλάττῃ ἑκατέρᾳ, μέχρι τῆς Ἰαπυγίας καὶ τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ κατὰ τὸν Ταραντῖνον καὶ τὸν Ποσειδωνιάτην κόλπον· τό τε γὰρ πλάτος τὸ μέγιστον ἀμφοῖν ἐστι περὶ χιλίους καὶ τριακοσίους σταδίους, τὸ δὲ μῆκος ἔλαττον οὐ πολὺ τῶν ἑξακισχιλίων. Ἡ λοιπὴ δ' ἐστὶν ὅσην κατέχουσι Βρέττιοι καὶ Λευκανοί. Φησὶ δὲ Πολύβιος, πεζῇ μὲν εἶναι τὴν παραλίαν τὴν ἀπὸ Ἰαπυγίας μέχρι πορθμοῦ καὶ τρισχιλίων σταδίων, κλύζεσθαι δ' αὐτὴν τῷ Σικελικῷ πελάγει· πλέοντι δὲ, πεντακοσίων δέουσαν. Τὰ δὲ Ἀπέννινα ὄρη, συνάψαντα τοῖς περὶ Ἀρίμινον καὶ Ἀγκῶνα τόποις, καὶ ἀφορίσαντα τὸ ταύτῃ πλάτος τῆς Ἰταλίας ἀπὸ θαλάττης ἐπὶ θάλατταν, ἐπιστροφὴν λαμβάνει πάλιν, καὶ τέμνει τὴν χώραν ὅλην ἐπὶ μῆκος. Μέχρι μὲν δὴ Πευκετίων καὶ Λευκανῶν, οὐ πολὺ ἀφίσταται τοῦ Ἀδρίου· συνάψαντα δὲ Λευκανοῖς, ἐπὶ τὴν ἑτέραν θάλατταν ἀποκλίνει μᾶλλον, καὶ λοιπὸν διὰ μέσων τῶν Λευκανῶν καὶ Βρεττίων διεξιόντα τελευτᾷ πρὸς τὴν Λευκόπετραν τῆς Ῥηγίνης καλουμένην. Τυπωδῶς μὲν οὖν εἴρηται περὶ τῆς νῦν Ἰταλίας ἁπάσης ταῦτα· πειρασόμεθα δὲ ἀναλαβόντες εἰπεῖν περὶ τῶν καθ' ἕκαστα, καὶ πρῶτον περὶ τῶν ὑπὸ ταῖς Ἄλπεσιν.

§. 4.

212. Ἔστι δὲ πεδίον εὔδαιμον σφόδρα, καὶ γεωλοφίαις εὐκάρποις πεποικιλμένον· Διαιρεῖ δ' αὐτὸ μέσον πως ὁ Πάδος· καὶ καλεῖται τὸ μὲν, ἐντὸς τοῦ Πάδου, τὸ δὲ πέραν. Ἐντὸς μὲν ὅσον ἐστὶ πρὸς τοῖς Ἀπεννίνοις ὄρεσι καὶ τῇ Λιγυστικῇ· πέραν δὲ, τὸ λοιπόν. Οἰκεῖται δὲ τὸ μὲν, ὑπὸ τῶν Λιγυστικῶν ἐθνῶν καὶ τῶν Κελτικῶν, τῶν μὲν ἐν τοῖς ὄρεσιν οἰκούντων, τῶν δ' ἐν τοῖς πεδίοις· τὸ δ', ὑπὸ τῶν Κελτῶν καὶ Ἐνετῶν. Οἱ μὲν οὖν Κελτοὶ τοῖς ὑπεραλπείοις ὁμοεθνεῖς εἰσι. Περὶ δὲ τῶν Ἐνετῶν, διττός

ἐςι λόγος. Οἱ μὲν γὰρ καὶ αὐτοὺς φασὶν εἶναι Κελτῶν ἀποίκους 212.
τῶν ὁμωνύμων παρωκεανιτῶν· οἱ δ' ἐκ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου
μετ' Ἀντήνορος σωθῆναι δεῦρό φασι τῶν ἐκ τῆς Παφλαγονίας
Ἐνετῶν τινας. Μαρτύριον δὲ τούτου προφέρονται, τὴν περὶ τὰς
ἱπποτροφίας ἐπιμέλειαν, ἣ νῦν μὲν τελέως ἐκλέλοιπε, πρότερον
δ' ἐτιμᾶτο παρ' αὐτοῖς, ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ ζήλου, τοῦ κατὰ τὰς
ἡμιονίτιδας ἵππους. Τούτου δὲ καὶ Ὅμηρος μέμνηται·

Ἐξ Ἐνετῶν, ὅθεν ἡμιόνων γένος ἀγροτεράων.

Καὶ Διονύσιος, ὁ τῆς Σικελίας τύραννος, ἐντεῦθεν τὸ ἱπποτροφεῖον συνεςήσατο τῶν ἀθλητῶν ἵππων· ὥστε καὶ ὄνομα ἐν τοῖς Ἕλλησι γενέσθαι τῆς Ἐνετικῆς πωλείας, καὶ πολὺν χρόνον εὐδοκιμῆσαι τὸ γένος.

§. 5.

Ἅπασα μὲν οὖν ἡ χώρα ποταμοῖς πληθύει, καὶ ἕλεσι, μάλιςα δ' ἡ τῶν Ἐνετῶν· πρόσεςι δὲ ταύτῃ καὶ τὰ τῆς θαλάττης πάθη. Μόνα γὰρ ταῦτα τὰ μέρη σχεδόν τι τῆς καθ' ἡμᾶς θαλάττης, ὁμοιοπαθεῖ τῷ Ὠκεανῷ, καὶ παραπλησίους ἐκείνῳ ποιεῖται τάς τε ἀμπώτεις καὶ τὰς πλημμυρίδας· ὑφ' ὧν τὸ πλέον τοῦ πεδίου λιμνοθαλάττης γίνεται μεςόν. Διώρυξι δὲ καὶ παραχώμασι, καθάπερ ἡ Κάτω λεγομένη χώρα τῆς Αἰγύπτου, διοχετεύεται· καὶ τὰ μὲν ἀνέψυκται καὶ γεωργεῖται, τὰ δὲ διάπλους ἔχει. Τῶν δὲ πόλεων αἱ μὲν νησίζουσιν, αἱ δ' ἐκ μέρους κλύζονται. Ὅσαι δὲ ὑπὲρ τῶν ἑλῶν ἐν τῇ μεσογαίᾳ κεῖνται, τοὺς ἐκ τῶν ποταμῶν ἀνάπλους θαυμαςοὺς ἔχουσι, μάλιςα δ' ἐκ τοῦ Πάδου· μέγιςός τε γάρ ἐςι, καὶ πληροῦται πολλάκις ἔκ τε ὄμβρων καὶ χιόνων· διαχεόμενος δ' εἰς πολλὰ μέρη κατὰ τὰς ἐκβολάς, τυφλὸν τὸ ςόμα ποιεῖ, καὶ δυσείσβολός ἐςιν· ἡ δ' ἐμπειρία περιγίγνεται καὶ τῶν χαλεπωτάτων.

§. 6.

212. Τὸ μὲν οὖν ἀρχαῖον, ὥσπερ ἔφην, ὑπὸ Κελτῶν περιῳκεῖτο τὸ πλεῖστον ὁ ποταμός. Μέγιστα δ' ἦν τῶν Κελτῶν ἔθνη Βόϊοι καὶ Ἰνσουβροι, καὶ οἱ τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐξ ἐφόδου καταλαβόντες Σένονες μετὰ Γαισατῶν· Τούτους μὲν οὖν ἐξέφθειραν ὕστερον τελέως

213. Ῥωμαῖοι· τοὺς δὲ Βοΐους ἐξήλασαν ἐκ τῶν τόπων. Μεταστάντες δ' εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἴστρον τόπους, μετὰ Ταυρίσκων ᾤκουν πολεμοῦντες πρὸς Δάκους, ἕως ἀπώλοντο πανεθνεί· τὴν δὲ χώραν, οὖσαν τῆς Ἰλλυρίδος, μηλόβοτον τοῖς περιοικοῦσι κατέλιπον. Ἰνσουβροι δὲ καὶ νῦν εἰσί. Μεδιολάνιον δ' ἔσχον μητρόπολιν, πάλαι μὲν κώμην (ἅπαντες γὰρ ᾤκουν κωμηδόν), νῦν δ' ἀξιόλογον πόλιν, πέραν τοῦ Πάδου, συνάπτουσάν πως ταῖς Ἄλπεσι. Πλησίον δὲ καὶ Οὐηρών· καὶ αὕτη πόλις μεγάλη. Ἐλάττους δὲ τούτων Βριξία, καὶ Μάντουα, καὶ Ῥήγιον, καὶ Κῶμον. Αὕτη δ' ἦν μὲν κατοικία μετρία· Πομπῆιος δὲ Στράβων, ὁ Μάγνου πατὴρ, κακωθεῖσαν ὑπὸ τῶν ὑπερκειμένων Ῥαιτῶν συνῴκισεν· εἶτα Γαῖος Σκηπίων περὶ τρισχιλίους προσέθηκεν· εἶτα ὁ Θεὸς Καῖσαρ πεντακισχιλίους ἐπισυνῴκισεν, ὧν οἱ πεντακόσιοι τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρξαν οἱ ἐπιφανέστατοι. Τούτοις δὲ καὶ πολιτείαν ἔδωκε, καὶ ἐνέγραψεν αὐτοὺς εἰς τοὺς συνοίκους. Καὶ οὐ μόνον συνῴκησαν αὐτόθι, ἀλλὰ καὶ τοὔνομα τῷ κτίσματι ἐκεῖνοι κατέλιπον· Νεοκωμῖται γὰρ ἐκλήθησαν ἅπαντες· τοῦτο δὲ μεθερμηνευθὲν Νοβουμκώμουμ λέγεται. Ἐγγὺς δὲ τοῦ χωρίου τούτου λίμνη Λάριος καλουμένη· πληροῖ δ' αὐτὴν ὁ Ἀδδούας ποταμός· εἶτ' ἐξίησιν εἰς τὸν Πάδον· τὰς δὲ πηγὰς ἔσχηκεν ἐν τῷ Ἀδούλᾳ ὄρει, ὅπου καὶ ὁ Ῥῆνος.

§. 7.

Αὗται μὲν οὖν πολὺ ὑπὲρ τῶν ἑλῶν ᾤκηνται· πλησίον δὲ τὸ

Παταούϊον, πασῶν ἀρίστη τῶν ταύτῃ πόλεων, ἥ γε νεωστὶ λέγε- 213.
ται τιμήσασθαι πεντακοσίους ἱππαοὺς ἄνδρας· καὶ τὸ παλαιὸν
δὲ ἔστελλε δώδεκα μυριάδας στρατιᾶς. Δηλοῖ δὲ καὶ τὸ πλῆ-
θος τῆς πεμπομένης κατασκευῆς εἰς τὴν Ῥώμην κατ' ἐμπορίαν,
τῶν τε ἄλλων καὶ ἐσθῆτος παντοδαπῆς, τὴν εὐανδρίαν τῆς
πόλεως, καὶ τὴν εὐτεχνίαν. Ἔχει δὲ θαλάττης ἀνάπλουν ποταμῷ
διὰ τῶν ἑλῶν φερομένῳ σταδίων πεντήκοντα καὶ διακοσίων ἐκ λι-
μένος μεγάλου. Καλεῖται δ' ὁ λιμὴν Μεδόακος ὁμωνύμως τῷ
ποταμῷ. Ἐν δὲ τοῖς ἕλεσι μεγίστη μέν ἐστι Ῥαουέννα, ξυλοπαγὴς
ὅλη, καὶ διάῤῥυτος, γεφύραις καὶ πορθμείοις ὁδευομένη. Δέχε-
ται δ' οὐ μικρὸν τῆς θαλάττης μέρος ἐν ταῖς πλημμυρίσιν,
ὥστε καὶ ὑπὸ τούτων καὶ ὑπὸ ποταμῶν ἐκκλυζόμενον τὸ βορ-
βορῶδες πᾶν, ἰᾶται τὴν δυσαερίαν. Οὕτως γοῦν ὑγιεινὸν ἐξ-
ήτασται τὸ χωρίον, ὥστε ἐνταῦθα τοὺς μονομάχους τρέφειν καὶ
γυμνάζειν ἀπέδειξαν οἱ ἡγεμόνες. Ἔστι μὲν οὖν καὶ τοῦτο θαυ-
μαστὸν τῶν ἐνθάδε, τὸ ἐν ἕλει τοὺς ἀέρας ἀβλαβεῖς εἶναι,
καθάπερ καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ πρὸς Αἰγύπτῳ τοῦ θέρους ἡ 214.
λίμνη τὴν μοχθηρίαν ἀποβάλλει διὰ τὴν ἀνάβασιν τοῦ ποταμοῦ,
καὶ τὸν τῶν τελμάτων ἀφανισμόν. Ἀλλὰ καὶ τὸ περὶ τὴν ἄμπελον
πάθος θαυμάζειν ἄξιον. Φύει μὲν γὰρ αὐτὴν τὰ ἕλη, καὶ
ποιεῖ ταχὺ, καὶ πολὺν ἀποδιδοῦσαν καρπόν. Φθείρεται δὲ ἐν
ἔτεσι τέτρασιν ἢ πέντε. Ἔστι δὲ καὶ τὸ Ἀλτινον ἐν ἕλει, παρα-
πλήσιον ἔχον τῇ Ῥαουέννῃ τὴν θέσιν. Μεταξὺ δὲ, Βούτριον
τῆς Ῥαουέννης πόλισμα· καὶ ἡ Σπίνα, νῦν μὲν κωμίον, πάλαι
δὲ Ἑλληνὶς πόλις ἔνδοξος. Θησαυρὸς γοῦν Σπινιτῶν ἐν Δελφοῖς
δείκνυται· καὶ τἄλλα ἱστορεῖται περὶ αὐτῶν, ὡς θαλαττοκρατη-
σάντων. Φασὶ δὲ καὶ ἐπὶ θαλάττῃ ὑπάρξαι· νῦν δ' ἐστὶν ἐν
μεσογαίᾳ τὸ χωρίον περὶ ἐννενήκοντα τῆς θαλάττης σταδίους
ἀπέχον. Καὶ ἡ Ῥαουέννα δὲ Θετταλῶν λέγεται κτίσμα· οὐ φέ-
ροντες δὲ τὰς τῶν Τυῤῥηνῶν ὕβρεις ἐδέξαντο ἑκόντες τῶν

214. Ὀμβρικῶν τινας, οἳ καὶ νῦν ἔχουσι τὴν πόλιν· αὐτοὶ δ' ἀνεχώρησαν ἐπ' οἶκον. Αὗται μὲν οὖν ἐπὶ πλέον περιέχονται τοῖς ἕλεσιν, ὥςε καὶ κλύζεσθαι.

§. 8.

Ὀπιτέργιον δὲ, καὶ Κωνκορδία, καὶ Ἀτρία, καὶ Οὐϊκετία, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολισμάτια, ἧττον μὲν ὑπὸ τῶν ἑλῶν ἐνοχλεῖται· μακροῖς δ' ἀνάπλοις πρὸς τὴν θαλατταν συνῆπται. Τὴν δ' Ἀτρίαν ἐπιφανῆ γενέσθαι πόλιν φασὶν, ἀφ' ἧς καὶ τοὔνομα τῷ κόλπῳ γενέσθαι τῷ Ἀδρίᾳ, μικρὰν μετάθεσιν λαβόν. Ἀκυληία δ', ἥπερ μάλιςα τῷ μυχῷ πλησιάζει, κτίσμα μέν ἐςι Ῥωμαίων, ἐπιτειχισθὲν τοῖς ὑπερκειμένοις βαρβάροις. Ἀναπλεῖται δὲ ὁλκάσι κατὰ τὸν Νατίσωνα ποταμὸν ἐπὶ πλείστους ἑξήκοντα ςαδίους. Ἀνεῖται δ' ἐμπορεῖον τοῖς περὶ τὸν Ἴςρον τὸν Ἰλλυρικὸν ἔθνεσι. Κομίζουσι δ' οὗτοι μὲν τὰ ἐκ θαλάττης, καὶ οἶνον ἐπὶ ξυλίνων πίθων, ἁρμαμάξαις ἀναθέντες, καὶ ἔλαιον· ἐκεῖνοι δ' ἀνδράποδα, καὶ βοσκήματα, καὶ δέρματα. Ἔξω δ' ἐςὶ τῶν Ἐνετικῶν ὁρῶν ἡ Ἀκυληία. Διορίζονται δὲ ποταμῷ, ῥέοντι ἀπὸ τῶν Ἀλπείων ὁρῶν, ἀνάπλουν ἔχοντι *καὶ* διακοσίων ςαδίων ἐπὶ τοῖς χιλίοις εἰς Νωρηίαν πόλιν, περὶ ἣν Γναῖος Κάρβων συμβαλὼν Κίμβροις, οὐδὲν ἔπραξεν. Ἔχει δὲ ὁ τόπος οὗτος χρυσοπλύσια εὐφυῆ καὶ σιδηρουργεῖα. Ἐν αὐτῷ δὲ τῷ μυχῷ τοῦ Ἀδρίου καὶ ἱερὸν τοῦ Διομήδους ἐςὶν ἄξιον μνήμης, τὸ Τίμαυον· λιμένα γὰρ ἔχει, καὶ ἄλσος ἐκπρεπὲς, καὶ πηγὰς ἑπτὰ ποτίμου ὕδατος εὐθὺς εἰς τὴν θαλατταν ἐκπίπτοντος πλατεῖ καὶ βαθεῖ ποταμῷ. Πολύβιος δ' εἴρηκε, πλὴν μιᾶς, τὰς ἄλλας ἁλμυροῦ ὕδατος· καὶ δὴ καὶ τοὺς ἐπιχωρίους, πηγὴν καὶ μητέρα τῆς θαλάττης ὀνομάζειν τὸν τόπον.

215. Ποσειδώνιος δὲ φησι ποταμὸν τὸν Τίμαυον ἐκ τῶν ὀρῶν φερόμενον, καταπίπτειν εἰς βέρεθρον· εἶθ' ὑπὸ γῆς ἐνεχθέντα

περὶ ἑκατὸν καὶ τριάκοντα σταδίους, ἐπὶ τῇ θαλάττῃ τὴν ἐκ- 215.
βολὴν ποιεῖσθαι.

§. 9.

Τῆς δὲ τοῦ Διομήδους δυνασείας περὶ τὴν θάλατταν ταύτην, αἵ τε Διομήδειοι νῆσοι μαρτύρια, καὶ τὰ περὶ Δαυνίους καὶ τὸ Ἄργος τὸ Ἵππιον ἱσορούμενα· περὶ ὧν ἐροῦμεν, ἐφ' ὅσον πρὸς ἱσορίαν χρήσιμον. Τὰ δὲ πολλὰ τῶν μυθευομένων ἢ κατεψευσμένων ἄλλως, ἐᾷν δεῖ, οἷον τὰ περὶ τὸν Φαέθοντα, καὶ τὰς Ἡλιάδας τὰς ἀπαιγειρουμένας περὶ τὸν Ἠριδανὸν, τὸν μηδαμοῦ γῆς ὄντα, πλησίον δὲ τοῦ Πάδου λεγόμενον· καὶ τὰς Ἠλεκτρίδας νήσους τὰς πρὸ τοῦ Πάδου, καὶ μελεαγρίδας ἐν αὐταῖς· οὐδὲ γὰρ τούτων οὐδέν ἐσιν ἐν τοῖς τόποις. Τῷ δὲ Διομήδει παρὰ τοῖς Ἐνετοῖς ἀποδεδειγμέναι τινὲς ἱσοροῦνται τιμαί· καὶ γὰρ θύεται λευκὸς ἵππος αὐτῷ· καὶ δύο ἄλση, τὸ μὲν Ἥρας Ἀργείας δείκνυται, τὸ δ' Ἀρτέμιδος Αἰτωλίδος. Προσμυθεύουσι δ', ὡς εἰκὸς, τὸ ἐν τοῖς ἄλσεσι τούτοις ἡμεροῦσθαι τὰ θηρία, καὶ λύκοις ἐλάφους συναγελάζεσθαι· προσιόντων δὲ τῶν ἀνθρώπων, καὶ καταψώντων, ἀνέχεσθαι· τὰ δὲ διωκόμενα ὑπὸ τῶν κυνῶν, ἐπειδὰν καταφύγῃ δεῦρο, μηκέτι διώκεσθαι. Φασὶ δέ τινα τῶν πάνυ γνωριζομένων ὡς εἴη φιλέγγυος, καὶ σκωπτόμενον ἐπὶ τούτῳ, περιτυχεῖν κυνηγέταις, λύκον ἐν τοῖς δικτύοις ἔχουσιν· εἰπόντων δὲ κατὰ παιδιὰν, εἰ ἐγγυᾶται τὸν λύκον, ἐφ' ᾧτε τὰς ζημίας ἃς εἴργασο διαλύσειν, ἀφήσειν αὐτὸν ἐκ τῶν λίνων, ὁμολογῆσαι. Ἀφεθέντα δὲ τὸν λύκον, ἵππων ἀγέλην ἀπελάσαντα ἀκαυσηριάσων ἱκανὴν προσαγαγεῖν πρὸς τὸν τοῦ φιλεγγύου σαθμόν· τὸν δ', ἀπολαβόντα τὴν χάριν, καυσηριάσαι τε τὰς ἵππους λύκον, καὶ κληθῆναι Λυκοφόρους, τάχει μᾶλλον ἢ κάλλει διαφερούσας· τοὺς δ' ἀπ' ἐκείνου διαδεξαμένους τό τε καυσήριον φυλάξαι, καὶ τοὔνομα τῷ γένει

215. τῶν ἵππων· ἔθος δὲ ποιῆσαι, θήλειαν μὴ ἐξαλλοτριοῦν, ἵνα μένοι παρὰ μόνοις τὸ γνήσιον γένος, ἐνδόξου γενομένης ἐνθένδε ἱππείας. Νυνὶ δὲ, ὥσπερ ἔφαμεν, πᾶσα ἐκλέλοιπεν ἡ τοιαύτη ἄσκησις. Μετὰ δὲ τὸ Τίμαυον, ἡ τῶν Ἰςρίων ἐςὶ παραλία μέχρι Πόλας, ἣ πρόσκειται τῇ Ἰταλίᾳ. Μεταξὺ δὲ φρούριον Τεργέςαι, Ἀκυληίας διέχον ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα ςαδίους. Ἡ δὲ Πόλα ἵδρυται μὲν ἐν κόλπῳ λιμενοειδεῖ, νησίδια ἔχοντι εὔορμα καὶ εὔκαρπα. Κτίσμα δ' ἐςὶν ἀρχαῖον Κόλχων, τῶν ἐπὶ τὴν Μήδειαν
216. ἐκπεμφθέντων, διαμαρτόντων δὲ τῆς πράξεως, καὶ καταγνόντων ἑαυτῶν φυγὴν, ὡς Καλλίμαχος εἴρηκε,

Τό κεν ΦΥΓΑΔΩΝ τις ἐνίσποι
Γραικὸς, ἀτὰρ κείνων γλῶσσ' ὀνόμηνε ΠΟΛΑΣ.

Τὰ μὲν δὴ πέραν τοῦ Πάδου χωρία οἵ τε Ἐνετοὶ νέμονται καὶ οἱ μέχρι Πόλας. Ὑπὲρ δὲ τῶν Ἐνετῶν Κάρνοι, καὶ Κενομάνοι, καὶ Μεδόακοι, καὶ Ἰνσουβροι· ὧν οἱ μὲν πολέμιοι τοῖς Ῥωμαίοις ὑπῆρξαν, Κενομάνοι δὲ καὶ Ἐνετοὶ συνεμάχουν, καὶ πρὸ τῆς Ἀννίβα ςρατείας, ἡνίκα πρὸς Βοΐους καὶ Ἰνσόυβρους ἐπολέμουν, καὶ μετὰ ταῦτα.

§. 10.

Οἱ δ' ἐντὸς τοῦ Πάδου κατέχουσι μὲν ἅπασαν, ὅσην ἐγκυκλοῦνται τὰ Ἀπέννινα ὄρη πρὸς τὰ Ἄλπεια μέχρι Γενούας, καὶ τῶν Σαβάτων. Κατεῖχον δὲ Βόϊοι καὶ Λίγυες, καὶ Σένονες, καὶ Γαισάται τὸ πλέον· τῶν δὲ Βοΐων ἐξελαθέντων, ἀφανισθέντων δὲ καὶ τῶν Γαισατῶν, καὶ Σενόνων, λείπεται τὰ Λιγυςικὰ φῦλα, καὶ τῶν Ῥωμαίων αἱ ἀποικίαι. Τοῖς δὲ Ῥωμαίοις ἀναμέμικται καὶ τὸ τῶν Ὀμβρικῶν φῦλον, ἔςι δ' ὅπου καὶ Τυῤῥηνῶν. Ταῦτα γὰρ ἄμφω τὰ ἔθνη, πρὸ τῆς τῶν Ῥωμαίων

ἐπὶ

ἐπὶ πλέον αὐξήσεως, εἶχέ τινα πρὸς ἄλληλα περὶ πρωτείων 216.
ἅμιλλαν, καὶ μέσον ἔχοντα τὸν Τίβεριν ποταμὸν, ῥᾳδίως ἐπιδιέβαινον ἀλλήλοις· καὶ εἴ που τινὰς ἐκστρατείας ἐποιοῦντο ἐπ' ἄλλους οἱ ἕτεροι, καὶ τοῖς ἑτέροις ἔρις ἦν μὴ ἀπολείπεσθαι τῆς εἰς τοὺς αὐτοὺς τόπους ἐξόδου. Καὶ δὴ καὶ τῶν Τυῤῥηνῶν στειλάντων στρατιὰν εἰς τοὺς περὶ τὸν Πάδον βαρβάρους, καὶ πραξάντων εὖ, ταχὺ δὲ πάλιν ἐκπεσόντων διὰ τὴν τρυφὴν, ἐπεστράτευσαν οἱ ἕτεροι τοῖς ἐκβαλοῦσιν· εἶτ' ἐκ διαδοχῆς τῶν τόπων ἀμφισβητοῦντες, πολλὰς τῶν κατοικιῶν τὰς μὲν Τυῤῥηνικὰς ἐποίησαν, τὰς δ' Ὀμβρικὰς, πλείους δὲ τῶν Ὀμβρικῶν· ἐγγυτέρω γὰρ ἦσαν. Οἱ δὲ Ῥωμαῖοι παραλαβόντες, καὶ πέμψαντες ἐποίκους πολλαχοῦ, συνεφύλαξαν καὶ τὰ τῶν προεποικησάντων γένη. Καὶ νῦν Ῥωμαῖοι μέν εἰσιν ἅπαντες· οὐδὲν δ' ἧττον Ὀμβρικοί τέ τινες λέγονται καὶ Τυῤῥηνικοὶ, καθάπερ Ἐνετοὶ, καὶ Αἴγυες, καὶ Ἴνσουβροι.

§. 11.

Πόλεις δ' εἰσὶν ἐντὸς τοῦ Πάδου καὶ περὶ τὸν Πάδον ἐπιφανεῖς, Πλακεντία μὲν καὶ Κρεμώνη πλησιαίταται κατὰ μέσην πον τὴν χώραν· μεταξὺ δὲ τούτων τε καὶ Ἀριμίνου Πάρμα, καὶ Μουτίνη, καὶ Βονωνία πλησίον ἤδη Ῥαουέννης, καὶ μικρὰ πολίσματα ἀνὰ μέσον τούτων, δι' ὧν ἡ εἰς Ῥώμην ὁδὸς, Ἀχέραι, Ῥήγιον Λέπιδον, Μακροὶ Κάμποι, ὅπου πανήγυρις συντελεῖται κατ' ἔτος, Κλίτερνα, Φόρον Κορνήλιον. Φαουεντία δὲ καὶ Καισήνα πρὸς τῷ Σάπει ποταμῷ καὶ τῷ 217.
Ῥουβίκωνι ἤδη συνάπτουσι τῷ Ἀριμίνῳ. Τὸ δὲ Ἀρίμινον Ὀμβρικῶν ἐστι κατοικία, καθάπερ καὶ ἡ Ῥαουέννα· δέδεκται δ' ἐποίκους Ῥωμαίους ἑκατέρα. Ἔχει δὲ τὸ Ἀρίμινον λιμένα, καὶ ὁμώνυμον ποταμόν. Ἀπὸ δὲ Πλακεντίας εἰς Ἀρίμινον στάδιοι χίλιοι καὶ τριακόσιοι. Ὑπὲρ δὲ Πλακεντίας, ἐπὶ μὲν τοὺς ὅρους

217. τῆς Κοττίου γῆς, Τίκινον ἐν ἓξ καὶ τριάκοντα μιλίοις πόλις, καὶ ὁμώνυμος ὁ παραῤῥέων ποταμὸς, συμβάλλων τῷ Πάδῳ, καὶ Κλαστίδιον, καὶ Δέρθων, καὶ Ἀκούαι Στατιέλλαι, μικρὸν ἐν παρόδῳ. Ἡ δ' εὐθεῖα εἰς Ὤκελον, παρὰ τὸν Πάδον καὶ τὸν Δουρίαν ποταμὸν, βαραθρώδης ἡ πολλὴ, πλείους καὶ ἄλλους ἔχουσα ποταμοὺς, ὧν καὶ τὸν Δρουεντίαν· μιλίων δ' ἐστὶ περὶ ἑξήκοντα. Ἐντεῦθεν δὲ ἤδη τὰ Ἄλπεια ὄρη καὶ ἡ Κελτική. Πρὸς δὲ τοῖς ὄρεσίν ἐστι πόλις τοῖς ὑπερκειμένοις τῆς Λούνης Λοῦκα. Ἔνιοι δὲ κωμηδὸν οἰκοῦσιν. Εὐανδρεῖ δ' ὅμως ἡ χώρα, καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἐντεῦθεν τὸ πλέον ἐστὶ, καὶ τὸ τῶν ἱππικῶν πλῆθος, ἐξ ὧν καὶ ἡ σύγκλητος λαμβάνει τὴν σύνταξιν. Ἔστι δὲ ἡ Δέρθων πόλις ἀξιόλογος κειμένη κατὰ μέσην τὴν ὁδὸν, τὴν ἀπὸ Γενούας εἰς Πλακεντίαν, ἑκατέρας διέχουσα σταδίους τετρακοσίους· κατὰ δὲ ταύτην τὴν ὁδὸν, καὶ Ἀκούαι Στατιέλλαι. Ἀπὸ δὲ Πλακεντίας εἰς μὲν Ἀρίμινον, εἴρηται. Εἰς δὲ Ῥαουένναν κατάπλους τῷ Πάδῳ δυεῖν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν. Πολὺ δὲ καὶ τῆς ἐντὸς τοῦ Πάδου κατείχετο ὑπὸ ἑλῶν, δι' ὧν Ἀννίβας χαλεπῶς διῆλθε προϊὼν ἐπὶ Τυῤῥηνίαν. Ἀλλ' ἀνέψυξε τὰ πεδία ὁ Σκαῦρος διωρυγαῖς πλωταῖς, ἀπὸ τοῦ Πάδου μέχρι Παρμητῶν. Κατὰ γὰρ Πλακεντίαν ὁ Τρεβίας συμβάλλων τῷ Πάδῳ, καὶ ἔτι πρότερον ἄλλοι πλείους, πληροῦσι πέραν τοῦ μετρίου. Οὗτος δὲ ὁ Σκαῦρός ἐστιν ὁ καὶ τὴν Αἰμιλίαν ὁδὸν στρώσας, τὴν διὰ Πεισῶν καὶ Λούνης μέχρι Σαβάτων, κἀντεῦθεν διὰ Δέρθωνος. Ἄλλη δ' ἐστὶν Αἰμιλία διαδεχομένη τὴν Φλαμινίαν. Συνυπάτευσαν γὰρ ἀλλήλοις Μάρκος Λέπιδος, καὶ Γάϊος Φλαμίνιος· καθελόντες δὲ Λίγυας, ὁ μὲν τὴν Φλαμινίαν ἔστρωσεν ἐκ Ῥώμης διὰ Τυῤῥηνῶν, καὶ τῆς Ὀμβρικῆς, μέχρι τῶν περὶ Ἀρίμινον τόπων· ὁ δὲ τὴν ἑξῆς μέχρι Βονωνίας, κἀκεῖθεν εἰς Ἀκυληίαν παρὰ τὰς ῥίζας τὰς τῶν Ἄλπεων, ἐγκυκλούμενος τὰ ἕλη. Ὅριον δὲ τῆς χώρας ταύτης, ἣν Ἐντὸς

Κελτικὴν καλοῦμεν, πρὸς τὴν λοιπὴν Ἰταλίαν, τό τε Ἀπέν- 217.
νινον ὄρος τὸ ὑπὲρ τῆς Τυρρηνίας ἀπεδέδεικτο, καὶ ὁ Αἶσις ποταμός· ὕστερον δὲ ὁ Ρουβίκων, εἰς τὸν Ἀδρίαν ἐκδιδόντες ἀμφότεροι.

§. 12.

Τῆς δ' ἀρετῆς τῶν τόπων τεκμήριον, ἥ τ' εὐανδρία καὶ τὰ 218.
μεγέθη τῶν πόλεων καὶ ὁ πλοῦτος, οἷς πᾶσιν ὑπερεβέβληντο τὴν ἄλλην Ἰταλίαν οἱ ταύτῃ Ῥωμαῖοι. Καὶ γὰρ ἡ γεωργουμένη γῆ πολλοὺς καὶ παντοίους ἐκφέρει καρπούς· καὶ αἱ ὕλαι τοσαύτην ἔχουσι βάλανον, ὥστ' ἐκ τῶν ἐντεῦθεν ὑοφορβίων ἡ Ῥώμη τρέφεται τὸ πλέον. Ἔστι δὲ καὶ κεγχροφόρος διαφερόντως, διὰ τὴν εὐυδρίαν· τοῦτο δὲ μέγιστον λιμοῦ ἐστιν ἄκος· πρὸς ἅπαντας γὰρ καιροὺς ἀέρων ἀντέχει, καὶ οὐδέποτε ἐπιλείπειν δύναται, κἂν τοῦ ἄλλου σίτου γένηται σπάνις. Ἔχει δὲ καὶ πιττουργεῖα θαυμαστά. Τοῦ δ' οἴνου τὸ πλῆθος μηνύουσιν οἱ πίθοι· ξύλινοι γὰρ μείζους οἴκων εἰσί· προσλαμβάνει δὲ πολὺ ἡ τῆς πίττης εὐπορία πρὸς τὸ εὐώνητον. Ἐρέαν δὲ τὴν μὲν μαλακὴν, οἱ περὶ Μουτίνην τόποι καὶ τὸν Σκουτάναν ποταμὸν φέρουσι πολὺ πασῶν καλλίστην· τὴν δὲ τραχεῖαν ἡ Λιγυστικὴ καὶ ἡ τῶν Ἰνσούβρων, ἐξ ἧς τὸ πλέον τῆς οἰκετίας τῶν Ἰταλιωτῶν ἀμπέχεται· τὴν δὲ μέσην οἱ περὶ Παταούϊον, ἐξ ἧς οἱ τάπητες οἱ πολυτελεῖς, καὶ γαυσάπαι, καὶ τὸ τοιοῦτον εἶδος πᾶν, ἀμφίμαλλόν τε καὶ ἑτερόμαλλον. Τὰ δὲ μέταλλα νυνὶ μὲν οὐχ ὁμοίως τὰ ἐνταῦθα σπουδάζεται, διὰ τὸ λυσιτελέστερα ἴσως εἶναι τὰ ἐν τοῖς ὑπεραλπείοις Κελτοῖς καὶ τῇ Ἰβηρίᾳ· πρότερον δὲ ἐσπουδάζετο. Ἐπεὶ καὶ ἐν Οὐερκέλλοις χρυσωρυχεῖον ἦν· κώμη δ' ἐστὶ πλησίον Ἰκτουμούλων, καὶ ταύτης κώμης· ἄμφω δ' εἰσὶ περὶ Πλακεντίαν. Αὕτη μὲν δὴ πρώτη μερὶς τῆς Ἰταλίας, μέχρι δεῦρο περιωδεύσθω.

ΚΕΦ. Β.

§. 1.

218. Δευτέρα δὲ λεγέσθω ἡ Λιγυστικὴ ἡ ἐν αὐτοῖς τοῖς Ἀπεννίνοις ὄρεσι, μεταξὺ ἱδρυμένη τῆς νῦν λεχθείσης Κελτικῆς καὶ τῆς Τυρρηνίας, οὐδὲν ἔχουσα περιηγήσεως ἄξιον, πλὴν ὅτι κωμηδὸν ζῶσι, τραχεῖαν γῆν ἀροῦντες, καὶ σκάπτοντες, μᾶλλον δὲ λατομοῦντες, ὥς φησι Ποσειδώνιος. Τρίτοι δ' εἰσὶ συνεχεῖς τούτοις οἱ Τυρρηνοί, τὰ πεδία ἔχοντες τὰ μέχρι τοῦ ποταμοῦ τοῦ Τιβέριδος, κλυζόμενοι τὰ μὲν πρὸς ἕω μάλιστα μέρη τῷ ποταμῷ μέχρι τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ· κατὰ δὲ θάτερα, τῷ Τυρρηνικῷ καὶ Σαρδόῳ πελάγει. Ῥεῖ δὲ ἐκ τῶν Ἀπεννίνων ὀρῶν ὁ Τίβερις· πληροῦται δ' ἐκ πολλῶν ποταμῶν, μέρος μέν τι δι' αὐτῆς φερόμενος τῆς Τυρρηνίας, τῷ δ' ἐφεξῆς διορίζων ἀπ' αὐτῆς, πρῶτον μὲν τὴν Ὀμβρικὴν, εἶτα τοὺς Σαβίνους, καὶ Λατίνους τοὺς πρὸς τῇ Ῥώμῃ μέχρι τῆς παραλίας. Παραβέβληνται δέ πως τῷ ποταμῷ μὲν καὶ τοῖς Τυρρηνοῖς κατὰ πλάτος, ἀλλήλοις δὲ κατὰ
219. μῆκος· ἀνέχουσι δὲ πρὸς τὰ Ἀπέννινα ὄρη τὰ πλησιάζοντα τῷ Ἀδρίᾳ, πρῶτοι μὲν Ὀμβρικοί, μετὰ δὲ τούτους Σαβῖνοι, τελευταῖοι δ' οἱ τὴν Λατίνην ἔχοντες, ἀρξάμενοι πάντες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ. Ἡ μὲν οὖν τῶν Λατίνων χώρα, μεταξὺ κεῖται τῆς τε ἀπὸ τῶν Ὠστίων παραλίας, μέχρι πόλεως Σινουέσσης καὶ τῆς Σαβίνης (τὰ δ' Ὠστιά ἐστιν ἐπίνειον τῆς Ῥώμης, εἰς ὃ ἐκδίδωσιν ὁ Τίβερις παρ' αὐτὴν ῥυείς)· ἐκτείνεται δὲ ἐπὶ μῆκος μέχρι τῆς Καμπανίας, καὶ τῶν Σαυνιτικῶν ὀρῶν· ἡ δὲ Σαβίνη μεταξὺ τῶν Λατίνων κεῖται καὶ τῶν Ὀμβρικῶν· ἐκτείνεται δὲ καὶ αὐτὴ πρὸς τὰ Σαυνιτικὰ ὄρη, καὶ μᾶλλον συνάπτει τοῖς Ἀπεννίνοις τοῖς κατὰ Οὐηστίνους τε, καὶ Πελιγνοὺς, καὶ Μαρσούς· οἱ δ' Ὀμβρι-

κοὶ μέσοι μὲν κεῖνται τῆς Σαβίνης καὶ τῆς Τυῤῥηνίας, μέχρι δ' 219.
Ἀριμίνου καὶ Ῥαουέννης προΐασιν ὑπερβάλλοντες τὰ ὄρη. Τυῤῥηνοὶ δὲ παύονται ὑπ' αὐτοῖς τοῖς ὄρεσι, τοῖς περικυκλοῦσιν ἐκ τῆς Λιγυςικῆς εἰς τὸν Ἀδρίαν, ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀρξάμενοι θαλάττης, καὶ τοῦ Τιβέριδος. Τὰ καθ' ἕκαςα δὲ διέξιμεν, ἀπ' αὐτῶν τούτων ἀρξάμενοι.

§. 2.

Οἱ Τυῤῥηνοὶ τοίνυν παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις Ἐτροῦσκοι καὶ Τοῦσκοι προσαγορεύονται. Οἱ δ' Ἕλληνες οὕτως ὠνόμασαν αὐτοὺς ἀπὸ Τυῤῥηνοῦ τοῦ Ἄτυος, ὥς φασι, τοῦ ςείλαντος ἐκ Λυδίας ἀποίκους δεῦρο. Ὑπὸ γὰρ λιμοῦ καὶ ἀφορίας ὁ Ἄτυς, εἷς τῶν ἀπογόνων Ἡρακλέους καὶ Ὀμφάλης, δυεῖν παίδων ὄντων, κλήρῳ Λυδὸν μὲν κατέσχε, τῷ δὲ Τυῤῥηνῷ τὸν πλείω συςήσας λαὸν, ἐξέςειλεν. Ἐλθὼν δὲ, τὴν χώραν ἀφ' ἑαυτοῦ Τυῤῥηνίαν ἐκάλεσε, καὶ δώδεκα πόλεις ἔκτισεν, οἰκιςὴν ἐπιςήσας Τάρκωνα, ἀφ' οὗ Ταρκυνία ἡ πόλις· ὃν διὰ τὴν ἐκ παίδων σύνεσιν, πολιὸν γεγεννῆσθαι μυθεύουσι. Τότε μὲν οὖν ὑφ' ἑνὶ ἡγεμόνι ταττόμενοι, μέγα ἴσχυον. Χρόνοις δ' ὕςερον διαλυθῆναι τὸ σύςημα εἰκὸς, καὶ κατὰ πόλεις διασπασθῆναι, βίᾳ τῶν πλησιοχώρων εἴξαντας· οὐ γὰρ ἂν, χώραν εὐδαίμονα ἀφέντες, τῇ θαλάττῃ κατὰ λῃςείαν ἐπέθεντο, ἄλλοι πρὸς ἄλλα τραπόμενοι πελάγη· ἐπεὶ, ὅπου γε συμπνεύσαιεν, ἱκανοὶ ἦσαν οὐκ ἀμύνασθαι μόνον τοὺς ἐπιχειροῦντας αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ ἀντεπιχειρεῖν, καὶ μακρὰς ςρατείας ποιεῖσθαι. Μετὰ δὲ τὴν τῆς Ῥώμης κτίσιν Δημάρατος ἀφικνεῖται, λαὸν ἄγων ἐκ Κορίνθου· καὶ δεξαμένων αὐτῶν Ταρκυνιτῶν, γεννᾷ Λουκούμωνα ἐξ ἐπιχωρίας γυναικός· γενόμενος δὲ Ἄγκῳ Μαρκίῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων φίλος, ἐβασίλευσεν οὗτος, καὶ μετωνομάσθη Λεύκιος Ταρκύνιος Πρίσκος. Ἐκόσμησε δ' οὖν τὴν Τυῤ- 220.
ῥηνίαν καὶ αὐτὸς, καὶ ὁ πατὴρ πρότερον· ὁ μὲν εὐπορίᾳ δημουρ-

220 γῶν τῶν συνακολουθησάντων οἴκοθεν· ὁ δὲ ταῖς ἐκ τῆς Ῥώμης ἀφορμαῖς. Λέγεται δὲ καὶ ὁ θριαμβικὸς κόσμος καὶ ὑπατικὸς, καὶ ἁπλῶς ὁ τῶν ἀρχόντων, ἐκ Ταρκυνίων δεῦρο μετενεχθῆναι, καὶ ῥάβδοι, καὶ πελέκεις, καὶ σάλπιγγες, καὶ ἱεροποιΐαι, καὶ μαντικὴ, καὶ μουσικὴ, ὅση δημοσίᾳ χρῶνται Ῥωμαῖοι. Τούτου δ' υἱὸς ἦν ὁ δεύτερος Ταρκύνιος ὁ Σούπερβος, ὅσπερ καὶ τελευταῖος βασιλεύσας ἐξέπεσε. Πορσίνας δ' ὁ τῶν Κλουσίνων βασιλεὺς, πόλεως Τυρρηνίδος, καταγειν αὐτὸν ἐπιχειρήσας δι' ὅπλων, ὡς οὐχ οἷός τε ἦν, καταλυσάμενος τὴν ἔχθραν, ἀπῆλθε φίλος μετὰ τιμῆς καὶ δωρεῶν μεγάλων.

§. 3.

Περὶ μὲν τῆς ἐπιφανείας τῶν Τυρρηνῶν ταῦτα. Καὶ ἔτι τὰ τοῖς Καιρετανοῖς πραχθέντα· καὶ γὰρ τοὺς ἑλόντας τὴν Ῥώμην Γαλάτας κατεπολέμησαν, ἀπιοῦσιν ἐπιθέμενοι κατὰ Σαβίνους· καὶ ἃ παρ' ἑκόντων ἔλαβον Ῥωμαίων ἐκεῖνοι λάφυρα, ἄκοντας ἀφείλοντο· πρὸς δὲ τούτοις, τοὺς καταφυγόντας παρ' αὐτοὺς ἐκ τῆς Ῥώμης ἔσωσαν, καὶ τὸ ἀθάνατον πῦρ, καὶ τὰς τῆς Ἑστίας ἱερείας. Οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι διὰ τοὺς τότε φαύλως διοικοῦντας τὴν πόλιν, οὐχ ἱκανῶς ἀπομνημονεῦσαι τὴν χάριν αὐτοῖς δοκοῦσι· πολιτείαν γὰρ δόντες, οὐκ ἐνέγραψαν εἰς τοὺς πολίτας· ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους, τοὺς μὴ μετέχοντας τῆς ἰσονομίας, εἰς τὰς δέλτους ἐξώριζον τὰς Καιρετανῶν. Παρὰ δὲ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκίμησεν ἡ πόλις αὕτη, διά τε ἀνδρίαν καὶ δικαιοσύνην· τῶν τε γὰρ ληστηρίων ἀπέσχετο, καίπερ δυναμένη πλεῖστον, καὶ Πυθοῖ τὸν Ἀγυλλαίων καλούμενον ἀνέθηκε θησαυρόν. Ἀγυλλα γὰρ ὠνομάζετο τὸ πρότερον ἡ νῦν Καιρέα, καὶ λέγεται Πελασγῶν κτίσμα τῶν ἐκ Θετταλίας ἀφιγμένων· τῶν δὲ Λυδῶν, οἵπερ Τυρρηνοὶ μετωνομάσθησαν, ἐπιστρατευσάντων τοῖς Ἀγυλλαίοις, προσιὼν τῷ τείχει τὶς,

ἐπυνθάνετο τοὔνομα τῆς πόλεως· τῶν δ' ἀπὸ τοῦ τείχους Θετ- 220.
ταλλῶν τινος ἀντὶ τοῦ ἀποκρίνασθαι, προσαγορεύσαντος αὐτὸν, ΧΑΪΡΕ, δεξάμενοι τὸν οἰωνὸν οἱ Τυρρηνοὶ τοῦτον, ἁλοῦσαν τὴν πόλιν μετωνόμασαν. Ἡ δὲ οὕτω λαμπρὰ καὶ ἐπιφανὴς πόλις, νῦν ἴχνη σώζει μόνον· εὐανδρεῖ δ' αὐτῆς μᾶλλον τὰ πλησίον θερμά, ἃ καλοῦσι Καιρετανὰ, διὰ τοὺς φοιτῶντας θεραπείας χάριν.

§. 4.

Τοὺς δὲ Πελασγοὺς, ὅτι μὲν ἀρχαῖον τὸ φῦλον, [καὶ] κατὰ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν ἐπεπόλασε, καὶ μάλιστα παρὰ τοῖς Αἰο-
λεῦσι τοῖς κατὰ Θετταλίαν, ὁμολογοῦσιν ἅπαντες σχεδόν τι.
Νομίζω δὲ (φησὶν Ἔφορος) τὸ ἀνέκαθεν Ἀρκάδας ὄντας 221.
ἑλέσθαι στρατιωτικὸν βίον, εἰς δὲ τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν προτρέποντας πολλοὺς, ἅπασι τοῦ ὀνόματος μεταδοῦναι, καὶ πολλὴν ἐπιφάνειαν κτήσασθαι, καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις, παρ' ὅσους ποτὲ ἀφιγμένοι τετυχήκασι. Καὶ γὰρ τῆς Κρήτης ἔποικοι γεγόνασιν, ὥς φησιν Ὅμηρος· λέγει γοῦν Ὀδυσσεὺς πρὸς Πηνελόπην·

> Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη· ἐν μὲν Ἀχαιοὶ,
> Ἐν δ' Ἐτεόκρητες μεγαλήτορες, ἐν δὲ Κύδωνες,
> Δωριέες τε τριχάϊκες, δῖοί τε Πελασγοί.

Καὶ τὸ Πελασγικὸν Ἄργος, ἡ Θετταλία λέγεται, τὸ μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πηνειοῦ καὶ τῶν Θερμοπυλῶν, ἕως τῆς ὀρεινῆς τῆς κατὰ Πίνδον, διὰ τὸ ἐπάρξαι τῶν τόπων τούτων τοὺς Πελασγούς. Τόν τε Δία τὸν Δωδωναῖον αὐτὸς ὁ Ποιητὴς ὀνομάζει Πελασγικόν·

> Ζεῦ ἄνα, Δωδωναῖε, Πελασγικέ.

Πολλοὶ δὲ καὶ τὰ Ἠπειρωτικὰ ἔθνη, Πελασγικὰ εἰρήκασιν· ὡς καὶ μέχρι δεῦρο ἐπαρξάντων. Πελασγούς τε πολλοὺς καὶ τῶν

221. ἡρώων ὀνόματα καλέσαντες, *οἱ* ὕστερον ἀπ' ἐκείνων πολλὰ τῶν ἐθνῶν ἐπώνυμα πεποιήκασι· καὶ γὰρ τὴν Λέσβον Πελασγίαν εἰρήκασι, καὶ τοῖς ἐν τῇ Τρωάδι Κίλιξιν Ὅμηρος εἴρηκε τοὺς ὁμόρους, Πελασγούς·

Ἱππόθοος δ' ἄγε φῦλα Πελασγῶν ἐγχεσιμώρων,
Τῶν, οἱ Λάρισσαν ἐριβώλακα ναιετάασκον.

Τῷ δ' Ἐφόρῳ τοῦ ἐξ Ἀρκαδίας εἶναι τὸ φῦλον τοῦτο ἦρξεν Ἡσίοδος· φησὶ γάρ,

Υἱεῖς ἐξεγένοντο Λυκάονος ἀντιθέοιο,
Ὃν ποτε τίκτε Πελασγός.

Αἰσχύλος δ' ἐκ τοῦ περὶ Μυκήνας Ἄργους φησὶν ἐν Ἱκέτισιν, ἢ Δαναΐσι, τὸ γένος αὐτῶν. Καὶ τὴν Πελοπόννησον δὲ Πελασγίαν φησὶν Ἔφορος κληθῆναι. Καὶ Εὐριπίδης δ' ἐν Ἀρχελάῳ φησὶν, ὅτι

Δαναὸς ὁ πεντήκοντα θυγατέρων πατὴρ
Ἐλθὼν εἰς Ἄργος, ᾤκησεν Ἰνάχου πόλιν.
Πελασγιώτας δ' ὠνομασμένους τὸ πρὶν,
Δαναοὺς καλεῖσθαι νόμον ἔθηκ' ἀν' Ἑλλάδα.

Ἀντικλείδης δὲ πρώτους φησὶν αὐτοὺς τὰ περὶ Λῆμνον καὶ Ἴμβρον κτίσαι· καὶ δὴ τούτων τινὰς, καὶ μετὰ Τυρρηνοῦ τοῦ Ἄτυος εἰς Ἰταλίαν συνᾶραι. Καὶ οἱ τὴν Ἀτθίδα συγγράψαντες, ἱστοροῦσι περὶ τῶν Πελασγῶν, ὡς καὶ Ἀθήνησι γενομένων *τῶν Πελασγῶν*· διὰ δὲ τὸ πλανῆτας εἶναι, καὶ δίκην ὀρνέων ἐπιφοιτᾶν ἐφ' οὓς ἔτυχε τόπους, Πελαργοὺς ὑπὸ τῶν Ἀττικῶν κληθῆναι.

§. 5.

222. Τῆς δὲ Τυρρηνίας, μῆκος μὲν τὸ μέγιστον εἶναί φασι τὴν παραλίαν ἀπὸ Λούνης μέχρι Ὠστίων δισχιλίων που καὶ πεντακοσίων σταδίων· πλάτος δὲ τοῦ ἡμίσους ἔλαττον τὸ πρὸς τοῖς

ὄρεσιν. Εἰς μὲν οὖν Πέισας ἀπὸ Λούνης πλείους τῶν τετρα- 222
κοσίων σταδίων εἰσίν· ἐντεῦθεν δὲ εἰς Οὐολατέρρας διακόσιοι ὀγδοήκοντα· πάλιν δὲ ἐνθένδε εἰς Ποπλώνιον διακόσιοι ἑβδομήκοντα· ἐκ δὲ Ποπλωνίου εἰς Κόσσαν, ἐγγὺς ὀκτακοσίων, οἱ δὲ ἑξακοσίων φασί. Πολύβιος δ' οὖν εἶναι τοὺς πάντας χιλίους τετρακοσίους τριάκοντα λέγει. Τούτων δ' ἡ μὲν Λοῦνα, πόλις ἐστί, καὶ λιμήν. Καλοῦσι δ' οἱ Ἕλληνες Σελήνης λιμένα, καὶ πόλιν. Ἡ μὲν οὖν πόλις οὐ μεγάλη· ὁ δὲ λιμὴν μέγιστός τε καὶ κάλλιστος, ἐν αὐτῷ περιέχων πλείους λιμένας, ἀγχιβαθεῖς πάντας, οἷον ἂν γένοιτο ὁρμητήριον θαλαττοκρατησάντων ἀνθρώπων τοσαύτης μὲν θαλάττης, τοσοῦτον δὲ χρόνον. Περικλείεται δ' ὁ λιμὴν ὄρεσιν ὑψηλοῖς, ἀφ' ὧν τὰ πελάγη κατοπτεύεται, καὶ ἡ Σαρδὼν, καὶ τῆς ἠϊόνος ἑκατέρωθεν πολὺ μέρος. Μέταλλα δὲ λίθου λευκοῦ τε καὶ ποικίλου γλαυκίζοντος τοσαῦτ' ἐστὶ καὶ τηλικαῦτα, μονολίθους ἐκδιδόντα πλάκας καὶ στύλους, ὥστε τὰ πλεῖστα τῶν ἐκπρεπῶν ἔργων τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν, ἐντεῦθεν ἔχειν τὴν χορηγίαν· καὶ γὰρ εὐεξάγωγός ἐστιν ἡ λίθος, τῶν μεταλλων ὑπερκειμένων τῆς θαλάττης πλησίον· ἐκ δὲ τῆς θαλάττης διαδεχομένου τοῦ Τιβέριδος τὴν κομιδήν. Καὶ τὴν ξυλείαν τὴν εἰς τὰς οἰκοδομὰς, σελμάτων εὐθυτάτων καὶ εὐμηκεστάτων, ἡ Τυῤῥηνία χορηγεῖ τὴν πλείστην, τῷ ποταμῷ κατάγουσα ἐκ τῶν ὀρῶν εὐθύς. Μεταξὺ δὲ Λούνης καὶ Πείσης, ὁ Μάκρης ἐστὶ χωρίον, ᾧ πέρατι τῆς Τυῤῥηνίας καὶ τῆς Λιγυστικῆς κέχρηνται τῶν συγγραφέων πολλοί. Ἡ δὲ Πείσα, κτίσμα μέν ἐστι τῶν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ Πεισατῶν, οἳ μετὰ Νέστορος ἐπὶ Ἴλιον στρατεύσαντες, κατὰ τὸν ἀνάπλουν ἐπλανήθησαν, οἱ μὲν εἰς τὸ Μεταπόντιον, οἱ δ' εἰς τὴν Πεισάτιν, ἅπαντες Πύλιοι καλούμενοι. Δυεῖν δὲ ποταμῶν κεῖται μεταξὺ κατ' αὐτὴν τὴν συμβολὴν, Ἄρνου τε καὶ Αἴσαρος· ὧν ὁ μὲν ἐξ' Ἀῤῥητίου φέρεται πολὺς, οὐχὶ πᾶς,

222. ἀλλὰ τριχῇ σχισθεὶς· ὁ δ', ἐκ τῶν Ἀπεννίνων ὀρῶν. Συμπεσόντες δ' εἰς ἓν ῥεῖθρον, μετεωρίζουσιν ἀλλήλους ταῖς ἀντικοπαῖς ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε τοὺς ἐπὶ τῶν ἠιόνων ἑςῶτας ἀμφοτέρων, μηδέτερον ὑπὸ θατέρου καθορᾶσθαι· ὥστ' ἀνάγκη δυσανάπλωτα ἐκ θαλάττης εἶναι· ςάδιοι δ' εἰσὶ τοῦ ἀνάπλου περὶ εἴκοσι. Μυθεύουσι δ', ὅτε πρῶτον ἐκ τῶν ὀρῶν κατεφέροντο οἱ ποταμοὶ οὗτοι, κωλυομένους ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων, μὴ συμπεσόντες εἰς ἓν κατακλύσοιεν τὴν χώραν, ὑποσχέσθαι
223. μὴ καταακλύσειν, καὶ φυλάξαι τὴν πίςιν. Δοκεῖ δ' ἡ πόλις εὐτυχῆσαί ποτε, καὶ νῦν οὐκ ἀδοξεῖ, διά τε εὐκαρπίαν, καὶ τὰ λιθουργεῖα, καὶ τὴν ὕλην τὴν ναυπηγήσιμον· ᾗ τὸ μὲν παλαιὸν ἐχρῶντο πρὸς τοὺς κατὰ θαλατταν κινδύνους (καὶ γὰρ μαχιμώτεροι Τυῤῥηνῶν ὑπῆρξαν, καὶ παρώξυνον αὐτοὺς οἱ Λίγυες, πονηροὶ γείτονες παρὰ πλευρὰν ὄντες), νῦν δὲ τὸ πλέον εἰς τὰς οἰκοδομὰς ἀναλίσκεται τὰς ἐν Ῥώμῃ, καὶ ταῖς ἐπαύλεσι, βασίλεια κατασκευαζομένων Περσικά.

§. 6.

Τῶν δὲ Οὐολατερρανῶν, ἡ μὲν χώρα κλύζεται τῇ θαλάττῃ. Τὸ δὲ κτίσμα ἐν φάραγγι βαθείᾳ λόφος ἐςὶν ὑψηλὸς περίκρημνος πάντῃ, τὴν κορυφὴν ἐπίπεδος, ἐφ' ᾗ ἵδρυται τὸ τεῖχος τῆς πόλεως. Ἡ δ' ἐπ' αὐτὴν ἀνάβασις πεντεκαίδεκα ςαδίων ἐςὶν ἀπὸ τῆς βάσεως, ὀξεῖα πᾶσα καὶ χαλεπή. Ἐνταῦθα συνέςησάν τινες τῶν Τυῤῥηνῶν καὶ τῶν προγεγραμμένων ὑπὸ Σύλλα· πληρώσαντες δὲ τέτταρα τάγματα ςρατιᾶς, διετῆ χρόνον ἐπολιορκήθησαν, εἶθ' ὑπόσπονδοι παρεχώρησαν τοῦ τόπου. Τὸ δὲ Ποπλώνιον ἐπ' ἄκρας ὑψηλῆς ἵδρυται, κατεῤῥωγυίας εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ χερρονησιζούσης, πολιορκίαν καὶ αὐτὸ δεδεγμένον περὶ τοὺς αὐτοὺς καιρούς. Τὸ μὲν οὖν πολίχνιον πᾶν ἔρημόν ἐςι, πλὴν τῶν ἱερῶν, καὶ κατοικιῶν ὀλίγων· τὸ δ'

ἐπένειον οἰκεῖται βέλτιον, πρὸς τῇ ῥίζῃ τοῦ ὄρους λιμένιον 223.
ἔχον, καὶ νεωσοίκους· διὸ καὶ δοκεῖ μοι μόνη τῶν Τυῤῥηνίδων
τῶν παλαιῶν αὕτη πόλεων, ἐπ' αὐτῇ τῇ θαλάττῃ ἱδρύσθαι.
Αἴτιον δ' ἐςὶ τὸ τῆς χώρας ἁλίμενον· διόπερ παντάπασιν ἔφευ-
γον οἱ κτίςαι τὴν θαλατταν, ἢ προεβάλλοντο ἐρύματα πρὸ
αὐτῆς, ὥςτε μὴ λάφυρον ἕτοιμον ἐκκεῖσθαι τοῖς ἐπιπλεύσασιν.
Ἔςι δὲ καὶ θυννοσκοπεῖον ὑπὸ τῇ ἄκρᾳ. Κατοπτεύεται δ' ἀπὸ
τῆς πόλεως πόῤῥωθεν μὲν καὶ μόλις ἡ Σαρδὼν, ἐγγυτέρω δ'
ἡ Κύρνος, ἑξήκοντά πως διέχουσα τῆς Σαρδόνος ςαδίους·
πολὺ δὲ μᾶλλον τούτων ἡ Αἰθαλία προσεχεςέρα τῇ ἠπείρῳ
ἐςὶν, ὅσον τριακοσίους διέχουσα ςαδίους, ὅσους καὶ τῆς Κύρνου
διέχει. Ἄριςον δ' ἀφετήριον τοῦτο τὸ χωρίον ἐςὶν ἐπὶ τὰς
τρεῖς τὰς λεχθείσας νήσους. Εἴδομεν δὲ καὶ ταύτας ἡμεῖς,
ἀναβάντες ἐπὶ τὸ Ποπλώνιον, καὶ μέταλλά τινα ἐν τῇ χώρᾳ
ἐκλελειμμένα. Εἴδομεν δὲ καὶ τοὺς ἐργαζομένους τὸν σίδηρον
τὸν ἐκ τῆς Αἰθαλίας κομιζόμενον· οὐ γὰρ δύναται συλλιπαί-
νεσθαι καμινευόμενος ἐν τῇ νήσῳ· κομίζεται δ' εὐθὺς ἐκ τῶν
μετάλλων εἰς τὴν ἤπειρον. Τοῦτό τε δὴ παράδοξον ἡ νῆσος
ἔχει, καὶ τὸ τὰ ὀρύγματα ἀναπληροῦσθαι πάλιν τῷ χρόνῳ
τὰ μεταλλευθέντα, καθάπερ τοὺς πλαταμῶνάς φασι τοὺς ἐν 224.
Ῥόδῳ, καὶ τὴν ἐν Πάρῳ πέτραν τὴν μάρμαρον, καὶ τοὺς ἐν
Ἰνδοῖς ἅλας, οὓς φησι Κλείταρχος. Οὔτ' οὖν Ἐρατοσθένης
ὀρθῶς, ὁ φήσας μὴ καθορᾶσθαι, μήτε τὴν Κύρνον ἐκ τῆς
ἠπείρου, μήτε τὴν Σαρδόνα· οὔτ' Ἀρτεμίδωρος, ὁ φήσας ἐν
χιλίοις εἶναι καὶ διακοσίοις ςαδίοις πελαγίας ἀμφοτέρας. Καὶ γὰρ,
εἴ τισιν, ἡμῖν γε οὐκ ἂν ὑπῆρξαν ὁραταί, ἢ [οὐκ] ἐπὶ τοσοῦτον,
ἐφ' ὅσον σαφεῖς ἑωρῶντο, καὶ μάλιςα ἡ Κύρνος. Ἔςι δὲ κατὰ
τὴν Αἰθαλίαν λιμὴν Ἀργῶος, ἀπὸ τῆς Ἀργοῦς, ὥς φασιν.
Ἐκεῖσε γὰρ πλεῦσαι τὴν τῆς Κίρκης οἴκησιν ζητοῦντα τὸν
Ἰάσονα, τῆς Μηδείας ἐθελούσης ἰδεῖν τὴν θεάν· καὶ δὴ καὶ

224. ἀπὸ τῶν ἀποσλεγγισμάτων παγέντων, ἃ ἐποίουν οἱ Ἀργοναῦται, διαμένειν ἔτι καὶ νῦν διαποικίλους τὰς ἐπὶ τῆς ἠϊόνος ψήφους. Αἱ δὲ τοιαῦται μυθοποιΐαι τεκμήρια τῶν λεγομένων ὑφ' ἡμῶν εἰσίν, ὅτι οὐ πάντα Ὅμηρος αὐτὸς ἔπλαττεν· ἀλλ' ἀκούων θρυλλουμένων τῶν τοιούτων πολλῶν, αὐτὸς προσετίθει μήκη διαστημάτων καὶ ἐκτοπισμῶν· καὶ καθάπερ τὸν Ὀδυσσέα εἰς τὸν Ὠκεανὸν ἐξέβαλε, παραπλησίως καὶ τὸν Ἰάσονα, γενομένης καὶ τούτῳ πλάνης τινὸς κἀκείνῳ, καθάπερ καὶ Μενελάῳ. Περὶ μὲν οὖν τῆς Αἰθαλίας τοσαῦτα.

§. 7.

Ἡ δὲ Κύρνος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καλεῖται Κόρσικα. Οἰκεῖται δὲ φαύλως τραχεῖά τε οὖσα, καὶ τοῖς πλείστοις μέρεσι δύσβατος τελέως, ὥστε τοὺς κατέχοντας τὰ ὄρη, καὶ ἀπὸ λῃστειῶν ζῶντας, ἀγριωτέρους εἶναι θηρίων. Ὁπόταν γοῦν ὁρμήσωσιν οἱ τῶν Ῥωμαίων στρατηγοί, καὶ προσπεσόντες τοῖς ἐρύμασι, πολὺ πλῆθος ἕλωσι τῶν ἀνδραπόδων, ὁρᾶν ἔστιν ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ θαυμάζειν, ὅσον ἐμφαίνεται τὸ θηριῶδες καὶ τὸ βοσκηματῶδες ἐν αὐτοῖς· ἢ γὰρ οὐχ ὑπομένουσι ζῆν, ἢ ζῶντες, ἀπαθείᾳ καὶ ἀναισθησίᾳ τοὺς ὠνησαμένους ἐπιτρίβουσιν· ὥστε, καίπερ τὸ τυχὸν καταβαλοῦσιν ὑπὲρ αὐτῶν, ὅμως μεταμέλειν. Ἔστι δ' ὅμως οἰκήσιμά τινα μέρη, καὶ πολίσματά που, Βλησίνων τε, καὶ Χάραξ, καὶ Ἐνικονίαι, καὶ Οὐάπανες. Μῆκος δὲ τῆς νήσου φησὶν ὁ χωρογράφος μίλια ἑκατὸν ἑξήκοντα, πλάτος δὲ, ἑβδομήκοντα. Σαρδόνος δὲ μῆκος διακόσια εἴκοσι, πλάτος δὲ ἐννενήκοντα καὶ ὀκτώ. Κατ' ἄλλους δὲ, Κύρνου μὲν περίμετρος περὶ τρισχιλίους λέγεται καὶ διακοσίους σταδίους, τῆς δὲ Σαρδόνος καὶ τετρακισχιλίους. Ἔστι δὲ αὐτῆς *τὸ* πολὺ μέρος τραχὺ, καὶ οὐκ εἰρηναῖον, πολὺ δὲ καὶ χώραν ἔχον εὐδαίμονα τοῖς πᾶσι, σίτῳ δὲ καὶ διαφερόντως. Πόλεις δ' εἰσὶ μὲν πλείους,

ἀξιόλογοι δὲ Καλαρις, καὶ Σοῦλχοι. Τῇ δ' ἀρετῇ τῶν τόπων 225.
ἀντιτάσσεταί τις καὶ μοχθηρία· νοσερὰ γὰρ ἡ νῆσος τοῦ θέρους,
καὶ μαλιςα ἐν τοῖς εὐκαρποῦσι χωρίοις· τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα,
καὶ πορθεῖται συνεχῶς ὑπὸ τῶν ὀρείων, οἱ καλοῦνται Διαγη-
σθεῖς, Ἰολαεῖς πρότερον ὀνομαζόμενοι. Λέγεται γὰρ Ἰόλαος
ἄγων τινὰς τῶν παίδων τοῦ Ἡρακλέους ἐλθεῖν δεῦρο, καὶ
συνοικῆσαι τοῖς τὴν νῆσον ἔχουσι βαρβάροις· Τυρρηνοὶ δ'
ἦσαν. Ὕςερον δὲ Φοίνικες ἐπεκράτησαν οἱ ἐκ Καρχηδόνος,
καὶ μετὰ τούτων Ῥωμαίοις ἐπολέμουν. Καταλυθέντων δὲ ἐκεί-
νων, πάνθ' ὑπὸ Ῥωμαίοις ὑπῆρξε. Τέτταρα δ' ἐςὶ τῶν ὀρείων
ἔθνη, Πάρατοι, Σωσωάτοι, Βάλαροι, Ἀκόνιτες, ἐν σπηλαίοις
οἰκοῦντες· εἰ δέ τινα γῆν ἔχουσι σπόριμον, οὐδὲ ταύτην ἐπι-
μελῶς σπείροντες, ἀλλὰ τὰς τῶν ἐργαζομένων καθαρπάζοντες,
τοῦτο μὲν, τῶν αὐτόθι, τοῦτο δ', ἐπιπλέοντες τοῖς ἐν τῇ περαίᾳ,
Πεισάταις μαλιςα. Οἱ δὲ πεμπόμενοι ςρατηγοὶ τὰ μὲν ἀντ-
έχουσι, πρὸς ἃ δ' ἀπαυδῶσι. Ἐπεὶ δ' οὐ λυσιτελεῖ τρέφειν
συνεχῶς ἐν τόποις νοσεροῖς ςρατόπεδον, λείπεται δὴ ςρατη-
γεῖν τέχνας τινάς· καὶ δὴ τηρήσαντες ἔθος τι τῶν βαρβάρων
(πανηγυρίζουσι γὰρ ἐπὶ πλείους ἡμέρας ἀπὸ τῆς λεηλασίας),
ἐπιτίθενται τότε καὶ χειροῦνται πολλούς. Γίνονται δ' ἐνταῦθα
οἱ τρίχα φύοντες αἰγείαν ἀντ' ἐρέας κριοὶ, καλούμενοι δὲ Μού-
σμονες· ὧν ταῖς δοραῖς θωρακίζονται. Χρῶνται δὲ πέλτῃ, καὶ
ξιφιδίῳ.

§. 8.

Ἀπὸ πάσης δὲ τῆς μεταξὺ Ποπλωνίου καὶ Πείσης ἱκανῶς
αἱ νῆσοι κατοπτεύονται· ἐπιμήκεις δ' εἰσὶ καὶ παράλληλοι σχεδὸν
αἱ τρεῖς, ἐπὶ νότου καὶ Λιβύην τετραμμέναι· πολὺ μέντοι τῷ
μεγέθει λείπεται τῶν ἄλλων ἡ Αἰθαλία. Ἀπό τε τῆς Λιβύης
τὸ ἐγγυτάτῳ δίαρμα φησὶν ὁ χωρογράφος εἰς τὴν Σαρδὼ μίλια

225. τριακόσια. Μετὰ δὲ τὸ Ποπλώνιον Κόσσαι πόλις μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης· ἔςι δ' ἐν κόλπῳ βουνὸς ὑψηλὸς, ἐφ' οὗ τὸ κτίσμα· ὑπόκειται δ' Ἡρακλέους λιμὴν καὶ πλησίον λιμνοθάλαττα, καὶ παρὰ τὴν ἄκραν τὴν ὑπὲρ τοῦ κόλπου θυννοσκοπεῖον. Ἀκολουθεῖ γὰρ ὁ θύννος οὐ τῇ βαλάνῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ πορφύρᾳ παρὰ γῆν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς ἔξω θαλάττης, μέχρι καὶ Σικελίας. Ἀπὸ δὲ τῶν Κοσσῶν εἰς Ὠςίαν παραπλέουσι πολίχνια ἐςὶ, Γραουίσκιον, καὶ Πύργοι, καὶ Ἄλσιον, καὶ Φρεγήνα· εἰς μὲν δὴ Γραουίσκους ςάδιοι τριακόσιοι. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τόπος ἐςὶ καλούμενος Ῥηγισουίλλα· ἱςορεῖται δὲ γενέσθαι τοῦτο
226. βασίλειον Μαλαιώτου Πελασγοῦ, ὃν φασι δυναςεύσαντα ἐν τοῖς τόποις μετὰ τῶν συνοίκων Πελασγῶν, ἀπελθεῖν ἐνθένδε εἰς Ἀθήνας. Τούτου δ' εἰσὶ τοῦ φύλου, καὶ οἱ τὴν Ἀγυλλαν κατεσχηκότες. Ἀπὸ δὲ Γραουίσκων εἰς Πύργους, μικρὸν ἐλάττους τῶν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα· ἔςι δ' ἐπίνειον τῶν Καιρετανῶν ἀπὸ πεντήκοντα ςαδίων· Ἔχει δὲ Εἰλειθυίας ἱερὸν, Πελασγῶν ἵδρυμα, πλούσιόν ποτε γενόμενον· ἐσύλησε δ' αὐτὸ Διονύσιος ὁ τῶν Σικελιωτῶν τύραννος κατὰ τὸν πλοῦν τὸν ἐπὶ Κύρνον. Ἀπὸ δὲ τῶν Πύργων εἰς Ὠςίαν διακόσιοι ἑξήκοντα· ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τὸ Ἄλσιον καὶ ἡ Φρεγήνα. Περὶ μὲν τῆς παραλίας τῆς Τυῤῥηνικῆς, ταῦτα.

§. 9.

Ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ, πόλεις πρὸς ταῖς εἰρημέναις, Ἀῤῥητιόν τε καὶ Περουσία, καὶ Οὐολσίνιοι, καὶ Σούτριον· πρὸς δὲ ταύταις πολίχναι συχναὶ, Βλήρα τε καὶ Φερεντῖνον, καὶ Φαλέριοι, καὶ Φαλίσκον, καὶ Νέπιτα, καὶ Στατωνία, καὶ ἄλλαι πλείους, αἱ μὲν ἐξαρχῆς συνεςῶσαι, τινὲς δὲ, τῶν Ῥωμαίων οἰκισάντων, ἢ ταπεινωσάντων, καθάπερ τοὺς Οὐηίους, πολεμήσαντας πολλάκις, καὶ τὰς Φιδήνας. Ἔνιοι δ' οὐ Τυῤῥηνούς φασι τοὺς Φα-

λερίους, ἀλλὰ Φαλίσκους, ἴδιον ἔθνος· τινὲς δὲ καὶ τοὺς Φα- 226.
λίσκους, πόλιν ἰδιόγλωσσον (οἱ δὲ, Αἰκουουμφαλίσκον) λέγουσιν ἐπὶ τῇ Φλαμινίᾳ ὁδῷ κείμενον μεταξὺ Ὀκρίκλων καὶ Ῥώμης. Ὑπὸ δὲ τῷ Σωράκτῳ ὄρει Φερωνία πόλις ἐςὶν, ὁμώνυμος ἐπιχωρίᾳ τινὶ δαίμονι, τιμωμένῃ σφόδρα ὑπὸ τῶν περιοίκων, ἧς τέμενός ἐςιν ἐν τῷ τόπῳ θαυμαςὴν ἱεροποιίαν ἔχον. Γυμνοῖς γὰρ ποσὶ διεξίασιν ἀνθρακιὰν καὶ σποδιὰν μεγάλην οἱ κατεχόμενοι ὑπὸ τῆς δαίμονος ταύτης ἀπαθεῖς· καὶ συνέρχεται πλῆθος ἀνθρώπων ἅμα τῆς τε πανηγύρεως χάριν, ἣ συντελεῖται κατ' ἔτος, καὶ τῆς λεχθείσης θέας. Μάλιςα δ' ἐςὶν ἐν μεσογαίᾳ τὸ Ἀρρήτιον πρὸς τοῖς ὄρεσιν· ἀπέχει γοῦν τῆς Ῥώμης χιλίους καὶ διακοσίους ςαδίους· τὸ δὲ Κλούσιον ὀκτακοσίους. Ἐγγὺς δὲ τούτων ἐςὶ καὶ ἡ Περουσία. Προσλαμβάνουσι δὲ πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν τῆς χώρας καὶ λίμναι, μεγάλαι τε καὶ πολλαὶ οὖσαι· καὶ γὰρ πλέονται, καὶ τρέφουσιν ὄψον πολὺ, καὶ τῶν πτηνῶν τὰ λιμναῖα· τύφη τε καὶ πάπυρος, ἀνθήλη τε πολλὴ, κατακομίζεται ποταμοῖς εἰς τὴν Ῥώμην, οὓς ἐκδιδόασιν αἱ λίμναι μέχρι τοῦ Τιβέρεως· ὧν ἐςιν ἥ τε Κιμινία καὶ ἡ περὶ Οὐολσινίους καὶ ἡ περὶ Κλούσιον, καὶ ἡ ἐγγυτάτω τῆς Ῥώμης καὶ τῆς θαλάττης Σαβάτα· ἀπωτάτω δὲ, καὶ ἡ πρὸς Ἀρρητίῳ ἤδη Τρασυμένα, καθ ἣν αἱ ἐκ τῆς Κελτικῆς εἰς τὴν Τυρρηνίαν ἐμβολαὶ ςρατοπέδοις· αἷς περ καὶ Ἀννίβας ἐχρήσατο, δυεῖν οὐσῶν, ταύτης τε, καὶ τῆς ἐπ' Ἀριμίνου διὰ τῆς Ὀμβρικῆς. Βελτίων μὲν οὖν ἡ ἐπ' Ἀριμίνου· ταπεινοῦται γὰρ ἐνταῦθα ἱκανῶς τὰ ὄρη· φρουρουμένων δὲ τῶν παρόδων τού- 227.
των ἐπιμελῶς, ἠναγκάσθη τὴν χαλεπωτέραν ἑλέσθαι· καὶ ἐκράτησεν ὅμως νικήσας μάχας μεγάλας Φλαμίνιον. Πολλὴ δὲ καὶ τῶν θερμῶν ὑδάτων ἀφθονία κατὰ τὴν Τυρρηνίαν, ἅπερ, τῷ πλησίον εἶναι τῆς Ῥώμης, οὐχ ἧττον εὐανδρεῖ τῶν ἐν Βαΐαις, ἃ διωνόμαςαι πολὺ πάντων μάλιςα.

§. 10.

227. Τῇ δὲ Τυρρηνίᾳ παραβέβληται κατὰ τὸ πρὸς ἕω μέρος ἡ Ὀμβρικὴ, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν Ἀπεννίνων λαβοῦσα, καὶ ἔτι περαιτέρω μέχρι τοῦ Ἀδρίου. Ἀπὸ γὰρ δὴ Ῥαουέννης ἀρξάμενοι κατέχουσιν οὗτοι τὰ πλησίον καὶ ἐφεξῆς, Σάρσιναν, Ἀρίμινον, Σήναν, καὶ Καμαρῖνον. Αὐτοῦ δ' ἐςὶ καὶ ὁ Αἴσις ποταμὸς, καὶ τὸ Γεγγοῦνον ὄρος, καὶ Σεντῖνον, καὶ Μέταυρος ποταμὸς, καὶ τὸ ἱερὸν τῆς Τύχης. Περὶ γὰρ τούτους τοὺς τόπους εἰσὶ τὰ ὅρια τῆς Ἰταλίας τῆς πρότερον, καὶ τῆς Κελτικῆς, κατὰ τὸ πρὸς τῇ θαλάττῃ ταύτης μέρος· καίπερ μετατιθέντων πολλάκις τῶν ἡγεμόνων. Πρότερον μέν γε τὸν Αἴσιν ἐποιοῦντο ὅριον· πάλιν δὲ τὸν Ῥουβίκωνα ποταμόν. Ἔςι δ' ὁ μὲν Αἴσις μεταξὺ Ἀγκῶνος καὶ Σηνογαλλίας· ὁ δὲ Ῥουβίκων μεταξὺ Ἀριμίνου καὶ Ῥαουέννης· ἄμφω δ' ἐκπίπτουσιν εἰς τὸν Ἀδρίαν. Νυνὶ δὲ, συμπάσης τῆς μέχρι τῶν Ἄλπεων ἀποδειχθείσης Ἰταλίας, τούτους μὲν τοὺς ὅρους ἐᾷν δεῖ· τὴν δ' Ὀμβρικὴν καθ' ἑαυτὴν οὐδὲν ἧττον μέχρι καὶ Ῥαουέννης ὁμολογοῦσιν ἅπαντες διατείνειν· οἰκεῖται γὰρ ὑπὸ τούτων. Εἰς μὲν δὲ Ἀρίμινον ἐνθένδε, περὶ τριακοσίους φασίν· ἐκ δὲ Ἀριμίνου τὴν ἐπὶ Ῥώμης ἰόντι, κατὰ τὴν Φλαμινίαν ὁδὸν, διὰ τῆς Ὀμβρικῆς ἅπασα ἡ ὁδός ἐςι, μέχρι Ὀκρίκλων καὶ τοῦ Τιβέρεως, ςαδίων πεντήκοντα καὶ τριακοσίων ἐπὶ τοῖς χιλίοις. Τοῦτο μὲν δὴ μῆκος· τὸ δὲ πλάτος ἀνώμαλόν ἐςι. Πόλεις δ' εἰσὶν αἱ ἐντὸς τῶν Ἀπεννίνων ὀρῶν ἄξιαι λόγου, κατ' αὐτὴν μὲν τὴν Φλαμινίαν ὁδὸν, οἵ τε Ὀκρίκλοι πρὸς τῷ Τιβέρει, καὶ Λάρολον, καὶ Νάρνα, δι' ἧς ῥεῖ ὁ Νὰρ ποταμὸς, συμβάλλων τῷ Τιβέρει ὑπὲρ Ὀκρίκλων, πλωτὸς δ' οὐ μεγάλοις σκάφεσιν· εἶτα Κάρσουλοι, καὶ Μηογανία, παρ' ἣν ῥεῖ ὁ Τενέας, καὶ οὗτος ἐλάττοσι σκάφεσι κατάγων ἐπὶ τὸν Τίβεριν τὰ ἐκ τοῦ πεδίου. Καὶ ἄλλαι δ' εἰσὶ κατοικίαι, διὰ τὴν ὁδὸν πληθυνόμεναι μᾶλλον,

λον, ἡ διὰ πολιτικὸν σύςημα, Φόρον Φλαμίνιον, καὶ Νου- 227.
κερία, ἡ τὰ ξύλινα ἀγγεῖα ἐργαζομένη, καὶ Φόρον Σεμπρώνιον.
Ἐν δεξιᾷ δὲ τῆς ὁδοῦ βαδίζοντι ἐκ τῶν Ὀκρίκλων εἰς Ἀρίμινον,
Ἰντέραμνά ἐςι, καὶ Σπολήτιον, καὶ Αἴσιον, καὶ Καμέρτη, ἐν
αὐτοῖς τοῖς ὁρίζουσι τὴν Πικεντίνην ὄρεσι. Κατὰ δὲ θάτερα
μέρη, Ἀμερία τε, καὶ Τοῦδερ, εὐερκὴς πόλις, καὶ Εἴσπελλον,
καὶ Ἴτουρον, πλησίον τοῦτ' ἤδη τῶν ὑπερβολῶν τοῦ ὄρους.
Ἅπασα δ' εὐδαίμων ἡ χώρα, μικρῷ δ' ὀρειότερα· ζειᾷ μᾶλλον
ἢ πυρῷ τοὺς ἀνθρώπους τρέφουσα. Ὀρεινὴ δὲ καὶ ἡ Σαβίνη, 228.
ἐφεξῆς οὖσα ταύτῃ, παραβεβλημένη τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ
αὕτη, τῇ Τυῤῥηνικῇ. Καὶ τῆς Λατίνης δὲ ὅσα πλησιάζει
τούτοις τε καὶ τοῖς Ἀπεννίνοις ὄρεσι, τραχύτερά ἐςιν. Ἄρχε-
ται μὲν οὖν τὰ δύο ἔθνη ταῦτα ἀπὸ τοῦ Τιβέρεως καὶ τῆς
Τυῤῥηνίας· ἐκτείνεται δὲ ἐπὶ τὰ Ἀπέννινα ὄρη πρὸς τῷ Ἀδρίᾳ
λοξὰ παρεμβάλλοντα. Ἡ δὲ Ὀμβρικὴ καὶ παραλλάττουσα, ὡς
εἴρηται, μέχρι τῆς θαλάττης. Περὶ μὲν οὖν τῶν Ὀμβρικῶν
ἱκανῶς εἴρηται.

ΚΕΦ. Γ.

§. 1.

Σαβῖνοι δὲ ςενὴν οἰκοῦσι χώραν, ἐπὶ μῆκος *δὲ* δεήκουσαν
καὶ χιλίων ςαδίων ἀπὸ τοῦ Τιβέρεως καὶ Νωμέντου πολίχνης,
μέχρις Οὐηςίνων. Πόλεις δ' ἔχουσιν ὀλίγας καὶ τεταπεινωμέ-
νας, διὰ τοὺς συνεχεῖς πολέμους, Ἀμίτερνον, καὶ Ῥεάτον, ᾧ πλη-
σιάζει κώμη Ἰντεροκρέα, καὶ τὰ ἐν Κωτιλίαις ψυχρὰ ὕδατα,
ἀφ' ὧν καὶ πίνουσι, καὶ ἐγκαθίζοντες θεραπεύουσι νόσους. Σα-
βίνων δ' εἰσὶ, καὶ οἱ Φόρουλοι, πέτραι πρὸς ἀπόςασιν μᾶλλον,
ἢ κατοικίαν, εὐφυεῖς. Κύριος δὲ νῦν μὲν κωμίον ἐςίν· ἦν δὲ
πόλις ἐπίσημος, ἐξ ἧς ὥρμηντο οἱ τῆς Ῥώμης βασιλεύσαντες,

228. Τῖτος Τάτιος καὶ Νουμᾶς Πομπίλιος· ἐντεῦθεν δὲ καὶ Κυρῖτας ὀνομάζουσιν οἱ δημηγοροῦντες, τοὺς Ῥωμαίους. Τρηβοῦλα δὲ καὶ Ἤρητον, καὶ ἄλλαι κατοικίαι τοιαῦται, κῶμαι μᾶλλον ἢ πόλεις ἐξετάζοιντ' ἄν. Ἅπασα δ' αὐτῶν ἡ γῆ διαφερόντως ἐλαιόφυτός ἐστι καὶ ἀμπελόφυτος, βάλανόν τε ἐκφέρει πολλήν· σπουδαία δὲ καὶ βοσκήμασι τοῖς τε ἄλλοις, καὶ δὴ [καὶ] τὸ τῶν ἡμιόνων γένος τῶν Ῥεατίνων διωνόμασται θαυμαστῶς. Ὡς δ' εἰπεῖν, ἅπασα ἡ Ἰταλία θρεμμάτων τε ἀρίστη τροφὸς καὶ καρπῶν ἐστιν· ἄλλα δ' εἴδη κατ' ἄλλα μέρη τῶν πρωτείων τυγχάνει. Ἔστι δὲ καὶ παλαιότατον γένος οἱ Σαβῖνοι, καὶ αὐτόχθονες· τούτων δ' ἄποικοι Πικεντῖνοί τε καὶ Σαυνῖται· τούτων δὲ Λευκανοί, τούτων δὲ Βρέττιοι. Τὴν δ' ἀρχαιότητα τεκμήριον ἄν τις ποιήσαιτο ἀνδρίας, καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, ἀφ' ἧς ἀντέσχον μέχρι πρὸς τὸν παρόντα χρόνον. Φησὶ δ' ὁ συγγραφεὺς Φάβιος, Ῥωμαίους αἰσθέσθαι τοῦ πλούτου τότε πρῶτον, ὅτε τοῦ ἔθνους τούτου κατέστησαν κύριοι. Ἕστρωται δὲ δι' αὐτῶν ἡ *τε* Σαλαρία ὁδὸς, οὐ πολλὴ οὖσα, εἰς ἣν καὶ ἡ Νωμεντανὴ συμπίπτει, κατὰ Ἤρητον τῆς Σαβίνης κώμην, ὑπὲρ τοῦ Τιβέρεως κειμένην, ἀπὸ τῆς αὐτῆς πύλης ἀρχομένη τῆς Κολλίνης.

§. 2.

Ἑξῆς δ' ἡ Λατίνη κεῖται, ἐν ᾗ καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων πόλις, πολλὰς συνειληφυῖα καὶ τῆς μὴ Λατίνης πρότερον. Αἴκουοι γὰρ, καὶ Οὐόλσκοι, καὶ Ἑρνικοι, Ἀβοριγῖνές τε οἱ περὶ αὐτὴν τὴν Ῥώμην, καὶ Ῥουτοῦλοι οἱ τὴν ἀρχαίαν Ἀρδέαν ἔχοντες, καὶ ἄλλα συστή-
229. ματα μείζω καὶ ἐλάττω, τὰ περιοικοῦντα τοὺς τότε Ῥωμαίους ὑπῆρξαν, ἡνίκα πρῶτον ἔκτισται ἡ πόλις· ὧν ἔνια κατὰ κώμας αὐτονομεῖσθαι συνέβαινεν, ὑπ' οὐδενὶ κοινῷ φύλῳ τεταγμένα. Φασὶ δὲ Αἰνείαν μετὰ τοῦ πατρὸς Ἀγχίσου, καὶ τοῦ παιδὸς Ἀσκανίου, κατάραντα εἰς Λαυρεντὸν, τῆς πλησίον τῶν Ὠστίων

καὶ τοῦ Τιβέρεως ἠϊόνος, μακρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης, ὅσον ἐν 229.
τέτταρσι καὶ εἴκοσι ϛαδίοις, κτίσαι πόλιν. Ἐπελθόντα δὲ Λατῖνον τὸν τῶν Ἀβοριγίνων βασιλέα, τῶν οἰκούντων τὸν τόπον τοῦτον, ὅπου νῦν ἡ Ῥώμη ἐϛί, συμμάχοις χρήσασθαι τοῖς περὶ τὸν Αἰνείαν ἐπὶ τοὺς γειτονεύοντας Ῥουτούλους τοὺς Ἀρδέαν κατέχοντας (ϛάδιοι δ' εἰσὶν ἀπὸ τῆς Ἀρδέας εἰς τὴν Ῥώμην ἑκατὸν ἑξήκοντα)· νικήσαντα δ', ἀπὸ τῆς θυγατρὸς Λαουϊνίας ἐπώνυμον κτίσαι πλησίον πόλιν· Πάλιν δὲ τῶν Ῥουτούλων συμβαλόντων εἰς μάχην, τὸν μὲν Λατῖνον πεσεῖν, τὸν δὲ Αἰνείαν νικήσαντα βασιλεῦσαι, καὶ Λατίνους καλέσαι τοὺς ὑφ' αὐτῷ. Καὶ τούτου δὲ τελευτήσαντος καὶ τοῦ πατρὸς, τὸν Ἀσκάνιον, Ἄλβαν κτίσαι ἐν τῷ Ἀλβανῷ ὄρει, διέχοντι τῆς Ῥώμης τοσοῦτον, ὅσον καὶ ἡ Ἀρδέα (Ἐνταῦθα Ῥωμαῖοι σὺν τοῖς Λατίνοις Διὶ θύουσιν, ἅπασα ἡ συναρχία ἀθροισθεῖσα· τῇ πόλει δ' ἐφίϛησιν ἄρχοντα πρὸς τὸν τῆς θυσίας χρόνον τῶν γνωρίμων τινὰ νέων). Ὕϛερον δὲ τετρακοσίοις ἔτεσιν ἱϛορεῖται τὰ περὶ Ἀμώλιον καὶ τὸν ἀδελφὸν Νουμήτορα, τὰ μὲν μυθώδη, τὰ δ' ἐγγυτέρω πίϛεως. Διεδέξαντο μὲν γὰρ τὴν τῆς Ἄλβας ἀρχὴν ἀμφότεροι παρὰ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἀσκανίου, διατείνουσαν μέχρι τοῦ Τιβέρεως. Παραγκωνισάμενος δ' ὁ νεώτερος τὸν πρεσβύτερον ἦρχεν, ὁ Ἀμώλιος· υἱοῦ δ' ὄντος καὶ θυγατρὸς τῷ Νουμήτορι, τὸν μὲν ἐν κυνηγίᾳ δολοφονεῖ, τὴν δὲ, ἵνα ἄτεκνος διαμείνῃ, τῆς Ἑϛίας ἱέρειαν κατέϛησε, παρθενίας χάριν· καλοῦσι δ' αὐτὴν Ῥέαν Σιλβίαν. Εἶτα φθορὰν φωράσας, διδύμων αὐτῇ παίδων γενομένων, τὴν μὲν εἶρξεν ἀντὶ τοῦ κτείνειν, χαριζόμενος τἀδελφῷ, τοὺς δ' ἐξέθηκε πρὸς τὸν Τίβεριν, κατά τι πάτριον. Μυθεύονται μὲν οὖν ἐξ Ἄρεος γενέσθαι τοὺς παῖδας· ἐκτεθέντας δ', ὑπὸ λυκαίνης ὁραθῆναι σκυλακευομένους. Φαυϛύλον δέ τινα, τῶν περὶ τὸν τόπον συφορβῶν, ἀνελόμενον ἐκθρέψαι (δεῖ δ' ὑπολαβεῖν τῶν δυνατῶν τινα, ὑπηκόων δὲ

229. τῷ Ἀμωλίῳ, λαβόντα ἐκθρέψαι)· καλέσαι δὲ τὸν μὲν, Ῥωμύλον, τὸν δὲ, Ῥῶμον. Ἀνδρωθέντας δ' ἐπιθέσθαι τῷ Ἀμωλίῳ, καὶ τοῖς παισί. Καταλυθέντων δ' ἐκείνων, καὶ τῆς ἀρχῆς εἰς τὸν Νουμήτορα περιςάσης, ἀπελθόντας οἴκαδε, κτίσαι τὴν Ῥώμην ἐν τόποις, οὐ πρὸς αἵρεσιν μᾶλλον, ἢ πρὸς ἀνάγκην
230. ἐπιτηδείοις. Οὔτε γὰρ ἐρυμνὸν τὸ ἔδαφος, οὔτε χώραν οἰκείαν ἔχον τὴν πέριξ, ὅση πόλει πρόσφορος, ἀλλ' οὐδ' ἀνθρώπους τοὺς συνοικήσοντας· οἱ γὰρ ὄντες ᾤκουν καθ' αὑτοὺς, συναπτοντες πρὸς τοῖς τείχεσι τῆς κτιζομένης πόλεως, οὐδὲ τοῖς Ἀλβανοῖς πάνυ προσέχοντες. Κολλατία δ' ἦν, καὶ Ἀντέμναι, καὶ Φιδῆναι, καὶ Λαβικὸν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, τότε μὲν πολίχνια, νῦν δὲ κῶμαι, κτήσεις ἰδιωτῶν, ἀπὸ τριάκοντα ἢ *τεσσαράκοντα* μικρῷ πλειόνων τῆς Ῥώμης ςαδίων. Μεταξὺ γοῦν τοῦ πέμπτου καὶ τοῦ ἕκτου λίθου τῶν τὰ μίλια διασημαινόντων τῆς Ῥώμης καλεῖται τόπος Φῆςοι· τοῦτον δ' ὅριον ἀποφαίνουσι τῆς τότε Ῥωμαίων γῆς, οἱ θ' ἱερομνήμονες θυσίαν ἐπιτελοῦσιν ἐνταῦθά τε καὶ ἐν ἄλλοις τόποις πλείοσιν, ὡς ὁρίοις, αὐθημερὸν, ἣν καλοῦσιν Ἀμβαρουαλίαν. Γενομένης δ' οὖν ςάσεώς φασι κατὰ τὴν κτίσιν, ἀναιρεθῆναι τὸν Ῥῶμον. Μετὰ δὲ τὴν κτίσιν ἀνθρώπους συνήλυδας ὁ Ῥωμύλος ἤθροιζεν, ἀποδείξας ἄσυλόν τι τέμενος μεταξὺ τῆς ἄκρας καὶ τοῦ Καπιτωλίου· τοὺς δ' ἐκεῖ καταφεύγοντας τῶν ἀςυγειτόνων, πολίτας ἀποφαίνων. Ἐπιγαμίας δὲ τούτοις οὐ τυγχάνων, ἐπήγγειλεν ἀγῶνα ἱππικὸν τοῦ Ποσειδῶνος ἱερὸν, τὸν καὶ νῦν ἐπιτελούμενον. Συνελθόντων δὲ πολλῶν, πλείςων δὲ Σαβίνων, ἐκέλευσε τὰς παρθένους ἁρπάσαι τὰς ἀφιγμένας τοῖς θεωμένοις γάμου· μετιὼν δὲ τὴν ὕβριν δι' ὅπλων Τῖτος Τάτιος ὁ βασιλεὺς τῶν Κυριτῶν, ἐπὶ κοινωνίᾳ τῆς ἀρχῆς καὶ πολιτείᾳ συνέβη πρὸς Ῥωμύλον· δολοφονηθέντος δ' ἐν Λαουϊνίῳ τοῦ Τατίου, μόνος ἦρξεν ἑκόντων τῶν Κυριτῶν ὁ Ῥωμύλος. Μετὰ δὲ τοῦτον διεδέξατο τὴν ἀρχὴν

Νουμᾶς Πομπίλιος, πολίτης τοῦ Τατίου, παρ' ἑκόντων τῶν 230.
ὑπηκόων λαβών. Αὕτη μὲν οὖν ἡ μάλιστα πιστευομένη τῆς Ῥώμης κτίσις ἐστίν.

§. 3.

Ἄλλη δέ τις προτέρα καὶ μυθώδης, Ἀρκαδικὴν λέγουσα γενέσθαι τὴν ἀποικίαν ὑπ' Εὐάνδρου. Τούτῳ δ' ἐπιξενωθῆναί φασι τὸν Ἡρακλέα, ἐλαύνοντα τὰς Γηρυόνου βοῦς. Πυθόμενον δὲ τῆς μητρὸς Νικοστράτης τὸν Εὔανδρον (εἶναι δ' αὐτὴν μαντικῆς ἔμπειρον), ὅτι τῷ Ἡρακλεῖ πεπρωμένον εἴη τελέσαντι τοὺς ἄθλους, θεῷ γενέσθαι, φράσαι τε πρὸς τὸν Ἡρακλέα ταῦτα, καὶ τέμενος ἀναδεῖξαι, καὶ θῦσαι θυσίαν Ἑλληνικήν· ἣν καὶ νῦν ἔτι φυλάττεσθαι τῷ Ἡρακλεῖ· Καὶ ὁ Κακίλιος, ὁ τῶν Ῥωμαίων συγγραφεύς, τοῦτο τίθεται σημεῖον τοῦ Ἑλληνικὸν εἶναι κτίσμα τὴν Ῥώμην, τὸ παρ' αὐτῇ τὴν πάτριον θυσίαν Ἑλληνικὴν εἶναι τῷ Ἡρακλεῖ. Καὶ τὴν μητέρα δὲ τοῦ Εὐάνδρου τιμῶσι Ῥωμαῖοι, μίαν τῶν νυμφῶν εἶναι νομίσαντες, Καρμέντην μετονομασθεῖσαν.

§. 4.

Οἱ δ' οὖν Λατῖνοι καταρχὰς μὲν ἦσαν ὀλίγοι, καὶ οἱ πλείους 231.
οὐ προσεῖχον Ῥωμαίοις· ὕστερον δὲ, καταπλαγέντες τὴν ἀρετὴν τοῦ τε Ῥωμύλου καὶ τῶν μετ' ἐκεῖνον βασιλέων, ὑπήκοοι πάντες ὑπῆρξαν. Καταλυθέντων δὲ τῶν τε Αἰκούων καὶ τῶν Οὐόλσκων καὶ Ἑρνίκων, ἔτι δὲ πρότερον, Ῥουτούλων τε καὶ Ἀβοριγίνων, πρὸς δὲ τούτοις, Ῥακῶν, καὶ Ἀργυρούσκων δέ τινων καὶ Πριβέρνων, ἡ τούτων χώρα Λατίνη προσηγόρευται πᾶσα. Ἦν δὲ τῶν Οὐόλσκων καὶ τὸ Πωμεντῖνον πεδίον, ὅμορον τοῖς Λατίνοις, καὶ πόλις Ἀπίολα, ἣν κατέσκαψε Ταρκύνιος Πρίσκος. Αἴκουοι δὲ, γειτονεύοντες μάλιστα τοῖς Κυρί-

231. ταις· καὶ τούτων δ' ἐκεῖνος τὰς πόλεις ἐξεπόρθησεν· ὁ δ' υἱὸς αὐτοῦ τὴν Σούεσσαν εἶλε τὴν μητρόπολιν τῶν Οὐόλσκων. Ἑρνικοὶ δὲ πλησίον ὤκουν τῷ τε Λαουϊνίῳ καὶ τῇ Ἄλβᾳ, καὶ αὐτῇ τῇ Ῥώμῃ· οὐκ ἄπωθεν δ' οὐδ' Ἀρικία, καὶ Τελλῆναι, καὶ Ἄντιον. Ἀλβανοὶ δὲ, καταρχὰς μὲν ὡμονόουν τοῖς Ῥωμαίοις, ὁμόγλωττοί τε ὄντες καὶ Λατῖνοι· βασιλευόμενοι δ' ἑκάτεροι χωρὶς ἐτύγχανον· οὐδὲν δ' ἧττον ἐπιγαμίαι τε ἦσαν πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἱερὰ κοινὰ τὰ ἐν Ἄλβᾳ, καὶ ἄλλα δίκαια πολιτικά. Ὕστερον δὲ, πολέμου συστάντος, ἡ μὲν Ἄλβα κατεσκάφη, πλὴν τοῦ ἱεροῦ, οἱ δ' Ἀλβανοὶ πολῖται Ῥωμαίων ἐκρίθησαν. Καὶ τῶν ἄλλων δὲ τῶν περιοικίδων πόλεων, αἱ μὲν ἀνῃρέθησαν, αἱ δὲ ἐταπεινώθησαν, ἀπειθοῦσαι· τινὲς δὲ καὶ ηὐξήθησαν διὰ τὴν εὔνοιαν. Νυνὶ μὲν οὖν ἡ παραλία μέχρι πόλεως Σινουέσσης ἀπὸ τῶν Ὠστίων Λατίνη καλεῖται· πρότερον δὲ μέχρι τοῦ Κιρκαίου μόνον ἐσχήκει τὴν ἐπίδοσιν· καὶ τῆς μεσογαίας δὲ πρότερον μὲν οὐ πολλὴ, ὕστερον δὲ καὶ μέχρι Καμπανίας διέτεινε, καὶ Σαυνιτῶν, καὶ Πελιγνῶν, καὶ ἄλλων τῶν τὸ Ἀπέννινον κατοικούντων.

§. 5.

Ἅπασα δ' ἐστὶν εὐδαίμων καὶ παμφόρος, πλὴν ὀλίγων χωρίων τῶν κατὰ τὴν παραλίαν, ὅσα ἑλώδη καὶ νοσερὰ, οἷα τὰ τῶν Ἀρδεατῶν, καὶ τὰ μεταξὺ Ἀντίου καὶ Λαουϊνίου μέχρι Πωμεντίνου, καὶ τινων τῆς Σητίνης χωρίων, καὶ τῆς περὶ Ταρρακίναν, καὶ τὸ Κιρκαῖον· ἢ εἴ τινα ὀρεινὰ καὶ πετρώδη. Καὶ ταῦτα δ' οὐ τελέως ἀργὰ, οὐδ' ἄχρηστα· ἀλλὰ νομὰς παρέχει δαψιλεῖς, ἢ ὕλην, ἢ καρπούς τινας ἐλείους, ἢ πετραίους· τὸ δὲ Καικοῦβον, ἑλῶδες ὂν, εὐοινοτάτην ἄμπελον τρέφει, τὴν δενδρῖτιν. Πόλεις δ' ἐπὶ θαλάττῃ μέν εἰσι τῶν Λατίνων, τὰ *τε* Ὦστια, πόλις ἁλίμενος διὰ τὴν πρόσχωσιν, ἣν ὁ Τίβερις παρασκευάζει,

πληρούμενος ἐκ πολλῶν ποταμῶν. Παρακινδύνως μὲν οὖν ὁρ- 231.
μίζονται μετέωρα ἐν τῷ σάλῳ τὰ ναυκλήρια· τὸ μέντοι λυσι-
τελὲς νικᾷ. Καὶ γὰρ ἡ τῶν ὑπηρετικῶν σκαφῶν εὐπορία, τῶν 232.
ἐκδεχομένων τὰ φορτία, καὶ ἀντιφορτιζόντων, ταχὺν ποιεῖ τὸν
ἀπόπλουν, πρὶν ἢ τοῦ ποταμοῦ ἅψασθαι· ἔστι δ' ἃ καὶ, μέρους ἀπο-
κουφισθέντος, εἰσπλεῖ καὶ ἀνάγεται μέχρι τῆς Ῥώμης, σταδίους
ἑκατὸν ἐννενήκοντα. Κτίσμα δ' ἐστὶ τὰ Ὥστια Ἄγκου Μαρκίου.
Αὕτη μὲν ἡ πόλις τοιαύτη. Ἑξῆς δ' ἐστὶν Ἄντιον, ἁλίμενος καὶ
αὕτη πόλις· ἵδρυται δ' ἐπὶ πέτραις· διέχει δὲ τῶν Ὥστίων περὶ
διακοσίους ἑξήκοντα σταδίους. Νυνὶ μὲν οὖν ἀνεῖται τοῖς ἡγεμό-
μόσιν, εἰς σχολὴν καὶ ἄνεσιν τῶν πολιτικῶν, ὅτε λάβοιεν καιρόν·
καὶ διὰ τοῦτο κατῳκοδόμηνται πολυτελεῖς οἰκήσεις ἐν τῇ πόλει
συχναί, πρὸς τὰς τοιαύτας ἐπιδημίας. Καὶ πρότερον δὲ ναῦς
ἐκέκτηντο, καὶ ἐκοινώνουν τῶν λῃστηρίων τοῖς Τυρρηνοῖς, καί-
περ ἤδη τοῖς Ῥωμαίοις ὑπακούοντες. Διόπερ καὶ Ἀλέξανδρος
πρότερον ἐγκαλῶν ἐπέστειλε, καὶ Δημήτριος ὕστερον, τοὺς ἁλόν-
τας τῶν λῃστῶν ἀναπέμπων τοῖς Ῥωμαίοις, χαρίζεσθαι μὲν
αὐτοῖς ἔφη τὰ σώματα, διὰ τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας συγγένειαν·
οὐκ ἀξιοῦν δὲ τοὺς αὐτοὺς ἄνδρας, στρατηγεῖν τε ἅμα τῆς Ἰτα-
λίας, καὶ λῃστήρια ἐκπέμπειν· καὶ ἐν μὲν τῇ ἀγορᾷ Διοσκούρων
ἱερὸν ἱδρυσαμένους τιμᾶν, οὓς πάντες Σωτῆρας ὀνομάζουσιν,
εἰς δὲ τὴν Ἑλλάδα πέμπειν τοὺς τὴν ἐκείνων πατρίδα λεηλατή-
σοντας. Ἔπαυσαν δ' αὐτοὺς Ῥωμαῖοι τῆς τοιαύτης ἐπιτηδεύσεως.
Ἀνὰ μέσον δὲ τούτων τῶν πόλεών ἐστι τὸ Λαουίνιον, ἔχον
κοινὸν τῶν Λατίνων ἱερὸν Ἀφροδίτης· ἐπιμελοῦνται δ' αὐτοῦ
διὰ προπόλων Ἀρδεᾶται. Εἶτα Λαυρεντόν. Ὑπέρκειται δὲ τού-
των ἡ Ἀρδέα, κατοικία Ῥουτούλων, ἐν ἑβδομήκοντα σταδίοις ἀπὸ
τῆς θαλάττης. Ἔστι δὲ καὶ ταύτης πλησίον Ἀφροδίσιον, ὅπου
πανηγυρίζουσι Λατῖνοι. Σαυνῖται δ' ἐπόρθησαν τοὺς τόπους.
Καὶ λείπεται μὲν ἴχνη τῶν ποτὲ πόλεων· ἔνδοξα δὲ, διὰ τὴν

232. Αἰνείου γέγονεν ἐπιδημίαν, καὶ τὰς ἱεροποιΐας, [ἃς] ἐξ ἐκείνων τῶν χρόνων παραδεδόσθαι φασί.

§. 6.

Μετὰ δὲ Ἄντιον τὸ Κιρκαῖόν ἐστιν, ἐν διακοσίοις καὶ ἐννενήκοντα σταδίοις ὄρος, νησίζον θαλάττῃ τε καὶ ἕλεσι· φασὶ δὲ καὶ πολύρριζον εἶναι, τάχα τῷ μύθῳ τῷ περὶ τῆς Κίρκης συνοικειοῦντες. Ἔχει δὲ πολίχνιον Κίρκης ἱερὸν, καὶ Ἀθηνᾶς βωμόν· δείκνυσθαι δὲ καὶ φιάλην τινά φασιν Ὀδυσσέως. Μεταξὺ δὲ ὅ τε Στόρας ποταμὸς, καὶ ὑπ' αὐτῷ ὕφορμος· Ἔπειτα προεχὴς αἰγιαλὸς ἁλίμενος, πρὸς αὐτῷ μόνον τῷ Κιρκαίῳ λιμένιον ἔχον. Ὑπέρκειται δ' ἐν τῇ μεσογαίᾳ τὸ Πωμεντῖνον πεδίον· τὴν δὲ συνεχῆ ταύτῃ πρότερον Αὔσονες ᾤκουν, οἵπερ καὶ τὴν Καμπανίαν εἶχον. Μετὰ δὲ τούτους Ὄσκοι·
233. καὶ τούτοις δὲ μετῆν τῆς Καμπανίας· νῦν δ' ἅπαντα Λατίνων ἐστὶ μέχρι Σινουέσσης, ὡς εἶπον. Ἴδιον δέ τι τοῖς Ὄσκοις, καὶ τῷ τῶν Αὐσόνων ἔθνει συμβέβηκε. Τῶν μὲν γὰρ Ὄσκων ἐκλελοιπότων, ἡ διάλεκτος μένει παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις· ὥστε καὶ ποιήματα σκηνοβατεῖσθαι κατά τινα ἀγῶνα πάτριον, καὶ μιμολογεῖσθαι· τῶν δ' Αὐσόνων οὐδ' ἅπαξ οἰκησάντων ἐπὶ τῇ Σικελικῇ θαλάττῃ, τὸ πέλαγος ὅμως Αὐσόνιον καλεῖται. Ἑξῆς δ' ἐν ἑκατὸν σταδίοις τῷ Κιρκαίῳ Ταρρακίνα ἐστὶ, Τραχινὴ καλουμένη πρότερον ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος. Πρόκειται δὲ αὐτῆς μέγα ἕλος, ὃ ποιοῦσι δύο ποταμοί· καλεῖται δ' ὁ μείζων Αὔφιδος. Ἐνταῦθα δὲ συνάπτει τῇ θαλάττῃ πρῶτον ἡ Ἀππία ὁδὸς, ἐστρωμένη μὲν ἀπὸ τῆς Ῥώμης μέχρι Βρεντεσίου, πλεῖστον δ' ὁδευομένη· τῶν δ' ἐπὶ θαλάττῃ πόλεων τούτων ἐφαπτομένη μόνον, τῆς τε Ταρρακίνης, καὶ τῶν ἐφεξῆς, Φορμιῶν καὶ Μιντούρνης καὶ Σινουέσσης, καὶ τῶν ἐσχάτων, Τάραντός τε καὶ Βρεντεσίου. Πλησίον δὲ τῆς Ταρρακίνης βαδίζοντι ἐπὶ τῆς

Ῥώμης, παραβέβληται τῇ ὁδῷ τῇ Ἀππίᾳ διώρυξ, ἐπὶ πολλοὺς 233.
τόπους πληρουμένη τοῖς ἑλείοις τε καὶ τοῖς ποταμίοις ὕδασι. Πλεῖται δὲ μάλιστα μὲν νύκτωρ, ὥστ' ἐμβάντας ἀφ' ἑσπέρας ἐκβαίνειν πρωΐας, καὶ βαδίζειν τὸ λοιπὸν τῇ ὁδῷ τῇ Ἀππίᾳ· ἀλλὰ καὶ μεθ' ἡμέραν· ῥυμουλκεῖται [δὲ] δι' ἡμιόνων. Ἑξῆς δὲ Φορμίαι Λακωνικὸν κτίσμα ἐστὶν, Ὁρμίαι λεγόμενον πρότερον διὰ τὸ εὔορμον. Καὶ τὸν μεταξὺ δὲ κόλπον ἐκεῖνοι Καιάταν ὠνόμασαν, τὰ γὰρ κοῖλα πάντα Καιάτας οἱ Λάκωνες προσαγορεύουσιν· ἔνιοι δ' ἐπώνυμον τῆς Αἰνείου τροφοῦ τὸν κόλπον φασίν. Ἔχει δὲ μῆκος σταδίων ἑκατὸν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς Ταρρακίνης μέχρι τῆς ἄκρας τῆς ὁμωνύμου· ἀνέωγέ τ' ἐνταῦθα σπήλαια ὑπερμεγέθη, κατοικίας μεγάλας καὶ πολυτελεῖς δεδεγμένα· ἐντεῦθεν δ' ἐπὶ τὰς Φορμίας τετταράκοντα. Ταύτης δ' ἀνὰ μέσον εἰσὶ καὶ Σινουέσσης αἱ Μιντοῦρναι, σταδίους ἑκατέρας διέχουσαι περὶ ὀγδοήκοντα. Διαῤῥεῖ δὲ Λεῖρις ποταμὸς, Κλάνις δ' ἐκαλεῖτο πρότερον. Φέρεται δ' ἄνωθεν ἐκ τῶν Ἀπεννίνων ὀρῶν, καὶ τῆς Οὐνεστίνης παρὰ Φρεγέλλας κώμην (πρότερον δ' ἦν πόλις ἔνδοξος)· ἐκπίπτει δ' εἰς ἄλσος ἱερὸν, τιμώμενον περιττῶς ὑπὸ τῶν ἐν Μιντούρναις, ὑποκείμενον τῇ πόλει. Τῶν δὲ σπηλαίων ἐν ὄψει μάλιστα πρόκειται δύο νῆσοι πελάγιαι, Πανδαταρία τε καὶ Ποντία, μικραὶ μὲν, οἰκούμεναι δὲ καλῶς, οὐ πολὺ ἀπ' ἀλλήλων διέχουσαι· τῆς ἠπείρου δὲ, πεντήκοντα ἐπὶ τοῖς διακοσίοις. Ἔχεται δὲ τοῦ Καιάτου κόλπου τὸ Καίκουβον, τούτου δὲ Φοῦνδοι, πόλις ἐν τῇ ὁδῷ τῇ Ἀππίᾳ κειμένη. Πάντες δ' εἰσὶν οἱ τόποι οὗτοι, 234.
σφόδρα εὔοινοι· ὁ δὲ Καίκουβος καὶ ὁ Φουνδανὸς καὶ ὁ Σητῖνος τῶν διωνομασμένων εἰσὶ, καθάπερ καὶ ὁ Φαλερνὸς, καὶ ὁ Ἀλβανὸς, καὶ ὁ Σταταν̀ος. Ἡ δὲ Σινούεσσα ἐν Σητίνῳ κόλπῳ ἵδρυται, ἀφ' οὗ καὶ τοὔνομα (Σίνος γὰρ ὁ κόλπος)· πλησίον

234. ἐςὶ δ' αὐτῆς θερμὰ λουτρὰ κάλλιςα, ποιοῦντα πρὸς νόσους ἑνίας. Αὗται μὲν αἱ ἐπὶ θαλάττῃ τῶν Λατίνων πόλεις.

§. 7.

Ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ, πρώτη μὲν ὑπὲρ τῶν Ὠςίων ἐςὶν ἡ Ρώμη, καὶ μόνη γε ἐπὶ τῷ Τιβέρει κεῖται· περὶ ἧς, ὅτι πρὸς ἀνάγκην, οὐ πρὸς αἵρεσιν ἔκτιςαι, εἴρηται. Προσθετέον δ', ὅτι οὐδ' οἱ μετὰ ταῦτα προσκτίσαντές τινα μέρη, κύριοι τοῦ βελτίονος ἦσαν, ἀλλ' ἐδούλευον τοῖς προϋποκειμένοις. Οἱ μέν γε πρῶτοι τὸ Καπιτώλιον, καὶ τὸ Παλάτιον, καὶ τὸν Κουϊρῖνον λόφον ἐτείχισαν, ὃς ἦν οὕτως εὐεπίβατος τοῖς ἔξωθεν, ὥστ' ἐξ ἐφόδου Τῖτος Τάτιος εἷλεν ἐπελθὼν, ἡνίκα μετῄει τὴν τῶν ἁρπαγεισῶν παρθένων ὕβριν. Ἄγκος δὲ Μάρκιος προσλαβὼν τὸ Καίλιον ὄρος, καὶ τὸ Ἀβεντῖνον ὄρος, καὶ τὸ μεταξὺ τούτων πεδίον, διηρτημένα καὶ ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀπὸ τῶν προτετειχισμένων, προσέθηκεν ἀναγκαίως· οὔτε γὰρ οὕτως ἐρυμνοὺς λόφους ἔξω τείχους ἐᾶσαι τοῖς βουλομένοις ἐπιτειχίσματα καλῶς εἶχεν, οὔθ' ὅλον ἐκπληρῶσαι τὸν κύκλον ἴσχυσε τὸν μέχρι τοῦ Κουϊρίνου. Ἤλεγξε δὲ Σερούϊος τὴν ἔκλειψιν· ἀνεπλήρωσε γὰρ προσθεὶς τόν τε Ἐσκυλῖνον λόφον, καὶ τὸν Οὐϊμιναλιον. Καὶ ταῦτα δ' εὐέφοδα τοῖς ἔξωθέν ἐςι· διόπερ τάφρον βαθεῖαν ὀρύξαντες, εἰς τὸ ἐντὸς ἐδέξαντο τὴν γῆν, καὶ ἐξέτειναν ὅσον ἑξαςάδιον χῶμα ἐπὶ τῇ ἐντὸς ὀφρύϊ τῆς τάφρου, καὶ ἐπέβαλον τεῖχος καὶ πύργους ἀπὸ τῆς Κολλίνης πύλης, μέχρι τῆς Ἐσκυλίνης. Ὑπὸ μέσῳ δὲ τῷ χώματι τρίτη ἐςὶ πύλη ὁμώνυμος τῷ Οὐϊμιναλίῳ λόφῳ. Τὸ μὲν οὖν ἔρυμα τοιοῦτόν ἐςι τὸ τῆς πόλεως, ἐρυμάτων ἑτέρων δεόμενον. Καί μοι δοκοῦσιν οἱ πρῶτοι τὸν αὐτὸν λαβεῖν διαλογισμὸν περί τε σφῶν αὐτῶν, καὶ περὶ τῶν ὕςερον, διότι Ῥωμαίοις προσῆκεν οὐκ ἀπὸ τῶν ἐρυμάτων, ἀλλὰ ἀπὸ τῶν ὅπλων καὶ τῆς οἰ-

κείας ἀρετῆς ἔχειν τ' .σφάλειαν καὶ τὴν ἄλλην εὐπορίαν· προ- 234.
βλήματα νομίζοντας οὐ τὰ τείχη τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ τοὺς
ἄνδρας τοῖς τείχεσι. Καταρχὰς μὲν οὖν ἀλλοτρίας τῆς κύκλῳ
χώρας οὔσης, ἀγαθῆς τε καὶ πολλῆς, τοῦ δὲ τῆς πόλεως ἐδάφους εὐεπιχειρήτου, τὸ μακαρισθησόμενον οὐδὲν ἦν τοπικὸν εὐκλήρημα· τῇ δ' ἀρετῇ καὶ τῷ πόνῳ τῆς χώρας οἰκείας γενο- 235.
μένης, ἐφάνη συνδρομή τις ἀγαθῶν, ἅπασαν εὐφυΐαν ὑπερβάλλουσα. Δι' ἣν ἐπὶ τοσοῦτον αὐξηθεῖσα ἡ πόλις ἀντέχει, τοῦτο μὲν τροφῇ, τοῦτο δὲ ξύλοις καὶ λίθοις πρὸς τὰς οἰκοδομίας, ἃς ἀδιαλείπτους ποιοῦσιν αἱ συμπτώσεις, καὶ ἐμπρήσεις, καὶ μεταπράσεις, ἀδιάλειπτοι καὶ αὗται οὖσαι· καὶ γὰρ αἱ μεταπράσεις, ἑκούσιοί τινες συμπτώσεις εἰσί, καταβαλλόντων καὶ ἀνοικοδομούντων πρὸς τὰς ἐπιθυμίας ἕτερα ἐξ ἑτέρων. Πρὸς ταῦτ' οὖν, τό τε τῶν μεταλλων πλῆθος, καὶ ἡ ὕλη, καὶ οἱ κατακομίζοντες ποταμοί, θαυμαστὴν παρέχουσι τὴν ὑποχορηγίαν· πρῶτος μὲν Ἀνίων, ἐξ' Ἄλβας ῥέων τῆς πρὸς Μαρσοῖς Λατίνης πόλεως *καὶ* διὰ τοῦ ὑπ' αὐτῇ πεδίου μέχρι τῆς πρὸς τὸν Τίβεριν συμβολῆς· ἔπειθ' ὁ Νὰρ, καὶ ὁ Τενέας, οἱ διὰ τῆς Ὀμβρικῆς εἰς τὸν αὐτὸν καταφερόμενοι ποταμὸν τὸν Τίβεριν· διὰ δὲ Τυρρηνίας καὶ τῆς Κλουσίνης, ὁ Κλάνις. Ἐπεμελήθη μὲν οὖν ὁ Σεβαστὸς Καῖσαρ τῶν τοιούτων ἐλαττωμάτων τῆς πόλεως, πρὸς μὲν τὰς ἐμπρήσεις, συντάξας στρατιωτικὸν ἐκ τῶν ἀπελευθέρων τὸ βοηθῆσον· πρὸς δὲ τὰς συμπτώσεις, τὰ ὕψη τῶν καινῶν οἰκοδομημάτων καθελὼν, καὶ κωλύσας ἐξαίρειν ποδῶν ἑβδομήκοντα τὸ πρὸς ταῖς ὁδοῖς ταῖς δημοσίαις. Ἀλλ' ὅμως ἐπέλιπεν ἂν ἡ ἐπανόρθωσις, εἰ μὴ τὰ μέταλλα καὶ ἡ ὕλη, καὶ τὸ τῆς πορθμείας εὐμεταχείριστον ἀντεῖχε.

§. 8.

Ταῦτα μὲν οὖν ἡ φύσις τῆς χώρας παρέχεται τὰ εὐτυχή-

235. ματα τῇ πόλει· προσέθεσαν δὲ οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τὰ ἐκ τῆς προνοίας. Τῶν γὰρ Ἑλλήνων περὶ τὰς κτίσεις μάλιστα εὐστοχῆσαι δοξάντων, ὅτι κάλλους ἐστοχάζοντο, καὶ ἐρυμνότητος, καὶ λιμένων, καὶ χώρας εὐφυοῦς· οὗτοι προὐνόησαν μάλιστα ὧν ὠλιγώρησαν ἐκεῖνοι, στρώσεως ὁδῶν, καὶ ὑδάτων εἰσαγωγῆς, καὶ ὑπονόμων τῶν δυναμένων ἐκκλύζειν τὰ λύματα τῆς πόλεως εἰς τὸν Τίβεριν. Ἔστρωσαν δὲ καὶ τὰς κατὰ τὴν χώραν ὁδοὺς, προσθέντες ἐκκοπάς τε λόφων, καὶ ἐγχώσεις κοιλάδων, ὥστε τὰς ἁρμαμάξας δέχεσθαι πορθμείων φορτία· οἱ δ' ὑπόνομοι, συννόμῳ λίθῳ κατακαμφθέντες, ὁδοὺς, ἁμάξαις χόρτου πορευτὰς ἑνίας, ἀποκλοίπασι. Τοσοῦτον δ' ἐστὶ τὸ εἰσαγώγιμον ὕδωρ διὰ τῶν ὑδραγωγείων, ὥστε ποταμοὺς διὰ τῆς πόλεως καὶ τῶν ὑπονόμων ῥεῖν· ἅπασαν δὲ οἰκίαν σχεδὸν δεξαμενὰς καὶ σίφωνας, καὶ κρουνοὺς ἔχειν ἀφθόνους, ὧν πλείστην ἐπιμέλειαν ἐποιήσατο Μάρκος Ἀγρίππας, πολλοῖς καὶ ἄλλοις ἀναθήμασι

236. κοσμήσας τὴν πόλιν. Ὡς δ' εἰπεῖν, οἱ παλαιοὶ μὲν τοῦ κάλλους τῆς Ῥώμης ὠλιγώρουν, πρὸς ἄλλοις μείζοσι καὶ ἀναγκαιοτέροις ὄντες· οἱ δ' ὕστερον, καὶ μάλιστα οἱ νῦν καθ' ἡμᾶς, οὐδὲ τούτου καθυστέρησαν, ἀλλ' ἀναθημάτων πολλῶν, καὶ καλῶν ἐπλήρωσαν τὴν πόλιν. Καὶ γὰρ Πομπήϊος, καὶ ὁ Θεὸς Καῖσαρ, καὶ ὁ Σεβαστὸς, καὶ οἱ τούτου παῖδες, καὶ οἱ φίλοι, καὶ ἡ γυνὴ, καὶ ἡ ἀδελφὴ, πᾶσαν ὑπερεβάλοντο σπουδὴν καὶ δαπάνην εἰς τὰς κατασκευάς. Τούτων δὲ τὰ πλεῖστα ὁ Μάρτιος ἔχει κάμπος, πρὸς τῇ φύσει προσλαβὼν καὶ τὸν ἐκ τῆς προνοίας κόσμον. Καὶ γὰρ τὸ μέγεθος τοῦ πεδίου θαυμαστὸν ἅμα, καὶ τὰς ἁρματοδρομίας, καὶ τὴν ἄλλην ἱππασίαν, ἀκώλυτον παρέχοντος τοσούτῳ πλήθει τῶν σφαίρᾳ, καὶ δίσκῳ, καὶ παλαίστρᾳ, γυμναζομένων· καὶ τὰ περικείμενα ἔργα, καὶ τὸ ἔδαφος ποάζον δι' ἔτους, καὶ [αἱ] τῶν λόφων στεφάναι τῶν ὑπὲρ τοῦ ποταμοῦ μέχρι τοῦ ῥείθρου σκηνογραφικὴν ὄψιν ἐπιδεικνυμένων, δυσαπάλλα-

κτον παρέχουσι τὴν θέαν. Πλησίον δ' ἐςὶ τοῦ πεδίου τούτου, 236.
καὶ ἄλλο πεδίον, καὶ ςοαὶ κύκλῳ παμπληθεῖς, καὶ ἄλση, καὶ θέατρα τρία, καὶ ἀμφιθέατρον, καὶ ναοὶ πολυτελεῖς, καὶ συνεχεῖς ἀλλήλοις· ὡς πάρεργον ἂν δόξαιεν ἀποφαίνειν τὴν ἄλλην πόλιν. Διόπερ ἱεροπρεπέςατον νομίσαντες τὸν τόπον τοῦτον, καὶ τὰ τῶν ἐπιφανεςάτων μνήματα ἐνταῦθα κατεσκεύασαν ἀνδρῶν, καὶ γυναικῶν. Ἀξιολογώτατον δὲ τὸ Μαυσωλεῖον καλούμενον, ἐπὶ κρηπίδος ὑψηλῆς λευκολίθου πρὸς τῷ ποταμῷ χῶμα μέγα, ἄχρι κορυφῆς τοῖς ἀειθαλέσι τῶν δένδρων συνηρεφές· ἐπ' ἄκρῳ μὲν οὖν εἰκών ἐςι χαλκῆ τοῦ Σεβαςοῦ Καίσαρος· ὑπὸ δὲ τῷ χώματι θῆκαί εἰσιν αὐτοῦ, καὶ τῶν συγγενῶν καὶ οἰκείων· ὄπισθεν δὲ μέγα ἄλσος, περιπάτους θαυμαςοὺς ἔχον· ἐν μέσῳ δὲ τῷ πεδίῳ ὁ τῆς καύςρας αὐτοῦ περίβολος, καὶ οὗτος λίθου λευκοῦ, κύκλῳ μὲν περικείμενον ἔχων σιδηροῦν περίφραγμα, ἐντὸς δ' αἰγείροις κατάφυτος. Πάλιν δ' εἴ τις, εἰς τὴν ἀγορὰν παρελθὼν τὴν ἀρχαίαν, ἄλλην ἐξ ἄλλης ἴδοι παραβεβλημένην ταύτῃ, καὶ βασιλικὰς ςοὰς καὶ ναοὺς, ἴδοι δὲ καὶ τὸ Καπιτώλιον, καὶ τὰ ἐνταῦθα ἔργα καὶ τὰ ἐν τῷ Παλατίῳ, καὶ τῷ τῆς Λιβίας περιπάτῳ, ῥαδίως ἐκλάθοιτ' ἂν τῶν ἔξωθεν. Τοιαύτη μὲν ἡ Ρώμη.

§. 9.

Τῶν δ' ἄλλων τῆς Λατίνης πόλεων, τὰς μὲν ἑτέροις γνωρίσμασι, τὰς δὲ ταῖς ὁδοῖς ἀφορίσαιτ' ἄν τις ταῖς γνωριμωτάταις, ὅσαι διὰ τῆς Λατίνης ἔςρωνται· ἢ γὰρ ἐπὶ ταύταις, ἢ παρὰ ταύταις, ἢ μεταξὺ ἵδρυνται. Γνωριμώταται δὲ τῶν ὁδῶν, ἥ τε Ἀππία, καὶ ἡ Λατίνη, καὶ ἡ Οὐαλερία· ἡ μὲν τὰ πρὸς 237.
θάλατταν ἀφορίζουσα μέρη τῆς Λατίνης, μέχρι Σινουέσσης, ἡ δὲ τὰ πρὸς τῇ Σαβίνῃ μέχρι Μαρσῶν· μέση δ' αὐτῶν ἡ συμπίπτουσα τῇ Ἀππίᾳ κατὰ Κασιλῖνον πόλιν, διέχουσαν Καπύης

237. ἑννεακαίδεκα σταδίους. Ἄρχεται δὲ ἀπὸ τῆς Ἀππίας ἐν ἀριστερᾷ ἀπ' αὐτῆς ἐκτρεπομένη πλησίον Ρώμης, εἶτα διὰ Τουσκλάνου ὄρους ὑπερβᾶσα, μεταξὺ Τούσκλου πόλεως, καὶ τοῦ Ἀλβανοῦ ὄρους, κάτεισιν ἐπὶ Ἄλγιδον πολίχνιον, καὶ Πατὰς πανδοχεῖα. Εἶτα συμπίπτει καὶ ἡ Λαβικανὴ, ἀρχομένη μὲν ἀπὸ τῆς Ἐσκυλίνης πύλης, ἀφ' ἧς καὶ ἡ Πραινεστίνη· ἐν ἀριστερᾷ δ' ἀφεῖσα καὶ ταύτην, καὶ τὸ πεδίον τὸ Ἐσκυλῖνον, πρόεισιν ἐπὶ πλείους τῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι σταδίων, καὶ πλησιάσασα τῷ παλαιῷ Λαβικῷ, κτίσματι κατεσπασμένῳ, κειμένῳ δ' ἐφ' ὕψους, τοῦτο μὲν καὶ τὸ Τοῦσκλον ἐν δεξιοῖς ἀπολείπει, τελευτᾷ δὲ πρὸς τὰς Πατὰς καὶ τὴν Λατίνην· διέχει δὲ τῆς Ῥώμης τὸ χωρίον τοῦτο διακοσίους καὶ δέκα σταδίους. Εἶθ' ἑξῆς μὲν ἐπ' αὐτῆς τῆς Λατίνης, εἰσὶν ἐπίσημοι κατοικίαι, καὶ πόλεις, Φερεντῖνον, Φρουσίνων, παρ' ἣν ὁ Κόσας ῥεῖ ποταμὸς, Φαβρατερία, παρ' ἣν ὁ Τρῆρος ῥεῖ. Ἀκούϊνον [δὲ] μεγάλη πόλις ἐστὶ, παρ' ἣν ὁ Μέλπις ῥεῖ ποταμὸς μέγας· Ἰντεράμνιον, ἐν συμβολῇ δυεῖν ποταμῶν κείμενον, Λείριός τε καὶ ἑτέρου· Κασῖνον, καὶ αὕτη πόλις ἀξιόλογος ὑστάτη τῶν Λατίνων. Τὸ γὰρ Τέανον τὸ καλούμενον Σιδικῖνον, ἐφεξῆς κείμενον, ἐκ τοῦ ἐπιθέτου δηλοῦται, διότι τῶν Σιδικίνων ἐστίν. Οὗτοι δὲ Ὄσκοι, Καμπανῶν ἔθνος ἐκλελοιπός· ὥστε λέγοιτ' ἂν τῆς Καμπανίας καὶ αὕτη, μεγίστη οὖσα τῶν ἐπὶ τῇ Λατίνῃ πόλεων, καὶ ἡ ἐφεξῆς ἡ τῶν Καληνῶν, καὶ αὕτη ἀξιόλογος, συνάπτουσα τῷ Κασιλίνῳ.

§. 10.

Ἐφ' ἑκάτερα δὲ τῆς Λατίνης, ἐν δεξιᾷ μὲν εἰσιν αἱ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ἀππίας, Σητία τε καὶ Σιγνία, φέρουσαι οἶνον, ἡ μὲν τῶν πολυτελῶν ἕνα, ἡ δὲ τὸν σαλτικώτατον κοιλίας, τὸν Σίγνιον λεγόμενον. Πρὸ δὲ ταύτης ἐστὶ Πρίβεργον καὶ Κόρα,

καὶ Σούεσσα τῶν Πωμεντίνων, καὶ Οὐελίτραι, καὶ Ἀλέτριον· 237.
ἔτι δὲ Φρεγέλλαι, παρ' ἣν ὁ Λεῖρις ῥεῖ, ὁ εἰς τὰς Μιντούρνας ἐκδιδούς· νῦν μὲν κώμη, πόλις δέ ποτε γεγονυῖα ἀξιόλογος, καὶ τὰς πολλὰς τῶν ἄρτι λεχθεισῶν περιοικίδας πρότερον ἐσχηκυῖα, αἳ νῦν εἰς αὐτὴν συνέρχονται, ἀγῶνάς τε ποιούμεναι καὶ ἱεροποιίας τινάς· κατεσκάφη δ' ὑπὸ Ῥωμαίων ἀποςᾶσα. Πλεῖςαι δ' εἰσὶ, καὶ τούτων τῶν ἐν τῇ Λατίνῃ, καὶ τῶν ἐπέκεινα, ἐν τῇ Ἑρνίκων τε καὶ Αἰκούων καὶ Οὐόλσκων ἱδρυμέναι, Ῥωμαίων δ' εἰσὶ κτίσματα. Ἐν ἀριςερᾷ δὲ τῆς Λατίνης αἱ μεταξὺ 238.
αὐτῆς, καὶ τῆς Οὐαλερίας, Γάβιοι μὲν ἐν τῇ Πραινες̔ίνῃ ὁδῷ κειμένη, λατόμιον ἔχουσα ὑπουργοῦν τῇ Ῥώμῃ μάλιςα τῶν ἄλλων, διέχουσα τὸ ἴσον τῆς Ῥώμης τε καὶ Πραινέςου περὶ ἑκατὸν ςαδίους. Εἶθ' ἡ Πραίνεςος, περὶ ἧς αὐτίκα ἐροῦμεν. Εἶθ' αἱ ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς ὑπὲρ Πραίνεςον, ἥ τε τῶν Ἑρνίκων πολίχνη, Καπίτουλον, καὶ Ἀναγνία πόλις ἀξιόλογος, καὶ Κερεάται, καὶ Σώρα, παρ' ἣν ὁ Λεῖρις παρεξιὼν εἰς Φρεγέλλας ῥεῖ, καὶ Μιντούρνας. Ἔπειτα ἄλλα τινὰ, καὶ Οὐέναφρον, ὅθεν τὸ κάλλιςον ἔλαιον. Ἡ μὲν οὖν πόλις ἐφ' ὕψους κεῖται· παραῤῥεῖ δὲ τὴν τοῦ λόφου ῥίζαν ὁ Οὐουλτοῦρνος· ὃς καὶ παρὰ τὸ Κασιλῖνον ἐνεχθεὶς, ἐκδίδωσι κατὰ τὴν ὁμώνυμον αὐτῷ πόλιν. Αἰσερνία δὲ καὶ Ἀλλίφαι ἤδη Σαυνιτικαὶ πόλεις εἰσὶν, ἡ μὲν ἀφῃρημένη κατὰ τὸν Μαρσικὸν πόλεμον, ἡ δ' ἔτι συμμένουσα.

§. 11.

Ἡ Οὐαλερία δ' ἄρχεται μὲν ἀπὸ Τιβούρων, ἄγει δ' ἐπὶ Μαρσοὺς, καὶ Κορφίνιον τὴν τῶν Πελιγνῶν μητρόπολιν. Εἰσὶ δ' ἐν αὐτῇ Λατῖναι πόλεις Οὐαλερία τε, καὶ Καρσέολοι, καὶ Ἄλβα· πλησίον δὲ καὶ πόλις Κούκουλον. Ἐν ὄψει δ' εἰσὶ τοῖς ἐν Ῥώμῃ Τίβουρά τε, καὶ Πραίνεςος, καὶ Τοῦσκλον. Τίβουρα μὲν, [ἐν] ᾗ τὸ Ἡράκλειον, καὶ ὁ καταῤῥάκτης, ὃν ποιεῖ πλωτὸς ὢν

238. ὁ Ἀνίων, ἀφ' ὕψους μεγάλου καταπίπτων εἰς φάραγγα βαθεῖαν, καὶ καταῤῥάσσων πρὸς αὐτῇ τῇ πόλει. Ἐντεῦθεν δὲ διέξεισι πεδίον εὐκαρπότατον, παρὰ τὰ μέταλλα τοῦ λίθου τοῦ Τιβουρτίνου, καὶ τοῦ ἐν Γαβίοις, *καὶ* τοῦ ἐρυθροῦ λεγομένου· ὥςε τὴν ἐκ τῶν μεταλλων ἐξαγωγὴν καὶ τὴν πορθμείαν εὐμαρῆ τελέως εἶναι, τῶν πλείςων ἔργων τῆς Ῥώμης ἐντεῦθεν κατασκευαζομένων. Ἐν δὲ τῷ πεδίῳ τούτῳ, [ὃ] ὁ Ἀνίων διέξεισι, καὶ τὰ Ἀλβουλα καλούμενα ῥεῖ ὕδατα ψυχρὰ ἐκ πολλῶν πηγῶν, πρὸς ποικίλας νόσους, καὶ πίνουσι καὶ ἐγκαθημένοις ὑγιεινά· τοιαῦτα δὲ καὶ τὰ Λαβανά, οὐκ ἄποθεν τούτων, ἐν τῇ Νωμεντανῇ καὶ τοῖς περὶ Ἤρητον τόποις. Πραίνεςος δ' ἐςὶν, ὅπου τὸ τῆς Τύχης ἱερὸν ἐπίσημον χρηςηριάζον. Ἀμφότεραι δ' αἱ πόλεις αὗται τῇ αὐτῇ προσιδρυμέναι τυγχάνουσιν ὀρεινῇ· διέχουσι δ' ἀλλήλων ὅσον ςαδίους ἑκατόν· τῆς δὲ Ῥώμης Πραίνεςος μὲν καὶ διπλάσιον, Τίβουρα δ' ἔλαττον. Φασὶ δ' Ἑλληνίδας ἀμφοτέρας· Πραίνεςον γοῦν Πολυςέφανον καλεῖσθαι πρότερον. Ἐρυμνὴ μὲν οὖν ἑκατέρα, πολὺ δ' ἐρυμνοτέρα Πραίνεςος· ἄκραν γὰρ ἔχει τῆς μὲν πόλεως ὕπερθεν ὄρος ὑψηλὸν, ὄπισθεν δ' ἀπὸ τῆς συνεχούσης ὀρεινῆς αὐχένι διεζευγμένον, ὑπεραῖρον καὶ δυσὶ ςαδίοις τούτου πρὸς ὀρθίαν ἀνάβασιν. Πρὸς δὲ τῇ ἐρυ-
239. μνότητι καὶ διώρυξι κρυπταῖς διατέτρηται πανταχόθεν, μέχρι τῶν πεδίων, ταῖς μὲν, ὑδρείας χάριν, ταῖς δ', ἐξόδων λαθραίων· ὧν ἐν μιᾷ Μάριος πολιορκούμενος ἀπέθανε. Ταῖς μὲν οὖν ἄλλαις πόλεσι πλεῖςον τὸ εὐερκὲς πρὸς ἀγαθοῦ τίθεται· Πραινεςίνοις δὲ συμφορὰ γεγένηται διὰ τὰς Ῥωμαίων ςάσεις. Καταφεύγουσι γὰρ ἐκεῖσε οἱ νεωτερίσαντες· ἐκπολιορκηθέντων δὲ, πρὸς τῇ κακώσει τῆς πόλεως, καὶ τὴν χώραν ἀπαλλοτριοῦσθαι συμβαίνει, τῆς αἰτίας μεταφερομένης ἐπὶ τοὺς ἀναιτίους. Ῥεῖ δὲ διὰ τῆς χώρας Οὐέρεσις ποταμός. Πρὸς ἕω δὲ τῆς Ῥώμης εἰσὶν αἱ λεχθεῖσαι πόλεις.

§. 12.

§. 12.

Ἐνδοτέρω δὲ τῆς κατ' αὐτὰς ὀρεινῆς ἄλλη ῥάχις ἐςὶ, με- 239.
ταξὺ αὐλῶνα καταλείπουσα τὸν κατὰ Ἄλγιδον, ὑψηλὴ μέχρι τοῦ Ἀλβανοῦ ὄρους. Ἐπὶ ταύτης δὴ τὸ Τοῦσκλον ἵδρυται, πόλις οὐ φαύλως κατεσκευασμένη· κεκόσμηται δὲ ταῖς κύκλῳ φυτείαις καὶ οἰκοδομίαις, καὶ μάλιςα ταῖς ὑποπιπτούσαις ἐπὶ τὸ κατὰ τὴν Ῥώμην μέρος. Τὸ γὰρ Τοῦσκλον ἐνταῦθά ἐςι λόφος εὔγεως καὶ εὔυδρος, κορυφούμενος ἠρέμα πολλαχοῦ, καὶ δεχόμενος βασιλείων κατασκευὰς ἐκπρεπεςάτας. Συνεχὴ δ' ἐςὶ καὶ τὰ τῷ Ἀλβανῷ ὄρει ὑποπίπτοντα, τὴν αὐτήν τε ἀρετὴν ἔχοντα, καὶ κατασκευήν. Ἐφεξῆς δ' ἐςὶ πεδία, τὰ μὲν πρὸς τὴν Ῥώμην συνάπτοντα, καὶ τὰ προάςεια αὐτῆς, τὰ δὲ πρὸς τὴν θάλατταν· τὰ μὲν οὖν πρὸς τὴν θάλατταν ἥττόν ἐςιν ὑγιεινά, τὰ δὲ ἄλλα εὐάγωγά τε καὶ παραπλησίως ἐξησκημένα. Μετὰ δὲ τὸ Ἀλβανὸν Ἀρικία ἐςὶ πόλις ἐπὶ τῇ ὁδῷ τῇ Ἀππίᾳ· ςάδιοι δ' εἰσὶν ἐκ τῆς Ῥώμης ἑκατὸν ἑξήκοντα· κοῖλος δ' ἐςὶν ὁ τόπος, ἔχει δ' ὅμως ἐρυμνὴν ἄκραν. Ὑπέρκειται δ' αὐτῆς τὸ μὲν Λαουίνιον, πόλις Ῥωμαίων ἐν δεξιᾷ τῆς Ἀππίας ὁδοῦ, ἀφ' ἧς ἔποπτος ἥ τε θαλαττά ἐςι, καὶ τὸ Ἄντιον. Τὸ δ' Ἀρτεμίσιον, ὃ καλοῦσι Νέμος, ἐκ τοῦ ἐν ἀριςερᾷ μέρους τῆς ὁδοῦ τῆς ἐξ Ἀρικίας ἀναβαίνουσιν εἰς τὸ τῆς Ἀρικίνης ἱερόν. Λέγουσι δ' εἶναι ἀφίδρυμα τῆς Ταυροπόλου· καὶ γάρ τι βαρβαρικὸν κρατεῖ καὶ σκυθικὸν περὶ τὸ ἱερὸν ἔθος. Καθίςαται γὰρ ἱερεὺς, ὁ γενηθεὶς αὐτόχειρ τοῦ ἱερωμένου πρότερον, δραπέτης ἀνήρ· ξιφήρης οὖν ἐςιν ἀεὶ, περισκοπῶν τὰς ἐπιθέσεις, ἕτοιμος ἀμύνεσθαι. Τὸ δ' ἱερὸν ἐν ἄλσει. Πρόκειται δὲ λίμνη πελαγίζουσα. Κύκλῳ δ' ὀρεινὴ συνεχὴς ὀφρὺς περίκειται, λίαν ὑψηλὴ, καὶ τὸ ἱερὸν καὶ τὸ ὕδωρ ἀπολαμβάνουσα ἐν κοίλῳ τόπῳ καὶ βαθεῖ. Τὰς μὲν οὖν πηγὰς ὁρᾶν ἐςιν, ἐξ ὧν ἡ λίμνη πληροῦται· τούτων δ'

240. ἐςὶ καὶ ἡ Ἡγερία καλουμένη, δαίμονός τινος πώνυμος· αἱ δ' ἀποῤῥύσεις, ἐνταῦθα μὲν ἄδηλοί εἰσιν, ἔξω δὲ δεύκνυνται πόῤῥω πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν ἀνέχουσαι.

§. 13.

Πλησίον δ' ἐςὶ τῶν χωρίων τούτων καὶ Ἀλβανὸν ὄρος, πολὺ ὑπερκύπτον τοῦ Ἀρτεμισίου, καὶ τῶν περὶ αὐτὸ ὀφρύων, καίπερ ὑψηλῶν οὐσῶν, καὶ ὀρθίων ἱκανῶς. Ἔχει δὲ καὶ τοῦτο λίμνην πολὺ μείζω τῆς κατὰ τὸ Ἀρτεμίσιον *ὄρος*. Προσωτέρω δὲ τούτων αἱ λεχθεῖσαι πρότερον πόλεις τῆς Λατίνης εἰσί. Μάλιςα δὲ ἐν μεσογαίᾳ τῶν Λατίνων πόλεών ἐςιν ἡ Ἄλβα, ὁμοροῦσα Μαρσοῖς· ἵδρυται δὲ ἐφ' ὑψηλοῦ πάγου. Ἔςι δὲ καὶ λίμνη Φουκίνα πλησίον, πελαγία τὸ μέγεθος· χρῶνται δ' αὐτῇ μάλιςα μὲν Μαρσοί, καὶ πάντες οἱ πλησιόχωροι. Φασί δ' αὐτὴν καὶ πληροῦσθαί ποτε μέχρι τῆς ὀρεινῆς, καὶ ταπεινοῦσθαι πάλιν, ὡς' ἀναψύχειν τοὺς λιμνωθέντας τόπους, καὶ γεωργεῖσθαι παρέχειν· εἴτε μεταςάσεις τῶν κατὰ βάθους ὑγρῶν σποράδην καὶ ἀδήλως γίνονται, πάλιν δ' ἐπισυῤῥέουσιν, εἴτε τελέως ἐκλείπουσιν αἱ πηγαί, καὶ πάλιν συνθλίβονται· καθάπερ ἐπὶ τοῦ Ἀμενάνου συμβαίνειν φασί, τοῦ διὰ Κατάνης ῥέοντος· ἐκλείπει γὰρ ἐπὶ πολλὰ ἔτη, καὶ πάλιν ῥεῖ. Ἐκ δὲ τῆς Φουκίνας εἶναι τὰς πηγὰς ἰςοροῦσι τοῦ Μαρκίου ὕδατος, τοῦ τὴν Ῥώμην ποτίζοντος καὶ παρὰ τἄλλα εὐδοκιμοῦντος ὕδατα. Τῇ δὲ Ἄλβᾳ, διὰ τὸ ἐν βάθει τῆς χώρας ἱδρύσθαι, καὶ διὰ τὸ εὐερκὲς, ἀντὶ φρουρᾶς ἐχρήσαντο πολλάκις Ῥωμαῖοι, τοὺς φυλακῆς δεομένους ἐνταῦθα καθείργοντες.

ΚΕΦ. Δ.

§. 1.

Ἐπεὶ δ' ἀπὸ τῶν προσαλπείων ἐθνῶν ἀρξάμενοι καὶ τῶν πρὸς αὐτοῖς ὀρῶν τῶν Ἀπεννίνων, ἔπειθ' ὑπερβάντες ταῦτα, τὴν ἐντὸς

ἐπήλθομεν πᾶσαν, ὅση μεταξὺ κεῖται τοῦ Τυρρηνικοῦ πελά- 240.
γους, καὶ τῶν Ἀπεννίνων ὀρῶν τῶν κεκλιμένων πρὸς τὸν Ἀδρίαν·
μέχρι Σαυνιτῶν καὶ Καμπανῶν· νῦν ἐπανιόντες, δηλώσομεν τὰ
ἐν τοῖς ὄρεσι τούτοις οἰκοῦντα καὶ ταῖς ὑπωρείαις τῆς τε ἐκτὸς,
μέχρι τῆς παραλίας τῆς Ἀδριατικῆς, καὶ τῆς ἐντός. Ἀρκτέον δὲ
πάλιν ἀπὸ τῶν Κελτικῶν ὄρων.

§. 2.

Ἔστι δ' ἡ Πικεντίνη μετὰ τὰς τῶν Ὀμβρικῶν πόλεις τὰς
μεταξὺ Ἀριμίνου καὶ Ἀγκῶνος. Ὥρμηνται δὲ ἐκ τῆς Σαβίνης οἱ
Πικεντῖνοι, δρυοκολάπτου τὴν ὁδὸν ἡγησαμένου τοῖς ἀρχηγέ-
ταις, ἀφ' οὗ καὶ τοὔνομα· Πῖκον γὰρ τὸν ὄρνιν τοῦτον ὀνο-
μάζουσι, καὶ νομίζουσιν Ἄρεος ἱερόν. Οἰκοῦσι δ' ἀπὸ τῶν
ὀρῶν ἀρξάμενοι, μέχρι τῶν πεδίων καὶ τῆς θαλάττης, ἐπὶ μῆ-
κος ἔχοντες ηὐξημένην μᾶλλον ἢ πλάτος τὴν χώραν, ἀγαθὴν
πρὸς ἅπαντα, βελτίω δὲ τοῖς ξυλίνοις καρποῖς, ἢ τοῖς σιτικοῖς.
Ἔστι δ' εὖρος μὲν τὸ ἀπὸ τῶν ὀρῶν ἐπὶ θαλατταν ἀνώμαλον 241.
τοῖς διαστήμασι· μῆκος δ' ἀπὸ Αἴσιος ποταμοῦ μέχρι Κάστρου,
παράπλουν ἔχον σταδίων ὀκτακοσίων. Πόλεις δὲ, Ἀγκὼν μὲν Ἑλ-
ληνὶς, Συρακουσίων κτίσμα, τῶν φυγόντων τὴν Διονύσου τυ-
ραννίδα· κεῖται δ' ἐπ' ἄκρας μὲν λιμένα ἐμπεριλαμβανούσης,
τῇ πρὸς τὰς ἄρκτους ἐπιστροφῇ· σφόδρα δ' εὔοινός ἐστι καὶ
πυροφόρος. Πλησίον δ' αὐτῆς Αὔξουμον, πόλις μακρὸν ὑπὲρ
τῆς θαλάττης. Εἶτα Σεπτέμπεδα καὶ Πνευεντία, καὶ Ποτεντία,
καὶ Φίρμον Πικηνόν· ἐπίνειον δὲ ταύτης, Καστέλλον. Ἐφεξῆς
δὲ τὸ τῆς Κύπρας ἱερὸν, Τυρρηνῶν ἵδρυμα καὶ κτίσμα· τὴν
δ' Ἥραν ἐκεῖνοι Κύπραν καλοῦσιν. Εἶτα Τρουεντῖνος ποταμὸς
καὶ πόλις ἐπώνυμος. Εἶτα Καστρουμνόβουμ, καὶ ὁ Ματρῖνος
ποταμὸς, ῥέων ἀπὸ τῆς Ἀδριανῶν πόλεως, ἔχων ἐπίνειον τῆς
Ἀδρίας, ἐπώνυμον ἑαυτοῦ. Ἔστι δ' ἐν τῇ μεσογαίᾳ καὶ αὕτη,

241. καὶ τὸ Ἄσκλον τὸ Πικηνὸν, ἐρυμνότατον χωρίον, *καὶ* ἐφ' ᾧ κεῖται τὸ τεῖχος, καὶ τὰ περικείμενα ὄρη στρατοπέδοις οὐ βάσιμα. Ὑπὲρ δὲ τῆς Πικεντίνης Οὐηστῖνοί τε καὶ Μαρσοὶ, καὶ Πελιγνοὶ, καὶ Μαρρουκῖνοι, καὶ Φρεντανοὶ Σαυνιτικὸν ἔθνος, τὴν ὀρεινὴν κατέχουσιν, ἐφαπτόμενοι μικρὰ τῆς θαλάττης. Ἔστι δὲ τὰ ἔθνη ταῦτα μικρὰ μὲν, ἀνδρικώτατα δὲ, καὶ πολλάκις τὴν ἀρετὴν ταύτην ἐπιδεδειγμένα Ῥωμαίοις· πρῶτον μὲν, ἡνίκα ἐπολέμουν· δεύτερον δὲ, ὅτε συνεστράτευον· τρίτον δ', ὅτε δεόμενοι τυχεῖν ἐλευθερίας καὶ πολιτείας, μὴ τυγχάνοντες, ἀπέστησαν, καὶ τὸν Μαρσικὸν καλούμενον ἐξῆψαν πόλεμον, Κορφίνιον τὴν τῶν Πελιγνῶν μητρόπολιν κοινὴν ἅπασι τοῖς Ἰταλιώταις ἀποδείξαντες πόλιν, ἀντὶ τῆς Ῥώμης, ὁρμητήριον τοῦ πολέμου, μετονομασθεῖσαν Ἰταλικήν· καὶ ἐνταῦθα *δὲ* τοὺς συνεπομένους ἀθροίσαντες, καὶ χειροτονήσαντες ὑπάτους καὶ στρατηγούς. Δύο δ' ἔτη συνέμειναν ἐν τῷ πολέμῳ, μέχρι διεπράξαντο τὴν κοινωνίαν, περὶ ἧς ἐπολέμουν. Μαρσικὸν δὲ ὠνόμασαν τὸν πόλεμον, ἀπὸ τῶν ἀρξάντων τῆς ἀποστάσεως, καὶ μάλιστα ἀπὸ Πομπεδίου. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα κωμηδὸν ζῶσιν· ἔχουσι δὲ καὶ πόλεις ὑπὲρ μὲν τῆς θαλάττης τό τε Κορφίνιον, καὶ Σοῦλμον, καὶ Μαρρούβιον, καὶ Τεάτον τὴν τῶν Μαρρουκίνων μητρόπολιν. Ἐπ' αὐτῇ δὲ τῇ θαλάττῃ τό τε Ἄτερνον, ὅμορον τῇ Πικεντίνῃ, ὁμώνυμον δὲ τῷ ποταμῷ τῷ διορίζοντι τήν τε Οὐηστίνην, καὶ τὴν Μαρρουκίνην. Ῥεῖ γὰρ ἐκ τῆς Ἀμιτερνίνης, διὰ *δὲ* Οὐηστίνων, παραλιπὼν ἐν δεξιᾷ τοὺς Μαρρουκίνους ὑπὲρ τῶν Πελιγνῶν κειμένους, ζεύγματι περατός. Τὸ δὲ πόλισμα τὸ
242. ἐπώνυμον αὐτοῦ Οὐηστίνων μέν ἐστι, κοινῷ δ' ἐπωνείῳ χρῶνται καὶ οἱ Πελιγνοὶ, καὶ οἱ Μαρρουκῖνοι· διέχει δὲ τὸ ζεῦγμα τέτταρας καὶ εἴκοσι σταδίους ἀπὸ Κορφινίου. Μετὰ δὲ Ἄτερνον Ὄρτων, ἐπίνειον Φρεντανῶν, καὶ Βοῦκα, καὶ αὐτὸ Φρεντανῶν, ὅμορον Τεάνῳ τῷ Ἀπούλῳ. Ὀρτώνιον δ' ἐστὶν ἐν τοῖς Φρεντανοῖς

πέτρα λῃςρικῶν ἀνθρώπων, οἷς αἱ οἰκήσεις ἀπὸ τῶν ναυαγίων 242.
πήγνυνται· καὶ τἆλλα θηριώδεις εἶναι δὲ λέγονται. Μεταξὺ δὲ Ὄρτωνος καὶ Ἀτέρνου ὁ Σάγρος ποταμὸς, ὁρίζων τοὺς Φρεντανοὺς ἀπὸ τῶν Πελιγνῶν. Ὁ δὲ παράπλους ἀπὸ τῆς Πικεντίνης ἐπὶ τοὺς Ἀπούλους, οὓς οἱ Ἕλληνες Δαυνίους καλοῦσι, ςαδίων ἐςὶν ὅσον τετρακοσίων ἐννενήκοντα.

§. 3.

Ἑξῆς δὲ μετὰ τὴν Λατίνην ἐςὶν ἡ τε Καμπανία, παρήκουσα τῇ θαλάττῃ, καὶ ὑπὲρ ταύτην ἡ Σαυνῖτις ἐν μεσογαίᾳ, μέχρι Φρεντανῶν, καὶ τῶν Δαυνίων· εἶτ' αὐτοὶ Δαύνιοι, καὶ τἆλλα ἔθνη τὰ μέχρι τοῦ Σικελικοῦ πορθμοῦ. Πρῶτον δὲ περὶ τῆς Καμπανίας ῥητέον. Ἔςι δ' ἀπὸ τῆς Σινουέσσης, ἐπὶ μὲν τὴν ἑξῆς παραλίαν, κόλπος εὐμεγέθης, μέχρι Μισηνοῦ· κἀκεῖθεν ἄλλος κόλπος πολὺ μείζων τοῦ προτέρου· καλοῦσι δ' αὐτὸν Κρατῆρα, ἀπὸ τοῦ Μισηνοῦ μέχρι τοῦ Ἀθηναίου (δυεῖν ἀκρωτηρίων) κολπούμενον. Ὑπὲρ δὲ τούτων τῶν κόλπων Καμπανία πᾶσα ἵδρυται, πεδίον εὐδαιμονέςατον τῶν ἁπάντων· περίκειται δ' αὐτῷ γεωλοφίαι τε εὔκαρποι, καὶ ὄρη τά τε τῶν Σαυνιτῶν καὶ τὰ τῶν Ὄσκων. Ἀντίοχος μὲν οὖν φησι τὴν χώραν ταύτην Ὀπικοὺς οἰκῆσαι, τούτους δὲ καὶ Αὔσονας καλεῖσθαι. Πολύβιος δ' ἐμφαίνει δύο ἔθνη νομίζων ταῦτα· Ὀπικοὺς γάρ φησι καὶ Αὔσονας οἰκεῖν τὴν χώραν ταύτην τὴν περὶ τὸν Κρατῆρα. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν, οἰκούντων Ὀπικῶν πρότερον, καὶ Αὐσόνων μετ' ἐκείνους, κατασχεῖν ὕςερον Ὄσκων τὶ ἔθνος· τούτους δ' ὑπὸ Κυμαίων, ἐκείνους δ' ὑπὸ Τυῤῥηνῶν ἐκπεσεῖν· διὰ γὰρ τὴν ἀρετὴν περιμάχητον γενέσθαι τὸ πεδίον. Δώδεκα δὲ πόλεις ἐγκατοικίσαντας, τὴν οἷον κεφαλὴν ὀνομάσαι Καπύην. Διὰ δὲ τὴν τρυφὴν εἰς μαλακίαν τραπομένους, καθάπερ τῆς περὶ τὸν Πάδον χώρας ἐξέςησαν, οὕτω καὶ ταύτης παρα-

242. χωρῆσαι Σαυνίταις, τούτους δ' ὑπὸ Ῥωμαίων ἐκπεσεῖν. Τῆς δ' εὐκαρπίας ἐςὶ σημεῖον, τὸ σῖτον ἐνταῦθα γίνεσθαι τὸν καλλιςον· λέγω δὲ τὸν πύρινον, ἐξ οὗ καὶ ὁ χόνδρος, κρείττων ὢν πάσης καὶ ὀρύζης, καὶ ἐν ὀλίγῳ σιτικῆς τροφῆς. Ἰςορεῖται δ' ἔνια τῶν πεδίων σπείρεσθαι δι' ἔτους, δὶς μὲν τῇ ζειᾷ, τὸ δὲ
243. τρίτον ἐλύμῳ· τινὰ δὲ καὶ λαχανεύεσθαι *τῷ* τετάρτῳ σπόρῳ. Καὶ μὴν τὸν οἶνον τὸν κράτιςον ἐντεῦθεν ἔχουσι Ῥωμαῖοι τὸν Φαλερνὸν, καὶ τὸν Σταταν̀ον, καὶ [τὸν] Καληνὸν· ἤδη δὲ καὶ ὁ Συρρεντῖνος ἐναμίλλος καθίςαται τούτοις, νεωςὶ πειραθεὶς, ὅτι παλαίωσιν δέχεται. Ὡς δ' αὔτως εὐέλαιός ἐςι καὶ πᾶσα ἡ περὶ τὸ Οὐέναφρον, ὅμορον τοῖς πεδίοις ὄν.

§. 4.

Πόλεις δ' ἐπὶ μὲν τῇ θαλλάττῃ μετὰ τὴν Σινούεσσαν, Λίτερνον, ὅπου τὸ μνῆμα Σκιπίωνος τοῦ πρώτου προσαγορευθέντος Ἀφρικανοῦ· διέτριψε γὰρ ἐνταῦθα τὸ τελευταῖον, ἀφεὶς τὰς πολιτείας κατ' ἀπέχθειαν τὴν πρός τινας. Παραῤῥεῖ δ' ὁμώνυμος τῇ πόλει ποταμός, Ὡς δ' αὔτως καὶ Οὐουλτοῦρνος, ὁμώνυμός ἐςι τῇ παρ' αὐτὸν πόλει ἐφεξῆς κειμένῃ· ῥεῖ δ' οὗτος διὰ Οὐενάφρου καὶ τῆς Καμπανίας μέσης. Ταύταις δ' ἐφεξῆς ἐςι Κύμη, Χαλκιδέων καὶ Κυμαίων παλαιότατον κτίσμα· πασῶν γάρ ἐςι πρεσβυτάτη τῶν τε Σικελικῶν, καὶ τῶν Ἰταλιωτίδων. Οἱ δὲ τὸν ςόλον ἄγοντες, Ἱπποκλῆς ὁ Κυμαῖος καὶ Μεγασθένης ὁ Χαλκιδεὺς, διωμολογήσαντο πρὸς σφᾶς αὐτοὺς, τῶν μὲν [τὴν] ἀποικίαν εἶναι, τῶν δὲ τὴν ἐπωνυμίαν· ὅθεν νῦν μὲν προσαγορεύεται Κύμη, κτίσαι δ' αὐτὴν Χαλκιδεῖς δοκοῦσι. Πρότερον μὲν οὖν ηὐτύχει, καὶ τὸ Φλεγραῖον καλούμενον πεδίον, ἐν ᾧ τὰ περὶ τοὺς Γίγαντας μυθεύουσιν, οὐκ ἄλλοθεν, ὡς εἰκὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ περιμάχητον τὴν γῆν εἶναι δι' ἀρετήν· ὕςερον δὲ οἱ Καμπανοὶ, κύριοι καταςάντες τῆς πόλεως,

ὕβρισαν εἰς τοὺς ἀνθρώπους πολλὰ· καὶ δὴ καὶ ταῖς γυναιξὶν αὐ- 243.
τῶν συνῴκησαν αὐτοί. Ὅμως δ' οὖν ἔτι σώζεται πολλὰ ἴχνη τοῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου, καὶ τῶν ἱερῶν, καὶ τῶν νομίμων. Ὠνομάσθαι δ' ἔνιοι Κύμην ἀπὸ τῶν κυμάτων φασί· ῥαχιώδης γὰρ καὶ προεχὴς ὁ πλησίον αἰγιαλός. Εἰσὶ δὲ καὶ κητεῖαι παρ' αὐτοῖς ἅριςαι. Ἐν δὲ τῷ κόλπῳ τούτῳ καὶ ὕλη τίς ἐςι θαμνώδης, ἐπὶ πολλοὺς ἐκτεινομένη ςαδίους, ἄνυδρος καὶ ἀμμώδης, ἣν Γαλλιναρίαν ὕλην καλοῦσιν. Ἐνταῦθα τὰ λῃςήρια συνεςήσαντο οἱ Πομπηίου Σέξτου ναύαρχοι, καθ' ὃν καιρὸν Σικελίαν ἀπέςησεν ἐκεῖνος.

§. 5.

Πλησίον δὲ τῆς Κύμης, τὸ Μισηνὸν ἀκρωτήριον, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ Ἀχερουσία λίμνη, τῆς θαλάττης ἀνάχυσίς τις τεναγώδης. Κάμψαντι δὲ τὸ Μισηνὸν, λιμὴν εὐθὺς ὑπὸ τῇ ἄκρᾳ· καὶ μετὰ τοῦτον ἐγκολπίζουσα ἠϊὼν εἰς βάθος, ἐν ᾗ αἱ Βαῖαι, καὶ τὰ θερμὰ ὕδατα, τὰ καὶ πρὸς τρυφὴν καὶ 244.
πρὸς θεραπείαν νόσων ἐπιτήδεια. Ταῖς δὲ Βαΐαις συνεχὴς ὅ τε Λοκρῖνος κόλπος, καὶ ἐντὸς τούτου ὁ Ἄορνος, χερρόνησον ποιῶν τὴν ἀπολαμβανομένην μέχρι Μισηνοῦ γῆν, ἀπὸ τῆς παραλίας τῆς μεταξὺ Κύμης καὶ αὐτοῦ. Λοιπὸς γάρ ἐςιν ὀλίγων ςαδίων διὰ τῆς διώρυγος ἰσθμὸς ἐπ' αὐτὴν [τὴν] Κύμην, καὶ τὴν πρὸς αὐτῇ θάλατταν. Ἐμύθευον δ' οἱ πρὸ ἡμῶν ἐν τῷ Ἀόρνῳ τὰ περὶ τὴν νεκυίαν τὴν Ὁμηρικήν· καὶ δὴ καὶ νεκυομαντεῖον ἱςοροῦσιν ἐνταῦθα γενέσθαι, καὶ Ὀδυσσέα εἰς τοῦτο ἀφικέσθαι. Ἔςι δ' ὁ μὲν Ἄορνος κόλπος ἀγχιβαθὴς καὶ ἀρτίςομος, λιμένος καὶ μέγεθος καὶ φύσιν ἔχων, χρείαν δ' οὐ παρεχόμενος λιμένος, διὰ τὸ προκεῖσθαι τὸν Λοκρῖνον κόλπον προσβραχῆ καὶ πολύν. Περικλείεται δ' ὁ Ἄορνος ὀφρύσιν ὀρθίαις, ὑπερκειμέναις πανταχόθεν πλὴν τοῦ εἴσπλου, νῦν μὲν

244. ἡμέρως ἐκπεπονημέναις, πρότερον δὲ συνηρεφέσιν ἀγρίᾳ ὕλῃ μεγαλοδένδρῳ καὶ ἀβάτῳ, αἳ κατὰ δεισιδαιμονίαν κατάσκιον ἐποίουν τὸν κόλπον. Προσεμύθευον δ' οἱ ἐπιχώριοι καὶ τοὺς ὄρνεις, τοὺς ὑπερπετεῖς γινομένους, καταπίπτειν εἰς τὸ ὕδωρ, φθειρομένους ὑπὸ τῶν ἀναφερομένων ἀέρων, καθάπερ ἐν τοῖς Πλουτωνίοις. Καὶ τοῦτο χωρίον Πλουτώνιόν τι ὑπελάμβανον, καὶ τοὺς Κιμμερίους ἐνταῦθα λέγεσθαι· καὶ εἰσέπλεόν γε προθυσάμενοι καὶ ἱλασάμενοι τοὺς καταχθονίους δαίμονας, ὄντων τῶν ὑφηγουμένων τὰ τοιάδε ἱερέων, ἠργολαβηκότων τὸν τόπον. Ἔστι δὲ πηγή τις αὐτόθι ποτίμου ὕδατος ἐπὶ τῇ θαλάττῃ· τούτου δ' ἀπείχοντο πάντες, τὸ τῆς Στυγὸς ὕδωρ νομίσαντες· καὶ τὸ μαντεῖον ἐνταῦθά που ἵδρυτο· τόν τε Πυριφλεγέθοντα ἐκ τῶν θερμῶν ὑδάτων ἐτεκμαίροντο τῶν πλησίον καὶ τῆς Ἀχερουσίας. Ἔφορος δὲ τοῖς Κιμμερίοις προσοικειῶν τὸν τόπον, φησὶν αὐτοὺς ἐν καταγείοις οἰκίαις οἰκεῖν, ἃς καλοῦσιν Ἀργίλλας, καὶ διά τινων ὀρυγμάτων παρ' ἀλλήλους τε φοιτᾶν, καὶ τοὺς ξένους εἰς τὸ μαντεῖον δέχεσθαι, πολὺ ὑπὸ γῆς ἱδρυμένον· ζῆν δ' ἀπὸ μαντείας καὶ τῶν μαντευομένων, καὶ τοῦ βασιλέως ἀποδείξαντος αὐτοῖς συντάξεις. Εἶναι δὲ τοῖς περὶ τὸ χρηστήριον ἔθος πάτριον, μηδένα τὸν ἥλιον ὁρᾶν, ἀλλὰ τῆς νυκτὸς ἔξω πορεύεσθαι τῶν χασμάτων· καὶ διὰ τοῦτο τὸν Ποιητὴν περὶ αὐτῶν εἰπεῖν, ὡς ἄρα

οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
Ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται.

245. Ὕστερον δὲ διαφθαρῆναι τοὺς ἀνθρώπους ὑπὸ βασιλέως τινός, οὐκ ἀποβάντος αὐτῷ τοῦ χρησμοῦ· τὸ δὲ μαντεῖον ἔτι συμμένειν, μεθεστηκὸς εἰς ἕτερον τόπον. Τοιαῦτα μὲν οἱ πρὸ ἡμῶν ἐμυθολόγουν. Νυνὶ δὲ, τῆς μὲν ὕλης τῆς περὶ τὸν Ἄορνον κοπείσης ὑπὸ Ἀγρίππα, τῶν δὲ χωρίων κατοικοδομηθέντων, ἀπὸ δὲ τοῦ Ἀόρνου διώρυγος ὑπονόμου τμηθείσης μέχρι Κύμης,

ἅπαντ' ἐκεῖνα ἐφάνη μῦθος· τοῦ Κοκκηΐου τοῦ ποιήσαντος τὴν 245.
διώρυγα ἐκείνην τε, καὶ [τὴν] ἐπὶ Νέαν πόλιν ἐκ Δικαιαρχίας [τῆς]
ἐπὶ ταῖς Βαΐαις, ἐπακολουθήσαντός πως τῷ περὶ τῶν Κιμμερίων
ἀρτίως λεχθέντι λόγῳ, τυχὸν ἴσως καὶ πάτριον νομίσαντος τῷ
τόπῳ τούτῳ δι' ὀρυγμάτων εἶναι τὰς ὁδούς.

§. 6.

Ὁ δὲ Λοκρῖνος κόλπος πλατύνεται μέχρι Βαΐων, χώματι
εἰργόμενος ἀπὸ τῆς ἔξω θαλάττης ὀκταςαδίῳ τὸ μῆκος, πλά-
τος δὲ ἁμαξιτοῦ πλατείας, ὅ φασιν Ἡρακλέα διαχῶσαι, τὰς
βοῦς ἐλαύνοντα τὰς Γηρυόνου. Δεχόμενον δ' ἐπιπολῆς τὸ κῦμα
τοῖς χειμῶσιν, ὥστε μὴ πεζεύεσθαι ῥαδίως, Ἀγρίππας ἐπ-
εσκεύασεν. Εἴσπλουν δ' ἔχει πλοίοις ἐλαφροῖς, ἐνορμίσασθαι
μὲν ἄχρηςος, τῶν ὀςρέων δὲ θήραν ἔχων ἀφθονωτάτην. Ἔνιοι
δὲ τοῦτον αὐτὸν, τὴν λίμνην εἶναι τὴν Ἀχερουσίαν φασίν. Ἀρτε-
μίδωρος δὲ αὐτὸν τὸν Ἄορνον. Τὰς δὲ Βαΐας ἐπωνύμους εἶναι
λέγουσι Βαΐου, τῶν Ὀδυσσέως ἑταίρων τινὸς, [ὡς] καὶ τοῦ Μιση-
νοῦ [τὸ Μισηνόν]. Ἑξῆς δ' εἰσὶν αἱ περὶ Δικαιαρχίαν ἀκταὶ, καὶ
αὐτὴ ἡ πόλις. Ἦν δὲ πρότερον μὲν ἐπίνειον Κυμαίων, ἐπ' ὀφρύος
ἱδρυμένον, κατὰ δὲ τὴν Ἀννίβα ςρατείαν, συνῴκισαν Ῥωμαῖοι,
καὶ μετωνόμασαν Ποτιόλους, ἀπὸ τῶν φρεάτων, οἱ δ', ἀπὸ τῆς
δυσωδίας τῶν ὑδάτων· ἅπαν γὰρ τὸ χωρίον ἐκεῖνο μέχρι Βαΐων,
καὶ τῆς Κυμαίας, θείου πλῆρές ἐςι καὶ πυρὸς, καὶ θερμῶν
ὑδάτων. Τινὲς δὲ καὶ Φλέγραν διὰ τοῦτο τὴν Κυμαίαν νομί-
ζουσι κληθῆναι, καὶ τῶν πεπτωκότων γιγάντων τὰ κεραύνια
τραύματα, ἀναφέρειν τὰς τοιαύτας προχοὰς τοῦ πυρὸς καὶ
τοῦ ὕδατος. Ἡ δὲ πόλις ἐμπορεῖον γεγένηται μέγιςον, χειρο-
ποιήτους ἔχουσα ὅρμους διὰ τὴν εὐφυΐαν τῆς ἄμμου· σύμμετρος
γάρ ἐςι τῇ τιτάνῳ, καὶ κόλλησιν ἰσχυρὰν καὶ πῆξιν λαμβάνει.
Διόπερ τῇ χαλικι καταμίξαντες τὴν ἀμμοκονίαν, προβάλλουσι

245. χώματα εἰς τὴν θάλατταν, καὶ κολποῦσι τὰς ἀναπεπταμένας ἠϊόνας, ὥστ' ἀσφαλῶς ἐνορμίζεσθαι τὰς μεγίστας ὁλκάδας.

246. Ὑπέρκειται δὲ τῆς πόλεως εὐθὺς ἡ τοῦ Ἡφαίστου ἀγορὰ, πεδίον περικεκλεισμένον διαπύροις ὀφρύσι, καμινώδεις ἐχούσαις ἀναπνοὰς πολλαχοῦ, καὶ βρομώδεις ἱκανῶς· τὸ δὲ πεδίον θείου πλῆρές ἐστι συρτοῦ.

§. 7.

Μετὰ δὲ Δικαιαρχίαν ἐστὶ Νεάπολις Κυμαίων· ὕστερον δὲ καὶ Χαλκιδεῖς ἐπῴκησαν, καὶ Πιθηκουσσαίων τινὲς, καὶ Ἀθηναίων, ὥστε καὶ Νεάπολις ἐκλήθη διὰ τοῦτο, ὅπου δείκνυται μνῆμα τῶν Σειρήνων μιᾶς, Παρθενόπης, καὶ ἀγὼν συντελεῖται γυμνικὸς κατὰ μαντείαν· Ὕστερον δὲ Καμπανῶν τινας ἐδέξαντο συνοίκους διχοστατήσαντες· καὶ ἠναγκάσθησαν τοῖς ἐχθίστοις, ὡς οἰκειοτάτοις χρήσασθαι, ἐπειδὴ τοὺς οἰκείους ἀλλοτρίους ἔσχον. Μηνύει δὲ τὰ τῶν δημάρχων ὀνόματα, τὰ μὲν πρῶτα Ἑλληνικὰ ὄντα, τὰ δ' ὕστερα τοῖς Ἑλληνικοῖς ἀναμίξ τὰ Καμπανικά. Πλεῖστα δ' ἴχνη τῆς Ἑλληνικῆς ἀγωγῆς ἐνταῦθα σώζεται, γυμνάσιά τε καὶ ἐφηβεῖα καὶ φρατρίαι, καὶ ὀνόματα Ἑλληνικὰ, καίπερ ὄντων Ῥωμαίων. Νυνὶ δὲ πεντετηρικὸς ἱερὸς ἀγὼν συντελεῖται παρ' αὐτοῖς, μουσικός τε καὶ γυμνικὸς ἐπὶ πλείους ἡμέρας, ἐνάμιλλος τοῖς ἐπιφανεστάτοις τῶν κατὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἔστι δὲ καὶ ἐνθάδε διώρυξ κρυπτὴ τοῦ μεταξὺ ὄρους, τῆς τε Δικαιαρχίας καὶ τῆς Νεαπόλεως, ὑπεργασθέντος ὁμοίως, ὥσπερ ἐπὶ τὴν Κύμην, ὁδοῦ τε ἀνοιχθείσης ἐναντίοις ζεύγεσι πορευτῆς ἐπὶ πολλοὺς σταδίους· τὰ δὲ φῶτα ἐκ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὄρους, πολλαχόθεν ἐκκοπεισῶν θυρίδων, διὰ βάθους πολλοῦ κατάγεται. Ἔχει δὲ καὶ ἡ Νεάπολις θερμῶν ὑδάτων ἐκβολὰς, καὶ κατασκευὰς λουτρῶν οὐ χείρους τῶν ἐν Βαΐαις, πολὺ δὲ τῷ πλήθει λειπομένας· ἐκεῖ γὰρ ἄλλη πόλις

γεγένηται, συνωκοδομημένων βασιλείων ἄλλων ἐπ' ἄλλοις οὐκ 246.
ἐλάττων τῆς Δικαιαρχίας. Ἐπιτείνουσι δὲ τὴν ἐν Νεαπόλει διαγωγὴν τὴν Ἑλληνικὴν οἱ ἐκ τῆς Ῥώμης ἀναχωροῦντες δεῦρο, ἡσυχίας χάριν, τῶν ἀπὸ παιδείας ἐργασαμένων, ἢ καὶ ἄλλως διὰ γῆρας ἢ ἀσθένειαν ποθούντων ἐν ἀνέσει ζῆν· καὶ τῶν Ῥωμαίων δ' ἔνιοι χαίροντες τῷ βίῳ τούτῳ, θεωροῦντες τὸ πλῆθος τῶν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἀγωγῆς ἐπιδημούντων ἀνδρῶν, ἄσμενοι φιλοχωροῦσι, καὶ ζῶσιν αὐτόθι.

§. 8.

Ἐχόμενον δὲ φρούριόν ἐστιν Ἡράκλειον, ἐκκειμένην εἰς τὴν θάλατταν ἄκραν ἔχον, καταπνεομένην Λιβὶ θαυμαστῶς, ὥσθ' ὑγιεινὴν ποιεῖν τὴν κατοικίαν. Ὅσκοι δὲ εἶχον καὶ ταύτην, καὶ 247.
τὴν ἐφεξῆς Πομπηΐαν, ἣν παραῤῥεῖ ὁ Σάρνος ποταμός· εἶτα Τυῤῥηνοὶ καὶ Πελασγοί· μετὰ ταῦτα δὲ Σαυνῖται· καὶ οὗτοι δ' ἐξέπεσον ἐκ τῶν τόπων. Νώλης δὲ καὶ Νουκερίας καὶ Ἀχερῶν, ὁμωνύμου κατοικίας τῆς περὶ Κρεμώνην, ἐπίνειόν ἐστιν ἡ Πομπηΐα, παρὰ τῷ Σάρνῳ ποταμῷ, καὶ δεχομένῳ τὰ φορτία καὶ ἐκπέμποντι. Ὑπέρκειται δὲ τῶν τόπων τούτων ὄρος τὸ Οὐεσούϊον, ἀγροῖς περιοικούμενον παγκάλοις, πλὴν τῆς κορυφῆς. Αὕτη δ' ἐπίπεδος μὲν πολὺ μέρος ἐστίν, ἄκαρπος δ' ὅλη, ἐκ δὲ τῆς ὄψεως τεφρώδης· καὶ κοιλάδας φαίνει σηραγγώδεις πετρῶν αἰθαλωδῶν κατὰ τὴν χρόαν, ὡς ἂν ἐκβεβρωμένων ὑπὸ πυρός· ὥστε τεκμαίροιτ' ἄν τις τὸ χωρίον τοῦτο, καίεσθαι πρότερον, καὶ ἔχειν κρατῆρας πυρός, σβεσθῆναι δ' ἐπιλιπούσης τῆς ὕλης. Τάχα δὲ καὶ τῆς εὐκαρπίας τῆς κύκλῳ τοῦτ' αἴτιον, ὥσπερ ἐν τῇ Κατάνῃ φασί, τὸ κατατεφρωθὲν μέρος ἐκ τῆς σποδοῦ τῆς ἀνενεχθείσης ὑπὸ τοῦ Αἰτναίου πυρός, εὐάμπελον τὴν γῆν ἐποίησεν. Ἔχειν *μὲν* γὰρ τὸ λιπαῖνον *καὶ* τὴν ἐκπυρουμένην βῶλον, καὶ τὴν ἐκφέρουσαν τοὺς καρπούς· πλεονάζουσα μὲν οὖν τῷ

247. λίπει πρὸς ἐκπύρωσιν ἐπιτηδεία, καθάπερ ἡ θειώδης πᾶσα· ἐξιαμασθεῖσα δὲ, καὶ λαβοῦσα σβέσιν καὶ ἐκτέφρωσιν, εἰς καρπογονίαν μετέβαλε. Συνεχὲς δέ ἐςι τῇ Πομπηΐᾳ τὸ Σύρρεντον τῶν Καμπανῶν, ὅθεν πρόκειται τὸ Ἀθήναιον, ὅ τινες Σειρηνουσσῶν ἀκρωτήριον καλοῦσιν. Ἔςι δὲ ἐπ' ἄκρῳ μὲν Ἀθηνᾶς ἱερὸν, ἵδρυμα Ὀδυσσέως· διάπλους δ' ἐνθένδε βραχὺς εἰς Καπρέας, νῆσον. Κάμψαντι δὲ τὴν ἄκραν νησίδες εἰσὶν ἔρημοι πετρώδεις, ἃς καλοῦσι Σειρηνούσσας. Ἐκ δὲ τοῦ πρὸς Σύρρεντον μέρους, ἱερόν τι δείκνυται, καὶ ἀναθήματα παλαιὰ, τιμώντων τῶν πλησίον τὸν τόπον. Μέχρι μὲν δεῦρο ἔχει τέλος ὁ κόλπος, ὁ Κρατὴρ προσαγορευόμενος, ἀφοριζόμενος δυσὶν ἀκρωτηρίοις, βλέπουσι πρὸς μεσημβρίαν, τῷ τε Μισηνῷ καὶ τῷ Ἀθηναίῳ. Ἅπας δ' ἐςὶ κατεσκευασμένος, τοῦτο μὲν ταῖς πόλεσιν, ἃς ἔφαμεν, τοῦτο δὲ ταῖς οἰκοδομίαις καὶ φυτείαις, αἳ μεταξὺ συνεχεῖς οὖσαι μιᾶς πόλεως ὄψιν παρέχονται.

§. 9.

Τοῦ μὲν οὖν Μισηνοῦ πρόκειται νῆσος, ἡ Προχύτη, Πιθηκουσσῶν δ' ἐςὶν ἀπόσπασμα. Πιθηκούσσας δὲ Ἐρετριεῖς ᾤκισαν, καὶ Χαλκιδεῖς. Εὐτυχήσαντες [δὲ] δι' εὐκαρπίαν, καὶ διὰ τὰ χρυσεῖα, ἐξέλιπον τὴν νῆσον κατὰ ςάσιν· ὕςερον * δὲ * καὶ ὑπὸ σεισμῶν ἐξελαθέντες καὶ ἀναφυσημάτων πυρὸς καὶ θαλάττης καὶ θερμῶν ὑδάτων. Ἔχει γὰρ τοιαύτας ἀποφορὰς ἡ νῆσος, ὑφ' ὧν καὶ οἱ πεμφθέντες παρὰ Ἱέρωνος, τοῦ τυράννου τῶν Συρακου-
248. σίων, ἐξέλιπον τὸ κατασκευασθὲν ὑφ' ἑαυτῶν τεῖχος καὶ τὴν νῆσον· ἐπελθόντες δὲ Νεαπολῖται κατέσχον. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ μῦθος, ὅτι φασὶ τὸν Τυφῶνα ὑποκεῖσθαι τῇ νήσῳ ταύτῃ, ςρεφομένου δὲ, τὰς φλόγας ἀναφυσᾶσθαι καὶ τὰ ὕδατα, ἔςι δ' ὅτε καὶ νησίδας ἐχούσας ζέον ὕδωρ. Πιθανώτερον δὲ Πίνδαρος εἴρηκεν ἐκ τῶν φαινομένων ὁρμηθεὶς· ὅτι πᾶς ὁ πόρος οὗτος,

ἀπὸ τῆς Κυμαίας ἀρξάμενος μέχρι τῆς Σικελίας, διάπυρός 248.
ἐστι, καὶ κατὰ βάθους ἔχει κοιλίας τινὰς, εἰς ἓν συναπτούσας πρός τε [τὰς] νήσους καὶ πρὸς τὴν ἤπειρον. Διόπερ ἡ τε Αἴτνη τοιαύτην ἔχειν δείκνυται φύσιν, οἵαν ἱστοροῦσιν ἅπαντες, καὶ αἱ τῶν Λιπαραίων νῆσοι, καὶ τὰ περὶ τὴν Δικαιαρχίαν καὶ Νεάπολιν, καὶ Βαΐας χωρία, καὶ αἱ Πιθηκοῦσσαι. Ταῦτ' οὖν διανοηθεὶς, τῷ παντὶ τόπῳ τούτῳ φησὶν ὑποκεῖσθαι τὸν Τυφῶνα·

Νῦν γε μὰν
Ταί θ' ὑπὲρ Κύμας ἁλιερκέες ὄχθαι,
Σικελία τ' αὐτοῦ πιέζει
Στέρνα λαχνάεντα.

Καὶ Τίμαιος δὲ περὶ τῶν Πιθηκουσσῶν φησιν ὑπὸ τῶν παλαιῶν πολλὰ παραδοξολογεῖσθαι· μικρὸν δὲ πρὸ ἑαυτοῦ, τὸν Ἐπωπέα λόφον ἐν μέσῃ τῇ νήσῳ τιναγέντα ὑπὸ σεισμῶν ἀναβαλεῖν πῦρ, καὶ τὸ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς θαλάττης ἐξῶσαι πολὺ ὂν ἐπὶ τὸ πέλαγος· τὸ δ' ἐκτεφρωθὲν τῆς γῆς, μετεωρισμὸν λαβὸν, κατασκῆψαι πάλιν τυφωνοειδῶς εἰς τὴν νῆσον, καὶ ἐπὶ τρεῖς τὴν θάλατταν ἀναχωρῆσαι σταδίους· ἀναχωρήσασαν δὲ, [μετ'] οὐ πολὺ ὑποστρέψαι, καὶ τῇ παλιρροίᾳ κατακλῦσαι τὴν νῆσον· καὶ γενέσθαι σβέσιν τοῦ ἐν αὐτῇ πυρός· ἀπὸ δὲ τοῦ ἤχου τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ φυγεῖν ἐκ τῆς παραλίας εἰς τὴν ἄνω Καμπανίαν. Δοκεῖ δὲ τὰ θερμὰ ὕδατα ἐνταῦθα θεραπεύειν τοὺς λιθιῶντας. Αἱ δὲ Καπρέαι δύο πολίχνας εἶχον τὸ παλαιὸν, ὕστερον δὲ μίαν. Νεαπολῖται δὲ καὶ ταύτην κατέσχον, πολέμῳ δὲ ἀποβαλόντες τὰς Πιθηκούσσας, ἀπέλαβον πάλιν, δόντος αὐτοῖς Καίσαρος τοῦ Σεβαστοῦ, τὰς δὲ Καπρέας ἴδιον ποιησαμένου κτῆμα, καὶ κατοικοδομήσαντος. Αἱ μὲν οὖν παράλιοι πόλεις τῶν Καμπανῶν καὶ αἱ προκείμεναι νῆσοι τοιαῦται.

§. 10.

248. Ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ Καπύη μέν ἐστιν ἡ μητρόπολις, κεφαλὴ τῷ ὄντι κατὰ τὴν ἐτυμότητα τοῦ ὀνόματος· τὰ γὰρ ἄλλα, πολίχνια νομίζοιτ' ἂν κατὰ τὴν σύγκρισιν, πλὴν Τεάνου Σιδικίνου· καὶ
249. γὰρ αὕτη ἀξιόλογος. Κεῖται δ' ἐπὶ τῇ ὁδῷ τῇ Ἀππίᾳ αὕτη τε καὶ τῶν ἄλλων αἱ ἐπὶ Βρεντέσιον ἄγουσαι ἀπ' αὐτῆς, Καλλατερία, καὶ Καύδιον, καὶ Βενεούεντον. Ἐπὶ δὲ Ῥώμης, Κασιλῖνον ἵδρυται ἐπὶ τῷ Οὐουλτούρνῳ ποταμῷ, ἐν ᾗ πολιορκούμενοι Πρανεστίνων ἄνδρες τεταράκοντα καὶ πεντακόσιοι πρὸς ἑκμάζοντα Ἀννίβαν, ἐπὶ τοσοῦτον ἀντέσχον, ὥσθ' ὑπὸ λιμοῦ διακοσίων δραχμῶν πρᾶθέντος μυὸς, ὁ μὲν πωλήσας ἀπέθανεν, ἐσώθη δ' ὁ πριάμενος. Ἰδὼν δ' αὐτοὺς πλησίον τοῦ τείχους σπείροντας γογγύλην, ἐθαύμαζεν, ὡς ἔοικεν, ὁ Ἀννίβας τῆς μακροθυμίας, εἰ ἐλπίζοιεν τέως ἀνθέξειν, ἕως τελεσφορήσειεν ἡ γογγύλη· καὶ δὴ περιγενέσθαι πάντας φασὶ, πλὴν ἀνδρῶν ὀλίγων τῶν ἢ λιμῷ διαλυθέντων, ἢ ἐν ταῖς μάχαις.

§. 11.

Πρὸς δὲ ταῖς ῥηθείσαις ἔτι καὶ αὗται Καμπαναὶ πόλεις εἰσὶν, ὧν ἐμνήσθην πρότερον, Κάλη τε καὶ Τέανον Σιδικῖνον, ἃς διορίζουσιν αἱ δύο Τύχαι ἐφ' ἑκάτερα ἱδρυμέναι τῆς Λατίνης ὁδοῦ· καὶ ἔτι Σουέσσουλα, καὶ Ἀτέλλα, καὶ Νῶλα, καὶ Νουκερία, καὶ Ἀχέραι, καὶ Ἀβέλλα, καὶ ἄλλαι ἔτι ἐλάττους τούτων κατοικίαι, ὧν ἐνίας Σαυνίτιδας φασὶν εἶναι. Σαυνῖται δὲ πρότερον μὲν καὶ μέχρι τῆς Λατίνης τῆς περὶ Ἀρδέαν ἐξοδείας ποιούμενοι, μετὰ δὲ ταῦτα αὐτὴν τὴν Καμπανίαν πορθοῦντες, πολλὴν ἐκέκτηντο δύναμιν· καὶ γὰρ ἄλλως δεσποτικῶς ἄρχεσθαι μεμαθηκότες, ταχὺ ὑπούργουν τοῖς προστάγμασι. Νυνὶ δ' ἐκπεπόνηνται τελέως ὑπό τε ἄλλων, καὶ τὸ τελευταῖον ὑπὸ Σύλλα τοῦ μοναρχήσαντος Ῥωμαίων· ὃς, ἐπειδὴ πολλαῖς

μάχαις καταλύσας τὴν τῶν Ἰταλιωτῶν ἐπανάστασιν, τούτους 249.
σχεδόν τι μόνους συμμένοντας ἑώρα, καὶ ὁμόσε χωροῦντας, ὥστε καὶ ἐπ' αὐτὴν τὴν Ῥώμην ἐλθεῖν, συνέστη πρὸ τοῦ τείχους αὐτοῖς· καὶ τοὺς μὲν ἐν τῇ μάχῃ κατέκοψε, κελεύσας μὴ ζωγρεῖν· τοὺς δὲ ῥίψαντας τὰ ὅπλα περὶ τρισχιλίους ἄνδρας, ἢ τετρακισχιλίους φασὶν, εἰς τὴν δημοσίαν ἔπαυλιν τὴν ἐν τῷ Μαρτίῳ κάμπῳ καταγαγὼν εἶρξε· τρισὶ δὲ ὕστερον ἡμέραις ἐπιπέμψας στρατιώτας, ἅπαντας ἀπέσφαξε· προγραφάς τε ποιούμενος οὐκ ἐπαύσατο, πρὶν ἢ πάντας τοὺς ἐν ὀνόματι Σαυνιτῶν διέφθειρεν, ἢ ἐκ τῆς Ἰταλίας ἐξέβαλε. Πρὸς δὲ τοὺς αἰτιωμένους τὴν ἐπὶ τοσοῦτον ὀργὴν, ἔφη καταμαθεῖν ἐκ τῆς πείρας, ὡς οὐδὲ ποτ' ἂν εἰρήνην ἀγάγοι Ῥωμαίων οὐδὲ εἷς, ἕως ἂν συμμένωσι καθ' ἑαυτοὺς Σαυνῖται. Καὶ γάρ τοι νῦν κῶμαι γεγόνασιν αἱ πόλεις· ἔνιαι δ' ἐκλελοίπασι τελέως, Βοίανον, Αἰσερνία, Πάννα, Τελεσία, συνεχὴς Οὐενάφρῳ, 250.
καὶ ἄλλαι τοιαῦται, ὧν οὐδεμίαν ἄξιον ἡγεῖσθαι πόλιν· ἡμεῖς δ' ἐπέξιμεν μέχρι τοῦ μετρίου διὰ τὴν τῆς Ἰταλίας δόξαν καὶ δύναμιν. Βενεούεντον δ' ὅμως συνέστησεν εὖ, καὶ Οὐενουσία.

§. 12.

Περὶ δὲ Σαυνιτῶν καὶ τοιοῦτός τις λόγος φέρεται, διότι πολεμοῦντες Σαβῖνοι πολὺν χρόνον πρὸς τοὺς Ὀμβρικοὺς, εὔξαιντο, καθάπερ τῶν Ἑλλήνων τινὲς, τὰ γενόμενα τῷ ἔτει τούτῳ καθιερῶσαι· νικήσαντες δὲ, τῶν γενομένων, τὰ μὲν κατέθυσαν, τὰ δὲ καθιέρωσαν· ἀφορίας δὲ γενηθείσης, εἴπέ τις, ὡς ἐχρῆν καθιερῶσαι καὶ τὰ τέκνα. Οἱ δ' ἐποίησαν τοῦτο, καὶ τοὺς γενομένους τότε παῖδας Ἄρεως ἐπεφήμισαν, ἀνδρωθέντας δ' ἔστειλαν εἰς ἀποικίαν· ἡγήσατο δὲ ταῦρος· ἐν δὲ τῇ τῶν Ὀπικῶν κατευνασθέντος (ἐτύγχανον δὲ κωμηδὸν ζῶντες), ἐκβαλόντες ἐκείνους ἱδρύθησαν αὐτόθι, καὶ τὸν ταῦρον ἐσφα-

250. γίασαν τῷ Ἄρει, τῷ δόντι αὐτὸν ἡγεμόνα κατὰ τὴν τῶν μάντεων ἀπόφασιν. Εἰκὸς δὲ διὰ τοῦτο καὶ Σαβέλλους αὐτοὺς ὑποκοριστικῶς ἀπὸ τῶν γονέων προσαγορευθῆναι· Σαμνίτας δ' ἀπ' ἄλλης αἰτίας, οὓς οἱ Ἕλληνες Σαυνίτας λέγουσι. Τινὲς δὲ καὶ Λάκωνας συνοίκους αὐτοῖς γενέσθαι φασί, καὶ διὰ τοῦτο καὶ φιλέλληνας ὑπάρξαι, τινὰς δὲ καὶ Πιτανάτας καλεῖσθαι. Δοκεῖ δὲ *καὶ* Ταραντίνων πλάσμα τοῦτ' εἶναι, κολακευόντων ὁμόρους, καὶ μέγα δυναμένους ἀνθρώπους, καὶ ἅμα ἐξοικειουμένων, οἵ γε καὶ ὀκτὼ μυριάδας ἔςελλον ποτὲ τῆς πεζῆς στρατιᾶς, ἱππέας δ' ὀκτακισχιλίους. Φασὶ δὲ νόμον εἶναι τοῖς Σαυνίταις καλὸν καὶ προτρεπτικὸν πρὸς ἀρετήν· οὐ γὰρ ἔξεςι διδόναι τὰς θυγατέρας οἷς ἂν ἐθέλωσιν, ἀλλὰ κρίνεσθαι κατὰ ἔτος δέκα μὲν παρθένους, δέκα δὲ τῶν νέων, τοὺς ἀρίςους καὶ τὰς ἀρίςας. Τούτων τῷ πρώτῳ τὴν πρώτην δίδοσθαι, τῷ δευτέρῳ τὴν δευτέραν, καὶ ἑξῆς οὕτως· ἐὰν δ' ὁ λαβὼν τὸ γέρας μεταβαλόμενος γένηται πονηρὸς, ἀτιμάζουσι καὶ ἀφαιροῦνται τὴν δοθεῖσαν. Ἑξῆς δ' εἰσὶν Ἱρπῖνοι, καὐτοὶ Σαυνῖται· τοὔνομα δ' ἔσχον ἀπὸ τοῦ ἡγησαμένου λύκου τῆς ἀποικίας. Ἵρπον γὰρ καλοῦσιν οἱ Σαυνῖται τὸν λύκον. Συνάπτουσι δὲ Λευκανοῖς τοῖς μεσογαίοις. Περὶ μὲν οὖν Σαυνιτῶν ταῦτα.

§. 13.

Καμπανοῖς δὲ συνέβη διὰ τὴν τῆς χώρας εὐδαιμονίαν, ἐπ' ἴσον ἀγαθῶν ἀπολαῦσαι καὶ κακῶν. Ἐπὶ τοσοῦτον γὰρ ἐτρύφησαν, ὡς' ἐπὶ δεῖπνον ἐκάλουν πρὸς ζεύγη μονομάχων, ὁρίζοντες ἀριθμὸν κατὰ τὴν τῶν δειπνούντων ἀξίαν. Ἀννίβα δ'
251. ἐξ ἐνδόσεως λαβόντος αὐτοὺς, δεξάμενοι χειμαδίοις τὴν ςρατιὰν, οὕτως ἐξεθήλυναν ταῖς ἡδοναῖς, ὥσθ' ὁ Ἀννίβας ἔφη, ναῶν κινδυνεύειν ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς γενέσθαι, γυναῖκας ἀντ' ἀνδρῶν τοὺς ςρατιώτας ἀπολαβών· Ῥωμαῖοι δὲ κρατήσαντες,

πολλοῖς

πολλοῖς κακοῖς ἐσωφρόνισαν αὐτούς· ὕστατα δὲ καὶ κατεκλη- 251.
ρούχησαν τὴν γῆν. Νυνὶ μέντοι μετ' εὐπραγίας διάγουσι, τοῖς ἐποίκοις ὁμονοήσαντες, καὶ τὸ ἀξίωμα φυλάττουσι τὸ ἀρχαῖον, καὶ τῷ μεγέθει τῆς πόλεως, καὶ κατ' εὐανδρίαν. Μετὰ δὲ τὴν Καμπανίαν καὶ τὴν Σαυνῖτιν μέχρι τῶν Φρεντανῶν, ἐπὶ μὲν τῇ Τυρρηνικῇ θαλάττῃ, τὸ τῶν Πικεντίνων ἔθνος οἰκεῖ, μικρὸν ἀπόσπασμα τῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ Πικεντίνων, ὑπὸ Ῥωμαίων μετῳκισμένον εἰς τὸν Ποσειδωνιάτην κόλπον, ὃς νῦν Παιστανὸς καλεῖται· καὶ ἡ πόλις ἡ Ποσειδωνία, Παῖστος, ἐν μέσῳ τῷ κόλπῳ κειμένη. Συβαρῖται μὲν οὖν ἐπὶ θαλάττῃ τεῖχος ἔθεντο, οἱ δ' οἰκισθέντες ἀνωτέρω μετέστησαν· ὕστερον δὲ Λευκανοὶ μὲν ἐκείνους, Ῥωμαῖοι δὲ Λευκανοὺς ἀφείλοντο τὴν πόλιν. Ποιεῖ δὲ αὐτὴν ἐπίνοσον ποταμὸς πλησίον εἰς ἕλη ἀναχεόμενος. Μεταξὺ δὲ τῶν Σειρηνουσσῶν καὶ τῆς Ποσειδωνίας, Μάρκινα, Τυρρηνῶν κτίσμα, οἰκούμενον ὑπὸ Σαυνιτῶν. Ἐντεῦθεν εἰς Πομπηίαν διὰ Νουκερίας οὐ πλειόνων ἑκατὸν καὶ εἴκοσι σταδίων ἐστὶν ὁ ἰσθμός. Διήκουσι δ' οἱ Πίκεντες μέχρι τοῦ Σιλάριδος ποταμοῦ, τοῦ ὁρίζοντος ἀπὸ ταύτης τῆς χώρας τὴν ἀρχαίαν Καμπανίαν· ἐφ' οὗ τοῦτ' ἴδιον ἱστοροῦσιν περὶ τοῦ ὕδατος* τοῦ ὄντος τοῦ ποταμοῦ τούτου*, τὸ καθιέμενον εἰς αὐτὸ φυτὸν ἀπολιθοῦσθαι, φυλάττον τὴν χρόαν καὶ τὴν μορφήν. Τῶν δὲ Πικέντων ὑπῆρχε μητρόπολις Πικεντία· νυνὶ δὲ κωμηδὸν ζῶσιν, ἀπωσθέντες ὑπὸ Ῥωμαίων, διὰ τὴν πρὸς Ἀννίβαν κοινωνίαν· ἀντὶ δὲ στρατείας, ἡμεροδρομεῖν καὶ γραμματοφορεῖν ἀπεδείχθησαν ἐν τῷ τότε δημοσίῳ, καθάπερ καὶ Λευκανοὶ καὶ Βρέττιοι, κατὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας. Ἐπετείχισαν δ' αὐτοῖς Σάλερνον Ῥωμαῖοι, φρουρᾶς χάριν, μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης. Εἰσὶ δ' ἀπὸ Σειρηνουσσῶν ἐπὶ Σίλαριν σάδιοι διακόσιοι ἑξήκοντα.

ΣΤΡΑΒΩΝΟΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Ἐν τῷ ἕκτῳ τὰ ἐφεξῆς τῆς Ἰταλίας, καὶ τὰ ἐντὸς τοῦ Ἀδρίου, μέχρι Μακεδονίας· ἐν οἷς Ἀπουλία, Καλαβρία, καὶ ὅσα κατὰ τὸν Ἰόνιον κόλπον, ἅμα ταῖς παρακειμέναις νήσοις ἀπὸ Σικελίας, ἕως τῶν Κεραυνίων, κἀκ τοῦ ἄλλου μέρους, ἕως Καρχηδόνος καὶ τῶν ταύτῃ παρακειμένων νησιδίων.

ΚΕΦ. Α.

Μετὰ δὲ τὸ ςόμα τοῦ Σιλάριδος, Λευκανία, καὶ τὸ τῆς 252.
Ἥρας ἱερὸν τῆς Ἀργωνίας, Ἰάσονος ἵδρυμα, καὶ πλησίον ἐν πεντήκοντα ςαδίοις ἡ Ποσειδωνία. Ἐντεῦθεν δ' ἐκπλέοντι τὸν πόντον, νῆσος Λευκωσία, μικρὸν ἔχουσα πρὸς τὴν ἤπειρον διάπλουν, ἐπώνυμος μιᾶς τῶν Σειρήνων, ἐκπεσούσης δεῦρο μετὰ τὴν μυθευομένην ῥίψιν αὐτῶν εἰς τὸν βυθόν. Τῆς δὲ νήσου πρόκειται τὸ ἀνταικρωτήριον ταῖς Σειρηνούσσαις, ποιοῦν τὸν Ποσειδωνιάτην κόλπον. Κάμψαντι δ', ἄλλος συνεχὴς κόλπος, ἐν ᾧ πόλις· ἣν οἱ μὲν κτίσαντες Φωκαιεῖς Ὑέλην, οἱ δὲ, Ἔλην, ἀπὸ κρήνης τινὸς, οἱ δὲ νῦν, Ἐλέαν ὀνομάζουσιν· ἐξ ἧς Παρμενίδης καὶ Ζήνων ἐγένοντο, ἄνδρες Πυθαγόρειοι. Δοκεῖ δέ μοι καὶ δι' ἐκείνους, καὶ ἔτι πρότερον εὐνομηθῆναι· διὸ καὶ πρὸς

252. Λευκανοὺς ἀνέσχον, καὶ πρὸς Ποσειδωνιάτας, καὶ κρείττους ἀπῆεσαν, καίπερ ἐνδεέστεροι καὶ χώρᾳ καὶ πλήθει σωμάτων ὄντες. Ἀναγκάζονται γοῦν, διὰ τὴν λυπρότητα τῆς γῆς, τὰ πολλὰ θαλαττουργεῖν, καὶ ταριχείας συνίστασθαι, καὶ ἄλλας τοιαύτας ἐργασίας. Φησὶ δ' Ἀντίοχος, Φωκαίας ἁλούσης ὑφ' Ἁρπάγου τοῦ Κύρου στρατηγοῦ, τοὺς δυναμένους ἐμβάντας εἰς τὰ σκάφη πανοικίους, πλεῦσαι πρῶτον εἰς Κύρνον καὶ Μασσαλίαν μετὰ Κρεοντιάδου· ἀποκρουσθέντας δὲ, τὴν Ἐλέαν κτίσαι. Ἔνιοι δὲ τοὔνομα ἀπὸ ποταμοῦ Ἐλέητος. Διέχει δὲ τῆς Ποσειδωνίας ὅσον διακοσίους σταδίους ἡ πόλις. Μετὰ δὲ ταύτην ἀκρωτήριον Παλίνουρος. Πρὸ δὲ τῆς Ἐλεάτιδος αἱ Οἰνωτρίδες,
253. νῆσοι δύο, ὑφόρμους ἔχουσαι. Μετὰ δὲ Παλίνουρον Πυξοῦς, ἄκρα καὶ λιμὴν καὶ ποταμός· ἓν γὰρ τῶν τριῶν ὄνομα. ὬΙκισε δὲ Μίκυθος, ὁ Μεσσήνης ἄρχων τῆς ἐν Σικελίᾳ· πάλιν δ' ἀπῆραν οἱ ἱδρυθέντες, πλὴν ὀλίγων. Μετὰ δὲ Πυξοῦντα, Λᾶος κόλπος, καὶ ποταμὸς Λᾶος, καὶ πόλις [Λᾶος], ἐσχάτη τῶν Λευκανίδων, μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης, ἄποικος Συβαριτῶν, εἰς ἣν ἀπὸ Ἕλης σάδιοι τετρακόσιοι. Ὁ δὲ πᾶς τῆς Λευκανίας παράπλους, ἑξακόσιοι πεντήκοντα. Πλησίον δὲ τὸ τοῦ Δράκοντος ἡρῷον, ἑνὸς τῶν Ὀδυσσέως ἑταίρων, ἀφ' οὗ ὁ χρησμὸς τοῖς Ἰταλιώταις ἐγένετο,

Λάϊον ἀμφὶ Δράκοντα, πολύν ποτε λαὸν ὀλεῖσθαι·

ἐπὶ γὰρ ταύτην λαοὶ στρατεύσαντες, οἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν Ἕλληνες, ὑπὸ Λευκανῶν ἡτύχησαν, ἐξαπατηθέντες τῷ χρησμῷ.

§ 2.

Κατὰ μὲν δὴ τὴν Τυρρηνικὴν παραλίαν ταῦτά ἐστι τὰ τῶν Λευκανῶν χωρία, οἳ τῆς ἑτέρας οὐχ ἥπτοντο θαλάττης πρότερον, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἐπεκράτουν, οἱ τὸν Ταραντῖνον ἔχοντες κόλπον. Πρὶν δὲ τοὺς Ἕλληνας ἐλθεῖν, οὐδ' ἦσάν πω Λευκα-

νοί· Χῶνες δὲ καὶ Οἰνωτροὶ τοὺς τόπους ἐνέμοντο. Τῶν δὲ 253.
Σαυνιτῶν αὐξηθέντων ἐπὶ πολὺ, καὶ τοὺς Χῶνας καὶ τοὺς Οἰνωτροὺς ἐκβαλόντων, Λευκανοὺς δ' εἰς τὴν μερίδα ταύτην ἀποικισάντων, ἅμα δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων τὴν ἑκατέρωθεν παραλίαν μέχρι πορθμοῦ κατεχόντων, πολὺν χρόνον ἐπολέμουν οἵ τε Ἕλληνες καὶ οἱ βάρβαροι πρὸς ἀλλήλους. Ὕστερον μέντοι γε καὶ τῆς μεσογαίας πολλὴν [οἱ Ἕλληνες] ἀφῄρηντο, ἀπὸ τῶν Τρωϊκῶν ἀρξάμενοι χρόνων· καὶ δὴ ἐπὶ τοσοῦτον ηὔξηντο, ὥστε τὴν μεγάλην Ἑλλάδα ταύτην ἔλεγον καὶ τὴν Σικελίαν. Μετὰ δὲ τοὺς Ἕλληνας, οἵ τε τῆς Σικελίας τύραννοι, καὶ μετὰ ταῦτα Καρχηδόνιοι, τοτὲ μὲν περὶ τῆς Σικελίας πολεμοῦντες πρὸς Ῥωμαίους, τοτὲ δὲ περὶ αὐτῆς τῆς Ἰταλίας, ἅπαντας τοὺς ταύτῃ κακῶς διέθηκαν. Νυνὶ δὲ, πλὴν Τάραντος, καὶ Ῥηγίου, καὶ Νεαπόλεως, ἐκβεβαρβαρῶσθαι συμβέβηκεν ἅπαντα, καὶ τὰ μὲν Λευκανοὺς καὶ Βρεττίους κατέχειν, τὰ δὲ Καμπανούς· καὶ τούτους λόγῳ, τὸ δ' ἀληθὲς Ῥωμαίους· καὶ γὰρ αὐτοὶ Ῥωμαῖοι γεγόνασιν. Ὅμως δὲ τῷ πραγματευομένῳ τὴν τῆς γῆς περίοδον, καὶ τὰ νῦν ὄντα λέγειν ἀνάγκη, καὶ τῶν ὑπαρξάντων ἔνια, καὶ μάλιστα ὅταν ἔνδοξα ᾖ. Τῶν δὲ Λευκανῶν οἱ μὲν ἁπτόμενοι τῆς Τυῤῥηνικῆς θαλάττης εἴρηνται· οἱ δὲ τὴν μεσογαίαν ἔχοντες, εἰσὶν οἱ ὑπεροικοῦντες τοῦ Ταραντίνου κόλπου. Οὕτω δ' εἰσὶ κεκακωμένοι τελέως αὐτοί τε, καὶ Βρέττιοι, καὶ αὐτοὶ Σαυνῖται οἱ τούτων ἀρχηγέται, ὥστε καὶ διορίσαι χαλεπὸν τὰς κατοικίας αὐτῶν· αἴτιον δ', ὅτι οὐδὲν ἔτι σύστημα κοινὸν 254.
τῶν ἐθνῶν ἑκάστου συμμένει, τά τε ἔθη διαλέκτων τε καὶ ὁπλισμοῦ, καὶ ἐσθῆτος, καὶ τῶν παραπλησίων ἐκλέλοιπεν· ἄλλως τε ἄδοξοι παντάπασίν εἰσιν αἱ καθ' ἕκαστα καὶ ἐν μέρει κατοικίαι.

§ 3.

254. Ἐροῦμεν δὲ κοινῶς ἃ παρειλήφαμεν, οὐδὲν παρὰ τοῦτο ποιούμενοι τοὺς τὴν μεσογαίαν οἰκοῦντας, Λευκανούς τε καὶ τοὺς προσεχεῖς αὐτοῖς Σαυνίτας. Πετηλία μὲν οὖν μητρόπολις νομίζεται τῶν Χώνων, καὶ συνοικεῖται μέχρι νῦν ἱκανῶς. Κτίσμα δ' ἐςὶ Φιλοκτήτου, φυγόντος τὴν Μελίβοιαν κατὰ ςάσιν. Ἐρυμνὴ δ' ἐςὶν, ὥςε καὶ Σαυνίταις ποτὲ φρούριον ἐπετείχισαν αὐτήν. Φιλοκτήτου δ' ἐςὶ καὶ ἡ παλαιὰ Κρίμισα περὶ τοὺς αὐτοὺς τόπους. Ἀπολλόδωρος δ' ἐν τοῖς Περὶ νεῶν, τοῦ Φιλοκτήτου μνησθεὶς, λέγειν τινάς φησιν, ὡς εἰς τὴν Κροτωνιᾶτιν ἀφικόμενος, Κρίμισαν ἄκρον οἰκίσαι, καὶ Χώνην πόλιν ὑπὲρ αὐτῆς, ἀφ' ἧς οἱ ταύτῃ Χῶνες ἐκλήθησαν· παρ' αὐτοῦ δέ τινες ςαλέντες εἰς Σικελίαν περὶ Ἔρυκα μετὰ Αἰγέςου τοῦ Τρωὸς, Αἴγεςαν τειχίσαι. Καὶ Γρούμεντον δὲ καὶ Οὐερτίναι, τῆς μεσογαίας εἰσὶ, καὶ Καλασάρνα, καὶ ἄλλαι μικραὶ κατοικίαι, μέχρι Οὐενουσίας πόλεως ἀξιολόγου· ταύτην δ' οἶμαι, καὶ τὰς ἐφεξῆς, ἐπὶ Καμπανίας ἰόντι, Σαυνιτίδας εἶναι. Ὑπὲρ δὲ τῶν Θουρίων καὶ ἡ Ταυριανὴ χώρα λεγομένη ἵδρυται. Οἱ δὲ Λευκανοὶ τὸ μὲν γένος εἰσὶ Σαυνῖται. Ποσειδωνιατῶν δὲ καὶ τῶν συμμάχων κρατήσαντες πολέμῳ, κατέσχον τὰς πόλεις αὐτῶν. Τὸν μὲν οὖν ἄλλον χρόνον, ἐδημοκρατοῦντο, ἐν δὲ τοῖς πολέμοις ἡρεῖτο βασιλεὺς ἀπὸ τῶν νεμομένων [τὰς] ἀρχάς· νῦν δ' εἰσὶ Ῥωμαῖοι.

§. 4.

Τὴν δ' ἑξῆς παραλίαν Βρέττιοι μέχρι τοῦ Σικελικοῦ κατέχουσι πορθμοῦ, ςαδίων πεντήκοντα καὶ τριακοσίων ἐπὶ τοῖς χιλίοις. Φησὶ δ' Ἀντίοχος, ἐν τῷ Περὶ τῆς Ἰταλίας συγγράμματι, ταύτην Ἰταλίαν κληθῆναι, καὶ περὶ ταύτης συγγράφειν, πρότερον δ'

Οἰνωτρίαν προσαγορεύεσθαι. Ὅριον δ' αὐτῆς ἀποφαίνει πρὸς 254.
μὲν τῷ Τυρρηνικῷ πελάγει, τὸ αὐτὸ ὅπερ καὶ τῆς Βρεττίας
ἔφαμεν, τὸν Λᾶον ποταμόν· πρὸς δὲ τῷ Σικελικῷ, τὸ Μεταπόντιον. Τὴν δὲ Ταραντίνην, ἡ συνεχὴς τῷ Μεταποντίῳ ἐϛὶν, ἐκτὸς τῆς Ἰταλίας ὀνομάζει, Ἰάπυγας καλῶν· Ἔτι δ' ἀνώτερον, Οἰνωτρούς τε καὶ Ἰταλοὺς μόνους ἔφη καλεῖσθαι τοὺς ἐντὸς τοῦ ἰσθμοῦ πρὸς τὸν Σικελικὸν κεκλιμένους πορθμόν. Ἔϛι δ' αὐτὸς ὁ ἰσθμὸς ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα ϛάδιοι, μεταξὺ δυεῖν 255.
κόλπων, τοῦ τε Ἱππωνιάτου, ὃν Ἀντίοχος Ναπιτῖνον εἴρηκε, καὶ τοῦ Σκυλλητικοῦ. Περίπλους δ' ἐϛὶ τῆς ἀπολαμβανομένης χώρας πρὸς τὸν πορθμὸν ἐντὸς, ϛάδιοι δισχίλιοι. Μετὰ δὲ ταῦτα, ἐπεκτείνεται (φησὶ) τοὔνομα καὶ τὸ τῆς Ἰταλίας, καὶ τὸ τῶν Οἰνωτρῶν, μέχρι τῆς Μεταποντίνης καὶ τῆς Σειρίτιδος· οἰκῆσαι γὰρ τοὺς τόπους τούτους Χῶνας, Οἰνωτρικὸν ἔθνος κατακοσμούμενον, καὶ τὴν γῆν ὀνομάσαι Χώνην. Οὗτος μὲν οὖν ἁπλουϛέρως εἴρηκε καὶ ἀρχαϊκῶς, οὐδὲν διορίσας περὶ τῶν Λευκανῶν καὶ τῶν Βρεττίων. Ἔϛι δ' ἡ μὲν Λευκανία μεταξὺ τῆς τε παραλίας τῆς Τυρρηνικῆς καὶ τῆς Σικελικῆς· τῆς μὲν ἀπὸ τοῦ Σιλάριδος μέχρι Λάου, τῆς δ' ἀπὸ Μεταποντίου μέχρι Θουρίων· κατὰ δὲ τὴν ἤπειρον ἀπὸ Σαυνιτῶν μέχρι τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ ἀπὸ Θουρίων εἰς Κηρίλλους, πλησίον Λάου· ϛάδιοι δ' εἰσὶ τοῦ ἰσθμοῦ, τριακόσιοι. Ὑπὲρ δὲ τούτων Βρέττιοι, χερρόνησον οἰκοῦντες· ἐν ταύτῃ δ' ἄλλη περιείληπται χερρόνησος ἡ τὸν ἰσθμὸν ἔχουσα τὸν ἀπὸ Σκυλλητίου ἐπὶ τὸν Ἱππωνιάτην κόλπον. Ὠνόμαϛαι δὲ τὸ ἔθνος ὑπὸ Λευκανῶν [Βρέττιοι]· Βρεττίους γὰρ καλοῦσι τοὺς ἀποϛάτας. Ἀπέϛησαν δ', ὡς φασι, ποιμαίνοντες αὐτοῖς πρότερον, εἶθ' ὑπὸ ἀνέσεως ἐλευθεριάσαντες, ἡνίκα ἐπεϛράτευσε Δίων Διονυσίῳ, καὶ ἐτάραξεν ἅπαντας πρὸς ἅπαντας. Τὰ καθόλου μὲν δὴ ταῦτα περὶ Λευκανῶν καὶ Βρεττίων λέγομεν.

§. 5.

255. Ἀπὸ δὲ Λάου πρώτη πόλις ἐςὶ τῆς Βρεττίας Τεμέση (Τέμψαν δ' οἱ νῦν καλοῦσιν), Αὐσόνων κτίσμα, ὕςερον δὲ καὶ Αἰτωλῶν τῶν μετὰ Θόαντος, οὓς ἐξέβαλον Βρέττιοι. Βρεττίους δὲ ἐπέτριψαν Ἀννίβας τε καὶ Ῥωμαῖοι. Ἔςι δὲ πλησίον τῆς Τεμέσης ἡρῷον, ἀγριελαίοις συνηρεφὲς, Πολίτου τῶν Ὀδυσσέως ἑταίρων, ὃν, δολοφονηθέντα ὑπὸ τῶν βαρβάρων, γενέσθαι βαρύμηνιν, ὥστε τοὺς περιοίκους δασμολογεῖν αὐτῷ κατά τι λόγιον· καὶ παροιμίαν εἶναι πρὸς αὐτοὺς, Μηδεὶς τὸν ἥρωα τὸν ἐν Τεμέσῃ, λεγόντων... ἐπικεῖσθαι αὐτοῖς. Λοκρῶν δὲ τῶν Ἐπιζεφυρίων ἑλόντων τὴν πόλιν, Εὔθυμον μυθεύουσι τὸν πύκτην καταβάντα ἐπ' αὐτὸν, κρατῆσαι τῇ μάχῃ, καὶ βιάσασθαι παραλῦσαι τοῦ δασμοῦ τοὺς ἐπιχωρίους. Ταύτης τε τῆς Τεμέσης φασὶ μεμνῆσθαι τὸν Ποιητὴν, οὐ τῆς ἐν Κύπρῳ Ταμασσοῦ (λέγεται γὰρ ἀμφοτέρως τὸ,

256. Ἐς Τεμέσην μετὰ χαλκὸν),

καὶ δείκνυται χαλκουργεῖα πλησίον, ἃ νῦν ἐκλέλειπται. Ταύτῃ δὲ συνεχὴς Τερίνα, ἣν Ἀννίβας καθεῖλεν, οὐ δυνάμενος φυλάττειν, ὅτε δὴ εἰς αὐτὴν καταπεφεύγει τὴν Βρεττίαν. Εἶτα Κωνσεντία μητρόπολις Βρεττίων. Μικρὸν δ' ὑπὲρ ταύτης Πανδοσία, φρούριον ἐρυμνὸν, περὶ ἣν Ἀλέξανδρος ὁ Μολοττὸς διεφθάρη. Ἐξηπάτησε δὲ καὶ τοῦτον ὁ ἐκ Δωδώνης χρησμὸς, φυλάττεσθαι κελεύων τὸν Ἀχέροντα καὶ τὴν Πανδοσίαν· δεικνυμένων γὰρ ἐν τῇ Θεσπρωτίᾳ ὁμωνύμων τούτοις, ἐνταῦθα κατέςρεψε τὸν βίον. Τρικόρυφον δ' ἐςὶ τὸ φρούριον, καὶ παραῤῥεῖ ποταμὸς Ἀχέρων. Προσηπάτησε δὲ καὶ ἄλλο λόγιον,

Πανδοσία τρικόλωνε πολύν ποτε λαὸν ὀλέσσεις·

ἔδοξε γὰρ πολεμίων φθορὰν, οὐκ οἰκείων δηλοῦσθαι. Φασὶ δὲ καὶ βασίλειόν ποτε γενέσθαι τῶν Οἰνωτρικῶν βασιλέων τὴν

Πανδοσίαν. Μετὰ δὲ τὴν Κωνσεντίαν, Ἱππώνιον, Λοκρῶν κτίσμα· 256.
Βρεττίους δὲ κατέχοντας ἀφείλοντο Ῥωμαῖοι, καὶ μετωνόμασαν
Οὐϊβῶνιον Οὐαλεντίαν. Διὰ δὲ τὸ εὐλείμωνα εἶναι τὰ περι-
κείμενα καὶ ἀνθηρὰ, τὴν Κόρην ἐκ Σικελίας πεπιϛεύκασιν
ἀφικνεῖσθαι δεῦρο ἀνθολογήσουσαν· ἐκ δὲ τούτου ταῖς γυναιξὶν
ἐν ἔθει γεγονέναι ἀνθολογεῖν τε καὶ ϛεφανηπλοκεῖν, ὥϛε ταῖς
ἑορταῖς αἰσχρὸν εἶναι ϛεφάνους ὠνητοὺς φορεῖν. Ἔχει δ' ἐπίνειον,
ὃ κατεσκεύασέ ποτε Ἀγαθοκλῆς ὁ τύραννος τῶν Σικελιωτῶν,
κρατήσας τῆς πόλεως. Ἐντεῦθεν δ' ἐπὶ τὸν Ἡρακλέους λιμένα
πλεύσασιν, ἄρχεται ἐπιϛρέφειν τὰ ἄκρα τῆς Ἰταλίας τὰ πρὸς
τῷ πορθμῷ, πρὸς τὴν ἑσπέραν. Ἐν δὲ τῷ παράπλῳ τούτῳ Με-
δάμα, πόλις Λοκρῶν τῶν αὐτῶν, ὁμώνυμος κρήνῃ μεγάλῃ,
πλησίον ἔχουσα ἐπίνειον, καλούμενον Ἐμπόριον. Ἐγγὺς δὲ καὶ
Μέταυρος ποταμὸς, καὶ ὕφορμος ὁμώνυμος. Πρόκειται δὲ τῆς
ἠιόνος ταύτης αἱ τῶν Λιπαραίων νῆσοι, διέχουσαι τοῦ ποταμοῦ
ϛαδίους διακοσίους. Οἱ δ', Αἰόλου φασὶν, οὗ καὶ τὸν Ποιητὴν
μεμνῆσθαι κατὰ τὴν Ὀδύσσειαν· εἰσὶ δ' ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν ἐν
ἀπόψει πᾶσι, καὶ τοῖς ἐκ τῆς Σικελίας, καὶ τοῖς ἐκ τῆς
ἠπείρου τοῖς κατὰ Μεδάμαν ἀφορῶσι· περὶ ὧν ἐροῦμεν, ὅταν
περὶ τῆς Σικελίας λέγωμεν. Ἀπὸ δὲ τοῦ Μεταύρου ποταμοῦ,
Μέταυρος ἕτερος... Ἐκδέχεται δ' ἐντεῦθεν τὸ Σκύλλαιον,
πέτρα χερρονησίζουσα ὑψηλὴ, τὸν ἰσθμὸν ἀμφίδυμον καὶ τα-
πεινὸν ἔχουσα, ὃν Ἀναξίλας ὁ τύραννος τῶν Ῥηγίνων ἐπ- 257.
ετείχισε τοῖς Τυρρήνοις κατασκευάσας ναύϛαθμον, καὶ ἀφείλετο
τοὺς λῃϛὰς τὸν διὰ τοῦ πορθμοῦ διάπλουν. Πλησίον γάρ ἐϛι
καὶ ἡ Καῖνυς, διέχουσα τῆς Μεδάμης ϛαδίους πεντήκοντα καὶ
διακοσίους, ἡ τελευταῖα ποιοῦσα τὰ ἄκρα ϛενὰ τοῦ πορθμοῦ,
πρὸς τὴν ἐκ τῆς Σικελίας ἄκραν τὴν Πελωριάδα· ἔϛι δ' αὕτη
μία τῶν τριῶν τῶν ποιουσῶν τρίγωνον τὴν νῆσον· νεύει δὲ
ἐπὶ θερινὰς ἀνατολὰς, καθάπερ καὶ ἡ Καῖνυς πρὸς τὴν ἑσπέραν,

257. ἀποστροφήν τινα ἀπ' ἀλλήλων ποιουμένων αὐτῶν. Ἀπὸ δὲ Καίνυος μέχρι τοῦ Ποσειδωνίου, [καὶ] τῆς Ῥηγίνων Στηλίδος, τοῦ πορθμοῦ δήκει ςενωπὸς ὅσον ἑξαςάδιος, [οὗ] μικρῷ πλέον τὸ ἐλάχιςον διαπέραμα· ἀπὸ δὲ Στηλίδος ἑκατὸν εἰς Ῥήγιον, ἤδη τοῦ πορθμοῦ πλατυνομένου, προϊοῦσι πρὸς τὴν ἕξω καὶ πρὸς ἕω θάλατταν, τὴν τοῦ Σικελικοῦ πελάγους καλουμένου.

§. 6.

Κτίσμα δ' ἐςὶ τὸ Ῥήγιον Χαλκιδέων· οὓς, κατὰ χρησμὸν δεκατευθέντας τῷ Ἀπόλλωνι δι' ἀφορίαν, ὕςερον ἐκ Δελφῶν ἀποικῆσαι δεῦρο φασί, παραλαβόντας καὶ ἄλλους τῶν οἴκοθεν. Ὡς δ' Ἀντίοχός φησι, Ζαγκλαῖοι μετεπέμψαντο τοὺς Χαλκιδέας, καὶ οἰκιςὴν Ἀντίμνηςον συνέςησαν ἐκείνων. Ἦσαν δὲ τῆς ἀποικίας καὶ οἱ Μεσσηνίων φυγάδες τῶν ἐν Πελοποννήσῳ, καταςασιασθέντες ὑπὸ τῶν μὴ βουλομένων δοῦναι δίκας, ὑπὲρ τῆς φθορᾶς τῶν παρθένων τῆς ἐν Λίμναις γενομένης τοῖς Λακεδαιμονίοις· ἃς καὶ αὐτοὶ ἐβιάσαντο, πεμφθείσας ἐπὶ τὴν ἱερουργίαν, καὶ τοὺς ἐπιβοηθοῦντας ἀπέκτειναν. Παραχωρήσαντες οὖν εἰς Μάκιςον οἱ φυγάδες, πέμπουσιν εἰς θεοῦ μεμφόμενοι τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν, εἰ τοιούτων τυγχάνοιεν, ἀνθ' ὧν ἐτιμώρουν αὐτοῖς, καὶ πυνθανόμενοι, πῶς ἂν σωθεῖεν ἀπολωλότες. Ὁ δ' Ἀπόλλων ἐκέλευσε ςέλλεσθαι μετὰ Χαλκιδέων εἰς τὸ Ῥήγιον, καὶ τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ χάριν ἔχειν· οὐ γὰρ ἀπολωλέναι αὐτοὺς, ἀλλὰ σεσῶσθαι, μέλλοντάς γε δὴ μὴ συναφανισθήσεσθαι τῇ πατρίδι, ἁλωσομένῃ μικρὸν ὕςερον ὑπὸ Σπαρτιατῶν· οἱ δ' ὑπήκουσαν. Διόπερ οἱ τῶν Ῥηγίνων ἡγεμόνες, μέχρι Ἀναξίλα, τοῦ Μεσσηνίων γένους ἀεὶ καθίςαντο. Ἀντίοχος δὲ τὸ παλαιὸν ἅπαντα τὸν τόπον τοῦτον οἰκῆσαι Σικελοὺς φησί, καὶ Μόργητας· διᾶραι δ' εἰς τὴν Σικελίαν ὕςερον, ἐκβληθέντας ὑπὸ τῶν Οἰνωτρῶν. Φασὶ δέ τινες καὶ τὸ Μοργάντιον ἐντεῦ-

θεν τὴν προσηγορίαν ἀπὸ τῶν Μοργήτων ἔχειν. Ἴσχυσε δὲ 258.
μέγιστον ἡ τῶν Ῥηγίνων πόλις, καὶ περιοικίδας ἔσχε συχνὰς,
ἐπιτείχισμά τε ὑπῆρξεν ἀεὶ τῇ νήσῳ, καὶ πάλαι, καὶ νεωστὶ ἐφ'
ἡμῶν, ἡνίκα Σέξτος Πομπήϊος ἀπέστησε τὴν Σικελίαν. Ὠνο-
μάσθη δὲ Ῥήγιον, εἶθ', ὡς φησὶν Αἰσχύλος, διὰ τὸ συμβὰν
πάθος τῇ χώρᾳ ταύτῃ· ἀπορραγῆναι γὰρ ἀπὸ τῆς ἠπείρου τὴν
Σικελίαν ὑπὸ σεισμῶν, ἄλλοι τε, κἀκεῖνος εἴρηκεν·

ἀφ' οὗ δὴ Ῥήγιον καλήσκεται.

Τεκμαίρονται δ' ἀπὸ τῶν περὶ τὴν Αἴτνην συμπτωμάτων, καὶ
τῶν κατ' ἄλλα μέρη τῆς Σικελίας, καὶ τῶν κατὰ Λιπάραν,
καὶ τὰς περὶ αὐτὴν νήσους, ἔτι δὲ τῶν κατὰ τὰς Πιθηκούσσας,
καὶ τὴν προσεχῆ περαίαν ἅπασαν, οὐκ ἀπεικὸς ὑπάρχειν καὶ
τοῦτο συμβῆναι. Νυνὶ μὲν οὖν, ἀνεῳγμένων *τούτων* τῶν στομά-
των, δι' ὧν τὸ πῦρ ἀναφυσᾶται, καὶ μύδροι καὶ ὕδατα ἐκ-
πίπτει, σπάνιόν τι σείεσθαί φασι τὴν περὶ τὸν πορθμὸν γῆν·
τότε δὲ, πάντων ἐμπεφραγμένων τῶν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν πόρων,
ὑπὸ γῆς σμυχόμενον τὸ πῦρ καὶ τὸ πνεῦμα, σεισμοὺς ἀπειρ-
γάζετο σφοδρούς. Μοχλευόμενοι δ' οἱ τόποι πρὸς τὴν βίαν τῶν
ἀνέμων ὑπεῖξάν ποτε· καὶ ἀναῤῥαγέντες ἐδέξαντο τὴν ἑκατέρω-
θεν θάλατταν, καὶ ταύτην, καὶ τὴν μεταξὺ τῶν ἄλλων τῶν ταύτῃ
νήσων. Καὶ γὰρ ἡ Προχύτη, καὶ αἱ Πιθηκοῦσσαι, ἀποσπάσματά
εἰσι τῆς ἠπείρου, καὶ αἱ Καπρέαι, καὶ ἡ Λευκωσία, καὶ αἱ Σειρ-
ηνοῦσσαι, καὶ αἱ Οἰνωτρίδες. Αἱ δὲ καὶ ἐκ τοῦ πελάγους ἀνε-
δύσαν, καθάπερ καὶ νῦν πολλαχοῦ συμβαίνει· τὰς μὲν γὰρ πελα-
γίας ἐκ βυθοῦ μᾶλλον ἀνενεχθῆναι πιθανόν· τὰς δὲ προκειμένας
τῶν ἀκρωτηρίων, καὶ πορθμῷ διειργομένας, ἐντεῦθεν ἀπεῤῥωγέναι
δοκεῖν εὐλογώτερον. Πλὴν εἴτε διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τοὔνομα τῇ
πόλει γέγονεν, εἴτε διὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς πόλεως, ὡς ἂν βασί-
λειον, τῇ Λατίνῃ φωνῇ, προσαγορευσάντων [τῶν] Σαυνιτῶν, διὰ τὸ
τοὺς ἀρχηγέτας αὐτῶν κοινωνῆσαι Ῥωμαίοις τῆς πολιτείας, καὶ

258. ἐπὶ πολὺ χρήσασθαι τῇ Λατίνῃ διαλέκτῳ, πάρεςι σκοπεῖν, ὁποτέρως ἔχει τἀληθές. Ἐπιφανὴ δ' οὖν πόλιν οὖσαν, καὶ πολλὰς μὲν πόλεις οἰκίσασαν, πολλοὺς δ' ἄνδρας παρασχομένην ἀξίους λόγου, τοὺς μὲν κατὰ πολιτικὴν ἀρετὴν, τοὺς δὲ κατὰ παιδείαν, κατασκάψαι Διονύσιον, ὅτι αἰτησαμένῳ κόρην πρὸς γάμον, τὴν τοῦ δημίου θυγατέρα προὔτεινεν. Ὁ δ' υἱὸς αὐτοῦ, μέρος τι τοῦ κτίσματος ἀναλαβὼν, Φοιβίαν ἐκάλεσεν. Ἐπὶ δὲ Πύῤῥου ἡ τῶν Καμπανῶν φρουρὰ παρασπονδηθέντας διέφθειρε τοὺς πλείςους. Μικρὸν δὲ πρὸ τῶν Μαρσικῶν, καὶ σεισμοὶ
259. κατήρειψαν πολὺ τῆς κατοικίας. Πομπήϊον δ' ἐκβαλὼν τῆς Σικελίας ὁ Σεβαςὸς Καῖσαρ, ὁρῶν λειπανδροῦσαν τὴν πόλιν, συνοίκους ἔδωκεν αὐτοῖς τῶν ἐκ τοῦ ςόλου τινάς· καὶ νῦν ἱκανῶς εὐανδρεῖ.

§. 7.

Ἀπὸ δὲ τοῦ Ῥηγίου πλέοντι πρὸς ἕω, Λευκόπετραν καλοῦσιν ἄκραν ἀπὸ τῆς χρόας, ἐν πεντήκοντα ςαδίοις, εἰς ἣν τελευτᾷν φασι τὸ Ἀπέννινον ὄρος. Ἐντεῦθεν δὲ Ἡράκλειον, ὃ δὴ τελευταῖον ἀκρωτήριον νεύει πρὸς μεσημβρίαν· κάμψαντι γὰρ εὐθὺς ὁ πλοῦς Λιβὶ μέχρι πρὸς ἄκραν Ἰαπυγίαν· εἶτ' ἐκκλίνει πρὸς ἄρκτον ἀεὶ καὶ μᾶλλον, καὶ πρὸς τὴν ἑσπέραν, ἐπὶ τὸν κόλπον τὸν Ἰόνιον. Μετὰ δὲ τὸ Ἡράκλειον ἄκρα τῆς Λοκρίδος, ἣ καλεῖται Ζεφύριον, ἔχουσα ταῖς ἑσπερίοις ἀνέμοις λιμένα, ἐξ οὗ καὶ τοὔνομα. Εἶθ' ἡ πόλις οἱ Λοκροὶ οἱ Ἐπιζεφύριοι, *ἐπεὶ* Λοκρῶν ἄποικοι τῶν ἐν τῷ Κρισσαίῳ κόλπῳ, μικρὸν ὕςερον τῆς *ἀπὸ* Κρότωνος καὶ Συρακουσῶν κτίσεως ἀποικισθέντες ὑπὸ Εὐάνθους. Ἔφορος δ' οὐκ εὖ, Ὀπουντίων Λοκρῶν ἀποίκους φήσας. Ἔτη μὲν οὖν τρία, ἢ τέτταρα, ᾤκουν ἐπὶ τῷ Ζεφυρίῳ· εἶτα μετήνεγκαν τὴν πόλιν, συμπραξάντων καὶ Συρακουσίων ἅμα τούτοις· ἐν οἷς ἐςι καὶ κρήνη Λοκρία, ὅπου οἱ

Λοκροὶ ἐϛρατοπεδεύσαντο. Εἰσὶ δ' ἀπὸ Ῥηγίου μέχρι Λοκρῶν 259.
ἑξακόσιοι ϛάδιοι. Ἵδρυται δ' ἡ πόλις ἐπ' ὀφρύος, ἣν Ἐσῶπιν καλοῦσι.

§. 8.

Πρῶτοι δὲ νόμοις ἐγγράπτοις χρήσασθαι πεπιϛευμένοι εἰσὶ· καὶ πλεῖϛον χρόνον εὐνομηθέντας Διονύσιος, ἐκπεσὼν ἐκ τῆς Συρακουσίων, ἀνομώτατα πάντων διεχρήσατο· ὅς γε προεγάμει μὲν, παρεισιὼν εἰς τὸ δωμάτιον, τὰς νυμφοϛολήθείσας· συνάγων δὲ τὰς ὡραίας παρθένους, περιϛερὰς ὁλοπτέρους ἐν τοῖς συμποσίοις ἡφίει, κἀκείνας ἐκέλευε γυρεύειν γυμνάς· τινὲς δὲ, καὶ σανδάλια ὑποδουμένας ἄζυγα, τὸ μὲν ὑψηλὸν, τὸ δὲ ταπεινὸν, περιδιώκειν, ἔφασαν, τοῦ ἀπρεποῦς χάριν. Δίκας μέντοι ἔτισεν, ἐπειδὴ πάλιν εἰς τὴν Σικελίαν ἐπανῆλθεν, ἀναλήψόμενος τὴν ἀρχήν. Καταλύσαντες γὰρ οἱ Λόκροι τὴν φρουρὰν, ἠλευθέρωσαν σφᾶς, καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν παίδων κύριοι κατέϛησαν· δύο δ' ἦσαν αἱ θυγατέρες, καὶ τῶν υἱῶν ὁ νεώτερος, ἤδη μειράκιον· ἄτερος γὰρ, Ἀπολλοκράτης, συνεϛρατήγει τῷ πατρὶ τὴν κάθοδον. Πολλὰ δὲ δεομένῳ τῷ Διονυσίῳ, καὶ αὐτῷ, καὶ Ταραντίνοις ὑπὲρ αὐτοῦ, προέσθαι τὰ σώματα ἐφ' οἷς ἂν ἐθελήσωσιν, οὐκ ἔδοσαν; ἀλλὰ πολιορκίαν ὑπέμει- 260.
ναν καὶ πόρθησιν τῆς χώρας. Τὸν δὲ θυμὸν εἰς τὰς θυγατέρας τὸν πλεῖϛον ἐξέχεαν· καταπορνευθείσας γὰρ, ἐϛραγγάλισαν· εἶτα καύσαντες τὰ σώματα, κατήλεσαν τὰ ὀϛᾶ καὶ κατεπόντωσαν. Τῆς δὲ τῶν Λοκρῶν νομογραφίας μνησθεὶς Ἔφορος, ἣν Ζάλευκος συνέταξεν, ἔκ τε τῶν Κρητικῶν νομίμων, καὶ Λακωνικῶν, καὶ ἐκ τῶν Ἀρεοπαγιτικῶν, φησὶν ἐν τοῖς πρώτοις καινίσαι τοῦτο τὸν Ζάλευκον, ὅτι, τῶν πρότερον τὰς ζημίας τοῖς δικαϛαῖς ἐπιτρεψάντων ὁρίζειν ἐφ' ἑκάϛοις ἀδικήμασιν, ἐκεῖνος ἐν τοῖς νόμοις διώρισεν, ἡγούμενος τὰς μὲν γνώμας τῶν

260. δικαςῶν οὐχὶ τὰς αὐτὰς εἶναι περὶ τῶν αὐτῶν· δεῖν δὲ τὰς αὐτὰς [εἶναι]. Ἐπαινεῖ [δὲ] καὶ τὸ ἁπλουςέρως περὶ τῶν αὐτῶν συμβολαίων διατάξαι. Θουρίους δ' ὕςερον ἀκριβοῦν θέλοντας πέρα τῶν Λοκρῶν, ἐνδοξοτέρους μὲν γενέσθαι, χείρονας δὲ· εὐνομεῖσθαι γὰρ, οὐ τοὺς ἐν τοῖς νόμοις ἅπαντα φυλαττομένους τὰ τῶν συκοφαντῶν, ἀλλὰ τοὺς ἐμμένοντας τοῖς ἁπλῶς κειμένοις. Τοῦτο δὲ καὶ Πλάτων εἴρηκεν, ὅτι παρ' οἷς πλεῖςοι νόμοι, καὶ δίκαι παρὰ τούτοις, καὶ βίοι μοχθηροί· καθάπερ καὶ παρ' οἷς ἰατροὶ πολλοὶ, καὶ νόσους εἰκὸς εἶναι πολλάς.

§. 9.

Τοῦ δὲ Ἅλικος ποταμοῦ, τοῦ διορίζοντος τὴν Ῥηγίνην ἀπὸ τῆς Λοκρίδος, βαθεῖαν φάραγγα διεξιόντος, ἴδιόν τι συμβαίνει, τὸ περὶ τοὺς τέττιγας· οἱ μὲν γὰρ ἐν τῇ τῶν Λοκρῶν περαίᾳ φθέγγονται, τοῖς δ' ἀφώνοις εἶναι συμβαίνει. Τὸ δ' αἴτιον εἰκάζουσιν, ὅτι τοῖς μὲν παλίνσκιόν ἐςι τὸ χωρίον, ὥς' ἐνδρόσους ὄντας μὴ διαςέλλειν τοὺς ὑμένας· τοῖς δ' ἡλιαζομένοις, ξηροὺς καὶ κερατώδεις ἔχειν, ὥς' ἀπ' αὐτῶν εὐφυῶς ἐκπέμπεσθαι τὸν φθόγον. Ἐδείκνυτο δ' ἀνδριὰς ἐν τοῖς Λοκροῖς Εὐνόμου τοῦ κιθαρῳδοῦ, τέττιγα ἐπὶ τὴν κιθάραν καθήμενον ἔχων. Φησὶ δὲ Τίμαιος, Πυθίοις ποτὲ ἀγωνιζομένους, τοῦτόν τε καὶ Ἀρίςωνα Ῥηγῖνον, ἐρίσαι περὶ τοῦ κλήρου· τὸν μὲν δὴ Ἀρίςωνα δεῖσθαι τῶν Δελφῶν ἑαυτῷ συμπράττειν· ἱεροὺς γὰρ εἶναι τοῦ θεοῦ τοὺς προγόνους αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀποικίαν ἐνθένδε ἐςάλθαι· τοῦ δ' Εὐνόμου φήσαντος, ἀρχὴν μηδὲ μετεῖναι ἐκείνοις τῶν περὶ φωνὴν ἀγωνισμάτων, παρ' οἷς καὶ οἱ τέττιγες εἶεν ἄφωνοι, τὰ εὐφθογγότατα τῶν ζώων· ὅμως εὐδοκιμεῖν μηδὲν ἧττον τὸν Ἀρίςωνα, καὶ ἐν ἐλπίδι τὴν νίκην ἔχειν. Νικῆσαι μέντοι τὸν Εὔνομον, καὶ ἀναθεῖναι τὴν λεχθεῖσαν εἰκόνα ἐν τῇ πατρίδι· ἐπειδὴ κατὰ τὸν ἀγῶνα, μιᾶς τῶν

χορδῶν ῥαγείσης, ἐπιϛὰς τέττιξ ἐκπληρώσειε τὸν φθόγγον. 260.
Τὴν δ' ὑπὲρ τῶν πόλεων τούτων μεσογαίαν, Βρέττιοι κατέχουσι· 261.
καὶ πόλις ἐνταῦθα Μαμέρτιον, καὶ ὁ δρυμὸς, ὁ φέρων τὴν ἀρίϛην πίτταν τὴν Βρεττίαν, ὃν Σίλαν καλοῦσιν, εὔδενδρός τε καὶ εὔυδρος, μῆκος ἑπτακοσίων ϛαδίων.

§. 10.

Μετὰ δὲ Λοκροὺς, Σάγρας, ὃν Θηλυκῶς ὀνομάζουσιν, ἐφ' οὗ βωμοὶ Διοσκούρων, περὶ οὓς Λοκροὶ μύριοι μετὰ Ῥηγίνων πρὸς δεκατρεῖς μυριάδας Κροτωνιατῶν συμβαλόντες ἐνίκησαν· ἀφ' οὗ τὴν παροιμίαν πρὸς τοὺς ἀπιϛοῦντας ἐκπεσεῖν φασὶν, Ἀληθέϛερα τῶν ἐπὶ Σάγρᾳ. Προσμεμυθεύκασι δ' ἔνιοι, καὶ διότι αὐθημερὸν, τοῦ ἀγῶνος ἐνιϛῶτος Ὀλυμπιάσιν, ἀπαγγελθείη τοῖς ἐκεῖ τὸ συμβὰν, καὶ εὑρεθείη τὸ τάχος τῆς ἀγγελίας ἀληθές. Ταύτην δὲ τὴν συμφορὰν αἰτίαν γενέσθαι τοῖς Κροτωνιάταις φασὶ τοῦ μὴ πολὺν ἔτι συμμεῖναι χρόνον, διὰ τὸ πλῆθος τῶν τότε πεσόντων ἀνδρῶν. Μετὰ δὲ τὴν Σάγραν, Ἀχαιῶν κτίσμα Καυλωνία, πρότερον Αὐλωνία λεγομένη, διὰ τὸν προκείμενον αὐλῶνα. Ἔϛι δ' ἔρημος· οἱ γὰρ ἔχοντες εἰς Σικελίαν ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐξέπεσον, καὶ τὴν ἐκεῖ Καυλωνίαν ἔκτισαν. Μετὰ δὲ ταύτην Σκυλλήτιον, ἄποικος Ἀθηναίων τῶν μετὰ Μενεσθέως, νῦν δὲ Σκυλάκιον καλεῖται. Κροτωνιατῶν δ' ἐχόντων, Διονύσιος Λοκροῖς μέρος ὥρισεν. Ἀπὸ δὲ τῆς πόλεως καὶ ὁ κόλπος Σκυλλητικὸς ὠνόμαϛαι, ποιῶν τὸν εἰρημένον ἰσθμὸν πρὸς τὸν Ἱππωνιάτην κόλπον. Ἐπεχείρησε δ' ὁ Διονύσιος καὶ διατειχίζειν τὸν ἰσθμὸν, ϛρατεύσας ἐπὶ Λευκανοὺς, λόγῳ μὲν, ὡς ἀσφάλειαν παρέξων ἀπὸ τῶν ἐκτὸς βαρβάρων τοῖς ἐντὸς ἰσθμοῦ, τὸ δ' ἀληθὲς, λῦσαι τὴν πρὸς ἀλλήλους κοινωνίαν τῶν Ἑλλήνων βουλόμενος, ὥϛ' ἄρχειν τῶν ἐντὸς ἀδεῶς· ἀλλ' ἐκώλυσαν οἱ ἐκτὸς εἰσελθόντες.

§. 11.

261. Μετὰ δὲ τὸ Σκυλλήτιον ἡ Κροτωνιᾶτις χώρα, καὶ τῶν Ἰαπύγων ἄκραι τρεῖς. Μετὰ δὲ ταῦτα τὸ Λακίνιον, Ἥρας ἱερὸν, πλούσιόν ποτε ὑπάρξαν, καὶ πολλῶν ἀναθημάτων μεστόν· Τὰ διάρματα δ' οὐκ εὐκρινῶς λέγεται· πλὴν, ὥς γε ἐπὶ τὸ πολὺ, σταδίους ἀπὸ τοῦ πορθμοῦ μέχρι Λακινίου Πολύβιος ἀποδίδωσι δισχιλίους καὶ τριακοσίους. Ἐντεῦθεν δὲ *καὶ* διάρμα εἰς ἄκραν Ἰαπυγίαν ἑπτακόσιοι. Τοῦτο μὲν οὖν στόμα λέγουσι τοῦ Ταραντίνου κόλπου. Αὐτὸς δ' ὁ κόλπος ἔχει περίπλουν ἀξιόλογον, μιλίων διακοσίων τετταράκοντα, ὡς ὁ χωρογράφος φησί... τριακοσίων ὀγδοήκοντα εὐζώνῳ, Ἀρτεμίδωρος· τοσούτοις δὲ καὶ [τὸ] λεῖπον...
262. τοῦ πλάτους τοῦ στόματος τοῦ κόλπου. Βλέπει δὲ πρὸς ἀνατολὰς χειμερινάς· ἀρχὴ δ' αὐτοῦ τὸ Λακίνιον· κάμψαντι γὰρ εὐθὺς αἱ τῶν Ἀχαιῶν πόλεις ἦσαν, αἳ νῦν οὐκ εἰσὶ, πλὴν τῆς Ταραντίνων. Ἀλλὰ διὰ τὴν δόξαν τινῶν, ἄξιον καὶ ἐπὶ πλέον αὐτῶν μνησθῆναι.

§. 12.

Πρώτη δ' ἐστὶ Κρότων, ἐν *ἑκατὸν καὶ* πεντήκοντα σταδίοις ἀπὸ τοῦ Λακινίου· καὶ ποταμὸς Αἴσαρος, καὶ λιμὴν, καὶ ἄλλος ποταμὸς Νέαιθος, ὧν τὴν ἐπωνυμίαν γενέσθαι φασὶν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος. Καταχθέντας γάρ τινας τῶν ἀπὸ τοῦ Ἰλιακοῦ στόλου πλανηθέντων Ἀχαιῶν, ἐκβῆναι λέγουσιν ἐπὶ τὴν κατάσκεψιν τῶν χωρίων· τὰς δὲ συμπλεούσας αὐτοῖς Τρωάδας καταμαθούσας ἔρημα ἀνδρῶν τὰ πλοῖα, ἐμπρῆσαι, βαρυνομένας τὸν πλοῦν, ὥστ' ἀναγκασθῆναι μένειν ἐκείνους, ἅμα καὶ τὴν γῆν σπουδαίαν ὁρῶντας· αὖθις δὲ καὶ ἄλλων πλειόνων εἰσαφικνουμένων, καὶ ζηλούντων ἐκείνους κατὰ τὸ ὁμόφυλον, πολλὰς κατοικίας γενέσθαι, ὧν αἱ πλείους ἐπώνυμοι τῶν

Τρώων

Τρώων ἐγένοντο· καὶ ποταμὸς δὲ ὁ Νέαιθος ἀπὸ τοῦ πάθους 262.
τὴν προσωνυμίαν ἔσχε. Φησὶ δ' Ἀντίοχος, τοῦ θεοῦ φήσαντος
Ἀχαιοῖς Κρότωνα κτίζειν, ἀπελθεῖν Μύσκελλον κατασκεψόμενον τὸν τόπον. Ἰδόντα δ' ἐκτισμένην ἤδη Σύβαριν, ποταμῷ τῷ πλησίον ὁμώνυμον, κρῖναι ταύτην ἀμείνω· ἐπανερέσθαι οὖν ἀπιόντα τὸν θεὸν, εἰ λῷον εἴη ταύτην ἀντ' ἐκείνης κτίζειν· τὸν δὲ ἀνειπεῖν (ἐτύγχανε δὲ ὑπόκυφος ὢν ὁ Μύσκελλος)·

Μύσκελλε βραχύνωτε, παρὲκ θεὸν ἄλλο ματεύων,
Κλαύματα θηρεύεις· δῶρον δ' ὅ τι δῷ τις ἐπαίνει.

Ἐπανελθόντα δὲ κτίσαι τὴν Κρότωνα, συμπράξαντος καὶ Ἀρχίου τοῦ τὰς Συρακούσας οἰκίσαντος, προσπλεύσαντος κατὰ τύχην, ἡνίκα ὥρμητο ἐπὶ τὸν τῶν Συρακουσῶν οἰκισμόν. Ὦκουν δ' Ἰάπυγες τὴν Κρότωνα πρότερον, ὡς Ἔφορος φησί. Δοκεῖ δ' ἡ πόλις τά τε πολέμια ἀσκῆσαι, καὶ τὰ περὶ τὴν ἄθλησιν· ἐν μιᾷ γοῦν Ὀλυμπιάδι οἱ τῶν ἄλλων προτερήσαντες τῷ ϛαδίῳ ἑπτὰ ἄνδρες ἅπαντες ὑπῆρξαν Κροτωνιᾶται· ὥς' εἰκότως εἰρῆσθαι δοκεῖ, διότι Κροτωνιατῶν ὁ ἔσχατος, πρῶτος ἦν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων· καὶ τὴν παροιμίαν δὲ, Ὑγιέϛερον Κρότωνος, λέγουσαν, ἐντεῦθεν εἰρῆσθαί φασιν, ὡς τοῦ τόπου πρὸς ὑγίειαν καὶ εὐεξίαν ἔχοντός τι φορὸν, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀθλητῶν. Πλείϛους οὖν Ὀλυμπιονίκας ἔσχε, καίπερ οὐ πολὺν χρόνον οἰκηθεῖσα, διὰ τὸν φθόρον τῶν ἐπὶ Σάγρᾳ πεσόντων ἀνδρῶν, τοσούτων τὸ πλῆθος· Προσέλαβε δὲ τῇ δόξῃ, καὶ τὸ τῶν Πυθαγορείων 263.
πλῆθος, καὶ Μίλων, ἐπιφανέϛατος μὲν τῶν ἀθλητῶν γεγονὼς, ὁμιλητὴς δὲ Πυθαγόρου, διατρίψαντος ἐν τῇ πόλει πολὺν χρόνον. Φασὶ δὲ, ἐν τῷ συσσιτίῳ ποτὲ τῶν φιλοσόφων, πονήσαντος ϛύλου, τὸν Μίλωνα ὑποδύντα σῶσαι ἅπαντας, ὑποσπάσαι δὲ καὶ ἑαυτόν. Τῇ δ' αὐτῇ ῥώμῃ πεποιθότα εἰκὸς καὶ τὴν ἰϛορουμένην ὑπό τινων εὑρέσθαι καταϛροφὴν τοῦ βίου. Λέγεται γοῦν ὁδοιπορῶν ποτε δι' ὕλης βαθείας, παραδῆναι τὴν

263. ὁδὸν ἐπὶ πλέον· εἶθ' εὑρὼν ξύλον μέγα ἐσφηνωμένον, ἐμβαλὼν χεῖρας ἅμα καὶ πόδας εἰς τὴν διάσασιν, βιάζεσθαι διαρῆσαι τελέως· τοσοῦτον δ' ἴσχυσε μόνον, ὥς' ἐκπεσεῖν τοὺς σφῆνας, εἶτ' εὐθὺς ἐπισυμπεσεῖν τὰ μέρη τοῦ ξύλου, ἀπολῃφθέντα δ' αὐτὸν ἐν τοιαύτῃ πάγῃ θηριόβρωτον γενέσθαι.

§. 13.

Ἐφεξῆς δ' ἐςὶν ἐν διακοσίοις ςαδίοις Ἀχαιῶν κτίσμα ἡ Σύβαρις, δυεῖν ποταμῶν μεταξύ, Κράθιδος καὶ Συβάριδος. Οἰκιςὴς δ' αὐτῆς Οἰσ...Ἐλαεύς. Τοσοῦτον δ' εὐτυχίᾳ διήνεγκεν ἡ πόλις αὕτη τὸ παλαιὸν, ὡς τεττάρων μὲν ἐθνῶν τῶν πλησίον ὑπῆρξε, πέντε δὲ καὶ εἴκοσι πόλεις ὑπηκόους ἔσχε, τριάκοντα δὲ μυριάσιν ἀνδρῶν ἐπὶ Κροτωνιάτας ἐςράτευσαν, πεντήκοντα δὲ ςαδίων κύκλον συνεπλήρουν οἰκοῦντες ἐπὶ τῷ Κράθιδι. Ὑπὸ μέντοι τρυφῆς καὶ ὕβρεως τὴν εὐδαιμονίαν ἅπασαν ἀφῃρέθησαν ὑπὸ Κροτωνιατῶν, ἐν ἡμέραις ἑβδομήκοντα· ἑλόντες γὰρ τὴν πόλιν, ἐπήγαγον τὸν ποταμὸν, καὶ κατέκλυσαν. Ὕςερον δ' οἱ περιγενόμενοι, συνελθόντες ἐπῴκουν ὀλίγοι· χρόνῳ δὲ καὶ οὗτοι διεφθάρησαν ὑπὸ Ἀθηναίων, καὶ ἄλλων Ἑλλήνων· οἳ συνοικήσοντες μὲν ἐκείνοις ἀφίκοντο· καταφρονήσαντες δὲ αὐτῶν, τοὺς μὲν διεχειρίσαντο, τὴν δὲ πόλιν εἰς ἕτερον τόπον μετέθηκαν πλησίον, καὶ Θουρίους προσηγόρευσαν ἀπὸ κρήνης ὁμωνύμου. Ὁ μὲν οὖν Σύβαρις τοὺς πίνοντας ἵππους ἀπ' αὐτοῦ, πτυρτακοὺς ποιεῖ· διὸ καὶ τὰς ἀγέλας ἀπείργουσιν ἀπ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Κρᾶθις τοὺς ἀνθρώπους ξανθοτριχεῖν καὶ λευκοτριχεῖν ποιεῖ λουομένους, καὶ ἄλλα πολλὰ πάθη ἰᾶται. Θούριοι δ', εὐτυχήσαντες πολὺν χρόνον, ὑπὸ Λευκανῶν ἠνδραποδίσθησαν. Ταραντίνων δ' ἀφελομένων ἐκείνους, ἐπὶ Ῥωμαίους κατέφυγον· οἱ δὲ, πέμψαντες συνοίκους ὀλιγανδροῦσι, μετωνόμασαν Κοπίας τὴν πόλιν.

§. 14.

Μετὰ δὲ Θουρίους, Λαγαρία φρούριον, Ἐπειοῦ καὶ Φωκέων 263.
κτίσμα· ὅθεν καὶ ὁ Λαγαριτανὸς οἶνος, γλυκὺς καὶ ἁπαλὸς,
καὶ παρὰ τοῖς ἰατροῖς σφόδρα εὐδοκιμῶν. Καὶ ὁ Θουρῖνος δὲ 264.
τῶν ἐν ὀνόματι οἴνων ἐστίν. Εἶθ' Ἡράκλεια πόλις, μικρὸν ὑπὲρ
τῆς θαλάττης· καὶ ποταμοὶ δύο πλωτοὶ Ἄκιρις καὶ Σεῖρις, ἐφ'
οὗ πόλις ἦν ὁμώνυμος Τρωϊκή. Χρόνῳ δὲ τῆς Ἡρακλείας ἐν-
τεῦθεν ἀνοικισθείσης ὑπὸ Ταραντίνων, ἐπίνειον αὕτη τῶν Ἡρα-
κλεωτῶν ὑπῆρξε. Διεῖχε δ' Ἡρακλείας μὲν τέτταρας καὶ εἴκοσι
σταδίους, Θουρίων δὲ περὶ τριάκοντα καὶ τριακοσίους. Τῆς δὲ
τῶν Τρώων κατοικίας τεκμήριον ποιοῦνται τὸ τῆς Ἀθηνᾶς τῆς
Ἰλιάδος ξόανον, ἱδρυμένον αὐτόθι, ὅπερ καταμῦσαι μυθεύουσιν,
ἀποσπωμένων τῶν ἑκετῶν ὑπὸ Ἰώνων τῶν ἑλόντων τὴν πόλιν·
τούτους γὰρ ἐπελθεῖν οἰκήτορας φεύγοντας τὴν Λυδῶν ἀρχήν,
καὶ βίᾳ λαβεῖν τὴν πόλιν, τῶν Χώνων οὖσαν, καλέσαι δὲ αὐ-
τὴν Πολίειον· δείκνυσθαι δὲ καὶ νῦν καταμύον τὸ ξόανον. Ἰταμὸν
μὲν οὖν καὶ τὸ οὕτω μυθεύειν, ὥστε μὴ καταμῦσαι φανῆναι
μόνον, καθάπερ καὶ τὸ ἐν Ἰλίῳ ἀποστραφῆναι κατὰ τὸν Κασ-
σάνδρας βιασμὸν, ἀλλὰ καὶ καταμύον δείκνυσθαι· πολὺ δὲ ἰτα-
μώτερον τὸ τοσαῦτα ποιεῖν ἐξ Ἰλίου κεκομισμένα ξόανα, ὅσα
φασὶν οἱ συγγραφεῖς. Καὶ γὰρ ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἐν Λαουϊνίῳ,
καὶ ἐν Λουκερίᾳ, καὶ ἐν Σειρίτιδι, Ἰλιὰς Ἀθηνᾶ καλεῖται, ὡς
ἐκεῖθεν κομισθεῖσα. Καὶ τὸ τῶν Τρωάδων δὲ τόλμημα περι-
φέρεται πολλαχοῦ, καὶ ἄπιστον φαίνεται, καίπερ δυνατὸν ὄν.
Τινὲς δὲ καὶ Ῥοδίων κτίσμα φασὶ, καὶ [τὴν] Σειρῖτιν, καὶ τὴν
περὶ τὸν Τράεντα Σύβαριν. Φησὶ δ' Ἀντίοχος τοὺς Ταραντίνους,
Θουρίοις καὶ Κλεανδρίδᾳ τῷ στρατηγῷ, φυγάδι ἐκ Λακεδαίμονος,
πολεμοῦντας περὶ τῆς Σειρίτιδος συμβῆναι, καὶ συνοικῆσαι μὲν

264. κοινῇ, τὴν δ' ἀποικίαν κριθῆναι Ταραντίνων· ὕστερον δ' Ἡράκλειαν κληθῆναι, μεταβαλοῦσαν καὶ τοὔνομα, καὶ τὸν τόπον.

§. 15.

Ἑξῆς δ' ἐστὶ Μεταπόντιον, εἰς ἣν ἀπὸ τοῦ ἐπινείου τῆς Ἡρακλείας εἰσὶ στάδιοι τετταράκοντα πρὸς τοῖς ἑκατόν. Πυλίων δὲ λέγεται κτίσμα τῶν ἐξ Ἰλίου πλευσάντων μετὰ Νέστορος· οὓς οὕτως εὐτυχῆσαι ἀπὸ γεωργίας φασὶν, ὥστε θέρος χρυσοῦν ἐν Δελφοῖς ἀναθεῖναι. Σημεῖον δὲ ποιοῦνται τῆς κτίσεως τὸν τῶν Νηληϊδῶν ἐναγισμόν· ἠφανίσθη δ' ὑπὸ Σαυνιτῶν. Ἀντίοχος δέ φησιν, ἐκλειφθέντα τὸν τόπον, ἐποικῆσαι τῶν Ἀχαιῶν τινας μεταπεμφθέντας ὑπὸ τῶν ἐν Συβάρει Ἀχαιῶν· μεταπεμφθῆναι δὲ κατὰ μῖσος τὸ πρὸς Ταραντίνους τῶν Ἀχαιῶν, τῶν ἐκπεσόντων ἐκ τῆς Λακωνικῆς, ἵνα μὴ Ταραντῖνοι γειτνιῶντες ἐπιπηδήσαιεν τῷ τόπῳ. Δυεῖν δ' οὐσῶν πόλεων, τοῦ [δὲ] Μεταποντίου ἐγγυτέρω τοῦ Τάραντος [ὄντος], πεισθῆναι τοὺς ἀφιγμένους ὑπὸ Συβαριτῶν τὸ Μεταπόντιον κατασχεῖν· τοῦτο μὲν γὰρ ἔχοντας, ἕξειν καὶ τὴν Σειρῖτιν· εἰ δ' ἐπὶ τὴν Σειρῖτιν τράποιντο, προσθήσειν τοῖς Ταραντίνοις τὸ Μεταπόντιον ἐν πλευραῖς οὖσι.
265. Πολεμοῦντας δ' ὕστερον πρὸς τοὺς Ταραντίνους καὶ τοὺς ὑπερκειμένους Οἰνωτροὺς, ἐπὶ μέρει διαλυθῆναι τῆς γῆς, ὅπερ γενέσθαι τῆς τότε Ἰταλίας ὅριον, καὶ τῆς Ἰαπυγίας. Ἐνταῦθα δὲ καὶ τὸν Μετάποντον μυθεύουσι, καὶ τὴν Μελανίππην τὴν δεσμῶτιν, καὶ τὸν ἐξ αὐτῆς Βοιωτόν. Δοκεῖ δ' Ἀντίοχος τὴν πόλιν Μεταπόντιον εἰρῆσθαι πρότερον Μέταβον, παρωνομάσθαι δ' ὕστερον· τήν τε Μελανίππην οὐ πρὸς τοῦτον, ἀλλὰ πρὸς Δῖον κομισθῆναι, ἐλέγχειν ἡρῷον τοῦ Μετάβου, καὶ Ἄσιον τὸν ποιητὴν, φήσαντα, ὅτι τὸν Βοιωτὸν

Δίου ἐνὶ μεγάροις τέκεν εὐειδὴς Μελανίππη,

ὡς πρὸς ἐκεῖνον ἀχθεῖσαν τὴν Μελανίππην, οὐ πρὸς τὸν Μέτα-

βον. Οἰκιστὴς δὲ τοῦ Μεταποντίου Δαύλιος, ὁ Κρίσσης τύραν- 265.
νος γεγένηται τῆς περὶ Δελφοὺς, ὥς φησιν Ἔφορος. Ἔστι δέ τις καὶ τοιοῦτος λόγος, ὡς ὁ πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἐπὶ τὸν συνοικισμὸν, Λεύκιππος εἴη· χρησάμενος δὲ παρὰ τῶν Ταραντίνων τὸν τόπον εἰς ἡμέραν καὶ νύκτα, μὴ ἀποδοίη· μεθ' ἡμέραν μὲν λέγων πρὸς τοὺς ἀπαιτοῦντας, ὅτι καὶ εἰς τὴν ἐφεξῆς νύκτα αἰτήσαιτο καὶ λάβοι, νύκτωρ δ', ὅτι καὶ πρὸς τὴν ἑξῆς ἡμέραν. Ἐφεξῆς δ' ἐστὶν ὁ Τάρας καὶ ἡ Ἰαπυγία· περὶ ὧν ἐροῦμεν, ὅταν πρότερον τὰς προκειμένας νήσους τῆς Ἰταλίας περιοδεύσωμεν κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν. Ἀεὶ γὰρ τοῖς ἔθνεσιν ἑκάστοις τὰς γειτνιώσας προσκαταλέγοντες νήσους, καὶ νῦν, ἐπειδὴ μέχρι τέλους ἐπεληλύθαμεν τὴν Οἰνωτρίαν, ἥνπερ καὶ Ἰταλίαν μόνην ὠνόμαζον οἱ πρότερον, δίκαιοι ἐσμὲν φυλάξαι τὴν αὐτὴν τάξιν, ἐπελθόντες τὴν Σικελίαν, καὶ τὰς περὶ αὐτὴν νήσους·

ΚΕΦ. Β.

§. 1.

Ἔστι δ' ἡ Σικελία τρίγωνος τῷ σχήματι· καὶ διὰ τοῦτο Τριναχρία μὲν πρότερον, Τρινακὶς δ' ὕστερον προσηγορεύθη, μετονομασθεῖσα εὐφωνότερον. Τὸ δὲ σχῆμα διορίζουσι τρεῖς ἄκραι. Πελωριὰς μὲν, ἡ πρὸς τὴν Κατάνην καὶ τὴν Στηλίδα τὴν Ῥηγίνων ποιοῦσα τὸν πορθμόν. Πάχυνος δὲ ἡ ἐκκειμένη πρὸς ἕω, καὶ τῷ Σικελικῷ κλυζομένη πελάγει, βλέπουσα πρὸς τὴν Πελοπόννησον, καὶ τὸν ἐπὶ Κρήτης πόρον. Τρίτη δ' ἐστὶν ἡ προσεχὴς τῇ Λιβύῃ, βλέπουσα πρὸς ταύτην ἅμα καὶ τὴν χειμερινὴν δύσιν, Λιλύβαιον. Τῶν δὲ πλευρῶν, ἃς ἀφορίζουσιν αἱ τρεῖς ἄκραι, δύο μὲν εἰσὶ κοῖλαι μετρίως· ἡ δὲ τρίτη, κυρτὴ, 266.
ἡ ἀπὸ τοῦ Λιλυβαίου καθήκουσα πρὸς τὴν Πελωριάδα, ἥπερ μεγίστη ἐστὶ, σταδίων χιλίων καὶ ἑπτακοσίων, ὡς Ποσειδώνιος

266. εἴρηκε, προσθεὶς καὶ εἴκοσι. Τῶν δ' ἄλλων, ἡ μὲν ἐπὶ Πάχυνον ἀπὸ τοῦ Λιλυβαίου μείζων τῆς ἑτέρας· ἐλαχίστη δὲ ἡ τῷ πορθμῷ καὶ τῇ Ἰταλίᾳ προσεχής, ἡ ἀπὸ τῆς Πελωριάδος ἐπὶ τὸν Πάχυνον, σταδίων ὅσον χιλίων ἑκατὸν καὶ τριάκοντα. Τὸν δὲ περίπλουν ὁ Ποσειδώνιος σταδίων τετταρακοσίων ἐπὶ τοῖς τετρακισχιλίοις ἀποφαίνει. Ἐν δὲ τῇ χωρογραφίᾳ μείζω λέγεται τὰ διαστήματα, κατὰ μέρος διῃρημένα μιλιασμῷ. Ἐκ μὲν Πελωριάδος εἰς Μύλας εἰκοσιπέντε· τοσαῦτα δὲ καὶ ἐκ Μυλῶν εἰς τὴν Τυνδαρίδα· εἶτα εἰς Ἀγάθυρνον τριάκοντα, καὶ τὰ ἴσα εἰς Ἅλαισαν, καὶ πάλιν ἴσα εἰς Κεφαλοίδιον· ταῦτα μὲν πολίχνια· εἰς δ' Ἱμέραν ποταμὸν ὀκτωκαίδεκα διὰ μέσης ῥέοντα τῆς Σικελίας· εἶτ' εἰς Πάνορμον τριάκοντα πέντε· δύο δὲ καὶ τριάκοντα εἰς τὸ τῶν Αἰγεστέων ἐμπορεῖον· λοιπὰ δ' εἰς Λιλύβαιον ὀκτὼ καὶ τριάκοντα. Ἐντεῦθεν δὲ κάμψαντι ἐπὶ τὸ συνεχὲς πλευρὸν, εἰς μὲν τὸ Ἡράκλειον ἑβδομήκοντα πέντε, ἐπὶ δὲ τὸ Ἀκραγαντίνων ἐμπορεῖον εἴκοσι, καὶ ἄλλα εἴκοσι εἰς Καμαρίναν· εἶτ' ἐπὶ Πάχυνον πεντήκοντα. Ἔνθεν πάλιν κατὰ τὸ τρίτον πλευρὸν εἰς μὲν Συρακούσας ἓξ καὶ τριάκοντα· εἰς δὲ Κατάνην ἑξήκοντα· εἶτ' εἰς Ταυρομένιον τρία καὶ τριάκοντα· εἶτ' εἰς Μεσσήνην τριάκοντα. Πεζῇ δὲ, ἐκ μὲν Παχύνου εἰς Πελωριάδα ἑκατὸν ἑξήκοντα ὀκτώ· ἐκ δὲ Μεσσήνης εἰς Λιλύβαιον τῇ Οὐαλερίᾳ ὁδῷ [διακόσια] τριάκοντα πέντε. Ἔνιοι δ' ἁπλούστερον εἰρήκασιν, ὥσπερ Ἔφορος, τὸν *γε* περίπλουν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν πέντε. Ποσειδώνιος δὲ τοῖς κλίμασιν ἀφορίζων τὴν νῆσον, πρὸς ἄρκτον μὲν τὴν Πελωριάδα, πρὸς νότον δὲ Λιλύβαιον, πρὸς ἕω δὲ τὸν Πάχυνον τίθησιν. Ἀνάγκη δὲ, τῶν κλιμάτων ἐν παραλληλογράμμῳ σχήματι διαστελλομένων, τὰ ἐγγραφόμενα τρίγωνα, καὶ μάλιστα ὅσα σκαληνὰ, καὶ ὧν οὐδεμία πλευρὰ [οὐδεμιᾷ] τῶν τοῦ παραλληλογράμμου ἐφαρμόττει, ἀναρμόστως ἔχειν πρὸς τὰ κλίματα διὰ τὴν λόξωσιν. Ὅμως δ' οὖν, τῆς Σικελίας τῇ Ἰταλίᾳ

πρὸς νότον κειμένης, ἡ Πελωριὰς ἀρκτικωτάτη λέγοιτ' ἂν καλῶς τῶν τριῶν γωνιῶν, ὥςε τὴν ἐπιζευγνυμένην ἀπ' αὐτῆς ἐπὶ τὸν Πάχυνον, ἐκκεῖσθαι πρὸς ἕω μὲν καὶ πρὸς ἄρκτον βλέπουσαν, ποιοῦσαν δὲ τὴν πλευρὰν τὴν πρὸς τὸν πορθμόν. Δεῖ δ' ἐπιστροφὴν μικρὰν λαμβάνειν ἐπὶ χειμερινὰς ἀνατολάς· οὕτω γὰρ ἡ ἡιὼν παρακλίνει προϊοῦσιν ἀπὸ Κατάνης ἐπὶ τὰς Συρακούσας καὶ τὸν Πάχυνον... Δίαρμα δ' ἐςὶν ἀπὸ τοῦ Πα- 266.
χύνου, πρὸς τὸ ςόμα τοῦ Ἀλφειοῦ, ςάδιοι τετρακισχίλιοι. Ἀρτε- 267.
μίδωρος δ', ἀπὸ τοῦ Παχύνου φήσας ἐπὶ Ταίναρον εἶναι τετρακισχιλίους καὶ ἑξακοσίους, ἀπὸ δ' Ἀλφειοῦ ἐπὶ Πάμισον χιλίους ἑκατὸν καὶ τριάκοντα, παρασχεῖν ἂν δοκεῖ μοι λόγον μὴ οὐχ ὁμολογούμενα λέγῃ τῷ φήσαντι τετρακισχιλίους εἶναι τοὺς ἐπὶ τὸν Ἀλφειὸν ἀπὸ Παχύνου. Ἡ δ' ἀπὸ Παχύνου πρὸς Λιλύβαιον, ἑσπεριώτερον [ὂν] τῆς Πελωριάδος, ἱκανῶς ἂν καὶ αὕτη λοξοῖτο ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ σημείου πρὸς τὴν ἑσπέραν. Βλέποι δ' ἂν ἅμα πρός τε τὴν ἕω καὶ πρὸς νότον, τῇ μὲν ὑπὸ τοῦ Σικελικοῦ πελάγους κλυζομένῃ, τῇ δ' ὑπὸ τοῦ Λιβυκοῦ, τοῦ πρὸς τὰς Σύρτεις δήκοντος ἀπὸ τῆς Καρχηδονίας. Ἔςι δὲ *καὶ* ἀπὸ Λιλυβαίου τοὐλάχιςον δίαρμα ἐπὶ Λιβύην χίλιοι καὶ πεντακόσιοι περὶ Καρχηδόνα· καθ' ὃ δὴ λέγεταί τις τῶν ὀξυδορκούντων ἀπό τινος σκοπῆς ἀπαγγέλλειν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀναγομένων ἐκ Καρχηδόνος σκαφῶν τοῖς ἐν Λιλυβαίῳ. Ἀπὸ δὲ τοῦ Λιλυβαίου τὴν ἐπὶ Πελωριάδα πλευρὰν ἀνάγκη λοξοῦσθαι πρὸς ἕω, καὶ βλέπειν πρὸς τὸ μεταξὺ τῆς ἑσπέρας καὶ τῆς ἄρκτου· πρὸς ἄρκτον μὲν ἔχουσαν τὴν Ἰταλίαν, πρὸς δύσιν δὲ τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος, καὶ τὰς Αἰόλου νήσους.

§. 2.

Πόλεις δ' εἰσὶ κατὰ μὲν τὸ πλευρὸν τὸ ποιοῦν τὸν πορθμόν, Μεσσήνη πρῶτον, ἔπειτα Ταυρομένιον, καὶ Κατάνη, καὶ Συ-

267. ρακοῦσαι. Αἱ δὲ μεταξὺ Κατάνης καὶ Συρακουσῶν ἐκλελοίπασι, Νάξος καὶ Μέγαρα, ὅπου καὶ αἱ τῶν ποταμῶν ἐκβολαὶ συνῆλθον πάντων καταῤῥεόντων ἐκ τῆς Αἴτνης εἰς εὐλίμενα στόματα. Ἐνταῦθα δὲ καὶ τὸ τῆς Ξιφωνίας ἀκρωτήριον. Φησὶ δὲ ταύτας Ἔφορος πρώτας κτισθῆναι πόλεις Ἑλληνίδας ἐν Σικελίᾳ πεντεκαιδεκάτῃ γενεᾷ μετὰ τὰ Τρωϊκά· τοὺς γὰρ πρότερον δεδιέναι τὰ λῃστήρια τῶν Τυῤῥηνῶν, καὶ τὴν ὠμότητα τῶν ταύτῃ βαρβάρων, ὥστε μηδὲ κατ' ἐμπορίαν πλεῖν. Θεοκλέα δ' Ἀθηναῖον, παρενεχθέντα ἀνέμοις εἰς Σικελίαν, κατανοῆσαι τήν τε οὐδένειαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὴν ἀρετὴν τῆς γῆς· ἐπανελθόντα δὲ, Ἀθηναίους μὲν μὴ πεῖσαι, Χαλκιδέας δὲ τοὺς ἐν Εὐβοίᾳ συχνοὺς παραλαβόντα, καὶ τῶν Ἰώνων τινάς, ἔτι δὲ Δωριέων, [ὧν] οἱ πλείους ἦσαν Μεγαρεῖς, πλεῦσαι. Τοὺς μὲν οὖν Χαλκιδέας κτίσαι Νάξον, τοὺς δὲ Δωριέας Μέγαρα, τὴν Ὕβλαν πρότερον καλουμένην. Αἱ μὲν οὖν πόλεις οὐκέτ' εἰσί· τὸ δὲ τῆς Ὑβλης ὄνομα συμμένει διὰ τὴν ἀρετὴν τοῦ Ὑβλαίου μέλιτος.

§. 3.

Τῶν δὲ συμμενουσῶν κατὰ τὸ λεχθὲν πλευρὸν πόλεων, ἡ μὲν Μεσσήνη τῆς Πελωριάδος ἐν κόλπῳ κεῖται, καμπτομένης
268. ἐπὶ πολὺ πρὸς ἕω, καὶ μασχάλην τινὰ ποιούσης. Ἀπέχει δὲ τοῦ μὲν Ῥηγίου διάρμα ἑξηκοντασταδιον, τῆς δὲ Στηλίδος πολὺ ἔλαττον. Κτίσμα δ' ἐστὶ Μεσσηνίων τῶν ἐν Πελοποννήσῳ, παρ' ὧν τοὔνομα μετήλλαξε, Ζάγκλη πρότερον καλουμένη, διὰ τὴν σκολιότητα τῶν τόπων (Ζάγκλιον γὰρ ἐκαλεῖτο τὸ σκολιὸν), Ναξίων οὖσα πρότερον κτίσμα τῶν πρὸς Κατάνῃ· ἐπῴκισαν δ' ὕστερον Μαμερτῖνοι, Καμπανῶν τι φῦλον. Ἐχρήσαντο δ' ὁρμητηρίῳ Ῥωμαῖοι πρὸς τὸν Σικελικὸν πόλεμον τὸν πρὸς Καρχηδονίους· καὶ μετὰ ταῦτα Πομπήϊος Σέξτος ἐνταῦθα συνεῖχε τὸ ναυτικὸν, πολεμῶν πρὸς τὸν Σεβαστὸν Καίσαρα. Ἐντεῦθεν δὲ

καὶ τὴν φυγὴν ἐποιήσατο, ἐκπεσὼν τῆς νήσου. Δείκνυται δὲ 268.
καὶ ἡ Χάρυβδις μικρὸν πρὸ τῆς πόλεως, ἐν τῷ πορθμῷ, βάθος ἐξαίσιον, εἰς ὃ αἱ παλίῤῥοιαι τοῦ πορθμοῦ κατάγουσιν εὐθέως τὰ σκάφη τραχηλιζόμενα μετὰ συϛροφῆς καὶ δίνης μεγάλης· καταποθέντων δὲ καὶ διαλυθέντων, τὰ ναυάγια παρασύρεται πρὸς ἠϊόνα τῆς Ταυρομενίας, ἣν καλοῦσιν ἀπὸ τοῦ συμπτώματος τούτου Κοπρίαν. Τοσοῦτον δ' ἐπεκράτησαν οἱ Μαμερτῖνοι παρὰ τοῖς Μεσσηνίοις, ὥστ' ἐπ' ἐκείνοις ὑπῆρξεν ἡ πόλις· καλοῦσί τε Μαμερτίνους μᾶλλον ἅπαντες αὐτοὺς, ἢ Μεσσηνίους· εὐοίνου τε σφόδρα τῆς χώρας οὔσης, οὐ Μεσσήνιον καλοῦσι τὸν οἶνον, ἀλλὰ Μαμερτῖνον, τοῖς ἀρίϛοις ἐναμιλλον ὄντα τῶν Ἰταλικῶν. Οἰκεῖται δ' ἱκανῶς ἡ πόλις· μᾶλλον δ' ἡ Κατάνη· καὶ γὰρ οἰκήτορας δέδεκται Ῥωμαίους· ἧττον δ' ἀμφοῖν τὸ Ταυρομένιον. Καὶ ἡ Κατάνη δ' ἐϛὶ Ναξίων τῶν αὐτῶν κτίσμα. Ταυρομένιον δὲ τῶν ἐν Ὑβλῃ Ζαγκλαίων. Ἀπέβαλε δὲ τοὺς οἰκήτορας τοὺς ἐξαρχῆς ἡ Κατάνη, κατοικίσαντος ἑτέρους Ἱέρωνος τοῦ Συρακουσίων τυράννου, καὶ προσαγορεύσαντος αὐτὴν Αἴτνην ἀντὶ Κατάνης. Ταύτης δὲ καὶ Πίνδαρος κτίϛορα λέγει αὐτὸν, ὅταν φῇ·

Ξένες ὅ τι λέγω,
Ζαθέων ἱερῶν ὁμώνυμε πάτερ,
Κτίϛορ Αἴτνας.

Μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν τοῦ Ἱέρωνος κατελθόντες οἱ Καταναῖοι, τούς τε ἐνοίκους ἐξέβαλον, καὶ τὸν τάφον ἀνέσκαψαν τοῦ τυράννου. Οἱ δὲ Αἰτναῖοι παραχωρήσαντες, τὴν Ἴννησαν καλουμένην, τῆς Αἴτνης ὀρεινὴν, ᾤκησαν, καὶ προσηγόρευσαν τὸ χωρίον Αἴτνην, διέχον τῆς Κατάνης ϛαδίους ὀγδοήκοντα· καὶ τὸν Ἱέρωνα οἰκιϛὴν ἀπέφηναν· Ὑπέρκειται δὲ μάλιϛα τῆς Κατάνης ἡ Αἴτνη, καὶ τῶν περὶ τοὺς κρατῆρας παθῶν πλεῖϛον κοινωνεῖ Καὶ γὰρ οἱ ῥύακες εἰς τὴν Καταναίαν ἐγγυτάτω κατα- 269.

269. φέρονται· καὶ τὰ περὶ τοὺς εὐσεβεῖς ἐκεῖ τεθρύλληται τὸν Ἀμφίνομον καὶ τὸν Ἀναπίαν, οἳ τοὺς γονέας ἐπὶ τῶν ὤμων ἀράμενοι διέσωσαν, ἐπιφερομένου τοῦ κακοῦ. Ὅταν [οὖν, φησί] Ποσειδώνιος, φλέγηται τὰ περὶ τὸ ὄρος, κατατεφροῦται πολλῷ βάθει τὰ Καταναίων χωρία. Ἡ μὲν οὖν σποδὸς λυπήσασα πρὸς καιρὸν, εὐεργετεῖ τὴν χώραν χρόνοις ὕστερον· εὐάμπελον γὰρ παρέχεται καὶ χρηστόκαρπον, τῆς ἄλλης οὐχ ὁμοίως οὔσης εὐοίνου. Τάς τε ῥίζας, [ἃς] ἐκφέρει τὰ κατατεφρωθέντα χωρία, πιαίνειν ἐπὶ τοσοῦτον τὰ πρόβατα φασὶν, ὥστε πνίγεσθαι· διόπερ ἐκ τῶν ὤτων ἀφαιροῦσιν αἷμα δι' ἡμερῶν τετταράκοντα, ἢ πεντήκοντα, καθάπερ τοῦτο καὶ κατὰ τὴν Ἐρύθειαν συμβαῖνον εἰρήκαμεν. Ὁ δὲ ῥύαξ, εἰς πῆξιν μεταβάλλων, ἀπολιθοῖ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς ἐφ' ἱκανὸν βάθος, ὥστε λατομίας εἶναι χρείαν τοῖς ἀνακαλύψαι βουλομένοις τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐπιφάνειαν. Τακείσης γὰρ ἐν τοῖς κρατῆρσι τῆς πέτρας, εἶτ' ἀναβληθείσης, τὸ ὑπερχυθὲν τῆς κορυφῆς ὑγρὸν, πηλός ἐστι μέλας, ῥέων κατὰ τῆς ὀρεινῆς· εἶτα πῆξιν λαβὼν, γίνεται λίθος μυλίας, τὴν αὐτὴν φυλάττων χρόαν, ἣν ῥέων εἶχε. Καὶ ἡ σποδὸς δὲ καιομένων τῶν λίθων ὡς ἀπὸ τῶν ξύλων γίνεται· καθάπερ οὖν τὸ πήγανον τῇ ξυλίνῃ σποδῷ τρέφεται, τοιοῦτον ἔχειν οἰκείωμα πρὸς τὴν ἄμπελον εἰκὸς τὴν Αἰτναίαν σποδόν.

§. 4.

Τὰς δὲ Συρακούσας Ἀρχίας μὲν ἔκτισεν, ἐκ Κορίνθου πλεύσας περὶ τοὺς αὐτοὺς χρόνους, οἷς ὠκίσθησαν ἥ τε Νάξος, καὶ τὰ Μέγαρα. Ἅμα δὲ Μύσκελλόν τε φασὶν εἰς Δελφοὺς ἐλθεῖν καὶ τὸν Ἀρχίαν χρηστηριασομένους· [οὓς] ἐρέσθαι τὸν θεὸν, πότερον αἱροῦνται πλοῦτον, ἢ ὑγίειαν. Τὸν μὲν οὖν Ἀρχίαν ἑλέσθαι τὸν πλοῦτον, Μύσκελλον δὲ τὴν ὑγίειαν· τῷ μὲν δὴ Συρακούσας δοῦναι κτίζειν, τῷ δὲ Κρότωνα. Καὶ δὴ

συμβῆναι Κροτωνιάτας μὲν οὕτως ὑγιεινὴν οἰκῆσαι πόλιν, ὡς 269.
προερήκαμεν· Συρακούσας δὲ ἐπὶ τοσοῦτον ἐκπεσεῖν πλούτου,
ὥϛε καὶ αὐτοὺς ἐν παροιμίᾳ διαδοθῆναι, λεγόντων πρὸς τοὺς
ἄγαν πολυτελεῖς, ὡς Οὐκ ἂν ἐκγένοιτο αὐτοῖς ἡ Συρακουσίων
δεκάτη. Πλέοντα δὲ τὸν Ἀρχίαν εἰς τὴν Σικελίαν, καταλιπεῖν
μετὰ μέρους τῆς ϛρατιᾶς τοῦ τῶν Ἡρακλειδῶν γένους Χερσι-
κράτην συνοικιοῦντα τὴν νῦν Κόρκυραν καλουμένην, πρότερον
δὲ Σχερίαν. Ἐκεῖνον μὲν οὖν ἐκβαλόντα Λιβυρνοὺς κατέχοντας, 270.
οἰκίσαι τὴν νῆσον· τὸν δ' Ἀρχίαν, κατασχόντα πρὸς τὸ Ζεφύ-
ριον, τῶν Δωριέων εὑρόντα τινὰς δεῦρο ἀφιγμένους ἐκ τῆς
Σικελίας παρὰ τῶν τὰ Μέγαρα κτισάντων, ἀναλαβεῖν αὐτοὺς,
καὶ κοινῇ μετ' αὐτῶν κτίσαι τὰς Συρακούσας ἀπιόντα. Ηὐξήθη
δὲ καὶ διὰ τὴν τῆς χώρας εὐδαιμονίαν ἡ πόλις, καὶ διὰ τὴν
τῶν λιμένων εὐφυΐαν. Οἵ τε ἄνδρες ἡγεμονικοὶ κατέϛησαν· καὶ
συνέβη Συρακουσίοις τυραννουμένοις τε δεσπόζειν τῶν ἄλλων,
καὶ ἐλευθερωθεῖσιν ἐλευθεροῦν τοὺς ὑπὸ τῶν βαρβάρων κατα-
δυναϛευομένους. Ἦσαν γὰρ τῶν βαρβάρων οἱ μὲν ἔνοικοι,
τινὲς δ' ἐκ τῆς περαίας ἐπῄεσαν· οὐδένα δὲ τῆς παραλίας εἴων
οἱ Ἕλληνες ἅπτεσθαι, τῆς δὲ μεσογαίας ἀπείργειν παντάπασιν
οὐκ ἴσχυον· ἀλλὰ διετέλεσαν μέχρι δεῦρο Σικελοὶ, καὶ
Σικανοὶ, καὶ Μόργητες, καὶ ἄλλοι τινὲς νεμόμενοι τὴν νῆσον,
ὧν ἦσαν καὶ Ἴβηρες· οὓς περ πρώτους φησὶ τῶν βαρβάρων
Ἔφορος γενέσθαι τῆς Σικελίας οἰκιϛάς. Καὶ τὸ Μοργάντιον
δὲ εἰκὸς ὑπὸ τῶν Μοργήτων ᾠκίσθαι· πόλις δ' ἦν αὕτη,
νῦν δ' οὐκ ἔϛι. Ἐπελθόντες δὲ Καρχηδόνιοι, καὶ τούτους οὐκ
ἐπαύσαντο κακοῦντες, καὶ τοὺς Ἕλληνας. Ἀντεῖχον δ' ὅμως οἱ
Συρακούσιοι. Ῥωμαῖοι δ' ὕϛερον καὶ τοὺς Καρχηδονίους ἐξ-
έβαλον, καὶ τὰς Συρακούσας ἐκ πολιορκίας εἷλον. Ἐφ' ἡμῶν
δὲ, Πομπηΐου τάς τε ἄλλας κακώσαντος πόλεις, καὶ δὴ καὶ
τὰς Συρακούσας, πέμψας ἀποικίαν ὁ Σεβαϛὸς Καῖσαρ, πολὺ

270. μέρος τοῦ παλαιοῦ κτίσματος ἀνέλαβε. Πεντάπολις γὰρ ἦν τὸ παλαιὸν, ἑκατὸν καὶ ὀγδοήκοντα σταδίων ἔχουσα τὸ τεῖχος. Ἅπαντα μὲν δὴ τὸν κύκλον ἐκπληροῦν τοῦτον οὐδὲν ἔδει· τὸ δὲ συνοικούμενον τὸ πρὸς τῇ νήσῳ τῇ Ὀρτυγίᾳ μέρος ᾠήθη δεῖν οἰκίσαι βέλτιον, ἀξιολόγου πόλεως ἔχον περίμετρον. Ἡ δ' Ὀρτυγία συνάπτει γεφύρᾳ πρὸς τὴν ἤπειρον πρόσγειος οὖσα. Κρήνην δ' ἔχει τὴν Ἀρέθουσαν, ἐξιεῖσαν ποταμὸν εὐθὺς εἰς τὴν θάλατταν. Μυθεύουσι δὲ τὸν Ἀλφειὸν εἶναι τοῦτον, ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, διὰ δὲ τοῦ πελάγους ὑπὸ γῆς τὸ ῥεῖθρον ἔχοντα μέχρι πρὸς τὴν Ἀρέθουσαν, εἶτ' ἐκδιδόντα ἐνθένδε πάλιν εἰς τὴν θάλατταν. Τεκμηριοῦνται δὲ τοιούτοις τισί. Καὶ γὰρ φιάλην τινὰ, ἐκπεσοῦσαν εἰς τὸν ποταμὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ, δεῦρο ἀνενεχθῆναι εἰς τὴν κρήνην· καὶ θολοῦσθαι ἀπὸ τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ βουθυσιῶν. Ὅ τε Πίνδαρος ἐπακολουθῶν τούτοις εἴρηκε·

Ἄμπνευμα σεμνὸν Ἀλφειοῦ,
Κλεινᾶν Συρακοσᾶν θάλος, Ὀρτυγία.

271. Συναποφαίνεται δὲ τῷ Πινδάρῳ ταὐτὰ καὶ Τίμαιος ὁ συγγραφεύς Εἰ μὲν οὖν πρὸ τοῦ συνάψαι τῇ θαλάττῃ κατέπιπτεν ὁ Ἀλφειὸς εἴς τι βάραθρον, ἦν τις ἂν πιθανότης ἐντεῦθεν δηκεῖν κατὰ γῆς ῥεῖθρον μέχρι τῆς Σικελίας, ἀμιγὲς τῇ θαλάττῃ διασῴζον τὸ πότιμον ὕδωρ· ἐπειδὴ δὲ τὸ τοῦ ποταμοῦ στόμα φανερόν ἐστιν εἰς τὴν θάλατταν ἐκδιδὸν, ἐγγὺς δὲ μηδὲν ἐν τῷ πόρῳ τῆς θαλάττης φαινόμενον στόμα, τὸ καταπίνον τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ (καίπερ οὐδ' οὕτως ἂν συμμεῖναι γλυκὺ, ὅμως τό γε ἐπὶ πλέον, εἰ καταδύνει εἰς τὸ κατὰ γῆς ῥεῖθρον), παντάπασιν ἀμήχανόν ἐστι. Τό τε γὰρ τῆς Ἀρεθούσης ὕδωρ ἀντιμαρτυρεῖ, πότιμον ὂν· τό τε διὰ τοσούτου πόρου συμμένειν τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ, μὴ διαχεόμενον τῇ θαλάττῃ, μέχρις ἂν εἰς τὸ πεπλασμένον ῥεῖθρον ἐμπέσῃ, παντελῶς μυθῶδες.

Μόλις γὰρ ἐπὶ τοῦ Ῥοδανοῦ τοῦτο πιϛεύομεν, ᾧ συμμένει τὸ 271.
ῥεῦμα διὰ λίμνης ἰὸν, ὁρατὴν σῶζον τὴν ῥύσιν· ἀλλ' ἐκεῖ μὲν καὶ βραχὺ [τὸ] διάϛημα, καὶ οὐ κυμαινούσης τῆς λίμνης· ἐνταῦθα δὲ, ὅπου χειμῶνες ἑξαίσιοι, καὶ κλυδασμοὶ, πιθανότητος οὐδεμιᾶς οἰκεῖος ὁ λόγος. Ἐπιτείνει δὲ τὸ ψεῦδος ἡ φιάλη παρατεθεῖσα· οὐδὲ γὰρ αὐτὴ ῥεύματι εὐπειθὴς, οὐχ ὅπως τοσούτῳ τε καὶ διὰ τοιούτων πόρων φερομένῳ. Φέρονται δ' ὑπὸ γῆν ποταμοὶ πολλοὶ, καὶ πολλαχοῦ τῆς γῆς, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοσοῦτον διάϛημα. Εἰ δὲ τοῦτο δυνατὸν, τά γε προειρημένα ἀδύνατα, καὶ τῷ περὶ τοῦ Ἰνάχου μύθῳ παραπλήσια·

Ῥεῖ γὰρ ἀπ' ἄκρας
Πίνδου,

φησὶν ὁ Σοφοκλῆς,

Δάκμου τ' ἀπὸ Πεῤῥαιβῶν
Εἰς Ἀμφιλόχους κ' Ἀκαρνᾶνας,
Μίσγει δ' ὕδασι τοῖς Ἀχελώου·

καὶ ὑποβάς,

Ἐνθένδ' εἰς Ἄργος
Διὰ κῦμα τεμὼν, ἥκει δῆμον
Τὸν Λυρκείου.

Ἐπιτείνουσι δὲ τὴν τοιαύτην τερατολογίαν οἱ τὸν Ἰνωπὸν εἰς Δῆλον ἐκ τοῦ Νείλου περαιοῦντες. Ἀλφειὸν δὲ Ζωΐλος ὁ ῥήτωρ ἐν τῷ Τενεδίων ἐγκωμίῳ φησὶν ἐκ Τενέδου ῥεῖν, ὁ τὸν Ὅμηρον ψέγων ὡς μυθογράφον. Ἴβυκος δὲ τὸν ἐν Σικυῶνι Ἀσωπὸν, ἐκ Φρυγίας ῥεῖν φησί. Βελτίων δ' Ἑκαταῖος, ὃς φησι τὸν ἐν τοῖς Ἀμφιλόχοις Ἴναχον, ἐκ τοῦ Λάκμου ῥέοντα, ἐξ οὗ καὶ ὁ Αἴας ῥεῖ, ἕτερον εἶναι τοῦ Ἀργολικοῦ, ὠνομάσθαι δ' ὑπὸ Ἀμφιλόχου, τοῦ καὶ τὴν πόλιν Ἄργος Ἀμφιλοχικὸν καλέσαντος· τοῦτον μὲν οὖν οὗτός φησιν εἰς τὸν Ἀχελῶον ἐκβάλλειν, τὸν δὲ Αἴαντα εἰς Ἀπολλωνίαν πρὸς δύσιν ῥεῖν. Ἑκατέρωθεν

271. δὲ τῆς νήσου λιμὴν ἐςι μέγας, ὧν ὁ μείζων καὶ ὀγδοήκοντα
272. ςαδίων ἐςί. Ταύτην δὲ τὴν πόλιν ἀνέλαβεν ὁ Καῖσαρ, καὶ τὴν Κατάνην· ὡς δ' αὔτως Κεντόριπα, συμβαλομένην πολλὰ πρὸς τὴν Πομπηΐου καταλυσιν. Κεῖνται δ' ὑπὲρ Κατάνης τὰ Κεντόριπα, συνάπτοντα τοῖς Αἰτναίοις ὄρεσι, καὶ τῷ Συμαίθῳ ποταμῷ, ῥέοντι εἰς τὴν Καταναίαν.

§. 5.

Τῶν δὲ λοιπῶν τῆς Σικελίας πλευρῶν, ἡ μὲν ἀπὸ τοῦ Παχύνου πρὸς τὸ Λιλύβαιον διήκουσα, ἐκλέλειπται τελέως, ἴχνη τινὰ σώζουσα τῶν ἀρχαίων κατοικιῶν, ὧν ἦν καὶ Καμαρίνα, ἄποικος Συρακουσίων. Ἀκράγας δὲ, Ἰώνων οὖσα, καὶ τὸ ἐπίνειον καὶ Λιλύβαιον, ἔτι συμμένει. Τῇ γὰρ Καρχηδονίᾳ τούτων μάλιςα ὑποπιπτόντων τῶν μερῶν, μακροὶ καὶ συνεχεῖς οἱ πόλεμοι γενόμενοι, τὰ πολλὰ κατέφθειραν.

§. 6.

Ἡ δὲ λοιπὴ καὶ μεγίςη πλευρὰ, καίπερ οὐδ' αὐτὴ πολυάνθρωπος οὖσα, ὅμως ἱκανῶς συνοικεῖται. Καὶ γὰρ Ἅλαισα, καὶ Τυνδαρὶς, καὶ τὸ τῶν Αἰγεςαίων ἐμπορεῖον, καὶ Κεφαλοίδιον, πολίσματα ἐςί· Πάνορμος δὲ καὶ Ῥωμαίων ἔχει κατοικίαν. Τὴν δὲ Αἴγεςαν κτισθῆναι φασὶν ὑπὸ τῶν μετὰ Φιλοκτήτου διαβάντων εἰς τὴν Κροτωνιᾶτιν, καθάπερ ἐν τοῖς Ἰταλικοῖς εἴρηται, παρ' αὐτοῦ ςαλέντων εἰς τὴν Σικελίαν μετὰ Αἰγέςου τοῦ Τρωός. Ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ, τὴν μὲν Ἔνναν, ἐν ᾗ τὸ ἱερὸν τῆς Δήμητρος, ἔχουσιν ὀλίγοι, κειμένην ἐπὶ λόφῳ, περιειλημμένην πλατέσιν ὀροπεδίοις ἀροσίμοις πᾶσιν. Ἐκάκωσαν δ' αὐτὴν μάλιςα ἐμπολιορκηθέντες οἱ περὶ Εὔνουν δραπέται, καὶ μόλις ἐξαιρεθέντες ὑπὸ Ῥωμαίων. Ἔπαθον δὲ τὰ αὐτὰ ταῦτα καὶ Καταναῖοι, καὶ Ταυρομενῖται, καὶ ἄλλοι πλείους. Οἰκεῖται δὲ καὶ ὁ Ἔρυξ,

λόφος ὑψηλὸς, ἱερὸν ἔχων Ἀφροδίτης, τιμώμενον διαφερόντως, 272.
ἱεροδούλων γυναικῶν πλῆρες τὸ παλαιόν· ἃς ἀνετίθεσαν κατ' εὐχὴν οἵ τ' ἐκ τῆς Σικελίας, καὶ ἔξωθεν πολλοί· νυνὶ δ', ὥσπερ αὐτὴ ἡ κατοικία λειπανδρεῖ *καὶ τὸ ἱερὸν*, καὶ τῶν ἱερῶν σωμάτων ἐκλέλοιπε τὸ πλῆθος. Ἀφίδρυμα δ' ἐστὶ καὶ ἐν Ῥώμῃ τῆς θεοῦ ταύτης τὸ πρὸ τῆς πύλης τῆς Κολλίνης, ἱερὸν Ἀφροδίτης Ἐρυκίνης λεγόμενον, ἔχον καὶ νεὼν, καὶ ϛοὰν περικειμένην ἀξιόλογον. Ἡ δ' ἄλλη κατοικία *καὶ* τῆς μεσογαίας ποιμένων ἡ πλείϛη γεγένηται. Οὔτε γὰρ Ἱμέραν ἔτι συνοικουμένην ἴσμεν *οὔτε Γέλαν*, οὔτε Καλλίπολιν, οὔτε Σελινοῦντα, οὔτ' Εὔβοιαν, οὔτ' ἄλλας πλείους. Ὧν τὴν Ἱμέραν μὲν οἱ ἐν Μύλαις ἔκτισαν Ζαγκλαῖοι, Καλλίπολιν δὲ Νάξιοι, Σελινοῦντα δὲ οἱ αὐτόθι Μεγαρεῖς, Εὔβοιαν δὲ οἱ Λεοντῖνοι. Καὶ τῶν βαρβαρικῶν δ' ἐξελείφθησαν πολλαὶ, καθάπερ οἱ Καμικοὶ, τὸ Κωκάλου βα- 273.
σίλειον, παρ' ᾧ Μίνως δολοφονηθῆναι λέγεται. Τὴν οὖν ἐρημίαν κατανοήσαντες Ῥωμαῖοι, κατακτησάμενοι τά τε ὄρη, καὶ τῶν πεδίων τὰ πλεῖϛα, ἱπποφορβοῖς καὶ βουκόλοις καὶ ποιμέσι παρέδοσαν· ὑφ' ὧν πολλάκις εἰς κινδύνους κατέϛη μεγάλους ἡ νῆσος, τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ λῃϛείας τρεπομένων σποράδην τῶν νομέων, εἶτα καὶ κατὰ πλῆθη συνιϛαμένων καὶ πορθούντων τὰς κατοικίας· καθάπερ ἡνίκα οἱ περὶ Εὔνουν τὴν Ἕνναν κατέσχον. Νεωϛὶ δ' ἐφ' ἡμῶν εἰς τὴν Ῥώμην ἀνεπέμφθη Σέλουρός τις, Αἴτνης υἱὸς λεγόμενος, ϛρατιᾶς ἀφηγησάμενος, καὶ λεηλασίαις πυκναῖς καταδεδραμηκὼς τὰ κύκλῳ τῆς Αἴτνης πολὺν χρόνον· ὃν ἐν τῇ ἀγορᾷ, μονομάχων ἀγῶνος συνεϛῶτος, εἴδομεν διασπασθέντα ὑπὸ θηρίων· ἐπὶ πήγματος γάρ τινος ὑψηλοῦ τεθεὶς, ὡς ἂν ἐπὶ τῆς Αἴτνης, διαλυθέντος αἰφνιδίως καὶ συμπεσόντος, κατηνέχθη καὶ αὐτὸς εἰς γαλεάγρας θηρίων εὐδιαλύτους, ἐπίτηδες παρεσκευασμένας ὑπὸ τῷ πήγματι.

§. 7.

273. Τὴν δὲ τῆς χώρας ἀρετὴν θρυλλουμένην ὑπὸ πάντων, οὐδὲν χείρω τῆς Ἰταλίας ἀποφαινομένων, τί δεῖ λέγειν; σίτῳ δὲ, καὶ μέλιτι, καὶ κρόκῳ, καὶ ἄλλοις τισὶ, κἂν ἀμείνω τὶς φαίη. Πρόσεστι δὲ καὶ τὸ ἐγγύθεν· ὡσανεὶ γὰρ μέρος τι τῆς Ἰταλίας ἐστὶν ἡ νῆσος, καὶ ὑποχορηγεῖ τῇ Ῥώμῃ, καθάπερ ἐκ τῶν Ἰταλικῶν ἀγρῶν, ἕκαστα εὐμαρῶς καὶ ἀταλαιπώρως. Καὶ δὴ καὶ καλοῦσιν αὐτὴν ταμιεῖον τῆς Ῥώμης. Κομίζεται γὰρ τὰ γιγνόμενα πάντα, πλὴν ὀλίγων τῶν αὐτόθι ἀναλισκομένων, δεῦρο. Ταῦτα δ' ἐστὶν οὐχ οἱ καρποὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ βοσκήματα, καὶ δέρματα, καὶ ἔρια, καὶ τὰ τοιαῦτα. Φησὶ δ' ὁ Ποσειδώνιος οἷον ἀκροπόλεις ἐπὶ θαλάττης δύο τὰς Συρακούσας ἱδρύσθαι καὶ τὸν Ἔρυκα, μέσην δὲ ἀμφοῖν ὑπερκεῖσθαι τῶν κύκλῳ πεδίων τὴν Ἔνναν. Κεκάκωται δὲ καὶ ἡ Λεοντίνη πᾶσα, Ναξίων οὖσα καὶ αὐτὴ τῶν αὐτόθι. Τῶν μὲν γὰρ ἀτυχημάτων ἐκοινώνησαν ἀεὶ τοῖς Συρακουσίοις, τῶν δ' εὐτυχημάτων οὐκ ἀεί.

§. 8.

Πλησίον δὲ τῶν Κεντορίπων ἐστὶ πόλισμα, ἡ μικρὸν ἔμπροσθεν λεχθεῖσα Αἴτνη, τοὺς ἀναβαίνοντας ἐπὶ τὸ ὄρος δεχομένη, καὶ παραπέμπουσα· ἐντεῦθεν γὰρ ἀρχὴ τῆς ἀκρωρείας. Ἔστι δὲ ψιλὰ τὰ ἄνω χωρία καὶ τεφρώδη, καὶ χιόνος μεστὰ τοῦ χειμῶνος· τὰ κάτω δὲ, δρυμοῖς καὶ φυτείαις διείληπται παντοδαπαῖς. Ἔοικε δὲ λαμβάνειν μεταβολὰς πολλὰς τὰ ἄκρα τοῦ ὄρους διὰ τὴν νομὴν τοῦ πυρὸς, τοτὲ μὲν εἰς ἕνα
274. κρατῆρα συμφερομένου, τοτὲ δὲ σχιζομένου· καὶ τοτὲ μὲν ῥύακας ἀναπέμποντος, τοτὲ δὲ φλόγας καὶ λιγνῦς, ἄλλοτε δὲ καὶ μύδρους ἀναφυσῶντος· ἀνάγκη δὲ τοῖς πάθεσι τούτοις τούς τε ὑπὸ γῆν πόρους συμμεταβάλλειν, καὶ τὰ στόμια ἐνίοτε πλείω

κατὰ

κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν [εἶναι] τὴν πέριξ. Οἱ δ' οὖν νεωϛὶ ἀναβάντες 274.
διηγοῦντο ἡμῖν, ὅτι καταλάβοιεν ἄνω πεδίον ὁμαλὸν, ὅσον εἴκοσι ϛαδίων τὴν περίμετρον, κλειόμενον ὀφρύϊ τεφρώδει, τειχίου τὸ ὕψος ἐχούσῃ, ὥϛε δεῖν καθάλλεσθαι τοὺς εἰς τὸ πεδίον προελθεῖν βουλομένους. Ὁρᾶν τ' ἐν τῷ μέσῳ βουνὸν τεφρώδη τὴν χρόαν, οἷα περ καὶ ἡ ἐπιφάνεια καθεωρᾶτο τοῦ πεδίου· ὑπὲρ δὲ τοῦ βουνοῦ νέφος ὄρθιον διανεϛηκὸς εἰς ὕψος, ὅσον διακοσίων ποδῶν, ἠρεμοῦν, (εἶναι γὰρ *καὶ* νηνεμίαν)· εἰκάζειν δὲ καπνῷ· δύο δὲ, τολμήσαντας προελθεῖν εἰς τὸ πεδίον, ἐπειδὴ θερμοτέρας ἐπέβαινον τῆς ψάμμου καὶ βαθυτέρας, ἀναϛρέψαι, μηδὲν ἔχοντας περιττότερον φράζειν τῶν φαινομένων τοῖς πόρρωθεν ἀφορῶσι. Νομίζειν δ' ἐκ τῆς τοιαύτης ὄψεως πολλὰ μυθεύεσθαι, καὶ μάλιϛα οἷά φασί τινες περὶ Ἐμπεδοκλέους, ὅτι καθάλοιτο εἰς τὸν κρατῆρα, καὶ καταλίποι τοῦ πάθους ἴχνος, τῶν ἐμβάδων τὴν ἑτέραν, ἃς ἐφόρει χαλκᾶς· εὑρεθῆναι γὰρ ἔξω, μικρὸν ἄπωθεν τοῦ χείλους τοῦ κρατῆρος, ὡς ἀνερριμμένην ὑπὸ τῆς βίας τοῦ πυρός· οὔτε γὰρ προσιτὸν εἶναι τὸν τόπον, οὔθ' ὁρατόν. Εἰκάζειν τε μηδὲ καταρριφῆναί τι δύνασθαι ἐκεῖσε, ὑπὸ τῆς ἀντιπνοίας τῶν ἐκ βάθους ἀνέμων, καὶ τῆς θερμότητος, ἣν προαπαντᾷν εὔλογον πόρρωθεν, πρὶν ἢ τῷ ϛομίῳ τοῦ κρατῆρος προσπελάσαι· εἰ δὲ [καὶ] καταρριφθείη, φθάνειν ἂν διαφθαρὲν, πρὶν ἀναρριφῆναι παλιν ὁποῖον παρελήφθη πρότερον. Τὸ μὲν οὖν ἐκλείπειν ποτὲ τὰ πνεύματα καὶ τὸ πῦρ, ἐπιλειπούσης τῆς ὕλης, οὐκ ἄλογον. Οὐ μὴν ἐπὶ τοσοῦτόν γε, ὥϛ' ἀντὶ τῆς τοσαύτης βίας, ἐφικτὸν ἀνθρώπῳ γενέσθαι τὸν πλησιασμόν. Ὑπέρκειται δ' ἡ Αἴτνη, μᾶλλον μὲν τῆς κατὰ τὸν πορθμὸν καὶ τὴν Καταναίαν παραλίας· ἀλλὰ καὶ τῆς κατὰ τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος καὶ τὰς Λιπαραίων νήσους. Νύκτωρ μὲν οὖν καὶ φέγγη φαίνεται λαμπρὰ ἐκ τῆς κορυφῆς, μεθ' ἡμέραν δὲ καπνῷ καὶ ἀχλύϊ κατέχεται.

§. 9.

274. Ἀνταίρει δὲ τῇ Αἴτνῃ τὰ Νεβρώδη ὄρη, ταπεινότερα μὲν, πλάτει δὲ πολὺ παραλλάττοντα. Ἅπασα δ' ἡ νῆσος κοίλη κατὰ γῆς ἐςι ποταμῶν καὶ πυρὸς μεςὴ, καθάπερ τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος, ὡς εἰρήκαμεν, μέχρι τῆς Κυμαίας. Θερμῶν γοῦν
275. ὑδάτων ἀναβολὰς κατὰ πολλοὺς ἔχει τόπους ἡ νῆσος· ὧν τὰ μὲν Σελινούντια καὶ τὰ κατὰ Ἱμέραν ἁλμυρά ἐςι, τὰ δὲ Αἰγεςαῖα πότιμα. Περὶ Ἀκράγαντα δὲ λίμναι, τὴν μὲν γεῦσιν ἔχουσαι θαλάττης, τὴν δὲ φύσιν διάφορον· οὐδὲ γὰρ τοῖς ἀκολύμβοις βαπτίζεσθαι συμβαίνει, ξύλων τρόπον ἐπιπολάζουσιν. Οἱ Πάλικοι δὲ κρατῆρας ἔχουσιν ἀναβάλλοντας ὕδωρ εἰς θολῶδες ἀναφύσημα καὶ πάλιν εἰς τὸν αὐτὸν δεχομένους μυχόν. Τὸ δὲ περὶ Μέταυρον σπήλαιον, ἐντὸς ἔχει σύριγγα εὐμεγέθη, καὶ ποταμὸν δι' αὐτῆς ῥέοντα ἀφανῆ μέχρι πολλοῦ διαςήματος, εἶτ' ἀνακύπτοντα πρὸς τὴν ἐπιφάνειαν· καθάπερ Ὀρόντης ἐν τῇ Συρίᾳ, καταδὺς εἰς τὸ μεταξὺ χάσμα Ἀπαμείας καὶ Ἀντιοχείας, ὃ καλοῦσι Χάρυβδιν, ἀνατέλλει πάλιν ἐν τετταράκοντα ςαδίοις. Τὰ δὲ παραπλήσια καὶ ὁ Τίγρις ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ, καὶ ὁ Νεῖλος ἐν τῇ Λιβύῃ, μικρὸν ἀπὸ τῶν πηγῶν. Τὸ δὲ περὶ Στύμφαλον ὕδωρ, ἐπὶ διακοσίους ςαδίους ὑπὸ γῆν ἐνεχθὲν, ἐν τῇ Ἀργείᾳ τὸν Ἐρασῖνον ἐκδίδωσι ποταμόν· καὶ πάλιν τὸ πρὸς τὴν Ἀρκαδικὴν Ἀσίαν, ὑποβρύχιον ὡσθὲν, ὀψέ ποτε τόν τε Εὐρώταν καὶ τὸν Ἀλφειὸν ἀναδίδωσιν, ὥςε καὶ πεπιςεῦσθαι μυθῶδές τι, ὅτι τῶν ἐπιφημισθέντων ςεφάνων ἑκατέρῳ καὶ ῥιφέντων εἰς τὸ κοινὸν ῥεῦμα, ἀναφαίνεται κατὰ τὸν ἐπιφημισμὸν ἑκάτερος ἐν τῷ οἰκείῳ ποταμῷ. Εἴρηται δὲ καὶ τὸ λεγόμενον περὶ τοῦ Τιμαύου.

§. 10.

Συγγενῆ δὲ καὶ τούτοις, καὶ τοῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν πά-

θεσι, τὰ περὶ τὰς τῶν Λιπαραίων νήσους, καὶ αὐτὴν τὴν 275.
Λιπάραν δείκνυται. Εἰσὶ δὲ ἑπτὰ μὲν τὸν ἀριθμὸν, μεγίϛη δὲ ἡ Λιπάρα, Κνιδίων ἄποικος, ἐγγυτάτω τῆς Σικελίας κειμένη, μετά γε τὴν Θέρμεσσαν· ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Μελιγουνίς. Ἡγήσατο δὲ καὶ ϛόλῳ, καὶ πρὸς τὰς τῶν Τυρρηνῶν ἐπιδρομὰς πολὺν χρόνον ἀντέσχεν, ὑπηκόους ἔχουσα τὰς νῦν λεγομένας Λιπαραίων νήσους, ἃς Αἰόλου τινὲς προσαγορεύουσι· καὶ δὴ καὶ τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐκόσμησε πολλάκις τὸ ἐν Δελφοῖς ἀπὸ τῶν ἀκροθινίων. Ἔχει δὲ καὶ γῆν εὔκαρπον, καὶ ϛυπτηρίας μέταλλον εὐπρόσοδον, καὶ θερμὰ ὕδατα, καὶ πυρὸς ἀναπνοάς. Ταύτης δὲ μεταξύ πως ἐϛὶ καὶ τῆς Σικελίας [ἡ Θέρμεσσα], ἣν νῦν Ἱερὰν Ἡφαίϛου καλοῦσι, πετρώδης πᾶσα καὶ ἔρημος, [καὶ] διάπυρος. Ἔχει δὲ ἀναπνοὰς τρεῖς, ὡς ἂν ἐκ τριῶν κρατήρων· ἐκ δὲ τοῦ μεγίϛου καὶ μύδρους αἱ φλόγες ἀναφέρουσιν, οἳ προσκεχώκασιν ἤδη πολὺ μέρος τοῦ πόρου. Ἐκ δὲ τῆς τηρήσεως πεπίϛευται, διότι τοῖς ἀνέμοις συμπαροξύνονται καὶ αἱ φλόγες, αἵ τε ἐνταῦθα, καὶ αἱ κατὰ τὴν Αἴτνην. Παυομένων δὲ, παύονται καὶ αἱ φλόγες. Οὐκ ἄλογον δέ· καὶ γὰρ οἱ ἄνεμοι γεννῶνται καὶ τρέφονται, τὴν ἀρχὴν λαβόντες ἀπὸ τῶν 276.
ἐκ τῆς θαλάττης ἀναθυμιάσεων, ὥϛτ' ἀπὸ συγγενοῦς ὕλης, καὶ πάθους, καὶ τὸ πῦρ ἐξαπτόμενον, οὐκ ἐᾷ θαυμάζειν τοὺς ὁρῶντας ἀμωσγέπως τὰ τοιάδε. Πολύβιος δὲ τῶν τριῶν κρατήρων, τὸν μὲν κατερρυηκέναι φησὶν ἐκ μέρους, τοὺς δὲ συμμένειν· τὸν δὲ μέγιϛον τὸ χεῖλος ἔχειν, περιφερὲς ὄν, πέντε ϛαδίων, κατ' ὀλίγον δὲ συνάγεσθαι εἰς πεντήκοντα ποδῶν διάμετρον· καθ' οὗ βάθος εἶναι τὸ μέχρι θαλάττης ϛαδιαῖον, ὥϛε καθορᾶν ταῖς νηνεμίαις. Εἰ δὲ ταῦτ' ἐϛὶ πιϛά, οὐκ ἀπιϛητέον ἴσως οὐδὲ τοῖς περὶ Ἐμπεδοκλέους μυθολογηθεῖσιν. Ἐὰν μὲν οὖν νότος μέλλῃ πνεῖν, ἀχλὺν ὁμιχλώδη καταχεῖσθαι κύκλῳ φησὶ τῆς νησίδος, ὥϛε μηδὲ τὴν Σικελίαν ἄπωθεν φαίνεσθαι·

276. ὅταν δὲ βορέας, φλόγας καθαρὰς ἀπὸ τοῦ λεχθέντος κρατῆρος εἰς ὕψος ἐξαίρεσθαι, καὶ βρόμους ἐκπέμπεσθαι μείζους· τὸν δὲ ζέφυρον μέσην τινὰ ἔχειν τάξιν. Τοὺς δ' ἄλλους κρατῆρας, ὁμοειδεῖς μὲν εἶναι, τῇ δὲ βίᾳ λείπεσθαι τῶν ἀναφυσημάτων. Ἐκ τε δὴ τῆς διαφορᾶς τῶν βρόμων, καὶ ἐκ τοῦ πόθεν ἄρχεται τὰ ἀναφυσήματα καὶ αἱ φλόγες, καὶ αἱ λιγυύες, προσημαίνεσθαι καὶ τὸν εἰς ἡμέραν τρίτην πάλιν μέλλοντα ἄνεμον πνεῖν. Τῶν γοῦν ἐν Λιπάραις, γενομένης ἀπλοίας, προειπεῖν τινάς φησι τὸν ἐσόμενον ἄνεμον, καὶ μὴ διαψεύσασθαι. Ἀφ' οὗ δὴ τὸ μυθωδέστατον δοκοῦν εἰρῆσθαι τῷ Ποιητῇ, οὐ μάτην φαίνεσθαι λεχθὲν, ἀλλ' αἰνιξαμένου τὴν ἀλήθειαν, ὅταν φῇ ταμίαν τῶν ἀνέμων τὸν Αἴολον· περὶ ὧν ἐμνήσθημεν καὶ πρότερον (1). Ἐπάνιμεν δ' ἐπὶ τὰ ἑξῆς, ἀφ' ὧν παρεξέβημεν.

§. 11.

Τὴν μὲν δὴ Λιπάραν καὶ τὴν Θέρμεσσαν εἰρήκαμεν. Ἡ δὲ Στρογγύλη καλεῖται μὲν ἀπὸ τοῦ σχήματος· ἔστι δὲ καὶ αὕτη διάπυρος, βίᾳ μὲν φλογὸς λειπομένη, τῷ δὲ φέγγει πλεονεκτοῦσα· ἐνταῦθα δὲ τὸν Αἴολον οἰκῆσαί φασι. Τετάρτη δ' ἐστὶ Διδύμη· καὶ αὕτη δ' ἀπὸ τοῦ σχήματος ὠνόμασται. Τῶν δὲ λοιπῶν, Ἐρικοῦσσα μὲν καὶ Φοινικοῦσσα ἀπὸ τῶν φυτῶν κέκληνται· ἀνεῖνται δὲ εἰς νομάς. Ἑβδόμη δ' ἐστὶν Εὐώνυμος, πελαγία μάλιστα καὶ ἔρημος· ὠνόμασται δ', ὅτι μάλιστα τοῖς ἐκ Λιπάρας εἰς Σικελίαν πλέουσιν εὐώνυμός ἐστι. Πολλάκις δὲ καὶ φλόγες εἰς τὴν

(1) Μεταξὺ τοῦ Πρότερον καὶ τοῦ Ἐπάνιμεν, φέρεται τὰ ἑξῆς· α Ἱκανῶς ἐστιν ἡ ἐπίστασις τῆς ἐναργείας λέγοιτ' ἄν, ἐπίσης τε γὰρ ἄμφω » πάρεστι καὶ διαθέσει καὶ τῇ ἐναργείᾳ· ἥ γε ἡδονὴ κοινὸν ἀμφοτέρων ». Ἃ δεῖν ἔγνων ἀποχωρίσαι τοῦ κειμένου, διά τε τὸ λείπειν ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων, μάλιστα δὲ διὰ τὸ μὴ συνηρτῆσθαι (πλὴν ἴσως τοῦ Ἱκανῶς) τοῖς προλελεγμένοις, ἀλλαχοῦ (ἀνωτέρ. σελ. 31) τὰ τούτοις παραπλήσια οἰκειότερον εἰρηκότος τοῦ Στράβωνος.

ἐπιφάνειαν τοῦ πελάγους τοῦ περὶ τὰς νήσους ὤφθησαν ἐπιδρα- 276.
μοῦσαι, τῶν κατὰ βάθους κοιλιῶν τοῦ πυρὸς ἀναϛομωθέντος πόρου
τινὸς καὶ βιασαμένου πρὸς τὸ ἐκτός. Ποσειδώνιος δὲ κατὰ τὴν
ἑαυτοῦ μνήμην φησί, περὶ τροπὰς θερινὰς, ἅμα τῇ ἕῳ, μεταξὺ 277.
τῆς Ἱερᾶς καὶ τῆς Εὐωνύμου πρὸς ὕψος ἀρθεῖσαν ἐξαίσιον τὴν
θάλατταν ὁραθῆναι, καὶ συμμεῖναί τινα χρόνον ἀναφυσωμένην
συνεχῶς, εἶτα παύσασθαι· τοὺς δὲ τολμήσαντας προσπλεῖν,
ἰδόντας νεκροὺς ἰχθύας ἐλαυνομένους ὑπὸ τοῦ ῥοῦ, τοὺς δὲ καὶ
θέρμῃ καὶ δυσωδίᾳ πληγέντας, φυγεῖν· ἐν δὲ τῶν πλοιαρίων,
τὸ μᾶλλον πλησιάσαν, τοὺς μὲν τῶν ἐνόντων ἀποβαλεῖν, τοὺς
δ' εἰς Λιπάραν μόλις σῶσαι, τοτὲ μὲν ἔκφρονας γινομένους
ὁμοίως τοῖς ἐπιληπτικοῖς, τοτὲ δὲ ἀνατρέχοντας εἰς τοὺς οἰ-
κείους λογισμούς. Πολλαῖς δ' ἡμέραις ὕϛερον ὁρᾶσθαι πηλὸν
ἐπανθοῦντα τῇ θαλάττῃ, πολλαχοῦ δὲ καὶ φλόγας ἐκπιπτού-
σας, καὶ καπνοὺς, καὶ λιγύας· ὕϛερον δὲ παγῆναι, καὶ γε-
νέσθαι τοῖς μυλίταις λίθοις ἐοικότα τὸν πάγον. Τὸν δὲ τῆς Σικε-
λίας ϛρατηγὸν, Τίτον Φλαμινῖνον, δηλῶσαι τῇ συγκλήτῳ· τὴν
δὲ, πέμψασαν ἐκθύσασθαι, ἔν τε τῷ νησιδίῳ καὶ ἐν Λιπά-
ραις, τοῖς τε καταχθονίοις θεοῖς, καὶ τοῖς θαλαττίοις. Ἀπὸ
μὲν οὖν Ἐρικούσσης εἰς Φοινικοῦσσαν, δέκα μίλια φησὶν ὁ χω-
ρογράφος· ἔνθεν δ' εἰς Διδύμην τριάκοντα· ἔνθεν δ' εἰς Λι-
πάραν πρὸς ἄρκτον ἐννέα καὶ εἴκοσι· ἔνθεν δ' εἰς Σικελίαν
ἐννεακαίδεκα, ἑκκαίδεκα δ' ἐκ τῆς Στρογγύλης. Πρόκειται δὲ
τοῦ Παχύνου Μελίτη, ὅθεν τὰ κυνίδια, ἃ καλοῦσι Μελιταῖα,
καὶ Γαῦδος· ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτὼ μίλια ἑκατέρας ἀμφότεραι
διέχουσαι. Κόσσουρα δὲ πρὸ τοῦ Λιλυβαίου, καὶ πρὸ τῆς
Ἀσπίδος, Καρχηδονιακῆς πόλεως ἣν Κλυπέαν καλοῦσι, μέση
ἀμφοῖν κειμένη, καὶ τὸ λεχθὲν διάϛημα ἀφ' ἑκατέρας ἀπ-
έχουσα. Καὶ ἡ Αἰγίμουρος δὲ πρὸ τῆς Σικελίας καὶ τῆς Λι-
βύης ἐϛὶ, καὶ ἄλλα μικρὰ νησίδια. Ταῦτα μὲν περὶ τῶν νήσων.

ΚΕΦ. Γ.

§. 1.

277. Ἐπεδηλυθόσι δ' ἡμῖν τὰ περὶ τὴν ἀρχαίαν Ἰταλίαν, μέχρι Μεταποντίου, τὰ συνεχῆ λεκτέον. Συνεχὴς δ' ἐςὶν ἡ Ἰαπυγία. Ταύτην δὲ καὶ Μεσσαπίαν καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες· οἱ δ' ἐπιχώριοι κατὰ μέρη, τὸ μέν τι Σαλεντίνους καλοῦσι, τὸ περὶ τὴν ἄκραν τὴν Ἰαπυγίαν, τὸ δὲ Καλαβρούς. Ὑπὲρ τούτους πρόσβοροι Πευκέτιοί τε εἰσὶ, [καὶ Ἄπουλοι], οἱ καὶ Δαύνιοι κατὰ τὴν ἑλλάδα διάλεκτον προσαγορευόμενοι. Οἱ δ' ἐπιχώριοι πᾶσαν τὴν μετὰ τοὺς Καλαβροὺς, Ἀπουλίαν καλοῦσι· τινὲς δ' αὐτῶν καὶ Ποίδικλοι λέγονται, καὶ μάλιςα οἱ Πευκέτιοι. Ἔςι δέ τι χερρονησίζουσα ἡ Μεσσαπία, τῷ ἀπὸ Βρεντεσίου μέχρι Τάραντος ἰσθμῷ κλειομένη ςαδίων δέκα καὶ τριακοσίων. Ὁ τ' ἐπίπλους ἐςὶν ἐπὶ τὴν ἄκραν Ἰαπυγίαν ςαδίων ὁμοῦ τι τετταρακοσίων. Τοῦ δὲ
278. Μεταποντίου *μὲν* διέχει ςαδίους περὶ διακοσίους [ὁ Τάρας]· ὁ δὲ πλοῦς ἐπ' αὐτὸν πρὸς τὰς ἀνατολάς. Τοῦ δὲ κόλπου παντὸς τοῦ Ταραντίνου τὸ πλέον ἀλιμένου ὄντος, ἐνταῦθα λιμήν ἐςι μέγιςος καὶ κάλλιςος, γεφύρᾳ κλειόμενος μεγίςῃ· ςαδίων δ' ἐςὶν ἑκατὸν τὴν περίμετρον. Ἐκ δὲ τοῦ πρὸς τὸν μυχὸν μέρους ἰσθμὸν ποιεῖ πρὸς τὴν ἔξω θάλατταν, ὥς' ἐπὶ χερρονήσῳ κεῖσθαι τὴν πόλιν, καὶ τὰ πλοῖα ὑπερνεωλκεῖσθαι ῥᾳδίως ἑκατέρωθεν, ταπεινοῦ ὄντος τοῦ αὐχένος. Ταπεινὸν δὲ καὶ τὸ τῆς πόλεως ἔδαφος, μικρὸν δ' ὅμως ἐπῆρται κατὰ τὴν ἀκρόπολιν. Τὸ μὲν οὖν παλαιὸν τεῖχος κύκλον ἔχει μέγαν· νυνὶ δ' ἐκλέλειπται τὸ πλέον τὸ πρὸς τῷ ἰσθμῷ· τὸ δὲ πρὸς τῷ ςόματι τοῦ λιμένος, καθ' ὃ καὶ ἡ ἀκρόπολις, συμμένει, μέγεθος ἀξιολόγου πόλεως ἐκπληροῦν. Ἔχει δὲ γυμνάσιόν τε κάλλιςον, καὶ

ἀγορὰν εὐμεγέθη, ἐν ᾗ καὶ ὁ τοῦ Διὸς ἵδρυται κολοσσὸς χαλ- 278.
κοῦς, μέγιϛος μετὰ τὸν Ῥοδίων. Μεταξὺ δὲ τῆς ἀγορᾶς καὶ
τοῦ ϛόματος ἡ ἀκρόπολις, μικρὰ λείψανα ἔχουσα τοῦ παλαιοῦ
κόσμου τῶν ἀναθημάτων· τὰ γὰρ πολλὰ τὰ μὲν κατέφθειραν
Καρχηδόνιοι, λαβόντες τὴν πόλιν· τὰ δ' ἐλαφυραγώγησαν Ῥω-
μαῖοι, κρατήσαντες βιαίως. Ὧν ἐϛι καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἐν τῷ Κα-
πιτωλίῳ χαλκοῦς κολοσσικὸς, Λυσίππου ἔργον, ἀνάθημα Μαξί-
μου Φαβίου τοῦ ἑλόντος τὴν πόλιν.

§. 2.

Περὶ δὲ τῆς κτίσεως λέγων Ἀντίοχος φησὶν, ὅτι τοῦ Μεσ-
σηνιακοῦ πολέμου γενηθέντος, οἱ μὴ μετασχόντες Λακεδαι-
μονίων τῆς ϛρατείας, ἐκρίθησαν δοῦλοι, καὶ ὠνομάσθησαν
Εἵλωτες· ὅσοις δὲ κατὰ τὴν ϛρατείαν παῖδες ἐγένοντο, Παρθε-
νίας ἐκάλουν, καὶ ἀτίμους ἔκριναν. Οἱ δ', οὐκ ἀνασχόμενοι
(πολλοὶ δ' ἦσαν), ἐπεβούλευσαν τοῖς τοῦ δήμου. Αἰσθόμενοι
δ', ὑπέπεμψαν τινὰς, οἱ προσποιήσει φιλίας, ἔμελλον ἐξαγ-
γέλλειν τὸν τρόπον τῆς ἐπιβουλῆς. Τούτων δ' ἦν καὶ Φάλανθος,
ὅσπερ ἐδόκει προϛάτης ὑπάρχειν αὐτῶν· οὐκ ἠρέσκετο δ' ἁπλῶς
τοῖς παρὰ τῆς βουλῆς ὀνομασθεῖσι. Συνέκειτο μὲν δὴ τοῖς
Ἰακινθίοις ἐν τῷ Ἀμυκλαίῳ συντελουμένου τοῦ ἀγῶνος, ἡνίκα
τὴν κυνῆν περίθηται ὁ Φάλανθος, ποιεῖσθαι τὴν ἐπίθεσιν· γνώρι-
μοι δ' ἦσαν ἀπὸ τῆς κόμης οἱ τοῦ δήμου. Ἐξαγγειλάντων δὲ
τινῶν λάθρα τὰ συγκείμενα τῶν περὶ Φάλανθον, καὶ τοῦ
ἀγῶνος ἐνεϛῶτος, προελθὼν ὁ κήρυξ εἶπε, μὴ περιθέσθαι
κυνῆν Φάλανθον· οἱ δ', αἰσθόμενοι, ὡς μεμηνύκασι τὴν ἐπι-
βουλὴν, οἱ μὲν διεδίδρασκον, οἱ δὲ ἱκέτευον. Κελεύσαντες δ'
αὐτοὺς θαρρεῖν, φυλακῇ παρέδοσαν· τὸν δὲ Φάλανθον ἔπεμψαν
εἰς Θεοῦ περὶ ἀποικίας· ὁ δ' ἔχρησε·

Σατύριόν τοι δῶκα, Τάραντά τε πίονα δῆμον 279.
Οἰκῆσαι, καὶ πῆμα Ἰαπύγεσσι γενέσθαι.

279. Ἧκον οὖν σὺν Φαλάνθῳ οἱ Παρθενίαι, καὶ ἐδέξαντο αὐτοὺς οἵ τε βάρβαροι καὶ οἱ Κρῆτες, οἱ προκατασχόντες τὸν τόπον. Τούτους δ' εἶναί φασι, τοὺς μετὰ Μίνω πλεύσαντας εἰς Σικελίαν, καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν, τὴν ἐν Καμικοῖς παρὰ Κωκάλῳ συμβᾶσαν, ἀπάραντας ἐκ Σικελίας, κατὰ δὲ τὸν ἀνάπλουν δεῦρο παρωσθέντας· ὧν τινας ὕστερον, πεζῇ περιελθόντας τὸν Ἀδρίαν μέχρι Μακεδονίας, Βοττιαίους προσαγορευθῆναι. Ἰάπυγας δὲ λεχθῆναι πάντας φασὶ μέχρι τῆς Δαυνίας, ἀπὸ Ἰάπυγος, ὃν ἐκ Κρήσσης γυναικὸς Δαιδάλῳ γενέσθαι φασὶ, καὶ ἡρήσασθαι τῶν Κρητῶν. Τάραντα δ' ὠνόμασαν ἀπὸ ἥρωός τινος τὴν πόλιν.

§. 3.

Ἔφορος δ' οὕτω λέγει περὶ τῆς κτίσεως. Ἐπολέμουν Λακεδαιμόνιοι Μεσσηνίοις, ἀποκτείνασι τὸν βασιλέα Τήλεκλον, εἰς Μεσσήνην ἀφικόμενον ἐπὶ θυσίαν, ὀμόσαντες μὴ πρότερον ἐπανήξειν οἴκαδε, πρὶν ἢ Μεσσήνην ἀνελεῖν, ἢ πάντας ἀποθανεῖν· φύλακας δὲ κατέλιπον τῆς πόλεως στρατεύοντες τούς τε νεωτάτους καὶ πρεσβυτάτους τῶν πολιτῶν. Δεκάτῳ δ' ὕστερον ἔτει τοῦ πολέμου, τὰς γυναῖκας τῶν Λακεδαιμονίων συνελθούσας, ἐξ ἑαυτῶν πέμψαι τινὰς παρὰ τοὺς ἄνδρας, τὰς μεμψομένας, ὡς οὐκ ἐπίσης πολεμοῖεν πρὸς τοὺς Μεσσηνίους· οἱ μὲν γὰρ, μένοντες, τεκνοποιοῦνται· οἱ δὲ, χήρας ἀφέντες τὰς γυναῖκας, ἐν τῇ πολεμίᾳ ἐστρατοπεδεύοντο, καὶ κίνδυνος εἴη λειπανδρῆσαι τὴν πατρίδα. Οἱ δ', ἅμα καὶ τὸν ὅρκον φυλάττοντες, καὶ τὸν τῶν γυναικῶν λόγον ἐν νῷ θέμενοι, πέμπουσι τῆς στρατιᾶς τοὺς εὐρωστοτάτους ἅμα καὶ νεωτάτους, οὓς ᾔδεσαν οὐ μετασχόντας τῶν ὅρκων, διὰ τὸ παῖδας ἔτι ὄντας συνεξελθεῖν τοῖς ἐν ἡλικίᾳ· προσέταξαν δὲ συγγενέσθαι ταῖς παρθένοις ἁπάσαις ἅπαντας, ἡγούμενοι πολυτεκνήσειν μᾶλλον· γενομένων δὲ τού-

των, οἱ μὲν παῖδες ὠνομάσθησαν Παρθενίαι· Μεσσήνη δὲ 279.
ἑάλω, πολεμηθεῖσα ἐννεακαίδεκα ἔτη, καθάπερ καὶ Τυρταῖος φησίν·

Ἄμφω τώδ' ἐμάχοντ' ἐννεακαίδεκ' ἔτη,
Νωλεμέως αἰεὶ ταλασίφρονα θυμὸν ἔχοντες,
Αἰχμηταὶ πατέρων ἡμετέρων πατέρες.
Εἰκοςῷ δ', οἱ μὲν κατὰ πίονα ἔργα λιπόντες,
Φεῦγον Ἰθωμαίων ἐκ μεγάλων ὀρέων.

Τὴν μὲν οὖν Μεσσηνίαν κατενείμαντο. Ἐπανελθόντες δ' οἴκαδε 280.
τοὺς Παρθενίας οὐχ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἐτίμων, ὡς οὐκ ἐκ γάμου γεγονότας· οἳ συνιςάμενοι μετὰ τῶν Εἰλώτων, ἐπεβούλευσαν τοῖς Λακεδαιμονίοις, καὶ συνέθεντο ἆραι σύσσημον ἐν τῇ ἀγορᾷ πῖλον λακωνικὸν, ἐπειδὰν ἐγχειρῶσι. Τῶν δὲ Εἰλώτων τινὲς ἐξαγγείλαντες, τὸ μὲν ἀντεπιτίθεσθαι, χαλεπὸν ἔγνωσαν· καὶ γὰρ πολλοὺς εἶναι, καὶ πάντας ὁμόφρονας, ὡς ἂν ἀλλήλων ἀδελφοὺς νομιζομένους· τοὺς μέλλοντας δ' αἴρειν τὸ σύσσημον ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀπιέναι προσέταξαν. Οἱ μὲν δὴ, μεμηνυμένην αἰσθόμενοι τὴν πρᾶξιν, ἐπέσχον· οἱ δὲ διὰ τῶν πατέρων ἔπεισαν αὐτοὺς εἰς ἀποικίαν ἐξελθεῖν· κἂν μὲν κατάσχωσιν ἀρκοῦντα *τὸν* τόπον, μένειν, εἰ δὲ μὴ, τῆς Μεσσηνίας τὸ πέμπτον κατανείμασθαι μέρος ἐπανιόντας. Οἱ δὲ ϛαλέντες κατελάβοντο τοὺς Ἀχαιοὺς, πολεμοῦντας τοῖς βαρβάροις· μετασχόντες δὲ τῶν κινδύνων, κτίζουσι τὸν Τάραντα.

§. 4.

Ἴσχυσαν δέ ποτε οἱ Ταραντῖνοι καθ' ὑπερβολὴν, πολιτευόμενοι δημοκρατικῶς· καὶ γὰρ ναυτικὸν ἐκέκτηντο μέγιςον τῶν ταύτῃ, καὶ πεζοὺς ἔςελλον τρισμυρίους, ἱππέας δὲ τρισχιλίους, ἱππάρχους δὲ χιλίους. Ἀπεδέξαντο δὲ καὶ τὴν Πυθαγόρειον φιλοσοφίαν· διαφερόντως δ' Ἀρχύτας, ὃς καὶ προέςη

280. τῆς πόλεως πολὺν χρόνον. Ἐξίσχυσε δ' ὕστερον τρυφὴ διὰ τὴν εὐδαιμονίαν, ὥστε τὰς πανδήμους ἑορτὰς πλείους ἄγεσθαι κατ' ἔτος παρ' αὐτοῖς, ἢ τὰς ἄλλας ἡμέρας. Ἐκ δὲ τούτου καὶ χεῖρον ἐπολιτεύοντο. Ἐν δὲ τῶν φαύλων πολιτευμάτων τεκμήριόν ἐστι, τὸ ξενικοῖς στρατηγοῖς χρῆσθαι· καὶ γὰρ τὸν Μολοττὸν Ἀλέξανδρον μετεπέμψαντο ἐπὶ Μεσσαπίους καὶ Λευκανούς· καὶ ἔτι πρότερον, Ἀρχίδαμον τὸν Ἀγησιλάου, καὶ ὕστερον Κλεώνυμον, καὶ Ἀγαθοκλέα, εἶτα Πύῤῥον, ἡνίκα συνέστησαν πρὸς Ῥωμαίους. Οὐδ' ἐκείνοις δ' εὐπειθεῖν ἠδύναντο οὓς ἐπεκαλοῦντο, ἀλλ' εἰς ἔχθραν αὐτοὺς καθίσασαν. Ὁ γοῦν Ἀλέξανδρος τὴν κοινὴν Ἑλλήνων τῶν ταύτῃ πανήγυριν, ἣν ἔθος ἦν ἐν Ἡρακλείᾳ συντελεῖν τῆς Ταραντίνης, μετάγειν ἐπειρᾶτο εἰς τὴν Θουρίαν κατὰ ἔχθος· ἐκέλευσέ τε κατὰ τὸν Ἀκαλανδρον ποταμὸν τειχίζειν τόπον, ὅπου ἔσοιντο αἱ σύνοδοι. Καὶ δὴ καὶ ἡ συμβᾶσα αὐτῷ κακοπραγία, διὰ τὴν ἐκείνων ἀγνωμοσύνην ἀπαντῆσαι
281. λέγεται. Περὶ δὲ τὰ Ἀννίβεια, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀφῃρέθησαν. Ὕστερον δὲ ἀποικίαν Ῥωμαίων δεξάμενοι, καθ' ἡσυχίαν ζῶσι, καὶ βέλτιον ἢ πρότερον. Πρὸς δὲ Μεσσαπίους ἐπολέμησαν περὶ Ἡρακλείας, ἔχοντες συνεργοὺς, τόν τε τῶν Δαυνίων, καὶ τὸν τῶν Πευκετίων βασιλέα.

§. 5.

Ἡ δὲ ἑξῆς τῶν Ἰαπύγων χώρα παραδόξως ἐστὶν ἀστεία· ἐπιπολῆς γὰρ φαινομένη τραχεῖα, εὑρίσκεται βαθύγειος σχιζομένη· ἀνυδροτέρα δ' οὖσα, εὔβοτος οὐδὲν ἧσσον καὶ εὔδενδρος ὁρᾶται. Εὐάνδρησε δέ ποτε καὶ τοῦτο σφόδρα τὸ χωρίον σύμπαν, καὶ ἔσχε πόλεις τρισκαίδεκα· ἀλλὰ νῦν πλὴν Τάραντος καὶ Βρεντεσίου τἆλλα πολίσματά ἐστιν· οὕτως ἐκπεπόνηνται. Τοὺς δὲ Σαλεντίνους, Κρητῶν ἀποίκους φασίν. Ἐνταῦθα δ' ἐστὶ, καὶ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἱερὸν, πλούσιόν ποτε ὑπάρξαν, καὶ ὁ σκόπελος,

ὃν καλοῦσιν ἄκραν Ἰαπυγίαν, πολὺς ἐκκείμενος εἰς τὸ πέλαγος, 281.
κατὰ τὰς χειμερινὰς ἀνατολάς· ἐπιϛρέφων δέ πως ἐπὶ τὸ Λακίνιον, ἀνταῖρον ἀπὸ τῆς ἑσπέρας αὐτῷ, καὶ κλεῖον τὸ ϛόμα τοῦ Ταραντίνου κόλπου πρὸς αὐτόν. Καὶ τὰ Κεραύνια δ' ὁμοίως ὄρη, κλείει πρὸς αὐτὸν τὸ ϛόμα τοῦ Ἰονίου κόλπου, καὶ ἔϛι τὸ διάρμα ὅσον ἑπτακοσίων ϛαδίων ἀπ' αὐτοῦ πρός τε τὰ Κεραύνια, καὶ πρὸς τὸ Λακίνιον. Περίπλους δὲ Τάραντός ἐϛι πρὸς Βρεντέσιον, μέχρι μὲν Βάριδος πολίχνης ἑξακόσιοι ϛάδιοι· καλοῦσι δὲ Βάριν οἱ νῦν Οὐέρητον· κεῖται δ' ἐπὶ τοῖς ἄκροις τῆς Σαλεντίνης, καὶ τὸ πολὺ πεζῇ μᾶλλον ἢ κατὰ πλοῦν εἰς αὐτὴν ἐκ τοῦ Τάραντος εὐμαρὴς ἡ ἄφιξίς ἐϛιν. Ἔνθεν εἰς τὰ Λευκά, ϛάδιοι ὀγδοήκοντα· πολίχνιον καὶ τοῦτο, ἐν ᾧ δείκνυται πηγὴ δυσώδους ὕδατος. Μυθεύουσι δ', ὅτι τοὺς περιλειφθέντας τῶν Γιγάντων ἐν τῇ κατὰ Καμπανίαν Φλέγρᾳ, Λευτερνίους καλουμένους, Ἡρακλῆς ἐξελάσειε· καταφυγόντες [δὲ] δεῦρο, ὑπὸ γῆς περιϛαλεῖεν· ἐκ δὲ [τῶν] ἰχώρων τοιοῦτον ἴσχοι ῥεῦμα ἡ πηγή. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὴν παραλίαν ταύτην, Λευτερνίαν προσαγορεύουσιν· Ἐκ δὲ τῶν Λευκῶν εἰς Ὑδροῦντα πολίχνην ἑκατὸν πεντήκοντα· ἐντεῦθεν δ' εἰς Βρεντέσιον τετταρακόσιοι. Οἱ δ' ἴσοι, καὶ εἰς Σάσωνα τὴν νῆσον, ἥ τις μέση πως ἵδρυται τοῦ διάρματος, τοῦ ἐκ τῆς Ἠπείρου πρὸς τὸ Βρεντέσιον· διόπερ οἱ μὴ δυνάμενοι κρατεῖν τῆς εὐθυπλοίας, καταίρουσιν ἐν ἀριϛερᾷ τῆς Σάσωνος πρὸς τὸν Ὑδροῦντα· ἐντεῦθεν δὲ τηρήσαντες φορὸν πνεῦμα, προσέχουσι τοῖς Βρεντεσίνων λιμέσιν· ἐκδάντες δὲ πεζεύουσι συντομώτερον ἐπὶ Ῥωδαιῶν,
πόλεως Ἑλληνίδος, ἐξ ἧς ἦν ὁ ποιητὴς Ἔννιος. Ἔοικεν οὖν 282.
χερρονήσῳ τὸ περιπλεόμενον χωρίον ἐκ Τάραντος εἰς Βρεντέσιον. Ἡ δ' ἐκ Βρεντεσίου πεζευομένη ὁδὸς εἰς τὸν Τάραντα εὐζώνῳ μιᾶς οὖσα ἡμέρας, τὸν ἰσθμὸν ποιεῖ τῆς εἰρημένης χερρονήσου, ἣν Μεσσαπίαν τε καὶ Ἰαπυγίαν καὶ Καλαβρίαν καὶ

282. Σαλεντίνην κοινῶς οἱ πολλοὶ προσαγορεύουσι· τινὲς δὲ διαιροῦσιν, ὡς ἐλέγομεν πρότερον. Τὰ μὲν οὖν πολίχνια, τὰ ἐν τῷ περίπλῳ εἴρηται·

§. 6.

Ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ Ῥωδαῖαί τέ εἰσι, καὶ Λουπίαι, καὶ μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης Ἀλητία. Ἐπὶ δὲ τῷ ἰσθμῷ μέσῳ Οὐρία, ἐν ᾗ βασίλειον ἔτι δείκνυται τῶν δυναστῶν τινός. Εἰρηκότος δ' Ἡροδότου Ὑρίαν εἶναι ἐν τῇ Ἰαπυγίᾳ, κτίσμα Κρητῶν πλανηθέντων ἐκ τοῦ Μίνω στόλου εἰς Σικελίαν, ἢ ταύτην δεῖ δέχεσθαι, ἢ τὸ Οὐέρητον. Βρεντέσιον δ' ἐποικῆσαι μὲν λέγονται Κρῆτες, [εἶθ'] οἱ μετὰ Θησέως ἐπελθόντες ἐκ Κνωσσοῦ, εἶθ' οἱ ἐκ τῆς Σικελίας ἀπηρκότες μετὰ τοῦ Ἰάπυγος (λέγεται γὰρ ἀμφοτέρως)· οὐ συμμεῖναι δέ φασιν αὐτοὺς, ἀλλ' ἀπελθεῖν εἰς τὴν Βοττιαίαν. Ὕστερον δὲ ἡ πόλις βασιλευομένη πολλὴν ἀπέβαλε τῆς χώρας ὑπὸ τῶν μετὰ Φαλάνθου Λακεδαιμονίων· ὅμως δ' ἐκπεσόντα αὐτὸν ἐκ τοῦ Τάραντος ἐδέξαντο οἱ Βρεντεσῖνοι, καὶ τελευτήσαντα, ἠξίωσαν λαμπρᾶς ταφῆς. Χώραν δ' ἔχουσι βελτίω τῆς Ταραντίνων· λεπτόγεως γὰρ ἐκείνη, χρηστόκαρπος δέ· μέλι δὲ καὶ ἔρια τῶν σφόδρα ἐπαινουμένων ἐστί. Καὶ εὐλίμενον δὲ μᾶλλον τὸ Βρεντέσιον· ἑνὶ γὰρ στόματι πολλοὶ κλείονται λιμένες ἄκλυστοι, πολλῶν κόλπων ἀπολαμβανομένων ἐντός, ὥστ' ἐοικέναι κέρασιν ἐλάφου τὸ σχῆμα· ἀφ' οὗ καὶ τοὔνομα. Σὺν γὰρ τῇ πόλει, κεφαλῇ μάλιστα ἐλάφου προσέοικεν ὁ τόπος· τῇ δὲ Μεσσαπίᾳ γλώττῃ Βρέντιον ἡ κεφαλὴ τῆς ἐλάφου καλεῖται. Ὁ δὲ Ταραντῖνος οὐ παντελῶς ἐστιν ἄκλυστος, διὰ τὸ ἀναπεπτάσθαι, καί τινα καὶ προβραχῆ ἔχειν τὰ περὶ τὸν μυχόν.

§. 7.

Ἔτι δὲ τοῖς ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀσίας διαίρουσιν 282.
εὐθύπλοα μᾶλλόν ἐςιν ἐπὶ τὸ Βρεντέσιον· καὶ δὴ καὶ δεῦρο
πάντες καταίρουσιν, οἷς εἰς τὴν Ῥώμην πρόκειται ὁδός. Δύο δ'
εἰσί· μία μὲν ἡμιονική, διὰ Πευκετίων, οὓς Ποιδίκλους καλοῦσι,
καὶ Δαυνίων, καὶ Σαυνιτῶν μέχρι Βενεουέντου· ἐφ' ᾗ ὁδῷ
Ἐγνατία πόλις, εἶτα Κελία, καὶ Κανύσιον, καὶ Ἐρδωνία. Ἡ
δὲ διὰ Τάραντος, μικρὸν ἐν ἀριςερᾷ, ὅσον *δὶ* μιᾶς ἡμέρας 283.
περίοδον κυκλεύσαντι, ἡ Ἀππία λεγομένη, ἁμαξήλατος μᾶλλον·
ἐν ταύτῃ δὲ πόλις Οὐρία τε, καὶ Οὐενουσία, ἡ μὲν μεταξὺ
Τάραντος καὶ Βρεντεσίου, ἡ δ' ἐν μεθορίοις Σαυνιτῶν καὶ
Λευκανῶν. Συμβάλλουσι δὲ ἄμφω κατὰ Βενεούεντον καὶ τὴν
Καμπανίαν ἐκ τοῦ Βρεντεσίου. Τοὐντεῦθεν δ' ἤδη μέχρι τῆς
Ῥώμης, Ἀππία καλεῖται, διὰ Καυδίου, καὶ Καλατίας, καὶ
Καπύας, καὶ Κασιλίνου μέχρι Σινουέσσης· τὰ δ' ἐνθένδε εἴρη-
ται. Ἡ δὲ πᾶσα ἐςὶν ἐκ Ῥώμης εἰς Βρεντέσιον μίλια τριακόσια
ἑξήκοντα. Τρίτη δ' ἐςὶν ἐκ Ῥηγίου διὰ Βρεττίων, καὶ Λευκανῶν,
καὶ τῆς Σαυνίτιδος εἰς τὴν Καμπανίαν, συνάπτουσα εἰς τὴν
Ἀππίαν, μακροτέρα τῆς ἐκ Βρεντεσίου τρισὶν ἢ τέτταρσιν ἡμέ-
ραις, διὰ τῶν Ἀπεννίνων ὀρῶν.

§. 8.

Ὁ δ' εἰς τὴν περαίαν ἐκ τοῦ Βρεντεσίου πλοῦς ἐςιν, ὁ μὲν
ἐπὶ τὰ Κεραύνια, καὶ τὴν ἑξῆς παραλίαν, τῆς τε Ἠπείρου καὶ
τῆς Ἑλλάδος· ὁ δ' εἰς Ἐπίδαμνον, μείζων τοῦ προτέρου· χιλίων
γάρ ἐςι καὶ ὀκτακοσίων ϛαδίων. Τέτριπται δὲ καὶ οὗτος, διὰ
τὸ τὴν πόλιν εὐφυῶς κεῖσθαι πρός τε τὰ τῶν Ἰλλυριῶν ἔθνη,
καὶ τὰ τῶν Μακεδόνων. Παραπλέοντι δ' ἐκ τοῦ Βρεντεσίου τὴν
Ἀδριατικὴν παραλίαν, πόλις ἐςὶν ἡ Ἐγνατία, οὖσα κοινὴ κατ-

283. αγωγὴ πλέοντί τε καὶ πεζεύοντι εἰς Βάριον· ὁ δὲ πλοῦς νότῳ. Μέχρι θεῦρο μὲν Πευκέτιοι κατὰ θάλατταν, τῇ μεσογαίᾳ δὲ μέχρι Σιλουΐου. Πᾶσα δὲ τραχεῖα, καὶ ὀρεινή, πολὺ τῶν Ἀπενυίνων ὀρῶν κοινωνοῦσα· ἀποίκους δ' Ἀρκάδας δέξασθαι δοκεῖ. Εἰσὶ δ' ἐκ Βρεντεσίου εἰς Βάριον ἑπτακόσιοί που σάδιοι· σχεδὸν δ' ἴσον ἑκατέρας Τάρας διέχει. Τὴν δὲ συνεχῆ Δαύνιοι νέμονται· εἶτα Ἀπουλοι μέχρι Φρεντανῶν. Ἀνάγκη δὲ, Πευκετίων καὶ Δαυνίων μηδ' ὅλως λεγομένων ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων, πλὴν εἰ τὸ παλαιὸν, ἁπάσης δὲ ταύτης τῆς χώρας Ἀπουλίας λεγομένης νυνί, μηδὲ τοὺς ὅρους ἐπ' ἀκριβὲς λέγεσθαι τῶν ἐθνῶν τούτων· διόπερ οὐδ' ἡμῖν διῃσχυρισέον περὶ αὐτῶν.

§. 9.

Ἐκ δὲ Βαρίου πρὸς τὸν ποταμὸν Αὔφιδον, ἐφ' ᾧ τὸ ἐμπορεῖον τῶν Κανυσιτῶν, τετταρακόσιοι. Ὁ δ' ἀνάπλους ἐπὶ τὸ ἐμπορεῖον ἐννενήκοντα. Πλησίον δὲ καὶ Σαλαπία, τὸ τῶν Αργυριππίνων ἐπίνειον. Οὐ πολὺ γὰρ δὴ τῆς θαλάττης ὑπέρκειται δύο πόλεις ἐν *γε* τῷ πεδίῳ, μέγιστα τῶν Ἰταλιωτίδων γεγονυῖα πρότερον, ὡς ἐκ τῶν περιβόλων δῆλον, τό τε Κανύσιον καὶ ἡ Αργυρίππα, ἀλλὰ νῦν ἐλάττους εἰσίν· ἐκαλεῖτο δ' ἐξ ἀρχῆς Αργος Ἵππιον, εἶτ' Αργυρίππα, εἶτα νῦν Ἄρποι. Λέγονται δ' ἀμφότεραι Διομήδους κτίσματα· καὶ τὸ πεδίον, καὶ ἄλλα πολλὰ δείκνυται τῆς Διομήδους ἐν τούτοις τοῖς τόποις δυναστείας σημεῖα. Ἐν μὲν τῷ τῆς Ἀθηνᾶς ἱερῷ τῆς ἐν Λουκερίᾳ, παλαιὰ ἀναθήματα· καὶ αὕτη δ' ὑπῆρξε πόλις ἀρχαία Δαυνίων, νῦν δὲ τεταπείνωται. Ἐν δὲ τῇ πλησίον θαλάττῃ δύο νῆσοι Διομήδειοι προσαγορευόμεναι, ὧν ἡ μὲν οἰκεῖται, τὴν δ' ἐρήμην φασὶν εἶναι, ἐν ᾗ καὶ τὸν Διομήδη μυθεύουσιν ἀφανισθῆναί τινες, καὶ τοὺς ἑταίρους ἀπορνιθωθῆναι· καὶ δὴ καὶ νῦν διαμένειν ἡμέρους, καὶ βίον τινὰ ζῆν ἀνθρώπινον, τάξει τε διαίτης,

καὶ τῇ πρὸς ἀνθρώπους ἡμερότητι τοὺς ἐπιεικεῖς, ἀπὸ δὲ τῶν 284.
κακούργων, καὶ μιαρῶν φυγῇ. Εἴρηται δὲ καὶ τὰ παρὰ τοῖς Ἐνετοῖς διατεθρυλλημένα περὶ τοῦ ἥρωος τούτου, καὶ αἱ νομισθεῖσαι τιμαί. Δοκεῖ δὲ καὶ ὁ Σιποῦς Διομήδους εἶναι κτίσμα, διέχων τῆς Σαλαπίας ὅσον τετταράκοντα καὶ ἑκατὸν ϛαδίους· καὶ ὠνομάζετό γε Σηπιοῦς, Ἑλληνικῶς, ἀπὸ τῶν ἐκκυματιζομένων σηπιῶν. Μεταξὺ δὲ τῆς Σαλαπίας, καὶ τοῦ Σιποῦντος, ποταμός τε πλωτὸς, καὶ ϛομαλίμνη μεγάλη· δι' ἀμφοῖν δὲ τὰ ἐκ Σιποῦντος κατάγεται, καὶ μάλιϛα ὁ σῖτος. Δείκνυται δὲ τῆς Δαυνίας περὶ λόφον, ᾧ ὄνομα Δρίον, ἡρῷα· τὸ μὲν Καλχάντος ἐπ' ἄκρα τῇ κορυφῇ· ἐναγίζουσι δὲ αὐτῷ μέλανα κριὸν οἱ μαντευόμενοι, ἐγκοιμώμενοι ἐν τῷ δέρματι· τὸ δὲ Ποδαλειρίου κάτω πρὸς τῇ ῥίζῃ, διέχον τῆς θαλάττης ὅσον ϛαδίους ἑκατόν. Ῥεῖ δ' ἐξ αὐτοῦ ποτάμιον πάνακες πρὸς τὰς τῶν θρεμμάτων νόσους. Πρόκειται δὲ τοῦ κόλπου τούτου, πελάγιον ἀκρωτήριον, ἐπὶ τριακοσίους ἀνατεῖνον ϛαδίους πρὸς τὰς ἀνατολὰς, τὸ Γάργανον· κάμπτοντι δὲ τὴν ἄκραν, πολισμάτιον Οὔρειον· καὶ πρὸ τῆς ἄκρας αἱ Διομήδειοι νῆσοι. Ἔϛι δὲ πᾶσα ἡ χώρα αὕτη πάμφορός τε καὶ πολύφορος, ἵπποις τε καὶ προβάτοις ἀρίϛη· ἡ δ' ἐρία μαλακωτέρα μὲν τῆς Ταραντίνης ἐϛὶ, λαμπρὰ δὲ ἧττον. Ἡ δὲ χώρα εὐδιεινὴ, διὰ τὴν κοιλότητα τῶν πεδίων. Οἱ δὲ καὶ διώρυγα φασὶ τεμεῖν ἐπιχειρῆσαι τὸν Διομήδη μέχρι τῆς θαλάττης· καταλιπεῖν δ' ἡμιτελῆ καὶ ταύτην, καὶ τὰς ἄλλας πράξεις, μετάπεμπτον οἴκαδε γενόμενον, κἀκεῖ καταϛρέψαι τὸν βίον. Εἷς μὲν οὗτος ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ· δεύτερος δὲ, ὡς αὐτόθι μείνειε μέχρι καταϛροφῆς τοῦ βίου· τρίτος δ' ὁ μυθώδης, ὃν προεῖπον, τὸν ἐν τῇ νήσῳ λέγων ἀφανισμόν· τέταρτον δὲ θείη τις ἂν τὸν τῶν Ἐνετῶν· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι παρὰ σφίσι πως τὴν καταϛροφὴν αὐτοῦ μυθεύουσιν, ἣν ἀποθέωσιν καλοῦσι.
Ταῦτα μὲν οὖν κατ' Ἀρτεμίδωρον κεῖται τὰ διαϛήματα. 285.

§. 10.

285. Φησὶ δ' ὁ χωρογράφος τὸ ἀπὸ τοῦ Βρεντεσίου μέχρι Γαργάνου μιλίων ἑκατὸν ἑξήκοντα πέντε· πλεονάζει δ' αὐτὰ Ἀρτεμίδωρος. Ἐντεῦθεν δ' εἰς Ἀγκῶνα διακόσια πεντήκοντα τέσσαρα μίλια φησὶν ἐκεῖνος· ὁ δ' Ἀρτεμίδωρος εἰς Ἀσπίαν ποταμὸν, πλησίον ὄντα τοῦ Ἀγκῶνος σταδίους εἴρηκε χιλίους διακοσίους πεντήκοντα, πολὺ ἐνδεέστερον ἐκείνου· Πολύβιος δ' ἀπὸ τῆς Ἰαπυγίας μεμιλιῶσθαι φησὶ, καὶ εἶναι μίλια πεντακόσια ἑξήκοντα δύο εἰς Σίλαν πόλιν· ἐντεῦθεν δ' εἰς Ἀκυληίαν ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ὀκτώ· οὐχ ὁμολογοῦντες τῷ φερομένῳ διαστήματι τῆς Ἰλλυρικῆς παραλίας, ἀπὸ τῶν Κεραυνίων ὀρῶν ἐπὶ τὸν τοῦ Ἀδρίου μυχὸν, ὑπὲρ ἑξακισχιλίων τοῦτον ἀποφαίνοντες, καὶ μείζω καθιστάντες ἐκείνου, πολὺ ἐλάττονα ὄντα. Καὶ πάντες δὲ πρὸς ἅπαντας, μάλιστα περὶ τῶν διαστημάτων οὐχ ὁμολογοῦσι πρὸς ἀλλήλους, ὡς πολλάκις λέγομεν. Ἡμεῖς δ', ὅπου μὲν ἐπικρίνειν δυνατὸν, ἐκφέρομεν τὸ δοκοῦν ἡμῖν· ὅπου δὲ μὴ, τὰ ἐκείνων οἰόμεθα εἰς μέσον τιθέναι δεῖν. Ἐὰν δὲ μηδὲν παρ' ἐκείνων ἔχωμεν, οὐδὲν θαυμαστὸν, οὐδ' εἰ παραλείψομέν τι καὶ ἡμεῖς, ἐν τοιαύτῃ καὶ ταῦθ' ὑποθέσει· τῶν μὲν γὰρ μεγάλων οὐδὲν ἂν παραλίποιμεν· τὰ δὲ μικρὰ, καὶ γνωρισθέντα μακρὸν ὤνησε, καὶ παραπεμφθέντα οὐδὲν ἔβλαψεν, ἢ οὐ πολὺ τοῦ παντελοῦς ἔργου παρέλυσε.

§. 11.

Μεταξὺ δ' εὐθὺς ἀπὸ τοῦ Γαργάνου κόλπος ὑποδέχεται βαθύς. Οἱ δὲ περιοικοῦντες, ἰδίως Ἄπουλοι προσαγορεύονται· εἰσὶ δ' ὁμόγλωττοι μὲν τοῖς Δαυνίοις, καὶ Πευκετίοις· οὐδὲ τἄλλα δὲ διαφέρουσιν ἐκείνων τό γε νῦν, τὸ δὲ πάλαι διαφέρειν εἰκός· ὅθεν περ καὶ τὰ ὀνόματα ἐναντία πάντων ἐπικρατεῖν.

Πρότερον

Πρότερον μὲν οὖν ηὐτύχει αὕτη πᾶσα ἡ γῆ· Ἀννίβας δὲ καὶ 285.
οἱ ὕϛερον πόλεμοι ἠρήμωσαν αὐτήν. Ἐνταῦθα δὲ καὶ τὰ περὶ Κάννας συνέβη, ὅπου πλεῖϛος ὄλεθρος σωμάτων Ῥωμαίοις καὶ τοῖς συμμάχοις ἐγένετο. Ἐν δὲ τῷ κόλπῳ λίμνη ἐϛίν· ὑπὲρ δὲ τῆς λίμνης ἐν μεσογαίᾳ τὸ Ἄπουλον Τέανον, ὁμώνυμον τῷ Σιδικίνῳ· καθ' ὃ δοκεῖ συνάγεσθαι τὸ τῆς Ἰταλίας πλάτος ἐφ' ἱκανὸν, πρὸς τοὺς περὶ Δικαιαρχίαν τόπους, ἐλαττόνων ἢ χιλίων ϛαδίων ἀπὸ θαλάττης ἐπὶ θάλατταν ἰσθμὸν καταλεῖπον. Μετὰ δὲ τὴν λίμνην ἐπὶ τοὺς Φρεντανοὺς καὶ τὴν Βοῦκαν παράπλους ἐϛί· διακόσιοι δ' εἰσὶν ἐφ' ἑκάτερα ϛάδιοι τῆς λίμνης ἐπί τε τὴν Βοῦκαν, καὶ τὸ Γάργανον. Τὰ δ' ἑξῆς τοῖς περὶ Βοῦκαν εἴρηται πρότερον.

ΚΕΦ. Δ.

§. 1.

Τοσαύτη μέντοι καὶ τοιαύτη τις ἡ Ἰταλία. Πολλὰ δ' εἰρηκότων, τὰ μέγιϛα ἐπισημανούμεθα, ὑφ' ὧν νῦν εἰς τοσοῦτον ὕψος ἐξήρθησαν οἱ Ῥωμαῖοι. Ἐν μὲν, ὅτι νήσου δίκην ἀσφαλῶς φρουρεῖται τοῖς πελάγεσι κύκλῳ, πλὴν ὀλίγων μερῶν· καὶ 286.
αὐτὰ [δὲ] τετείχιϛαι τοῖς ὄρεσι, δυσβάτοις οὖσι. Δεύτερον δὲ, τὸ ἀλίμενον κατὰ τὸ πλεῖϛον, καὶ τὸ τοὺς ὄντας λιμένας μεγάλους εἶναι καὶ θαυμαϛούς· ὧν τὸ μὲν πρὸς τὰς ἔξωθεν ἐπιχειρήσεις χρήσιμον, τὸ δὲ πρὸς τὰς ἀντεπιχειρήσεις καὶ τὴν τῶν ἐμπορίων ἀφθονίαν συνεργόν. Τρίτον δὲ, τὸ πολλαῖς ὑποπεπτωκέναι διαφοραῖς ἀέρων τε καὶ κράσεων, παρ' ἃς καὶ ζῶα καὶ φυτὰ, καὶ πάνθ' ἁπλῶς τὰ πρὸς τὸν βίον χρήσιμα, πλείϛην ἐξάλλαξιν ἔχει πρός τε τὸ βέλτιον καὶ τὸ χεῖρον. Ἐκτέταται δὲ τὸ μῆκος αὐτῆς ἐπὶ μεσημβρίαν ἀπὸ τῶν ἄρκτων τὸ πλέον· προσθήκη δ' ἐϛὶν ἡ Σικελία τῷ μήκει, τοσαύτη οὖσα, καὶ τοσούτῳ, καθάπερ μέρος. Εὐκρασία δ' ἀέρων καὶ δυσκρασία

286. κρίνεται παρὰ τὰ ψύχη καὶ τὰ θάλπη, καὶ τὰ μεταξὺ τούτων· ὥς' ἐκ τούτων ἀνάγκη τὴν νῦν Ἰταλίαν, ἐν μέσῳ τῶν ὑπερβολῶν ἀμφοτέρων κειμένην τοσαύτην τῷ μήκει, πλεῖστον τῆς εὐκράτου μετέχειν, καὶ κατὰ πλείστας ἰδέας. Τοῦτο δὲ καὶ ἄλλως συμβέβηκεν αὐτῇ· τῶν γὰρ Ἀπεννίνων ὀρῶν δι' ὅλου τοῦ μήκους διατεταμένων, ἐφ' ἑκάτερον δὲ τῶν πλευρῶν πεδία καὶ γεωλοφίας καλλικάρπους ἀπολειπόντων, οὐδὲν μέρος αὐτῆς ἐστιν, ὃ μὴ καὶ τῶν ὀρείων ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀπὸ τῶν πεδίων ἀπολαῦον τυγχάνει. Καὶ προστίθει τὸ μέγεθος καὶ πλῆθος ποταμῶν τε καὶ λιμνῶν· πρὸς δὲ τούτοις θερμῶν τε καὶ ψυχρῶν ὑδάτων ἀναβολὰς πολλαχοῦ πρὸς ὑγίειαν φύσει παρεσκευασμένων· καὶ μὴν καὶ μεταλλων εὐπορίας παντοδαπῶν. Ὕλης δὲ καὶ τροφῆς, ἀνθρώποις τε καὶ βοσκήμασιν, οὐδ' ἀξίως εἰπεῖν ἐστι τὴν ἀφθονίαν, ὅσην παρεχεται, καὶ τὴν χρηστοκαρπίαν. Ἐν μέσῳ δὲ καὶ τῶν ἐθνῶν τῶν μεγίστων οὖσα, καὶ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῶν ἀρίστων τῆς Ἀσίας μερῶν, τῷ μὲν κρατιστεύειν *ἐν* ἀρετῇ τε καὶ μεγέθει τὰ περιεστῶτα αὐτὴν, πρὸς ἡγεμονίαν εὐφυῶς ἔχει· τῷ δ' ἐγγὺς εἶναι, τὸ μετὰ ῥαστώνης ὑπουργεῖσθαι πεπόριται.

§. 2.

Εἰ δὲ δεῖ τῷ περὶ τῆς Ἰταλίας λόγῳ προσθεῖναί τινα λόγον κεφαλαιώδη καὶ περὶ τῶν Ῥωμαίων τῶν κατασχόντων αὐτὴν, καὶ κατεσκευασμένων ὁρμητήριον πρὸς τὴν σύμπασαν ἡγεμονίαν, προσειλήφθω καὶ ταῦτα· ὅτι Ῥωμαῖοι μετὰ τὴν κτίσιν τῆς Ῥώμης, βασιλευόμενοι διετέλεσαν σωφρόνως ἐπὶ πολλὰς γενεάς· ἔπειτα, τοῦ ἐσχάτου Ταρκυνίου μοχθηρῶς ἄρχοντος, τὸν μὲν ἐξέβαλον, πολιτείαν δὲ συνεστήσαντο μικτὴν ἔκ τε
287. μοναρχίας καὶ ἀριστοκρατίας. Κοινωνοῖς δ' ἐχρήσαντο Σαβίνοις τε καὶ Λατίνοις. Οὐκ εὐγνωμόνων δ' οὔτε ἐκείνων ἀεὶ τυγχά-

νοντες, οὔτε τῶν ἄλλων τῶν πλησιοχώρων, ἠναγκάζοντο τρόπον 287.
τινὰ τῇ ἐκείνων καταλύσει τὴν σφετέραν ἐπαύξειν. Οὕτω δ' αὐτοῖς κατ' ὀλίγον προϊοῦσιν εἰς ἐπίδοσιν, συνέβη τὴν πόλιν αἰφνιδίως [ὑπὸ Κελτῶν] ἀποβαλεῖν, παρὰ τὴν ἁπάντων δόξαν· παρὰ δόξαν δὲ καὶ ἀπολαβεῖν. Ἐγένετο δὲ τοῦτο, ὥς φησι Πολύβιος, ἔτει ἐννεακαιδεκάτῳ μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς ναυμαχίαν, κατὰ τὴν ἐπ' Ἀνταλκίδου γενομένην εἰρήνην. Διακρουσάμενοι δὲ τούτους Ῥωμαῖοι, πρῶτον μὲν Λατίνους ἅπαντας ὑπηκόους ἐποιήσαντο· εἶτα Τυρρηνοὺς καὶ Κελτοὺς, τοὺς περὶ τὸν Πάδον, ἔπαυσαν τῆς πολλῆς καὶ ἀνέδην ἐλευθερίας· εἶτα Σαυνίτας, μετὰ δὲ τούτους, Ταραντίνους καὶ Πύῤῥον κατεπολέμησαν, εἶτα ἤδη καὶ τὴν λοιπὴν τῆς νῦν Ἰταλίας, πλὴν τῆς περὶ τὸν Πάδον. Ταύτης δ' ἔτι καθεστώσης ἐν πολέμῳ, διέβησαν εἰς Σικελίαν· ἀφελόμενοι δὲ Καρχηδονίων αὐτὴν, ἐπανῆλθον ἐπὶ τοὺς περὶ τὸν Πάδον. Συνεστῶτος δ' ἔτι τούτου τοῦ πολέμου, παρῆν Ἀννίβας εἰς τὴν Ἰταλίαν· καὶ δεύτερος οὗτος πόλεμος πρὸς Καρχηδονίους συνέπεσε, καὶ μετ' οὐ πολὺ τρίτος, ἐν ᾧ κατεσκάφη Καρχηδών. Ἅμα δὲ τήν τε Λιβύην ἔσχον Ῥωμαῖοι, καὶ τῆς Ἰβηρίας ὅσην ἀφείλοντο τῶν Καρχηδονίων. Συνενεωτέρισαν δὲ τοῖς Καρχηδονίοις οἱ Ἕλληνες, καὶ Μακεδόνες, καὶ τῆς Ἀσίας οἱ ἐντὸς Ἅλυος καὶ τοῦ Ταύρου. Καὶ τούτους οὖν ἅμα συγκατακτᾶσθαι προήχθησαν, ὧν Ἀντίοχός τε ἦν ὁ βασιλεὺς, καὶ Φίλιππος, καὶ Περσεύς. Καὶ Ἰλλυριῶν δὲ, καὶ Θρᾳκῶν οἱ πλησιόχωροι τοῖς τε Ἕλλησι καὶ Μακεδόσιν, ἀρχὰς ἔλαβον τοῦ πρὸς Ῥωμαίους πολέμου· καὶ διετέλεσαν πολεμοῦντες μέχρι καταλύσεως ἁπάντων τῶν ἐντὸς Ἴστρου, καὶ τῶν ἐντὸς Ἅλυος. Τὰ δ' αὐτὰ ἔπαθον καὶ Ἴβηρες, καὶ Κελτοὶ, καὶ ἅπαντες οἱ λοιποὶ, ὅσοι Ῥωμαίων ὑπακούουσι· τήν τε γὰρ Ἰβηρίαν οὐκ ἐπαύσαντο ὑπαγόμενοι τοῖς ὅπλοις, ἕως ἅπασαν κατεστρέψαντο, Νομαντίνους τε ἐξελόντες, καὶ Οὐρίαθον, καὶ Σερτώριον

287. ὕστερον διαφθείραντες, ὑστάτους δὲ Καντάβρους, οὓς κατέλυσεν ὁ Σεβαστὸς Καῖσαρ. Καὶ τὴν Κελτικὴν ἅπασαν, τήν τε ἐντὸς καὶ τὴν ἐκτὸς, σὺν τῇ Λιγυστικῇ, πρότερον μὲν κατὰ μέρος ἀεὶ προσηγοντο, ὕστερον δὲ Καῖσαρ ὁ θεὸς, καὶ μετὰ ταῦτα ὁ Σεβαστὸς, κοινῷ πολέμῳ καὶ ἀθρόως κατεκτήσαντο. Νυνὶ δὲ Γερμανοῖς προσπολεμοῦσιν ἀπὸ τούτων ὁρμώμενοι τῶν τόπων, ὡς οἰκειοτάτων, καὶ τισιν ἤδη θριάμβοις κεκοσμήκασιν ἀπ' αὐτῶν τὴν

288. πατρίδα. Τῆς δὲ Λιβύης, ὅση μὴ Καρχηδονίων, βασιλεῦσιν ἐπετέτραπτο ὑπηκόοις οὖσιν, ἀφιστάμενοι δὲ κατελύοντο· νυνὶ δ' εἰς Ἰούβαν περιέστηκεν ἥ τε Μαυρουσία, καὶ πολλὰ μέρη τῆς ἄλλης Λιβύης, διὰ τὴν πρὸς Ῥωμαίους εὔνοιάν τε καὶ φιλίαν. Τὰ δ' ὅμοια καὶ περὶ τὴν Ἀσίαν συνέβη. Καταρχὰς μὲν διὰ τῶν βασιλέων διῳκεῖτο, ὑπηκόων ὄντων· ὕστερον δ' ἐκλελοιπότων ἐκείνων, καθάπερ τῶν Ἀτταλικῶν βασιλέων, καὶ Σύρων, καὶ Παφλαγόνων, καὶ Καππαδοκῶν, καὶ Αἰγυπτίων, [ἡ] ἀφιστάμενων, καὶ ἔπειτα καταλυομένων, καθάπερ ἐπὶ Μιθριδάτου συνέβη τοῦ Εὐπάτορος, καὶ τῆς Αἰγυπτίας Κλεοπάτρας, ἅπαντα τὰ ἐντὸς Φάσιδος καὶ Εὐφράτου, πλὴν Ἀράβων τινῶν, ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐστὶ, καὶ τοῖς ὑπ' ἐκείνων ἀποδειχθεῖσι δυνάστοις. Ἀρμένιοι δὲ, καὶ οἱ ὑπερκείμενοι τῆς Κολχίδος Ἀλβανοί τε καὶ Ἴβηρες, παρουσίας δέονται μόνον τῶν ἡγησομένων, καλῶς δὲ κρατοῦνται· νεωτερίζουσι δὲ διὰ τὰς τῶν Ῥωμαίων ἀπασχολίας, καθάπερ καὶ οἱ πέραν τοῦ Ἴστρου τὸν Εὔξεινον περιοικοῦντες, πλὴν τοῦ Βοσπόρου καὶ τῶν Νομάδων· τὸ μὲν γὰρ ὑπήκοον, τὸ δ' ἄχρηστον εἰς πᾶν τῷ ἀκοινωνήτῳ, φυλακῆς δὲ μόνον δεόμενον· καὶ τἆλλα δὲ τὰ πολλὰ Σκηνιτῶν καὶ Νομάδων ἐστὶ, πόρρω σφόδρα ὄντων. Παρθυαῖοι δὲ, ὅμοροί τε ὄντες, καὶ μέγιστον δυνάμενοι, τοσοῦτον ὅμως ἐνέδοσαν πρὸς τὴν Ῥωμαίων καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἡγεμόνων ὑπεροχήν· ὥστ' οὐ μόνον τὰ τρόπαια ἔπεμψαν εἰς Ῥώμην, ἃ κατὰ Ῥωμαίων ἀνέστησάν

ποτε, ἀλλὰ καὶ παῖδας ἐπίϛευσε Φραάτης τῷ Σεβαϛῷ Καίσαρι, 288.
καὶ παίδων παῖδας, ἐξομηρευσάμενος θεραπευτικῶς τὴν φιλίαν. Οἱ δὲ νῦν μετίασι πολλάκις ἐνθένδε τὸν βασιλεύσοντα· καὶ σχεδόν τι πλησίον εἰσὶ τοῦ ἐπὶ Ῥωμαίοις ποιῆσαι τὴν σύμπασαν ἐξουσίαν. Καὶ αὐτὴν [δὲ] τὴν Ἰταλίαν διαϛᾶσαν πολλάκις, ἀφ' οὗ γε ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐϛὶ, καὶ αὐτὴν τὴν Ῥώμην, ἡ τῆς πολιτείας ἀρετὴ καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐκώλυσεν ἐπὶ πλέον προελθεῖν πλημμελείας καὶ διαφθορᾶς. Χαλεπὸν δὲ ἄλλως διοικεῖν τὴν τηλικαύτην ἡγεμονίαν, ἢ ἑνὶ ἐπιτρέψαντας ὡς πατρί. Οὐδέποτε γοῦν εὐπορῆσαι τοσαύτης εἰρήνης καὶ ἀφθονίας ἀγαθῶν ὑπῆρξε Ῥωμαίοις, καὶ τοῖς συμμάχοις αὐτῶν, ὅσην Καῖσάρ τε ὁ Σεβαϛὸς παρέσχεν, ἀφ' οὗ παρέλαβε τὴν ἐξουσίαν αὐτοτελῆ, καὶ νῦν ὁ διαδεξάμενος υἱὸς ἐκεῖνον παρέχει Τιβέριος, κανόνα τῆς διοικήσεως καὶ τῶν προϛαγμάτων ποιούμενος ἐκεῖνον, καὶ αὐτὸν οἱ παῖδες αὐτοῦ, Γερμανικός τε καὶ Δροῦσος, ὑπουργοῦντες τῷ πατρί.

ΠΙΝΑΞ.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.	. . . . . ΣΕΛΙΔΙ	1
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.	. . . . .	87
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.	Ἰβηρία	177
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.	Γαλλία	231
	Βρετανική	263
	Ἄλπεις	267
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.	Ἰταλία	279
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.	Ἰταλία	339